

KIMMO M. KUUKASJÄRVI

TULLUT JÄÄDÄKSEEN!

Kansallisen turvallisuuden tulo osaksi Suomen
turvallisuuskäsitysten kenttää
vuosina 2001–2022

KIMMO M. KUUKASJÄRVI

TULLUT JÄÄDÄKSEEN!

Kansallisen turvallisuuden tulo osaksi Suomen
turvallisuuskäsitysten kenttää
vuosina 2001–2022

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston

Johtamisen ja talouden tiedekunnan

suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi

Tampereen yliopiston Pinni B-rakennuksen

luentosalissa 1096, Kanslerinrinne 1, Tampere,

3.päivänä marraskuuta 2023 klo 12.

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto, Johtamisen ja talouden tiedekunta

<i>Vastuuohjaaja ja Kustos</i>	Professori Tapio Raunio Tampereen yliopisto Suomi	
<i>Ohjaajat</i>	Professori Ilkka Ruostetsaari Tampereen yliopisto Suomi	
<i>Esitarkastajat</i>	Sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtinen Maanpuolustuskorkeakoulu Suomi	Yhteiskuntatieteiden tohtori Harri Mikkola Ulkopoliittinen instituutti Suomi
<i>Vastaväittäjä</i>	Sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtinen Maanpuolustuskorkeakoulu Suomi	

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Copyright ©2023 tekijä

Kannen suunnittelu: Roihu Inc.

ISBN 978-952-03-3095-8 (painettu)
ISBN 978-952-03-3096-5 (verkkojulkaisu)
ISSN 2489-9860 (painettu)
ISSN 2490-0028 (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3096-5>

Tampereen yliopiston painetuissa väitöskirjoissa on kompensoitu painatuksesta aiheutuneet hiilidioksidipäästöt.

PunaMusta Oy – Yliopistopaino
Joensuu 2023

ESIPUHE

Usein väitöskirjatyön kuvataan olevan matka ja haaste – Via Dolorosakin. Minulle se on ollut erityisen antoisa elämänvaihe ja opintie, jolla olen kohdannut itseni yhä uudelleen ja uudelleen. Kaikessa moninaisuudessaan tämä kaikki on ollut merkityshentymien sarja ja jatkumo, joka on paljastanut osia itsestäni ja toimintaympäristöstä ympärilläni, jotka koettavaksi ja nähtäväksi tullakseen ovat vaatineet matkan eri sävyjen olemassaolon. Väitöskirjatyöhöni olen suhtautunut korpisoturin sisukkuuden lailla – äärimmäisellä vakavuudella ja intensiteetillä – ehkä se näkyy kokonaisuudessa eri piirtein. Todettakoon myös, että väitöskirjatutkimuksen tekeminen on ollut osin kepeästikin edennyt ”opiskeluharrastus” monen muun mielenkiintoni ohessa.

Lopulta tämä väitöskirja on vaivannäköni ja tutkijaosaamiseni lopputuotos tässä ajallisaikallisessa tilassa, joka on vaatinut merkittävän osan niin toiminnallista työtä kuin sielun maljassa lepäävän järjen kehdon kehittyntä kyvykkyyttä saada kokonaisuus ymmärrettäväksi ja valmiiksi. Väitöskirja jos jokin on henkilökohtaisen oppimiskyvyn kehittymisen ja hankejohtamisen Graalin malja, se ottaa ja antaa.

Väitöskirja kuulunee niihin töihin, jotka eivät koskaan tunnu valmiilta, työn henkilökohtaisuus yllättää usein tekijänsä. Tutkijan itsekrüittisyydessä työ näyttää jokaisen luennan yhteydessä aina vain epätäydelliseltä ja lisähiontaa vaativalta. Sisällöllisesti kehitystä voisi kehittää ja kehittää lopulta ikiliikkujuuteen päätyen. Henkilökohtaisena kivenäni kengässä on aina ollut Suomen kielen ja yleisen kielenhuollon viisasten kiven puuttuminen. Suomen kielen soveltaminen, tekijäretoriikka ja arkifilosofisuuteen taipuva luonteeni näkyvät kaikki tämän työn tekstissä, rikkautta sekin. Armollisuutta kaikessa minulle on luonut se realiteetti, että väitöskirjakin on opinnäytetyö. Lopulta, valmis väitöskirja on valmis väitöskirja. On aika päästää irti ja todeta työ tehdyksi. On jälleen aika siirtyä kohti uutta oppimista – ja sitähan riittää.

Omista voimistani ja taidoistani ylpeänä ja tietoisena pidän kuitenkin selvänä, että yksin en olisi tässä kaikessa onnistunut. Väitöskirjamatkallani olen saanut tukea useilta eri tahoilta. Kaiken saamani tuen yhteisenä summana on osaltaan ollut tämän väitöskirjan tehokas valmiiksi saattaminen.

Kunniakirjat osoitan ohjaajilleni professori Tapio Rauniolle ja professori Ilkka Ruostetsaarelle. Tapio ja Ilkka ovat olleet tukenani aina ensimmäisen

tutkimussuunnitelman työstön ja jatko-opintoihin hakeutumisen ajasta lukien. Ohjaajieni pyyteetön, syväammattitaitoinen ja kollegiaalinen ohjaus sekä kannustus ovat olleet merkittävässä osassa työni valmistumisessa. Ikuinen kiitos Teille Tapio ja Ilkka.

Kiitän työni esitarkastajia sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtista ja yhteiskuntatieteiden tohtori Harri Mikkolaa. Esitarkastustehokkuutenne, arvokkaat huomionne ja kehitysehdotelmanne olivat tärkeitä työni loppuunsaattamisessa ja siinä, miten työni kokonaisuutta tutkijana puolustan. Lisäkiitos Akille työstäsi vastaväittäjänä.

Haluan erityisesti myös kiittää dosentti Kari Laitista. Ilman Karin kykyä ja rohkeutta nähdä potentiaaliani soveltavan tutkimus- ja kehittämistoiminnan saralla, moni julkishallinnon kehittämiseen liittyneessä hanketyössä kartuttamani kokemus ei olisi päässyt muodostumaan todeksi ja kehittämään osaamistani ja ymmärrystäni yhteiskunnan moninaisesta turvallisuudesta. Kiitos Kari mentoroinnistasi, yhteisestä hanketyöstä, tuhansista keskusteluista ja luottamuksestasi – ilman näitä moni asia olisi tyystin toisin.

Työni valmistumisen lähentyessä olen saanut moninaista vertaisarviointitukea usealta henkilöltä, kiitos Teille kaikille yhteisistä keskusteluista, vaivannäöstänne ja huomioistanne, jotka auttoivat suoraan ja/tai välillisesti minua parantamaan työni kokonaisuutta. Kiitos BS-miehet ja kaikki kollegani läsnäolostanne ja tuestanne, ns. tehtaankoulutus on tältä osin valmis, seuraavaa tyyppikoulutusta kohti.

Väitöskirjatyön toisella laidalla ja ympärillä on elämä – kaikessa rikkaudessaan. Läheiseni ovatkin vuositolkulla saaneet kuulla toistuvaa kertomustani ja vakuuttelemani, ”kun tämä on valmis... sitten”. Lopulta ja yhä uudelleen ja uudelleen ennen yhden hankkeen päättymistä mukanani onkin ollut jo toinen, jos kolmas ja yleensä laajempi tai monimutkaisempi kokonaisuus mitä aiemmat ovat yksistään, tai jopa kaikki aiemmat yhdessä ovat olleetkaan. Ymmärrän, että tässä on ollut kestämistä. On selvää, että koira ei karvoistaan pääse, en ainakaan minä. Taitaa yhä ollakin, että tämä kiertokulku on voimissaan, mutta aiempaa sietokykyisempänä, sopeutuvampana ja ympäristönsä huomioivampana taitona minussa – oppiminen jatkuu yhä.

Rakkaat läheiseni, Te olette aina olleet minulle tukena ja muistuttamassa niistä elämälle todella tärkeistä asioista. Olette opettaneet minulle kykyä tasapainoilla kahden jos useammankin välillä. Olette aina palauttaneet mieleeni merkitystihentymiini tallentuvien muistojen todelliset lähtökohdat. Rakkaudellisin kiitos kuuluu Teille. Kiitos jaksamisestanne, ymmärryksestänne ja erityisesti siitä, että olette yhä läsnä.

Siellä missä on hyvä olla, 5.10.2023.

Kimmo

*Omistan väitöskirjani rakkaalle Äidilleni
– hänelle, joka on ponnistellut elämänsä hyväkseni*

TIIVISTELMÄ

Turvallisuutta on monenlaista. Kokemuksena turvallisuus voi ilmetä välittömänä ihmisten ja organisaatioiden arjessa, kun taas toisaalta turvallisuus voidaan kokea käsitteellisenä kaukaisena ja abstraktimpana osana elämää. Turvallisuutta leimaa kyky tai ominaisuus olla kokemusperäistä, määrittelyriippuvaista ja ajallispaiikallista. Suomessa olemme tottuneet näkemään ja kuulemaan viranomaisten ja valtiota edustavien tahojen tuottamissa teksteissä ja puheissa muun muassa sisäisen turvallisuuden, kokonaisturvallisuuden ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan käsityksiä, joiden avulla käsitellään Suomen turvallisuuteen liittyviä asioita. Tässä tutkimuksessa näiden eri turvallisuuskäsitysten tulkitaan muodostavan niin sanotun suomalaisen turvallisuuskäsitysten kentän.

Vuonna 2019 Suomessa tuli voimaan siviili- ja sotilastiedustelulait, tuttavallisemmin – tiedustelulait. Tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä suojattavana turvallisuutena ja perusteena esille nousi kansallinen turvallisuus ja sen intressit. On huomionarvoista, että tiedustelulakeja edeltävässä ajassa kansallisen turvallisuuden käsitystä ei ole vastaavalla tavalla käytetty lainsäätämisen yhteydessä. Tiedustelulakien voimaantulo muodostikin eräänlaisen murroskohdan, jonka aikana kansallinen turvallisuus vakiinnutti itseään osana Suomessa käytössä olevia turvallisuuskäsityksiä erityisesti lainsäädännön välittämänä. Tämä murroskohta ja kansallisen turvallisuuden ”esiintulo” tiedustelulakien säätämisen yhteydessä toimivat tämän tutkimuksen innoittajina, osoittaen samalla tutkimukselle tutkimusaukon, jota ei ole aiemmin lähestytty.

Tutkimuksellisesti murroskohta herättää kysymään, pohtimaan ja tutkimaan, miten kansallinen turvallisuus määrittyy suhteessa muihin Suomessa oleviin turvallisuuskäsityksiin, millaista kansallisen turvallisuuden käsityksen kehityskulku on ollut ja miten kansallisen turvallisuuden voidaan lopulta tulkita liittyneen eri turvallisuuskäsitysten joukkoon Suomessa. Tässä väitöskirjatutkimuksessa tartutaan tässä kuvattuun tutkimusintressiin lähestymällä kansallista turvallisuutta vallan ja turvallistamisteorian teoreettisten lähtökohtien avulla.

Tutkimuksessa kansallinen turvallisuus ymmärretään sosiaalisen konstruktionismin tieteenteoreettisiin lähtökohtiin nojaten sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona. Tutkimuksessa vallan ja turvallistamisteorian lähtökohtia sovelletaan siten, että

turvallistamisen tulkitaan tapahtuvan laajana sosiaalisena konstruktiona ajassa usean eri toimijan ja tahon tuottaman turvallisuuspuheen ja muiden turvallisuutta koskevien puhekäytäntöjen kautta välillisesti tapahtuvana turvallistumisena intentionaalisen turvallistamisen sijaan. Turvallistamisen tulkitaankin toimivan eräänlaisena välillisen vallan(käytön) voimakeinona, joka ilmenee eri diskurssien ja puhekäytäntöjen kokonaisuuden välittämänä, joiden myötä kansallisen turvallisuuden katsotaan turvallistuvan osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää. Tutkimuksen päätutkimusmenetelmänä sovelletaan kriittistä diskurssianalyysia, johon yhdistetään metodisen triangulaation keinoin vallan analyysia sekä kriittistä lähilukua.

Tutkimuksen tutkimustehtävänä on tutkia kansallisen turvallisuuden tuloa osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää vuosina 2001–2022. Tutkimustehtävää lähestytään viiden tutkimuskysymyksen ja moninäkökulmaisen tutkimusaineiston avulla. Tutkimuskysymysten avulla selvitetään, miten kansallinen turvallisuus vertautuu suhteessa muihin Suomessa käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin, miten ja millä tavalla kansallinen turvallisuus on esiintynyt Suomen lainsäädännössä ja kahdessa Suomen laajalevikkisimmissä medioissa (Yleisradio ja Ilta-Sanomat), miten suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuusdiskurssit ovat muuttuneet ja millaisia turvallistavia diskursseja ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä esitettiin tiedustelulakien säätämisen prosessissa.

Tutkimusaineisto koostuu Suomen turvallisuutta käsittelevistä virallisjulkaisuista, kuten selonteista ja strategioista, Suomen lainsäädännöstä, Yleisradion ja Ilta-Sanomien julkaisemista mediasisällöistä eli uutisartikkeleista, suojelupoliisin vuosikertomuksista ja -kirjoista sekä tiedustelulakien säätämisen prosessin lain esitöistä.

Tutkimuksen empiirinen analyysi toteutetaan asetettujen tutkimuskysymysten suunnassa viidessä eri osassa. Kussakin analyysin osassa tarkastellaan tiettyä rajausta tutkimusaineiston kokonaisuudesta.

Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastellaan Suomen lainsäädäntöä ja kansallisen turvallisuuden diskursiivista määrittymistä ja rakentumista eri laeissa. Osan havaintoina voidaan todeta, että kansallinen turvallisuus koskettaa Suomen lainsäädännössä useaa turvallisuuden ”ulottuvuutta” ja että kansallisen turvallisuuden esiintyminen lainsäädännössä on lisääntynyt selvästi tiedustelulakien jälkeisessä ajassa. Tutkimuksen turvallistumis-näkökulman osalta voidaan todeta, että lainsäädäntö toimii kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa funktionaalisenä toimijana.

Analyysin toisessa osassa tarkastellaan Suomen turvallisuutta käsitteleviä virallisia asiakirjoja. Osan havaintona voidaan todeta, että kansallista turvallisuutta ei ole tällä hetkellä määriteltä Suomen turvallisuutta käsittelevissä virallisjulkaisuissa, mutta yhtäältä verrattessa eri turvallisuuskäsityksiä on selvää, että niiden määrittelyissä ja

sisällöissä on paljon yhteneväisyyksiä. Toisen osan yhteenvetona luodaan aineistolähtöinen tulkinta, miten kansallisen turvallisuuden viitekehys eri virallisjulkaisujen välittämänä muodostuu Suomessa. Turvallistumis-näkökulman suhteen virallisjulkaisujen voidaan katsoa osaltaan toimivan kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa funktionaalisenä toimijana, koska niiden voidaan tulkita rakentaneen ja luoneen kuvauksia ennen kaikkea kansallisen turvallisuuden uhkakuvakentästä ja niiden vaikutuksista kansalliseen turvallisuuteen.

Analyysin kolmannessa osassa tarkastellaan kansallisen turvallisuuden esiintymistä mediassa, tavoitteena tutkia kansallisen turvallisuuden diskursiivista käyttöä Suomen turvallisuuteen kohdistuneessa mediakeskustelussa ja siihen liittyvissä puhekäytännöissä. Osan havaintoina on todettavissa, että kansallisen turvallisuuden käsitys on kiinnittynyt tarkasteluajanjaksolla vahvasti sellaisten asioiden ja sisältöjen kanssa, jotka ovat kulloinkin olleet esillä ja/tai käsitellyssä lainsäädäntötyössä. Yhtäältä media-aineisto osoittaa, kuinka suojelupoliisin rooli kansallisen turvallisuuden varmistajana ja tekijänä on keskeinen toimijuus tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla. Media-aineiston analyysi osoittaa, että kansallisen turvallisuuden merkitykset tiivistyivät ja korostuivat tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä vuosien 2017–2019 välisenä aikana, jonka jälkeen kansallisen turvallisuuden käsittely mediassa liittyy pääasiallisesti sellaisiin asiakokonaisuuksiin, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden soveltamisalan laajenemiseen lainsäädännössä. Tutkimuksen turvallistumis-näkökulman suunnassa voidaan todeta, että media on osaltaan toiminut kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa funktionaalisenä toimijana, koska sen voidaan tulkita luoneen ja vahvistaneen kansallisen turvallisuuden käsityksen merkittävyttä tuottamiensa uutissisältöjen välittämänä.

Analyysin neljännessä osassa tarkastellaan suojelupoliisin vuosikertomuksia ja -kirjoja. Osan tavoitteena on paljastaa suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyviä turvallisuuskäsityksiä, niiden muutosta ja kehityskulkua. Osan havaintoina voidaan esittää, että tarkasteluajanjaksolla suojelupoliisin puhekäytäntö on jaettavissa kolmeen toisiaan seuraavaan aikakauteen, joiden aikana on tapahtunut selvä muutos turvallisuusdiskurssien esiintyvyydessä. Vuodet 2001–2013 muodostavat ensimmäisen aikakauden, jonka aikana suojelupoliisi käytti useita eri turvallisuusdiskursseja kuvatesaan Suomen turvallisuutta. Vuodet 2014–2018 muodostavat toisen aikakauden, jolloin suojelupoliisin turvallisuusdiskursseina esiintyivät pääosin Suomen turvallisuus, valtion turvallisuus ja kansallinen turvallisuus. Vuodet 2019–2022 muodostavat kolmannen aikakauden, jolloin suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyi enää vain Suomen turvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden turvallisuusdiskurssit. Kolmannen aikakauden osalta on huomionarvoista, että näistä kahdesta kansallisen

turvallisuuden määrällinen käyttö oli merkittävästi suurempi ja painokkaampi kuin Suomen turvallisuus. Suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvien turvallisuusdiskurssien muutoksessa ja kehityskulussa on ollut johdonmukainen kansallisen turvallisuuden käsityksen lisääntynyt käyttäminen. Turvallistumis-näkökulman osalta voidaan todeta, että oman puhekäytäntönsä kehityksen välittämänä suojelupoliisia voidaan pitää merkittävänä kansallisen turvallisuuden käsityksen turvallistumisen funktionaalisenä toimijana tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla.

Analyysin viidennessä osassa tarkastellaan tiedustelulakien säätämisen prosessin lain esitöitä. Osan tavoitteena on tuoda näkyväksi diskursseja ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä, joiden tulkitaan olevan rajatussa tiedustelulakien säätämisen ajallispaikallisessa tilassa kansallisen turvallisuuden rakentumisen merkityksellisimpiä ja vaikuttavimpia tekijöitä. Osassa tunnistetaan kolme temaattista kansallista turvallisuutta turvallistavaa diskurssia, jotka ovat muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssi, vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi ja erityisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi. Näiden diskurssien tulkitaan toimivan laajoina ja merkittävinä merkityskokonaisuuksina, jotka perustelivat kansallisen turvallisuuden kohoamista tärkeäksi itsenäiseksi turvallisuuden alaksi lainsäädäntöyhteydessä. Tunnistettujen diskurssien tulkitaan luoneen ja muovanneen kansallisen turvallisuuden käsityksen merkittävyttä tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä samalla turvallistaen kansallista turvallisuutta.

Empiirisen analyysin yhteenvedossa analyysin eri osien havainnot kootaan yhteen ja muodostetaan kokonaisnäkyminen kansallisen turvallisuuden turvallistumisesta osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää tarkasteluajanjaksolla tutkimusaineiston esittämänä. Päähavaintona esitetään, että tiedustelulakien säätämisen prosessi, turvallistavat diskurssit ja tiedustelulakien voimaantumisen ajallispaikallinen hetki/tila ovat toimineet pääasiallisena turvallistajana ja turvallistavana hetkenä kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa, eli kansallisen turvallisuuden tulemisessa osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää. Turvallistumista edistävinä funktionaalisina toimijoina tulkitaan toimineen lainsäädäntö, suojelupoliisin puhekäytäntö, Suomen turvallisuutta käsittelevät virallisjulkaisujen puhekäytäntö ja median puhekäytäntö, jotka ovat omien puhekäytäntöjensä välittämänä vaikuttaneet kansallisen turvallisuuden merkityksellistymiseen ja vakiintumiseen itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä Suomessa.

Tutkimuksen kokonaiskuvassa voidaan todeta, että kansallinen turvallisuus on vakiinnuttanut paikkansa Suomen turvallisuuskäsitysten kentässä tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla. Kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintyvyyden ja käytön lisääntyminen eri puhujien esityksissä johdattelee toteamaan, että kansallisen

turvallisuuden vaikuttavuus tulevaisuudessa ei ole vähenemässä, vaan pikemminkin päinvastoin – kansallisen turvallisuuden tulevaisuus näyttäytyy yhä laajentuvampana.

Asiasanat: kansallinen turvallisuus, turvallistaminen, valtio-oppi, kriittinen diskurssi-analyysi, vallan tutkimus, kriittinen turvallisuuden tutkimus, diskurssi, valta, puhekäytäntö, lainsäädäntö, suojelupoliisi, virallisjulkaisut, media.

ABSTRACT

There are many kinds of security. As an experience, security can appear immediately in the everyday life of people and organizations, while on the other hand, security can be experienced as a conceptually distant and more abstract part of life. Security is characterized by the ability to be experience-based, definition-dependent and temporally local. In Finland, we are used to seeing and hearing in the texts and speeches produced by the authorities and entities representing the state, among other things, the concepts of internal security, comprehensive security, and foreign and security policy, which are used to discuss matters related to Finland's security. In this study, these different security concepts are interpreted to form so to speak the field of Finnish security concepts.

In 2019 Civilian Intelligence Act and Act on Military Intelligence or as they are more widely known, intelligence laws, came into force in Finland. In conjunction with the process of enacting intelligence laws, national security and its interests emerged as the security basis to be protected and secured. It is worth noting that in the time before the intelligence laws, the concept of national security has not been used in a similar way in connection with legislation. The entry into force of the intelligence laws constituted a kind of turning point, during which national security established itself as part of the security concepts in use in Finland, especially as mediated by legislation. This turning point and the "emergence" of national security in connection with the enactment of intelligence laws act as inspirations for this study, while also pointing to a research gap that has not been approached before.

From a research point of view, the turning point raises questions and makes one to ponder and study how national security is defined in relation to other concepts of security in Finland, what the development of the concept of national security has been like, and how national security can ultimately be interpreted as joining different concepts of security in Finland. In this dissertation research, the described research interest here is embraced by approaching national security with the theoretical starting points of power and securitization theory.

In the study, national security is understood as a socially constructed construction based on the scientific theoretical starting points of social constructionism. In the study, the starting points of the theory of power and securitization were applied in

such a way that securitization was interpreted as taking place as a broad social construction in time through security speech produced by several different actors and entities and other speech practices and acts that touch Finnish security, instead of intentional securitization as indirect more collective securitization. Securitization is interpreted as functioning as a kind of indirect means of power, which manifests itself as mediated by a set of different discourses and speech practices, through which the national security is seen to become securitized as part of the field of Finnish security concepts. Used research methods formed a methodical triangulation where critical discourse analysis was applied as the main research method of the study, which was supported by analysis of power and critical reading.

The research task of the study is to examine the entry of national security into the field of Finnish security concepts in the period between 2001 and 2022. The research task was approached with the help of five research questions and multi-perspective research material. With the help of these research questions, the study researched how national security compares in relation to other concepts of security in use in Finland, how and in what way national security has appeared in Finnish legislation and in two of Finland's most widely distributed media (Yleisradio and Ilta-Sanomat), how the security discourses appearing in the speaking practice and acts of the Finnish security and intelligence service (SUPO) have changed and what kind of securing discourses and the meanings that specify them were presented in the process of enacting intelligence laws.

The research material consists of official publications dealing with Finnish security, such as reports and strategies, Finnish legislation, media content published by Yleisradio and Ilta-Sanomat (news articles), annual reports and books of the Finnish security and intelligence service, as well as the preliminary documents of the process of enacting intelligence laws.

The empirical analysis of the study is carried out in the direction of the set research questions in five different parts. In each part of the analysis, a certain delimitation of the research material is examined.

The first part of the analysis examine Finnish legislation and the discursive definition and structure of national security in various laws. As some observations, it could be stated that national security touches several "dimensions" of security in Finnish legislation and that the appearance of national security in legislation has clearly increased in the time after the intelligence laws. Regarding the security perspective of the study, it could be stated that legislation acts as a functional actor in the securitization of national security.

The second part of the analysis examine official documents dealing with Finnish security. As a part of the observation, it could be stated that national security is not currently defined in official publications dealing with Finnish security, but on the other hand, when comparing different concepts of security, it could be stated that there are many similarities in their definitions and contents. As a summary of the second part, a material-based interpretation is created of how the reference framework of national security, conveyed by various official publications, is formed in Finland. Regarding the securitization perspective, official publications can be considered to play a role in the securitization of national security as a functional actor, because they can be interpreted as having constructed and created descriptions of, above all, the threat landscape of national security and their effects on national security.

In the third part of the analysis, the presentation of national security in the media is examined, with the aim of investigating the discursive use of national security in the media discussion focused on Finnish security and in the related speech practices and acts. As part of the findings, it can be stated that the perception of national security during the review period is strongly connected with issues and contents that have been presented and/or discussed in legislative work at given time. On the other hand, the media material shows how the role of the Finnish security and intelligence service as an ensurer and creator of national security is a supporting agency during the review period of the study. In the analysis of the media material, it is found that the meanings of national security were condensed and emphasized in connection with the process of enacting intelligence laws in the period between 2017 and 2019, after this the usage of national security in the media is mainly related to such sets of issues that are related to the expansion of the scope of national security in Finnish legislation. In the direction of the securitization perspective of the research, it can be stated that the media has contributed to the securitization of national security as a functional actor, because it can be interpreted as having created and strengthened the significance of the perception of national security as conveyed by the news content it produces.

The fourth part of the analysis examine the annual reports and books of the Finnish security and intelligence service. The aim of the part is to study and reveal the security concepts in the speech practice and acts of the Finnish security and intelligence service, and their change and development. As a result of the fourth part of the analysis it can be said that during the review period, the speech practice of the Finnish security and intelligence service can be divided into three consecutive periods. During these periods there has been a clear change in the use of different

security discourses. The years 2001–2013 constitute the first era during which the security police used several different security discourses when describing Finland's security. Years 2014–2018 form the second era, when the security discourses used by the Finnish security and intelligence service were mainly Finland's security, state security and national security. Years 2019–2022 form the third era, when the Finnish security and intelligence service used only the security discourses of Finland's security and national security. Regarding the third era, it is worth noting that of the two, the quantitative use of national security was significantly larger and more emphatic. In the change and development of the security discourses appearing in the speech practice of the Finnish security and intelligence service, there has been a consistent increase in the use of the concept of national security. Regarding the security aspect, it can be stated that the Finnish security and intelligence service, mediated by the development of their own speech practice and acts, can be considered a significant functional actor of the securitization of national security during the study's review period.

The fifth part of the analysis study the preliminary works (documents) of the law on the process of enacting intelligence laws. The aim of the part is to make visible the discourses and the defining factors that could be interpreted to be the most relevant and influential factors in the construction of national security in the limited time-spatial space when enacting intelligence laws. In this part, three thematic securitization discourses are identified, which are the discourse of the changing security and operating environment, the discourse of serious threats and the necessity of combating them, and the discourse of protecting special national interests. In the analysis, these discourses are interpreted as functioning as broad and significant sets of meanings, which justified the rise of national security as an important independent field of security in the context of legislative work. The identified discourses are interpreted to have created and shaped the significance of the perception of national security in connection with the process of enacting intelligence laws, while at the same time securitizing national security.

In the summary of the empirical analysis, the findings of the different parts of the analysis are brought together and an overall view of the securitization of national security is formed as part of the field of Finnish security perceptions during the review period as presented by the research material. The main observation is that the process of enacting intelligence laws, the securitization discourses and the spatio-temporal moment/space of the entry into force of the intelligence laws have acted as the main securitizing actors and securitization moment in the securitization of national security, i.e. national security becoming part of the field of Finnish security

concepts. Legislation, the speech practice and acts of the Finnish security and intelligence service, the speech practice and acts of official publications dealing with Finnish security, and the speech practice and acts of the media are interpreted as functional actors promoting securitization, which, mediated by their own speech practices and acts, have influenced the significance and establishment of national security as an independent concept of security in Finland.

In the overall picture of the study, it can be stated that national security has established its place in the field of Finnish security concepts during the study period. The increase in the frequency and use of the concept of national security in the presentations of various speakers leads to the conclusion that the effectiveness of national security in the future is not decreasing, but rather the opposite – the future of national security appears to be expanding more and more.

Keywords: national security, securitization, political science, critical discourse analysis, power research, critical security studies, discourse, power, speech practice, legislation, Finnish security and intelligence service, official publications, media.

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	23
1.1	Diskurssien vallasta ja vaikuttavuudesta yhteiskunnassa – miksi tutkia turvallisuuspuhetta ja sen valtaa?.....	23
1.2	Tiedustelulainsäädäntö ja kansallisen turvallisuuden käsityksen ”murros”.....	27
1.3	Tutkimustehtävä, -kysymykset ja -aineisto	28
1.4	Tutkimuksen tieteenfilosofinen ja -teoreettinen asemoituminen	34
1.5	Turvallisuuteen kohdistuvan tutkimuksen luonteesta, aiempi tutkimus ja tutkimuksen kontribuutio.....	38
1.6	Väitöskirjan rakenne ja eteneminen.....	49
2	Kansallinen turvallisuus – mitä se on?.....	51
2.1	Turvallisuuden moninaisuudesta ja muuttuvasta luonteesta.....	51
2.2	Kansallisen turvallisuuden teoreettinen määrittely.....	56
2.3	Esimerkkejä kansallisen turvallisuuden määrittelyistä muissa valtioissa	63
3	Valtio, valta ja turvallistaminen	67
3.1	Valta ja valtio – keskeisiä määrittelyjä ja lähtökohtia	68
3.2	Vallan muodoista ja luokitteluista	78
3.3	Vallan analysoinnin moninaisuus	86
3.4	Turvallistaminen vallan voimakeinona	92
4	Tutkimusmenetelmälliset valinnat	99
4.1	Kriittinen diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä	99
4.2	Kriittisen diskurssianalyysin kritiikistä.....	108
4.3	Tutkijan positio diskurssintutkimuksessa	109
4.4	Kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen tässä tutkimuksessa.....	110
5	Empiirinen analyysi.....	113
5.1	Empiirisen analyysin asetelma	113
5.2	Osa 1 – Kansallinen turvallisuus Suomen lainsäädännössä.....	115
5.2.1	Kansallinen turvallisuus tiedustelulaeissa	118
5.2.2	Kansallinen turvallisuus Suomen perustuslaissa	120

5.2.3	Kansallinen turvallisuus ulkomaalaisasioiden sääntelyssä.....	120
5.2.4	Kansallinen turvallisuus poliisiin ja Rajavartiolaitokseen kohdistuvassa sääntelyssä.....	121
5.2.5	Kansallinen turvallisuus eräissä muissa laeissa.....	125
5.2.6	Yhteenveto	126
5.3	Osa 2 – Kansallinen turvallisuus Suomessa vakiintuneessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten joukossa.....	130
5.3.1	Suomen turvallisuutta käsittelevät selonteot, strategiat ja muut virallisjulkaisut kansallisen turvallisuuden kontekstissa.....	130
5.3.2	Suomessa laajemmin käytössä olevien turvallisuuskäsitysten suhteesta kansalliseen turvallisuuteen	140
5.3.3	Yhteenveto	150
5.4	Osa 3 – Kansallinen turvallisuus mediassa	152
5.4.1	Kansallinen turvallisuus Ylen mediasisällöissä	154
5.4.1.1	Vuodet 2001, 2004, 2006, 2007 ja 2009	154
5.4.1.2	Vuodet 2010–2012.....	156
5.4.1.3	Vuodet 2013–2016.....	159
5.4.1.4	Vuodet 2017–2018.....	161
5.4.1.5	Vuodet 2019–2020.....	169
5.4.1.6	Vuodet 2021–2022.....	181
5.4.2	Kansallinen turvallisuus Ilta-Sanomien mediasisällöissä.....	202
5.4.2.1	Vuodet 2002, 2003, 2006, 2008, 2011 ja 2013	202
5.4.2.2	Vuodet 2015–2016.....	205
5.4.2.3	Vuodet 2017–2018.....	208
5.4.2.4	Vuodet 2019–2020.....	221
5.4.2.5	Vuodet 2021–2022.....	229
5.4.3	Yhteenveto	246
5.5	Osa 4 – Kansallinen turvallisuus suojelupoliisin puhekäytännössä	249
5.5.1	Vuodet 2001–2013	249
5.5.2	Vuodet 2014–2018.....	252
5.5.3	Vuodet 2019–2022	258
5.5.4	Yhteenveto	263
5.6	Osa 5 – Turvallisuuspuhe ja turvallistavat diskurssit tiedustelulakien säättämiprosessissa	265
5.6.1	Turvallistavat diskurssit – laajat merkityskokonaisuudet	267
5.6.1.1	Muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssi	268
5.6.1.2	Vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi	276
5.6.1.3	Eriyisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi ...	287
5.6.2	Yhteenveto	296
5.7	Analyysin yhteenveto – Kokonaisnäkömä kansallisen turvallisuuden turvallistumisesta	297

6	Johtopäätökset	308
6.1	Kansallinen turvallisuus on tullut jäädäkseen.....	308
6.2	Kansallisen turvallisuuden tulevaisuudesta	313
6.3	Tutkimuksen kontribuutio turvallisuuden alassa tapahtuvalle keskustelulle ja aihepiiriin jatkotutkimuksesta.....	321
6.4	Tutkimuksen eettisyyden arviointia	324
6.5	Lopuksi – Tutkijan yhteiskunnallisia huomioita	327
	Lähdeluettelo	329
	Primäärilähteet	329
	Kirjallisuus	348

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Tutkimusaineiston kokonaiskuva ja ajallinen sijoittuminen tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla vuosina 2001–2022.	32
Kuvio 2.	Tutkimusalojen ja -keskustelujen kolminapaisuus väitöskirjassa.	41
Kuvio 3.	Tutkimuksen teoreettismetodologinen viitekehys.	42
Kuvio 4.	Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli.	55
Kuvio 5.	Vallan ulottuvuudet ja valta-analyysin sija stantardikaavan ulottuvuuksien keskuudessa.	91
Kuvio 6.	Diskurssien kolmen ulottuvuuden konsepti.	106
Kuvio 7.	Diskurssianalyysin kolmivaiheinen prosessi.	107
Kuvio 8.	Empiirisen analyysin osat ja niiden suhde tutkimuskysymyksiin ja -aineistoon.	115
Kuvio 9.	Turvallisuuden vertikaalinen ulottuvuus ja kansallinen turvallisuus.	141
Kuvio 10.	Yhteenvedo kansallisen turvallisuuden ja siihen liitettävien uhkien kokonaiskuvasta Suomen turvallisuutta käsittelevien aineistojen kuvaamana.	152
Kuvio 11.	Suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyneiden turvallisuusdiskurssien kehityksen aikakaudet.	265

Kuvio 12. Kokonaiskuva turvallistavista diskursseista ja merkitystekijöistä.	297
Kuvio 13. Kansallisen turvallisuuden turvallistumisen ja sosiaalisen rakentumisen viitekehys.	300

Taulukkuuettelo

Taulukko 1. Tutkimusaineiston erittely ja laajuus.	33
Taulukko 2. Tiedonintressien jaottelua.	35
Taulukko 3. Vallan neljä muotoa.	84
Taulukko 4. Kansallinen turvallisuus Suomen lainsäädännössä.	117
Taulukko 5. Poliisin tehtäväkuvaukset lainsäädännössä vuosina 1995–2022.	123
Taulukko 6. Turvallisuuskäsitysten matriisi. Kansallisen turvallisuuden suhde muihin turvallisuuskäsityksiin.	149
Taulukko 7. Kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintyminen keskeisimpine sisältöineen Ylen ja Ilta-Sanomien uutisartikkeleissa vuosina 2001–2022.	248
Taulukko 8. Suojelupoliisin vuosien 2001–2013 vuosikertomusten turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.	252
Taulukko 9. Suojelupoliisin vuosien 2014–2018 vuosikertomusten ja -kirjojen turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.	258
Taulukko 10. Suojelupoliisin vuosien 2019–2022 vuosikirjojen turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.	263

1 JOHDANTO

1.1 Diskurssien vallasta ja vaikuttavuudesta yhteiskunnassa – miksi tutkia turvallisuuspuhetta ja sen valtaa?

Luodaksemme esiymmärryksen diskursseihin ja teksteihin taltioidun ja vangitun tiedon vallasta ja voimasta, voimme palata ajassa iäisyyteen, aina Antiikin aikaan asti. Nykyisten demokraattisten järjestelmien ja valtioiden syntyjuurien voidaan katsoa laajalti muodostuneen Antiikin ajan filosofien ajattelun ja tuotosten pohjalta. Esimerkiksi Platonin tai Aristoteleen ajatukset demokratiasta ja valtiosta – ajattelusta ylipäänsä – ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen nyky-yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin tekstien välittämänä. Tieteen parissa näitä klassikoita tutkitaan ja tulkitaan yhä moninaisimmin tavoin ja tutkimustavoittein. Antiikin ajan ajatukset ja näkemykset eivät ole äänitteinä tai videoina taltioituja asioita, vaan teksteihin ja kirjoituksiin taltioituja, kaukaa kumpuavia valta(voima)katkelmia, jotka osallaan ovat muodostuneet viisauksiksi eri sukupolvien ajattelussa, sekä tekstien uudelleen käyttämisen ja rekontekstualisoinnin myötä. Teksteinä ne ovat toimineet eräänlaisina vallan välineinä niin ihmisten ajattelussa kuin valtioiden ja demokraattisten järjestelmien muovaumisessa sellaisiksi kuin ne ovat. Kaikki tämä tuskin tarkoituksellisesti, mutta varmasti välillisesti tavalla, jota niiden kirjoittajat eivät välttämättä osanneet ajassaan ajatellakaan; tai ennakoida sitä kuinka vaikutuksellisia tekstit tulevaisuudessa voisivatkaan olla. Lopulta sillä, miten suoraa tai välillistä tekstien vallan välineellisyys on ollut, ei ole tässä yhteydessä niinkään merkitystä. Olennaista on, että me osaamme tunnistaa ja tunnustaa niiden todellisuutta rakentavan ja muokkaavan voiman. Teksteihin taltioitu tieto on valtaa, käytäntöä ja kulttuuria monessa, ellei kaikessa ajallispaikallisessa tilassa.

Valtion omaa turvallisuuttaan käsittelevissä teksteissä käyttämä itsensä ja käsiteltävän turvallisuuden aihepiirin ilmaisutapa perustuu moninaiseen intertekstuaalisuuteen ja interdiskursiivisuuteen. Intertekstuaalisuus ja -diskursiivisuus luovat jatkuvoja kielellisten ja sisällöllisten merkitystekijöiden välille ja niiden ulkopuolelle suhteessa johonkin toiseen kontekstiin. Esimerkiksi viranomaisten toiminnan ja toimivallan hyväksyttämässä tekstin ja siinä olevan sisällön esitykset tulevat eläviksi itse

tekstien seurattessa toisiaan, mutta myös sosiaalisen todellisuuden käytännöissä ja näyttämöillä, kun eri tahot ja toimijat jalkauttavat tekstin sisältöjä osaksi elämisen käytäntöjä – osaksi meidän kaikkien ihmisten arkea. Lakien säätäminen ja myöhemmin niiden noudattaminen on yksi tällainen sosiaalinen käyttäytymisen ja käytännön muoto. Toisena ilmentymänä voidaan pitää, kuinka jokin tai jotkin tahot alkavat käyttää retoriikassaan ja puhekäytännössään joitain sanoja tai ilmaisuja, jotka kuin hiljalleen valtaavat myös muiden puhujakontekstin ilmaisunväylät ja foorumit, tullen näin todeksi ja osaksi sosiaalista todellisuutta.

Suomessa on pitkä historia turvallisuuden kokemuksesta erityisesti siinä, kuinka valtion turvallisuusviranomaisten toiminnan ja palveluiden kautta pidetään yllä yhteiskunnallista järjestystä ja turvallisuutta elävässä hetkessä aktiivisesti ja reaktiivisesti (mm. poliisi), mutta myös tulevaisuuden mahdollisiin uhkiin laajasti varautuen (mm. sotilaallinen maanpuolustus). Kummassakin ulottuvuudessa toivomme aina, että uhkien laatu ei konkretisoituisi ennakoitun uhan lopullisen kyky- tai riskiarvion mukaisesti.

Suomen turvallisuus kiinnitetään eri puhujien toimesta moninaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja tapahtumiin. Samoin tekevät eri valtiovaltaa edustavat viranomaiset kuvatessaan tai käsitellessään omaa lakisääteistä toimintaansa osana Suomen turvallisuuden ylläpitämistä ja varmistamista. Erityisesti turvallisuuden parissa tällainen kiinnittyminen kohdistuu, eräänlaiseen strategiseen tulevaisuuden ennustamiseen, ennakointiin ja turvallisuusriskien hallintaan erilaisissa asiayhteyksissä. Tällä kaikella niin valtion kuin viranomaisten toiminnalla voidaan nähdä olevan pyrkimys luoda vaikutusta ja saavuttaa jokin intressi tai tavoite. Usein yksittäisen valtion näkökulmasta pyrkimyksen perimmäisenä tavoitteena on yhteiskunnallisten toimintojen sekä kansallisten etujen suojaaminen – tätä voidaan myös kuvata valtio-opillisena julkishallinnon tehtävän näkökulmana. Valtion tuottaman järjestyksen osalta, välineenä käytetään merkittävässä osin lainsäädäntöä ja muuta kansalaisyhteiskunnan toimintaa ohjaavaa sääntelyä.

Vastaavasti globaalissa mittapuussa, valtioiden yhteisöt pyrkivät vaikuttamaan esimerkiksi maanosien keskinäisiin suhteisiin tai globaaleihin kysymyksiin, kuten monikansalliseen turvallisuuteen tai ilmastonmuutokseen. Globaaleina vallan välittymisen välineinä toimivat erilaiset valtiosopimukset, kansainväliset monenväliset sopimukset ja kansainvälinen oikeuskäytäntö.

Lähihistoria tuottaa meille oivallisen näkymän sääntelyn vallan välineellisyyteen niin kansallisella kuin globaalilla tasolla. Laajassa yhteiskunnallisessa mittakaavassa tarkasteltuna, muun muassa vuoden 2020 COVID 19-epidemiäkeväen aikana Suomessa valtioneuvoston ja eri ministeriöiden esittämät viranomaisveloitteet ja

ihmisten perustuslaillisiin vapausoikeuksiin kohdistuneet sääntelylliset rajoitteet ovat esimerkkejä siitä, kuinka vallankäyttäjät käytti (terveys)turvallisuuden intresseihin kytettyä valtaansa suhteessa vallan kohteisiin nähden hyödyntämällä institutionaalista voimaansa ja valta-asemaansa sekä sääntelyä vallankäytön välineenä. COVID 19-epidemian aikana näimme Suomen yhteiskunnallisessa tilanteessa moninaisia ja Suomen sotien jälkeisessä lähihistoriassa poikkeuksellisia valtion pakottavan voiman ja vallan käyttämistä esimerkiksi Uudenmaan rajojen sulkemisen ja poliisin fyysisen valvonnan muodoissa¹, sekä paljon muuta. Toisaalta todettakoon, että Suomessa nähtyjä rajoituksia voidaan pitää pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna lievinä verrattuna joihinkin muihin maihin ja niiden toteuttamiin rajoitustoimenpiteisiin COVID 19-epidemian aikana.²

Edellä kuvatun Uudenmaan sulkemisen pakottava voima tapahtui poliisin ja muiden viranomaisten toimesta fyysisin tekoaktein³, mutta tie niihin alkoi jo aiemmin turvallisuuspuheesta ja -retoriikasta, turvallisuuden argumentoinneista, joilla toimenpiteiden suorittamisen välttämättömyyttä perusteltiin niin poliittisessa kuin myös viranomaisten esittämässä puheessa. Tässä kontekstissa merkityksellistä on nimenomaan tekstuaalisesti esitetyn institutionaalisen ja käytännön reaalielämän pakottavan voiman rajanveto, kun ennen pakottavan voiman käyttämistä viranomaiset käyttivät laajoja tekstuaalisesti esitettyjä vallan ilmentymiä ohjeiden ja suositusten muodossa⁴, joilla sellaisenaan jo vaikutettiin yksilön tasolla hänen vapauteensa ja elämisen oikeuskenttään. Tämä ”tekstin voima ja valta” virittää myös tämän väitöskirjatutkimuksen mielenkiintoa ja sen suuntautumista, koska usein ennen tekoja on puhetta – tekstinä tai sanan sorinana muutoin.

Tekstuaalisesti esitetty ohje, suositus, rajoitus, määräys tai lakiteksti ovat esimerkkejä valtion vallan vivuista/välineistä vallan kohteen ajatteluun vaikuttamisessa, mutta myös käytännön toiminnanvapauteen puuttumisessa tai ohjaamisessa turvallisuuden piirissä. Ne keinot tai tavat, miten vallan ja hallinnan käyttämiseen liittyvät tekstit ja niiden kirjaustavat hyväksyttävät yhteiskunnallisia toimintoja on kuitenkin läpinäkyvyydeltään verrattain rajattua ja julkisestikin avoimesti ihmisten saatavilla

¹ Ks. mm. Yle 17.12.2020: Näin kaikki eteni 265 päivää sitten, kun Uusimaa laitettiin säppiin – kolme aitiopaikalla ollutta kertoo ennennäkemättömästä operaatiosta.

² Ks. mm. Christensen ym. 2020; Lynggaard ym. 2023; Valtioneuvosto 2021:16; Kihlström ym. 2021; Aamulehti 29.10.2020 Kun Suomi viilaa ravintoloiden aukioloaikoja, muu maailma kiristää koronarajoituksia kovalla kädellä: Yksi maa rajoittaa tupakointia, toisessa maskipakko on ulotettu jopa yksityis-autoihin.

³ Uudenmaan eristyksessä poliisi käytti laajasti mm. liikennettä ohjaavia rakenteellisia esteitä. Eristystoimintaan osallistui myös puolustusvoimien henkilöstöä ja varusmiehiä.

⁴ Ks. mm. Yle 21.3.2020: Marin: Hallitus on varautunut rajoittamaan liikkumista Uudeltamaalta muualle Suomeen.

olevissa esityksissä vähän tulkittua ja tutkittua. Viranomaisten tai poliitikkojen ”kabineteissa” tapahtuvat argumentoinnit ja taustaselittäjät eivät erilaisiin virallisjulkaisuihin, puheisiin tai lainsäädäntöteksteihin suoraan sellaisenaan päädy.

Kuinka sitten lähestyä esimerkiksi turvallisuudella oikeuttamista, kun toisaalta tätä oikeutusta ei voida täysin avata toiminnan luonteen takia? Ottaen huomioon, että turvallisuutta, joka on valtion perustoiminto, kuitenkin tarvitaan. Uhkat ovat todellisia, vaikka niiden ”auki kirjoittamista” ei todellisuudessa tapahtuisikaan täysin avoimena julkilausumana.⁵ Toisaalta sellaisetkin usein toistuneet uhkakuvat ja -esitykset, joiden ei pitäisi, vaikuttavat kuitenkin yllättävän meidät. Koruttomana esimerkkinä tästä voidaan pitää vuosikymmeniä esillä olleita uhkakuvia Venäjän intresseistä, jotka ovat konkretisoituneet kylmäävällä tavalla Ukrainan sodassa.

Turvallisuuskysymykset ja turvallisuuden tilaa edistämään pyrkivät esitykset lävisivät yhteiskunnallisia asioita monista eri suunnista, monien eri puhujien puhekäytäntöjen kautta. Vaikuttaisi siltä, että turvallisuuden oikeuttamisen diskursiiviset puhekäytännöt ja reaaliset politiikat, keinot ja strategiat ovat tavallaan jo lähtökohtaisesti toisistaan irti. Olisi jopa naiivia ajatella, että teksteissä ja diskursseissa esiintyvät uhat olisivat vain diskursseja, vaikka ne kirjallisesti esitettynä siltä luonnollisesti vaikuttavatkin. Esimerkiksi Suomen turvallisuutta koskevat virallistekstit tai lait eivät ole kaunokirjallisia romaaneja, joissa tunteiden ja sielun maisemien todellisuus värittyy lukijalle jopa syvällisen koskettavasti aistittaviksi. Eräällä tavalla turvallisuutta koskevien julkaisujen ja puheiden sisältö on täynnä merkitystekijöitä ja sisältöä, mutta toisaalta kielellisesti ne voivat olla hyvin kepeitä ja abstraktisti esitettyjä – köyhiäkin.

Eri julkishallinnon toimijoiden tuottamien virallisjulkaisuiden, selontekojen, raporttien tai lainsäädännön premisseihin ei liene koskaan ole täyttä pääsyä – tämä ei kuitenkaan saa estää niiden premissien tutkintaa ja tavoittamista tieteen näkökulmasta. Näin ollen, teksteissä olevien asioiden ja tekstien välityksellä tapahtuvan sosiaalisen todellisuuden rakentumisen tutkiminen on aina ajankohtaista. Tässä väitöskirjatutkimuksessa tartutaan tähän ainaiseen ajankohtaisuuteen kansallisen turvallisuuden turvallistumisen kontekstissa.

⁵ Esim. Iltalehti 8.11.2022: Supo: al-Holin naiset turvallisuusuhka.

1.2 Tiedustelulainsäädäntö ja kansallisen turvallisuuden käsityksen ”murros”

Suomen lainsäädännössä, Suomen turvallisuutta käsittelevissä dokumenteissa ja eri virallistoimijuuksien tuottamassa turvallisuuspuheessa, kuten selonteoissa ja strategioissa sekä mediassa olemme tottuneet näkemään erilaisia turvallisuuskäsityksiä. Näistä tunnetuimpina käsityksinä voitaneen pitää valtion turvallisuutta, sisäistä turvallisuutta, ulkoista turvallisuutta ja kokonaisturvallisuutta.⁶

Vuonna 2019 Suomessa tuli voimaan siviili- ja sotilastiedustelulait (myöhemmin tiedustelulait). Hieman ennen tiedustelulakien voimaantuloa oikeuskansleri Tuomas Pöysti esitti, että ”Käsite kansallinen turvallisuus tulee toden teolla käyttöön myös pienessä Suomessa.” (Helsingin Sanomat 13.2.2019; ks. myös Pöysti 3.9.2019). Sittemmin Widlund & Paasonen (2021) huomioivat oikeustieteelliseen tutkimukseen kiinnittyvässä artikkelissaan tätä kansallisen turvallisuuden käsitteellistä aseitoimista kuvaamalla, että:

”Tiedustelulainsäädäntö muodosti merkittävän muutoksen kansallisen turvallisuuden käsitteen asemalle suomalaisessa oikeudellisessa ajattelussa. Siksi onkin aiheellista kysyä, miksi tiedustelulait aiheuttivat tämän muutoksen. Miksi niiden yhteydessä oli pakko vedota suoraan kansallisen turvallisuuden käsitteeseen, kun sitä ei ole aikaisemmin sääntelyn yhteydessä tarvinnut tehdä?” (Widlund & Paasonen 2021, 12.)

Vaikuttaakin siltä, että perinteisen turvallisuuskäsite- ja käsityksperheen joukko sai täydennystä kansallisen turvallisuuden käsityksestä vuonna 2019 voimaantulleiden tiedustelulakien myötä. Julkishallinnon ja viranomaistoiminnan rakenteiden näkökulmasta on myös huomionarvoista, että saman tahtisesti tiedustelulainsäädäntötyön kanssa sisäministeriöön perustettiin uutena yksikkönä *kansallisen turvallisuuden yksikkö* (mm. Sisäministeriö 22.10.2019; Sisäministeriö 11.9.2019).

Tutkimuksellisesti ja turvallisuuden laaja tematiikka huomioiden on mielenkiintoista, että ennen tiedustelulakien säätämistä kansallinen turvallisuus mainitaan kokonaissääntely huomioon ottaen vain muutamia kertoja Suomen lainsäädännössä. Ajallisesti ennen tiedustelulakeja olleessa sääntelyssä kansallisen turvallisuuden maininnat ovat yksittäisiä, rajoittuen vuodelle 2014. Tätä aiemmin kansallisen turvallisuuden käsitteen käyttämistä ei lainsäädännöstä ole löydettävissä (ks. alaluku 5.2). Tiedustelulakeja edeltävän ajan Suomen turvallisuutta käsittelevissä selonteoissa tai strategioissa ei myöskään esiinny kansallisen turvallisuuden käsitystä (ks. alaluku 5.3).

⁶ Eri turvallisuuskäsityksistä ja niiden suhteesta kansalliseen turvallisuuteen lähemmin alaluvussa 5.3.

Tämän tutkimuksen asetelman näkökulmassa pidän huomionarvoisena, että tiedustelulakien voimaantulon jälkeisenä aikana kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttäminen on lisääntynyt myös muun lainsäädännön piirissä, kuin vain tiedustelulakien alassa. Kansallisen turvallisuuden suojaamisintressi ja soveltamisala on tullut ”käyttöön” muun muassa ulkomaalaisasioiden, rahanpesurekisteritietojen ja alueiden käyttöön kohdistuvassa sääntelyssä. Lisäksi lainsäädännön kehittämisen näkökulmasta on todettu muun muassa, että kansallinen turvallisuus olisi perusteltu lisäys eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta annetun lain (470/2019) 5 §:n mukaiseen luetteloon, joka koskee kiinteistönhankintaluvan myöntämisen edellytyksiä (HE 222/2022 vp; Riekkinen ym. 2022, 64–65; Puolustusministeriö 2021; Puolustusministeriö 2022). Tiedonhankintakeinojen sääntelyn laajentamiseen liittyen on myös esitetty, että säädettäisiin niin sanottua poliisin rikostiedustelua (Sisäministeriö 25.9.2023; Sisäministeriö 2023:19; Sisäministeriö 8.3.2022) ja että nykyistä useampien rikosten estämistä kehitettäisiin parantamalla poliisin tiedonhankintakeinoja (HE 275/2022 vp).

Tutkimuksen näkökulma suuntautuu nimenomaan turvallisuuden alassa käsityksiin käsitteiden sijaan. Näiden kahden esityksen välisenä erona tässä tutkimuksessa tulkitaan olevan, että käsitys kuvaa laajaa, muuttuvaa ja mukautuvaa esitystä, kun käsitteen tulkitaan olevan vakiintuneempi ja määritellympi esitys. Tämä ero on osaltaan semanttinen, mutta yhtäältä sisällöllisesti ja konstruktivistisesti merkityksellinen, kun tutkimuksessa tulkitaan, että tiedustelulakien säätäminen on luonut eräänlaisen murroskohdan Suomessa aiemmin käytettyjen turvallisuuskäsitysten alassa.

Kansallisen turvallisuuden käsityksen luomaa murroskohtaa ja sitä ympäröivä aikaa ei ole aiemmin tutkittu. Tämän murroskohdan esille nostamana tutkimuksen mielenkiinto kiinnittyy kansallisen turvallisuuden käsitykseen ja siihen, kuinka kansallinen turvallisuus on tullut osaksi muiden turvallisuuskäsitysten joukkoa. Tässä alassa paikannan väitöskirjatutkimukselleni tutkimusaukon ja tutkimustarpeen, johon tutkimukseni luo uutta tietoa.

1.3 Tutkimustehtävä, -kysymykset ja -aineisto

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen (mm. Denzin & Lincoln 2005). Tutkimukseni kansallisen turvallisuuden käsityksen ”esiintuloon” keskittyvä kiinnostus johdattaa tutkimusta kohti tapaustutkimuksen periaatteita. Tapaustutkimuksessa tutkitaan jotain tiettyä toimintaa tai tapahtumaa, ilmiötä tai ajallista prosessia, jossain rajatussa määrittelyssä tai ympäristössä hyödyntämällä monipuolista ja monin eri tavoin

hankittu tietoa (mm. Yin 2014; Cresswell 1998, 61; Pettigrew 1997). Tapauksilla tai tapauksella on tavoitteena vastata kysymyksiin mitä (kuvailu), miten ja mistä on kyse (selitys) sekä miksi (ymmärtäminen) siinä toimintaympäristössä, jossa ilmiötä tarkastellaan. Tapauksen selitysvoimaa pohtiessa on hyvä tiedostaa, että siihen vaikuttaa myös se, kuinka tapaus tai tapaukset on kehystetty ja rajattu paikallisesti, tilanteisesti, alueellisesti, ajallisesti tai temaattisesti – toisin sanoen, kuinka tapaus on kontekstualisoitu. Tutkijan näkökulmasta olennaisinta on, että mitä hän tapauksellaan tutkii ja mitä hän haluaa sen avulla kuvata, selittää tai ymmärtää. Tähän tavoitteeseen päästään, kun aihepiirin tarkastelulla rajataan asiaongelmasta tutkimusongelma tai -tehtävä ja teoreettiset käsitteet, joiden avulla jokin asia alkaa näyttäytyä vähitellen tapauksena. Tapaustutkimus ei ole niinkään tutkimusmetodi vaan laaja tutkimusstrategia, jonka avulla kuvataan tarkkapiirteisesti valittua tutkimusilmiötä. (ks. mm. Vilka ym. 2018; Laine ym. 2007; Eskola & Suoranta 1998.)

Tämä tutkimus omaa tapaustutkimusotteelle tyypillisiä piirteitä, koska kansallisen turvallisuuden ”esiintuloa” tiedustelulakien yhteydessä voidaan pitää ainutkertaisena ja paljastavana, jolloin tutkimuksessa on mahdollisuus tarttua kiinni ennen tutkimattomaan asiaan tapaustutkimuksen hengessä. Lisäarvona katson olevan, että tätä esiintuloa tutkimalla voidaan oppia tuntemaan tutkittavan ilmiön yleisiä ja erityisiä piirteitä. On kuitenkin todettava, että tutkimukseni laajuus niin ajalliselta kuin aineiston laajuudelliselta osalta venyttää huomattavasti tapaustutkimuksen perinteisiä ”case”-raameja. Tutkimuksessani en pyri niinkään tekemään yleistäviä havaintoja vaan pikemminkin esittämään havaintoja ja tuloksia ekstrapoloiden, eli suhteuttamaan osaksi laajempia kokonaisuuksia (Alasuutari 2011, 249). Tutkimuksessani tapauksena tulkittava kansallisen turvallisuuden esiintulo saakin laajemman yhteiskunnallisen merkityksen ja tutkimuksellisen lähestymisen.

Tämän tutkimuksen päätutkimusmenetelmänä sovelletaan kriittistä diskurssianalyysia, johon yhdistetään triangulaation keinoin vallan analyysia sekä kriittisen lähiluvun periaatteita. Tutkimuksen analyysi kohdistuu diskursseihin, turvallisuuspuheeseen ja -puheikäytäntöihin, joita on esitetty kansallisen turvallisuuden käsitykseen liittyen.

Tutkimustehtävänani on tutkia kansallisen turvallisuuden käsityksen tuloa osaksi Suomessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten kenttää vuosina 2001–2022 sekä tarkastella tätä osaksi tuloa vallan ja turvallistamisen näkökulmasta. Lähestyn tutkimustehtävää ja sen ratkaisua viiden tutkimuskysymyksen avulla. Kunkin asetetun tutkimuskysymyksen tavoitteena on luoda laaja-alaisesti vastauksia asetetun tutkimustehtävän suunnassa ja muodostaa yhdessä moninäkökulmainen näkymä kansallisen turvallisuuden tulosta osaksi turvallisuuskäsitysten kenttää Suomessa.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelen, kuinka kansallisen turvallisuuden käsitys esiintyy Suomen lainsäädännössä sekä millaisten sisältöjen ja asioiden kautta kansallinen turvallisuuden diskursiivinen rakentuminen ilmenee lainsäädännössä. Tämän kysymyksen avulla selvitetään osaltaan sitä, kuinka kansallinen turvallisuus on vakiintunut lainsäädännössä ja kuinka sen käyttö on lisääntynyt lainsäädännössä tiedustelulakien säätämisen jälkeisessä ajassa.⁷

Toisen tutkimuskysymyksen avulla muodostan kokonaisnäkömyksen kansallisen turvallisuuden viitekehystä Suomen turvallisuutta koskevien virallisjulkaisujen kokonaisuudessa ja vertaan kansallista turvallisuutta muihin Suomessa käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin. Tässä kokonaisuudessa tavoitteenani on luoda esitys siitä, kuinka abstrakti ja toistaiseksi tarkkarajaisesti määrittelemätön kansallinen turvallisuus suhteutuu muihin turvallisuuskäsityksiin Suomen osalta ja kuinka eri virallisjulkaisut yhtäältä määrittävät kansallisen turvallisuuden kontekstia Suomessa.

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla teen kahden vuosikymmenen mittaisen katsauksen kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintyvyyteen ja diskursiiviseen rakentumiseen kahden Suomen laajalevikkisimmin median (Yleisradio ja Ilta-Sanomat) tuottamien uutisartikkeleiden avulla. Tämän kysymyksen avulla vastataan tutkimustehtävän suunnassa siihen, miten kansallisen turvallisuuden käsitys on diskurssina ”elänyt” ja kehittynyt tarkasteluajanjaksolla. Media-aineisto antaakin mielenkiintoisen näkömyksen siihen, millaisissa yhteyksissä ja millaisella retoriikalla kansallinen turvallisuus on elänyt ajassa ja millaisten sisältöjen välityksellä sen voidaan tulkita liittyneen osaksi muita turvallisuuskäsityksiä Suomessa.

Neljännän tutkimuskysymyksen avulla teen toisen kahden vuosikymmenen mittaisen katsauksen tarkastelemalla, kuinka eri turvallisuusdiskurssit ja kansallinen turvallisuus on esiintynyt suojelupoliisin avoimesti julkaisemissa vuosikertomuksissa ja -kirjoissa. Suojelupoliisin julkaisut valikoituivat tutkimusaineistoksi, koska suojelupoliisin positio ja rooli tiedustelulakien säätämisen kokonaisuudessa vaikuttivat kokonaisuudessa erityisen merkityksellisiltä. Vuosikertomusten- ja kirjojen sisältöjen avulla voidaan luoda osaltaan kattava näkömyksi siitä, millainen kehityskulku kansallisen turvallisuuden käsityksellä on sisällöllisesti ja diskursiivisesti ollut tarkasteluajanjaksolla.

Viidennen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelen lähemmin kansallisen turvallisuuden murroskohtana esittämäni tiedustelulakien säätämisen prosessia. Tässä yhteydessä lähestyn tutkimusaineistoa etsien sieltä keskeisiä kansallista turvallisuutta turvallistavia diskursseja ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä, joiden tutkijana tulkitseen

⁷ Tutkimuksen osittaisesta lainsäädännöllisestä näkökulmasta huolimatta tutkimuksessa ei tutkita lainsäädäntöä tai sen säätämisen järjestystä.

olleen kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta merkityksellisimpinä pidettäviä kyseessä olevassa prosessissa. Kysymyksen avulla luon täten näkymän niistä ajallisaikallisista diskursiivisista seikoista, jotka tekivät kansallisesta turvallisuudesta Suomelle tärkeän tiedustelulakien säätämisen yhteydessä.

Lopulta nämä eri tutkimuskysymyksiä kautta muodostetut havainnot muodostavat yhdessä kokonaisnäköyksen siitä, kuinka tulkitseen kansallisen turvallisuuden käsitteen tulleen osaksi turvallisuuskäsitysten kenttää Suomessa. Tämän kokonaistulkinnan avulla vastaan asettamaani tutkimustehtävään.

Tutkimuskysymykset:

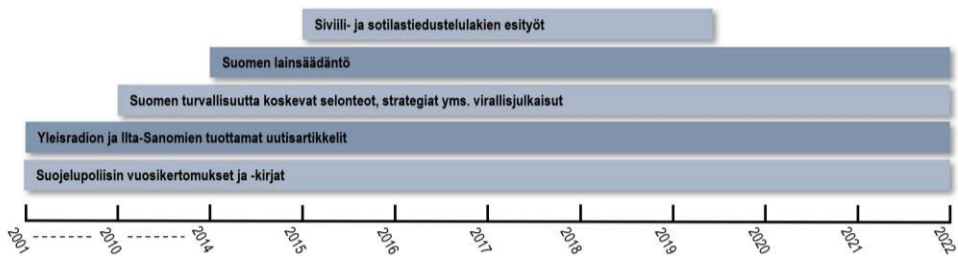
- Miten kansallinen turvallisuus esiintyy Suomen lainsäädännössä ja millaiset laeissa esitetyt sisällöt määrittävät kansallista turvallisuutta diskursiivisissa?
- Miten kansallisen turvallisuuden viitekehys määrittyy Suomen turvallisuutta käsittelevissä virallisjulkaisuissa ja kuinka Suomessa vakiintuneessa käytössä olevat turvallisuuskäsitykset vertautuvat kansallisen turvallisuuteen?
- Miten kansallisen turvallisuuden diskurssi on esiintynyt Ylen ja Ilta-Sanomien tuottamissa uutissisällöissä vuosina 2001–2022?
- Miten suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuusdiskurssit ovat muuttuneet vuosina 2001–2022?
- Millaisia kansallista turvallisuutta turvallisista diskursseista ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä esitettiin tiedustelulakien säätämisen prosessissa?

Laadullisen tutkimuksen piirissä tehtävässä tutkimuksessa aineiston kokoa ei säätele määrä vaan sen laatu. Aineiston valinnassa tavoitteena on, että aineisto toimii apuvälineenä tutkittavan asian tai ilmiön ymmärtämisessä, tai teoreettisesti mielekkään tulkinnan muodostamisessa. Aineiston laadun näkökulmasta onkin tärkeää, että se antaa riittävän kattavan kuvan ja kuvauksen tutkittavasta tutkimusongelmasta. (Vilkkä 2015, 150.) Tässä tutkimuksessa käytettävän empirisen aineiston valinnassa onkin pyritty huomioimaan tämä yleinen laadulliselle tutkimukselle tyypillinen tavoiteasetelma.

Tutkimusaineistoni valinnassa olen pyrkinyt huomioimaan, että se kattaa niin tiedustelulakien säätämistä koskevan ajan, kuin myös laajemman ajallisen ulottuvuuden. Näin ollen päädyin rajaamaan aineiston koskemaan käytännössä koko 2000-lukua, tarkemmin vuosien 2001–2022 välistä aikaa. Tämän laajan ajallisen lähestymisen avulla voidaan luoda kattava ja monitasoinen näkökulma tutkittavasta ilmiöstä.

Tutkimusaineiston kokonaisuus mahdollistaa, että tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella aineistotriangulaation avulla moninäkökulmaisesti.

Tutkimusaineisto koostuu viidestä eri aineistokokonaisuudesta, jotka ovat Suomen lainsäädäntö, Suomen turvallisuutta koskevat virallisjulkaisut (selonteot, strategiat ja raportit), Yleisradion (myöhemmin Yle) ja Ilta-Sanomien tuottamat uutisartikkelit, suojelupoliisin vuosikertomukset/-kirjat ja tiedustelulakien säätämisen prosessin lain esityöt (hallituksen esitykset, eduskunnan pysyvien valiokuntien lausunnot/mietinnöt, asiantuntijalausunnot, lausuntotiivistelmät ja työryhmämietinnöt). Tutkimusaineiston kokonaisuus ja ajallinen sijoittuminen esitetään kuviossa 1 ja tarkempi erittely aineistosta ja sen laajuudesta taulukossa 1.

Kuvio 1. Tutkimusaineiston kokonaiskuva ja ajallinen sijoittuminen tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla vuosina 2001–2022.

Tutkimuksessa noudatetaan fair data-periaatetta, joka tässä yhteydessä tarkoittaa aineiston avoimuutta ja yleisesti saatavilla olemista (mm. Wilkinson ym. 2016; TENK 2019, 13, 16–17; FORCE11). Tutkimuksessani käytetty aineisto on kaikilta osin julkista.

Lainsäädäntöaineisto hankittiin oikeusministeriön omistamasta Finlex®-verkkopalvelusta käyttämällä palvelun hakukonetta. Suomen turvallisuutta koskeva aineisto (selonteot, strategiat yms.) hankittiin julkishallinnon toimijoiden verkkosivuilta ja julkaisufoorumeilta.

Media-aineisto eli uutisartikkelit hankittiin Ylen ja Ilta-Sanomien verkkosivuilta käyttämällä kyseessä olevien medioiden verkkosivujen hakukoneita. Kyseiset mediat valittiin media-aineiston päälähteeksi, koska ne ovat Suomen suurimpia ja laajalevikkisimpiä medioita (ks. mm. FIAM 15.9.2022; Ilta-Sanomat 23.9.2022c; Kauppalehti 21.9.2021; Kauppalehti 25.9.2020), sekä niiden tuottama sisältö ovat pääosiltaan avoimesti ja julkisesti saatavilla. Vastaavasti useat muut Suomessa toimivat mediatalot rajoittavat osan tuottamansa sisällön lukumahdollisuuksia muun muassa maksumuurien kautta. Tutkimuksessa noudatettavan fair data-periaatteen takia kyseessä olevien medioiden valinta aineiston lähteeksi on näin ollen luonnollinen valinta.

Suojelupoliisin vuosikertomukset ja -kirjat hankittiin Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta (vuodet 2001–2007), tietopyynnöllä suojelupoliisista (vuodet 2008–2015) ja suojelupoliisin verkkosivuilta (vuodet 2016–2022). Tiedustelulakien esityöaineisto hankittiin eduskunnan verkkosivuilta.

Eri hakukoneilla tehdyissä hauissa käytettiin kansallinen turvallisuus-hakusanaa eri muodoissa (mm. ”kansallinen turvallisuus”, ”kansallista turvallisuutta”, ”kansallisen turvallisuuden” yms.) ja täydentämällä hakuja tekemällä erilaisia katkaistuja sana-hakuja. Hakukoneiden avulla hankitun aineiston hankinnan osalta on selvää, että hakumenettelyssä ei välttämättä ole löydetty kaikkia säännöksiä tai uutisartikkeleita asetetun rajauksen suunnassa. Tämä seikka tulee osaltaan ottaa huomioon analysista tehtävien yleistysten suhteen.

Taulukko 1. Tutkimusaineiston erittely ja laajuus.

Lainsäädäntö	<ul style="list-style-type: none"> Laki ulkomaalaisten yritystoiminnan seurannasta 13.4.2012/172 Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301 Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 Poliisilaki 22.7.2011/872 Laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelusta 26.4.2019/582 Laki sotilastiedustelusta 26.4.2019/590 Laki henkilötietojen käsitteystä poliisitoimessa 10.5.2019/616 Laki henkilötietojen käsitteystä Rajavartiolaitoksessa 10.5.2019/639 Laki henkilötietojen käsitteystä maahanmuuttohallinnossa 21.8.2020/615 	<ul style="list-style-type: none"> Laki rahanpesun selvityksuksesta 28.6.2017/445 Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi 29.3.2019/468 Turvallisuusselvityslaki 19.9.2014/726 Laki henkilötietojen käsitteystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä 5.12.2018/1054 Laki sähköisen viestinnän palveluista 7.11.2014/917 Rajavartiolaitaki 15.7.2005/578
Selonteot, strategiat yms. virallisjulkaisut	<ul style="list-style-type: none"> Sisäministeriö 23/2018. <i>Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2018–2021</i> (31 sivua) Sisäministeriö 2019:5. <i>Kansallinen riskiarvio (74 sivua)</i> Sisäministeriö 2023:4. <i>Kansallinen riskiarvio (95 sivua)</i> Suojelupoliisi (2020b). <i>Kansallisen turvallisuuden katsaus 2020 (4 sivua)</i> Suojelupoliisi (2021b). <i>Kansallisen turvallisuuden katsaus 2021 (6 sivua)</i> Turvallisuuskomitea (2017). <i>Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (102 sivua)</i> Turvallisuuskomitea (2019). <i>Suomen kyberturvallisuus strategia 2019 (12 sivua)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Valtioneuvosto 5/2017. <i>Valtioneuvoston puolustusselonteko (35 sivua)</i> Valtioneuvosto 2020:30. <i>Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (50 sivua)</i> Valtioneuvosto 2021:48. <i>Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (50 sivua)</i> Valtioneuvosto 2021:78. <i>Valtioneuvoston puolustusselonteko (63 sivua)</i> Valtioneuvosto 2022:18. <i>Ajankohtais selonteko turvallisuustyöympäristön muutoksesta (51 sivua)</i>
Media-aineisto	<ul style="list-style-type: none"> Yien uutisartikkelit yhteensä 134 kappaletta. Ilta-Sanomien uutisartikkelit yhteensä 117 kappaletta. 	
Suojelupoliisin vuosikertomukset ja -kirjat	<ul style="list-style-type: none"> Vuosikertomus 2001 (22 sivua) Vuosikertomus 2002 (26 sivua) Vuosikertomus 2003 (24 sivua) Vuosikertomus 2004 (28 sivua) Vuosikertomus 2005 (24 sivua) Vuosikertomus 2006 (28 sivua) Vuosikertomus 2007 (28 sivua) Vuosikertomus 2008–2010 (56 sivua) Vuosikertomus 2010 (12 sivua) Vuosikertomus 2011 (12 sivua) Vuosikertomus 2012 (12 sivua) 	<ul style="list-style-type: none"> Vuosikertomus 2013 (12 sivua) Vuosikertomus 2014 (16 sivua) Vuosikertomus 2015 (28 sivua) Vuosikirja 2016 (28 sivua) Vuosikirja 2017 (28 sivua) Vuosikirja 2018 (60 sivua) Vuosikirja 2019 (28 sivua) Vuosikirja 2020 (28 sivua) Vuosikirja 2021 (28 sivua) Vuosikirja 2022 (28 sivua)
Hallituksen esitykset	<ul style="list-style-type: none"> Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 203/2017 vp (414 sivua) Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskeviksi lainsäädännöksi HE 202/2017 vp (385 sivua) 	
Valiokuntien lausunnot ja mietinnöt	<ul style="list-style-type: none"> TrVL 3/2018 vp – HE 202/2017 vp (9 sivua) UaVL 5/2018 vp – HE 202/2017 vp (6 sivua) LiVL 26/2018 vp – HE 202/2017 vp (7 sivua) PuVL 16/2018 vp – HE 202/2017 vp (18 sivua) PeVL 35/2018 vp – HE 202/2017 vp (37 sivua) LaVL 32/2018 vp – HE 202/2017 vp (30 sivua) HaVM 30/2018 vp – HE 202/2017 vp (162 sivua) PeVL 75/2018 vp – HE 202/2017 vp (5 sivua) HaVM 36/2018 vp – HE 202/2017 vp (162 sivua) 	<ul style="list-style-type: none"> TrVL 4/2018 vp – HE 203/2017 vp (9 sivua) UaVL 6/2018 vp – HE 203/2017 vp (5 sivua) LiVL 27/2018 vp – HE 203/2017 vp (6 sivua) PeVL 36/2018 vp – HE 203/2017 vp (42 sivua) HaVL 42/2018 vp – HE 203/2017 vp (6 sivua) LaVL 31/2018 VP – HE 203/2017 vp (32 sivua) PuVM 4/2018 vp – HE 203/2017 vp (129 sivua) PeVL 76/2018 vp – HE 203/2017 vp (5 sivua) PuVM 9/2018 vp – HE 203/2017 vp (122 sivua)
Asiantuntijalausunnot	<ul style="list-style-type: none"> HE 202/2017 vp asiantuntijalausunnot 256kpl 	<ul style="list-style-type: none"> HE 203/2017 vp asiantuntijalausunnot 228kpl
Tiedustelulakien lausuntoviestelmät ja työryhmiemietinnöt	<ul style="list-style-type: none"> Siviilitiedustelulainsäädäntö. Lausuntoviestelmä – Sisäministeriö 21/2017 (112 sivua) Siviilitiedustelulainsäädäntö. Siviilitiedustelulakityöryhmän mietintö – Sisäministeriö 8/2017 (452 sivua) Siviilitiedustelun ja suojelupoliisin ohjauksen kehittäminen sisäministeriön hallinnonalalla – työryhmän raportti. Sisäministeriö 16/2017 (58 sivua) Siviilitiedustelun ja suojelupoliisin ohjauksen kehittäminen sisäministeriön hallinnonalalla – työryhmän raportti – Sisäministeriö 16/2017 (54 sivua) 	<ul style="list-style-type: none"> Sotilastiedustelulainsäädäntö – Lausuntoviestelmä. Puolustusministeriö 7.9.2017 (136 sivua) Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja – Tiedonhankintalakiyöryhmän mietintö Puolustusministeriö 14.1.2015 (142 sivua) Ehdotus sotilastiedustelua koskeviksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. – Puolustusministeriö 19.4.2017 (391 sivua) Tiedustelutoiminnan valvonta. Työryhmän mietintö – Oikeusministeriö 19.4.2017 (86 sivua)

Avoimesti saatavilla olevan aineiston lähtökohdat mahdollistivat, että tutkimuksen tekeminen ei ole edellyttänyt erillisiä tutkimuslupia tai eettistä ennakoarviointia tutkimusaineiston hankinnan ja käsittelyn osalta. Tutkimusaineiston eri osien suhde tutkimuskysymysten ja empiirisen analyysin osien kanssa kuvataan lähemmin empiirisen analyysin asetelman esittelyn yhteydessä (ks. alaluku 5.1).

1.4 Tutkimuksen tieteenfilosofinen ja -teoreettinen asemoituminen

”Mutta mitä todellisuudella tarkoitetaan? Onko todellisuutta olemassa vai onko vain erilaisia käsityksiä todellisuudesta, erilaisia mielipiteitä? Onko todellisuus liian suuri sana, niin suuri, ettei se enää tarkoita mitään? Niin suuri, että se ahmii itsensä merkityksettömäksi yrittäessään kuvata kaikkea? Miten yhteen sanaan voisi muka mahtua kaikki, sillä todellisuushan pitää sisällään kaiken? Voiko se tosiasia, ettei sana riitä vangitsemaan todellisuutta, kertoa jotain todellisuuden omimmasta luonteesta? Onko todellisuus viime kädessä jotain, mitä emme voikaan ymmärtää?” (Hellsten 2019, 51.)

Kuten Hellsten (2019) edellä toteaa, toisaalta me voimme vain arvailla ja pohtia todellisuuden suuruutta ja sen sanallistamiseen kytkettyjä merkityksiä siinä, voimmeko sanoin vangita todellisuutta vai jääkö se lopulta vain mahdollisuudeksi ja avoimeksi yritykseksi tulkita todellisuutta. Todellisuuden ja tiedon yhteyden tulkinnassa on lopulta kyse tieteellisentyön taustalla olevien niin sanottujen onto-epistemologisten lähtökohtien vuoropuhelusta. Ontologia vastaa kysymykseen ”mitä/mikä on” tai ”miten tutkimuskohteeni on”, epistemologia vastaa kysymykseen ”miten siitä on saatu tietoa” ja ”mikä on alkuperä” (Sirén & Pekkarinen 2017, 2). Tieteenfilosofiassa tiedon käsitettä yleensä ja tiedon saavuttamisen menetelmiä on Antiikin ajoista asti pohdittu *tieto-oppina* eli epistemologiana. Tieto-oppi tutkii tiedon käsitettä, tiedon alkuperää ja lajeja, tiedon saavuttamisen mahdollisuuksia ja rajoja sekä tiedon luotettavuutta ja varmuutta. Ontologia, eli *oppi-olevasta* on filosofian osa-alue, jonka tutkimuksenä on yleisesti selvittää todellisuuden luonnetta ja sitä, mitä on olemassa. (Niiniluoto 2002, 37; Raatikainen 2004, 11.)

Tiedonintressi liitetään tieteellisen tutkimuksen syvimpään luonteeseen ja intentiin, eli tiedon ja todellisuuden ymmärtämiseen, tulkintaan ja uuden tiedon muodostamiseen – tieteen filosofisiin alkujuuriin. Jürgen Habermasin (Habermas 1968) tiedonintressiteorian mukaan tieteellisen tutkimuksen piirissä tunnistetaan kolme tutkimuksellista tiedonintressiä, 1. tekninen, eli instrumentaalinen tiedonintressi, 2. kriittinen, eli emansipatorinen tiedonintressi, 3. tulkitseva, eli hermeneuttinen tiedonintressi (ks. myös Niiniluoto 2002, 70–73; Jussilainen 1984, 68.) Taulukossa 2 esitetään

eri tiedonintressien eroavaisuuksia toisiinsa niihin liittyvien välineiden, päämäärien ja tieto- ja tutkimustyyppien mukaan. Taulukko havainnollistaa lukijalle tiedonintressien premissien eroavaisuuksia keskeisiltä osiltaan.

Taulukko 2. Tiedonintressien jaottelua.

<i>Välineet</i>	<i>Päämäärä</i>	<i>Tiedonintressi</i>	<i>Tietotyyppi</i>	<i>Tutkimustyyppi</i>
<i>Työ</i>	Luonnon ja yhteiskunnan kontrolli	Tekninen	Informatiivinen	Empiiris-analyttiset tieteet (luonnontiede, systemaattinen yhteiskuntatiede)
<i>Kieli</i>	Tradition välitys ja tulkinta	Hermeneuttinen	Tulkitseva	Historiallis-hermeneuttiset tieteet (mm. humanistiset tieteet)
<i>Valta</i>	Väärästä tietoisuudesta vapautuminen	Emansipatorinen	Kriittinen	Kriittinen ihmis- ja yhteiskuntatiede (mm. psykoanalyysi)

(Lähde: mukailtu Habermas 1968; Niiniluoto 2002, 70–73; Jussilainen 1984, 68 esityksistä.)

Tässä väitöskirjatutkimuksessa sijoitetaan tutkimuksen metodologisten lähtökohtien saattamana lähimmäksi hermeneuttisen tiedonintressin aluetta. Huomioitakoon kuitenkin, että tutkimus omaa myös emansipatorisia lähtökohtia sen kriittisten ja valtaan kurottavien kiinnostusten kautta. Tutkimukseni sijoittuikin hermeneutiikan ja emansipaation välimaastoon, joka on sinällään luonnollista työn moninäkökulmaisen tutkimusotteen takia. Hermeneuttisen pääpainon myötä, kuvailen seuraavaksi hermeneutiikan perusteita, jotka vaikuttavat tutkimukseni alassa.

Hermeneutiikka on laaja filosofisen tutkimuksen osa-alue, jonka tavoitteena on tutkia tulkintaa ja ymmärtämistä. Hermeneutiikka omaa kolme keskeistä periaatetta, esiymmärryksen, hermeneuttisen kehän ja ilmeisyyden. Esiymmärrys liittyy siihen, että tekstin tulkinnan lähtökohtana on tekstin tulkitsijan itse tekstiin ja sen sisältöön liittyvät ennakkokäsitykset, joita tulkitsija tulkinnan edetessä korjaa tekstin ohjaamana. Hermeneuttinen kehä kuvaa tekstin osan merkitystä tekstin kokonaisuudessa, osa ymmärretään kokonaisuuden kautta ja kokonaisuus osiensa kautta. Ilmeisyys kuvastaa tulkinnan onnistumisen kriteerinä olevaa lähtökohtaa, että tulkinta tekee tekstin ymmärrettäväksi, keskiössä on sopusointu, jossa tulkinta ja teksti eivät muodosta keskinäistä ristiriitaisuutta. Hermeneuttisen intressin lähtökohtana on siis tulkinta, jolla on ennakkokäsityksensä, tietonsa ja ymmärryksensä. Tulkinta eheytyy ja korjaantuu tulkinnan edetessä, koska lähtökohtana on, ettei tulkitsija jää käsitystensä vangiksi. Tulkintojen tuottamista ja tulkintojen ymmärtämistä ohjaa niin sanottu tulkinnallinen suopeudenperiaate. Tulkinnallisen suopeudenperiaate nojaa siihen lähtökohtaan, että kirjoittaja on täysijärkinen omaten jonkin päämäärän, jota tavoittelee –

näin ollen tavoitteena on saada tulkittavasta tekstistä mahdollisimman järkevä ja johdonmukainen. Tulkinnan tavoitteena on paljastaa kohteena olevan tekstin merkitysisältö kokonaisuudessaan siten, että tekstin kaikkien osien merkitykset sopivat yhteen toistensa kanssa eikä ilmeisiä ristiriitoja ole tunnistettavissa. Tulkinnasta puhuttaessa on syytä muistaa, että samaa tekstiä voidaan tulkita eri näkökulmista, jotka tuottavat useita erilaisia tulkintoja. (Kakkuri-Knuutila 1998, 30–33; ks. myös Gadamer 2005 & 1989.)

Hermeneutiikan periaatteiden suunnassa muodostuu niin sanottu hermeneuttinen tiedonintressi, joka tähtää kaiken tulkitsevan tiedostamisen perusteiden selvittämiseen, kun vastaavasti tiivistettynä emansipatorinen tiedonintressi on kiinnostunut jonkin ilmiön vapauttamisesta ja yhteiskunnallisten suhteiden paljastamisesta sekä väärästä tietoisuudesta vapautumisesta (Niiniluoto 2002, 59, 71–73).

Tutkimukseni mielenkiinto tutkia kansallisen turvallisuuden turvallistumista ja sen yhteydessä tapahtuvaa vallan liikettä keskittyy tulkitsevan ja paljastavan tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksessani tulkinnan tavoitteena on paljastaa sosiaalisen todellisuuden rakentumista sekä turvallistavan puheen hallinnallisia ja vallan käytöllisiä ulottuvuuksia. Tässä yhteydessä tutkijapositioni ohjaa olemaan myös kriittinen ja kontekstia vapauttava, kun tarkastelen tutkittavaa ilmiötä osana sosiaalista todellisuutta.

Sosiaalista konstruktionismia pidetään itsenäisenä tutkimuksellisenä viitekehyksenä, jonka perusolettama on, että todellisuus, jossa ihmiset ja yhteisöt elävät, rakentuu ihmisten ymmärryksestä ja toiminnasta yksittäisenä toimijana ja osana yhteisöjä. Rakentuminen ja rakentaminen tapahtuvat sosiaalisessa kanssakäymisessä toiminnallisen ja kielellisen vuorovaikutuksen kautta. Viitekehyksen sisällä on lukuisia erilaisia lähestymistapoja, joille on yhteistä niiden kielellinen ja diskursiivinen orientaatio. (Agius 2019; Burr 2015; Baert, Weinberg & Mottier 2011; Berger & Luckmann 1994.)

Baert ym. (2011) esittävät, että sosiaalisen konstruktionismin genealogiassa se voidaan jakaa kolmeen laajaan kategoriaan. Analyyttinen konstruktionismi on ennen kaikkea luonut tunnustettavia eroja tieteen ja ei-tieteen välille, ja ennen kaikkea tieteenfilosofian ja yhteiskuntatieteen filosofisten lähtökohtien välille. Hermeneuttinen konstruktionismi katsoo, että koska sosiaalinen elämä on tarkoituksen haluista ja luovaa sitä ei voida kuvata luonnonlakien vaan tulkinnallisen ymmärtämisen avulla. Kriittinen konstruktionismi näkee vallan ja tiedon olevan ihmisten hallinnan, vaikuttamisen ja itselähtöisen sortamisen ehtoja. (mt.) Tutkimukseni omaa niin hermeneuttisen kuin kriittisen konstruktionismin kategorioiden piirteitä.

Burr (2015) kuvaa, että kaikkia sosiaalisen konstruktionismin lähestymistapoja yhdistää neljä yhteistä tekijää. Ensinnäkin sosiaalinen konstruktionismi asemoituu kriittisesti itsestään selvänä pidettyä tietoa kohtaan. Itsestään selvänä pidetyn tiedon

kriittisyys ohjaa tarkastelemaan tulkiten ja epäillen asetettuja oletuksia kohtaan, kuten vaikka miehen ja naisten sukupuolirooleja tai pop ja klassisen musiikin esitettyjä oletuksia kohtaan. Toisena yhteisenä tekijänä on historian ja kulttuurin spesifisyyden ymmärtäminen, joka sosiaalisen konstruktionismin silmissä väittää, että se miten ihmiset jäsentävät ja ymmärtävät maailmaa on historiallisesti ja kulttuurillisesti spesifiä, määrittynyttä ja määriteltyä. Kolmas yhteinen tekijä on, että tiedon pysyttäminen nähdään tapahtuvan ja pidettävän yllä sosiaalisten prosessien kautta, joissa ihmisten välinen kanssakäyminen sosiaalisina prosesseina ovat keskeisiä tekijöitä. Neljäntenä yhteisenä tekijänä jaetaan, että tieto ja sosiaalinen toiminta kulkevat toistensa kanssa käsikädessä. Tieto ja toiminta käyttäytyvät kuitenkin niin, että ne voivat tuottaa hyvin erilaisia sosiaalisia lähtökohtia ja seurauksia, joilla on valtaa rakentavia ja käyttäviä huomioita. (mt. 2–5.)

Morgenthau ym. (2006) mukaan poliittisen realismin piirissä uskotaan, että politiikkaa, kuten yhteiskuntaa yleisesti hallitaan objektiivisten lakien kautta, joiden juuret ovat ihmisloueudessa. Jotta voimme ymmärtää yhteiskuntaa meidän tulee ymmärtää lakeja, joiden kautta yhteiskunta elää. Koska lakien toiminta on ihmisten toiminnan suhteessa läpäisemätöntä, niitä muutetaan vain silloin, kun vaarana on epäonnistuminen niiden kautta tai välityksellä. Poliittinen realismi näkee ihmisen pluralistisesti. Oikea ihminen on yhdistelmä 'ekonomista ihmistä', 'poliittista ihmistä', 'moraalista ihmistä', 'uskonnollista ihmistä' jne. Poliittinen realismi kuvataan usein osana kansainvälistä politiikkaa⁸, jolloin poliittisen intressin osana realismia tarkastellaan vallan kautta. Poliittisen realismin kautta voidaan tarkastella niin kansainvälistä kuin kansallista politiikkaa niin, että voimme erotella poliittisia ja ei-poliittisia faktoja toisistaan sekä tarkastella motiiveja ja ideologisia mieltymyksiä. Toisaalta on huomioitava, että esimerkiksi tutkiessa valtiomiesten motiiveja lopputulos voi olla turhaa tai petollista, koska voimme esittää kysymyksen, että voimmeko lopulta tietää kenenkään tai minikään perimmäistä motivaatiota, koska motivaatio on helposti hyvin kuviteltua psykologista dataa, joka voi vääristyä intressien ja emootioiden välittämänä. Poliittinen realismi olettaakin, että intressien perimmäisenä konseptina nähtävä valta (*power*) on objektiivinen kategoria, joka on universaalisti validi, huomioiden samalla, että tämä konsepti ei ole lopullisen kiinteä kuvaus. Vallan katsotaan kattavan kaikki sosiaaliset suhteet, jotka liittyvät poliittiseen ja kulttuuriseen ympäristöön, fyysisestä väkivallasta aina hienovaraisimpaan psykologiseen valtaan, jonka avulla jokin ”mieli kontrolloi toista mieltä”. Poliittinen realismi huomioi poliittisen toiminnan moraalisen

⁸ Laitinen (2005b, 15) kuvaa, että ”poliittisen realismin oppisuunnan ydin korostaa valtioiden merkitystä sekä niiden turvallisuutta epävarmassa maailmassa on ollut Suomessa erityisen sovelias ja suosittu teoreettinen lähestymistapa kansainvälisiin asioihin.”

merkityksen (*moral significance*), tunnistaen samalla moraalisen käsken ja menestyvän poliittisen käytännön välinpitämättömän jännitteen. Poliittinen realismi katsoo, että universaalit moraaliset periaatteet eivät voi mennä valtioiden käytäntöön niiden abstrakteissa universaaleissa muodoissa, vaan niiden täytyy tapahtua konkreettisten ajan ja paikan olosuhteissa. (mt. 4–15.)

Tässä tutkimuksessa asemoidutaan sosiaalisen konstruktionismin ja poliittisen realismin ”sosiaalisen todellisuuden” rakentumisen kuvausten välimaastoon, koska eri tutkimusaineistossa olevien eri puhujien puhekäytännöissä välittyvän sosiaalisen toiminnan ja lakien yhteen kietoutuminen ohjaa konstruktionismia ja realismia lähestymään toisiaan.⁹ Tämä siitäkin huolimatta, että niiden tieteenteoreettiset lähtökohdat ovat toisistaan poikkeavia.

Tutkimuksessa ymmärretään, että ihmisten itsenäinen ja yhteisössä tekemä yhteistyö, toiminta ja vaikuttaminen rakentavat sitä arkitodellisuutta valtion sisällä, jossa ihmiset ”arkeaan elävät”. Suhteessa asettamaani tutkimustehtävään, pyrkimyksenä on paljastaa, kuinka valta välittyy puhekäytäntöjen välittämänä ja toimesta osana valtiota ja kansallisen turvallisuuden turvallistumista. Toisaalta tutkimukseni tunnistaa, että tämä ihmisten sosiaalisesti rakentama todellisuus vaatii organisoitumisessaan kiinteitä rakenteita, ohjureita ja tekniikoita, jotka ovat poliittisesti vaikuttuneita. Tutkimukseni näkökulmassa tällaisina rakenteina toimivat muun muassa lainsäädäntö ja virallisjulkaisut, jotka vaikuttavat osaltaan sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen ja ihmisten toimintaan ajallispaikallisesti niitä laadittaessa, niiden valmistuessa ja yhtäältä niistä tai niiden sisällöistä puhuttaessa mediassa. Tutkimuksen näkökulmassa ohjureina ja tekniikoina voidaan pitää lainsäädäntöprosessia ja sen vaiheita, kun tekniikoita edustavat prosessiin osallistuvien toimijoiden puhekäytännöt ja muu kontekstiin liittyvä kielellinen toiminta, kuten median tuottamat uutisartikkelit, jotka diskurssien kautta luovat ja muokkaavat sosiaalista todellisuutta ympärillämme.

1.5 Turvallisuuteen kohdistuvan tutkimuksen luonteesta, aiempi tutkimus ja tutkimuksen kontribuutio

Valtio, valta ja turvallisuus ovat yhteiskunta- ja valtiotieteellisen ja turvallisuuden tutkimuksen piirissä yhteisiä perustavanlaatuisia käsitteitä. Näiden käsitteiden sisällä on useita erilaisia turvallisuuteen liittyviä alakäsityksiä ja niihin liittyviä intressejä; kuten yksilön turvallisuus, joka usein kytketään lainsäädännössä yksilön

⁹ Mm. Emmers (2019, 177) kuvaa, että turvallistamisen malli asemoituu realismin ja konstruktivismien välimaastoon. Ks. myös Laitinen 2005a, 44; Guzzini 2004.

perustuslaillisiin oikeuksiin; tai valtion turvallisuus, joka viittaa kansallisvaltion suvereniteetin ja koskemattomuuden turvaamiseen ja säilymiseen. Valtio-opillisesti tarkasteltuna on hyvä ymmärtää ja muistaa, että erilaiset alakäsitykset ovat osa valtiolista turvallisuuskollektiivia, niin sen määrittelyssä kuin myös sen tekemisessä (ks. mm. Virta 2012, 119; Tuori 1999). Voidaan esittää, että turvallisuudesta on muodostunut metaviitekehys, joka ulottuu kulttuurisesta turvallisuuskäsityksestä perinteiseen valtiolliseen turvallisuuteen. Turvallisuus pitää sisällään myös muita käsityksiä, joita ovat muun muassa teknologiaan, ekologiaan ja sosiaaliseen sekä hyvinvointiin liittyvät turvallisuuskäsitykset. Käsitteenä turvallisuus ja sen genealogia ja turvallisuuden ontologia ovat itsenäisiä tutkimuskohteita. (Virta 2012, 121; myös Silvasti 2016, 265–266; Niemelä & Lahikainen 2000; Laitinen 1999.)

Virta (2012, 112–113) esittää, että tieteellisessä tutkimuksessa turvallisuuden tutkimus liittyy esimerkiksi valtio-opin, sotatieteiden tai kansainvälisten suhteiden tutkimustraditioon ja -kenttään. Suomessa turvallisuuden tutkimukseen liittyvässä keskustelussa on kiinnitetty huomiota tutkimuksen tarpeeseen, sovellettavuuteen ja hyödynnettävyyteen. Virta jatkaa, että tässä yhteydessä keskustelun lähtöasetelmat eivät ole niinkään tiedeyhteisölähtöisiä, vaan pikemminkin hallinnon tarpeisiin, sektoritutkimuksen uudistamiseen ja koulutuksen kehittämistarpeisiin kiinnittyviä. Virran mukaan pragmaattiset reformit ja kehittämishakkeet lähtevät yleensä siitä, että on olemassa vain turvallisuus ja turvallisuuden tutkimus, kun tieteellisen tutkimuksen piirissä lähtökohtana on eri tieteenalan teorioiden ja käsitteistön mukainen turvallisuus ja turvallisuuden tutkimus. Näin ollen voidaan todeta, että ei ole vain yhtä ja yhdenlaista turvallisuuden tutkimusta ja turvallisuutta.

Vuori (2005, 47) kuvaa, että esimerkiksi kansainvälisessä politiikassa ensimmäiset askeleet turvallisuuden määrittämisessä otettiin maailmansotien välisenä kautena, kun tuolloin vallitsevan tilanteen ylläpitämisessä liittoutuneet maat käyttivät turvallisuutta voimapolitiikkansa somistamisessa rauhan nimissä. (ks. myös Carr 1946, 105.) Heusala (2012, 101–103) esittää, että turvallisuustutkimus on noussut osaksi politiikan päätöksentekoa erityisesti vuoden 2001 syyskuun jälkeisenä aikana. Turvallisuudesta on tullut muotiaihe, jonka alueella voidaan tutkijoiden toimesta jopa parhaimmillaan vaikuttaa poliittiseen ja hallinnolliseen toimintaan osana yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Turvallisuuden tutkimus on perinteisesti ankkuroitu kansainvälisten suhteiden historiaan. Esimerkiksi kokonaisturvallisuuden käsitteen käyttöönottoon ja yleiseen hyväksyntään on ollut vahva merkitys kansainvälisten suhteiden tutkimuksen dominanssilla. (ks. myös Branders 2016.) Yhtäältä voidaan nähdä, että turvallisuuden tutkimuksen merkityksen nousu on alkanut jo kylmän sodan päättymisen hetkillä (mm. Gheciu & Wohlforth 2018).

Monitieteistä turvallisuuden eri puolien, ulottuvuuksien, ilmiöiden ja keskinäisriippuvuuksien tutkimusta tarvitaan (Virta 2012, 112–113). Esimerkiksi kriittisen turvallisuustutkimuksen (*critical security studies*) mielenkiinnon kohteena pidetään varsinkin turvallisuuden määrittelyitä ja turvallisuuteen liittyvää poliittista sisältöä, jota turvallisuus väistämättä pitää sisällään (mm. Mutimer 2019). Kriittisen turvallisuustutkimuksen piirissä on tunnistettu, että perinteinen turvallisuuden tutkimus on usein staattista ja sotilasorientoitunutta. Kriittinen turvallisuustutkimus pyrkiiin laajentamaan turvallisuustutkimuksen teemoja ja teoreettista tarkastelutapaa (Heusala 2012, 102; myös Salter 2013; Mutimer 2019) jolloin merkityksenä on kyseenalaistaa vallitsevia totuuksia ja haastaa voimassa olevia paradigmoja (Virta 2012, 124; ks. myös Mutimer 2019).

Virran (2012, 116–117, 124) mukaan turvallisuuteen liittyvän tutkimuksen problematiikkana on sen monitieteisyys ja -paradigmaattisuus sekä käytettävien tutkimusmenetelmien ja tutkimuksellisten lähestymistapojen monikirjoisuus. Onkin huomioitava, että turvallisuus on käsitteenä usein hyvin tieteenalai tai -traditio kohtaista. Tutkimuksessa käsitteistön kiinnittäminen johonkin tieteenalan tai koulukunnan puheeseen on kuitenkin välttämätöntä, koska käsitteellä on monenlaisia konnotaatioita ja latauksia. Kiinnittämisen yhteydessä ja avoimen tieteentekemisen nimessä on hyvä muistaa, että tieteenalojen sisäiset ja väliset debaetit ovat tärkeitä osia tieteen kehittämistä, kunhan niihin ei juututa tai lukkiuduta. Yhteiskuntatieteissä turvallisuuskäsitteistön luonteeseen vaikuttaa mihin tieteelliseen traditioon kyseessä oleva ja valittu käsite perustuu. Itsessään turvallisuus on myös sisäisesti ambivalentti ja paradoksaalinen käsite, jonka konnotaatiot voivat olla positiivisia tai negatiivisia riippuen tieteellisistä näkökulmista ja lähtökohdista. (ks. myös Vuori 2005, 47.)

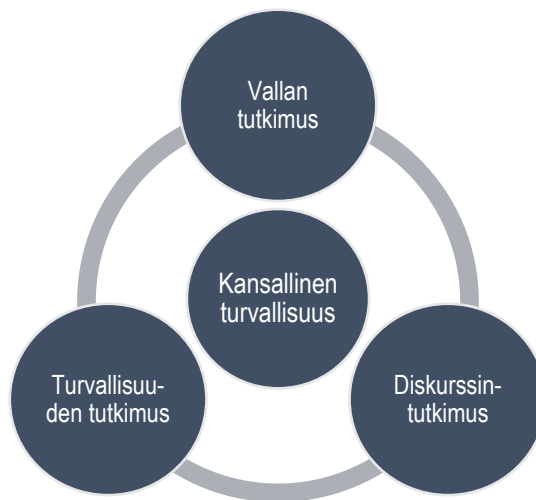
Käsitykset valtiosta, vallasta ja turvallisuudesta ovat rakentuneet pitkän ajan kuluessa. Jokaisella näistä on omat moninaiset lähtökohtansa ja yhdessä mitä erinäisemmät tulkinta ulottuvuudet. Koen että käsitteinä ja ilmiöinä valtio, valta ja turvallisuus ovat (lähestulkoon ikuisia) niin itsenäisiä kuin toisistaan riippuvaisia tutkimuskohteita, joita voidaan lähestyä loputtomista tarkastelun suunnista ja tutkimusintresseistä käsin. Valtion toiminnan kontekstissa on hyvin perusteltua muodostaa tutkimuksellisenä mielenkiinnon kolmikantana *valtio, valta ja turvallisuus*-asetelma, koska näiden kolmen elementin keskinäinen riippuvuussuhde on niin historiallisesti kuin nykyhetkessä avoimesti näkyvä.

Vallan tutkimuksella on pitkä ja moninainen perinne. Voidaan sanoa, että vallan tutkimuksen tarve on ehtymätön (mm. Lukes 2021, 97). Vallan tutkimusta tehdään laajasti eri tutkimussuuntausten ja tutkimusalojen piirissä, kuten muun muassa yhteiskuntatutkimuksen, ihmistutkimuksen, sukupuolentutkimuksen, politiikan

tutkimuksen ja oikeustieteellisen tutkimuksen alalla. Yhteiskuntatieteiden piiriin luettavassa turvallisuuden tutkimuksen alalla vallan tutkimus on ollut erityisen kiinnostunut valtiosta vallan käyttäjänä ja tuottajana.

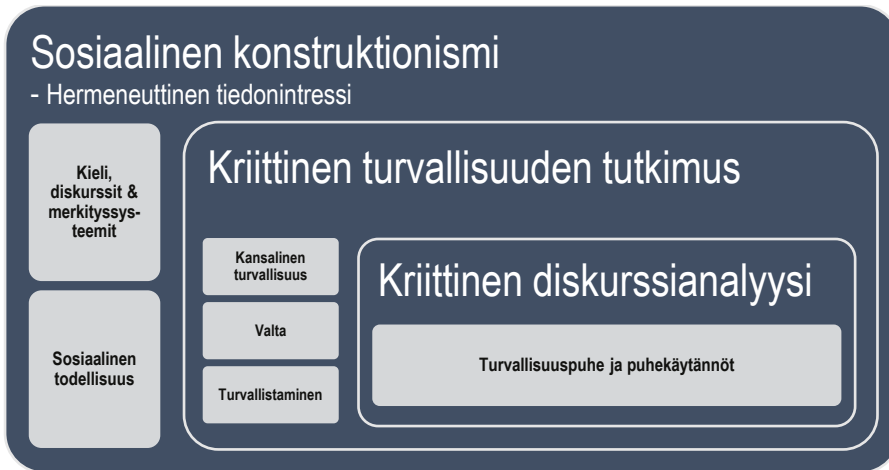
Maailman nopea muutostahti edellyttääkin jatkuvaa kriittistä tarkastelua vallankäytön legitimitetistä ja siitä onko vallan perustelut ja seuraukset kantavia. Nämä näkökulmat kiehtovat osaltaan minua ja tutkimuksellisia intressejäni tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen mielenkiinnon kohteena olevat temaattiset kokonaisuudet valtio, valta ja turvallisuus ovat itsessään laajoja ja usein eri tavoin ja eri koulukunnin tutkittuja asiakokonaisuuksia ja ilmiöitä. Tämän väitöskirjan tutkimuksellisia lähtökohtia voidaan kutsua syystäkin monipolvisiksi, jota lisää entisestään se, että tutkimuksessa päätutkimusmenetelmänä käytettävän kriittisen diskurssianalyysin katsotaan olevan niin tutkimusmenetelmä kuin teoria (ks. lähemmin alaluku 4.1).

Katsonkin, että tutkimukseni sija eri tutkimusalojen keskuudessa koskettaa useaa, toisistaan jopa hyvinkin erilaisin tutkimusintressein vertailtavissa olevaa tieteellistä lähtökohtaa. Tutkimukseni asemoituukin hieman erikoisesti diskurssintutkimuksen, turvallisuuden tutkimuksen ja vallan tutkimuksen risteykseen. Risteyks muodostaa työlle ”kolminapaisen keskustelujen kentän” (ks. kuvio 2). Tutkimuksessa pyritään ammentamaan kaikista näistä tutkimuskeskusteluista niiden parhaita paloja, muodostaen omanlaisen soveltavan tutkimusasetelman (mm. MacDonald & Hunter 2019, 3).

Kuvio 2. Tutkimusalojen ja -keskustelujen kolminapaisuus väitöskirjassa.

Tutkimuksessa tulkitaan sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti, että kaikki ympärillämme on sosiaalisesti jaettua, rakentunutta ja koko ajan alati rakentuvaa ihmisten ja muiden toimijoiden (yhteisöt, järjestöt ja valtio jne.) itsenäisen ja yhdessä tehtävän toiminnan kautta. Tutkimuksen kiintopisteenä on kansallinen turvallisuus, jonka voidaan nähdä sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti olevan osa sosiaalisesti jaettua/luotua todellisuutta itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä. Kuviossa 3 esitetään tutkimuksen teoreettismetodologinen kokonaiskuva eli viitekehys.

Kuvio 3. Tutkimuksen teoreettismetodologinen viitekehys.

Tutkimukseni on korostuneen kansallinen, vaikka kansallisen turvallisuuden alassa on laajasti käyty ja käydään alati moninaista kansainvälistä keskustelua. Tutkimuksen Suomen kansalliseen näkökulmaan kiinnittyvä lähtökohta perustellaan tutkimuksen tapaustutkimuksellisen luonteen takia.

Seuraavassa aiempaan tutkimukseen ja keskusteluun kohdistuvassa tarkastelussa huomioin tutkimuksen moninapaisen lähestymistavan ja tutkimuksen sijoittumisen eri keskustelujen keskuudessa. Käsittelen aiemman keskustelun esittelyn yhteydessä sellaista jo tehtyä tutkimusta, joka omaa samoja tutkimuksellisia tai temaattisia lähtökohtia kuin väitöskirjatutkimukseni. Katson tutkimukseni sijoittuvan seuraavassa esiteltävien tutkimusten monikirjavaan joukkoon, jossa yhteistä on kiinnostus tutkia turvallisuutta ja/tai valtaa.

Suomessa tehty ja niin sanotusti suomalaisen turvallisuuteen suoraan tai välillisesti kohdistuva tai sitä turvallisuuspolitiikan kautta koskettava tutkimus, on tällä hetkellä kiinnittänyt lähinnä oikeustieteen, turvallisuuspolitiikan ja

kokonaisturvallisuuden alueella tapahtuvaan tutkimukseen, valtion viranomaisten toimintaan liittyvään tutkimukseen¹⁰ sekä valtion kehittämistoimintaan kohdistuvan kokonaisturvallisuuden kokonaiskäsitteen piirissä tapahtuvaan tutkimukseen. Seuraavaksi esittelen lähemmin kotimaista¹¹ tutkimusta ja keskustelua, jotka linkittyvät tutkimukseni kolminaiseen aihepiiriin.

Kari Bruun (2021) tutki sosiologisin lähtökohdin kriittisen turvallisuuden tutkimuksen keskusteluun kuuluvassa kokoomaväitöskirjassaan laajasti turvallisuutta, turvallisuuspuhetta ja hallintaa. Bruunin näkökulma tarkentui siihen, miten ja millä tavalla turvallisuus toimii hallinnan työkaluna. Bruunin lähestymistavassa huomio kiinnittyy julkisen vallan ja kansalaisen (-sten) väliseen suhteeseen, eli inhimillisen turvallisuuden piiriin. Työssään Bruun hyödyntää Michel Foucault'n hallinnan ja hallinnallisuuden ideaa sekä niin sanottua biopoliittista valtanäkemyksiä. Bruunin keskeinen väite on, että turvallisuutta ja turvallisuuspuhetta voidaan pitää hallinnan sujuvuuden, valtasuhteiden vakauden ja väestön hyvinvoinnin edistämisen työkaluina osana hallintaa, jotka ikään kuin muodostavat tietynlaisen ”yleisen hallinnan paradigman”. Bruun esittää loppupäätelmissään myös, että jonkinlainen ennakoivaa toimintaa korostava käänne olisi tapahtunut turvallisuusajattelussa. Bruun esittää, että turvallisuuspuhe on yksi keino, jolla hallinta voi muokata todellisuutta yhteisen tulkinnan mahdollistavaan muotoon – todeten, että on hyvin tärkeää, että kuulija mieltää turvallisuuspuheen todeksi ja rakentaa siitä osan subjektiviteettiaan. Turvallisuuspuhe toimii metatasolla, liittäen yhteen vapauden ja kontrollin, tällöin ei suinkaan ole kyse näiden niiden keskinäisestä kamppailusta vaan niiden yhteispeleistä ja lomittaisuudesta, jota turvallisuuspuheella vahvistetaan. Bruun (2021, 68) toteaa, että ”Turvallisuuden vaalimisessa on kyse pohjimmiltaan sellaisesta julkisen vallan (valtion) toiminnasta, jossa järjestystä ja turvallisuutta pyritään vaalimaan yhteiskunnassa ja samalla itse yhteiskunnan välityksellä.”

Joonas Widlund & Jyri Paasonen (2021) tutkivat oikeusopin keinoin kansallisen turvallisuuden käsitettä ja sen käyttöä tiedustelulainsäädännön valmistelussa ja tiedustelulainsäädännössä sekä sen sisältöä yleisemmin suomalaisessa

¹⁰ Valtion viranomaistoimintaan liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan alalla kansallisen turvallisuuden piiriin liittyvää tutkimusta on tehty viime vuosina muun muassa Suomen huoltovarmuuteen (TEM 2021:32) ja turvallisuusympäristön muutoksia tarkastelemaan katsaus luonteiseen tarkasteluun (Valtioneuvosto 19/2018) sekä kansalliseen turvallisuuteen liittyen (esim. Lonka ym. 2020).

¹¹ Kansallisen turvallisuuden piirissä tapahtuvaa keskustelua sivutaan lisäksi lähemmin luvussa 2 osana kansallisen turvallisuuden määrittelyä. Kansainvälisesti kansallisen turvallisuuden (*national security*) osalta tutkimusta tehdään hyvin erilaisista lähtökohdista, tutkimus ja kirjallisuus kiinnittyy usein kansainvälisten suhteiden tai politiikan tutkimuksen aihepiireihin ks. mm. Mangold 1990; Eriksson & Giacomello 2007; Baldwin & Milner 1992; Coulthart & Landon-Murray & Van Puyvelde 2019; Berkowitz & Goodman 2021; Johnson 2010; Den Boer 2015; Jordan & Taylor, JR. & Meese & Nielsen 2009.

oikeusjärjestelmässä.¹² Widlund & Paasonen toteavat, että kansallisella turvallisuudella on käsitteenä eräänlainen kaksoisluonne, joka jakautuu poliittisen ja oikeudellisen käsitteistön kesken. Lisäksi he toteavat, että yhteiskunnan turvallisuusdiskurssit ovat nostaneet kansallisen turvallisuuden käsitteen painoarvoa, näin luoden käsitteelle voimistuvan oikeudellisen ulottuvuuden. Widlund & Paasonen (2021, 1–3) esittävätkin tutkimukseni turvallistumisen viitekehykseen kytkeytyvän mielenkiintoisen kysymyksen, että ”missä määrin oikeudellistuneen kansallisen turvallisuuden voidaan odottaa muokkaavan yhteiskuntaa?”.

Joonas Widlund (2020) tarkasteli kansallisen turvallisuuden määrittelyä oikeusteoreettisen analyysin avulla. Tutkimuksessaan hän toteaa, että käsitteenä kansallisen turvallisuuden määrittely on käytännössä mahdotonta. Widlund esittää, että kansallisen turvallisuuden vuorovaikutus ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien kanssa muotoutuu sen mukaan, että pitävätkö ihmiset turvallisuutta ensisijaisesti vapauden ehtona vai kollektiivisena hyötynä, joka rajoittaa vapautta.¹³

Kansalliseen turvallisuuteen läheisesti kytketyn tiedustelun tematiikan parissa kotimaista keskustelua edustaa muun muassa Mikael Lohse & Marko Viitanen (2019), jotka tarkastelivat oikeustieteellisessä tietokirjassaan tiedustelun kokonaiskuvaa Suomessa. Teoksessaan tekijät esittävät, että tiedusteluviranomaisia tarvitaan kansallisen turvallisuuden suojaamisessa. Tekijät kuvaavat, että tiedusteluun liittyvä oikeus perustuu omanlaisen normiston, tiedustellustien periaatteiden ja itsenäisen käsitteemuodostuksen varaan, joka on peräisin poliisioikeudellisista lähtökohdista (ks. myös Koivula 2020). Lohse (2013) on tarkastellut myös turvallistamisen oikeudellista ulottuvuutta kuvaamalla turvallisuuden horisontaali- ja vertikaaliulottuvuuksia yhdessä turvallistamisen nelikentässä¹⁴.

¹² Tiedustelulainsäädäntöön ja/tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvaa tutkimusta on tehty myös alempien tutkintotasojen opinnäytetöiden yhteydessä ks. mm. Lastunen 2023; Länsiharju 2022; Pesonen 2022; Pääkkönen 2022; Nakolinna 2021; Helenius 2020; Alinen 2020; Tanner 2019; Pekola 2018; Havulinna 2018; Koskela 2018; Mikkola 2018; Mustonen 2017; Kurttila 2015.

¹³ Sisäisen turvallisuuden alassa poliisin toimivaltakenttää koskien, hallituksen esityksessä 54/1994 vp (jonka johdosta säädettiin sittemmin kumottu poliisilaki 493/1995) käsiteltiin samanhenkisesti Widlundin esille nostamaa näkökulmaa seuraavasti: ”Kansainvälisten sopimusten vaikutuksesta lainsäädännön kehityksessä on yhä korostuneemmin ilmennyt lakisidonnainen perusoikeusajattelu ja ihmisoikeuksien suoja, joka on kaventanut tavanomaiseen oikeuteen ja vakiintuneeseen käytäntöön perustuva viranomaisvaltaa. Perusoikeuksien korostuneempi suoja vaatii säännösten kirjoittamista aikaisempaa täsmällisemmin. Perusoikeuksien väliset ristiriitatilanteet on myös poliisin toimintaa koskevassa lainsäädännössä ratkaistava perusoikeuksien keskinäisen tärkeysjärjestyksen mukaisella tavalla.” (HE 54/1994 vp, 4.)

¹⁴ Hyödynnän myöhemmin tutkimuksessa Lohsen turvallisuusulottuvuuksien esitystä (ks. alaluku 5.3.2).

Harriet Lonka, Kari Laitinen, Anssi Keinänen, Susanna Wähä, Aki-Mauri Huhtinen ja Jyri Paasonen (2020) tarkastelivat tutkimuksessaan kansallisen turvallisuuden tarpeita, vaikutusalueita ja vaikutusketjuja, tutkimuksessa tehtiin kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointia. Tekijät toteavat, että turvallisuusjohtamisen prosessia tulee johtaa poliittisesti pitkäjänteisemmin, yhteisesti resursoiden ja osana koko valtion johtamista. Tekijät toteavat kansallisen turvallisuuden jäsentävän toimintaympäristön synnyttämää laajaa turvallisuuskysymysten kenttää, todeten samanaikaisesti, että kansallinen turvallisuus on yksiselitteisesti vaikeasti määriteltävä kokonaisuus ja käsite – ”kansallisen turvallisuuden käsite ja sen sisältö sekä erilaiset merkitykset näyttäytyvät eri tahoilla eri tavoin” (mt. 64). Tekijät kuvaavat, että arvioitaessa kansallisen turvallisuuden vaikutuksia, arvioinnin tarpeen tulisi lähteä jatkuvasta turvallisuus- ja toimintaympäristön muutoksesta, ottaen huomioon tarpeen ymmärtää entistä hankalampien turvallisuuskysymysten kokonaisuutta, jotta tehokasta reagointi tulevaisuuden vaatimiin haasteisiin olisi mahdollista. Tekijät toteavat, että kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi tulee ymmärtää valtakunnallisen turvallisuusjohtamisen haasteena, jonka osana on säädösjohtamisen tehokas toteuttaminen, arvioinnin tuleekin tapahtua nykyistä tehokkaammin säädösjohtamisen ohjauksessa. Tekijät esittävät tutkimuksessa kansallisen turvallisuuden toimintamallin, jolla kansallisen turvallisuuden parlamentaarista johtamista voisi tehostaa muun muassa niin sanotun kansallisen turvallisuuden neuvoston kautta.¹⁵

Vesa Kanniainen (2021) tarkasteli sotateoreettisessa tutkielmassaan kansallista turvallisuutta Suomen kannalta. Kanniainen suuntaa katseensa Suomen geopolittisen aseman merkityksiin muuttuvan turvallisuuden kontekstissa. Hän tarkastelee myös Euroopan vahvuuden merkitystä Suomen kansallisen turvallisuuden suhteessa sekä pohtii Suomen Nato-jäsenyyden merkitystä ja mahdollisuuksia. Kansallisen turvallisuuden osalta Kanniainen nostaa esille ydinaseiden vaikuttavuudet nykymaailmassa sekä kyberteknologian maailman turvallisuuden osana nyt ja tulevaisuudessa.

Turvallisuuden tutkimuksen piirissä ja erityisesti sotilaalliseen voimaan ja uhkakuvatutkimukseen¹⁶ tarkentuvaa tutkimusta on tuottanut Arto Nokkala. Nokkala (1991) tarkasteli ei-hyökkäävän (*non-offensive*) puolustuksen ulottuvuuksia ja erilaisia turvallisuuden uhkakuvia. Nokkalan mukaan ei-hyökkäävä puolustus on ymmärrettävissä niin poliittisena kuin sotilaallisena konseptina. Nokkala toteaa, että

¹⁵ Sittemmin Lonka ym. 2020 julkaisun jälkeen esimerkiksi Saksan kansallisen turvallisuuden alassa on esitetty, että ”kansallisen turvallisuuden strategia ei ole mitään ilman kansallisen turvallisuuden neuvostoa, se olisi vain puoli matkassa perillä, se on vain dokumentti” (käännös Kimmo Kuukasjärvi) (ks. Pitel 12.2.2023; Thurau 14.1.2023). Saksan kansallisen turvallisuuden strategiasta ks. lähemmin NSS-Saksa 2023.

¹⁶ Ks. myös poliittisista uhkakuvista ja haavoittuvuuksista Ilmonen & Moilanen 2021.

monikansallisten toimijoiden määrän kasvu on tehnyt yhä tarpeellisemmaksi valtioille ottaa käyttöön laajakäsitys erilaisten uhkien arvioinnista. Uhkien voimakkuuden, todennäköisyyden ja arvioitujen seurausten laatu voi vaihdella riippuen ajasta ja paikasta. (Nokkala 1991.) Sittemmin Nokkala on muun muassa käsitellyt sotilaspolitiikan haasteita muun muassa turvallisuuskäsitysten laajentumisen ja turvallisuusinstituutioiden muutosten näkökulmasta (Nokkala 1998) ja Suomen maanpuolustusta ja yhteiskunnan turvallisuutta (Nokkala 2014).¹⁷

Uhkakuvapolitiikan ja sittemmin Suomen viranomaisretoriikassa kansalliseen turvallisuuteen laajasti kytketyn kyberturvallisuuden alueella tutkimusta on tuottanut muun muassa Jarno Limnell, joka tutki väitöskirjassaan (Limnell 2009) Suomen 2000-luvun alun julkisten uhkakuvien rakentamista. Limnell kuvaa, että perimillään kyse on siitä, minkälainen poliittinen merkitys uhkakuvulle annetaan, halutaan antaa sekä minkälaisissa poliittisissa prosesseissa niin sanotut viralliset uhkatulkinnat muodostetaan. Tutkimuksessa uhkaa käsitellään kiistanalaisena, että neuvottelunvaraisena politiikan teon välineenä – sosiaalisena konstruktiona. Limnell toteaa, että uhkakuville on ollut Suomen historiassa merkittävä rooli osana Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Turvallisuuspoliittisten uhkien voidaan katsoa yhdistävän Suomen valtiota ja suomalaisia toisiinsa. Toisaalta Suomeen kytkettäviä uhkakuvia ja turvallisuutta ei voi tulkita ilman turvallisuuden kansainvälistä kontekstia – uhkia rakennetaan niin kansainvälisesti kuin kansallisesti. (Limnell 2009; ks. myös Limnell 2008 & 2012.)¹⁸

Kokonaisturvallisuuden parissa tutkimusta kotimaista tutkimusta on tuotettu viime vuosina suhteellisen laajasti. Marko Keskinen, Arttu Kantola, Juha Mäkinen ja Arto Salonen (2017) tarkastelivat artikkelissaan Windland-hankkeen kokemuksiin peilaten kokonaisturvallisuuden yhteiskehittämistä ja siihen liittyviä tarpeita. Kokonaisturvallisuutta kirjoittajat pitävät nykyistä turvallisuuskeskustelua ohjaavana yläkäsitteenä, huolimatta sen käsitteellisistä haasteista. Keskinen ym. esittävät kolme johdopäätöstä, ensinnäkin globaalitulottuvuus tulisi huomioida kansallisesti rakentuneessa turvallisuustoiminnassa, toisena seikkana Keskinen ym. nostaa esille kokonaisturvallisuuden toimijuus ja eri toimijoiden välisten intressierojen näkyväksi tekemisen ja kolmanneksi, että turvallisuuden teoriamäärittelyjen ohella tulisi tapahtua käytäntökäänne, eli huomiota tulisi kiinnittää ontologisesti monitasoiseen ja verkotuneeseen turvallisuustoimintaan ja sen käytänteisiin sekä toiminnallistamiseen. Keskinen ym. (2017) tiivistävät viestinsä siihen, että yhteiskehittäminen tulisi tapahtua

¹⁷ Ks. myös Huru & Jalonen (1995) toimittama kokoomateos, jossa tarkastellaan laajasti Suomen turvallisuushaasteita Euroopan mittapuussa.

¹⁸ Sittemmin Limnell on julkaissut laajasti kyberturvallisuuteen liittyvää tutkimusta (ks. esim. Limnell & Lehto 2019; Cederberg & Limnell 2018; Lehto ym. 2018).

kokonaisturvallisuuden ja toteuttamisessa ja kehittämässä eri toimijoiden välisen jatkuvan yhteistyön ja -toiminnan kautta. Kokonaisturvallisuutta ei näin ollen voida pitää staattisena ilmiönä, vaan moninäkökulmaisesti hahmottuvana, elävänä ilmiönä, joka muuttuu ja kehittyy, samalla saaden aikaan oppimista sen toimijoissa.

Minna Branders (2016) tutki väitöskirjassaan holistisesti kokonaisturvallisuutta kompleksina ilmiönä ja turvallisuuspoliittisena metastrategiana. Branders toteaa, että ”Kokonaisturvallisuus tulisi määritellä sen konnotaation mukaisesti sellaisiksi turvallisuuden kokonaistoimenpiteiksi, jotka kulloinkin edistävät vakaan ja rauhallisen yhteiskunnan ylläpitoa ja resilienssiä, ei pelkästään tunnistettujen uhkien torjuntaa.” (mt. 205). Branders esittää väitöskirjassaan 10 johtopäätöstä, joiden avulla kokonaisturvallisuutta voidaan kehittää ja edistää.

Veikko Heinonen (2011) tutki väitöskirjassaan suomalaisen turvallisuuspolitiikan tilaa ”selontekojen aikakaudella” tutkimalla turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja ja näihin liittyviä asiakirjoja sekä poliittisten toimijoiden julkisesti esittämää retoriikkaa. Heinonen esittää keskeisenä havaintonaan, että ”selontekojen aikakaudella turvallisuuspolitiikka on puolueiden osalta tunnistettavissa poliittiseksi toiminnaksi, jossa puolueiden arvopohjat ja strategiset tavoitteet vaikuttavat merkittävästi analyysiin ja ratkaisuvaihtoehtoihin.” (mt. 249).

Vesa Valtonen (2010) käsitteli väitöskirjassaan turvallisuutta ja eri tahojen yhteistoimintaa sekä yhteistyötä yhteiskunnassa turvallisuuden piirissä. Valtonen mukaan turvallisuustoimijoiden yhteistyö perustuu vastuutettuun johtoon, luottamukseen ja resurssien tarkoituksenmukaiseen jakamiseen, joiden viitekehystenä toimii turvallisuuden toimintaympäristö. Yhteistyön kriittisinä tekijöinä esitetään muun muassa ammattitaito ja luotettavuus. Yhteistyön onnistumisen esteinä erityisesti yksimielisyyttä tavoitellessa yhteistyön päämäärien ja käytännön toteuttamisen osalta esitetään olevan valtaan liittyvät tekijät, ammatillinen erimielisyys, oman toiminnan korostaminen, retorinen yhteistyö ja muut inhimilliset tekijät. Valtonen esittää väitöskirjansa tuloksina turvallisuustoimijoiden yhteistyön teoreettisen mallin, toimivan yhteistyön kriteerit ja yleisten yhteistyöprosessien kuvaukset.

Väitöskirjassaan Kari Laitinen (1999) uppoutui turvallisuuden perimmäiseen luonteen piirteeseen – eli sen määrittelyn problematiikkaan ja kielelliseen jäsentymiseen. Laitinen toteaa, että yhteinen turvallisuus ja laaja turvallisuus ovat muokanneet turvallisuusajattelua, -käytäntöjä ja -keskustelua erityisesti kansainvälisen politiikan alalla. Laitinen esittää tutkimuksessaan, että turvallisuuden piirissä on erityisesti kaksi turvallisuussuuntausta, jotka ovat perinteinen hallintaideologia ja uusi turvallisuus. Uusi turvallisuus etsii vaihtoehtoja perinteiselle asevaraiselle turvallisuudelle. Laitinen esittää, että turvallisuutta käsittelevässä keskustelussa on voimakas taipumus siihen,

että uuden turvallisuuskielen avulla keskustellaan lopulta hyvin perinteisestä turvallisuudesta.

Laitisen (1999) tutkimus on mielenkiintoinen suhteessa tämän väitöskirjan lähtökohtiin ja tutkimusasetelmaan. Jo tuolloin vuonna 1999 Laitisen esille nostama turvallisuuspuheen tapa ja jaottelu ovat kuin ennustaneet kansallisen turvallisuuden ”uutuuden henkeä” ja sitä, kuinka uuden turvallisuusretoriikan kautta puhutaan lopulta vanhan toimijan (valtio) olemassaolosta ja toiminnasta. Hieman myöhemmin artikkelissaan Laitinen (2005a) tarkasteli turvallistamisen teoreettisia näkökulmia hyödyntäen Yhdysvaltojen tapoja ajaa omia turvallisuusintressejään globaalille turvallisuusagendalle. Tässä yhteydessä Laitinen esittää, että kansainvälistä politiikkaa määrittä tuona hetkenä syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkimainingeissa syntynyt turvallisuuskeskeinen ajattelu. Laitinen kuvaa, että kansallinen turvallisuus oli keskeinen käsite arvioitaessa kansainvälisen politiikan tilaa kylmän sodan aikana, todeten, että kansallisen turvallisuuden rooli on yhä samanlainen, johtuen siitä, että kansallinen turvallisuus on valtion olemisen ydin (esimerkiksi Yhdysvaltojen näkökulmasta turvallisuuspoliittinen oikeutus on argumentoitu sen avulla). Laitisen keskeinen argumentti on, että turvallistamisliikkeitä, jotka nousevat kansallisen turvallisuuden politiikasta, käytetään kansainvälisen politiikan sisällön muokkaamiseen ja valtopoliittisen mielentilan tuottamiseen.¹⁹

Edellä esitetty aiempi tutkimus on moninaista, mutta huomioitakoon, että niiden yhteispanos on kansallista. Kuvailemani tutkimus koskettaa Suomessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten kenttää, samalla huomioiden turvallisuuden rakentumisen elementtejä, kuten turvallisuuspuhetta ja turvallisuuden käytäntöä. Kuvaisin tätä tutkimuksellista painopistenäkökulmaa suomalaisena turvallisuuskäsityksenä, jota sanoitetaan ja määritellään erityisesti kokonaisturvallisuuden ja laajan turvallisuuden käsitysten välittämänä.

Tutkimukseni erikoisesta kolminapaisesta asemoitumisesta huolimatta katson, että tutkimuksen pääkontribuutio kiinnittyy valtio-opin tieteenteoreettisiin lähtökohtiin nojaavaan kriittiseen turvallisuuden tutkimuksen keskusteluun, jonka kiinnostuksen kohteena on turvallisuus ja valta. Näin ollen katson, että tutkimukseni osallistuu edellä hahmoteltuun turvallisuuden tutkimuksen monikirjoisuuteen/monikenttään. Tutkimukseni tavoitteena on rikastaa kotimaista turvallisuuden tutkimuksen

¹⁹ Ks. myös Laitinen & Huhtinen (2021) julkaisu, jossa käsitellään kansallista turvallisuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä varsin syväluotaavasti, teoksessa luodaan laaja katsonta kansallisen turvallisuuden käsitteeseen ja sen merkitykseen Suomen yhteiskunnassa nyt ja tulevaisuudessa arvioimalla turvallisuus- ja toimintaympäristön kielteisiä ja vaikeasti ennakoitavia tapahtumia ja muutoksia erityisesti siitä näkökulmasta, että miten ne näkyvät turvallisuushallinnossa ja sen johtamisessa Suomessa.

keskustelua liittämällä keskustelun osaksi yhä kiinteämmin kansallisen turvallisuuden kontekstin.

1.6 Väitöskirjan rakenne ja eteneminen

Tämä tutkimus on muodoltaan monografiaväitöskirja. Johdannon lisäksi väitöskirjassa on viisi päälukua, joista luvut kaksi ja kolme muodostavat tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen.

Luvussa kaksi käsittelen turvallisuutta ja sen muuttuvaa luonnetta, tarkastelen kansallisen turvallisuuden teoreettisia lähtökohtia ja kuvaan miten kansallista turvallisuutta määritellään muissa valtioissa. Luvun tarkoituksena on kuvata, kuinka turvallisuus koskettaa yhä laajemmin ihmisten ja yhteiskunnan eri osien itsenäistä ja keskinäistä toimintaa. Tässä turvallisuuden laajassa käsityksessä kuvaan lähemmin, kuinka kansallisen turvallisuuden käsitys sijoittuu ja suhteutuu teoreettisesti eri turvallisuuskäsitysten kentässä. Luvun avulla lukijalle esitetään kirjallisuuteen perustuen kattava kuva siitä, mitä kansallinen turvallisuus on ja yhtäältä käänteisesti mitä se ei ole.

Luvussa kolme käsittelen valtaa, sen kaikkiallisuutta ja määrittelyn moninaisuutta. Luvussa kuvaankin laajasti vallan määrittelyä ja käsitteellistämistä eri lähtökohdista käsin. Luvun avulla todennan tutkimukseni valtio-opillista yhteyttä ja esitän tulkintani turvallistamisesta *vallan(käytön) voimakeinona*, jonka välittämänä katson vallan tapahtuvan ja välittyvän kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa.

Luvussa neljä kuvataan tutkimuksen tutkimusmenetelmälliset valinnat ja lähtökohdat. Luvussa esittelen diskurssintutkimuksen ja päätutkimusmenetelmänä käyttämäni kriittisen diskurssianalyysin tieteenteoreettiset ja tutkimusmenetelmälliset perusteet, huomioiden myös menetelmään kohdistuvaa kritiikkiä. Lisäksi kuvaan, miten tutkimuksessani vallan tutkiminen ja kriittinen lähiluku nivoutuvat yhdessä päätutkimusmenetelmän kanssa soveltavaksi metodiseksi triangulaatioksi. Luvussa esittelen myös näkemykseni omasta tutkijapositionista ja sen rajoitteista tutkimuksessani.

Luvussa viisi esitetään tutkimuksen empiirinen analyysi. Luvun aluksi kuvaan analyysin kokonaisasetelman. Varsinainen analyysi koostuu viidestä eri osasta (alaluvut 5.2–5.6), joissa kussakin vastataan lähemmin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastellaan Suomen lainsäädäntöä ja luodaan kokonaiskuvan siitä, miten kansallinen turvallisuus esiintyy Suomen lainsäädännössä. Analyysin toisessa osassa tarkastelen Suomen turvallisuutta käsitteleviä virallisjulkaisuja ja esitän tulkintani, miten kansallinen turvallisuus suhteutuu/vertautuu muiden turvallisuuskäsitysten rinnalla. Analyysin kolmannessa osassa tarkastelen Yleisradion (Yle)

ja Ilta-Sanomien tuottamien media-aineistojen eli uutisartikkeleiden avulla kansallisen turvallisuuden esiintyvyyttä ja diskursiivista kehitystä tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla. Osan avulla luon erityisen kattavan näkymän siihen, kuinka kansallinen turvallisuus on ”elänyt ajassa”. Analyysin neljännessä osassa tarkastelen kansallisen turvallisuuden käsityksen diskursiivista kehitystä suojelupoliisin vuosikertomuksien ja -kirjojen avulla. Suojelupoliisin avoimesti julkaisemat asiakirjat osoittavat kiehtovasti, kuinka kansallisen turvallisuuden käsitys on kehittynyt suojelupoliisin itsensä puhekäytännöissä, samalla yhtäältä paljastaen, kuinka kansallisen turvallisuuden käsityksen murroskohta on sidoksissa tiedustelulakien ajallispaikalliseen hetkeen. Analyysin viidennessä osassa tarkastelen lähemmin tiedustelulakien säätämisen prosessissa esiintynyttä turvallisuuspuhetta ja turvallistavia diskursseja, joiden tulkitseen olleen merkittävimpiä kansallista turvallisuutta turvallistavia kokonaisuuksia itse tiedustelulakien säätämisen yhteydessä. Empiirinen analyysi päättyy analyysin yhteenvedoon (alaluku 5.7), jossa vastaan varsinaiseen tutkimustehtävään analyysin eri osien havaintojen avulla. Yhteenvedossa yhdistän analyysin eri osat ja esitän tulkintani kansallisen turvallisuuden tulosta osaksi turvallisuuskäsitysten kenttää Suomessa 2001–2022 välisenä aikana tutkimusaineiston luoman kokonaisnäkymän avulla.

Empiirisen analyysin eri osat ovat sivumäärällisesti varsin pitkiä. Tämä johtuu lukuisista, mutta välttämättömistä aineistositaateista. Näin ollen tiiveyttä kaipaavaa lukijaa suosittelen perehtymään kussakin analyysin osassa esitettävään osan sisäiseen yhteenvedoon ja koko analyysin havainnot yhteen vetävään alalukuun 5.7. Yhteenvedot koostavat tiiviisti keskeiset analyysin havainnot lukijalle saavutettavammassa muodossa.

Luvussa kuusi esitetään tutkimuksen johtopäätökset ja päätäntä. Tässä luvussa kerataan tutkimuksen päähavainnot ja pohditaan kansallisen turvallisuuden tulevaisuutta, kuvataan tutkimuksen kontribuutio tieteelliselle keskustelulle ja arvioidaan tutkimuksen eettisyyttä. Johtopäätösten lopuksi esitän vielä eräitä yhteiskunnallisia huomioita, jotka tutkimuksen aikana ovat nousseet tutkijan mielenmaisemassani esille.

2 KANSALLINEN TURVALLISUUS – MITÄ SE ON?

Tässä luvussa tarkastellaan kansallista turvallisuutta itsenäisenä käsitteenä ja määrittelyinä. Kansallisen turvallisuuden määrittelyssä ilmiötä tarkastellaan eri näkökulmista. Laaja-alainen katsonta mahdollistaa, että lukijalla on mahdollisuus ymmärtää ilmiön kompleksisuutta avarasti. Ensimmäiseksi käsittelem yleisesti turvallisuutta ja sen muutostaipumusta. Tämän jälkeen lähestyn kansallista turvallisuutta ja sen määrittelyä kirjallisuudessa esitettynä käsitteenä ja käsityksenä. Lopuksi tarkastelen kansallista turvallisuutta globaalissa ulottuvuudessa. Eri valtioiden kansallisen turvallisuuden osalta kuvaan, miten kulloinkin kyseessä olevassa valtiossa kansallista turvallisuutta määritetään strategisena merkityssisältönä, eli miten valtio määrittää kansallista turvallisuuttaan omassa kansallisen turvallisuuden strategiassaan.

2.1 Turvallisuuden moninaisuudesta ja muuttuvasta luonteesta

1940-luvun alussa Walter Lippmann esitti, että ”Valtio on turvassa siihen asti, kun sen ei tarvitse uhrata ydinarvojaan, jos se pystyy välttämään sota ja on kykenevä pitämään ne voittamalla, jos se haastetaan sotaan” (Lippmann 1942, 51; teoksessa Peoples & Vaughan-Williams 2021, 5; ks. myös Ayoob 1997, 124). Lonka ym. (2020, 24) esittävät, että turvallisuus on käsitteenä moniulotteinen ja monimerkityksinen. Turvallisuus kytetään uhkiin ja vapauten uhkista, mutta toisaalta, myös kyky ja vapaus toimia ovat turvallisuuden moniulotteisia esityksiä. Turvallisuutta voidaan kuvata jatkuvana prosessina, jossa turvallisuutta edistävä toiminta ja uhkien ennaltaehkäisy ja torjuminen ovat turvallisuuden päätavoitteita, vaikka varsinaista täydellistä turvallisuutta ei voidakaan saavuttaa. (ks. myös Collins 2019, 3.) Huru (2004, 79) käsittelee turvallisuuden ja uhan käsitteiden lähtökohtia seuraavasti:

”Itse asiassa englanninkielinen käsite ‘security’ pitäisi kääntää suomeksi turvallisuus-sanana sijaan sanalla ”varmuus” tai ”varmistus”, johon käsitteen latinalainen kantasana ‘securus’ (huolesta vapaa) paremminkin viittaa. Tällöin ‘to secure’ tulisi kääntää sanalla ‘varmistaa’; ‘turvallisuuspolitiikka’ olisi siten ‘varmistuspolitiikka’ [...] Kuulostaisi järkevältä sanoa, että varmistuspolitiikalla (security policy) edistetään myös kansalaisten turvallisuutta (safety). [...] ‘Turvallisuuden uhka’ tarkoittaa turvattu-
muutta kokevan turvallisuussubjektin identiteetin ja olemassaolon uhkaa yleensä.

Dieter Mahncke pitää turvallisuuden uhkana kaikkea, ´joka perustavaa laatua olevalla tavalla uhkaa yhteiskunnan tai yhteisön autonomiaa´ – siis viimekädessä identiteettiä ja olemassaoloa.” (Huru 2004, 79.)

Muuttuva turvallisuus on laajakuvaus turvallisuuden monikentästä, jossa sen sisäiset jaot ja luokittelut ovat muuttuvia. Schuilenburg ym. (2015, 17) ovat muun muassa todenneet, että turvallisuuden käsitteen ala on muuttunut niin häilyväksi siten, että lähestulkoon kaikkea tai mitä tahansa voidaan käsitellä tai sijoittaa sen pöriin. Tuorin (1999, 920–923) esittämässä oikeustieteisiin kytketyssä turvallisuuskäsityksessä turvallisuus koostuu kahdesta ulottuvuudesta, joita ovat kollektiivinen ja yksilöllinen turvallisuusulottuvuus. Kollektiivinen turvallisuus on jaettavissa edelleen kolmeen sisältöön, jotka ovat kansallinen turvallisuus (*national security*), yleinen yhteiskunnallinen järjestys ja turvallisuus (*public safety*) ja alueellinen koskemattomuus (*territorial integrity*).

Haukкала & Vaahtoranta (2016, 56) toteavat tiivistäen, että Suomen menestystä muuttuvan turvallisuuden kentässä voi pitää seurauksena onnistuneesta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Tämä sanottua, on kuitenkin syytä todeta, että eilen tehdyistä saavutuksista ei voida sellaisenaan johtaa hyvää huomista. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö asettaa Suomen alati haasteisiin, joita ei suinkaan helpota laajemmat globaalit trendit (ks. myös mm. Raitasalo 2008, 100; Limnell 2012). Voitaneen kuitenkin sanoa, että Suomessa on totuttu koko itsenäisyyden ajan elämään muuttuvassa ja ulkoisen paineen tuottamassa todellisuudessa, jossa pienen kansakunnan selviytymisvoimavarana on ollut kyky tehdä luotettavaa ja uskottavaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa²⁰ sekä luoda toimiva sisäinen turvallisuuskenttä (vrt. kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli, ks. alaluvut 5.3.1-5.3.2).

Suomen sisäistä turvallisuuskenttää voidaan kuvata sellaisena, joka pystyy hyödyntämään mitä tehokkaimmin ja tarkoituksenmukaisimmin tavoin eri yhteiskunnan toimijoiden suorituskykyjä oman kansallisen turvallisuusalueen²¹ elinvoimaisuuden

²⁰ Esimerkiksi tasavallan presidentti Niinistö on puhunut toisen kautensa aikana usein ottein kansallisista eduista ja niiden vaalimisesta, samalla presidentti on viitannut siihen, että Suomi ei kuitenkaan voi kääntää selkäänsä maailmalle – ulko- ja turvallisuuspolitiikka on Suomen kansallisten etujen tärkeä tekijä (Niinistö 29.9.2021). Ks. myös Pesu & Vanhanen 2021.

²¹ Ks. esimerkiksi Germanovich ym. (2021, 7–8): “[...] Suomi edistää alueellista vakautta ja puolustusta ylläpitämällä omaa kansallista puolustuskykyään ja vahvaa sitoutumistaan aluepuolustukseen [...] Suomen panosta alueelliseen turvallisuuteen ja puolustukseen muokkaa sen sotilaallinen liittoutumattomuuspolitiikka. Vaikka se pysyy minkään liittouman ulkopuolella, koska Suomi on EU:n jäsenvaltio, turvallisuusuhat Pohjoismaiden ja Baltian alueella tai muualla Euroopassa ovat edelleen huolestuttavia [...] Suomen puolustustoiminnalle on ominaista rooli laajemmassa kokonaisturvallisuuden mallissa, joka edistää tiivistä osastojen välistä yhteistyötä turvallisuuskomitean alaisuudessa ja edistää siviilisolitasoyhteistyötä [...]” (käännös Kimmo Kuukasjärvi).

ylläpitämiseksi. Suomessa keskeisiksi turvallisuustoimijoiksi tunnistetaan yleensä muun muassa poliisi, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. Näiden lisäksi yhteiskunnan ”arjen turvallisuuden” ylläpitämistä hoitavat yhtä kaikki palo- ja pelastusviranomaiset ja terveydenhoitoviranomaiset, mutta myös muut lukuisat eri valtion viranomaiset, jotka lain nojalla suorittavat virkatehtävänsä.²²

Turvallisuuden tutkimuksen ja valtio-opin näkökulmasta on mielenkiintoista, kuinka valtion ja yhteiskunnan toimijuuksien yhteen kietoutuminen on edennyt tai ehkä pikemminkin syventynyt ja verkottunut. Perinteisten turvallisuustoimijoiden joukkoon on alettu huomioida myös muun muassa yksityisen turvallisuusalan²³ toimintaa ja eriteltyinä osin vanhoina, mutta myös ”uusina” toimijoina edellistä kuvaa- vana kyberturvallisuutta ja tiedustelua valvovat ja tutkivat viranomaiset, kuten suoje- lupoliisi, jonka ulostulot²⁴ ovat muuttuneet läpinäkyvimmiksi ja rohkeammiksi mitä ne aiemmin ovat olleet ja mihin on ehkä totuttu.

Turvallisuudesta on tullut yhä läpinäkyvämpi osa yhteiskunnan toimintaa. Suoje- lupoliisi toimii oivallisena esimerkkinä organisaatiosta, joka on muuttunut entisestä poliisiviranomaisesta valtiolliseksi tiedustelupalveluksi, jonka on täytynyt osin oma- aloitteisesti, mutta ennen kaikkea muuttuneen turvallisuusympäristön takia muuttaa omaa toimintaansa ja vuorovaikutustaan ulospäin kohti yhteiskunnallista turvalli- suuskeskustelua. Perinteisesti suojeilupoliisi on raottanut toimialansa verhoja toimin- takertomuksissaan ja julkisessa raportoinnissaan, mutta tällöinkin hyvin suppeasti – mitään varsinaisesti todella paljastamatta. Voidaan sanoa, että 2010-luvulla tapahtu- neiden suojeilupoliisin tehtävien muuttumisen ja tiedustelulakien voimaantulon jäl- keen suojeilupoliisin tapa viestiä ja esittää toimintansa tuloksellisuutta ja suoritusky- kyä on muuttunut, niin omassa viestintätavassa²⁵ kuin myös siinä, miten media²⁶ vies- tii suojeilupoliisin työstä ja sen tuloksista.

Valtion olemassaolon näkökulmasta muuttuva turvallisuus on laajentunut ja sy- ventynyt koskemaan valtion maa-alueellisen koskemattomuuden lisäksi valtion

²² Viimeaikainen turvallisuuskeskustelu, jonka alassa on ollut valtion johtama ja koordinoima turvalli- suus, huomioi yhä näkyvämmiin turvallisuusehtona myös muun muassa huoltovarmuuden ja sen eri tasot osana yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria (ks. mm. Uusikylä ym. 2021; Laitinen 21.12.2021; Lonka 2.6.2021; Lonka ym. 2021) sekä terveysturvallisuuden ulottuvuudet (ks. mm. Valtioneuvosto 2022:6).

²³ Ks. mm. Abrahamsen & Williams 2011.

²⁴ Ks. mm. Suojeilupoliisi 2021b; Suojeilupoliisi 2020a; Suojeilupoliisi 2020b.

²⁵ Esim. Suojeilupoliisi 2021a; Suojeilupoliisi 10.3.2021: Ulkomaiset tiedustelupalvelut käyttävät yritys- ten ja yksityishenkilöiden verkkoreittimiä kybervakoiluun.

²⁶ Esim. Yle 10.3.2021 SUPO: Ulkomaiset tiedustelupalvelut ovat käyttäneet suomalaisten yritysten ja henkilöiden verkkoja vakoiluun.

näkyvätöntä informaatioverkostoa, siihen vaikuttamista²⁷ ja kyberturvallisuutta²⁸, joihin kohdistuvat uhat voivat edustaa muun muassa niin sanottuja hybridiuhkia.²⁹ Muuttuvaa turvallisuutta voisi kutsua eräänlaiseksi turvallisuuden kehityskulun jatkumoksi, koska turvallisuus vaikuttaa muuttuvan konteksti- ja aikasidonnaisesti³⁰ (vrt. ajallispaikallisuus) – tarkoittaen, että turvallisuus on nähtävissä eri kriteerein ja määrittein eri ajanjaksoissa ja tahojen toimesta. Kaikki tämä merkitsee jatkuvia haasteita eri turvallisuustoimijoille, lainsäädännölle, mutta myös poliittisille järjestelmille (Lonka & Laitinen 2023).

Globaalissa mittakaavassa on tunnistettu, että yleinen epävarmuus on kasvanut muun muassa taloudellisten kriisien, ilmastohätätilan ja terrorismin uhan myötä (Carapico ym. 2020, 151) samalla, kun kansallisen turvallisuuden näkökulmat ja kiinnostus ovat yhä enemmän suuntautuneet terrorismin, kyberturvallisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden suuntaan, jotka eivät kunnioita perinteisiä valtion sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajoja (Berling ym. 2022, 2; myös Valtioneuvosto 2021:78; Valtioneuvosto 2021:48; Tiimonen & Nikander 2016). Yhtäältä turvallisuuden käsityksen läpäisevyys, itsensä legitimoiva voima ja kaikenkattavuus voi johtaa siihen, että käsityksen merkitys analyttisenä työkaluna vähenee ja käsityksen kautta tuotettujen strategioiden legitimitetti kyseenalaistuu. Globalisaation myötä on toisaalta selvää, että turvallisuuden hallinta edellyttää valtiollista viitekehystä laajempaa näkökulmaa. Laajojen ja kompleksisten näkökulmien haasteena on, miten niitä voidaan operationalisoida yhteiskunnallisesti ja kansainvälisesti.

Niemelä (2000) kiteyttää oivallisesti turvallisuuden moninaisuutta ja laajuutta laajenevan turvallisuuskäsityksen mallissaan. Tämä ”laajeneva konteksti” toimii ikään kuin turvallisuusmuutosten alustana ja paikannuskenttänä, johon turvallisuuden toimijoita ja muita sosiaalisen todellisuuden yhteyksiä voidaan paikantaa. Kuviossa 4 esitetään Niemelän (2000) kokonaiskuvaus laajenevan turvallisuuden kentästä, jonka

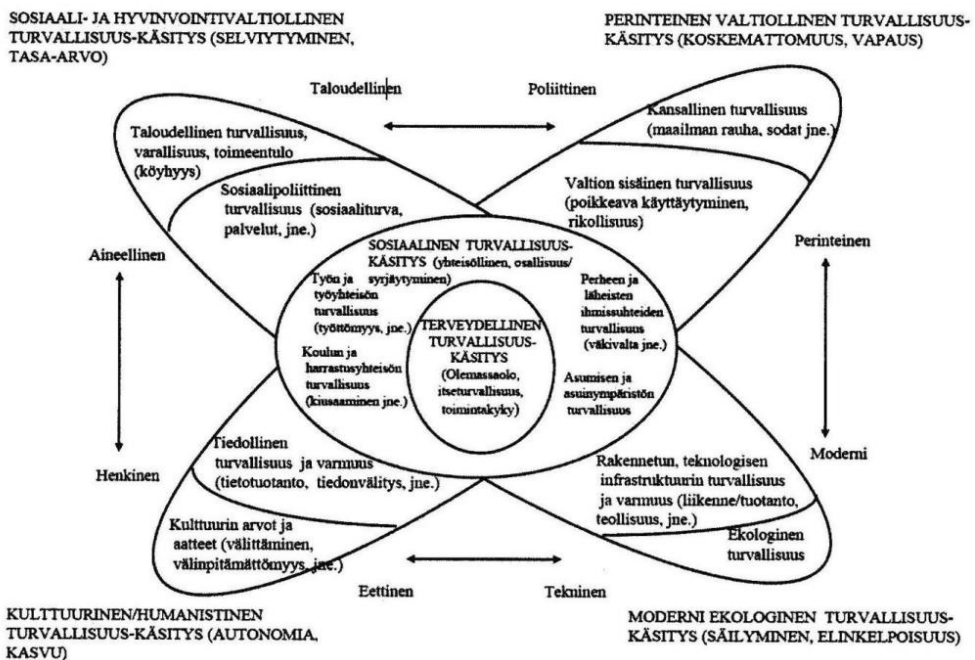
²⁷ Mm. Kari & Hellgren 2021; Huoltovarmuuskeskus 2022; Huoltovarmuuskeskus 2021.

²⁸ Ks. mm. Jansson & Sihvonen 2018; Turvallisuuskomitea 2019; Laari ym. 2019, 10, 20; Limnell 2013; Limnell & Lonka 2015; Lehto & Limnell 2017; Ozkaya 2019.

²⁹ Petri Knape (30.6.2021) kuvaa, että ”Suomen turvallisuustoimintaympäristössä on tapahtunut viime vuosina muutoksia, jotka korostavat yhteistyön tarvetta uhkien torjumiseksi. Keskustelussa nousevat usein esille termit hybridiuhat, kyberuhat ja kansallinen turvallisuus, jotka ovat Suomessa suhteellisen uusia eikä niiden käyttö ole kaikilta osin vielä vakiintunut.”

³⁰ Nokkala (1991, 13) toteaa mm.: ”Valtion päätöksenteon näkökulmasta uhkien lähteitä eivät ole pelkästään muut valtiot. Kansainvälisten toimijoiden lisääntyminen on tehnyt valtioille entistä tarpeellisemmaksi omaksua laajan lähestymistavan uhkalähteiden arviointiin. Uhan suuruus, todennäköisyys ja arvioidut seuraukset voivat vaihdella ajan ja paikan mukaan. Lisäksi uhka voi olla joko todellinen tai mahdollinen” (käännös Kimmo Kuukasjärvi).

yhtenä osana tunnistetaan kansallinen turvallisuus (ks. myös Tuori 1999), mutta myös lukuisia muita yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeitä turvallisuuden osia. Niemelän (2000) esittämä laaja-alainen kuvaus turvallisuuden ja turvallisuuskäsitysten ”kehikosta” on hyödyllinen, kun paikannetaan tai verrataan eri turvallisuuskäsitysten suhteita ja painotuksia suhteessa toisiinsa. Toisaalta on huomioitava, että Niemelän (2000) kuvaamassa laajenevan turvallisuuskäsityksen mallissa ei ole huomioitu tai ennakoitu digitalisaation ja/tai hybridiuhkien ulottuvuuksia, kuten ne sittemmin viime vuosina ovat ilmentyneet. Laajenevan turvallisuuskäsityksen näkymän kautta voimme yhtäältä luoda ymmärryksen siitä, millainen on laaja turvallisuuden käsitys, jonka avulla osaltaan voidaan tarkastella turvallisuuden tieteellistä ja toiminnallista kattavuutta useiden turvallisuusien alassa samanaikaisesti (ks. mm. Raitasalo & Sipilä 2007; Sanastokeskus 2017). Virran (2012, 113) mukaan niin sanottu laaja turvallisuuden käsitys onkin laajasti tutkijoiden omaksuma käsite ja sellaisenaan käyttökelpoinen hallinnolle ja politiikalle (ks. myös mm. Laitinen 1999; Niemelä 2000; Huru 1998).

Kuvio 4. Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli.
(Lähde: Niemelä 2000, 27.)

Turvallisuutta jaoteltaessa tai ylipäänsä millään tavoin määriteltäessä on syytä tiedostaa, että turvallisuus ei ole mikään kaavamaisesti muuttuva, saati staattinen asiointila. Nykyhetkessä turvallisuuteen liittyy vahvasti joustavuus, dynaamisuus, hallinnollinen ketteryys ja toiminnallisuus, mutta yhtä kaikki erilaiset toimijuudet, valtaulottuvuudet ja moninainen monitahoisuus (Lonka ym. 2020, 24). Kokonaisturvallisuus, laajeneva turvallisuus tai mikään muu turvallisuuskäsitys itsessään ei ole yksiselitteisen tyhjentävä tai kaiken kattava kuvaus. Aivan kuten vallan määrittelyssä, tulee turvallisuus sitoa johonkin kontekstiin, jotta sen vaikutus on paremmin ymmärrettävissä, nähtävissä arvioitavissa. Turvallisuus ja valta jakavat tässä suhteessa yhteisen intressin tulla rajatuksi ja huomioiduksi jossain tarkastelukehyksessä, jotta sitä voidaan tutkia ja kuvata.

2.2 Kansallisen turvallisuuden teoreettinen määrittely

Kansallinen turvallisuus (*national security*) on abstrakti, moniulotteinen ja tilanne- ja kontekstisidonnaisesti määriteltävä/määrittävä turvallisuuskäsitys, -käsite tai -konsepti, jolle ei ole yksiselitteistä määrittelyä, tai sellaista ei ole mahdollista tehdä (ainakaan toistaiseksi). Kielellisesti käsite pitää sisällään kaksi itsenäistä termiä, *kansallinen* ja *turvallisuus*. Kansallinen viittaa kansallisvaltion, sen itsenäisyyteen ja omavaltaisuuteen. Turvallisuuden kielelliset lähtökohdat ovat moninaisemmat ja ne kytkeytyvät yleensä sen yhteydessä käytettyyn etu- tai takalitteeseen, joka tarkoittaa turvallisuuden kohdetta, sijaa tai laatua.³¹

Heusala (2012, 98) kuvaa, että usein ja useimmissa turvallisuuden määritelmässä on löydettävissä sellaisia kannanottoja, jotka liittyvät turvallisuuden uhan määrittelyyn, kenen toimesta ja miten uhka määritellään ja millaisia seikkoja liittyy turvallisuuden varmistamiseen ja vaadittavien toimien valintaan mitoitukseen sekä miten kohteena olevan yhteisön osallistuminen ja vaikuttaminen määrittäytyy ja vaikuttaa turvallisuuden määrittelyssä. Voidaan myös sanoa, että kaikki erilaiset turvallisuuden määritelmät perustuvat yhteiskunnallisiin arvostuksiin. (ks. myös Cameron 2000; Hough 2008.)

Neocleous (2008, 108–110) kuvaa, että kansallisen turvallisuuden ideologia on riippunut ja on riippuvainen edelleen symbolisesta esitysjärjestelmästä (-representaatiosta) toiseutena, joka määrittäytyy kansallisen identiteetin suhteessa toiseen. Cameronin (2000, 39–40) mukaan itsessään kansallinen turvallisuus (*national security*) on yhtä vanha kuin valtio itsessään, mutta englannin kielessä verrattain uusi. Terminä sen

³¹ Esim. sisäinen turvallisuus, ulkoinen turvallisuus, kokonaisturvallisuus, inhimillinen turvallisuus jne.

yleinen käyttö alkoi kylmän sodan alussa, esimerkkinä tästä voidaan käyttää Yhdysvaltojen Kansallisen turvallisuuden lakia – *National Security Act of 1947*. Tuota ennen Yhdysvalloissa oli laajemmin käytössä kansallisen puolustuksen, *national defence*-käsite, kun vastaavasti Isossa-Britanniassa käytettiin *defence of the realm*³², eli vapaasti suomennettuna valtakunnan puolustus käsitettä. Vuori (2005, 47) esittää, että toisen maailmansodan ja kylmän sodan jälkeisenä aikana turvallisuus nousi nykyiseen vallitsevaan ja itsestään selvään asemaansa. Tällöin kansallinen turvallisuus ryhtyi korvaamaan pelon, vaaran ja haavoittuvuuden käsitteitä, jotka olivat siihen asti olleet käytössä. Kansallisen turvallisuuden käsitteen tietä valaisi ensimmäisenä Yhdysvallat, jossa käsitettä käytettiin mm. siviili- ja sota-asioiden koordinoimisessa sota-aikana ja jälkeen (myös Wæver 2004, 56). Ridley (2017, 85–86) kuvaa, että alun perin kansallinen turvallisuus liitettiin sotilaalliseen puolustukseen. 1950-luvulla termiä käytettiin Harold Laswellin³³ toimesta merkityksellä ”ulkomaisesta sanelusta vapaa”. (ks. myös Oladipo 2013, 80; Campbell 2014, 234.)

Laitinen (1999, 116) esittää, että kansallinen turvallisuus on säilyttävä arvo, jonka ylläpitämiseen käytetään lähinnä suojelevia keinoja valtion toimesta. Tällainen arvoihin nojautuva turvallisuus on jaettavissa kahteen päätyyppiin, jotka ovat laajasti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen *säilyttäminen* ja niiden *edistäminen*. Perimmäisenä kansallisen turvallisuuden arvona pidetään valtion säilymistä. Laitinen & Huhtinen (2021, 42) toteavat, että turvallisuuden piirissä on nähtävissä kaksi keskeistä trendiä. Ensinnäkin (kansallis-) valtiot ovat olleet pakotettuja entistä syvempään sisäiseen kuin ulkoiseen yhteistyöhön, kun toisaalta lyhyen suotuisamman kauden jälkeen valtiot ovat terävöittäneet omaan kansalliseen turvallisuuteen liittyvää varautumistaan ja toimintaansa. Kannianen (2018) on esittänyt taloustieteen näkökulmiin sitoen, että kansallinen turvallisuus on julkishyödykkeistä tärkein ja edellytys sille, että valtion hyvinvoinnin muut elementit voidaan kansalaisille turvata.

Virran (2012, 122; 2009) mukaan kansallisen turvallisuuden (*national security*) käsitteen sisällöllinen muutos on ollut 2000-luvulla merkittävää. Tämä ilmenee, että kansallinen turvallisuus on laajentunut käsittämään ulkoisen valtiollisen uhan lisäksi terrorismin, pandemiat, ilmastonmuutoksen ja järjestäytyneen rikollisuuden uhat, sekä perinteisen sisäisen turvallisuuden teemoja (ks. myös Snow 2019; Lonka & Laitinen 2023). Lonka ym. (2020) toteavat, että kansallista turvallisuutta voidaan pitää uutena tulokkaana turvallisuus-käsitteperheessä, esittäen että kansallinen turvallisuus tulee jatkamaan osaltaan turvallisuuden määrittymisen prosessia, mutta myös haastamaan perinteiset suomalaiset turvallisuustapamme ja -ymmärryksemme (mt. 24). Suomessa

³² DOAR – Defence of the Realm Act 1914, ks. myös Tucker & Roberts 2005, 341–342.

³³ Harold Laswell oli tunnettu poliitologi, joka tutki valtasuhteita, persoonallisuuksia ja politiikkaa.

kansallisen turvallisuuden -termin käyttäminen ei ole toistaiseksi yleistynyt ja sen käyttöä on varottu tai vierastettu jostakin syystä (Laitinen & Huhtinen 2021, 9).

Cameronin (2000) mukaan kansallisen turvallisuuden määrittelyä konseptina voidaan lähestyä kahdella tavalla; 1. kielellisesti, etsien kuin konseptin ydintä kuvaajaa tai, 2. käytännöllisesti, jolloin tarkastellaan määrittelyssä miten, kuka ja mitä varten konseptia käyttää. On selvää, että kielellinen lähestymistapa ei itsessään ole riittävä antamaan tyydyttävää vastausta käsitteen todelliseen luonteeseen, johtuen konseptin sisältämien *kansallinen* ja *turvallisuus* sanojen itsenäisestä moniulotteisuudesta. Käytännöllisesti katsoen tavoite on identifioida eri kontekstit, joissa kansallista turvallisuutta konseptina käytetään. Tällöin voidaankin huomata, että on useita erilaisia kansallisen turvallisuuden konsepteja³⁴, joissa sitä käytetään käsitteenä. (mt. 40–43.) Kansallista turvallisuutta voidaan soveltaa käsitteenä kolmessa eri viitekehyksessä; 1. valtion toimintaa selittävänä tekijänä ja yhteiskunnallisen toiminnan osana, 2. oikeussäätelyllisessä kansallisessa näkökulmassa kansallinen turvallisuus on vertikaalisuhteinen valtasuhde, jossa valtio on yksilön yläpuolella ja vallan omistaja, 3. kansainvälisen oikeudenkäytön näkökulmasta kansallinen turvallisuus toimii oikeutusperusteena poiketa kansallisesti kansainvälisistä sopimuksista ja oikeudellisesta sääntelystä. (mt. 43–49.)

Oikeussäätelyllisen näkökulman suunnassa kansallisen turvallisuuden määrittämisen uusista sävyistä voidaan mainita esimerkkinä sen lisääntynyt yhteys oikeussäätelyyn. Widlund (2020) esittää, että kansallisen turvallisuuden lähihistoriassa yksilön vapauksiin kohdistuvissa vaatimuksissa on havaittu kasvua, jonka voidaan nähdä olevan reaktiivista tiettyjen kehityskulkujen vuoksi. Länsimaissa erityisesti Yhdysvaltoihin kohdistuneiden 11.9.2001 terrori-iskuun jälkeen kansallinen turvallisuus on noussut merkittäväksi oikeudelliseksi välineeksi ja poliittiseksi argumentiksi. Oikeussäätelyssä huomioituna kansallisen turvallisuuden lisäämisen toimenpiteiden voidaan nähdä aiheuttavan merkittäviä rajoituksia yksilön vapaudelle. Toisaalta on huomioitava, että kollektiivisena turvallisuuden esityksenä kansallinen turvallisuus turvaa vapautta ja itsenäisyyttä, samalla tukien vapaan ja itsenäisen valtion rakenteita ja järjestelmiä. Tässä tulkinnassa kansallinen turvallisuus voidaan esittää demokratian ja vapauden keskeisenä kriteerinä. (mt. 136–137.)

Käsitteen kaksoisluonne oikeudellisena ja poliittisena ulottuvuutena korostaa käsitteen argumentatiivista voimaa. Widlund & Paasonen (2021) toteavat, että käsitteen sisältö muotoutuu/perustuu sen funktioon. Oikeustieteessä käsite on työkalu oikeudellisen argumentaation kokonaisuuden tarkastelussa, jonka avulla jäsennellään ja ratkaistaan yksittäisiä oikeudellisia ongelmia. Oikeustieteellisenä käsitteenä sillä ei ole

³⁴ Esim. yhteiskuntatieteilijöiden käyttämänä kansainvälisten suhteiden alalla kuvaavassa mielessä, kun selitetään ulkomaisen (*foreign*) ja kansallisen (*domestic*) käytännön (*policy*) tavoitteita valtiotasolla.

pysyvää, muuttumatonta ja universaalia sisältöä, vaan sisältö on sidottua tiettyyn aikaan ja paikkaan. Poliittisena käsitteenä kansallisen turvallisuuden käyttäminen ilmenee esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Huomion arvoista on, että tässä yhteydessä eri tahot omaavat erilaisia käsityksiä ja näkemyksiä siitä, mitä käsite pitää sisällään ja miten sitä tulee ylläpitää. Valtion eri hallinnon alat voivat olla erimielisiä käsitteen yksityiskohdista. Toisaalta käsitteen käyttämisen osalta voidaan olettaa, että poliittisilla toimijoilla ei ole suurta halukkuutta määrittellä käsitettä täsmällisesti, koska liian tarkka määrittely voisi rajoittaa käsitteen poliittista liikkumatilaa. (mt. 3.)

Ulkomaisessa kirjallisuudessa kansallinen turvallisuus liitetään monessa yhteydessä valtiollisen tiedustelutoiminnan osakäsitteeksi tai siihen läheisesti kuuluvaksi (ks. mm. Johnson 2010). Widlund (2020, 136) kuvaa, että valtiolähtöisen tiedustelutoiminnan ja kansallisen turvallisuuden yhteys on institutionaalista, mutta myös käytännöllistä. Tiedustelusta keskustellessa kansallisen turvallisuuden intressinä kuvataan useimmiten sellaisen tiedon tuottaminen valtiollisille tahoille, joiden avulla voidaan edistää valtion omia intressejä ja suvereniteettia. (ks. myös Nyberg 2014, 13–14; Fingar 2011, 1–3, 50; Lohse & Viitanen 2019, 18.)

Euroopan neuvosto määrittelee kansallisen turvallisuuden olevan yleisen tason kuvaus valtion turvallisuuden ja perustuslaillisen demokratian suojelemisesta vakoilulta, terrorismilta, terrorismin tukemiselta, separatismilta ja yllytyksestä rikkoa sotilaallista kurinalaisuutta (Council of Europe 2013, 5).

Lonka ym. (2020) mukaan kansallinen turvallisuus voidaan ymmärtää toiminnallisena prosessina ja tavoitteena, jonka tarkoituksena on pyrkimys suojata valtiota ja kansakuntaa uhilta, samalla ylläpitäen niiden kykyä toimia vapaasti. Kansallisen turvallisuuden tuottamiseen osana arjen turvallisuutta vaikuttavaan toimintaan osallistuu useita eri tahoja, turvallisuuskysymykset heijastuvat laajasti yhteiskuntaan ja poliittisiin linjauksiin. Kysymys kuinka ja kuka tuottaa turvallisuutta on tärkeä. Kansainvälisesti on huomattavissa, että kansallinen turvallisuus on enenevässä määrin muodostumassa eri valtioiden kansallisten turvallisuusstrategioiden keskeiseksi käsitteeksi³⁵. (mt. 24–26.)

Kansallisen turvallisuuden voi sanoa olevan kansallisvaltion turvallisuuden synonyymi, jota Suomessa on aiemmin kuvattu samassa hengessä esimerkiksi ”valtakunnan turvallisuuden” ilmaisulla (Hakonen 5.8.2020). Laitinen & Huhtinen (2021, 7, 23) esittävät, että ”kansallinen turvallisuus sijaitsee useassa ajassa ja paikassa sekä erilaisissa teksteissä”, laajemmassa näkemyksessä kansallisessa turvallisuudessa on kyse myös poliittisesta tahdosta ja kansallisesta identiteetistä. (ks. myös Laitinen 2005b).

³⁵ Muiden maiden nykyhetken lähtökohtia kansalliseen turvallisuuteen kuvataan lähemmin alaluvussa 2.3.

Tätä ajallisuuden ja interdiskursiivisuuden näkökulmaa tukee se, että yhteiskunnallisten muutosten henki on lähtökohtaisesti aikaan ja ajassa käytettyyn kieleen sidottua. Yhtäältä kansallinen turvallisuus voidaan ymmärtää alati muuttuvana kontekstina, kuten Kytömaa ja Vuorisalo (6.3.2022) seuraavassa kuvaavat:

”Kansallisen turvallisuuden käsite määrittyy muuttuvan uhkaympäristön ja valtion keskeisten suojattavien intressien ja toimintojen kautta. Kansallista turvallisuutta on kaikki se, mihin kohdistuvan vahingon korvaaminen jälkikäteen on kestäväntöntä suhteessa valtion olemassaoloon, itsemääräämisoikeuteen tai valtion kykyyn tuottaa turvallisuutta väestölle.” (Kytömaa & Vuorisalo 6.3.2022.)

Turvallisuustoimijoiden institutionaalisen itseoikeutuksen haasteeksi on muodostunut uhkien laajentunut kirjo, nopeus ja näiden keskinäisriippuvuus (mm. Laitinen & Huhtinen 2021, 9). Huomionarvoista on, että kansainvälisenä kehityskulkuna on tunnistettu, että jotkut valtiot jopa pyrkivät aktiivisesti irtautumaan kansainvälisistä sopimusvelvoitteista muun muassa ulkomaalaisasioissa (Pirjatanniemi ym. 2021, 231). Voidaan pohtia muodostaako kansallisen edun ajamisen ja kansainvälisen yhteisön jäsenyyden velvoitteiden suhde kansalliselle turvallisuudelle eräänlaisen välitilan, jossa eri valtioiden intressit määrittyvät suhteessa toisiinsa eri tavoin. Valtion perimmäisenä tavoitteena pidettävä itsenäisyytensä varmistaminen ja vahvistaminen voi joutua ”taipumaan”³⁶ esimerkiksi sopimusperäisen kansainvälisenjärjestelmän antamassa (vaatimassa) ohjauksessa. Voidaan myös pohtia, että voisiko esimerkiksi Suomessa kansallisen turvallisuuden intressit olla oikeudenkäytössä ristiriitaisia suhteessa kansainvälisen oikeuden, kuten esimerkiksi EU:n välittämien ja asettamien velvollisuuksien kanssa.³⁷

³⁶ Toisaalta ”taipumisellakin” on nähty olevan rajansa, kun Puolan perustuslakituomioistuin totesi omassa päätöksessään, että osa EU:n perussopimusten artikloista on Puolan perustuslain vastaisia. Tällä lausunnolla Puola käytännössä totesi, että Puolan kansallinen lainsäädäntö on EU:n säätelyn yläpuolella. (ks. mm. Yle 8.10.2021; Iltalehti 8.10.2021; Helsingin Sanomat 14.7.2021; Helsingin Sanomat 22.7.2021.). Toisaalta yhtäältä on huomioitava, että Puola ei ole yleisimmin kiistänyt EU-lainsäädännön ensisijaisuutta kansalliseen lainsäädäntönsä nähden.

³⁷ Tällaisia esimerkkejä on vaikea paikallistaa, mutta pidän kansallisen turvallisuuden ja kansainvälisen oikeusjärjestyksen välisenä intressien ristiriitana muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi Suomelle langettavan päätöksen asiassa, jossa Suomi oli käännyttänyt irakilaisen turvapaikanhakijan takaisin kotimaahansa vuonna 2017. Käännytyksen jälkeen miehen kerrottiin kuolleen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi Suomen loukanneen henkilön ihmisoikeuksia käännyttäessään hänet ja näin olleen rikkoneen Euroopan ihmisoikeussopimusta (ks. mm. Yle 14.11.2019; *Suomi käännytti irakilaismiehen, joka tapettiin pian paluunsa jälkeen – Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tuomitsi Suomen ihmisoikeussopimuksen rikkomisesta*). Sittemmin selvisi, että kuolleeksi esitetyn henkilön kuolintodistus oli väärennetty ja henkilön todettiin olevan elossa. Henkilön perheenjäsenen epäiltiin olleen asianlaidan väärentämisen taustalla. (ks. mm. Valtioneuvosto 13.7.2021 *Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kumosi Suomea koskevan tuomion turvapaikanhakijan palauttamista Irakiin koskevassa asiassa.*)

Tiedusteluvaltuutettu Kimmo Hakonen (5.8.2020) tarkastelee kolumnissaan kansallista turvallisuutta tiedustelulakien avainkäsitteenä ja esittää, että suomalaisessa lainsäädännössä kansallinen turvallisuus on suhteellisen uusitermi ja käsite. Hakosen mukaan kansallinen turvallisuus on ymmärrettävissä yksilöiden henkilökohtaista turvallisuutta yhteisöllisempänä lisäten, että sellaisten säännösten soveltamiskynnys on korkeampi, jotka koskevat kansallista turvallisuutta, koska suojelekohteena on voimassa olevan oikeus- ja yhteiskuntajärjestys ja äärimmillään yhteisön olemassaolo. Konkreettisimmillaan kansallisen turvallisuuden ylläpito on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaamista. Virheellisenä tulkintana voidaan pitää, että kansallinen turvallisuus viittaisi vain valtioon oikeushenkilönä ikään kuin pois sulkien maan väestön sen ulkopuolelle. Lainsäädännöllisesti on huomioitava, että suomalaisessa lainsäädännössä käytetään ja on käytetty suurin piirtein samassa merkityksessä kansalliseen turvallisuuteen viitaten sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden termejä, valtion ja valtakunnan turvallisuuden yhteydessä. Hakosen mukaan nykyajassa valtakunta voi joutua väärin konnotaatioihin, koska termillä historiallinen yhteys kuningas- ja keisarikunnan valtiomuotoihin.

Hallituksen esityksessä (198/2017), jonka yhteydessä muutettiin Suomen perustuslain yksityisyyden suojaa koskevaa 10 §:ää, kansallinen turvallisuus kuvataan pääosiltaan seuraavasti:

[...] ”Kansallinen turvallisuus on yksi niistä perusteista, joka ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan voi oikeuttaa puuttumisen yksityiselämän suojaan. Valtioilla on varsin laaja harkintamarginaali sen suhteen, millaisen toiminnan ne katsovat vaarantavan kansallista turvallisuuttaan. Tuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella ainakin sotilaallinen maanpuolustus, terrorismintorjunta ja laittoman tiedustelutoiminnan torjunta kuuluvat kansallisen turvallisuuden piiriin (mm. Weber ja Saravia v. Saksa, 29.6.2006; Klass ja muut v. Saksa, 6.9.1978). Kansalliseen turvallisuuteen saattaa kuitenkin kohdistua monenlaisia uhkia, joita on vaikea ennakoida tai määritellä etukäteen. Tuomioistuimen mukaan tästä seuraa, että käsitteen selventäminen on ensisijaisesti jätettävä kansallisen käytännön varaan (Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 18.5.2010). [...]” (HE 198/2017, 20.)

[...] ”Ilmaisia ”kansallinen turvallisuus” käytetään jo nykyisessä lainsäädännössä. Se esiintyy myös Euroopan unionin oikeusjärjestyksessä ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ihmisoikeuksien rajoitusperusteena. Käsitteelle ei ole annettu sen yleiskielen merkitystä tarkempaa sisältöä unionin oikeusjärjestyksessä tai ihmisoikeusvelvoitteissa. [...] Kansallisella turvallisuudella säännöksessä viitataan viime kädessä valtion oikeudenkäyttöpiirissä olevien ihmisten kollektiiviseen turvallisuuteen välittömästi tai välillisesti väkivaltaista ulkoista uhkaa vastaan. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa on tyypillisesti sellainen yleisvaarallinen ja siihen liittyvä toiminta, joka uhkaa suuren ja ennalta arvaamattoman, sattumanvaraisesti määräytyvän ihmisjoukon henkeä tai terveyttä. Tällaista on esimerkiksi terrorismiin, väkivaltaiseen radikalisoitumiseen taikka joukkotuhoaseisiin tai kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden

vaarantamiseen liittyvä muu toiminta. Kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä ovat sellaiset yhteiskunnan perustoiminnot, joiden häirintä tai lamauttaminen saattaisi viime kädessä johtaa ihmisten hengen tai terveyden vakavaan vaarantumiseen. Tällaisiin kuuluvat esimerkiksi sähkö-, viestintä- ja liikenneverkot taikka elintarvike- ja lääkehuoltoa tai kansallista huoltovarmuutta kaiken kaikkiaan ylläpitävät toiminnot. Näihin kohdistuva uhka voi ilmetä avoimen väkivallan lisäksi esimerkiksi tietoverkkoon kohdistuvina hyökkäyksinä tai erilaisten keinojen yhdistelminä. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa voi siten olla yhteiskunnan perustoimintojen häiritsemiseen tai lamauttamiseen tähtäävä taikka perustoimintojen häirinnän tai lamauttamisen mahdollistamiseen liittyvä toiminta. [...]” (HE 198/2017, 35–36.)

Tässä tutkimuksessa tulkitaan, että kansallisen turvallisuuden perimmäiseen luonteeseen kuuluu kyky, tapa ja halu, joilla se *verboaa* sisäänsä muita turvallisuuskäsityksiä. Metaforana tarkastellen *verboaminen* ei ole kuitenkaan täydellinen ilmaus, koska retorisesti se rakentaa kuvaa, että kansallinen turvallisuus peittäisi selvästi jotain alleen – näin ei ehkä kuitenkaan ole, koska turvallisuuskäsityksien rajat eivät ole koskaan ehdottomia. Kansallinen turvallisuus on verkostomaisempaa. *Verbon* sijaan luonnehtisin kansallista turvallisuutta eräänlaisena tähtitieteessä paremmin tunnetun *pimeän aineen* vastineena, joka täyttää näkymättömästi kaikkea sitä materiaa mikä on selkeämmin nähtävissä ja aistittavissa, mutta kuin jäaden muiden turvallisuuskäsitysten ulkopuolelle tai rajapinnoille. Näkyvän ja aistein koettavat materian lisäksi *pimeä aineisuus* on myös immateriaalista, ei niin selkein aistittavaa tai koettavaa, jota ovat esimerkiksi resilienssi³⁸ tai henkiset voimavarat, joita yksilöt, yhteisöt ja valtiot toimijoina omaavat.

Pimeän aineen metaforassa on syytä kysyä avoimen kriittisesti, että miksi juuri kansallinen turvallisuus olisi se kaiken ”tyhjän tilan” täyttävä elementti myös turvallisuuden kontekstissa. Perustelen tässä esittämäni metaforaa liittämällä asiayhteyteen valtioiden perimmäiset intressit, jotka ovat itsemääräämisoikeuden ja alueellisen koskemattomuuden säilyttäminen omassa kansallisvaltion sääntelyssään. Kaikki muu turvallisuus on sosiaalisessa todellisuudessa ehkä yksiselitteisemmin (esim. rajaturvallisuus) todettavissa ja osoitettavissa esimerkiksi sektoroimalla tai viittaamalla turvallisuudella johonkin viranomaiseen ja sen tehtäviin (esim. sisäinen turvallisuus poliisin näkymisenä kadulla).

Tässä tutkimuksessa kansallinen turvallisuus ymmärretään kansallisvaltion itsensä tunnistaman turvallisuuskollektiivin ja kansainvälisten turvallisuusulottuvuuksien

³⁸ Resilienssi on noussut viimeaikaisessa julkisessa keskustelussa yleisesti, mutta myös turvallisuuteen liittyvässä tutkimuksessa jopa trendiksi. Tässä tutkimuksessa ei kiinnitetä kuitenkaan syvempää huomiota resilienssiin. Johtuen tutkimuksen rajauksista. Turvallisuudesta ja resilienssistä lähemmin ks. mm. Moilanen 2021; Rydén Sonesson ym. 2021; Linkov & Trump 2019; Hyvönen ym. 2019; Bourbeau 2018; Walker & Salt 2015; Fjäder 2014.

välisenä eräänlaisena perusoikeuspuskurina, oikeuttamisperusteena ja itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä. Puskurikäsitteenä kansallinen turvallisuus on esitettävissä käytännön turvallisuussuorituskykyinä, kuten esimerkiksi maanpuolustuksena, poliisina, kyberturvallisuusosaamisena ja ulko- ja turvallisuuspoliittisena tietotaitona. Oikeuttamiskäsityksenä kansallinen turvallisuus toimii valtion haluna, kykyinä ja tarpeena pitää yllä ja suorittaa kansallista lainsäädäntöä, jonka avulla oikeutetaan valtion itsenäisyyttä, määräysvaltaa ja alueellista koskemattomuutta. Itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä kansallinen turvallisuus täydentää muita käsityksiä turvallisuudesta. Tutkimuksessani tulkitseen, että kansallista turvallisuutta on pidettävissä ennen kaikkea valtiokeskeisenä, kaikkia muita turvallisuuskäsityksiä ja käytännön suorituskykyjä kantavana turvallisuuskompleksina ja -määrittelyinä.

2.3 Esimerkkejä kansallisen turvallisuuden määrittelyistä muissa valtioissa

Tässä tutkimuksessa kansallisen turvallisuuden konteksti pidetään tiiviinä, koskien erityisesti Suomea ja suomalaista käsitystä kansallisesta turvallisuudesta. Tutkimuksessa huomioidaan kuitenkin se, että kansallisen turvallisuuden kansallisuus yhdistää sen demokraattisessa lännessä kiinteästi lähelle muita maita ja erityisesti kansainvälistä oikeusjärjestelmää ja sopimusten kenttää. Esimerkiksi Euroopassa valtioiden kansalliset turvallisuusratkaisut vaikuttavat useiden maiden osalta muun muassa niiden jäsenyyteen ja toimintaan Naton jäsenmaana, mutta toisaalta myös Euroopan unionin jäsenmaana olemiseen, vaikutukset ovat siis monisuuntaisia.

Seuraavaksi käsitellään ymmärrystä laajentavasti eri maiden, niin Euroopan maiden kuin eräiden suurvaltojen käsityksiä omasta kansallisesta turvallisuudestaan. Syvempää kansainvälistä vertailua ei tässä yhteydessä tehdä, koska kansallisen turvallisuuden käsitysten vertailu ei ole tutkimuksen keskiössä. Maiden valikoinnissa ei ole noudatettu likemmin mitään tiettyä rajausta, mutta voitaneen kuitenkin todeta, että tavalla ja toisella seuraavassa tarkasteltavat maat ovat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa suoraan tai välillisesti huomioituja valtioita. Näin ollen niiden kansallisen turvallisuuden näkymät ovat Suomenkin osalta mielenkiintoisina pidettävinä.

Lonka ym. (2020, 26) kuvaavat, että terminä kansallisen turvallisuuden osa eri maiden turvallisuusstrategioissa on lisääntynyt, eri mailla on termille erilaisia näkökulmia ja painotuksia. Yksittäisten valtioiden osalta kansallisen turvallisuuden strategioiden voidaan nähdä täyttävän kaksi funktiota, ensinnäkin tavoitteiden asettamisen

ja keinot niiden saavuttamiseksi sekä toiseksi niissä esitetään keskeiset uhkakuvat ja kansalliset edut ja arvot.

Yhdysvalloissa kansallista turvallisuutta määritellään monien eri tahojen toimesta. Presidentti Donald Trumpin hallinnon aikana julkaistussa Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuden strategiassa kansallisen turvallisuuden intressit jaetaan neljään eri pilariin, jotka esitetään eräänlaisena amerikkalaisen elämän tavan ja yhteiskunnan peruskivenä. Pilarit koostuvat 1. Yhdysvaltojen kansalaisten suojelemisesta, kotimaan suojelemisesta ja amerikkalaisen elämäntavan suojelemisesta, 2. Yhdysvaltalaisen menestyksen ajamisesta, 3. Rauhan ylläpitäminen voiman avulla ja 4. Amerikkalaisen vaikutusvallan edistämisestä. Näiden pilarien sisällä käsitellään muun muassa taloutta, kyvykkyyksien uudistamista (sotilas, puolustusteollisuus, ydinvoimat, avaruus, kyber, tiedustelu), diplomatiata, kansallista taloutta, tieteen, teknologian, keksinnön ja innovaation edistämistä, Yhdysvaltojen maa-alueiden turvaamista, uhkien etsintää, terroristien ja kansainvälisten rikollisjärjestöjen voittamista ja amerikkalaisten arvojen vaalimista. (NSS–Yhdysvallat 2017.) Yhdysvalloissa kansallinen turvallisuus kattaa hyvin laajasti eri yhteiskunnan tasot ja toiminnot. Presidentti Bidenin hallinnon kansallisen turvallisuuden strategissa (NSS–Yhdysvallat 2022) korostetaan vapaan, avoimen, menestyvän ja turvallisen kansainvälisen järjestyksen tavoitepäämäärää. Päämäärän saavuttamista edistetään kolmen työskentelylinjan kautta, jotka ovat 1) sijoittaa taustalla oleviin lähteisiin ja amerikkalaisen vallan ja vaikutusvallan työkaluihin, 2) rakentaa vahvin mahdollinen kansojen liitto, joka vahvistaa Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa globaalissa strategisen ympäristön muovaamisessa ja yhteisten ratkaisujen ja haasteiden ratkaisemisessa, 3) armeijan modernisointi ja vahvistaminen niin, että se on varustettu strategisen aikakauden tarpeisiin suurvaltojen välisessä kilpailussa, säilyttäen samalla kyvyn katkaista terrorismin uhat kotimaassa. Näiden avulla Yhdysvallat pyrkivät päihittämään (*outcompete*) strategiset kilpailijat, virkistämään (*galvanize*) kollektiiveja toimia globaaleihin haasteisiin vastaamisessa ja muotoilemaan tiekarttoja teknologian, kyberturvallisuuden ja kaupan ja talouden aloissa.³⁹

Ruotsi ei suoranaisesti määrittele kansallista turvallisuutta, mutta terminä kansallinen turvallisuus liitetään Ruotsin kansallisen turvallisuuden strategiassa laajan turvallisuuskäsityksen piiriin. Ruotsi erittelee maan sisäisten ja ulkoisten tekijöiden olevan muutosvoimia, jotka yhdessä yleisen nopean yhteiskunnallisen muutostahdin kanssa haastavat maan turvallisuutta. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhat kuvataan olevan kompleksisempia entä koskaan ennen. Ruotsin kansallisen turvallisuuden strategian tavoitteena on varmistaa ruotsalaisten turvallisuus ja terveys, pitää yllä fundamentaaleja arvoja kuten demokratiaa, oikeusjärjestys ja ihmisoikeudet. (NSS–Ruotsi

³⁹ Ks. myös Landau 2019.

2017.) Ruotsin osalta kuvaisin kansallisen turvallisuuden käsitettä kuin verkkona, joka yhdistävästi, mutta läpinäkyvästi johtaa turvallisuuden perimmäisten kansallisvaltion lähtökohtien ajamisen etua valtiojohtoisesti.

Kanadassa kansallisen turvallisuuden varmistamisen ja ylläpitämisen keskeisinä työkaluina esitetään terrorismin torjunta (*counter terrorism*), turvallisuusseulonta (*security screening*) ja kriittisen infrastruktuurin suojaaminen (*protecting critical infrastructure*). Kanadassa tunnistetaan uhkien nopea ja muuttuva ilmaantuminen. Tärkeänä torjuntakeinona mainitaan tiedonvaihtaminen valtiollisten tahojen keskuudessa, jotta uhkien kokonaisuymmärrys olisi mahdollisimman hyvä eri tahoilla itsellään, mutta myös valtiohallinnolla kokonaisuutena. (House of Commons 2017; National Security Green Paper 2016)⁴⁰. Kanada edustaa länsimaista harvaa joukkoa, joka mainitsee kansallisen turvallisuuden itsenäisenä terminä. Kanadan näkemys uhista, jotka kohdistuvat kansalliselle turvallisuudelle ovat hyvin samankaltaisia kuin esimerkiksi Ruotsilla.

Iso-Britannia määrittelee kansallista turvallisuuttaan omassa kansallisen turvallisuuden strategiassa, jossa kansallisen turvallisuuden uhkina ja vaikuttavina muutosvoimina mainitaan valtiot, terroristit ja kapinalliset (sisäiset & ulkoiset), energiatalouden turvallisuus ja hyödynnettävyys, ilmastonmuutos ja sen yhteydet ruoan ja veden tuotantoon. Iso-Britannia tunnistaa oman geotieteellisen asemansa saarena, mutta mainitsee erikseen vahvan taloudellisen ja poliittisen asemansa globaalissa verkostossa. Kansallisen turvallisuuden nimissä Iso-Britannia kuvaa haluavansa turvata vaikutusvaltaansa ulkomailla, oman oikeusjärjestyksensä, demokratian, puheen vapauden, toleranssin ja ihmisoikeudet. (HMGovernment 2010; myös HMGovernment 2015.) Iso-Britannian näkökulmasta on merkityksellistä, että se tunnistaa ja nostaa esille oman geopolittisen asemansa, jonka voi nähdä esitettävän oikeusperustana turvata kansallista turvallisuuttaan oman maan rajojen ulkopuolella.

Venäjän kansallisen turvallisuuden strategiassa (Указ 2.7.2021) maata uhkaavat tekijät kuvataan sellaisena aktiivisena toimintana, jonka tavoitteena on eristää Venäjää maailmanpolitiikasta, tuhota Venäjän ja sen perinteisten liittolaisten suhteet, hyödyntää Venäjän sisäisiä sosioekonomisia ongelmia sekä ajaa maata poliittiseen kaaokseen. Kansallisina strategisina prioriteetteina esitetään seuraavat asiat: Venäjän kansalaisten pelastaminen ja ihmisten potentiaalin kehittäminen, maanpuolustaminen, valtio- ja yleinen turvallisuus, informaatioturvallisuus, ekonominen turvallisuus, tieteellisteknologinen kehitys, ekologinen turvallisuus, ilmastonmuutos ja sen vaikutukset, perinteisten Venäläisten henkisten ja moraalisten arvojen sekä kulttuurin ja historiallisen muistamisen puolustaminen. Strategiassa esitettyjä uhkakuvia tulkitaan osana

⁴⁰ Ks. myös. BILL C-59 (2017); NS-TAG (2021).

maailmanpoliittisia tapahtumia. Strategiassa esitetään, että ”ei ystävälliset”-maat ovat suuntautuneet heikentämään Venäjää sotilaallisesti, ekonomisesti, teknologisesti ja myös henkisesti. Yhdysvallat mainitaan strategiassa kahdesti, kun EU:ta ei mainita lainkaan. Venäjä kuvaa itselleen tärkeänä arvona perinteisten Venäläisten arvojen puolustamisen, jonka uhkana esitetään ulkomainen itsekkyyden propaganda, suvaitsemattomuus ja vastuullisuuden puutos. Ympäristöasiat ja ilmastonmuutos on nousnut uusimmassa strategiassa ”uudeksi” uhaksi ensimmäistä kertaa, jonka yhteydessä Venäjä peräänkuuluttaa kansainvälistä yhteistyötä ja sen merkitystä. Tietoturvallisuus nostetaan esille viitaten, että uusia teknologisia ratkaisuja käytetään yhä enemmän Venäjän sisäisiin asioihin puuttumisen keinona. (Указ 2.7.2021; Cooper 2021; ks. myös Lavikainen ym. 2022; Pynnöniemi 2018; Pynnöniemi & Rácz 2/2016.)

Euroopan unioni (EU) muodostaa turvallisuuden kannalta mielenkiintoisen alueen. Siitä huolimatta, että EU on valtioiden kollektiivi, joka jakaa yhteisiä taloudellisia ja geopoliittisia tavoitteita ja jolla on myös omia taisteluosastoja⁴¹, ei EU itsessään ota sen yksityiskohtaisemmin kantaa jäsenvaltioidensa kansallisen turvallisuuden huomiointiin. EU-oikeuden (EU-sopimus 4 artikla 1–2 kohdat⁴²) mukaan kansallinen turvallisuus kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen vastuuseen (myös mm. Heikkonen ym. 2018, 40). EU siis vapauttaa oikeuskäytännössään kansallisen turvallisuuden jäsenvaltioidensa vastuulle ottamatta kantaa tarkemmin siihen, että mitä kansallinen turvallisuus pitää sisällään. Hieman yksinkertaistaen voidaan siis todeta, että EU:n jäsenvaltiot voivat poiketa EU:n sääntelystä (velvoittavasta ja ohjaavasta sääntelystä) kansallisen turvallisuuden edun niin vaatiessa.

Yhteen vetäen voidaan todeta, että kansallisen turvallisuuden kokonaiskuva on valtiosidonnaista, ottaen huomioon, että eri valtioilla on siihen erilaiset lähtökohdat ja intressit. Kokonaiskuvassa on hyvä ymmärtää, että kansallisen turvallisuuden lähtökohdat ja intressit riippuvat monesta asiasta, kuten muun muassa valtion yhteiskunnallisesta rakenteesta, muusta sisäisestä ja ulkoisesta toimintaympäristöstä sekä poliittisen- ja viranomaistoiminnan järjestäytymisestä.

⁴¹ European Union Battle Group, ks. <https://www.eurocorps.org/readiness/european-battle-group/>. Ks. myös Pesu 2021b.

⁴² Ks. EU-oikeudesta tarkemmin EU-sopimus, luettavissa Suomeksi; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>.

3 VALTIO, VALTA JA TURVALLISTAMINEN

Näkökulmana ”valta on kaikkialla ja kaikilla” ei ole liian laavea, saati popularisoiva tapa aloittaa aihepiirin lähestymistä. Esitänkin, että vallan kaikkivoipaisuus on lähtökohtainen ehto kuvata valtaa osana yhteiskuntaa, mutta myös omaa tutkijan ymmärrystäni asiassa. Valta on konkreettista, mutta myös hyvin abstraktista – tavat, keinot tai ilmiöt joihin valta kiinnittyy ovat konteksti ja merkityssisältö riippuvaista, näin myös turvallisuudessa ja turvallistamisessa. Käytäntöläheisesti voidaan myös nähdä, että valta hyödyttää keinoja, jotta keinot voivat tapahtua, kun toisaalta keinot tapahtumina ja tekoina hyödyntävät valtaa, jotta valta voi perustella omaa olemassaoloaan ja oikeutustaan.

Vallan kokemus ja sen välittyminen ovat eräitä tapoja, joilla valta osoittaa läsnäoloaan sosiaalisessa todellisuudessa. Tieteellisessä keskustelussa määrittely tulee kytkeä johonkin keskustelukontekstiin tai teoreettisiin lähtökohtiin. Mikäli näin ei tehdä, luonteeltaan abstrakti ja moniselitteinen vallan luonne ja näyttäytyminen valitussa kontekstissa voi jäädä selittämättä riittävällä tavalla – jälleen turvallisuuden ja vallan yhteys lähentyy.

Tässä luvussa käsittelen laajasti valtaa. Tutkimukseni osalta pidänkin tärkeänä, että tässä luvussa esitettävä laaja taustaymmärrys tulee riittävästi paljastettua, jotta tutkimukseni varsinainen vallan tutkimuksellinen näkökulma – turvallistaminen – ja sen sija valtana voidaan hahmottaa kattavasti. Ensinnäkin luvun tavoitteena on, että sen avulla osoitan oppineisuuttani luomalla valtio-opillisesti kattavan ja syväluotaavan näkymän vallan tematiikkaan (alaluvut 3.1–3.3). Toiseksi luvun tavoitteena on kuvata, kuinka valta asemoituu ja ymmärretään turvallistamisen kautta tutkimukseni kokonaisuudessa (alaluku 3.4).

Tutkimuksessani tulkitsen, että valta liikkuu ja tapahtuu osana yhteiskunnan ja ihmisten toimintaa. Tätä toimintaulottuvuutta voidaan kutsua sosiaalisesti todellisuudeksi, jonka ylläpitämiseen, rakentamiseen, muokkaamiseen ja käyttämiseen osallistuvat kaikki yhteiskunnassa elävät ja olevat toimijat. Sosiaalisen todellisuuden rakentamisen ja rakentumisen kontribuutiot voivat olla monin eri intention suuntautuneita. Ne voivat olla tarkoituksenmukaisia ja tahallisia, tahattomia tai jonkin ohessa välillisesti tuotettuja, mutta myös tiedostamatta välitettyjä ja tehtyjä tekoja tai muita

akteja, kuten puhetta, jotka luovat vallalle mahdollisuuksia nousta jossain kontekstissa (käyttö)arvoon.

Tutkimuksessani tulkitsen vallan jakautuvan yhteiskunnassa pluralistisesti, eli katson sen hajautuvan osana sosiaalista todellisuutta eri tahojen puhekäytäntöihin ja niiden kautta osaksi todellisuuden rakentumista ja kansallisen turvallisuuden turvallistumista. Katseeni suuntautuu siihen, kuinka vallan välittämänä eri toimijat luovat osaltaan sosiaalista todellisuutta, eli käytännössä sitä yhteiskuntaa ja sen järjestystä, jonka osia kaikki ovat. Tutkimuksen näkökulmassa vallan tulkitaan tapahtuvan osana sosiaalisia käytäntöjä enemmänkin välillisenä ja passiivisesti tapahtuvana, kuin välittömänä ja aktiivisena (intentionaalisenä) tekona.

Alaluvuissa 3.1–3.3 kehystän ja kuvaan tutkimukseni vallan teoreettiset lähtökohdat. Näiden kolmen luvun asettelussa etenen niin sanotusti vallan perusteista vallan analysoinnin moninaisuuteen. Koska vallan luokitteluja on lähes yhtä monenlaista kuin on vallan käsitteen kuvauksia, tai tulkintoja oikeasta tavasta analysoida valtaa (ks. alaluku 3.3) onkin tärkeää huomioida, että eri tieteelliset lähtökohdat, paradigmat ja valtaa tutkineet näkevät vallan omista lähtökohdistaan ja intresseistään – myös vallan määrittelyn ajankohdalla on merkityksensä. Näiden alalukujen tavoitteena on luoda lukijalle laaja taustaymmärrys siitä, kuinka eri tavoin valtaa voidaan lähestyä ja johdattaa näiden perusteiden avulla ymmärtämään tutkimukseni turvallistamisen näkökulmaa vallan piirissä.

Viimeisessä alaluvussa 3.4 tarkastelen turvallistamista ja sen yhteyttä valtaan. Tässä alaluvussa esitän, kuinka sovellan tutkimuksessani turvallistamisteoriaa ja tulkitsen turvallistamisen toimivan eräänlaisena *vallan(käytön) voimakeinona*, eli kuinka ymmärrän vallan jäsenyvän suhteessa turvallisuuden ja turvallistamisen näkökulmien kanssa. Tutkimuksessa ymmärränkin usein tietoisena ja intentionaalisenä toimintana pidettävän turvallistamisen *turvallistumisena*, jonka tulkitsen olevan välillisesti ja usean eri kontekstin kautta tapahtuvaa turvallistavaa toimintaa ja valtaa. Tämä ymmärrys toimii tutkimukseni asetelmassa vallan ilmentymisen tulkinnallisena lähtökohtana.

3.1 Valta ja valtio – keskeisiä määrittelyjä ja lähtökohtia

”Valta-käsitteen suurimpana heikkoutena on pidettävä sen epämääräisyyttä. Sen avulla on oivallisesti voitu kuvata poliittista todellisuutta, mutta sitä vastoin on harvoin yritetty mitata eri vallanilmiöitä.” (Jansson 1964, 917.)

Jansson (1964) kuvaa, että vallan jakautuminen yhteiskunnassa kuuluu valtio-opin keskeisiin kohteisiin. Esimerkiksi poliittisia järjestelmiä voidaan kuvata kenttänä,

jossa erilaisten valtatekijöiden välillä vallitsee tietynlainen tasapaino. Vallanjako voi olla esimerkiksi pluralistista, jolloin valta hajautuu useisiin pisteisiin, monistista, jolloin valta keskittyy yhteen kohteeseen tai dualistista, jolloin tilanteessa on kaksi toisiaan tasapainottavaa tekijää. (mt. 917.) Hyvärinen (2003) esittää vallan olevan poikkeuksellisen poliittinen käsite ja poikkeuksen avoin kiisteleville tulkinnoille. Hän esittää, että valta ei ole olio, jonka ”sijainnista ja luonteesta vallitsisi yhteinen ymmärrys”. (mt. 63.)

Valta omaa käsitteenä monia merkityksiä (Helén 2004, 207) ja sen yleisesti hyväksyttävän analyysin esittäminen on vaikeaa. Eri kielet omaavat erilaisia lähtökohtia ja ymmärryksiä vallan ja sitä läheisesti muistuttavien sanojen määrittelyssä. Valta vaikuttaa olevan kyky- että suhdekäsite, joka on riippuvainen kielestä ja sen käyttöyhteydestä. (Ylikoski 2000, 13.) Toisaalta vallan määrittelyyn liittyy erityisenä ongelmallisena piirteenä siihen liittyvä runsas, vaihteleva ja yleensä refleктоimaton käyttö erilaisissa puhetilanteissa ja teksteissä (Hyvärinen 2003, 63). Valta-käsitteen moninaisuutta ei ole mahdollista puristaa yleistävään yhteen käsitekehikkoon. Käsitteenä valta omaa useita eri vivahteita ja tulkintoja. Valta-käsitteellä on kuitenkin selkeä etymologinen ja historiallinen ydin, joka pätee nykyhetkessäkin. Tämä ydin on mahdollisuudessa tai kyvyssä saada aikaan jotain vaikutusta. Näiden lähtökohtien takia eri valtakäsityksistä voidaan muodostaa synteesejä, mutta tällöin on ymmärrettävä, että kaiken kattavaa se ei ole – koska aina jotain sulkeutuu pois kuvauksesta. (Patomäki 2020, 8–9.)

Ylikoski (2000, 13) kuvaa monipuolisesti vallan etymologisia lähtökohtia; englannin kielessä *power* ja ranskan kielessä *pouvoir* ja *puissance* omaavat yhteisen alkujuurien latinan verbistä *posse*, joka tarkoittaa kyvyn tai voiman omaamista tai kyvykkyyttä. Italian kielen sanapari *potenza/potere* muodostavat erottelun vallan käyttämisen ja vallan omaamisen välillä. Italian kaltaisesti ranskan kielen *puissance/pouvoir* ja latinan kielen *potentia/potestas* omaavat vallan käyttämisen ja omaamisen erottelun. Englannin-kielinen *power* muodostaa poikkeaman, koska tällä tarkoitetaan riippuen käyttöyhteydestä molempia, niin vallan käyttämistä kuin omaamista. (ks. myös Aron 1964; 256, 277.) Helén (2004, 207) mukaan ”Varsinaisesti valta (*pouvoir, power*) viittaa subjektiivisten muotoihin ja toiminnan mahdollisuuksiin ja esteisiin, jotka ovat tietyille, historiallisesti erityiselle strategiselle sommitelmalle sisäisiä eli immanentteja”. Toisaalta valta on myös esimerkiksi kykyä (Weber 1978, 29) ja toimintaa (Russell 1975, 19) tai vuorovaikutusta (Arendt 1970, 44).

Käsitteenä valta juontaa juurensa Aristoteleen *potentia* -sta, jolla viitataan kykyyn, mahdollisuuteen tai voimaan tulla joksikin. Aristoteleen lähtökohtana tässä oli, että jollain oliolla on sisäänrakennettu luonnollinen päämäärä ja kuinka tämä *potentia*

aktualisoituu erilaisissa olevissa. Sittemmin sanalla on alettu viitata *voimaan* ja *mahtiin*, jotka konkretisoituvat yleisimmin kykynä toimia tai tehdä jotain suhteessa toisiin ihmisiin ja maailmaan sekä sotilaallisessa toiminnassa. 1800-luvulla Suomen kielessä *vallasta* johdettiin sana *valtio* osana liberalismiin ja sosialismiin pyrkimyksiä järjestää valtasuhteet tasa-arvoisemmin. (Patomäki 2020, 8–9.) Suomen valta on vanhaa germaanista lainaa, joka kuuluu samaan perheeseen kuin Saksan *gewalt* tai Ruotsin *våld* tai *välde* (Häkkinen 1997, 252).

Suomen *valta*, Ruotsin *makt* ja Saksan *macht* ovat merkitykseltään rajoitetumpia entä esimerkiksi Englannin *power* ja muun muassa latinaperäiset termit. *Power* -käsitettä laajennetaan muun muassa Englanniksi *power to* & *power over* käsitysten avulla. *Power to* ei ole sosiaaliseen suhteeseen perustuvaa, vaan se viittaa kykyyn saada aikaan jokin asiantila tai aiheuttaa kykynä jotakin suhteessa dispositionaaliseen yksilöolioon tai sen ominaisuuksiin, toisin sanoen, se on kyky tehdä tai saavuttaa jotain muista riippumattomasti. Vastaavasti *power over* viittaa jonkinlaiseen suhteeseen, kuten hallintaan, herruuteen, käskyvaltaan tai kontrolliin. *Power overia* voi omata vain ihmisenkaltaisen olio, mutta kohteena voi olla myös eloton luonto. Se tarkoittaa valtaa muihin ihmisiin, omien aikomusten toteuttamista muiden ihmisten aikomusten yli. *Power over* on näin ollen mahdollista vain sosiaalisessa suhteessa. (Göhler 2009, 28–30; Pitkin 1972, 276–277; Ylikoski 2000, 14; Wartenberg 1990, 17–26.)

Valtio-opillisessa ja vallan tutkimukseen kytketyssä keskustelussa Max Weberin valtakäsitystä käytetään usein eräänä vallan kiinnikekuvauksena. Weberin (1989) mukaan valta tarkoittaa kaikkia sellaisia mahdollisuuksia saada oma tahto läpi, jonkin sosiaalisen suhteen sisällä (vaikka vastarinnan edessä) ollen samantekevää, että mihin kyseessä oleva mahdollisuus perustuu (Weber 1989, 212). Vallan käsite on Weberin näkemyksessä ”sosiologisesti amorfina”, tällä Weber viittaa käsitteen laajuuteen ja monimielisyyteen, johtuen omista sosiologisista kysymyksenasetteluistaan (Ylikoski 2000, 17). Toisena valtakäsitysten klassikkona pidettävä Hobbes (2018) määrittelee vallan olevan kykyä turvata hyvinvointi tai jokin henkilökohtainen etu, jotta tulevaisuudessa olisi saatavilla osa jostain mahdollisesta hyvästä (mt.). Tässä suhteessa kansallinen turvallisuus itsessään olisi valtaa, koska sen avulla ja/tai välittämisen pyrittäin pitää yllä valtiota itseään.

Jansson (1964, 916) jakaa Weberiläisen tulkinnan vallasta ja kuvaa, että valta voidaan määritellä henkilön tai henkilöryhmän kykynä toteuttaa tavoitteensa. Valta voidaan käsittää absoluuttisena kapasiteettina eli niiden valtakeinojen kokonaisuutena, jotka ovat yksilön tai ryhmän hallussa. Koska valtaa harjoitetaan vain ihmisyhteisöissä tämä väite kuitenkin useimmiten sisältää viittauksen kahden tai useamman

henkilön tai ryhmän väliseen suhteeseen. Valtasuhteessa valtaan alistuva osapuoli ei kuitenkaan koskaan ole täysin passiivinen tekijä.

Hyvärinen (2003, 67–68) kuvaa yksilöiden ja instituutioiden väliseen vallansuhteeseen viitaten, että Suomessa 1800-luvun jälkipuoliskolla oikeus otti lähes säännönmukaisesti vallan paikan, pois lukien yksi merkittävä poikkeus. Perustuslakiin liittyvissä keskusteluissa presidentti, pääministeri, säädyt ja parlamentti saivat edelleenkin vallan tehdä jotain. Tämä näkyy esimerkiksi nykyaikanakin presidentin valtaoikeuksiin liittyvässä keskustelussa ja siihen liittyvässä puhettavassa. Puhettavan muutos aiheuttaa sen, että tavallisilla ihmisillä on oikeuksia, kun taas hallintaa harjoittavalla instituutiolla on edelleen valtaoikeuksia – valta siis siirtyy yksilöiltä instituutioille. Hyvärisen mukaan vanhan Suomen valta ei ollut kuitenkaan automaattisesti ”vastustettava, alistava tai yksisuuntainen” ilmiö. Valta liitettiin täysi-ikäisyyteen, oikeuteen ja vapauteen tehdä mielensä mukaan, näin ollen valta ei viittaa pelkästään tai etupäässä hierakkisiin suhteisiin.

Suomalaisen valtion vallan näkökulmasta pidän mielenkiintoisena Chydeniuksen⁴³ kuvauksia valtion ja yksilön suhteesta 1800- ja 1900-lukujen taitteesta. Chydenius (1877) kuvasi, että valtion tehtävänä on kansalaisten vapauden ja hyvinvoinnin suojeleminen (mt. 10–11). Valtion tulee voida myös pystyä eliminoimaan niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti estävät kansalaisten hyvinvoinnin ja vapauden toteutumista (Chydenius 1929, 8). Yhteiskunnassa vapaus on Chydeniuksen mukaan kansalaisvapautta. Vapaus ei ole kuitenkaan rajoittamatonta oikeutta mihinkä tahansa, mutta toisessa näkökulmassa yhteiskunnan tavoitteena on pyrkimys rajoitusten minimoointiin. (Chydenius 1877, 7.)

Valtion tehtävien määrittelyitä löytyy historiasta lukuisia. Kaisto & Pyykkönen (2010) esittävät, että politiikan tutkimuksen perinteisessä määrittelyssä ”valtiolla on vallankäytön suvereniteetti tietyllä maantieteellisellä alueella” ja että viime kädessä kaiken vallankäytön takana on valtiollinen valta. Vallankäytön muodot puolestaan rakentuvat hierarkkisten suhteiden kautta yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten esimerkiksi politiikan tai talouden piirissä. Tässä käsitystavassa valta näyttyy jonkun, esimerkiksi ”ihmisen, yhteisön tai instituution mahdollisuutena vaikuttaa johonkin toiseen” – joillakin on valtaa ja joillakin ei. Kaisto & Pyykkönen kuvaavat, että tässä näkökulmassa valtaa voidaan pitää negatiivisena (ainakin osittain), koska sen käyttäminen heikentää vallan käyttämisen kohteen toimintamahdollisuuksia. (mt. 10.) Demokraattisessa järjestelmässä⁴⁴ turvallisuus on oikeus. Kuitenkin tämän oikeuden

⁴³ Chydeniuksen valtiokuvasta tarkemmin ks. mm. Käkönen 1983.

⁴⁴ Demokraattisesta valtiojärjestyksestä ja sen synnyn eri vaiheista tarkemmin mm. Held 1987.

täysimääräinen toteutuminen ei tapahdu ilman sellaisten keinojen käyttöä, jotka voivat olla tätä oikeutta loukkaavia. (Castel & Arppe 2007, 16–17.)

Turvallisuuden merkitys valtiolle on ollut aina tärkeä. Turvallisuudella on hallittu muutosta, vakautettu ja luotu kansalle uskoa valtion kyvystä hoitaa kansalaistensa elämän eri puolia, jotka koskettavat turvallisuutta. Turvallisuuden merkityksestä valtiolle on lukuisia esimerkkejä. Voidaan sanoa, että ilman valtiollisten toimijoiden luomaa turvallisuutta ei olisi kansallisia identiteettejä ja kulttuureja siten, kuten niitä nykyhetkessä globaalistikin tai kansallisesti tunnemme. Ilman valtion tuottamaa turvallisuutta ei olisi valtioiden itsenäiseen legitimitettiin perustuvia maa-alueita⁴⁵ tai yksilön kansalaisuuteen perustuvaa turvallisuutta, jota tuotetaan erilaisten viranomaisten toimin.

Vaikka inhimillisen organisoitumisen, yhteistyön perusteena ja syynä voidaan nähdä olevan turvallisuus (Virta 2012, 118), se on keskeisesti myös valtion itsemääräämisoikeuden ja suvereniteetin elinehto, joita esimerkiksi kansallinen turvallisuus pyrkii ylläpitämään. Valtio on olemassa sen ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden takaamiseksi. Virta (2012 & 2017) kuvaa, että valtion turvallisuustehtävä on kaksoisroolinen, koska valtion tehtävä on turvata ja suojella kansalaistensa elämää ja vapautta, mutta toisaalta rankaista ja viedä kansalaisten vapaus. Valtion keskeinen oma intressi on valtion oma säilyminen, yhteiskuntajärjestyksen ja poliittisen järjestelmän pysyvyyden varmistaminen niin sisäistä kuin ulkoista uhkaa vastaan. Valtion ja kansalaisten edut voivat olla siis myös vastakkaiset, vaikka tavallisesti ne ovatkin yhteneväisiä. (Virta 2012, 116–117; Virta 2007, 13.)

Nykyään kuitenkin on käymässä selväksi, että sisäiset ja ulkoiset olosuhteet ja normit vaikuttavat valtion legitimitettiin kykyyn, koska nykyajan suvereniteetin politiikka on paljon monimutkaisempaa kuin perinteiset käsitykset alueellisesta koskemattomuudesta ovat olleet. (Sassen 2006, 359–361.) Identiteettinsä yhdenmukaistaminen ja kiinteyttäminen sekä turvallisuutensa varmistaminen ovat (yhä) modernin valtion tavoitteita (Burke 2013, 85). Opitz (2011, 97) kuvaa Hobbesin ajatteluun viitaten, että turvallisuus on samanaikaisesti valtion tavoite, legitimoija ja tarkoituksena.

Chydeniuksen ajasta lähemmäs nykyhetkeä edetessä valtion ja yksilön suhde on kokenut monia eri kehityksen vaiheita niin kansainvälisillä kuin kansallisillakin mitareilla tarkasteltuna (ks. mm. Glanville 2014). Erityisesti maailman sotien aika ravitsutti kansallisyhteisöjä ja yksittäisiä itsenäisiä valtioita tavalla, joka saattoi jopa

⁴⁵ Tiedustelu tematiikan alassa mm. Hakonen (Hakonen 5.8.2020) on todennut, että ”Valtion alue koostuu sen maa- ja vesialueista sekä niiden yläpuolella olevasta ilmatilasta. Valtion ilmatila päättyy siihen, mistä avaruus alkaa. Avaruuden katsotaan yleensä alkavan noin 100 kilometrin korkeudesta. Satelliittien radat ovat tätä korkeammalla.”

muuttaa yksittäisen valtion poliittisen järjestymisen täysin entisestä tilastaan⁴⁶. Tämän väitöskirjan viitekehyksessä valtion ja yksilön suhteen tarkastelussa huomio kiinnittyy niiden keskinäiseen suhteeseen ja sen rakentumiseen sekä siihen, kuinka valtio ja yksilö omalla toiminnallaan suojaavat omia, mutta myös toistensa intressejä. Lain suhteesta kansalaisen aseman turvaan Nousiainen (1998, 343) kuvaa oivallisesti, että oikeusvaltiossa laki on yksilöiden (kansalaisten) aseman turva, näin ollen yhteiskuntaa säilyttävä mekanismi, mutta myös tärkeä muutoksen väline erityisesti hyvinvointivaltiossa.

Valtion ja yksilön suhde vallan käyttämisen näkökulmasta on jatkuvassa liikkeessä. Valtion ja sen alueella olevan kansakunnan suhde on perustunut aina jonkinlaiseen valtasuhteeseen – on vallan käyttäjä ja vallan kohde. Miten valtion ja sen alueella olevien yksilön suhdetta kuvataan voi olla hyvin monisisältöistä. Foucault'n mukaan valta on *biovaltaa*, joka kohdistuu eläviin ihmisyksilöihin ja -populaatioihin (Foucault 1998 & 2005). Helén (2004) tiivistää Foucault'n näkemyksen biovallasta, että ”sillä tarkoitetaan pyrkimystä muovata, hyödyntää, voimaperäistää ja ohjata ihmisten kykyjä ja ominaisuuksia, jotka voivat olla ruumiillisia, sielullisia, ajatuksellisia tai yhteisöllisiä.” (mt. 207–208) . Tällaisena biopolitiikan välineenä voidaan pitää muun muassa lainsäädäntöä, jonka tässä tutkimuksessa tulkitaan olevan eräs kansallisen turvallisuuden turvallistumisen merkitystekijä.

Morgenthau ym. (2006, 113) kuvaavat kansainvälisen politiikan määrittelynsä yhteydessä, että valtio ei ole empiirinen asia, valtiota ei sellaisenaan voida nähdä, vaan voimme nähdä vain yksilöitä, jotka kuuluvat valtioon. Toisaalta valtio on abstraktio ihmisistä, joilla on jotain yhteistä. Nämä yhteiset seikat/tekijät ovat niitä, jotka tekevät heistä jonkin valtion jäseniä. Valtion jäsenyyden lisäksi nämä ihmiset voivat olla osa esimerkiksi kirkkoa, sosiaalista tai ekonomista luokkaa, poliittista puoluetta ja/tai perhettä. Erilaisissa osissa ihmiset voivat ajatella, tuntea ja käyttäytyä niiden kapasiteettien mukaan mitkä heille on osissa määrittäneet. Toisin sanoen valtioiden elämä heijastaa isossa mittakaavassa sen sisällä olevien yksilöiden elämää.

Valtioiden voidaan nähdä olevan edelleen osiensa summia, jonka kokonaisuudessa valtion kyky tehdä legitimiä politiikkaa on tärkeää. Huolimatta erilaisten kansanyhteisöjen (mm. EU, YK) elinvoimaisuudesta, yksittäiset valtiot ovat edelleen itsenäisiä kansakuntansa edustajia. Valtion perimmäinen tehtävä on säilynyt oman kansansa itsenäisyyden ja turvallisuuden varmistamisessa – eri keinoin ja teoin.

Vaikka Morgenthau ym. (2006) näkemys valtiosta ja sen toiminnasta kiinnittyy vahvasti kansainvälisten suhteiden ja politiikan tematiikkaan on tässä valtiokäsityksessä oivallisia kansallisesti tunnustettavia huomioita, kuten että yhteiskunta on

⁴⁶ Esim. Saksan kahtia jakautuminen, Baltian maiden siirtyminen Neuvostoliiton vallan alle.

perustanut verkoston, joka perustuu käyttäytymissääntöihin ja institutionaalisten ”laitteiden” käyttämiseen, joilla ohjataan yksilön vallan mahdollisuuksia. Nämä sääntöt ja laitteet joko ohjaavat yksilön toimintaa kanaviin, jossa he eivät voi vaarantaa yhteiskuntaa tai ne heikentävät/painavat alas muutoin. Lait, etiikka ja lukemattomat sosiaaliset instituutiot ja järjestelyt, kuten kilpailu, kokeet, valinta kilpailut, urheilu, sosiaaliset kerhot ja veljelliset organisaatiot ajavat hallinnan tarkoitusta. Tämän seurauksena useimmat ihmiset eivät pysty tyydyttämään omaa vallan tarvettaan kansallisessa yhteisössä. Yhteisönsä sisällä vain pienellä ryhmällä ihmisiä on pysyvää valtaa, ilman että toiset voivat rajoittaa sitä. Valtaosa ihmispopulaatiosta on suuremmassa määrin vallan käytön kohde, kuin sen käyttäjä. (mt. 114.) Tässä kuvattu vallankäyttölinen ulottuvuus lähentyy tämän tutkimuksen kontekstissa sen tapaustutkimukselliseen luonteeseen, kun tutkimuksessa tarkastellaan kansallisen turvallisuuden turvalistumista laajan aineiston ja siinä puhetta käyttävien toimijoiden kautta.

Morgenthau ym. (2006) näkemys on ennen kaikkea realistinen, mutta toisaalta se paljastaa yhteiskunnan rakentumisessa selviä sosiaalisen sopimisen periaatteita (ks. alaluku 1.4, sosiaalinen konstruktionismi). Suomessa kuin muissakin maissa lainsäädäntö on eräs tällainen laite, jolla vaikutetaan suoraan ja välillisesti yksilön toimintaan yhteiskunnassa. Esimerkiksi lainsäädäntöprosessissa vain pieni osa ihmisistä käyttää puhevaltaansa eli on varsinainen osallinen prosessissa, jossa lainsäädäntö tuotetaan tekstiksi ja edelleen tuotteeksi, jota myöhemmin parlamentaarisesti valitussa eduskunnassa käsitellään ja hyväksytään kaikkia kansakunnan yksilöitä velvoittavaksi laiksi eli laitteeksi. Voidaan sanoa, että valtion valta määrittyy monista eri seikoista, joista tässä mainittuna laitteena on lainsäädäntö. Vallan laitteiden taustalta voidaan tunnistaa myös ”perustavanlaatuisempia” elementtejä, jotka määrittävät vallan olemassaoloa ja oikeutusta. Tästä syystä onkin tärkeää, että niin lainopillista, mutta myös yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tehdään lainsäädäntöön liittyen ja sen vaikuttavuuksiin kohdistuen.

Valtion/kansakunnan vallan (*nation power*) elementteinä Morgenthau ym. (2006, 122) nostavat esille useita monisisältöisiä seikkoja, jotka jakautuvat karkeasti määrällisten ja laadullisten seikkojen kategorioihin. Määrällisiä elementtejä ovat: *maantiede, luonnonvarat, teollinen kapasiteetti ja sotilaallinen valmius*, kun laadullisina elementteinä voidaan nähdä *valtion populaatio, kansallinen luonne/bahmo, kansallinen moraalit, diplomatian laadullisuus ja hallinnon laadullisuus*. Valtion valtaa ja voimaa arvioitaessa tulee tarkastella edellä mainittujen asioiden suunnassa sitä, mitkä niistä on suhteellisen vakaita ja mihin kohdistuu jatkuvaa muutosta.

Morgenthau ym. (2006) mukaan luonnonvarat pitävät sisällään ruuan ja siihen liittyvän omavaraisuuden sekä raakamateriaalit ja niiden yhteyden teollisuuteen (mm.

öljy). Teollinen kapasiteetti liittyy erityisesti eri teollisten raaka-aineiden omaamisen ja käyttämisen kykyyn. Käytännössä johtavat teolliset valtiot kuuluvat myös niihin johtaviin ”suurvaltioihin”, jotka vaikuttavat kansanväliseen yhteistoimintaan ja politiikkaan. (mt. 124–125.) Se mikä antaa maantieteellisille tekijöille, luonnonvaroille ja teolliselle kapasiteetille niiden todellisen merkityksen kansakunnan vallan kannalta, on sotilaallinen valmius. Sotilaallinen valmius edellyttää ”sotilaslaitosta”, joka kykenee tukemaan valtion harjoittamaa ulkopoliittikkaa. Tällainen kyky johtuu useista eri tekijöistä, joista merkittävimpiä ovat teknologiset innovaatio, johtajuus sekä asevoimien määrä ja laatu. (mt. 133–136.)

Suomessa sotilaslaitos on rinnastettavissa ennen kaikkea uskottavaan maanpuolustukseen, mutta toisaalta myös muiden turvallisuusulottuvuuksien ulkoiseen uskottavuuteen. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa mittakaavassa esimerkiksi suomalainen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli toimii eräänlaisena turvallisuuskapasiteettina, jonka avulla ja välityksellä voidaan tehdä politiikkaa. Toisaalta tiedustelulainsäädäntö toimii osaltansa myös tällaisena valmiuden osalaitoksena, koska sen tavoitteena on tukea valtion ylimmän johdon päätöksentekoa tiedon tuottamisen keinoin – tällä jos jollain voidaan katsoa olevan ulkopoliittinen kytkös. Maantiede, johon poliittisessa keskustelussa liitetään kiinteästi geopolitiikka, on pysyväksi määriteltävä valtion määrittäjä. Maantieteellisen näkökulman kautta valtiota on perinteisesti uhanneet sodat, joiden yhteydessä jokin toinen valtio on halunnut itsensä tai toisen tahon intressien suunnassa vallata toisen valtion itsemääräämisen alueita. Sittenkin nykyhetkessä tämä perinteinen maantieteellinen ulottuvuus on laajentunut yhä enemmän koskemaan myös ilmatilaa, avaruutta ja tietoa/dataa/informaatiota, joiden turvallisuudesta kiinni pitäminen on noussut eri valtioiden turvallisuuspolitiikan agendaan⁴⁷. Valtion ja yksilön suhdetta tarkastellessa valtion maantieteellinen koskemattomuus mahdollistaa yksilön vapauden ja toiminnan, eli toisin sanoen valtion maantieteellinen toiminta palvelee laajasti yksilönintressejä. Luonnonvarat⁴⁸ liittyvät olennaisesti valtion omavaraisuuskykyyn ja huoltovarmuuteen, mutta toisaalta myös siihen kuinka valtio voi hyödyntää kansallista teollisuutta sekä käydä kauppaa muiden maiden kanssa. Luonnonvarat voidaan yhdistää myös nykyisellään aktiivisesti käytävään huoltovarmuuskeskusteluun.

⁴⁷ Mm. Suomessa on esitetty, että maahan perustettaisiin avaruuden tilannekuvakeskus, jotta ”suomalaiset viranomaiset saavat käyttöönsä ajantasaisen ja kattavan avaruuden tilannetietoisuuden.” (Harri ym. 2020; ks. myös Ilmatieteenlaitos 2.3.2022.). Vastaavasti Yhdysvalloissa on perustettu nimenomaisesti avaruussodankäyntiä silmällä pitäen uudet avaruusjoukot (mm. Helsingin Sanomat 21.12.2019).

⁴⁸ Luonnonvaroihin (mm. Pokki ym. 2014; Nissinen & Savolainen (toim.) 2019; TEM 24/2014) ja huoltovarmuuteen (mm. Aaltola ym. 2016; Leinonen 2013; Klemm 2019; VTV 10/2021; TEM 2021:32) liittyvä keskustelu ja tutkimus on ollut aktiivista Suomessa 2010- ja 2020-luvulla.

Morgenthau ym. (2006) esittävät, että valtion vallan laadullisina määrittäjinä nähtävät kansallinen luonne/hahmo, kansallinen moraalit, diplomatian ja hallinnon laadullisuus ovat riippuvaisia valtion populaatiosta. Vallan laajuudessa voidaan käydä vertailua valtion maa-alueen pinta-alan ja asukasmäärän suhteessa. Valtion valta on näin ollen osin riippuvainen populaatiostaan siinä, kuinka monta ihmistä pystyy hyödyntämään valtion alueella olevia määrällisiä resursseja. Toisaalta liian suuri populaatio voi vaikuttaa haitallisesti valtion vallan muodostumiseen, joka voi näkyä valtion poliittisen järjestymisen kykyinä ja päätöksenteossa. (mt. 137–139.) Valtion asukasmäärä näkyy usein valtion poliittisen järjestymisen tavassa. Usein mitä suurempi valtio asukasmäärältään on myös poliittisen järjestelmän rakenne moniportaisempi ja kansakuntaa edustavien henkilöiden määrä hallintojärjestelmässä suurempi.

Morgenthau ym. (2006, 145–147) mukaan kansallinen luonne/hahmo vaikuttaa olennaisesti kansalliseen valtaan. Ne, jotka toimivat valtion puolesta rauhassa ja sodassa muokkaavat, toteuttavat ja tukevat valtion politiikkaa, valitsevat ja tulevat valituksi, muokkaavat julkista mielipidettä, tuottavat ja kuluttavat, kaikki nämä kantavat ja antavat enemmän ja vähemmän, jotain niihin älyllisiin ja moraalisiin ominaisuuksiin, jotka rakentavat kansallisia luonteenomaisuuksia. Kansallista moraalit ei voida pitää niin vakaana tekijänä kuin muita kansallisen vallan määrittäjiä, mutta siitä huolimatta tärkeä osa niitä. Kansallista moraalit voidaan kutsua ”päättäväisyysasteena”, jolla valtio tukee hallituksensa ulkopolitiikkaa rauhassa ja sodassa. Moraalit läpäisee kaiken valtion toiminnan maataloudesta teollisuuteen ja sotilaallisen järjestelmän (laitoksen) toimintaan sekä yleiseen valtion diplomatiaan.

Suomessa valtion toimintaan liittyvää kansallista luonteenomaisuutta on ”mitattu” muun muassa asevelvollisuuteen⁴⁹ ja viranomaisten luotettavuuteen⁵⁰ kohdistuvan tutkimuksen suunnassa. Näiden tutkimusten avulla voidaan luoda maan sisäistä, mutta myös ulkoista kuvaa kansallisen luonteen (miksei myös moraalin) hyvinvoinnista, uskottavuudesta ja yksilöiden halusta toimia valtion edun mukaisesti, mutta toisaalta myös valtion vastavuoroisuudesta yksilön hyvinvointia kohtaan, kun muun muassa erilaiset turvallisuusjärjestelyt mahdollistavat yksilön turvallisen elämän kulun ja vapausmahdollisuudet. Kansallisen turvallisuuden alassa tämän luonteenomaisuuden voidaan nähdä olevan eräitä kansallista turvallisuutta määrittäviä tekijöitä.

Diplomatian laadullisuutta Morgenthau ym. (2006, 152–157) kuvaavat kaikista tärkeimpänä, mutta epävakana valtion vallan tekijänä. Kaikki muut tekijät ovat kuin

⁴⁹ Ks. mm. Salomaa 2022; Kosonen 2019; Kanninen 2021 & 2019; Särnkari 2016; Puolustusministeriö 2010.

⁵⁰ Ks. mm. Metelinen 8.6.2021; Vuorensyrjä & Rauta 2020; Vuorensyrjä & Fagerlund 2018.

raakamateriaalia, josta valtion valta on muodostettu. Diplomatian laadussa näitä valtion eri tekijöitä integroidaan yhdeksi, antaa niille suuntaa ja painoa sekä avaa niiden nukkuvaa potentiaalia antamalla niille ”vallan käytännön henkäystä” (*breath of actual power*). Diplomatia on eräällä tavalla valtion vallan ”aivot”, kun moraalit muodostaa valtion ”sielun”. Hallinnon laadullisuus on itsenäinen osansa valtion vallassa, se tarkoittaa muun muassa tasapainoa ihmis- ja materiaalisten resurssien välillä, joilla tehdään valtion valtaa ja toisaalta ulkopoliittikkaa. Diplomatian lähtökohdat ovat sovittelevat ja keskustelevalle, joiden avulla pyritään parhaaseen mahdolliseen diplomaattiseen tulokseen. Kuitenkin diplomatiassa on yksi erityinen poikkeus, joka koskee tilannetta, kun valtion olemassaolo on vaarassa. Tällöin kansallisen selviytymisen tavoite ohittaa rationaaliset valtion vallan rajat – valtio alistaa tällöin kaikki muut edut selviytymistä varten ja pyytää tekemään kansallisia ponnisteluja, joita ei muutoin järjestyksessä normaalitilassa olisi voitu odottaa siltä.

Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta diplomatia on sitä määrittävän ulko- ja turvallisuuspolitiikan keino suojata ja ajaa kansallisia turvallisuusintressejä. Hallinnon laadullisuus toisaalta on nähtävissä olevan turvallisuuden kansallisen organisoitumisen kriittinen tekijä, koska ilman hyvää hallintotapaa ja toimivia hallintorakenteita⁵¹ ei turvallisuutta tekevät toimijat ja niiden yhteistyö edistäisi tarkoituksenmukaisesti kansallisen turvallisuuden intressejä. Suomessa kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin voidaan nähdä olevan nimenomaisesti kansallisen (turvallisuus) hallinnon laadullisuuden väline.

Vallan legitimiudella tarkoitetaan, että hallittujen (vallan kohde) taholta katsoen hallitsevien (vallan käyttäjä) käyttämä valta koetaan oikeutettuna ja oikeasuhteisena suhteessa vallan käytön tavoitteeseen ja lopputulokseen (mm. Jansson 1964, 917). Dahl (1961, 247) mukaan legaalius on poliittinen resurssi, jonka yhteydessä valtaa on eniten niillä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa hallinnon päätöksiin – tällaisina tahoina voidaan pitää esimerkiksi valtion viranomaisia ja asiantuntijoita, jotka antavat asiantuntijalausuntoja lainsäädäntöprosessissa. Vaikka viranomaisilla on erityinen pääsy legaliteettiin niiden toimintaa rajoittaa peruslailliset, lakisääteiset ja poliittiset normit, jotka ”estävät” legaaliuden monopolisoitumista. Legaliteetti vaatii yhteistoimintaa useiden eri tahojen välillä, joiden velvollisuudet, lojaliteetit, ammatilliset standardit ja tavoitteet ovat eriäviä.

Tässä tutkimuksessa hallintoon viittaavassa legaaliudessa tarkoitetaan niin poliittista kuin viranomaistoiminnallista päätöksentekoa. Näin ollen käsitteenä hallinto ei mukaile useimmiten englannin kielessä käytettyä *administration*-käsitteen lähtökohtia,

⁵¹ Tässä yhteydessä hallintorakenteina käsitetään organisoitumista, viranomaisten työnjakoa ja niiden mukaista toimivaltaa, joka on säädelty laissa.

vaan se ymmärretään pikemminkin alun perin Michel Foucault'n (1991) esittämänä *governmentality*-käsitteensä⁵², jonka mukaan hallinta kuvaa vallan harjoittamisen tapaa. Vallan piirissä hallinnasta voidaan muodostaa niin sanottu hallintavallan käsite, jota voidaan pitää yhtenä vallan tekniikoista.

Valtion ja yksilön suhdetta arvioitaessa vallan näkökulmasta, nimenomaan legitimitiivien/legaliteetin merkitys korostuu. Mikäli yksilö voi esimerkiksi luottaa lainsäädäntöprosessiin ja sen eri vaiheisiin, myös lopullisen velvoittavan lainsäädännön noudattaminen ja hyväksyntä on mahdollista – tämän toteutuminen edellyttää uskottavaa argumentointia ja retoriikkaa siinä prosessissa, jossa valtaa käytetään. Jos taas luottamus lainsäädännön tuottamisen prosessiin ja itse prosessissa oleviin henkilöihin on heikko, myös lain noudattaminen on todennäköisemmin välinpitämätöntä.

Valtion viranomaisten toimintaa tarkastellessa onkin tärkeää, että erilaiset prosessit, joissa käytetään valtaa ylhäältä-alas⁵³, kuten lainsäädäntötyössä, tulee prosessin olla riittävän läpinäkyvä, jotta vallan perimmäisenä kohteena olevat kansalaiset voivat ”alistua” luottamuksen kautta esitetyn lainsäädännön hengen mukaisesti. Vallan suhdetta arvioitaessa on huomioitava, että vallan käyttäjän tekojen ja vallan kohteen odotusten välillä tulisi olla tasapaino. Teot eivät saisi ylittää sille asetettuja tavoitteita ja näihin tekoihin tulisi voida luottaa – legitimitetillä on merkitystä.

Valtio ja sen valta itsestään ja alueestaan on historiallisesti katsoen esimerkillinen kuvaus vallan äärimmäisten muotojen (esim. sodankäynti) välittäjästä ja siitä kuinka valta on valtion pysyvyyden ehto. Tässä tutkimuksessa sosiaalisen todellisuuden perimmäisenä tarkastelukenttänä pidetään valtiota, jolla on itsenäisessä sääntelyssään, mutta myös kansainvälisessä yhteistoimintasääntelyssä itsemääräämisoikeus hallitsemastaan maa-alueesta ja siellä asuvista ihmisistä sekä yhteisöistä.

3.2 Vallan muodoista ja luokitteluista

Russell (1938) mukaan valta voidaan luokitella ihmisten tai organisaation käyttämäksi. Yksilöön voidaan vaikuttaa: a) esimerkiksi suoralla fyysisellä voimalla (*power*), joka kohdistuu hänen kehoonsa vangitsemisen tai surmaamisen muodossa, b) palkinnoilla ja rangaistuksilla vaikuttimena esimerkiksi antamalla tai pidättämällä työsuhdetta, c) vaikuttamalla mielipiteeseen, mm. propagandana sen laajimpana muotona. (Russell 1938, 19.) Tämä Russelin vuonna 1938 kuvaava vallan muotojen luokittelu

⁵² Foucault muodosti omassa lähestymistavassaan uudissan *gouvernementalité* – *hallinnallisuus*.

⁵³ Toisaalta huomioitakoon myös prosessit, joissa valta liikkuu sivulta- sivulle, eli viranomaiselta toiselle on erityisen tärkeää, että eri tahot voivat luottaa toistensa tekemiin ratkaisuihin ja esityksiin.

heijastelee kuvaavasti tuon ajan henkeä, kun maailma oli juuri kipuamassa 1930-luvun alun lamasta, mutta toisaalta toisen maailmansodan viitteet olivat jo vahvasti ilmassa. Valta ja siihen liittyvä tulkinta jakaa turvallisuuden kanssa tässä yhteydessä samoja lähtökohtia siinä, että sitäkin tulisi tarkastella ajallisen ja kulttuurisen näkökulman kautta – valta ja turvallisuus olivat tyystin erilaisina nähtäviä kokonaisuuksia 1930-luvun lopulla, kuin sittemmin 2020-luvulla kansallista turvallisuutta tarkastellessa.

Ruostetsaari (1992) kuvaa, että ”vallankäytön empiiristä tutkimusta vaikeuttaa jo, se ettei yleisesti hyväksyttyä valtateoriaa ole olemassa” (mt. 27). Vallan ja sen käyttämisen määrittämisessä ja kuvaamisessa on olennaista, että vallan määrittelyille ja kuvauksille annetaan kehykset, joita tarkastellaan siinä kontekstissa, jossa vallan tunnistetaan liikkuvan, mutta myös laajemmin suhteessa muunlaisiin läheisiin määrittelyihin osana sosiaalista todellisuutta. Tällaisen menettelyn avulla vallan analyysi mahdollistuu uskottavasti, kun samalla vallan moninaisuuden kunnioitus saa osansa.

Uusitalon (2020) mukaan vallan muotojen välinen kommunikaatio ja kiinteäkytkeytyminen toisiinsa ovat luokittelun ja vallan ymmärtämisen tärkeitä osia. Vallan muodot voidaan jakaa/luokitella *voiman* ja *vallan* ryhmiin. *Voimaa* on kyky tehdä ja *valtaa* on kyky saada muut tekemään. (mt. 23–24.) Vallan muodot ja luokittelut voidaan käsittää ja rakentaa monista eri lähtökohdista käsin. Vallalla ei ole vain yhtä muotoa (*form*) tai sanontaa/ulosantia (*expression*) (Barnett & Duvall 2005, 3).

Ylikoski (2000) esittää, että vallan muotojen luokittelu tapahtuisi kysymyksenä sen perusteella, miksi vallan kohteena oleva toimii vallankäyttäjän tahdon mukaisesti. Valtaluokitteluissa voidaan siis luoda subjektit eli toimijat A ja B, joiden välillä ja välittämänä valtaa voidaan mallintaa ja tarkastella. Toimijuuksien ei tarvitse olla henkilöihin kytkettyjä, vaan ne voivat edustaa yhtä lailla joitain ryhmiä tai organisaatioita (ks. myös Russell 1938, 23). Lukes (1986) kuvaa Hannah Arendtin valtanäkemykseen viitaten, että vallassa ei ole niinkään kyse siitä, että kuka johtaa ketä (*who rules whom*) tai komentaa ja tottelee (*command-obedience relationship*) vaan Arendtin mukaan poliittiset instituutiot toimivat vallan manifestoina ja materialisoina (*manifestations and materializations of power*) (mt. 3). Tulkitsen, että esimerkiksi lainsäädäntöprosessissa tai mediassa eri puhetta käyttävät tahot toimivat juuri tällaisina manifestoina ja materialisoina, kun he tahollaan käsittelevät kontekstissa käsiteltäviä asioita omista ja muista näkökulmista käsin. Näin ollen näissä konteksteissa esiintyvät ja kehittyvät diskurssit ovat jo itsessään vallankäytöllisiä keinoja.

Vallalla sanotaan olevan ”monet kasvot”. Dahl (1961) kuvaaman toimijalähtöisen näkökulman mukaan A:lla on kyky saada B tekemään jotain, mitä B ei muutoin tekisi, ellei A vaikuttaisi tilanteeseen (ks. myös Dahl 1968 & 1957) Dahlin näkemystä

kutsutaan vallan tutkimuksen piirissä vallan ensimmäiseksi kasvoiksi. Bachrach & Baratz (1962) mukaan ne ihmiset, jotka ovat heikoimmassa asemassa eivät lähtökohtaisesti edes yritä vastustaa vallan käyttäjän valtaa ja sen käyttöä, koska kokevat sen turhaksi, tätä käsitystä vallasta kutsutaan vallan toisiksi kasvoiksi. Lukes (2005) täydentää vallan kasvojen ulottuvuuksia ottamalla huomioon ihmisten intressit – Lukesin ulottuvuuden katsotaan muodostavan vallan kolmannet kasvot. Lukesin mukaan, mikäli ihmiset eivät ymmärrä todellisia intressejään he ovat alistettuja olemassa oleville valtarakenteille, tähän vaikuttavat muun muassa hallitsevat yhteiskunnalliset hegemoniat. (ks. myös Dowding 2011, 393–394.) Toisin sanoen toimija A:n käyttää valtaa B:tä kohtaan, kun A vaikuttaa B:n toimintaan tavalla, joka on ristiriidassa B:n omien intressien kanssa (Lukes 2005, 37). Dowding (2006, 137) katsoo, että Lukesin dominoinnin ulottuvuudessa on tärkeää huomioida arvot, preferenssit, intressit, uskomukset ja toiveet. Lisäksi, kun näille on annettu status, tulee tarkastella, että missä muodossa näitä voidaan arvostella ja kysyä miten dominoijan ja dominoitavan suhde muodostuu. Myös tulee huomioida vastuukysymys, täytyykö dominoijan tietää, että mitä se on tekemässä tai, että voiko dominoija etuoikeus olla sivutuote voimissa, joita se ei voi ymmärtää.

Vallan neljänsinä kasvoina pidetään Michel Foucault'n valtakäsitystä. Filosofi ja yhteiskuntatieteilijä Michel Foucault'n mukaan valta on kaikkialla (ks. mm. Foucault 2008, 1998, 1982). Vallan osa sosiaalisessa todellisuudessa on samalla näkymätön, mutta toisaalta hyvin tuntuva, kuten esimerkiksi yksilön liikkumisen vapauksia konkreettisesti rajoittava välitön tai vaikuttavuudeltaan hyvin laaja valtiollinen viranomais-toimi⁵⁴. Foucault'n (1998) mukaan valta ei ole jotain sellaista, joka hankitaan, otetaan tai riistetään itselle, jaetaan toisen kanssa, pidetään itsellään tai luovutetaan käsistä. Foucault katsoo, että valtaa käytetään lukemattomista eri pisteistä käsin, eriarvoisten liikkuvien suhteiden pelissä. Foucault'n ajattelussa valtasuhteet eivät ole muiden eri suhteiden kanssa ulkopuolisessa asemassa (esim. tiedollisiin ja sukupuolisuhteet, talouden prosessit). Valtasuhteet ovat välitöntä seurausta eri suhteissa syntyvistä jakautumisista, eriarvoisuuksista ja epätasapainotiloista, ollen samalla näiden eriytymisten sisäinen ehto. Foucault pitää vallan roolia tuottavana. Valtasuhteiden periaate ei ole yleisesti selitettävä ja matriisina esitettävä kaikenkattava hallitsevien ja hallittujen kah-tiajaossa, joka säteilee ylhäältä alas, vaan on pikemminkin oletettava, että moninaiset voimasuhteet ovat perustana yhteiskunnan läpäiseville vaikutuksille

⁵⁴ Valtioneuvosto 28.3.2020: COVID-19-pandemian aikana Uudenmaan alueella rajoitettiin valtioneuvoston asetuksella A9/2020; ”Valtioneuvosto antoi 27. maaliskuuta eduskunnan käsiteltäväksi kaksi asetusta, joilla otetaan käyttöön ja aletaan soveltaa valmiuslaissa määriteltyjä liikkumisrajoituksia, jotka koskevat liikkumista Uudenmaan maakunnan alueelle ja alueelta pois. Maakuntaa koskevat liikkumisrajoitukset tulevat voimaan 28. maaliskuuta ja ovat voimassa 19. huhtikuuta 2020 saakka”.

kokonaisuudessaan. Foucault'n mukaan valtasuhteet ovat intentionaalisia, mutta ei-subjektiivisia. Sellaista valtaa ei ole, joka esiintyisi ilman päämääriä ja tavoitteita. (Foucault 1998, 70–71.)⁵⁵ Foucault (1998, 70) sanoo, että valtaa käsitellessä tulisi olla nominalisti: ” [...] valta ei ole instituutio, valta ei ole rakenne, valta ei ole kyky, joka joillekuille on annettu, vaan se on nimi, joka annetaan tietyssä yhteiskunnassa vallitsevalle monimutkaiselle strategiselle tilanteelle. [...]”.

On huomioitava, että Foucault ei esittänyt mitään yksittäistä valtaoppia tai teoriaa (ks. mm. Patomäki 2020, 9; Kusch 1993), vaan hänen panoksensa vallan tutkimuksella on paljon tulkinnallisempaa ja abstraktimpaa kuin jotkin toiset vallan teoreemat. Foucault painotti valtakäsityksessään vallan diskursiivista puolta ja sitä, kuinka valtaa voidaan pitää eräänlaisena strategisena pelinä, jonka piirteisiin kuuluu valtasuhteiden tuottaminen, uusintaminen ja vallan legitimointi. (mm. Kusch 1993; Fraser 1989; Väliverronen 1993.) Kusch (1993) kuvaa, että Foucault'n vallan teoretisoinnissa valta muodostuu kahdeksasta eri osakokonaisuudesta, joita ovat: valtasuhteen perusta, valtasuhteen keinot, vallan käyttämisen ala, vallan määrä, vallan laajuus, vallan kustannukset, valtasuhteen vahvuus ja valtasuhteen intensiteetti ja siihen liittyvä vallan kantama. (Kusch 1993, 100; myös Foucault 1982.) Kuten aiemmin todettua Foucault'n valtakäsitys kytkeytyy vahvasti vallan diskursiiviseen olemukseen ja tapaan tapahtua sekä välittyä puhetekojen kautta.

Foucault'n mukaan valtasuhteen perusta (*base*) muodostuu niistä resursseista (mm. taloudelliset resurssit, arvovalta), joita valtaa käyttävä hyödyntää pyrkiessään vaikuttamaan vallan kohteen toimintaan. Valtasuhteen keinot (*means*) ovat niitä nimenomaisia toimia ja toimenpiteitä (esim. käskyt, uhkaukset ym.), joita vallankäyttäjä käyttää vallan kohdetta. Vallan käyttämisen ala (*scope*) rakentuu toimintojen joukosta, jotka vallankäyttäjä voi resurssiensa ja keinojensa avulla saada vallankäytön kohteen tekemään tai jättämään tekemättä. Vallan määrä (*amount*) on todennäköisyyden viite siitä, kuinka todennäköisesti vallan kohde tekee vallankäyttäjän haluamia asioita ja tekoja. Vallan laajuus (*extension*) on yksilöistä koostuvan joukon laajuus, joita kohtaan vallankäyttäjällä on valtaa. Vallan kustannukset (*costs*) on ymmärrettävissä sellaisina kuluina, jotka ovat vallankäyttäjän tuottamia kuluja itselleen, ne syntyvät valtasuhteen luomisesta ja ylläpitämisestä. Vallan vahvuus (*strength*) on kuvaus tai mittaus niistä kustannuksista, jotka syntyvät vallan kohteelle, mikäli hän kieltäytyy alistumasta vallankäyttäjän haluamaan tai vaatimaan valtasuhteeseen. Valtasuhteen intensiteetti ja

⁵⁵ Lukes (2005, 88 – 98) kritisoi Foucault'n näkemystä vallasta pitäen sitä jopa radikaalina, koska siinä valta ei olisi niinkään toimijan käsissä vaan toimija olisi kuin vallan välittymisen tai vallan kautta kulke-
misen väline.

kantama (*intensity*) liittyy kaikkeen mitä vallan kohde saadaan tekemään tai olemaan tekemättä vallankäyttäjän toimesta. (Kusch 1993, 100; Foucault 1982.)

Wrongin (2017) esittämänä vallan luokkia voidaan muodostaa yhteensä kahdeksan, jotka ovat voimankäyttö (*force*), manipulointi (*manipulation*), vakuuttava/suostutteleva valta (*persuasion*), pakottava auktoriteetti (*coercive authority*, kannustava/palkitseva auktoriteetti (*authority by inducement*), legitiimi auktoriteetti (*legitimate authority*), kompetentti auktoriteetti (*competent authority*) ja henkilökohtainen auktoriteetti (*personal authority*).

Voimankäytön tavoitteena on vaikuttaa kohteen toimintamahdollisuuksiin – voimankäyttö on suppeimmillaan yksilöiden välistä väkivaltaa ja laajana esityksenä esim. institutionaaliseen asemaan vaikuttamista (mm. erottaminen työstä). Yksilöön, yhteisöön tai materiaan kohdistuvaa. Voimankäyttäminen kohdistuu konkreettisesti vallan kohteeseen. Voimankäyttö voi olla myös positiivista, eli toimintamahdollisuuksien lisäämisen kautta kohteeseen vaikuttamista. Tällöin olennaista on kommunikation puute, vallan kohde on vain *kohde*. Voimankäyttö liittyy läheisesti *pakottamiseen*. (Wrong 2017, 24–28; ks. myös Ylikoski 2000, 18–19 & Lagerspetz 1993, 33–34.)

Manipuloinnissa valtaa käyttävä kätkee tarkoituksensa eli vaikutuksensa, jonka hän haluaa tuottaa suhteessa vallan kohteeseen. Manipulaation muotoja voivat olla esim. aivopesu, propaganda, mainonta ja hinnoittelu. Tosiasioiden valikoiva esittäminen voi olla myös manipulointia, jos ne vahvistavat tai vaikuttavat kohteen olemassa oleviin käsityksiin. Manipulaatio voi kohdistua kognition lisäksi myös kohteiden emootioihin, uskomuksiin ja preferensseihin, joiden pohjalta hän toimii. Manipulaatio on kommunikointia, mutta ilman vallankäyttäjän osoittamaa näkyvää tahtoa kommunikoida – tämän takia, vallan kohteella ei ole mahdollisuutta päättää, että toimiiko hän toisen tahdon mukaisesti vai ei. (Wrong 2017, 28–32; ks. myös Ylikoski 2000, 19–20 & Lagerspetz 1993, 34.)

Vakuuttavaa ja suostuttelevaa valtaa voidaan kutsua myös rationaaliseksi argumentaatioksi. Vakuuttamisessa vallan käyttäjä esittää kohteelle argumentteja, vetoamuksia ja kehotuksia, joita kohde arvioi itsenäisesti ja riippumattomasti omista arvostuksistaan ja tavoitteistaan käsin, jonka jälkeen hyväksyy vallan käyttäjän esittämän kommunikation toiminnan perustaksi. Jossain valtakäsityksissä tätä vallan kohteen ja vallan käyttäjän yhteisymmärrystä ei mielletä lainkaan vallan käyttämisen muodoksi. Vakuuttamisen voidaan kuitenkin katsoa olevan vallan käyttämisen alan piirissä, koska sen avulla jokin taho saa toisen tahon menettelemään ja käyttäytymään haluamallaan tavalla. (Wrong 2017, 32–35; ks. myös Ylikoski 2000, 22–23.)

Käsitteellisesti pakottava auktoriteetti on riippuvaista voimankäytöstä, mutta näillä kahdella on eronsa. Pakottaminen perustuu uhkaukseen käyttää voimaa, ei

voiman aktuaaliseen käyttämiseen, kuten voimankäytössä. Pakottamisen luonteeseen kuuluu, että se voi onnistua tai epäonnistua. Onnistuminen riippuu siitä, miten vallan käyttäjän toimesta vallan kohde saadaan uskomaan tai vakuuttumaan, että esitetty uhka on mahdollista toteuttaa, vaikka onnistumisen edellytyksenä ei olekaan, että vallan käyttäjällä olisi realistinen mahdollisuus toteuttaa uhkauksensa – vallan kohteen usko ja vakuuttuminen riittää pakottamisen toteutumisessa. Pakottamisessa vallan käyttäjän tavoitteena on tehdä, jotkin vaihtoehdot vähemmän toivotuiksi. (Wrong 1995, 41–44; ks. myös Ylikoski 2000, 20.)

Pakottamisesta poiketen, kannustamisen ja palkitsemisen auktoriteetin tavoitteena on tehdä tietyt vaihtoehdot haluttavammiksi kuin toiset. Palkitsemisen voi sanoa perustuvan siis lupaukselle, jonka tarkoituksena on saada vallan kohde menettämään halutulla tavalla vallan käyttäjän toimesta. Palkitsemisen onnistumisen ja epäonnistumisen tekijät ovat samankaltaiset entä pakottamisessa. (Wrong 1995, 44–49; ks. myös Ylikoski 2000, 20.)

Legitiimin auktoriteetin lähtökohtana on, että legitiimillä auktoriteetilla on oikeus antaa käskyjä, joita muilla on velvollisuus totella. Käskyn legitiimiys ja pakottavuus tulee ennen kaikkea sen lähteestä ja toiseksi sen sisällöstä. Legitiimiydellä on vahva normatiivinen pohja, joka velvoittaa vallan kohdetta toimimaan vallan käyttäjän tahottomalla tavalla. Legitiimi auktoriteetti on usein muun muassa pakottavaa auktoriteettia tehokkaampaa, koska sen lähtökohdissa vallan käytön toteutumisessa ei ole samanlaisia mm. valvontatarpeita. Tästä syystä esimerkiksi pakottava auktoriteetti pyrkii ”verhoamaan” itsensä usein legitimitietin suojiin. (Wrong 1995, 49–52; ks. myös Ylikoski 2000, 20–21 & Lagerspetz 43–44.)

Kompetentti auktoriteetti on vallan muoto, jossa vallan kohde tottelee auktoriteetin ohjeita tai määräyksiä, koska hän uskoo, että vallan käyttäjällä on sellaisia kykyjä tai tietoa, joiden ansiosta hänellä on parempi/suurempi kompetenssi määrätä tai päättää vallan kohteen käyttäytymisestä, joka edistäisi kohteen omaa hyvää ja tavoitteita. Kompetentin auktoriteetin perustana on auktoriteetin asiantuntemus, jota kohde uskoo. Keskeistä vallan käyttämisen onnistumisessa onkin, että kohteen uskomus auktoriteetista on riittävä eikä niinkään se, että onko auktoriteettina esiintyvän vallan käyttäjän tietämys ja taito todellista. (Wrong 1995, 52–60; ks. myös Ylikoski 2000, 21.)

Valtasuhteessa, joka perustuu henkilökohtaiseen auktoriteettiin, on kyse siitä, että kohde käyttäytyy, tottelee tai palvelee omasta halustaan, jotain toista henkilöä, perustuen puhtaasti vallan käyttäjän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Auktoriteetti ei perustu pakkoon, palkintoihin, sosiaaliseen asemaan, legitimitettiin tai kompetenssiin

– vain vallan käyttäjän henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on merkitys vallan kohteelle. (Wrong 2017, 60–64; ks. myös Ylikoski 2000, 21–22.)

French & Raven (1959) vastaavasti viittaavat vallan käyttäjän ja kohteen suhteeseen. He esittävät vallan luokkina/lähteinä palkitsevan vallan (*reward power*), pakottavan vallan (*coercive power*), legitiimin vallan (*legitimate power*), mallin vallan (*referent power*) ja asiantuntija vallan (*expert power*). Palmer & Hardy (2012) toteavat, että esim. taitava johtaja on kykenevä käyttämään erilaisia vallan lähteitä motivoinnin keinona erilaisille vallan käytön kohteille, joilla on erilainen motivaatio. Esimerkiksi pakottava vallan käyttäminen ja kontrolloiva käytös on sopivaa hyötyä tavoittelevan motivaation kanssa. Asiantuntijavalta on sopivaa identiteettiin liittyvän motivaation kanssa, koska se auttaa rakentamaan sosiaalista identiteettiä. Karismaan ja legitimizeettiin liittyvä valta vetoaa usein yhteisiin arvoihin ja täten sopii hyvin arvopohjaisen motivaation hallintaan. (mt. 243–244.) Tästä voidaan tehdä tulkinta, että kun taitavilla johtajilla on mahdollisuus tai kyky käyttää juuri sopivaa vallan lähdettä, joka kohdistuu erilaisiin konteksteihin ja motivaatioihin, voivat he myös vaikuttaa haluamallaan tavalla vallan käytön seurauksiin.

Kansainvälisten suhteiden tutkimuksen saralla mm. Barnett & Duvall (2005, 2–4, 8–11) esittävät, että yleisenä käsityksenä valta on sosiaalisten suhteiden tuote/tuotos. Heidän mukaansa valta liikkuu/toimii kahden analyttisen ulottuvuuden kautta. Ensimmäinen ulottuvuus tarkastelee vallan toimintaa ja liikettä vuorovaikutuksena/kanssakäymisenä (*interaction*) ja sosiaalisena konstituutiona (*social constitution*). Vuorovaikutus näkökulmassa valta tapahtuu tahojen käyttäytymisen välityksellä, kun sosiaalisen konstituution näkökulmassa valta tapahtuu tahojen sosiaalisen kanssakäymisen välityksellä, kun tätä on edeltänyt toimijoiden omaa toimintaa. Toinen ulottuvuus on vallan suhteellinen spesifisyys, joka osoittaa kuinka suoraa tai hajanaista vallan välittyminen on sosiaalisissa suhteissa. (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Vallan neljä muotoa.

		Suhteellinen spesifisyys	
		Suora	Hajanainen (diffuusi)
Valta välitty/liikkuu	Vuorovaikutus/Kanssakäyminen	Pakottava	Institutionaalinen
	Sosiaalinen konstituutio	Rakenteellinen	Produktiivinen

(Lähde: mukailtu Barnett & Duvall 2005, 12.)

Barnett & Duvall (2005, 3–4, 8) mukaan valta (*power*) koostuu neljästä elementistä, jotka ovat pakottava valta (*compulsory power*), institutionaalinen valta (*institutional power*), rakenteellinen valta (*structural power*), produktiivinen valta (*productive power*). Näitä valtan muotoja tarkastellaan vuorovaikutus ja sosiaalisen konstituutio -ulottuvuuksien kautta, kun valtaa analysoidaan.

Pakottava valta viittaa toimijoiden vuorovaikutuksen suhteisiin, jotka sallivat yhdelle toimijalle suoran kontrollin suhteessa toiseen toimijaan. Tällainen vuorovaikutus voi olla esimerkiksi, kun jokin taho uhkaa toista ”muuta käytäntöäsi tai muutoin...”. Koska pakottavassa voimassa valta syntyy joltain kohtaan, on tätä hyvä ymmärtää ennen kaikkea ”vastaanottajan” näkökulmasta. Esimerkiksi monikansalliset yhtiöt käyttävät valtaa varallisuuden avulla siten, että ne voivat vaikuttaa pienien valtioiden ja globaalien talouden ekonomisiin tavoitteisiin. Pakottava valta ei ole rajattua materiaaliin resursseihin ja pitää sisällään symbolisia ja normatiivisia resursseja. Symbolisesta ja normatiivisesta resurssin hyödyntämisestä esimerkkejä ovat eri kansalaisjärjestöt ja ei-kansalliset organisaatiot, jotka käyttävät symbolisia, retorisia ja ”häpeä” taktikoita, joilla ne saavat muut toimimaan kuten itse haluavat tai toivovat. (Barnett & Duvall 2005, 3–4, 13–15.)

Institutionaalinen valta on käytössä, kun toimija käyttää epäsuoraa kontrollia suhteessa toisiin. Esimerkki institutionaalisesta voimasta on valtioiden luomien kansainvälisten järjestöjen tavat toimia omien pitkäaikaisten lähtökohtiensa eduksi toisten tahojen edun edellä. Institutionaalinen valta eroaa pakottavasta vallasta siinä, että se taho, joka käyttää valtaa ei suoranaisesti omista instituutiota, jonka ”nimissä” valta näyttäytyy. Institutionaalinen valta voi ilmetä spatiaalisesti tai temporaalisesti. Spatiaalisesti jonkin toimijan teot voivat näkyä muissa esim. instituution sääntöjen, työ- ja vastuujärjestelyjen kautta, näin valta ei ole jonkin yksittäisen tahon omistavaa vaan instituution välillisesti käyttämää sosiaalisesti laajennetuissa ja institutionaalisesti hajanaisissa suhteissa. Temporaalisesti instituutiossa yhdessä hetkessä käytetyn vallan yhteys voi ilmetä vasta myöhemmässä ajassa, jolloin instituutiossa voi muun muassa syntyä pitkäkestoisia ikään kuin jäätyneitä tilanteita, jotka voivat vaikuttaa toimijoiden käyttäytymiseen tulevaisuudessa. Institutionaalisen vallan analyysi vaatii, että myös niitä päätöksiä, joita ei tehty tarkastellaan, koska institutionaaliset järjestelyt voivat rajoittaa tai kiertää agendan valinnan kautta sellaisia asioita, jotka luovat kitkaa ja konfliktia. (Barnett & Duvall 2005, 3–4, 15–17.)

Rakenteellinen valta huomioi eri toimijoiden sosiaalisten kapasiteettien ja intressien lähtökohdat, sisäiset suhteet ja rakenteelliset positiot, kun he ovat kanssakäymisessä toistensa kanssa. Esimerkkinä rakenteellisen voiman olemuksesta voidaan pitää kapitalistisen maailmantalouden tapaa tuottaa sosiaalisia positioita pääomalle ja

työlle, huomioiden niiden erilaiset kyvyt ja mahdollisuudet vaikuttaa olosuhteisiinsa. Rakenteellinen valta muuttaa toimijoiden kohtaloita ja asemaa kahdella kriittisellä tavalla. Ensinnäkin rakenteelliset positiot eivät luo tasa-arvoisia sosiaalisia etuja, vaan pikemminkin ne allokoivat erilaisia mahdollisuuksia ja etuja eri positioille. Toiseksi sosiaaliset rakenteet eivät vain määritä toimijoita ja heidän kapasiteettiaan, ne myös muokkaavat heidän itseymmärrystään ja subjektiivisia intressejä. Toisin sanoen rakenteellinen valta voi toimia estävästi niin, että toimija ei voi tai pysty tunnistamaan omaa ylivaltaansa jossain asiassa. (Barnett & Duvall 2005, 3–4, 18–20.)

Produktiivinen valta on sosiaalisesti levittyvää subjektiiviteetin tuottavaa produktia, joka rakentuu merkitysten ja tarkoitusten kautta. Produktiivinen ja rakenteellinen valta ovat toistensa kanssa limittyviä monessa eri kohdin. Kummatkin kiinnittyvät sosiaalisiin prosesseihin, jotka eivät itsessään ole jonkin toimijan päätettävissä ja muokattavissa, mutta ne mukautuvat ja vaikuttavat toimijoiden käyttäytymisen perusteella. Kuitenkin rakenteellinen valta välittyy selvien rakenteellisten alistussuhteiden kautta, kun produktiivinen valta välittyy geneerisemmin ja hajanaisempien ja jäsentymättömien (diffuusien) sosiaalisten prosessien ja suhteiden kautta. Diskurssit liittyvät olennaisesti produktiiviseen valtaan, koska niiden avulla luodaan merkityksiä. Diskursiiviset prosessit ja käytännöt tuottavat sosiaalisia identiteettejä ja kapasiteetteja, kun ne luovat merkityksiä. (Barnett & Duvall 2005, 3–4, 20–22.)

3.3 Vallan analysoinnin moninaisuus

Patomäki (2020) kuvaa, että valta termiä käytetään monessa eri merkityksessä niin, että erilaiset valtakäsitykset johtavat erilaisiin normatiivisiin arvioihin, joissa tarkastellaan vallan ongelmallisuutta, minkälainen valta voi olla oikeutettua tai legitiimiä. Patomäki kuvaa, että valta-analyysin standardikaavan muodostuu Lukesin (2005) ja Foucault'n (mm. 1980) valtaulottuvuuksista, jotka yhdessä muodostavat neljä ulottuvuutta. Kussakin ulottuvuudessa vastataan eri kysymyksiin vallasta. Patomäki toteaa, että on hyvä kuitenkin muistaa, että vallan määrä ei ole vakio, joten koskaan valta-analyysistä ei voida saada ilmiötä täysin tyhjentävää (Patomäki 2020, 8). Vallan määrän vakiottomuutta tukee Foucault'n näkemys siitä, että valta on kaikkialla (ks. mm. Foucault 1980) jolloin myös voidaan kysyä, että jos valtaa on mahdotonta tyhjentää ja että se on kaikkialla – niin onko se siis lopulta kenelläkään tai millään? Tätä mielenkiintoista tieteenfilosofiseksi pohdinnaksi taipuvaa näkökulmaa ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkastella syvemmin.

Foucault'n (1980) mukaan valtaa (*power*) tulee analysoida jonain, joka kiertää tai sellaisena, joka toimii vain ketjun muodossa. Foucault'n mukaan valtaa ei voi paikantaa tänne tai tuonne, kenenkään käteen, koskaan hyödykkeeksi omistettuna tai palana rikkautta. Valtaa käytetään ja harjoitetaan verkostomaisen organisaation välitse. Foucault esittää, että vallan tutkimuksen piirissä tulisi paeta oikeudellisen suvereniteetin ja valtion instituutioiden rajoitetulta alueelta ja sen sijaan kiinnittää huomiota valta-analyysissä hallitsemisen (*domination*) tekniikoihin ja taktiikoihin. (Foucault 1980.) Vallan analyysi tai tunnetummin vallan analytiikka Foucault'n ajattelussa kohdistaa ajattelua perinteisen ”miksi”-asettelun sijaan ”miten”-kysymyksen äärelle (Miller & Rose 2010, 14–15).

Foucault'n (1998, 69) mukaan:

”Vallan termein tehty analyysi ei saa olettaa lähtökohdaksi valtion suvereeniutta, lain muotoa tai herruuden kaikenkattavaa ykseyttä – ne ovat vasta sen lopputuloksia. Nähdäkseni valta on ymmärrettävä ennen kaikkea toiminta-alueensa järjestystä sisäisesti konstitutiivien voimasuhteiden moninaisuudeksi. Valta on peliä, joka kamppailujen ja loputtomien ristiriitojen kautta muuttua, vahvistaa ja kääntää voimasuhteita vastakkaisiksi. Vallalla tarkoitan niitä tarttumakohtia, joita nämä voimasuhteet toinen toisista löytävät muodostaen niistä ketjuja ja järjestelmiä tai päinvastoin niitä toinen toisistaan eristäviä kuiluja ja ristiriitoja. Lisäksi tarkoitan vallalla strategioita, joissa voimasuhteet tulevat vaikuttaviksi ja joiden yleinen suunnitelma tai institutionaalinen kiteytyminen ruumiillistuu valtiokoneistossa, lain muotoilemisessa ja yhteiskunnallisissa hegemonioissa.”

Valtion suvereenius on siis vallan lopputulos, vaikka itsessään suvereenius on valtaa. Foucault'n näkökulman mukaan vallan analyysi ei siis ole niinkään kiinnostunut vallan alkuperästä (esim. lähde) tai valtaan liittyvistä väkivallan monopolin kysymyksistä⁵⁶, vaan intressinä on tutkia valtaa jossain ajallisaikallisessa tilanteessa. Tässä tutkimuksessa tällaisena tilana toimii kansallisen turvallisuuden ”esiintulo” ja sitä tuottaneet puhekäytännöt ja diskurssit.

Barnett & Duvall (2005, 2–3, 10) esittävät, että vallan analyysin (*analysis of power*) tulee pitää sisällään miten, miksi ja milloin jollain toimijalla on valtaa jotain kohden (*power over*) ja kuinka sosiaaliset suhteet määrittävät keitä toimijat ovat ja mitkä ovat heidän kapasiteettinsa ja käytäntönsä tehdä asioita sosiaalisen tuottamisen näkökulmasta (*power to*). Tämän lisäksi tulisi miettiä globaalin elämän rakenteita ja prosesseja, jotka mahdollistavat tai rajoittavat toimijoiden kohtaloiden tulevaisuutta. Toisena vallan analyysin osana Barnett & Duvall (2005) nostavat esille, että analyysin tulisi pitää sisällään ja huomioida normatiiviset rakenteet ja diskurssit, jotka synnyttävät (*generate*) erilaisia sosiaalisia kapasiteetteja toimijoille, joiden avulla ne voivat tavoitella

⁵⁶ Vrt. Weberiläinen näkemys vallasta ja valtiosta väkivallan monopolina, ks. Weber 2012.

intressejään ja ideaalejaan. Valta (*power*) on tuote, joka syntyy sosiaalisen kanssakäymisen kautta ja joka muovaa toimijoiden kapasiteettia päättää omasta toiminnastaan.

Patomäki (2020, 8–10) esittämässä valta-analyysin kehyksessä Lukes (2005) muodostaa kolme ensimmäistä ulottuvuutta individualismin ja kollektivismiin jakoihin perustuen. Foucault (1980) muodostaa neljännen tason, jossa ajatuksena on vallan tuottavuus (ks. kuvio 5). Ulottuvuuksista kukin vastaa eri kysymyksiin vallasta itsestään: 1. ulottuvuus on niin sanottu suora valta (kuka saa tahtonsa läpi valitessaan näkemyseroja, kun vallitsee eri vastakkaisia intressejä tai yleisimmin konflikti), 2. ulottuvuus on päätöksenteon asialistan muodostamisen valta (kuka tai mikä määrittelee politiikan asialistan), 3. ulottuvuus on annettuna otetun taustan latenttien konflikti (kuka tai mikä on määrittänyt vallitsevan taustan ja sen oletukset, kuka pitää niitä yllä), 4. ulottuvuus on subjektien ja käytäntöjen muodostuminen (mitä toimijoiden tekeminen saa aikaan, mitä ovat vallan konstitutiiviset vaikutukset, minkälaisia subjekteja valta tuottaa tarkoituksellisesti tai tarkoituksettomasti). Ensimmäinen ulottuvuus on lähimpänä vallan vanhaa merkitystä – *kenellä* valta on. Toinen ulottuvuus sijoittuu jonnekin individualistisen ja kollektivistisemmän ajattelun välimaastoon. Kolmas ulottuvuus ilmenee, jos vallan asialistaa määrittävät taustalla olevat tai impersonaaliset prosessit tai jos eri toimijat eivät huomaa asialistan määrittämisen yhteydessä olevia latenteja konflikteja. Neljäs ulottuvuus liittyy vallan tuottamiseen, valtaa tuottavat niin yksilöt kuin laajemmin väestöt.

Kyvyt ja mahdollisuudet tuottaa vaikutuksia, kyky tuottaa artefakteja (tuotanto) ja subjekteja (tuottava valta), mutta myös näiden tuhoaminen (tuotannon ja tuottavan vallan mahd. tarkoittamattomat seuraukset; esim. sota) voivat lisääntyä tai pienentyä vallan käyttämisessä. Lisäksi valta syntyy yhteistoiminnasta, ollen moninaisuuden perustuvan toiminnan lopputulosta, jota käytännössä koordinoidaan vakuuttamiseen pyrkivän kommunikaation kautta, jossa valta voi syntyä ja perustua keskustelussa syntyneeseen suostumukseen. (Patomäki 2000, 10.)

Valta ilmenee myös hallintana, joka voi olla esimerkiksi asioiden tai prosessien hallintaa. Hallinnan analytiikkaa pidetään omana tutkimussuuntauksena, jonka pyrkimyksenä on tarjota konkreettisia välineitä moninaisten vallankäytön ilmiöiden tarkastelemiseen. Hallinnan analytiikka pohjautuu Foucault'laiseen valtakäsitykseen ja vallan analyysiin. Tavoitteena on tarkastella, ”miten valta toimii, millaisia subjekteja, suhteita, käytäntöjä ja pyrkimyksiä se ’luo’ ja tekee mahdolliseksi”. (Helén 2004, 207–210; Helén 1995; ks. myös Hacking 1986.) Hallinnan analytiikan avulla voidaan tarkastella muun muassa hallinnaksi vakiintuneen vallankäytön keinoja ja välineitä sekä ihmisten käyttäytymiseen vaikuttamisen yhteiskunnallisia strategioita ja ohjelmia. Analytiikassa tutkimuskohteen yhteiskunnallisten sidosten tarkastelu

mahdollistaa vallankäytön paikallisten ja käytännöllisten toimien kytkemistä laajempaan yhteyksiin. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 7; ks. myös Miller & Rose 2013.)

Hallinnan analytiikassa valta käsitetään hajautuneeksi, valta koostuu lukuisista suhteista, toimijoista ja vallan subjekteista, joista edelleen muodostuu vallan harjoittamisen järjestely ja tilanne (Helén 2004, 207), toisin sanoen valta ja vallankäyttö eivät ilmene hallinnan analytiikassa annettuina tosiasioina tai institutionaalisina selviöinä. Vallankäytön muotona hallinta⁵⁷ (*gouvernement*) levittäytyy yhteiskunnan kaikille osaluueille siten, että sen harjoittaminen sitoo enemmän tai vähemmän systemaattisesti toisiinsa mitä moninlaisimpia toimijoita, näiden pyrkimyksiä, erilaisia tiedon muotoja sekä yksilöön itseensä, mutta myös muihin kohdistuvia käyttäytymisen ohjaamisen käytänteitä. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 10–11, viittaa Dean 1999, 11 & Foucault 1991). MacDonald & Hunter (2019, 8) kuvaavat, että hallinta on hajanainen keino käyttää valtaa väestöön, hallinta on poliittisen talouden tiedottamaa ja turvallisuus 'laitteiden' kautta artikuloitua. Hallinnassa käytettävät erilaiset vallan harjoittamisen mekanismit poikkeavat kurinpidollisen vallan harjoittamisen tavoista, kuten toteuttamalla niitä diskursiivisesti erilaisten 'ennustusten' ja tilastojen välityksellä.

Hallinta tähtää yksilöiden, yhteisöjen ja kokonaisten populaatioiden ohjaamiseen laskelmoidun ja johdonmukaisin keinoin, saavuttaakseen päämäärät(-iä), jotka kulloinkin koetaan tärkeiksi. Jotta hallinta olisi tehokasta on sen oltava yksilöllistä ja yksilöivää. Toisin sanoen, ihmiset on ohjattava ymmärtämään itsensä jonain, esimerkiksi kansalaisina, opiskelijoina, työläisinä tai kuluttajina, joista jokaisella on henkilökohtaisia vastuita kannettavanaan. (Kaisto & Pyykkönen 2010, 11, viittaa Dean 2007, 60–78; ks. myös Foucault 2008 & Rose 1999.)

Dean (1999, 11–23) mukaan, kun hallinta otetaan mukaan vallan analyysiin/analytiikkaan, voidaan erilaisten auktoriteettien ja virallisten toimijoiden toiminnan nähdä olevan intentionaalista, laskelmoitua ja rationaalisuuteen perustuvaa toimintaa, jossa käytetään hyväksi erilaisia tekniikoita ja tiedon muotoja/esityksiä. Hallintaan liittyvä toiminta pyrkii eri tekniukoin ja tiedoin, vaikuttamaan ja muokkaamaan ihmisten käyttäytymistä (*conduct*) työstämällä uskomuksiamme, halujamme,

⁵⁷ Käsitteenä hallinta on moninainen. Helén (2004, 209) kuvaa hallinta-käsitystä seuraavasti: ”Koska Foucault valtasi sanan *gouvernement* uusiokäyttöön, tätä käsitettä on lähes mahdoton suomentaa niin, että sen merkitysulottuvuudet välittyisivät. Käytän sanaa 'hallinta' viittaamaan kyseiseen käsitteeseen, en 'hallinnointia' (esim. Hänninen & Karjalainen 1997), joka assosioituu liian läheisesti 'hallintoon' (*administration*) ja sen muodolliseen ja rutiininomaiseen eli byrokraattiseen toimintatapaan ja –rationaalisuuteen, Suomensano ”hallinta” ei kenties tuo kyllin selvästi esiin käsitteen poliittista luonnetta, ja se assosioituu ehkä liian henkilökohtaisen elämäntilanteen kysymyksiin (vrt. 'elämäntilanne'). Pidän sitä siltä 'hallinnointia' osuvampana. Foucault korostaa, että *gouvernement* on eri asia kuin *domination*, joka Foucault'n *Seksuaalisuuden historiassa* (1998) on suomennettu sanalla 'hallinta'. Itse suomennan *domination*-termin asiayhteyden mukaan sanoilla 'ylivalta', 'hallitseminen', 'herrsävyys' tai 'alistaminen’.”

pyrkimyksiämme ja etujamme. Muovaamisella on selkeät päämäärät, jotka ovat muuttuvia, ja sen vaikutukset ja seuraukset ovat ennakoimattomissa. Hallinnan analytiikkaa käyttämällä voidaan tutkia olosuhteita, joissa hallinnan alueet (regiimit) esiintyvät, ja tutkia edelleen niitä toimenpiteitä, joilla regiimejä pidetään yllä sekä muokataan. Regiimit ovat hyvin institutionalisoituneita alueita. Näiden alueiden toiminnallinen ulottuvuus nojaa alueisiin kiinnitettyihin rutineihin ja ritualistisiin tapoihin toimia. Keskeinen tavoite ja pyrkimys hallinnan analytiikassa on löytää regiimille strategia tai sen olennainen logiikka, jotka toimivat välttäjinä siinä, kuinka käytäntö(-tännöt) sitoutuvat eri päämääriin ja regiimin institutionaaliseen rakenteeseen. Hallinnan analytiikassa haetaan vastauksia esimerkiksi kysymyksiin: Miten tieto ja totuus liitetään osaksi hallintaa, miten hallinnan kohteena oleva tuodaan esille, miten hallinta yhdistyy rationaalisuuden esityksiin ja järkeilyn/järkeistämisen muotoihin, miten ja millaisin tekniikoin hallintaa toteutetaan, miten hallinta muodostaa erilaisia subjekteja ja toimijoita.

Rose (1999, 65–66) kuvaa, että hallintavallan perustana on hallinta vapauden kautta. Helén (1995, 276) esittää Foucault'n valtakäsitykseen viitaten, että:

”Valta on olemassa käytettäessä ja toimittaessa, kyse on kyvystä ja toimivallasta. Valta on toimijoiden eli subjektien välinen toiminta- ja vaikutussuhde, siksi se on luonteeltaan taktista ja strategista. Valta on suhde, jossa A:n toiminta ja pyrkimykset vaikuttavat B:n toimintaan ja päämääriin.” (Helén 1995, 276.)

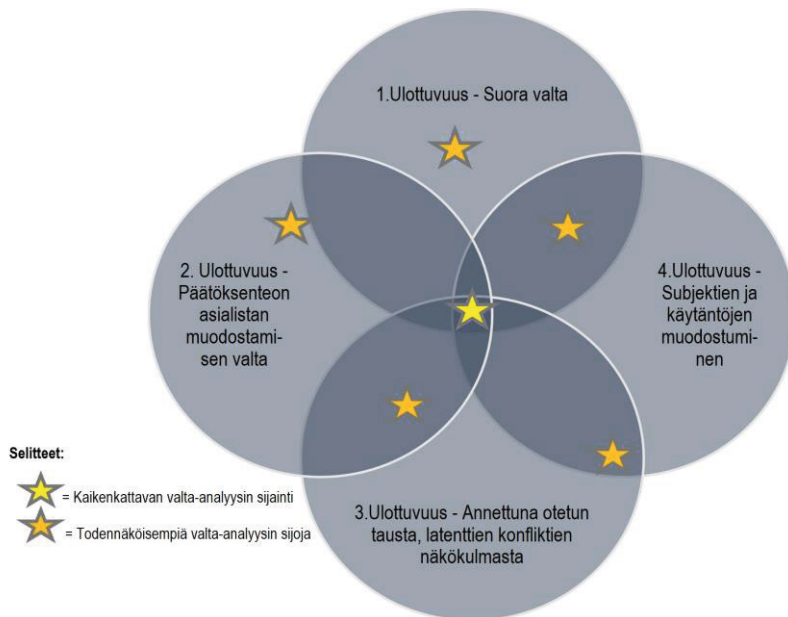
Valta esiintyy siis vuorovaikutuksellisena aktiivisena suhteena eri toimijoiden välillä, joka konkretisoituu esimerkiksi lainsäädännön välityksellä – tähän liittyy hallintavallan vapauden liitos. Tässä suhteessa valta on tuottavaa, kun vallan käytön avulla määritellään vallan kohteena olevien toimijoiden vaihtoehtoja ja määritellään niiden vaihtoehtojen ehtoja. Hallintaan pyrkivä tuottava valta näyttäytyy strategisena toisen toimijan hallintana ja omien päämäärien tavoitteluina. Esimerkiksi Miller & Rose (2010, 28, 47–50) kuvaavat, että asiantuntijuuden avulla tuodaan erilaisia ongelmia ja näkökulmia esille. On kuitenkin huomioitava, että asiantuntijan esille tuomat ongelmat ovat eräänlaisessa sisäisessä yhteydessä niihin liittyviin ratkaisukeinoihin. Valtion toiminnan legitimitettä tarkastellessa asiantuntijan esittämänä esitetyt arvot ja normit voivatkin alkaa näyttää pakottavilta – onhan niiden keskeinen väite se, että ne edustavat objektiivista ja pyyteetöntä totuutta ja lupausta paremman lopputuloksen saavuttamisesta.

Miten hallinnan analytiikkaa tulisi sitten tehdä ja kuinka se toimiikaan vallan analyysin synonyymina? Kaisto & Pyykkönen (2010, 13) esittävät, että hallinnan analytiikka ei suoranaisesti tarjoa mitään valmista yleisteoraa vallasta tai sen käsitteellisistä jäsennyksistä, kun tarkastellaan valtaa harjoittavia tahoja. Hallinnan analytiikka

toimiikin Foucault'n vallan tutkimuksen orientaatiota mukaillen ”tutkimuksellisten käsitetyökalujen varantona”, näitä työkaluja ja niiden toimivuutta tuleekin aina tarkastella ja koetella kunkin tutkimuskohteen yhteydessä erikseen. Hallinnan analytiikan silmin onkin tärkeää, että tutkimuskohde ja tutkimisen tapa ymmärretään dynaamisiksi.

Dean (1999, 34–38) kuvaa oivallisesti, että lähtökohtana ei ole hallinnan kohteiden vapauttaminen hallinnan alaisuudesta, vaan paljastaa ja analysoida hallinnan harjoittamista ja valtasuhteen luonnetta, sekä näiden rationaalisuutta (ks myös Dean 1995). Kaisto & Pyykkönen (2010) esittävät, että vallankäytön analyyseissa tulisi muun muassa kaivaa ”vallankäyttöä esiin odottamattomista, aiemmin sille ulkoisiksi ymmärretyistä tilanteista ja toimista” (mt. 9). Tutkimuksessani pyrin tarttumaan tähän tarpeeseen luomalla näkymän vallan produktiiviseen luonteeseen ja ilmentymiseen turvallistamisen välittämänä.

Kuviossa 5 esitetään vallan analyysin ulottuvuudet (mukaillen Patomäen 2020 esitys). Ulottuvuudet eivät ole toisistaan täysin irrallisia, vaan ne jakavat väistämättä toistensa kanssa erilaisia yhtymäkohtia.

Kuvio 5. Vallan ulottuvuudet ja valta-analyysin sija stantardikaavan ulottuvuuksien keskuudessa. (Lähde: mukailtu Patomäki 2020, 8.)

Katson, että onnistunein valta-analyysi tapahtuu ideaalitulojen poikkileikkaustilassa. Ideaalitulo on kuitenkin ehkä vaikea saavuttaa, koska kuten todettua, vallan

määrittely ja sen ehdot ovat ennen kaikkea konteksti- ja merkityssidonnaisia. Näin ollen valta-analyysi tapahtuu useimmin jonkin tai joidenkin ulottuvuuksien suunnassa, kattaen/ottaen huomioon pääosat eri ulottuvuuksista, mutta ei täysin kattaen jokaista. Analyysistä ei täten muodostu täysin ilmiötä tyhjentävää, mutta se paljastaa halutussa tarkastelunäkökulmassa vallan olemusta, intentioita ja seurauksia.

Valta-analyysin arvioinnissa tuleekin huomioida sitä ympäröivä konteksti ja analyysia varten muodostettava tulkinta(tarkastelu)kehys. Tässä suhteessa olen pyrkinyt paikantamaan tutkimukseni asemaa nimenomaisesti valta-analyysin poikkileikkaustilaan, koska laajassa sosiaalisen todellisuuden makrotason kuvassa *turvallistumisen* näkökulma jakaa useita vallan analyysin yhtymäkohtia.

3.4 Turvallistaminen vallan voimakeinona

Tässä alaluvussa tiivistän vallan tematiikan ja turvallistamisen välisen yhteyden tutkimusasetelmassani. Ensimmäiseksi käsittelen turvallistamisteorian ja turvallistamisen teoreettisia lähtökohtia. Toiseksi kuvaan, kuinka ymmärrän ja tulkiten turvallistamisen toimivan *vallan(käytön) voimakeinona*, jonka liikkeen ja vaikutuksen tulkitaan tapahtuvan kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa osana laajaa makrotasolla tapahtuvaa sosiaalisen todellisuuden konstruoitumista.

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallisuus on sosiaalinen konstruktio⁵⁸, joka vanhan militaristisen voimapolitiikan sijaan nähdään koostuvan useista eri sektoreista tai elementeistä. Koulukunnalla tarkoitetaan joukkoa tutkijoita ja heidän tutkimustyötään, joka liittyy laajan turvallisuuden tutkimukseen. Tunnetuimpina koulukunnan edustajana tunnetaan Barry Buzan, Ole Wæver ja Jaap de Wilde. Tieteellisen keskustelun monikentässä koulukunta asemoituu kriittisen turvallisuudentutkimuksen ja perinteisen turvallisuuden tutkimuksen välimaastoon – omaten kuitenkin vahvan kriittisen tarkastelun taipumuksen (Buzan ym. 1998). Koulukunnan teoreettiset lähtökohdat rakentuvat niin sanotun turvallistamisen teorian ympärille, joka esiteltiin ensimmäisen kerran Buzanin, Wæverin ja De Wilden (1998) teoksessa *Security: New Framework for Analysis*.

Kööpenhaminan koulukunnan mukaisessa tulkinnessa ei nähdä, että turvallisuus-kysymykset olisivat jaoteltavissa puhtaasti objektiivisen ja subjektiivisen jaottelun välillä – toisin sanoen ei ole olemassa objektiivisia turvallisuuskysymyksiä, muttei myöskään subjektiivista turvallisuutta, jossa jokin tärkeä toimija(t) määrittelisi sen olevan jotain sellaisenaan. (ks. mm. Guzzini 2011, 311). Turvallisuus on intersubjektiivista,

⁵⁸ Ks. tutkimuksen tieteenfilosofinen ja -teoreettinen asemoituminen luku 1.4.

turvallistaminen tapahtuu puheakteina, jossa turvallistava toimija esittää turvallisuuden liittyviä argumentteja ja joita yleisö tulkitsee/hyväksyy/hylkää. Argumenttien avulla puhuja yrittää tai hänen tavoitteenaan on saada kuulijoissa yhteinen käsitys siitä, että puhutun kontekstin ympärillä on uhka – jopa kriittinen – joka tarvitsee turvallisuushuomiota. Se miten yleisö vastaanottaa turvallistamisen puheen riippuu vallitsevista olosuhteista ja kontekstista. Turvallisuus tapahtuu ja rakentuu konstruktivistisesti – sosiaalisen kanssakäymisen ja kielen avulla. (Buzan ym. 1998, 30; Buzan & Wæver 2003, 49; ks. myös Emmers 2019; Balzacq 2011a & Wæver 2004.)

Turvallistamisessa on kolme keskeistä osatekijää, joita ovat: 1) turvallistamisen kohde (*referent object*), 2) turvallistaja (*securitizing actor*) ja 3) funktionaaliset toimijat (*functional actor*). Turvallistamisen kohde tarkoittaa asioita, joita tai joiden olemassaoloa uhkaa/vaarantaa jokin eksistentiaalisena pidettävä uhka. Turvallistaja on se taho, joka ilmoittaa ja julistaa turvallistamisen kohteen olemassaolon olevan uhattuna. Turvallistaja on se, joka käyttää turvallistavat puheaktit. Funktionaaliset toimijat ovat tahoja, joilla on merkitystä turvallistettavan alan käytännön toiminnassa. Funktionaaliset toimijat ovat tahoja, joilla on/voi olla merkittävä vaikutus turvallistamisen lopputuloksessa, vaikka suoranaisesti heillä ei olisikaan toimeenpanevaa valtaa turvallistamisessa. (Buzan ym. 1998, 35–42; ks. myös Emmers 2019.)

Balzacq (2011) esittää, että turvallistamisen tutkimisen mielekkyyden vuoksi, turvallistamisen kohteena katsottavan kontekstin tulisi olla julkisen huomion kohteena ja että kontekstin tulisi olla lainsäädännöllisten ja/tai poliittisten toimien kohteena, jotka osaltaan ovat poliittista systeemia läpileikkaavia (mt. 32). Vuori (2004, 5) kuvaa, että turvallistamiseen liittyvä tutkimus on pääsääntöisesti keskittynyt demokraattisissa poliittisissa järjestelmissä tapahtuvaan turvallisuuskysymysten sosiaaliseen rakentumiseen.

Balzacq (2011a) mukaan turvallistamisen teoriassa on tunnistettavissa filosofinen ja sosiologinen näkökulma. Näillä näkökulmilla on kolme keskeistä eroa suhteessa toisiinsa. Ensinnäkin filosofinen näkökulma perimiltään redusoi turvallisuuden konventionaaliseksi menettelyiksi (esim. avioliitto) tai tilanteeksi, jossa puheakti rakentuu niin, että se menestyy tavalla tai toisella. Sosiologinen näkökulma vastaavasti argumentoi, että turvallistaminen on ymmärrettävissä paremmin strategisena tai pragmaattisena prosessina, joka ilmenee ja tapahtuu, kun tilannekohtaiset asemat, konteksti, yleisön psyko-kulttuuriset dispositiot ja puhuja ja kuuntelija ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Toisin sanoen, diskurssien strateginen toiminta tapahtuu suostuttelun kautta, jossa käytetään erilaisia artefakteja (metaforat, tunteet, stereotyytit, eleet, hiljaisuus, valheet), jotta haluttu tavoite saavutetaan. Toiseksi sosiologisessa näkökulmassa toimijoiden nähdään olevan tuottajia, jotka tuottavat turvallistamisen

diskursseja. Kummassakin näkökulmassa yleisö on tärkeässä roolissa, mutta riippuen katsontakannasta yleisöä huomioidaan eritavoin. Filosofisessa näkökulmassa yleisö on formaali annettu kategoria, jossa yleisö on valmis ja avoimesti ottava, kun sosiologisessa näkökulmassa turvallistavat toimijat ja yleisö toimii yhteisen perustan mukaisesti. Sosiologisen näkökulman mukaan turvallistaminen on käytäntöä, konteksteja ja valtasuhteita, jotka kuvaavat (*characterize*) turvallisuusuhkakuvien rakenteita. Sosiologinen näkökulma sanoo, että vaikka diskursiiviset käytännöt ovat tärkeitä selittämään kuinka jotkin turvallisuus ongelmat syntyvät tai ilmenevät, osa näistä kehittyvistä ongelmista ja ilmentymistä nousevat vähäisen tai jopa olemattoman diskursiivisen yhteyden (*design*) kanssa. (mt. 1–3.)

Intressi hyödyntää turvallisuutta oman puheensa välityksellä eri toimiensa ja tekojensa perusteluissa on jopa arkista nykyajassa. Muun muassa Limnell (2009, 9) toteaa, että ”turvallisuuden ja uhkakuvien määrittämisestä on muodostunut poliittinen kilpakenttä, jossa turvallistetaan lähes kaikkea mahdollista”. Vastaavasti Nyman (2013, 51) kuvaa, että nykyhetken niin sosiaalinen kuin poliittinen todellisuus on kylästetty turvallisuus- ja turvattomuuspuheella.

Vuori (2005, 48) mukaan turvallisuuden käyttäminen poliittisessa retoriikassa on otollista, koska arkikäytössä turvallisuudella on hyvin positiivisia mielleyhtymiä. Turvallistaminen onkin voimakas keino saada jokin yleisö puhujan ehdottamien tekojen taakse. Lisäksi turvallistamisen avulla luodaan/annetaan kuvaa politiikan tuloksellisuudesta. Turvallistaminen auttaa siis vakuuttamaan, että asiassa ehdotetuilla toimenpiteillä saadaan aikaan turvallisuuden lisääntymistä. Turvallistamispuhe tunnistaa haavoittuvuuksia luoden vaikutelman, että mikäli ehdotettuja toimenpiteitä ei tehdä, turvattomuus lisääntyy. (myös Balzacq 2005.) Turvallistaminen ei ole aina vain yksisuuntaista – ikään kuin turvallistaminen olisi menestymisen ehto ja seuraus. Turvallistavapuhe voi myös olla vaikutukseltaan negatiivista turvallistajaa kohden. Vuori (2011, 126, 180) kuvaa, että turvallistaminen voi myös kääntyä itseään vastaan, toisin sanoen turvallisuusuhkien määrittely voi johtaa eräänlaiseen vastavuoroisten siirtojen valtapeliin. Vastaavasti Broecher ja Westermeier (2019) toteavat, että turvallistaminen voi toimia myös hegemoniana, joka voi kääntyä itseään vastaan niin, että turvallistaja ei pystykään enää kontrolloimaan turvallistamaansa ilmiötä.

Yksittäinen valtio joutuu kansallisen uhatodellisuutensa lisäksi muotoilemaan kasvavassa määrin uhkakuvansa globalisoituvan maailman osana yhdessä laajaa kansainvälistä uhkakuvapolitiikkaa. Turvallistaminen on osa jatkuvaa poliittista priorisointiprosessia, jota toteutetaan tietoisesti ja tiedostamatta niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Laitinen & Huhtinen (2021, 84) tuovat esille, että turvallisuuspolitiikan retoriikan konstruoinnissa on kyse vakuuttamisesta, joka suomalaisessa ulko-

ja turvallisuuspoliittisessa on ollut ”kulmakivi” siinä, että ensin vakuutamme itsemme oman toiminnan vilpittömyydestä, jonka jälkeen sen toivotaan olevan myös signaali ympäristölle lähellä ja globaalisti, että Suomi haluaa pysyä kansainvälisten kriisien ulkopuolella. Laitinen (2005b, 15) sanoittaa konstruointia myös seuraavasti:

”Turvallisuuspolitiikan (retoriikan ja diskurssien) konstruoinnissa on erityisesti kysymys vakuuttamisesta. Toisin sanoen on luotava uskottavuutta niin omien kuin vieraidenkin joukossa, jotta turvallisuuspolitiikan perusta pitää. Pitkälti kyse on eräänlaisista luoduista illuusioista, joita erilaiset käytännöt sekä konventiot kannattavat. Turvallisuuspolitiikka on erityisesti ”tekstejä”, joiden varassa ja sisällä varsinainen toiminta, käsitteet ja politiikan sisällöt määritetään.” (Laitinen 2005b, 15.)

Buzan ym. (1998, 21–24) toteavat, että turvallisuus uhkien erityinen luonne (*special nature*) oikeuttaa käyttämään erityisiä (*extraordinary*) keinoja niiden käsittelyssä. Turvallisuuden hyödyntäminen on toiminut avaimena, jonka avulla on voitu legitimoida voimankäyttöä. Lisäksi se on avannut valtiolle mahdollisuuden liikuttaa tai ottaa haltuun erityisvoimia (*special powers*) joilla käsitellä uhkia. Turvallistamista voidaan pitää niin sanotusti politisoinnin (*politicization*) ”extreme versiona”, esimerkiksi tekstuaalinen analyysi osoittaa, että jokin asia voidaan suunnitella kansainvälisen turvallisuuden asiaksi, mikäli se voidaan argumentoida tärkeämmäksi asiaksi entä toinen – ja näin ollen käsittää ylempänä prioriteettina.

Buzan ym. (1998, 25) kuvaavat, että turvallistamista voidaan tutkia diskurssien ja poliittisten ”tähtikuvioiden” (*constellations*) kautta. Voimme todeta olevamme keskellä turvallistamista, kun 1. turvallisuuteen liittyvät argumentit, retoriset ja semioottiset rakenteet saavuttavat sellaisen pisteen, jossa yleisö sietää sääntöjen loukkauksia (*tolerate violations*) tai muutoksia, joita muutoin tulisi noudattaa, 2. jos argumentoinnin keinot kiireellisyydessä ja tarkeydessä on tehty muuttamaan prosesseja/menetelmiä, joita on ollut ennen noudatettava.

Diskurssien ja kielenkäytön näkökulmasta ei ole suinkaan yksiselitteistä luoda kaiken kattavaa kuvaa turvallisuudesta todellisuuden osana. Berger & Luckmann (1994, 50) kuvaavat, että kieli yhdistää jokapäiväisen elämän todellisuuden eri alueet ja nivoo ne yhteen mielekkääksi kokonaisuudeksi. Kielen avulla ja sen kyvyllä voidaan ylittää ”tässä ja nyt”-kokemukset tila-, aika- ja sosiaalisen ulottuvuuden kautta. Tämän ’transsendenttikyvyn’ ansiosta kieli pystyy tekemään ”läsnä oleviksi” asioita ja esi- neitä, jotka eivät ole fyysisesti, ajallisesti ja sosiaalisesti havaittavissa ”tässä ja nyt”.

Raud (1992) mukaan ”vallan kielenkäyttötapa koskettaa jokaista yhteiskunnan jäsentä, koska valta hallitsee informaation liikkumista”. Raud esittää, että luovassa kielenkäytössä on kaksi äärimmäisyyttä: *kuva*, joka avartaa jonkin sanan merkityskenttää mielivaltaisesti ja käytännöllisesti katsoen äärettömästi, sekä *termi*, joka kaventaa

merkityskentän tietyn tarkoituksen mukaiseksi. Käytännöt eli konventiot ovat alisteisia erityisesti silloin, kun kielenkäyttöä ohjaa valta. Valta luo illuusion, jossa se samalla täsmentää, että laajentaa sanojen merkityksiä. Valta panee sanat merkitsemään joitakin omalta kannaltaan olennaisia spesifisiä käsitteitä, joiden tulee olla niin täsmällisen ilmaistuja kuin mahdollista (siirtymä termiä kohti) ja, jotka käsittelevät ihmiselle olennaisen tärkeitä aloja (siirtymä kuvaa kohti). (mt. 68–69.)

Puhekäytäntöjen ja diskurssien voidaan katsoa olevan vangitsevia ja valtaa itsessään käyttäviä – nehan luovat jostain todellisuuden kuvan ja esityksen. Tämä luominen on yhtäältä jo itsessään vallankäyttöä, joka ansaitsee kriittisen tarkastelun huomion. Turvallisuuden parissa diskurssit saavat omanlaisensa arvon. Turvallisuus tuntuu kohottavan diskursseille erityistä herkkyyttä siinä, kuinka se saa voiman liikkumaan. Voimalla tarkoitan valtaa, joka näkyy usein turvallisuuden kovissa esityksissä, kuten viranomaisten voimankäytössä, varautumisessa, vaatimuksissa turvata yhteiskunnan elinvoima ja niin edelleen. Turvallisuus on kansallisesti ja kansainvälisesti hyvin aktiiviseksi todettava itsenäinen diskurssi, jota hyödynnetään yhä uudelleen ja uudelleen eri valtioiden toimesta, muun muassa politiikassa, sodan(käynnin) oikeutuksessa, mielenosoitusten hallinnassa, kansainvälisten suhteiden ylläpitämisessä ja luonnonvarojen hallinnan oikeuttamisessa ja käyttämisessä sekä monessa muussa asiassa.

Raud (1992) kuvaa, että julkisen kielen rakenteet voivat olla yhtä monitasoisia, kuin esimerkiksi kaunokirjallisuudessa, mutta sen korkeimmat tasot eivät sisällä yhtä paljon tasoja, kuin esimerkiksi esteettisen kulttuurin ilmaisussa. Tämä johtuu siitä, että julkisessa ja erityisesti virallisessa kielessä tapahtuu sanojen devalvaatiota, jonka seurauksena syntyy merkityksettömiä merkkejä. On kuitenkin tärkeä huomata ja ymmärtää, että nämä pystyvät vaikuttamaan ihmiseen ja hänen tietoisuuteensa, jos hän on tottunut tulkitsemaan kaikkia merkkejä, jotka joutuvat hänen havainnointinsa alaisiksi. (mt. 70.) Kielen ja sen välittämän vallan tutkiminen edellyttää siis halua tutkia merkityksiä ja kykyä ymmärtää kieltä merkitysten välittäjänä, mutta myös luojana.

Valtion näkökulmasta merkittävimpinä turvallisuusuuhkina voidaan pitää sen olemassaoloa ja pysyvyyttä uhkaavia uhkia ja vaaroja. Esimerkiksi kansallisen turvallisuuden asiaksi voidaan nostaa sellainen asia, joka valtion turvallisuuden alalla ylittää muut turvallisuusintressit valtion olemassaolon ja pysyvyyden varmistamiseksi. Valtion voidaan nähdä tarvitsevan erilaisia käsityksiä ja malleja turvallisuudesta, jotta se voi taata kansalaistensa perustuslailliset oikeudet ja mahdollisuuden turvalliseen elämään, mutta yhtäältä varmistamaan oman suvereniteettinsa ja hyvinvointinsa, niin sisäisiltä kuin ulkoisilta uhilta. Vallan ja turvallisuuden tutkimuksen näkökulmasta onkin mielenkiintoista tarkastella niitä ehtoja, esityksiä ja vaatimuksia, joilla

turvallisuuden välityksellä käytetään valtaa, miten valta kytkeytyy turvallisuuteen ja kuinka turvallisuuden avulla perustellaan vallankäyttöä.

Niin historiallisesti kuin tänäkin päivänä valtio tunnustetaan tietyn maa-alueen ylimpänä itsenäisenä vallan käyttäjänä ja omistajana. Tähän perinteiseen toimijuuteen liittyy valtion tarve, halu ja kyky olla turvassa sisäisiltä ja ulkoisilta uhilta – tätä on pidettävissä myös kansallisen turvallisuuden ”päätaivoitteena”, jota valtion tulee hallita. Turvallisuus ei ole kuitenkaan vain perusarvo, joka on itsestään selvä ja jollain tavalla puhdas sellainen. Turvallisuuden piirissä valtion, mutta toki myös muiden toimijoiden on tunnustettu olevan kykeneviä joko tarkoituksella tai tahattomasti luomaan tai käsittelemään turvallisuutta turvallistamisen keinoin, jolloin turvallisuuden välittämänä on voitu esimerkiksi oikeuttaa vallankäyttöä. Laitinen & Huhtinen (2021, 74) toteavatkin, että esimerkiksi kansallista turvallisuutta voidaan myös käyttää verhoon joillekin hyvin kyseenalaisille operaatioille.

Politiikan tutkimuksen kannalta turvallistaminen saa omanlaisensa näkökulman, koska voimme tehdä valistuneen tulkinnan, että turvallistaminen voi toimia poliittisena aseena ja välineenä, jonka avulla ja välittämänä jokin poliittinen intentio – ehkä jopa ideologia – on helpommin ”lyötävissä läpi”. Turvallistamisen yhteydessä vallan eri luokittelujen/muotojen ja hallinnan teoreettisia näkökulmia voidaankin käyttää tulkinnallisina välineinä kuvaamaan sitä, miten turvallisuuden intentionaalisuus ja välittyminen eri toimijoiden välillä tapahtuu, mitä se paljastaa, ja toisaalta, mitä se kenties jättää sanomatta.

Valtion oman toiminnan ja legitimitietin varmistamisessa, turvallistaminen on yksi vallankäytön keino, joka ilmenee turvallisuuspuheen retorisisina esityksinä. Kovan turvallisuuden näkökulmassa retorisesti esitetty turvallisuus konkretisoituu esimerkiksi fyysisinä turvallisuuden ilmentyminä, kuten hävittäjälentokoneina taivaalla tai kadulla partioivana poliisina. Valtion näkökulmasta retoriset ja konkreettiset fyysiset turvallisuuden keinot tukevat, täydentävät ja laajentavat toisiaan. Kumpikin niistä hoitaa omaa turvallisuustehtäväänsä – toinen kielellisenä argumenttina paperilla, toinen rautana kadulla.

Yleensä turvallistamalla vaikutetaan johonkin päämäärään, suoraan tai välillisesti erilaisia asioita ja konteksteja merkityksellistämällä. Eli voidaan myös nähdä, että turvallistaminen ja turvallisuuteen kytketty puhe ovat intentionaalisia tekoja, joiden avulla ja kautta valtio saa pitää yllä auktoriteettiaan ja siihen liittyvää legitimitettiä. Esimerkkeinä muun muassa, kuinka asevelvollisuuden epätasa-arvoisuutta siedetään sen turvallisuusmerkityksen takia tai, kuinka kalliita hävittäjähankintoja oikeutetaan niihin kytketyllä turvallisuuspuheella ja vaikutuksella Suomen kansalliseen puolustus-kykyyn. Turvallisuus ja sen merkityksellisyys ymmärretään tässä tutkimuksessa

yhtäältä valtion oikeutuskeinona käyttää valtaansa ja hallintaansa kansallisen turvallisuutensa eteen. Tämän ilmentymisenä voidaan pitää erityisesti turvallisuuden ilmentymistä lainsäädännössä.

Kuten todettua, turvallistamisen avulla tai välityksellä, jokin asia saa korostettua merkitystä ja painetta tulla huomioduksi, tai kuten Austin (1962) esittää, että valikoidun kielen avulla asioita merkityksellistetään, tuottaen näin rajattua todellisuuden käsitystä, jonka jonkin yleisön halutaan omaksuvan ikään kuin omakseen (mt. 94–107). Turvallisuus ei ole yksittäiseen aikaan ja paikkaan kiinnittyvä, kuin pysyvä entiteetti tai olemisen tila. Turvallisuus muuttuu ajallisaikallisesti ja sen elinkaareen vaikuttavat niin kulttuuriset kuin poliittiset tekijät.⁵⁹ Turvallisuus kuljettaa mukanaan valtaa, vai sanottaisiinko toisin päin, valta kuljettaa turvallisuutta mukanaan.

Olipa lopulta miten hyvänsä, tässä tutkimuksessa kantava näkökulma on, että tutkimusaineistossa esiintyvä turvallisuuspuhe ja diskurssit ymmärretään toimivan makrotasolla erilaisten merkitysten välittämisenä – turvallistamisena – joka jäsentyy eri toimijoiden puhekäytäntöjen ja diskurssien kokonaisuudessa. Tämän näkymän suunnassa ymmärränkin kansallisen turvallisuuden olevan sosiaalisen konstruktionismin tieteenfilosofisiin lähtökohtiin nojaten sosiaalisesti rakentuva kokonaisuus.

Tutkimuksessa sovellan turvallistamisteorian mukaista turvallistamisen konseptia siten, että ymmärrän sen olevan *turvallistumista*, jonka tulkitsen tapahtuvan laajana sosiaalisena konstruktiona ajassa eri toimijoiden ja tahojen tuottaman turvallisuuspuheen ja muiden turvallisuutta koskettavien puhekäytäntöjen kautta. Turvallistumisen välityksellä, jostain asiasta voi muodostua/rakentua/kehittyä niin merkityksellinen, että jossain prosessissa, kuten lainsäädäntötyössä, median puhekäytännössä tai viranomaisten virallisjulkaisujen kautta esitettyjen sisältöjen kehystämänä, asiasta voi muodostua uusia tai se voi oikeuttaa jo olemassa olevia valta- ja voimakeinoja tai pyrkiä edistämään turvallisuuden tilaa muutoin.

Tulkitsen siis turvallistumisen toimivan eräänlaisena välillisenä ei-intentionaalisenä produktiivisena valtana, *vallan voimakeinona*, joka tapahtuu eri diskurssien ja puhekäytäntöjen välittämänä; ja jonka myötä kansallinen turvallisuus turvallistuu lopulta osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää.

⁵⁹ Nousiainen (1998, 344) esittää oivallisesti lainsäädännön ajallisaikallisuuteen viitaten seuraavaa: ”Lainsäädäntö kuvastaa kunkin aikakauden yhteiskunnallis-valtiollisia näkemyksiä ja pyrkimyksiä, ja sitä erittelemällä on saatavissa tietoa ohjatun yhteiskunnallisen muutoksen suunnista ja rytmistä”.

4 TUTKIMUSMENETELMÄLLISET VALINNAT

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat ja valinnat. Luvun aluksi kuvaan tulkintani, miten vallan välittymisen muotona toimivat diskurssit, kieli ja teksti asemoituvat osana sosiaalista todellisuutta. Tämän jälkeen esittelen kriittisen diskurssianalyysin teoreettisia periaatteita, menetelmään kohdistuvaa kritiikkiä ja omaa tutkijapositioniani diskurssintutkimuksen viitekehyksessä. Luvun lopuksi kuvaan lähemmin tutkimusmenetelmän soveltamistani tässä tutkimuksessa.

4.1 Kriittinen diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä

Diskurssikäsitteen etymologia juontaa juuriaan keskiajan latinaan, jolloin se tarkoitti kiertämistä/ympäri juoksemista (Lehti 2018, 7; Renkema 2004, 48). Lehti ym. (2018, 7) kuvaavat, että diskurssit ikään kuin juoksevat kielenkäyttäjältä toiselle, toistuen tekstistä toiseen siten, että mikään yksittäinen esiintymä ei tee diskurssia vaan teksteissä toistuvat piirteet ja tihentymät luovat diskursseja⁶⁰ ja niin edelleen kielellisiä sosiaalisia käytäntöjä, jotka ovat ominaisia esimerkiksi ideologioille, yhteiskunnan osa-alueille tai ihmisryhmille (ks. myös Virsu 2012, 30). Terminä diskurssi yhdistettiin ja käytettiin alkujaan narratiivien kielipillisenä rakenteena (Barthes 1988). Alasuutarin (2011, 188) mukaan käsitteenä diskurssi viittaa sanojen ja todellisuuksien alati uudistuvaan yhteyteen, jossa kieli ja puhe paljastavat merkityksiä, tuottavat asiointiloja ja konstruoivat subjekteja ja identiteettejä kokonaisuudessa, jossa jonkin tekijän muuttuessa muuttuvat myös muut tekijät.

Käsitteenä diskurssi rinnastetaan usein *tulkintarepertuaari* käsitteeseen. Käsitteiden rinnakkaisuus läheistä, koska kummankin avulla pyritään kuvaamaan erilaisia merkityssystemejä. Jokinen ym. (2016, 34–35) kuvaavat, että niin diskurssin kuin tulkintarepertuaarin voi määritellä olevan ”verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta”. Diskurssianalyysissa ei itsessään tutkita repertuaareja

⁶⁰ Diskurssien määrittäminen on hyvin konteksti sidonnaista, esimerkiksi uutisten tuottama puhe olisi uutisdiskurssi, väitöskirjasta puhuttaessa puhe olisi esim. tieteellistä diskurssia tai vaikka autojen ominaisuuksia ja tekniikkaa käsittelevä puhe edustaisi autodiskurssia.

tai diskursseja, vaan mielenkiinto kohdistuu siihen, miten ne aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.

Vuori (2001, 82) jakaa diskurssin käsitteenä kolmeen eri merkitykseen. Ensimmäkin pienimmässä merkityksessä diskurssi viittaa kieleen ja kielenkäyttämiseen, joka ulotetaan lause- ja virkerajan yli. Laajemmassa merkityksessä diskurssia käytetään tekstiaineiston tarkastelussa, kun diskursseja suhteutetaan toisiinsa ja eritellään eri diskurssinimityksin. Laajimmassa käsityksessä diskurssien merkitys rakentuu, kun lausumia ja tekstejä liitetään esimerkiksi historiallisiin prosesseihin tai ajattelujärjestelmien muutoksiin. Parker (2014) määrittelee diskurssin hyödyntämällä seitsemää kriteeriä, joiden mukaan diskurssi realisoituu tekstissä, sillä on reaali maailman objektiivinen, diskurssi pitää sisällään toimijoita, diskurssi on yhtenäinen merkityssysteemi, diskurssi viittaa toisiin diskursseihin, diskurssit reflektivat omaa puhetaapaansa ja sillä historiallisuutta (mt. 6–16). Kriittisen diskurssianalyysin tutkimusperinteessä diskurssi käsitellään useimmiten kielenkäyttötapana, joka kuvaa heijastaen jotain tiettyä maailmankuvaa – samalla sitä itse rakentaen (Fairclough 2003, 124).

Viime vuosikymmeninä yhteiskuntatieteiden alalla on käyty (tai on ehkä yhäkin käynnissä) niin sanottu diskursiivinen/kielellinen käänne. Tämän käänteen myötä yhteiskuntatieteiden alalla ollaan, yhä enemmän kiinnostuttu kielen (*language*) roolista ja merkityksestä ympärillämme olevan todellisuuden rakentamisessa ja rakentumisessa. (mm. Bhatia ym. 2008, 1.)

Diskurssintutkimusta voidaan pitää synonyymina diskurssianalyysille (*discourse analysis*), joka usein paikannetaan lingvistiikan piiriin (mm. Bhatia ym. 2008, 1). Diskurssianalyysissä käsitellään usein useita erilaisia merkityksiä ja kuvauksia (versioita) todellisuudesta – näistä mikään ei ole parempi tai oikeampi suhteessa toisiin todellisuuden kuvauksiin (mm. Wood & Kroger 2000). Ilmonen (2018, 134) kuvaa, että ”diskurssianalyysi on ennen kaikkea väljä teoreettinen ja metodologinen viitekehys, jossa on tarjolla ja luotavissa hyvin monenlaisia yksittäisiä tutkimusmetodeja ja -tekniikoita riippuen ko. tutkimuksen tavoitteista, tehtävistä ja ongelmista” (ks. myös Pietikäinen & Mäntynen 2020).⁶¹ Eskolan & Suorannan (1998) mukaan

⁶¹ Tieteessä tutkimusmenetelmä on ennen kaikkea tutkijan valitsema työkalu, jolla jonkin tutkimustavoitteen suunnassa rajatusta ilmiöstä tai mielenkiinnon kohteesta etsitään ja hankitaan sellaista tietoa, joka ei ole paljain silmin tai muutoin todennettavissa. Tutkimusmenetelmää hyödyntämällä tutkija voi lähteä louhimaan tietoa, joka ihanteellisessa tilassa selittäisi tutkittavaa asiaa *de facto*. Mikään työkalu ei tee tutkimuksesta kuitenkaan itsestään validia, toistettavaa, avointa ja luotettavaa. Tutkimusmenetelmä on väline, jolla sen muodon, käyttötarkoituksen ja todennetun kyvykkyyden raameissa tutkija voi tehdä yhdessä tutkimukseen sidotun teoreettisen lähestymisen ja tutkimuksen tavoitteiden suunnassa tiedosta merkityksellistä ja käypää laajassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Työkalulla tutkijan louhima, teorian tukema tai mikseipä vallitsevaa teoriaa haastava tieto ei sekään ole vielä kaikki kaikessa. Skinner (1988, 31–58, 67) kuvaa, että yhdessä yhteiskunnan muutosten kanssa, eri sanojen merkitykset ja käsitteiden

diskurssianalyysi voi nojata kahteen kielikäsitukseen, joiden mukaan kieltä voidaan pitää todellisuuden kuvana tai vaihtoehtoisesti todellisuuden rakentamisena (Eskola & Suoranta 1998, 195), näistä kahdesta huomiota koon, että kriittinen diskurssianalyysi katsoo molempien kielikäsituksen tapahtuvan ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden toiminnassa (mm. Fairclough 2006). Fairclough (2013, 178) kuvaa, että kriittinen diskurssianalyysi on niin teoria kuin metodi, jolla analysoida diskursseja ja ymmärtää niitä politiikan ”hetkinä” sekä yleisemmin dialektisesti toisiinsa elementteihin tai hetkiin liittyvinä.

Lingvistiksesta yhteydestään huolimatta, diskurssintutkimus on laaja tutkimussuuntaus, johon sisältyy erilaisia menetelmiä ja jota hyödynnetään laajasti eri tieteenaloilla. (ks. mm. Jokinen ym. 2016 & Pynnönen 2013). Diskurssintutkimusta voidaan pitää kattoterminä erilaisille itsenäisille tutkimussuuntauksille ja -lähtökohdille, joissa tutkimuskohteena on muun muassa merkitykset, kieli sosiaalisena toimintana ja kielenkäyttö. Kattotermi-kuvauskaan ei ole tyhjentävä, vaan onkin tärkeä ymmärtää, että diskurssintutkimus on eräänlainen *teoreettis-menetelmällinen viitekehys*, jonka rajoissa tehdään tutkimusta yhteiskunnan ja kielenkäytön suhteesta, jonka yhteydessä teoreettisia ja menetelmällisiä valintoja ohjaa ajatus tutkimuksen kohteen diskursiivisesti rakentuvasta luonteesta (Lehti ym. 2018, 5–6).

Luukka (2000) kuvaa myös, että diskurssintutkimuksella⁶² on monta suuntausta. Luukka jäsentää tätä kirjoa neljän suuntauksen jaon avulla, jotka ovat tekstuaalinen, kognitiivinen, interaktiivinen ja konstruktivinen. Tekstuaalisen näkökulman mukaan diskurssi on kuin oma tuote, irrallinen kielellinen kokonaisuus, jossa vallitsee hierarkia ja johon kohdistuva tutkimus pyrkii tutkimaan hierarkian rakentumista tekstien välillä. Kognitiivinen näkökulma on kiinnostunut tekstin tuottamisen ja ymmärtämisen kognitiivisten prosessien tutkimiseen. Interaktiivinen näkemys tutkii vuorovaikutustilanteita ja niiden tapahtumia. Konstruktivistisessä näkökulmassa kiinnostus on laaja ja huomio kiinnittyy kielenkäytön yhteyksiin osana yhteisöjen toimintaa ja rakentumista. (Luukka 2000, 144–153.) Diskurssintutkimuksen piirissä tämä tutkimus osallistuu konstruktivistisen näkökulman mukaiseen diskurssien tutkimukseen.

sisällöt muuttavat muotoaan. Tutkimuksen näkökulmasta on lähes mahdotonta tutkia jotain tekstiä ilman tulkitsijana toimivan tutkijan omia odotuksia ja ennakkokäsityksiä siinä, mitä tekstillä sen alkuperäinen kirjoittaja on halunnut sanoa ja tarkoittaa.

⁶² Blommaert (2005, 21) kuvaa, että diskurssintutkimuksen johtavina tutkimuksen tekijöinä pidetään ”neljän koplää”, johon kuuluvat Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun van Dijk ja Paul Chilton. Muita tunnettuja diskurssintutkimuksen tunnustettuja tekijöitä ovat mm. Margaret Wetherell, Michael Billig, Christina Schäffner, Theo van Leeuwen ja Gunther Kress.

Diskurssitutkimuksen tavoite ei niinkään ole löytää totuudellisinta kuvausta tai versioita, vaan pikemminkin tarkastella ja vertailla eri kuvauksia keskenään sekä selvittää millaisia merkityksiä marginaaliin jäävillä asioilla on, miten valta vaikuttaa ja millaiset merkitykset puuttuvat osin tai kokonaan ja miksi näin on. Kuten todettua, diskurssitutkijaa kiinnostavat myös sanomatta jääneet ulottuvuudet ja niiden pohdinta. Kielenkäytön näkökulmasta diskurssitutkijan mielenkiinnon kohteena on myös se, mitä kielellä tehdään ja millaisia seurauksia se luo – eikä itsessään kielen rakenne. (Pietikäinen & Mäntynen 2020, 12–16.) Diskurssitutkimuksen eri suuntauksilla on kuitenkin yhteisenä ”päämääränä” tarkastella eri tapahtumien ja todellisuuksien kielellisiä merkityksellistämisen mekanismeja, eli toisin sanoen sitä, miten ja millaisin ehdoin todellisuutta ja sen tapahtumia merkityksellistetään ja millaisia seurauksia kielenkäytöllä lopulta on.

Blommaertin (2005) mukaan kriittisen diskurssianalyysin juurien perimmäisenä lähteenä pidetään Hallidayn lingvistiikkaa, jonka lähtökohdat ovat innoittuneet sosiaalisen semiotiikan funktioista, joita haluttiin yhdistää kieliopin teorioihin (ks. myös Butler 1985, 1995 & Kress 1976). Kriittisen diskurssianalyysin maamerkkiteoksena pidetään Norman Faircloughin teosta *Language and power* (1989), jonka nähdään aloittaneen kriittisen diskurssianalyysin tutkimusperinteen. Kriittinen diskurssianalyysi perustettiin siitä lähtökohdasta, että lingvistinen analyysi voisi tuottaa arvokasta näkökulmaa osaksi olemassa olevaa sosiaalista kritiikkiä ja yrittämään yhdistää Toisen maailmansodan eri kehityskulkuja. Tässä suhteessa kriittisellä diskurssianalyysillä on hyvinkin laaja ja syvä intellektuaalinen historia toisin kuin yleisesti on esitetty. Vaikka kriittisellä diskurssianalyysillä katsotaan olevan Faircloughin teoksen kaltaisia vahvoja syntyjuuria, on sen menetelmälliset rajat kuitenkin varsin häilyviä. Kriittiseen diskurssianalyysiin vihkiytyneitä tutkijoita yhdistää sosiaalisten käytäntöjen tutkimuksen halu ja mielenkiinto yhdistää lingvistiikkaa ja sosiaaliteoriaa. Tämä yhdistely tapahtuu eri paradigmojen alla, kun empiiristä aineistoa analysoidaan. Tällaisia paradigmoja ovat esimerkiksi Hallidayn systeemifunktionaalinen lingvistiikka (*systemic-functional linguistics*), sosiaalinen semiotiikka, keskusteluanalyysi, metaforiin kohdistuva kognitiivinen lingvistiikka, argumentaatioteoria, teksti lingvistiikka ja diskursiivinen sosiaalipsykologia. Huolimatta lukuisista erilaisista lähtökohdista huolimatta kriittinen diskurssianalyysi tunnistaa itsensä omaksi koulukunnaksi. (Blommaert 2005, 23–24.)

Kriittisen diskurssianalyysin perimmäinen kiinnostus voidaan kuvata haluna tutkia kriittisesti analysoiden sosio-polittista dominanssia (*socio-political domination*) ja valtaa, jotka pitävät sisällään sosiaalista muutosta (*social change*), vallan väärinkäyttöä (*power abuse*), ideologista määrääystä tai liittämistä (*ideological imposition*) ja sosiaalista

epäoikeudenmukaisuutta (*social injustice*) ihmisten ja yhteisöjen sosiaalisessa toiminnassa (*social action*). (Bhatia ym. 2008, 11; ks. myös Fairclough & Fairclough 2012.)

”Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee sitä, miten sosiaalista valtaa, sen väärinkäyttöä, dominointia ja epätasa-arvoisuutta synnytetään, pidetään yllä ja vastustetaan tekstin ja puheen avulla sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. Kriittisen diskurssianalyysin kautta voidaan nähdä, miten diskursiivinen toiminta rakentaa valtaa ja instituutioita niiden itsestäänselvyyksinä pidettävien ymmärrysten ja merkitysten kautta, jotka suosivat joitakin toisia toimijoita ja vastaavasti syrjäyttävät toisia.” (Pynnönen 2013 28–29.)

Kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana ovat sosiaaliset asiat ja ongelmat. Kriittisessä diskurssianalyysissä diskurssit ovat osa sosiaalista käytäntöä, jotka rakentavat sosiaalista todellisuutta, mutta samanaikaisesti niiden tunnustetaan olevan toisten sosiaalisten käytänteiden rakentamia (Jørgensen & Phillips 2002). Kriittinen diskurssianalyysi pitää sisällään niin teoreettisen (kuinka diskursseista ajatellaan) kuin metodisen (kuinka diskursseja pidetään ja käsitellään datana) elementin (Wood & Kroger 2000). Fairclough (2010, 10–11) mukaan tutkimus ja analyysi, joka katsotaan olevan kriittinen diskurssianalyysin piirissä pitää sisällään yleisiä tunnuspiirteitä; 1. kriittinen diskurssianalyysi ei ole vain diskurssien analyysia, vaan se on osa laajempaa systemaattista monitieteistä analyysia, jossa diskurssien ja muiden elementtien suhteita sosiaalisessa prosessissa tutkitaan, 2. kriittinen diskurssianalyysi ei ole vain diskurssien generistä kommentointia, vaan se pitää sisällään jonkinlaista tekstiä, 3. kriittinen diskurssianalyysi ei ole vain kuvaavaa, vaan se on myös normatiivista, se paljastaa sosiaalisia vääryyksiä diskursiivisten aspektien kautta.

Kriittinen diskurssianalyysi analysoi tekstiä ja vuorovaikutusta kaikenlaisessa semioottisessa materiaalissa (kirjoitettu teksti, keskustelu, tv-ohjelmat, kuvat yms.). Kriittisen diskurssianalyysin luonteeseen kuuluu, että se on kiinnostunut laajasti poliittisten ja sosiaalisten asioiden vuorovaikutuksesta. Kriittisen diskurssianalyysin luonteen monitieteellisyyden kytkös näkyy juuri sen tahdossa kytkeä eri oppeja yhteen ja tarkastella niiden lävitse sosiaalisia ilmiöitä luoden uutta tietoa. Kriittisen diskurssianalyysin luonteen ytimessä oleva analyysi ei ole itsessään kaiken huomiossa – keskeistä on kriittisyys, jonka tunnustetaan olevan osa myös yleistä modernia itsetietoisuutta. Kriittisyys kohdistuu kielen ja sosiaalisen elämän yhteen nivoutumiseen ja läpinäkymättömään luonteeseen. Jos kriittisen diskurssianalyysin luonne voisi esittää ihmishahmona kysymyksiä voisivat ne kuulostaa seuraavilta; ”Miten kieli yhdistyy sosiaalisiin suhteisiin vallassa ja valta-asemissa? Miten kieli toimii ideologisesti? Toiseksi kriittinen diskurssianalyysi on kiinnostunut kriittisyydessään progressiivisesta sosiaalisesta muutoksesta, omaten näin ollen myös emansipatorista

tiedonintressiä. (Fairclough 2001, 229–230; myös Habermas 1968.) Kriittisen diskurssianalyysin potentiaali piilee sen korostuneessa tietoisuudessa, joka on kiinnostunut tutkimaan piilotettujen valtaolttuvuuksia ja niiden vaikutuksia. Kriittiselle diskurssianalyysille kieli ei ole koskaan neutraali objekti, vaan kieli on arvioinnin kohde, arvoattribuutio, subjekti, joka hyväksyy (*include*), jättää ulos (*exclude*) ja sortaa (*oppress*). (Blommaert 2005, 33.)

Fairclough (2013) mukaan sosiaalinen todellisuus on käsitteellisesti välitettyä. Tämä tarkoittaa, että ei ole olemassa sosiaalista tapahtumaa ilman representaatioita, rakenteita, käsitteellistämistä tai teorioita niistä. Toisin sanoen, sosiaalisilla realiteeteilla on reflektiivinen hahmo, miten ihmiset näkevät, esittävät, vuorovaikuttavat ja käsitteellistävät niitä on osa realiteetteja. (mt. 178.) Tällöin kohteita voidaan kuvata kriittisen sosiaalisen analyysin piirissä ”materiaali-semioottisina” (ks. mm. Jessop 2004).

Kriittisen diskurssianalyysin analyysi on kiinnostunut semioottisista, eli merkityksenannon yhteyksistä suhteessa sosiaaliseen elämään ja sen käytäntöihin. Semioosi ”liikkuu” kahdella päätävällä sosiaalisessa todellisuudessa. Ensinnäkin se on osa sosiaalista aktiivisuutta osana jotain käytäntöä. Esimerkiksi kielenkäyttäminen jossain työssä edustaa jotain ylempää tahoja. Toiseksi semioosi hahmottaa representaatioita, joita sosiaaliset toimijat itsenään luovat käytännössä. Semioosi rekontekstualisoi toisten käytäntöjä ja sulauttaa osaksi omia käytäntöjä⁶³. Sosiaalisen toiminnan osana semioosi luo genrejä, jotka näkyvät erilaisina käyttäytymistapoina ja esityksinä. Ihmisten ja organisaatioiden itseilmaisussa ja sosiaalisissa käytännöissä syntyy diskursseja, jotka ovat sosiaalisen elämän representaatioita katsottuna jostain tietystä näkökulmasta tai tarkastelutavasta käsin. Sosiaalisen järjestyksen semioottinen kiinnitys on se, että semiotikka luo diskursseille järjestyksiä ja rakenteita, jotka luovat edelleen verkostoja. (Fairclough 2001, 234–235.)

Itsenäisenä koulukuntana kriittisen diskurssianalyysin sisällä tunnustetaan useita eri tutkimuksellisia lähestymistapoja, joiden analyttiset erot ilmenevät ideologian, diskurssin ymmärtämisen (Mikä se on?), historiallisen ulottuvuuden ja diskurssien teoreettisten lähtökohtien huomioinnissa. Jørgensen & Phillips (2002) esittävät, että kaikilla kriittisen diskurssianalyysin eri suuntauksilla on viisi yhteistä tunnistettavaa ominaisuutta. Ensinnäkin kriittisessä diskurssianalyysissä sosiaalisten ja kulttuuristen prosessien ja rakenteiden luonne on osittain lingvisti- diskursiivinen. Diskursiiviset

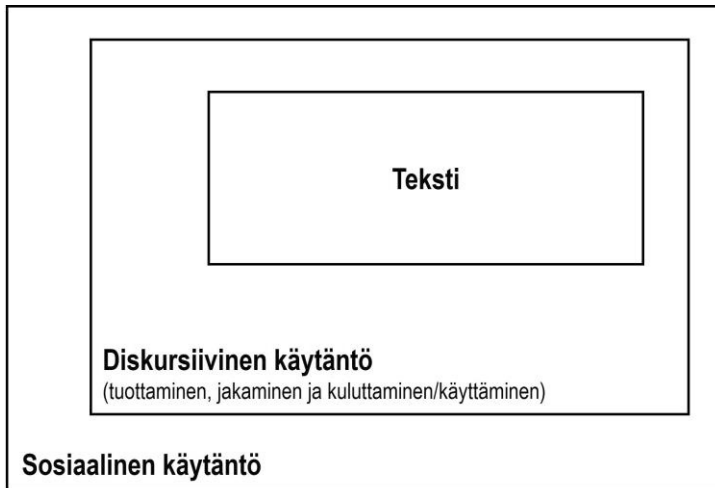
⁶³ Alasuutari (1996, 17) kuvaa saman ilmiön samoin periaattein, mutta hieman toisin sanan kääntein: ”Merkitysrakenteiden tutkimus ei ole joidenkin (jo tiedettyjen ja nimettyjen) asioiden saamien merkitysten tutkimista, vaan ajatuksena on tarkastella yhteiskunnallista todellisuutta siltä kannalta, miten kielessä ja käytännöissä ilmaisunsa saavien käsite-erottelujen ja ajatuskehysten kautta rakennetaan sosiaalista todellisuutta”.

käytännöt, joiden kautta tekstit on tuotettu (*proced/ created*) ja käytetty (*consumed/ received & interpreted*) nähdään tärkeänä sosiaalisen käytännön muotona, joka kontribuoi sosiaaliseen maailmaan pitäen sisällään sosiaaliset identiteetit ja sosiaaliset suhteet. Diskursiiviset käytännöt ovat osa jokapäiväistä elämää, joiden kautta osittain sosiaalinen ja kulttuurinen uudelleenrakentuminen ja muutos tapahtuu. Tätä seuraa, että jotkut yhteiskunnalliset ilmiöt eivät ole lingvistis- diskursiivisia luonteeltaan. Toiseksi diskurssit ovat yhtä lailla rakentavaa (*constitutive*) ja rakennettua (*constituted*). Sosiaalisena käytäntönä, diskurssit ovat dialektinen suhde muiden sosiaalisten ulottuvuuksien kanssa. Diskurssit eivät vain kontribuoi muokkaamalla sosiaalisia käytäntöjä, mutta myös refleктоimalla niitä. Kolmanneksi kielenkäyttämisen tulisi olla empiirisesti analysoitua sosiaalisen kontekstinsa sisällä. Kriittinen diskurssianalyysi harjoittaa konkreettisesti konkreettista kieleen kohdistuvaa lingvistista tekstianalyysia, joka koskee sosiaalista vuorovaikutusta. Neljänneksi diskurssit toimivat ideologisesti. Kriittisessä diskurssianalyysissä väitetään, että diskursiiviset käytännöt osallistuvat epätasaisten voimasuhteiden luomiseen ja jäljentämiseen eri sosiaalisten ryhmien välillä, kuten eri ryhmien välillä, miesten ja naisten välillä jne. Näitä vaikutuksia ymmärretään ideologisina vaikutuksina. Kriittinen diskurssianalyysi on kriittinen siinä näkökulmassa, että se pyrkii paljastamaan diskursiivisten käytäntöjen roolin sosiaalisen todellisuuden osana esimerkiksi juuri sellaisissa suhteissa, jotka ilmenevät tai ilmentävä epätasaista valtasuhdetta. Viidenneksi kriittinen diskurssianalyysi ei ymmärrä itseään poliittisesti neutraalina, kuten ehkä objektivistinen yhteiskuntatiede tekee, mutta kriittisen lähestymistapansa mukaisesti se on sitoutunut sosiaaliseen muutokseen. Emansipaatioon viitaten kriittisen diskurssianalyysin lähtöiset tutkimustavat, pyrkivät ottamaan ”puolensa” sorrettujen ryhmien ja osien rinnalla. (mt.)

Teun van Dijk (1998) lähestymistapa kriittiseen diskurssianalyysiin pitää ideologiaa sosiaalisten ryhmien representaatioiden perustana tunnistaen, että sosiaalisille rakenteilla ja diskurssirakenteilla on keskinäinen linkitys. Ruth Wodak (1996) hyödyntää kriittistä diskurssianalyysia erityisesti rasismien ja antisemitismin tutkimuksessa tarkastelemalla kriittisesti diskurssien historiallisia lähtökohtia ja puolia. (ks. Bhatia ym. 2008, 11.) Michel Foucault'n käsityksessä diskurssista korostuu, että kielellinen vuorovaikutus ei ole pelkästään informaation välittämistä vaan myös erilaisten asiaintilojen, asemien ja identiteettien tuottamista. Foucault korosti myös, että yhteiskunnassa yleisimmin käytetyillä diskurssilla on pysyviä makrotason institutionaalisia vaikutuksia, tämä korostaa Foucault'n näkemystä, että diskursiivisilla muodostumilla on merkittäviä institutionaalisia ja organisaatiollisia puolia. (Alasuutari 2011, 185.)

Wodak (2011) esittää, että kriittiselle diskurssianalyysille on tyypillistä/ominaista kolmijakoisuus, johon kuuluvat selittäminen, tulkinta ja kritiikki sekä analysoitavat

tekijät, eli teksti, diskurssi ja kontekstit. (mt. 624–627.) Wodakin kaltaisesti Fairclough (mm. 2010 & 2006) lähestymistapa on moniulotteinen, jossa analyysirunko rakentuu kolmesta eri ulottuvuudesta; *diskurssin analyysi*, *diskurssikäytänteiden analyysi* ja *diskursiivisten tapahtumien analyysi*. Fairclough malli tehdä diskurssianalyysia on tekstiorientoitunutta ja tulkinnan tasot voidaan yksinkertaistaa tekstin, diskursiivisen käytännön ja sosiaalisen käytännön tasoiksi (ks. kuvio 6), huomioiden samalla, että diskurssit ovat rakentavia (*constitutive*) ja rakennettuja (*constituted*). Faircloughn malli yhdistää kolmea traditiota, jotka ovat: 1. lingvistiikan alan yksityiskohtainen tekstianalyysi, 2. makro-sosiologinen analyysi, joka kohdistuu sosiaaliseen käytäntöön (sisältäen Michel Foucault'n diskursiiviset lähtökohdat) ja 3. mikro-sosiologinen tulkitseva perinne sosiologian sisällä, jossa joka päiväinen ihmisten elämä on heidän toimintansa tuotosta yhteisen maalaisjärjen, sääntöjen ja käytäntöjen kautta. Kolmen ulottuvuuden malli on analyttinen kehys, jonka avulla voidaan tehdä empiiristä tutkimusta. (Fairclough 2010 & 2006, 63–73; ks. myös Jørgensen & Phillips 2002.)

Kuvio 6. Diskurssien kolmen ulottuvuuden konsepti.

(Lähde: Fairclough 2006, 73.)

Pynnönen (2013) on yhdistänyt edellä kuvattua kriittiselle diskurssianalyysille tyyppillistä kolmijakoisuutta, ”jalostaen” siitä kolmivaiheisen prosessin (ks. kuvio 7), jonka avulla diskurssianalyysia voidaan lähestyä syvenevänä prosessina. Pynnösen prosessi käynnistyy tekstin tasolla liikkuvalla analyysilla, jossa tutkijan hyödyntää havainnoivaa otetta, tehden huomioita aineiston sisällöstä, rakenteesta, järjestyksestä ja lingvistisistä tekijöistä. Tekstin tasolla tutkija tarkastelee sanoja, ilmauksia, lauseita,

virkkeitä, metaforia sekä selontekoa kokonaisuutena – tällöin analyysin konteksti on tekstuaalinen, paikallinen, tilanteinen ja mikrotasoinen. Ensimmäisessä vaiheessa tuloksina syntyy tekstin perusrakenteiden, kantavien teemojen ja ominaisuuksien luokittelua, jonka perusteella voidaan kuvata sitä, mitä ilmiöstä sanotaan ja miten siitä puhutaan – diskurssi(t) voidaan täten tunnistaa ja sen tunnusmerkkejä kuvata. Analyysin toinen vaihe tulkitseva, pyrkimyksenä on ymmärtää tekstiä ja diskurssia laajemmin. Aineisto asetetaan tilanteisiin, intertekstuaaliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiinsa, merkitykset liikkuvat ja peilautuvat aineistoon ja aineistosta kontekstiin. Toisen vaiheen tuloksena syntyy representaatioita, jotka kertovat sitä, millaiseksi ilmiö tekstin ja diskurssin avulla/kautta tehdään. Pynnösen mukaan kolmanteen vaiheeseen voidaan edetä, mikäli tutkimuskysymykset ja – intressit niin edellyttävät. Kolmannessa vaiheessa representaatioita tarkastellaan asettamalla niitä erilaisten valan ja vaikuttamisen viitekehyksiin tavoitteena kyseenalaistaa representaatioita. Kolmannessa vaiheessa vaikenevat äänet ja diskurssit pyritään nostamaan esille, erityisesti silloin, jos edellisessä vaiheessa havaitaan, että jotkut dominoivat representaatiot tekevät toisenlaiset tulkinnat ja vaihtoehdot mahdottomiksi. Analyysia tehdään yhteiskunnallisia, historiallisia ja poliittisia konteksteja vasten, kriittisessä analyysissä kontekstit nähdään diskurssissa (ja teksteissä) niitä säätelevinä. (Pynnönen 2013, 31–33.)

Kuvio 7. Diskurssianalyysin kolmivaiheinen prosessi. (Lähde: mukailtu Pynnönen 2013 esityksestä.)

4.2 Kriittisen diskurssianalyysin kritiikistä

Kriittistä diskurssianalyysia kohtaan on osoitettu erilaista kritiikkiä puolesta ja vastaan. Esimerkiksi Widdowson (2004) on esittänyt, että kriittisessä diskurssianalyysissä ideologiset lähtökohdat, joita tuetaan valituilla teksteillä ovat edullisia tuottamaan haluttua analyysia. Widdowsonin mukaan kriittisestä diskurssianalyysistä jopa puuttuisi täysin objektiivisuus ja että kriittinen diskurssianalyysi tuottaa varsinaisessa analyysissaan huolimatta teoreettisista väitteistään vääristyneitä tai puolueellisia tulokintoja diskursseista kriittisen analyysin ”verholla”. Widdowson myös esittää, että kriittinen diskurssianalyysi romauttaa semantiikan ja pragmatiikan. Vastaavasti Meyer (2009) ottaa huomioon, että kaikki ihmiset ovat sosiaalisesti asemoituneita, kriittinen diskurssianalyysi on sentään avoin tavoitteen kuvauksessaan, jonka lisäksi kriittinen diskurssianalyysi tarjoaa kriteerilistan⁶⁴, jolla kriittisen diskurssianalyysin laatua voidaan arvioida julkisesti. Toisaalta Verschueren (2001) on esittänyt, että kriittinen diskurssianalyysi usein vain demonstroi itsestään selvää eikä tuota uutta. (ks. myös Bhatia ym. 2008, 11–12; Blommaert 2005, 31–32.)

Blommaert (2005) tunnistaa kriittisessä diskurssianalyysissä kolme pääongelmaa, jotka vaativat huomiota. Ensimmäinen on, että usein kriittisessä diskurssianalyysissä nousee esille lingvistiset ennakkoluulot, esimerkiksi Fairclough erityisesti antaa korkean arvon lingvistiselle tekstianalyysille ja tarkemmin systeemi-funktionaaliseen lingvistiikalle. Perimmäinen ongelma tässä näkökulmassa on, että lingvistinen analyysi korostaa niiden diskurssien analysointia, jotka käytettävissä, eli nähtävillä. Sellaista mitä ei nähdä ja voida todentaa ei voida toisin sanoen tutkia. Tämä tarkoittaa, että diskurssianalyysi voi tapahtua vasta, kun joku lingvistisesti ”koodaa” eli esittää diskurssin, vastaavasti analyysi päättyy, kun diskurssin tuottaminen loppuu. Tämä ohittaa sen tosiasian, että yhteiskunnan tapa operoida kielenkäyttäjien välityksellä tuottaa sosiaalista todellisuutta ennen diskurssin ilmi tulemistä, mutta myös tuottamisen jälkeen. Lingvistinen ennakkoluulo voi siis rajoittaa analyysin koskemaan vain juuri tiettyä tuotettua ja päätettyä diskurssia sen sijaan, että analyysi kohdistuisi siihen mitä tapahtuu diskursseja ennen ja niiden jälkeen. Blommaertin mukaan toinen ongelma on, että kriittinen diskurssianalyysi sulkee pois tietynlaisia yhteiskuntia. Esimerkkinä Blommaert kuvaa, että erityisesti Fairclough, Dijk ja Chilton ovat tuottaneet upeita analyyseja diskursseista heidän omien maiden ja muiden lähtökohdista, joita voidaan sanoa ’maailman systeemin ytimeksi’. Kriittisen diskurssianalyysin avulla tuotettujen analyysien vertailua ja yleistettävyyttä voidaan kyseenalaistaa

⁶⁴ Arvioitavia asioita; edustettavuus (*representiveness*), luotettavuus (*reliability*), validius (*validity*), täydellisyys (*completeness*), saatavuus (*accessibility*) ja triangulaatio (*triangulation*).

esimerkiksi siinä, että voidaanko diskurssianalyysin prosesseja löytää samoin tavoin esimerkiksi Tansaniasta kuin niitä todennetaan Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Kolmantena ongelmana Blommaert nostaa esille sen, että kriittinen diskurssianalyysi sulkee pois tiettyjä ajanjaksoja. Tämä ongelma liittyy kahteen aiempaan ongelmaan, eli lingvistiseen artefaktiin kiinnittyminen, joka itsessään lähes pakottaa temporaalisesti rajoittuneeseen analyysiin ja siihen, että kriittinen diskurssianalyysi tarttuu tiettyihin tai tietynlaisiin yhteiskuntiin, joiden diskursiivisia rakenteita ja tuotantoja se tarkastelee tiettyinä ajanjaksoina. Ajanjaksojen historiallisuus on jäänyt kapeiksi ja rajoittuneiksi. Tämä pakottaa kriittistä diskurssianalyysia jatkossa tarkastelemaan nykyisyyttä ja hyödyntämään historiaa kielen käyttämisen lävitse, koska vallalla ja eriarvoisuudella on pitkä historia, joista muodostuu ihmisten lingvististä repertuaaria. (mt. 34–37.)

Kriittinen diskurssianalyysi ei voi olla koskaan täysin objektiivista, sillä on aina joitain intressejä, jotka liittyvät asioiden katsontakantaan, näin tarjoten vain osittaisia tai tilapäisiä näkemyksiä (Chiapello & Fairclough 2002). Wood & Kruger (2000) mukaan diskurssianalyysin tyypilliset ongelmat 1) reliabiliteetti (toistettavuus) ja 2) validius voidaan varmistaa tuottamalla tutkimuksessa läpinäkyviä selityksiä ja perusteluita analyysiin liittyen. Wodak & Meyer (2009, 7) kuvaavatkin, että luotettavuuteen liittyvien ongelmien hallinnassa tutkija tarvitsee ankaraa itsekritiikkiä ja reflektointia.

4.3 Tutkijan positio diskurssintutkimuksessa

Diskurssien tutkimisessa tutkija on osallinen sosiaalisen todellisuuden luomisessa, tutkija on kulttuurinen toimija, joka vaikuttaa ympärillä olevaan kulttuuriseen kontekstiin tulkitessaan. puhuessaan ja kirjoittaessaan – tämä tulee muistaa erityisesti analyysia tehtäessä, jotta tutkijan omat lähtöoletukset eivät johdattaisi analyysin objektiivisuutta harhaan. Koska diskurssit ja kieli ovat joustavia resursseja, tulee tutkijan voida esittää (aktualisoida) oma osuutensa sosiaalisen todellisuuden osana sekä siihen liittyvässä kielentulkinnassa ja kielen uusintamisessa. (ks. esim. Juhila 2016, 411; Remes 2006, 339–340.) Tässä tehtävän tulkinnan kriittisyyden arvo korostuu, jolloin tutkimusta tekevän tutkijan objektiivisuuden taidot korostuvat aineiston käsittelyssä tutkimustehtävän asettamien reunaehtojen suunnassa.

Diskurssianalyysissa tutkija väistämättä asemoituu automaattisesti, tai oma-aloitteisesti ja näin ollen ottaa jonkin aseman suhteessa empiriseen aineistoon, jonka avulla ”sukelletaan” tutkittavan kohteen ja ilmiön sisälle. Asemoituminen ohjaa tutkijan valitsemia analyysintapoja ja kysymyksenasettelua. Kriittisen diskurssianalyysin kriittiset premissit liittyvät siihen reflektiivisen ajattelun periaatteita, tähän perustuen

tutkijan tulee tuoda näkyväksi ja avoimesti julki tutkimuksen taustalla mahdollisesti olevat kiinnostuksen kohteet ja/tai intressit, joita tutkimus tavoittelee. On väistämätöntä, että tutkijan itsensä omaavat taustaoletukset jäsentävät ja ohjaavat tutkimuskohteen tarkastelua. Refleктоivan ajattelun avulla tutkija voi tarkastella entuudestaan itsestään selvinä nähtyjä normeja, käsitteitä ja teorioita toisin ja päästä parempaan itseymmärrykseen. Teksteihin kohdistuvassa tutkimuksessa ja analyysissä tutkija toimii analyytikkona, jolle tärkeää tulisi olla luoda aineistolla mahdollisimman pieni oma vaikutus. Tulkitsevassa analyysissä tutkijan tavoitteena on luoda keskustelua aineiston ja itsensä välille, tällöin tutkija toimii tulkitsijana. Kun analyysi on kriittistä, tutkijan asema on yleensä hengeltään keskusteleva tai asianajajamainen. Keskustelevassa roolissa tutkija lähestyy analyysiä kriittisin ottein, tavoitteena suunnata tulokset yleisölle ja asettaa samalla tulokset osaksi julkista keskustelua. Tutkijan toimiessa asianajajana hän pyrkii tavoittelemaan tai saavuttamaan jonkin päämäärän tai luomaan muutosta. Tutkimusaineistoa asianajaja lähestyy päämäärätietoisesti joidenkin valitujen näkökulmien suunnassa – samanaikaisesti tutkija tarkastelee sosiaalisen todellisuuden rakentumista ja pohtii, voisiko asiat olla toisin. Kriittinen diskurssianalyysi on taipuva metodi, niinpä keskusteleva tutkija voi olla myös kriittinen ja toimia myös asianajajana aineiston analyysissä. Kriittinen analyysitapa ohjaakin yleensä tutkijaa positioitumaan asianajajan tai keskustelijan rooliin, ehkä jopa näiden roolien yhdistelmään. (Juhila 1999, 202–213; Pietikäinen 2000, 203; Wodak & Meyer 2009, 3; Siltaoja & Vehkaperä 2011, 213–219; Pynnönen 2013, 28–30.)

Tässä tutkimuksessa tutkijan positiota kuvaa parhaiten keskustelevan asianajajan rooli (ks. Juhila 2016, 431). Tässä roolissa aineistoa voidaan katsoa ongelmalähtöisesti ja kriittisesti, säilyttäen kuitenkin keskustelun herättämisen tavoitteen ja objektiivisuuden; siitäkin huolimatta, että tutkija ei ”pääse karvoistaan”, eli omasta suhteestaan osana sosiaalista todellisuutta.

4.4 Kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen tässä tutkimuksessa

Tutkimuksessani päätutkimusmenetelmänä käytettävä kriittinen diskurssianalyysi mahdollistaa erilaisten tulkintakehysten ja analyysityökalujen käyttämisen, laadullisen tutkimuksen luonteenomaisesti, se on moneen taipuva. Kuten todettua, diskurssitutkimuksen ideaalitalanteessa diskursseja ja puhekäytäntöjä tulisi tutkia ja analysoida samanaikaisesti kolmella tasolla (ks. kuviot 6 ja 7): tekstien eli mikrotason tekstuaalisten elementtien tasolla, diskursiivisten käytäntöjen, eli tekstin tuottamisen ja

tulkinnan tasolla ja sosiaalisten käytäntöjen, eli tilannekohtaisten ja institutionaalisten kontekstien tasolla (Fairclough 2003; myös Pynnönen 2013).

Tutkimuksessani sovellan kriittisen diskurssianalyysin ja vallan tutkimuksen periaatteita yhdessä kriittisen lähiluvun kanssa. Kriittisen diskurssianalyysin osalta muokailen Pynnösen (2013) käyttämää ja kuvaamaa kolmivaiheista diskurssianalyysin prosessia, joka osaltaan perustuu Faircloughin (2006) kolmitasoiseen kriittisen diskurssianalyysin malliin.

Tutkimuksessani lähestyn aineistoa kaikilla kolmella tasolla ja kuvaan aineistosta tekemiäni havaintoja ekstrapoloiden, eli suhteuttamalla osaksi laajempia kokonaisuuksia (Alasuutari 2011, 249) turvallistumis-näkökulman välittämänä. Aineistoa käsitellessäni ”keskustelen” sisäisesti sen kanssa kysymällä analyysissa samanaikaisesti muun muassa, että mitä ilmiöstä sanotaan, miten ja millaisena ilmiötä kuvataan, millaisia merkityksiä ilmiö kuvausten kautta saa, miksi ilmiö kuvataan sellaisena kuin sitä kuvataan ja mitä merkityksiä sen saamalla merkityksillä on.

Aineiston luennassa hyödynnän kriittisen lähiluvun periaatteita. Kriittinen lähiluku tarkoittaa aineiston lukemista siten, että lukija pureutuu tekstin syvempiin ja piilossa oleviin merkityksiin (Pöysä 2015, 25). Lähiluvussa tutkimuksen kohteena olevaan tekstiä luetaan yksityiskohtaisesti ja järjestelmällisesti, miettien samalla, että mitä eri tasoilla olevien tekstien sanat tarkoittavat ja mitä merkityksiä niihin liittyy. (Hooislausuoma 2003, 542; Korsisaari 2008, 293.) Meijern (1993) mukaan kriittisen lähiluvun tarkoituksena on saada lukija lukemaan tekstiä kriittisemmin siten, ettei teksti pääsisi manipuloimaan lukijaa (mt. 369). Kriittisen lähiluvun tarkoituksena on täten estää lukijaa olettamasta asioita ja ohjata lukemaan tekstejä kriittisemmin sekä löytämään omia tulkintoja teksteille (ks. mm. Walton 2006). Kriittinen lähiluenta tukee menetelmällisesti kriittisen diskurssianalyysin tavoitetta tutkia kielen merkityssisältöjä ja niiden tasojia aineistossa, mutta yhtäältä vallan tutkimuksen näkökulmaa, miten tulkitsen turvallistamisen näkymistä aineiston kokonaiskuvassa.

Tutkimukseni vallan tutkimuksen osalta on hyvä toistaa ja painottaa, että en varsinaisesti tutki vallankäyttöä tai vallan suoraa ilmentymistä. Vallan tutkimuksen näkökulma liikkuukin analyysissa pikemminkin sisäänrakennettuna taustakäsityksenä, joka kytkeytyy läheisesti kriittisen diskurssianalyysin teoreettisiin lähtökohtiin, joissa eräänä tavoitteena on yhdistellä erilaisia oppeja ja tutkia piilotettuja valtaulottuvuuksia. Menetelmällisesti tulkitsen, että analysoimani aineiston eri puhekäytännöt ja diskurssit ovat osaltaan tällaisia ”piilottuneita” valtaulottuvuuksia, eräänlaisia vallan tekstuaalisia muotoja ja sosiaalista todellisuutta konstruoivia turvallistumista edistäviä tekoja. Toisin sanoen analyysin aikana tulkitsen analysoitavien eri kontekstien puhekäytäntöjen olevan vallan ja hallinnan välineitä, jotka osallistuvat kansallisen

turvallisuuden turvallistumisen kokonaistekoon. Vallan tutkiminen sulautuu täten osaksi kriittisen diskurssianalyysin ja kriittisen lähiluvun kokonaisuutta.

Soveltamani hybridimenetelmä muodostaa metodisen triangulaation, jonka avulla empiiristä aineistoa voidaan lähestyä monitieteisellä otteella (mm. Denzin 2012 & 1970; Lukkarinen 2015), lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 141–142) ja erityisesti pitää yllä työn tulkitsevaa ja kriittistä näkökulmaa.

5 EMPIIRINEN ANALYYSI

5.1 Empiirisen analyysin asetelma

Tutkimuksessa analyysia lähestytään prosessina, joka yhdistää turvallisuuteen kohdistuvassa puheessa (tekstit) esiintyvien turvallistamisen merkitystekijöiden, turvallisuusdiskurssien ja niiden yhteydessä ilmenevän vallan tutkimisen samaan analyysikehykseen. Analyysin yleisluonnetta voidaan pitää kuvailevana, mutta tutkimusotteeltaan tulkitsevana ja kriittisenä.

On tärkeää huomioida, että tutkimukseni analyysissa huomiota ei kohdisteta aineistoon varsinaisella kielentutkimuksellisella eli lingvistisellä tavalla. Tämän takia analyysissa ei ole lähtökohtaisesti kiinnitetty huomiota esimerkiksi yksittäisten sanojen tai sijamuotojen muutosten tutkimiseen. Analyysissa ei myöskään painoteta (kansallisen) turvallisuuden rekontekstualisoinnin (vrt. esim. Bernstein 1990 & 1996) seuraamista eri aineiston osissa suhteessa toisiinsa.

Analyysi koostuu viidestä osasta ja yhteenvedosta. Eri osissa liikun tutkimusotteen näkökulmasta, niin tekstuaalisella, kuin kansallisen turvallisuuden turvallistamisen sosiaalisen käytännön tulkinnan kriittisellä tasolla. Viisi ensimmäistä osaa etsii ja luo vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin, näissä osissa tutkimusotteeni on tekstuaalinen ja tulkitseva. Yhteenvedossa kootaan eri osissa tehdyt havainnot ja luodaan kokonaiskuva analyysin tuloksista, yhteenvedon tutkimusote on tulkitseva ja kriittinen. Analyysin osien suhde tutkimuskysymyksien ja tutkimusaineiston eri osien kesken esitetään kokonaisuutena kuviossa 8.

Ensimmäisessä osassa kuvataan Suomen lainsäädännöstä ne lait ja niiden sisällöt, joissa mainitaan kansallinen turvallisuus. Osan tavoitteena on kehystää kansallisen turvallisuuden nyky sijaa Suomen lainsäädännön osana.

Toisessa osassa kansallisen turvallisuuden alaa lähestytään tarkastelemalla Suomen turvallisuutta käsitteleviä julkaisuja, kuten selontekoja ja strategioita. Osan tavoitteena on tarkastella abstraktista kansallisen turvallisuuden käsitystä ja sen sijaa Suomessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten kentässä. Tarkastelussa hyödynnetään Reveron & Mahoney-Norris (2019) esittämää kahdeksan eri tekijän/luokittelun kehystä, jonka avulla luon strukturoidun näkymän eri turvallisuuskäsitysten välisistä eroista. Osan lopputuloksena esitetään yhteen vetävä kokonaiskuva niistä esityksistä,

tekijöistä ja sisällöistä, joiden tulkitsen muodostavan kansallisen turvallisuuden kontekstin – kehymisen – Suomessa turvallisuutta käsittelevien virallisjulkaisujen esittämänä.

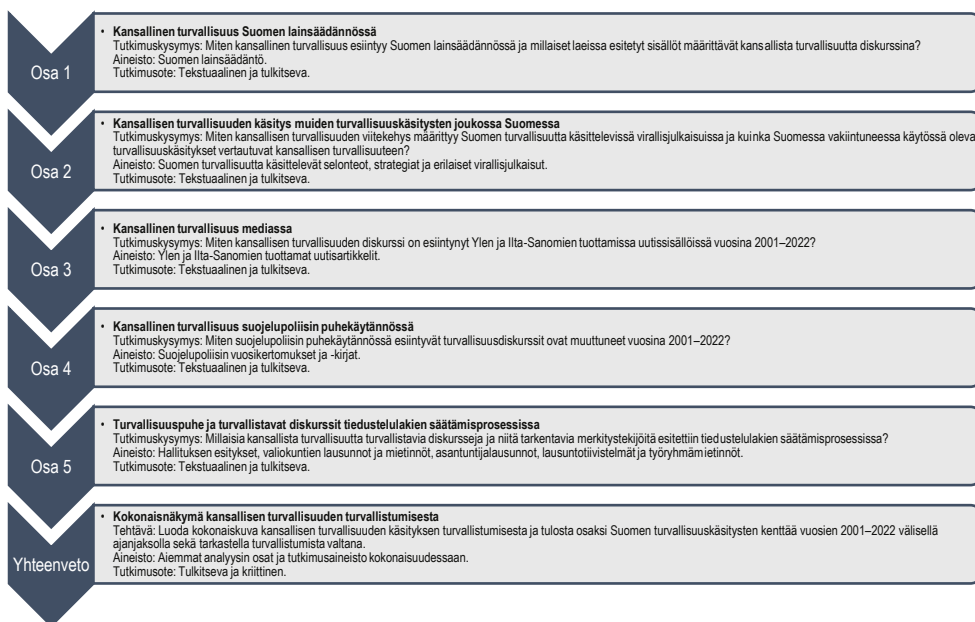
Kolmannessa osassa keskitytään tarkastelemaan vuosien 2001–2022 aikana tapahtunutta mediapuhetta, jossa on käytetty kansallisen turvallisuuden käsitystä itsenäisesti tai osana turvallisuuden muuta käsittelyä. Aineistona tässä osassa käytetään Ylen ja Ilta-Sanomien tuottamia uutisartikkeleita, joissa on käytetty kansallisen turvallisuuden käsitystä. Osan tavoitteena on havainnollistaa kunkin aineistokokonaisuuden kautta kansallisen turvallisuuden käsityksen käytön laajuutta ja kehityskulkua julkisen keskustelun näkymästä käsin.

Neljännessä osassa tarkastellaan suojelupoliisin vuosikertomuksissa ja -kirjoissa esiintyneitä turvallisuuskäsityksiä vuosien 2001–2022 väliseltä ajalta. Tässä osassa havainnollistetaan suojelupoliisin puhekäytännön kehitystä eri turvallisuuskäsitysten käyttäjänä, paljastetaan kuinka kansallisen turvallisuuden diskurssi tuli osaksi suojelupoliisin puhekäytäntöä ja havainnollistetaan suojelupoliisin roolia kansallisen turvallisuuden turvautumisen funktionaalisenä toimijana.

Viidennessä osassa käsitellään tiedustelulainsäädännön säätämisen prosessin aikana tuotettua puhetta, eli sitä ajallista hetkeä, kun kansallisen turvallisuuden alan tulkitaan aktivoituneen turvautumisen tiedustelulakien yhteydessä kirjallisesti esitetyissä puhekäytännöissä ja lausumissa. Osassa keskitytään tarkastelemaan kansallisen turvallisuuden ja sen turvautumisen kannalta merkityksellisten puhekäytäntöjen sisältöjä, jotka kokonaisuutena luovat turvautuvia diskursseja (laajat merkitystekijät); ja joiden välityksellä ja vaikutuksella kansallisen turvallisuuden turvautuminen tulkitaan tapahtuneen tiedustelulakien säätämisen aikana.

Analyysin yhteenveto kokoaa yhteen aiempien eri osien havainnot. Yhteenvedossa muodostetaan kokonaiskuva kansallisen turvallisuuden turvautumisesta tutkimuksen tarkasteluajan jaksolla tutkimusaineiston kuvaamana. Yhteenvedossa kerrataan vastaukset kunkin asetetun tutkimuskysymyksen osalta ja vastataan tutkimuksessa asetettuun tutkimustehtävään.

Aineiston keskeisistä osista esitetään analyysin eri osissa runsaasti sitaatteja. Tämän avulla todennetaan aineistosta tehtyjen havaintojen läpinäkyvyyttä ja paljastetaan tutkijan tekemien tulkintojen alkuperäisiä lähtökohtia. Koska tutkimusaineiston laajuus on suuri, siteeraan aineistoa käyttämällä vain aineistoa edustavimpia lainauksia, eli toisin sanoen parhaita paloja, jotka tutkijan näkökulmasta arvioiden tuovat kuvaavimmin esille aineiston äänen ja kontekstin, jota kussakin analyysin osassa ja havaintokentässä todennetaan.

Kuvio 8. Empiirisen analyysin osat ja niiden suhde tutkimuskysymyksiin ja -aineistoon.

5.2 Osa 1 – Kansallinen turvallisuus Suomen lainsäädännössä

Kuvasin johdannossa lyhyesti tutkimuksen lähtökohtien yhteydessä kansallisen turvallisuuden sijaa Suomen lainsäädännössä. Seuraavassa tarkastellaan lähemmin tätä kokonaisuutta. Tämän tutkimuksen tekohetken⁶⁵ ajantasaisessa lainsäädännössä kansallinen turvallisuus esiintyy itsenäisenä käsitteenä yhteensä 16 säädöksessä, jotka esitän tarkemmin taulukossa 4, kuvatessani Suomen lainsäädäntöä ja kansallisen turvallisuuden mainintoja eri laeissa.

Käsittelen Suomen lainsäädäntöä vain niiltä osin, jossa käytetään kansallisen turvallisuuden käsitettä itsenäisesti kirjattuna esityksenä. Tästä luvussa on rajattu pois sellaiset lainsäädännölliset osat, joiden ei voida katsoa kuvaavan kansallista turvallisuutta käsitteenä tai ilmiönä. Tällaisia lainsäädännöllisiä kohtia ovat muun muassa eri säädöksissä tehtävät ristiin viittaukset toiseen lakiin, jonka yhteydessä kansallinen turvallisuus mainitaan terminä tai joissa viitataan vain toisen lain sääntelyyn. Luvussa tehtävässä tarkastelussa ei huomioida valtiosopimuksia⁶⁶ tai vastaavia

⁶⁵ Kansallisen turvallisuuden esiintyvyyttä lainsäädännössä tarkasteltiin tutkimuksessa 31.12.2022 asti, jolloin tehtiin viimeinen hakukone-haku Finlex ®-verkkopalvelussa.

⁶⁶ Mm. Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksessa kuvataan kansallinen turvallisuutta osana valtion itsemääräämisoikeutta ja erityisesti kansallisen turvallisuuden suojaamisen kautta valtiossa

yleissopimuksia joihin Suomi on valtiona sitoutunut, tarkastelu kohdistuu täten vain kansalliseen lainsäädäntöön.

Osan ote on tekstuaalinen ja tulkitseva, tavoitteena on kuvata, kuinka kansallinen turvallisuus määritty käsitteenä ja ilmiönä tai mitä ja millaisia seikkoja kansallinen turvallisuus pitää sisällään kulloinkin kyseessä olevan säädöksen mukaan. Säädösten tarkastelussa ei tehdä lainopillista analyysia tai arviointia, vaan tarkoituksena on nostaa esille ja esittää säädöksistä ne kohdat, joissa kansallinen turvallisuus mainitaan omana ilmaisunaan. Tämän avulla pyrin paljastamaan kansallisen turvallisuuden määrittymistä lainsäädännön välityksellä, eli toisin sanoen kuvata, kuinka kansallisen turvallisuuden diskurssi määritty sääntelyssä. Tavoitteena on siis luoda kokonaiskuva kansallisen turvallisuuden käsitteen käyttämisestä Suomen lainsäädännössä ja vastata tutkimuskysymykseen, *miten kansallinen turvallisuus esiintyy Suomen lainsäädännössä ja millaiset laeissa esitetyt sisällöt määrittävät kansallista turvallisuutta diskurssina?* Yhtäältä osa luo näkymiä siihen, millaisten lainsäädännöllisten asioiden välittämänä kansallinen turvallisuus turvallistuu ja rakentuu osaksi sosiaalista käytäntöä ja todellisuutta.

käytettäviä rajoitustekijöitä, esim. mm. muukalaisen karkottaminen tai oikeudenkäyntiin osallistumisen evääminen lehdistöltä tai yleisöltä kansallisen turvallisuuden takia. Ks. Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva KANSAINVÄLINEN YLEISSOPIMUS (8/1976).

Taulukko 4. Kansallinen turvallisuus Suomen lainsäädännössä.

Säädös	Voimaantuloaika
Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta 13.4.2012/172 2 § (27.6.2014/496)	1.7.2014
Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301 6 luku 97 § (29.6.2016/501)	1.1.2017
Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 2 luku 10 § (5.10.2018/817)	15.10.2018
Poliisilaki 22.7.2011/872 1 luku 1 § 1 1 momentti (26.4.2019/581), 5a luku 1, 4, 5, 34, 39, 41, 44, 45, 47, 50, 53, 55, 57 §:t (26.4.2019/581)	1.6.2019
Laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelusta 26.4.2019/582	1.6.2019
Laki sotilastiedustelusta 26.4.2019/590	1.6.2019
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 10.5.2019/616	1.6.2019
Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa 10.5.2019/639	1.6.2019
Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa 21.8.2020/615	1.9.2020
Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445 3 § (26.4.2019/576), 4 § (9.9.2022/815)	1.5.2019 (3 §), 15.1.2022 (4 §)
Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 1 luku 4 a § (29.3.2019/467)	1.1.2020
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi 29.3.2019/468	1.1.2020
Turvallisuusselvityslaki 19.9.2014/726 52 § (17.4.2020/266)	20.4.2020 (52 §)
Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä 5.12.2018/1054 1 luku 1 § (8.5.2020/350), 28 §	1.6.2020 (1 §)
Laki sähköisen viestinnän palveluista 7.11.2014/917 10 §:t 11, 20, 40, 56, 95, 244 a, 244 b §:t (30.12.2020/1207), 15, 18 ja 41 § (23.11.2018/1003),	1.1.2021 (10, 11, 20, 40, 56, 95, 244 a ja 244 b §:t) 1.1.2019 (15, 18 ja 41 §:t)
Rajavartiolaitoslaki 15.7.2005/578 3 luku 16 § (8.7.2022/698) ⁶⁷	15.7.2022

Seuraavissa alaluvuissa 5.2.1–5.2.5 esitetään taulukossa 4 esitetty koonnos erittelemällä säädöksiä itsenäisenä osana tai yhdessä jonkin toisen säädöksen kanssa, joka jakaa saman tai läheisen temaattisen kytköksen.

⁶⁷ Huomioi, että ko. pykälän alassa kansallinen turvallisuus kytkeytyi rajanylityspaikan väliaikaisen sulkemisen sääntelyyn jo aiemmin vuonna 2014 3 luvun 16 §:ssä (19.9.2014/749), joka päivitettiin 15.7.2022 voimaantulleella pykälällä.

5.2.1 Kansallinen turvallisuus tiedustelulaeissa

Siviilitiedustelun kohteet eritellään siviilitiedustelulain (582/2019) 3 §:ssä. Tiedustelun kohteita ovat; 1.terrorismi, 2. ulkomainen tiedustelutoiminta, 3. joukkotuhousteiden suunnittelu/vaihtaminen/levittäminen/käyttö, 4. sellaisten kaksikäyttötuotteiden, joita voidaan käyttää siviililuonteisen käyttönsä tai sovellutuksensa ohella joukkotuhousteiden tai sellaisten maaliin saattamiseen tarkoitettujen ohjusjärjestelmien kehittelyyn/valmisteluun/joilla voidaan edistää yleistä sotilaallista toimintakykyä, 5. kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä vakavasti uhkaava toiminta, 6. suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä taikka yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja uhkaava toiminta, 7. vieraanvaltion toiminta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille/taloudellisille tai muille tärkeille eduille, 8. kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaava kriisi, 9. kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuutta uhkaava toiminta, 10 Suomen kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta ja 11. kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä uhkaava kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus.

Siviilitiedustelulain 4 §:n 1–2 momentissa tietoliikenteeseen kohdistuvan tietoliikennetiedustelun käytön edellytyksenä kuvataan, että tiedustelun käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta tietoliikennetiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, eikä tietoja ole hankittavissa muulla tiedustelumenetelmällä. Jos tietoliikennetiedustelun hakuehtojen käyttö koskee ainoastaan valtiollisen tai siihen rinnastuvan tahon tietoliikennettä, tiedustelun käytön tarve tulee olla saada tietoa sellaisesta tiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Lain 2 §:ssä määritellään, että valtiollisella toimijalla tarkoitetaan vieraan valtion tunnistettua viranomaista tai sellaiseen rinnastuvaa toimijaa sekä tarkoitettun tahon palveluksessa olevaa tai sen määräyksessä ja ohjauksessa toimivaa tahoja. Lain 9 §:n mukaan suojelupoliisin päällikkö voi päättää kiire tilanteessa tiedustelun käytöstä, kun tavanomaisessa tilanteessa tiedustelun käyttöön tarvitaan tuomioistuimen lupa. Lain 16 §:ssä kuvataan, että suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tiedustelun avulla hankitun tiedon haitallisesta tietokoneohjelmasta tai käskystä viranomaiselle, yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai tiedon saajan etujen turvaamiseksi. Tässä yhteydessä säädetään tarkentavasti salassapidosta tiedustelun yhteydessä niin, että yrityksellä tai yhteisöllä on vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 23 §:n 2 momentin mukaisesti.

Sotilastiedustelulain (590/2019) 3 §:ssä määritellään, että lain tarkoituksena on hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta tai sellaisen valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Tiedustelun tarkoituksena on tuottaa tietoa ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tueksi ja Puolustusvoimien omien tehtävien⁶⁸ suorittamiseksi.

Sotilastiedustelulain 4 §:ssä tiedustelun kohteiksi määritellään; 1. vieraan valtion asevoimien ja niihin rinnastuvien järjestäytyneiden joukkojen toiminta ja toiminnan valmistelu, 2. Suomen maanpuolustukseen kohdistuva tiedustelutoiminta, 3. joukko-
tuhoaseiden suunnittelu, valmistaminen, levittäminen ja käyttö, 4. vieraan valtion sotatarvikkeiden kehittäminen ja levittäminen, 5. kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta vakavasti uhkaava kriisi, 6. kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, 7. Suomen kansainvälisen avun antamisen ja kansainvälisen muun toiminnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta. Lisäksi tiedustelun kohteena on vieraan valtion toiminta tai muu sellainen toiminta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja.

Sotilastiedustelulain 18 ja 20 §:ssä kuvataan viranomaisten ym. tahojen yhteistyötä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lain 18 §:ssä säädetään, että sotilastiedustelua tekevä viranomais- tai salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa tehtävänsä toteuttamiseksi muita tietoja kuin henkilötietoja, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen maanpuolustuksen kannalta tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lisäksi tietoja voidaan luovuttaa yrityksille ja muille yhteisöille tiedustelussa käytettävien menetelmien ja järjestelmien kehittämiseksi haittaohjelmaan liittyvän tunnistamistiedon tai luovuttaa muun kuin henkilötiedon, jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä Puolustusvoimien toiminnan tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lain 20 §:ssä säädetään kansainvälisestä yhteistyöstä siten, että sotilastiedustelua tekevä viranomais- tai Suomen kansallisten etujen mukaisesti tehtäviinsä liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi 1. vaihtaa muita tiedustelutietoja kuin henkilötietoja ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden kanssa salassapitosäynnösten

⁶⁸ Tehtävät määritellään 3 §:ssä seuraavasti; 1) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen; 2) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen; 3) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun, aluevalvontayhteistyöhön tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen ja kansainväliseen toimintaan; 4) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

estämättä, jos se on tarpeellista ja 2. osallistua tiedustelutietojen hankkimiseen ja arvioimiseen liittyvään kansainväliseen yhteistoimintaan.

Sotilastiedustelulain 79 §:ssä säädetään, että sotilastiedustelua suorittavan viranomaisen on ilmoitettava keskusrikospoliisille, jos tiedustelun aikana ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Tätä ilmoitusta saadaan kuitenkin siirtää pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen kannalta tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoituksen siirtämistä harkittaessa tulee arvioinnissa huomioida sen merkitys maanpuolustuksen kannalta ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi rikoksen selvittämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta.

5.2.2 Kansallinen turvallisuus Suomen perustuslaissa

Suomen perustuslain (731/1999) 1–3 §:ssä säädetään Suomen valtiosäännöstä, kansanvaltaisuudesta ja oikeusvaltioperiaatteesta. Suomi on täysivaltainen tasavalta, jonka lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, hallitusvaltaa käyttää tasavallan presidentti ja valtioneuvosto. Kaiken julkisen vallan tulee perustua lakiin, kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava lakia. Lain 10 §:n mukaan yksityiselämän suojaan viitaten lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressi lisättiin Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:ään 5.10.2018 hallituksen esityksen (198/2017) perusteella. Lisäys liittyi tiedustelulakien säätämiseksi tarvittuun perustuslainmuutokseen.

5.2.3 Kansallinen turvallisuus ulkomaalaisasioiden sääntelyssä

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020) (myöhemmin Mahti-laki) 1 §:ssä säädetään lainsoveltamisen alasta, joka liittyy henkilötietojen käsittelyyn ulkomaalaisasioissa. Mahti-lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelystä, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa ja kun henkilötietoja käytetään erikseen eritellyissä

tarkoituksissa. Huomionarvoista henkilötietojen käsittelyn laadun määrittelyssä on se, että Mahti-lain 1 §:ssä mainituissa tarkoituksissa, joita ovat ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittely sekä niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta sekä Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä ja kansalaisuudesta vapautumista sekä kansalaisuusaseman määrittämistä koskevien asioiden käsittely- ja päätöksentekotietoja käsitellään lisäksi myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Ulkomaalaislain (301/2004) 1 §:ssä kuvataan lain tarkoituksiksi toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Lain 2 §:ssä määritetään soveltamisalan, jonka mukaan lakia sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työnteekoon Suomessa sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Lain 97 §:ssä (29.6.2016/501) säädetään turvapaikkatutkinnasta, jonka yhteydessä mahdollistetaan, että poliisi voi osallistua turvapaikkapuhutteluun, jos Suomen kansallinen turvallisuus tai kansainväliset suhteet taikka yleinen järjestys tai turvallisuus sitä edellyttävät. Lain 121 §:ssä (26.6.2015/813) kuvataan ulkomaalaisen säilöön ottamisen edellytykset, jonka mukaan ulkomaalainen voidaan ottaa säilöön, mikäli ulkomaalaisen henkilökohtaiset ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa, että hän muodostaa uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Lain 148 §:n mukaan ulkomaalainen voidaan käännäyttää, jos hänen voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan. Lain 149 §:n (26.4.2019/565) mukaan Suomesta voidaan karkottaa oleskeluluvalla oleskellut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt ulkomaalainen, joka on ryhtynyt taikka, jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan.

5.2.4 Kansallinen turvallisuus poliisiin ja Rajavartiolaitokseen kohdistuvassa sääntelyssä

Poliisi toimii sisäministeriön hallinnonalla yhtenä keskeisimpänä sisäistä turvallisuudesta vastaavana toimivaltaisena viranomaisena, jolle on säädelty laajat pakkokeinoihin ja esitutkintaan liittyvät toimivaltakeinot. Poliisin tehtävät ja toimivalta säädetään erikseen poliisilaissa. Poliisin tehtävät ovat tasaisesti laajentuneet viimeisen 30

vuoden aikana. Viimeisimpänä ulottuvuutena kansallinen turvallisuus liitettiin osaksi poliisin tehtävä- ja toimivaltakehystä tiedustelulakien säätämisen yhteydessä.

Vuosien 1995–2014 välisenä aikana poliisin toimivalta ja tehtävät säädettiin poliisilaisissa (493/1995), jonka mukaan poliisin tehtävänä oli oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.⁶⁹ Vuonna 2014 otettiin käyttöön laajan reformin käynyt poliisilaki (872/2011), jossa poliisin tehtävät määritettiin olevan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.⁷⁰ Sitten poliisin tehtävien määrittely muuttui huhtikuussa 2019 siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön käsittelyn⁷¹ ohessa ja uudistettu tehtäväkuvaus vahvistettiin erillisellä lailla poliisilain muuttamisesta.⁷² Lakimuutoksen myötä poliisin tehtäviksi säädettiin oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.⁷³ Taulukossa 5 esitetään matriisina poliisin tehtävien muutos lainsäädäntökuvauksena.

Vuonna 2019 säädetyin poliisin tehtäväkuvauksen muutoksen myötä poliisin tehtäviin lisättiin kansallisen turvallisuuden suojaamisen ulottuvuus. Huomionarvoisena seikkana tässä yhteydessä on pidettävä sitä, että poliisin toimivaltakeinot eivät muutoin laajentuneet tehtävien muuttuessa, mutta poliisilakiin lisättiin siviilitiedustelua koskeva luku⁷⁴, jossa säädellään erikseen suojelupoliisin toimivallasta suorittaa siviilitiedustelua. Poliisilaisissa kansallisen turvallisuuden ulottuvuus koskettaa nykytilassa siis vain suojelupoliisia ja sen suorittamaa siviilitiedustelua, koska kansalliseen turvallisuuteen tehtävät viittaukset lakitekstissä esitetään vain siviilitiedustelua koskevassa luvussa 5.⁷⁵ On myös huomionarvoista, että suojelupoliisin esitutkintatoimivaltuudet poistettiin tiedustelulakien säätämisen yhteydessä, tästä huolimatta suojelupoliisi on kuitenkin vielä poliisin valtakunnallinen yksikkö⁷⁶ poliisilain (872/2011) ja laki poliisin hallinnosta (14.2.1992/110) 1 §:n nojalla.

⁶⁹ Poliisilaki 493/1995, 1 luku 1 §.

⁷⁰ Poliisilaki 872/2011, 1 luku 1 §.

⁷¹ Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, HE 202/2017 vp.

⁷² Laki poliisilain muuttamisesta 26.4.2019/581.

⁷³ Poliisilaki 872/2011, 1 luku 1 §.

⁷⁴ Poliisilaki 872/2011, 5 a luku.

⁷⁵ Poliisilaki 872/2011, 5 a luku.

⁷⁶ Tutkimuksellisesti pidän mielenkiintoisena kysymyksenä, miten poliisilain poliisin tehtäviä säätävässä pykälässä oleva kansallinen turvallisuus mielletään muutoin poliisihallinnossa, koska suoraan pykälän

Taulukko 5. Poliisin tehtävänkuvaukset lainsäädännössä vuosina 1995–2022.

Poliisilaki 493/1995 1 § 1 mom. (1.10.1995 lukien)	Poliisilaki 872/2011 1 § 1 mom. (1.1.2014 lukien)	Poliisilaki 872/2011 1 § 1 mom. (26.4.2019 lukien)
<i>Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.</i>	<i>Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.*</i>	<i>Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.*</i>

*Tehtäviin tulleet lisäykset ja muutokset korostettu kursivoidussa lakiviittauksessa.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019) (myöhemmin poliisin henkilötietolaki) 13 §:ssä säädetään, että poliisi saa käsitellä muussa kuin alkuperäisessä käyttötarkoituksessa henkilötietoja, jos ne liittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Lain 17 §:ssä säädetään, että suojelupoliisi saa luovuttaa poliisille tietojoukkona tai suoraikäyttöisesti tallettamalla sellaisia tietoja, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Lain 48 §:ssä säädetään suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn liittyen, että suojelupoliisi saa käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, valtio- ja yhteiskuntajärjestyksestä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen ja hankkeiden estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestyksestä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi. Lain 51 §:ssä säädetään, että kansainväliseen yhteistyöhön liittyen suojelupoliisi saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä henkilötietoja ulkomaan turvallisuus- ja tiedustelupalvelulle sekä ulkomaan viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (Interpol) ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastolle (Europol), jos luovuttaminen on välttämätöntä suojelupoliisin tehtävän suorittamiseksi.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) 4 §:n 4 momentissa säädetään rahanpesurekisterin tietojen käytön mahdollisuuksista ja luovutusoikeuksista. 4 §:n 4 momentin mukaan rahanpesurekisterin tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, sekä Europol-asetuksen liitteen I mukaisten rikosten

mukaan sen suojaaminen koskee käytännössä kuitenkin koko poliisihallintoa. Tietämättä tai katsomatta lainesitöitä tehtävä voidaan mieltää koko poliisia koskeväksi virkahenkilöiden kokemuksessa.

estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolain (578/2005) 16 §:ssä (8.7.2022/698) säädetään rajanylityspaikan väliaikaisesta sulkemisesta, rajanylitysliikenteen rajoittamisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä. 16 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Sisäministeriö päättää tarvittavista välittömistä toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian. 16 §:n 2 momentissa säädetään, että valtioneuvosto voi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi, jos kyse on 1) lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä tai 2) tiedosta tai perustellusta epäilystä, että maahantulo on vieraan valtion tai muun toimijan vaikutuksesta tapahtuvaa. 16 §:n 3 momentin mukaan rajanylityspaikkoja ei saa sulkea, rajanylitysliikennettä ei saa rajoittaa eikä kansainvälisen suojelun hakemista saa keskittää enempää kuin mikä on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi.⁷⁷

Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019) 1 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamisessa. Lain 16 §:n mukaan Rajavartiolaitos saa käsitellä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018) 1 §:n mukaan lakia sovelletaan 1. rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta, 2. syyteharkinnasta ja muusta rikokseen liittyvästä syyttäjän toiminnasta, 3. rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa, 4. rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanemisesta, 5. yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä 1–4 kohdassa tarkoitetun toiminnan yhteydessä. Näiden lisäksi lakia sovelletaan poliisin ja Rajavartiolaitoksen suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä, kun tietoja käsitellään kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Lain 28 §:n mukaan rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi.

⁷⁷ Ks. myös HE 94/2022 vp.

5.2.5 Kansallinen turvallisuus eräissä muissa laeissa

Laissa ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (13.4.2012/172) 1 §:ssä säädetään, että erittäin tärkeän kansallisen edun niin vaatiessa voidaan seurata ja tarvittaessa rajoittaa vaikutusvallan siirtymistä ulkomaalaisille sekä ulkomaisille yhteisöille ja säätiöille seurattavana olevien yritysten osalta. Lain 2 §:ssä kuvataan, että erittäin tärkeänä etuna tarkoitetaan sotilaallisen maanpuolustuksen, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, kansallisen turvallisuuden ja ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden turvaamista sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 52 ja 65 artiklan mukaista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamista yhteiskunnan perustavanlaatuista etua uhkaavan todellisen ja riittävän vakavan vaaran tapauksessa.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (468/2019) 1 §:ssä kuvataan lain soveltamisala, jonka mukaan lakia sovelletaan maanpuolustukseen, alueelliseen koskemattomuuteen, sisäiseen turvallisuuteen, valtion johtamiseen, rajaturvallisuuteen, rajavalvontaan, huoltovarmuuteen, yhteiskunnan kannalta välttämättömän infrastruktuurin toiminnan varmistamiseen tai muuhun näihin rinnastettavissa olevan yhteiskunnallisen edun turvaamiseksi.⁷⁸

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 1 §:ssä säädetään, että lain yleinen tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Lain 4 a §:ssä (29.3.2019/467) säädetään tarkemmin alueiden käytöstä kansallisen turvallisuuden kohdalla siten, että alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä.

Laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014) 1 §:n mukaan lain tavoitteena on edistää sähköisen viestinnän palvelujen tarjontaa ja käyttöä sekä varmistaa, että viestintäverkoja ja viestintäpalveluja on kohtuullisin ehdoin jokaisen saatavilla koko maassa. Lain tavoitteena on lisäksi turvata radiotaajuuksien tehokas ja häiriötön käyttö sekä edistää kilpailua ja varmistaa, että viestintäverkot ja -palvelut ovat teknisesti kehittyneitä, laadultaan hyviä, toimintavarmoja ja turvallisia sekä hinnaltaan edullisia. Lain tavoitteena on myös turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen. Lain 10 §:ssä käsitellään verkkotoimilupien myöntämistä vertailevalla menettelyllä. Tässä yhteydessä 10 §:ssä säädetään, että verkkotoimilupa on myönnettävä, jos toimilupaviranomaisella ei ole erityisen

⁷⁸ Ks. myös Hujala ym. 2022, 42–45.

painavia perusteita epäillä toimiluvan myöntämisen vaarantavan ilmeisesti kansallista turvallisuutta. Verkkotoimiluvan myöntämisestä huutokauppanennettelyssä säädetään lain 11 §:ssä, jonka mukaan valtioneuvoston on myönnettävä toimilupa yritykselle tai yhteisölle, jollei ole erityisen painavia perusteita epäillä toimiluvan myöntämisen ilmeisesti vaarantavan kansallista turvallisuutta. Lain 15 §:ssä säädetään, että valtioneuvosto voi päättää hylätä yrityksen tai yhteisön tekemän tarjouksen, jos sillä on erityisen painavia perusteita epäillä toimiluvan myöntämisen vaarantavan ilmeisesti kansallista turvallisuutta. Lain 18 ja 20 §:ien mukaan toimilupiin liittyvissä luvan siirtämis- ja vuokrausasioissa valtioneuvoston vastuulla on tehdä arvio, että onko kyseessä erityisen painavia perusteita epäillä kansallisen turvallisuuden vaarantumista. Lain 40 §:n mukaan radiolupien myöntämisen yhteydessä yleinen luvanmyöntäjä on liikenne- ja viestintäministeriö, mutta sellaisissa tilanteissa, joissa radioluvan myöntämisellä voi olla huomattavia vaikutuksia viestintämarkkinoiden yleiseen kehitykseen tai ilmeisesti kansalliseen turvallisuuteen, valtioneuvosto myöntää luvan. Lain 95 §:n mukaan valtioneuvosto voi kansalliseen turvallisuuteen, puolustukseen tai ylivoimaiseen esteeseen viitaten poiketa Euroopan unionissa yhdenmukaistettujen radiotaajuuksien käytön mahdollistamisen määräajoista.

5.2.6 Yhteenveto

Tässä osassa tavoitteena on ollut vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, *miten kansallinen turvallisuus esiintyy Suomen lainsäädännössä ja millaiset laeissa esitetyt sisällöt määrittävät kansallista turvallisuutta diskurssina?* Seuraavassa yhteenvedossa kuvaan tiiviisti niitä merkitystekijöitä, joiden tulkitsen määrittävän lainsäädännössä kansallisen turvallisuuden diskursiivista jäsentymistä.

Suomen perustuslaissa kansallisen turvallisuuden turvaamisen perusteella voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista yksityiselämän suojaan viitaten. Tällaisena rajoitusperusteena esitetään yksityisen viestin salaisuuden rikkominen, viestin salaisuuden säilyttäminen on lähtökohtainen yksilön perusoikeus. Kansallisen turvallisuuden turvaamisen piirissä sääntely mahdollistaa muiden yksilöiden perusoikeuksien ja valtion turvallisuuden suojaamisen kautta sellaisen tiedon hankinnan, joka mahdollisesti luo vakavaa vaaraa kansalliselle turvallisuudelle. Suomen perustuslain keskeisenä tarkoituksena on luoda pohja ja lainsäädännöllinen turva yksilön vapauksille ja turvallisuudelle. Kansallisen turvallisuuden ulottuvuus on perustuslaissa poikkeuslausuma, jonka perusteella tätä perustavanlaatuista yksilön vapautta voidaan yksiselitteisesti erikseen laissa säädetyin tavoin rajoittaa. Rajoitusperusteen tulee olla käytännössä

merkittävä, yksilön edun tuleekin tällöin jäädä toissijaiseksi, suhteessa yleiseen yhteiskunnalliseen etuun.

Tiedustelulacissa keskeinen tavoite on tiedusteluviranomaisten (suojelupoliisi, Puolustusvoimat) tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavista uhista. Tiedustelulacissa säädettävä tiedonhankinta rajoittaa yksilön perusoikeuksia ja laajentaa viranomaisen toimivaltaa. Toimivallan käyttämisen ehtona on kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Tiedonhankinnan tavoitteena on myös muun muassa tukea valtion ylimmän johdon päätöksentekoa, käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvista uhista ja turvallisuusympäristön muutoksista, kuten sotilaallisesta toiminnasta.

Siviilitiedustelulaissa (582/2019) tiedustelun kohde-erittely on hyvin laaja ja kattaa niin Suomen sisäisen turvallisuuden eri tasot kuin ulkoisen turvallisuuden ulottuvuuden, johon kuuluu muun muassa Suomen kansainväliset suhteet ja kriisinhallintatoiminta. Tässä suhteessa siviilitiedustelulain hengessä kansallinen turvallisuus jakaa pääosin kokonaisturvallisuuden määrittelyn mukaiset lähtökohdat, mutta kriisinhallintatoiminnan ulottuessa Suomen rajojen ulkopuolelle johonkin toiseen maahan, saa kansallinen turvallisuus ulko- ja turvallisuuspoliittisen sävyn ja laajuuden. Osaltaan kriisinhallintatoiminnalla kansallista turvallisuutta voidaan tulkita pidettävän yllä myös hoitamalla uhkia mahdollisimman kaukana Suomen rajoista, näin ollen kansallisen turvallisuuden ulkopoliittinen merkitys korostuu pelkän sisäpolitiikan sijaan.⁷⁹

Sotilastiedustelulaissa (590/2019) maanpuolustus ja kansallinen turvallisuus eriytyvät toisistaan (mm. 18 §), toisaalta tietojen luovuttamisen mahdollisuus yrityksille ja yhteisöille Puolustusvoimien toiminnan tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi laajentaa kansallisen turvallisuuden toimijuuskenttää tässä yhteydessä. Tiedustelun näkökulmasta yritysten ja yhteisöjen osuus tiedustelumenetelmien ja järjestelmien kehittämisessä nivoo yksityisiä ja valtiollisia toimijoita yhteen, mukaillen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin tavoitteita. Sisäisen turvallisuuden toimijoiden (erityisesti poliisi) näkökulmasta on huomionarvoista, että kansallisen turvallisuuden suojaamisessa on hyväksyttävissä vakaviin rikoksiin välittömästi puuttumisen viivästyttäminen (79 §). Vakaviin rikoksiin puuttumisen viivyttäminen voi osaltaan olla esimerkiksi sisäisen turvallisuuden toimijoiden kansallisen turvallisuuden varmistamisen alassa omanlaisensa haaste.

Kansallinen turvallisuus kiinnittyy vahvasti ulkomaalaisasioihin muutoinkin, kuin vain tiedustelulakien uhkakuvissa. Sääntelyssä keskeisenä on myös Suomen kansalaisuuden omaamiseen/saamiseen, ulkomaalaisen karkottamiseen ja ulkomaalaisen Suomessa oleskelun hallintaan liittyvät kokonaisuudet. Kansallinen turvallisuus toimii oikeutusperusteena kansalaisuusasioiden ja maassaolon edellytysten määrittelyssä

⁷⁹ Ks. esim. myös NSS–Yhdysvallat 2017; HMGovernment 2010; HMGovernment 2015.

ja valvonnassa. Ulkomaalaiseksi luokiteltavan henkilön riski/uhka kansalliselle turvallisuudelle tunnustetaan koskevan mahdollisesti kaikenlaista Suomessa oleskelua tai Suomen kansalaisuuden saamista. Lainsäädännössä kansallinen turvallisuus liittyy olennaisesti ulkomaalaisasioiden kontekstiin ja siihen, kuinka Suomeen tulevat, maasta poistuvat ja maassa oleskelevat henkilöt ovat maassa luvanvaraisesti ja kuinka heidän maassaoloansa valvotaan. Yhtäältä kansallisen turvallisuuden suojaamisessa korostuu Suomen kansalaisuuden saamiseen, säilyttämiseen, menettämiseen ja vapautumiseen liittyvät seikat. Kansalaisuuden osalta yleisesti turvallisuuteen liittyvä uhkaymmärrys saa pohtimaan, kuinka Suomen kansalaisuuden säilymiseen tai menettämiseen kansallisen turvallisuuden suojaaminen voi todellisuudessa vaikuttaa ja että onko jo vaikuttanut. Kansallista turvallisuutta määriteltäessä voidaan tunnistaa, että henkilötiedot, jotka liittyvät tunnistetun henkilön Suomessa oleskeluun ja mahdolliseen kansalaisuuden saamiseen ovat erityisen merkityksellisiä.

Sääntelyssä kansallinen turvallisuus on laajentanut poliisitoimen tehtäväkenttää, mutta se kuuluu lähtökohtaisesti vain suojelupoliisin toimivallan alaan ja toimivallan käyttämisen perusteluihin. Suojelupoliisin kansainvälisyysvelvoitteen takia sääntely omaa vahvan ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteyden. Poliisin tehtävät ovat muuttuneet viimeisen 20 vuoden aikana yhä laajemmiksi. Viimeisimmässä lakimuutoksessa poliisin tehtäväksi lisättiin *kansallisen turvallisuuden suojaaminen*. Huomionarvoista on, että poliisilaissa (872/2011) kansallisen turvallisuuden nojalla käytettävät toimivaltaoikeudet liittyvät vain suojelupoliisia koskeviin pykäliin, vaikka kansallisen turvallisuuden suojaaminen on määritelty itse laissa koko poliisin tehtäväksi. Tässä yhteydessä on syytä nostaa esille suojelupoliisin tehtäväkentän muutos ja päämäärä muutua ”puhtaaksi” tiedustelupalveluksi siitäkin huolimatta, että se on edelleen valtakunnallinen poliisiyksikkö. Herääkin kysymys suojelupoliisin roolin muuttuessa, kuinka kansallisen turvallisuuden suojaaminen alkaa näkyä poliisin perinteisenä nähdyn *oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä*. Suojelupoliisin kansainvälisessä tietojenluovuttamisessa kansallisen turvallisuuden suojaamisen yhteydessä on tunnistettavissa kansallisen turvallisuuden viittaavan myös ulkoisen turvallisuuden käsitteistöön ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaan.

Rajavartiolaitoksen sääntelyn osalta kansallinen turvallisuus liittyy rajaturvallisuuden ja valtion rajojen suojaamisintressin huomiointiin. Rajavartiolaitoksen osalta kansallinen turvallisuus liittyy keskeisimmin Suomen rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja ”äärimmäisenä” näkymänä sisärajojen sulkemisen mahdollisuuteen, mikäli kansallinen turvallisuus sitä välttämättömästi edellyttäisi.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (468/2019) soveltamisala tuo osaksi kansallista

turvallisuutta seuraavat tekijät; maanpuolustus, alueellinen koskemattomuus, sisäinen turvallisuus, valtion johtaminen, rajaturvallisuus, rajavalvonta, huoltovarmuus, yhteiskunnan kannalta välttämättömän infrastruktuurin toiminnan varmistaminen ja muun näihin rinnastettavan yhteiskunnallisen edun turvaamisen. Nämä ovat käytännössä samoja elementtejä, jotka kuvataan tiedustelulakien uhkakuvakentässä. Vastavasti maankäyttöön (132/1999) kohdistuvassa sääntelyssä kansallinen turvallisuus liitetään aluesuunnitteluun maanpuolustuksen turvaamisessa, rajaturvallisuudessa ja rajavalvonnassa, väestönsuojelussa sekä huoltovarmuuden edellyttämien kehittämistarpeiden varmistamisessa ja ettei näistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä. Näissä laeissa keskeinen tavoite on huomioida kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisia ulottuvuuksia sekä huomioida kansallinen turvallisuus laajassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Sähköisten viestinnän palvelujen (917/2014) alassa, verkkotoimilupien myöntämisen yhteydessä kansallisen turvallisuuden uhan arvioinnissa tunnistetaan mahdollisena kansallisen turvallisuuden uhkana myös jokin yritys tai yhteisö. Verkkotoimija radiolupien myöntämisen tai muun lupa-asiamenettelyn yhteydessä, kun asiassa voi olla vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, on laissa päätöksenteko ohjattu valtioneuvostolle. Valtioneuvoston valtaa korostaa myös oikeus poiketa Euroopan unionin sääntelystä yhdenmukaistettujen radiotaajuuksien käytön mahdollistamisesta. Valtioneuvostolla on tämän sääntelyn osalta merkittävä rooli kansallisen turvallisuuden suojaamisen alassa.

Edellä olen kuvannut kansallisen turvallisuuden esiintyvyyttä ja sisältöjä Suomen lainsäädännössä, kuten se sääntelyssä eksaktisti esitetään. Kuten voidaan huomata, kansallisen turvallisuuden soveltavuuden ala koskettaa jo varsin monia eri turvallisuuden ”ulottuvuuksia” aina tiedustelutoiminnassa tehtävästä tiedonhankinnasta maa-alueiden ja kiinteistöjen omistuksellisiin ja mahdollisiin valtion pakkolunastuksellisiin seikkoihin. Taulukossa 4 esitettävä koonnos osoittaa myös, kuinka kansallisen turvallisuuden esiintyvyys sääntelyssä on lisääntynyt vuosien saatossa. Säädoskokonaisuuden alassa vaikuttaa siltä, että kansallinen turvallisuus koskettaa Suomen turvallisuutta ja kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallia siten, että kansallisen turvallisuuden tehtäväkenttä ulottaa usean turvallisuutta tuottavan ja välittävän viranomaisen tehtäviin. Tutkimuksen turvallistumis-näkökulman osalta voidaan todeta, että lainsäädäntö on osaltaan toiminut funktionaalisen toimijana kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa, eritoten koska kansallisen turvallisuuden esiintyvyys ja käyttö on selvästi lisääntynyt lainsäädännössä.

5.3 Osa 2 – Kansallinen turvallisuus Suomessa vakiintuneessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten joukossa

Tässä osassa tarkastellaan Suomen turvallisuutta käsitteleviä virallisjulkaisuja, kuten eri selontekoja ja strategioita. Osan ote on tekstuaalinen ja tulkitseva. Päätavoitteena on luoda eri dokumenttien avulla kokonaiskuva kansallisen turvallisuuden viitekehystä Suomessa ja tarkastella kansallista turvallisuutta suhteessa muihin Suomessa käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin. Osassa vastaan tutkimuskysymykseen, *miten kansallisen turvallisuuden viitekehys määrittäytyy Suomen turvallisuutta käsittelevissä virallisjulkaisuissa ja kuinka Suomessa vakiintuneessa käytössä olevat turvallisuuskäsitykset vertautuvat kansallisen turvallisuuteen?* Ensinnä kuvaan alaluvussa 5.3.1 keskeiset Suomen turvallisuutta käsittelevät virallisjulkaisut ja niiden sisällön. Toiseksi alaluvussa 5.3.2 tarkastelen eri virallisjulkaisujen sisältöjä hyödyntäen Suomessa laajemmin käytössä olevien turvallisuuskäsitysten suhdetta kansallisen turvallisuuden käsitykseen hyödyntämällä Reveron & Mahoney-Norris (2019) esittämää kahdeksan eri tekijän/luokittelun kehystä. Yhtäältä tämä näkymä myös täydentää kansallisen turvallisuuden teoreettisen määrittelyn kokonaisuutta (luku 2.2). Luvun yhteenvedossa esitän aineistolähtöisen tulkintani Suomen kansallisen turvallisuuden kokonaiskuvasta, joka päättyy lukuisten eri uhkien ja virallisjulkaisujen sisältöjen yhtenäisestä kokonaisuudesta.

5.3.1 Suomen turvallisuutta käsittelevät selonteot, strategiat ja muut virallisjulkaisut kansallisen turvallisuuden kontekstissa

”Ytimeltään kansallisessa turvallisuudessa on kyse Suomen suvereniteetista ja suomalaisen yhteiskunnan kollektiivisesta turvallisuudesta.” (Knape 30.6.2021.)

Heusala (2012) esittää, että laaja turvallisuus, kokonaisturvallisuus, sisäinen turvallisuus ja ulkoinen turvallisuus ovat muodostuneet suomalaisen turvallisuuspoliittisen virkamieskeskustelun peruskäsitteiksi (mt. 96). Suomen turvallisuusosaaminen ja -kyvykkyyden rakenteet huomioivat valtion eri toimijaulottuvuudet niin sanotun kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin avulla (mm. Turvallisuuskomitea 2017; Valtioneuvosto 5.12.2012; Valtioneuvosto 16.12.2010).

Suomen kansallinen itsemääräämisoikeus on arvo, joka aiemmin historiassa varmistettiin koko kansakunnan ja Puolustusvoimien panoksella talvi- ja jatkosodissa. Turvallisuuden näkökulmasta katsottuna itsemääräämisoikeuden pysyvyys sittemmin on luotu ulko- ja turvallisuuspolitiikalla, uskottavalla maanpuolustusjärjestelmällä,

suojatulla yhteiskunta infrastruktuurilla ja sisäisen turvallisuuden moniottelijakentällä. Näissä kaikissa turvallisuuden osa-alueella eri viranomaiset tahoillaan luovat kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin välittämänä valtiollista, alueellista ja paikallista turvallisuutta Suomen sisällä, mutta myös valtion rajojen ulkopuolelle esimerkiksi erilaisissa kriisienhallintaoperaatioissa ja asiantuntijatehtävissä. Turvallisuuden uhkaullottuvuudet tai ehkä pikemminkin voisimme kutsua – uhka-avaruus – on aina ollut muuttuva. Avaruuden metafora ei ole suinkaan täysin tuulesta temmattu, koska nykytilassa muun muassa informaatioverkon turvallisuusaspektien yhteydessä avaruuden turvallisuudesta keskustellaan yhä laajemmin.⁸⁰ 2000-luvun edetessä turvallisuuden piirissä muutostahti on ollut jatkuvasti kiihtyvä ja verkostoissa laajentuva. Esimerkiksi yksilöiden fyysisen turvallisuuden tarve on laajentunut tiedonvälitysverkkojen näkymättömyyteen ja niiden kiinteään yhteyteen kriittisen infrastruktuurin toiminnan suojaamisessa.

Tiedustelulakien myötä kansallinen turvallisuus tuli laajempaan käyttöön Suomen lainsäädännössä kuin se tätä aiemmin oli (ks. alaluku 5.2). Tiedustelulakien yhteydessä kansallista turvallisuutta ei kuitenkaan määritelty yksiselitteisesti käsitteenä joutuksen luonteesta. Kansallista turvallisuutta kuvattiinkin siihen kohdistuvien uhkien, kuten esimerkiksi terrorismin, hybridi-vaikuttamisen ja vieraan valtion vahingollisen toiminnan kautta. Tästä lähemmin alaluvussa 5.6, jossa käsitellään tiedustelulakien säätämisen prosessissa esiintyneitä puhekiäntöjä ja turvallisuusdiskursseja.

Laitinen & Huhtinen (2021, 60, 68, 71) katsovat, että tarkasteltaessa kansallista turvallisuutta käsitteenä sitä ei voida erottaa siihen liittyvistä prosesseista ja toimintamalleista. Käsitteen määrittäminen tapahtuu juuri sen kautta kuka, kuinka ja millaisten prosessien myötä kansallisen turvallisuuden suunnittelu ja johtaminen tapahtuu, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Toisaalta suhteellisena käsitteenä sitä määrittävät lukuisat muut seikat, kuten historia, maantiede, kulttuuriperinne, julkinen mielipide, talousjärjestelmä ja sotilaallinen strategia. Osaltaan kansallinen turvallisuus on diskursiivinen muodostuma, jonka mukaan siihen kytkettyjä intressejä tulisi artikuloida kollektiivisina kansallisella tasolla.

Valtioiden voidaan katsoa olevan itsenäisiä kansallisen turvallisuuden määrittäjiä. Tämä määrittely ei tapahdu kuitenkaan missään nimessä tyhjiössä, vaan tähän määrittelyyn vaikuttavat monet tekijät, joita edellä mainittiin. Turvallisuuden näkökulmassa yksi tulkinta ei sovi toiselle ja yhdessä ajassa tehty määrittely ei päde enää välttämättä seuraavassa hetkessä – tämä tekee turvallisuudesta ja siihen liittyvästä

⁸⁰ Ks. mm. Harri ym. 2020; Aaltola & Creutz 2020; TEM-LVM 2018 Avaruusstrategia; Palmroth 6.3.2022.

puheesta dynaamista ja valtion kontekstissa myös poliittista. Esimerkiksi Suomessa voidaan katsoa, että valtio määrittää turvallisuutensa viranomaislähtöisesti.

Erityisesti turvallisuusviranomaiset ja niitä ohjaavat ministeriöt ikään kuin ”luovat” eri turvallisuuskäsitykset ”todeksi” erilaisilla virallisiasiakirjoilla, selonteoilla, strategioilla ja lainsäädäntötyöllä sekä muulla puheellaan. Asiakirjat edustavat valtiota puhujana, jolla se itselähtöisesti oikeuttaa puheensa kohteena olevien yhteiskunnallisten asioihin ja ilmiöihin vaikuttamista. Jotta tämä vaikuttaminen olisi tarkoituksenmukaista, uskottavaa ja ennen kaikkea kansan näkökulmasta legitiimiä, valtio sitoo turvallisuuden kokonaiskuvaan uhat ja uhkaympäristön, jotka luovat (kansalliselle) turvallisuudelle turvaamis- ja puolustamisintressin. Voidaankin esittää, että tämä turvaamis- ja puolustamisintressi toimii turvallistavana tekona kussakin eri kontekstissa.

Suomen turvallisuutta käsittelevissä selontekojen ja strategioiden puhekäytännöissä korostuu toimintaympäristön nopea muuttuvuus, turvallisuusuhkien vaikea ennustettavuus, kansainvälinen yhteistoiminta ja moniulottuvuudellinen turvallisuusuhkien kenttä. Viranomaisten esittämänä Suomen turvallisuus muodostuu erityisesti sotilaallisen maanpuolustuksen, kyberturvallisuuden, sisäisen turvallisuuden ja ulko- ja turvallisuuspoliittisten kysymysten välittämänä – eli käytännössä kattaen kaikki viranomaisten käyttämät turvallisuusulottuvuudet. Näissä esityksissä kansallista turvallisuutta ei yksiselitteisesti määritellä ”*kansallinen turvallisuus on...*”-kuvauksin, vaan kokonaiskäsitteellä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta voidaan tulkita rakentuvan, eli erilaisten puhekäytäntöjen, -ilmaisujen ja -tapojen kautta. Tässä tutkimuksessa niiden katsotaan olevan turvallistamisen eri ulottuvuuksia ja diskursseja.

Turvallistamisessa käytännön uhkina näissä kysymyksissä paljastuu muun muassa terrorismin ja valtiollisen toimijan tuottamat tai välittämät turvallisuusuhat, joihin Suomen tulee ennalta estävästi luoda ratkaisuja ja tehdä tekoja, jotta Suomen itsemääräämisoikeus, alueellinen koskemattomuus ja suomalaisen yhteiskunnan toimivuus pysyy yllä. Turvallisuuden uhkakenttään Suomi vastaa kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin avulla, jonka tavoitteena on kytkeä yhteiskunnan toimintoja yhteen (mm. Turvallisuuskomitea 2017; Valtioneuvosto 5.12.2012; Valtioneuvosto 16.12.2010).

Seuraavaksi kuvataan tutkimuksen viitekehyksen suunnassa relevantein osin niitä Suomen turvallisuuden kontekstia muodostavia selontekoja, strategioita ja muita asiakirjoja sekä tiivistetysti niiden sisältöjä, jotka näkemykseni mukaan kytkeytyvät kansallisen turvallisuuden käsitykseen Suomen turvallisuutta käsittelevässä turvallisuuspuheessa. Tarkastelussa keskityn käsittelemään vuodesta 2016 lukien julkaistuja virallisiasiakirjoja, eli huomioni kiinnittyy ajallisesti tiedustelulainsäädännön ”murroskohtaa” lähentyvään aikaan.

Valtioneuvoston selonteossa sisäisestä turvallisuudesta arvioidaan Suomen sisäisen turvallisuuden tilaa ja siihen kohdistuvia muutosvoimia. Näiden lisäksi selonteossa määritellään tavoitteet ja suunta sisäiselle turvallisuudelle. Selonteko perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen, näin ollen selonteossa huomioidaan kansallisten muutosilmiöiden lisäksi globaalien haasteiden vaikutuksia Suomen turvallisuuteen. Selonteon mukaan perinteiset uhat pysyvät, mutta niiden muoto monimutkaistuu. Samanaikaisesti globaalit kehityskulut (ilmastonmuutos, muuttoliike, pandemiat, polarisaatio) ja kokonaan uudet uhat haastavat viranomaistoimintaa. Näiden lisäksi vääristellyn tiedon jakaminen murentaa yhteiskuntarauhaa. Merkittävimpinä muutosvoimina esitetään talouden ja työn murrokset, demokratian murros, uudet teknologiat ja ilmastonmuutos. Suurvaltojen keskinäisten suhteiden muutokset ja niiden sitoutuminen sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään vaikuttavat myös Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuuteen. Teknologian yhteyttä turvallisuuteen korostetaan selonteossa ja Suomen todetaan olevan korkean teknologian, vapaan tiedonkulun ja kasvaneen hyvinvoinnin maana risteyskohdassa. Suurimpina sisäisen turvallisuuden uhkina nostetaan esille syrjäytyminen, sosiaalinen pahoinvointi ja moniongelmaisuus. (Valtioneuvosto 2021:48.)

Sisäministeriön tuottama *kansallinen riskiarvio* koostuu eri toimijoiden tekemistä riskiarvioinneista tai vastaavista tuotteista ja prosesseista. Riskiarvio on yhteensovitettu kooste eri hallinnonalojen valitsemista yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavista uhkamalleista ja häiriötilanteista. ”Kansallisessa riskiarviossa keskitytään arvioimaan tunnistettujen riskien toteutumisen vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin ja niiden turvaamiseen tähtääviin strategisiin tehtäviin”. Kansallinen riskiarvion lähtökohtana on, että siinä pyritään huomioimaan ja ennakoimaan sisäisten ja välittömästi lähialueella vaikuttavien riskien ja häiriötilanteiden vaikutus yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin samalla löytäen riskejä, joilla on laajempaa kansallista merkitystä. Kansallisen riskiarviointityön yhteydessä on laadittu alueellisia riskiarviointeja. Turvallisuusympäristön muutoksen osalta riskiarvio listaa turvallisuusuhkina ilmastonmuutoksen, väestökehityksen, kiihtyvän kaupungistumisen, valtioiden välisten ja valtioiden sisällä tapahtuvat muuttoliikkeet, köyhyyden, nuorisotyöttömyyden, ruokaturvan, luonnonvarojen niukkuuden sekä epidemiat ja pandemiat, jotka kaikki voivat olla myös toisiinsa kietoutuvia turvallisuuskysymyksiä. Näiden lisäksi riskiarvio nostaa erikseen esille hybridi-vaikuttamisen ja turvallisuusuhkiin liittyvän ennakkovaroitusajan lyhentymisen, joka asettaa haasteita erityisesti päätöksenteolle ja viranomaisten toimintavalmiudelle sekä viranomaisyhteistyön sujuvuudelle. Hybridi-vaikuttamisen todetaan voivan horjuttaa yhteiskunnan vakautta muun muassa vaikuttamalla poliittiseen päätöksentekoon tai hankkimalla

kiinteää omaisuutta yhteiskunnalle tärkeiden strategisten sijaintien läheltä. Taloudellisen vaikutusvallan ja investoinnin todetaan myös olevan vaikutusvallan ja riippuvuuden luomisen keinoja, joilla myöhemmin voitaisiin kaventaa vaikuttamisen kohteena olevan valtion liikkumavaraa. Suomen tiivis kansainvälinen yhteys kuvataan olevan globaalien megatrendien heijastuspinta suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Riskiarviossa todetaan, että kansallisten intressien priorisointi ja perinteinen voimapolitiikan retoriikka ovat palanneet kansainvälisiin suhteisiin. Kansainvälisten instituutioiden toimintakyky näyttää jäävän odotuksiin nähden rajalliseksi ja sekä valtiot että yksilöt suhtautuvat varauksellisesti niiden kykyyn ratkaista maailmanpoliittisia ongelmia. (Sisäministeriö 2023:4; Sisäministeriö 2019:5.)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian tavoitteena on yhtenäistää varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjata hallinnonalojen varautumista osana kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallia. Strategiassa esitetään suomalaisen yhteiskunnan varautumisen yleisperiaatteet. Strategiassa todetaan, että osa perusperiaatteista edellyttää päivittämistä muuttuvan toimintaympäristön takia, kun toisaalta osa säilyy (ja on säilynyt) lähes muuttumattomana turvallisuusympäristön nopeasta kehitymisestä huolimatta. Strategia luo kuvan varautumisen yhteistoimintamallista eli kokonaisturvallisuudesta. Strategia kuvaa yhteiskuntaan kuuluvia uhkia dynaamisina, rajat ylittävinä ja muuntuvina. Uhkien vaikuttavuuden arviointi ja tunnistaminen esitetään vaikeana tehtävänä. (Turvallisuuskomitea 2017.)

Suomen kyberturvallisuusstrategiassa esitetään, että Suomen tavoitteena on olla edelleen kansainvälisten kyberturvallisuusosaajien kärkijoukossa. Kyberturvallisuuden strategian kerrotaan kytkeytyvän *yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan* ja siinä mainittuihin yleisiin varautumisen ja turvallisuuden yhteensovittamisen sekä toimivaltaisen viranomaisen periaatteisiin. Kyberturvallisuusstrategian päivittämisen tarvetta on nostanut toimintaympäristössä tapahtunut muutos, jotka liittyvät digitaalisen toimintaympäristön kehitykseen ja uusiin mahdollisuuksiin (alustatalous, ekosysteemit, päätelaitteet, tietoliikenteen kehittäminen), kuitenkin unohtamatta toimintaympäristöön kohdistuvia vanhoja uhkia (ihmisten tekemät virheet) sekä kehittyviä ja muuttuvia uhkia, jotka voivat vaarantaa valtion ja yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja eri keinoin (kyberrikollisuus, vakoilu, valtiollinen tiedustelu, hybridivaikuttaminen). (Turvallisuuskomitea 2019.)

Kansallisen terrorismintorjunnan strategiassa kuvataan, että Suomea koskeville toimintaympäristön muutoksille ja siihen liittyville uhkille yhteisiä tekijöitä ovat nopea muuntuvuus, vaikea ennakoitavuus ja rajat ylittävä vaikutus. Terrorismin todetaan vaarantavan kansallista turvallisuutta monin tavoin. Terrorismin uhan muotoina esitetään radikaalinen-islamistinen terrorismi ja siihen liittyvät kansainväliset

kehityskulut (mm. vierastaistelijat, terrorismin rahoituskanavat) sekä väkivaltaiset ääri-
liikkeet ja yksittäiset toimijat, jotka usein edustavat äärioikeistolaista tai -vasemmis-
tolaista ideologiaa. Strategia esittää, että terrorismin torjunnassa tärkeässä roolissa on
teknologian kehitys ja hyödyntäminen sekä kansainvälisen yhteistyön rakenteet ja
käytännön tietojenvaihto. Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on kyetä turvaa-
maan myös ulkopoliittikan keinoin kansalliset etunsa ja osaltaan edistämään kansain-
välistä turvallisuusyhteistyötä. Hauraisiin valtioihin kohdistuvan kansainvälisen kehi-
tysyhteistyön tavoitteena kuvataan myös mahdollisuus ja tavoite pyrkiä vahvistamaan
yhteiskuntien toimintakykyä ja samalla vastata terrorismin taustasyihin. Suomen krii-
sinhallintatoiminnan tavoitteena olevan konfliktitilanteiden vakauttamisen esitetään
vähentävän omalta osaltaan terroristiryhmien toiminnalle otollisia olosuhteita. Näin
ollen kehitys yhteistyön ja kriisinhallinnan katsotaan edistävän myös Suomen ja suo-
malaisien turvallisuutta. Strategiassa todetaan, että kansallinen turvallisuus ei kuulu
Euroopan unionin toimivaltaan, tästä syystä jäsenvaltioiden välinen tiedustelutiedo-
vaihto tapahtuu Euroopan unionin rakenteiden ulkopuolella. Kansallisella tasolla ter-
rorismintorjunnan kuvataan perustuvan kaikkien viranomaisten ja yhteiskunnallisten
toimijoiden yhteistyöhön ja kumppanuuteen. Päävastuullisena terrorismintorjunnan
viranomaisena kuvataan poliisi. Tärkeimpänä terrorismintorjunnan painopisteenä
mainitaan ennalta estävä toiminta, jonka avulla terroristiset teot ehkäistään ennalta.
Ennalta estävä toiminta edellyttää varautumista ja viranomaisten voimavarojen jaka-
mista. (Sisäministeriö 23/2018.)

Kansallisen turvallisuuden katsauksessaan vuonna 2020 (Suojelupoliisi 2020b) käsittelee
toimialaansa viitaten kuuluvia ilmiöitä ja arvioidaan niiden kehitystä osana kansallista
turvallisuutta. Katsauksessa Suomeen kohdistuva uhkakuva jaetaan neljään laajaan
kokonaisuuteen, jotka ovat: Suomeen ja suomalaisiin kohdistuva tiedustelutoiminta,
kybervakoilu, terrorismin uhka Suomessa ja hybridivaikuttaminen. Suojelupoliisi ja-
kaa Suomeen kohdistuvan uhan neljän tason jaotteluun (matala-kohonnut-korkea-
erittäin korkea⁸¹). Katsauksessa tilanne kuvataan ”kohonnut”-uhkatasolla. Katsauk-
sessa uhkakuvan realisoinnista näkökulmasta on mielenkiintoista, että suojelupo-
liisi esittää arvioissaan todennäköisyys – ja aikamääretulkinnan⁸² sille, millä todennä-
köisyydessä uhka aktualisoituu Suomessa ja mikä mahdollinen aikaväli tälle olisi.

⁸¹ Suojelupoliisin (2020b) mukaan uhkatasoilla kuvataan Suomeen ja Suomen intresseihin kohdistu-
vaa terrorismin uhkaa. Tason arvioinnissa huomioidaan saatavilla oleva tiedustelutieto, terroristijärjes-
töjen tai niihin kytköksissä olevien henkilöiden ja ryhmien toimintakyky ja motivaatio sekä mahdollis-
ten iskusuunnitelmien aikajänne.

⁸² Todennäköisyys: erittäin todennäköinen 90 %, todennäköinen 75 %, mahdollinen 50 %, epätoden-
näköinen 20 %, erittäin epätodennäköinen 5 %. Aikamääre: lähitulevaisuudessa 0–6 kk, lyhyt aikaväli
6 kk–2 v, keskipitkä aikaväli 2–5 v ja pitkä aikaväli yli 5 v.

Valtiollisina ”Suomen etuja vastaan tiedustelullisesti toimivina” tahoina suojelupoliisi nimeää Venäjän ja Kiinan, joiden toimintaa pidetään merkittävämpänä uhkana pitkäkestoisen toiminnan luonteen vuoksi. Ulkomaisten valtioiden tiedustelun kohteina esitetään Suomen arktinen politiikka ja päätöksenteko, Suomen kriittiseen infrastruktuuriin ja muille strategisille aloille suuntautuvat investoinnit sekä suomalaisten poliittisten järjestöjen toiminta. Kybervakoilu uhan osalta suojelupoliisi toteaa, että on hyvin todennäköistä autoritaaristen valtioiden hyödyntävän mm. koronaviruspandemian, Yhdysvaltain presidentinvaalien ja Ison-Britannian EU-eron aiheuttamaa kansainvälistä hajaannusta, toteuttaakseen operaatioita, joihin niillä olisi toisissa olosuhteissa pidäkkeitä. Kybervakoilun yhteydessä suojelupoliisi esittää tietoturvatyön merkityksen kasvanutta intressiä ja sitä, kuinka kansallinen turvallisuus vaarantuu, mikäli tiedon saatavuus asetetaan keskeisten järjestelmien ylläpidossa kaikkien muiden tietoturvasuuden komponenttien edelle. Terrorismin uhka on voimistunut Suomessa. Suojelupoliisin mukaan on tunnistettu henkilöitä, joilla on motivaatio ja kyky toteuttaa terrori-isku Suomessa. Lisäksi näillä henkilöillä on todettu olevan merkittäviä yhteyksiä ulkomaalaisiin terroristisiin toimijoihin ja verkostoihin. Verkottuneisuus näkyy mm. siinä, että Suomeen on siirtynyt konfliktialueilta aseellisten ryhmittymien toimintaan osallistuneita ja ryhmien toimintaa muilla tavoin edistäneitä henkilöitä. Suomessa esiintyy merkittävää terrorismin tukitoimintaa, erityisesti rahoittamisen ja ideologian levittämisen muodoissa. Äärioikeistolaisuuteen liittyvä terrorismin uhka on myös voimistunut. Hybridivaikuttamisen osalta suojelupoliisi toteaa, että sen keskeisenä tavoitteena on kaventaa toisen valtion kansallista itsemääräämisoikeutta. Hybridivaikuttaminen käsittää muun muassa poliittisen, taloudellisen, sotilaallisen sekä informaatio- ja kybersektorin toimia. Varsinaisen vaikuttamisen ohella kyse voi olla myös valmistautumisesta hybridivaikuttamiseen tulevaisuudessa. Suojelupoliisi kertoo Suomen olevan hybridivaikuttamisen kohde, mutta tällä hetkellä vaikuttamisen vahingollinen osa on tällä hetkellä vähäistä. Valtiollisten toimijoiden valmiutta käyttää voimakastakin hybridivaikuttamista omien tavoitteidensa edistämiseksi pysyy korkeana. (Suojelupoliisi 2020b.)

Vuoden 2021 *kansallisen turvallisuuden katsauksessa* suojelupoliisi kuvaa; että Suomeen kohdistuva tiedustelu ja vaikuttaminen on aktiivista ja sen erityisenä kiinnostuksen kohteena on kriittisen infrastruktuurin kohteet, kuten kiinteä infrastruktuuri ja tietoliikenne sekä tietoverkot; kyberuhkien alassa keskeisiä toimijoita ovat Kiina ja Venäjä, jotka suorittavat Suomeen ja suomalaisiin jatkuvaa laaja-alaista laitonta tiedustelua; terrorismin saralla pääasialliset uhat muodostavat äärioikeistolaista tai radikaali-islamistista ideologiaa omaavat henkilöt tai pienryhmä, joiden piirissä seurattavia kohdehenkilöitä on noin 390; ja että suomalaistoimijoita

pyritään hyödyntämään joukkotuloaseiden ja niiden komponenttien hankinnassa. (Suojelupoliisi 2021b.)

Puolustuselonteossa esitetään puolustuspoliittisen linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle. Selonteon avulla varmistetaan, että Suomen puolustuskyky vastaa turvallisuusympäristön vaatimuksiin ottaen huomioon sotilaallisen toimintaympäristön muutokset. Selonteon tavoitteena on ohjata kansallisen lainsäädännön kehittämistä, luoda edellytykset uskottavan ja koko maan kattavan puolustusjärjestelmän ylläpitämiselle, linjata strategisten suorituskykyhankkeiden toteuttaminen, parantaa Puolustusvoimien valmiutta sekä ohjata puolustusyhteistyön syventämistä. Selonteon painopiste on puolustuspolitiikassa ja siihen liittyvän toimintaympäristön hallinnassa. Selonteko kuvaa toimintaympäristön muuttuneen ja sotilaallisen toiminnan ja sen jännitteiden lisääntyneen Itämeren alueella. Myös sotilaallisten kriisien ennakkovaroitusaikojen todetaan lyhentyneen ja voimankäytön kynnyksen alentuneen. Suomeen kriisinaikana kohdistuvan sotilaallisen uhan ja sodan kuvan esitetään monipuolistuneen ja puolustukselle asetettujen tavoitteiden vaatimusten kasvaneen. Selonteko toteaa yksiselitteisesti, että sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tulee varautua. Selonteossa todetaan EU- sekä Nato-maiden pyrkivän lisäämään ja syventämään puolustusyhteistyötä, kun samalla Ruotsin todetaan muuttaneen painopistettään kriisinhallinnasta oman alueensa puolustamiseen sekä Liettuan ottavan uudelleen käyttöön asevelvollisuuden. Venäjän sotilaallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia korostetaan. Naton harjoitustoiminnan kehittäminen ja turvallisuustilanteen vakauttamisen intressit nostetaan myös esille. Kybervaikuttamisen mainitaan kohdistuvan Suomeen ja lähialueille (kohdistuen mm. kriittistä infrastruktuuria, teollisuuslaitoksia ja poliittista päätöksentekojärjestelmää vastaan). (Valtioneuvosto 5/2017.)

Vuonna 2021 päivitetystä *puolustuselonteossa* esitetään, että Suomen puolustuksen toimintaympäristö säilyy jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana – suurvaltapolitiikka korostuu. Selonteko on jatkoa aiemmalle (5/2017) selonteolle – päämäärät ovat samat kuin aiemminkin. Selonteossa esitetään suomalaista yhteiskuntaa vastaan kohdistuvan vahingollisen vaikuttamisen lisääntyneen ja tämän keinovalikoiman kuvataan olevan ”laaja”. Suomeen ei kuitenkaan koeta kohdistuvan välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta tähän on kuitenkin varauduttava, kuin myös sotilaallisella voimalla uhkaamiseen. Suomen etuna esitetään uskottava kansallinen puolustus, joka ilmenee asevelvollisuutena, koulutettuna reservinä ja korkeana maanpuolustustahtona. Selonteossa kuvataan, että Puolustusvoimat varautuvat laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhdessä muiden viranomaisten kanssa, tämä tapahtuu osana kehittyvää kokonaisturvallisuuden mallia. Yhteistyö korostuu kansainvälisessä kontekstissa siten, että Norja

nousee avainkumppaniksi Yhdysvaltojen ja Ruotsin rinnalle. Kehityskohteita viranomaisyhteistyössä ovat strateginen viestintä ja informaatio- ja kyberpuolustuksen ala, uutena lisänä esitetään avaruudellinen ulottuvuus. Digitalisaation roolia korostetaan toimintaympäristöön vaikuttavana tekijänä. Digitalisaation vaikutus vaatii osaamisen, teknisen kyvykkyyden ja lainsäädännön kehittämistä ja ylläpitoa. Digitalisaatio ja kehittyvä teknologia mahdollistavat uudenlaisia vaikuttamisen keinoja, jotka edelleen voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja uhata kriittistä infrastruktuuria. Selonteolle odotettavasti, siinä korostetaan sotilaallisen huoltovarmuuden merkitystä, jota edistää kotimainen puolustusteollisuus, joka on myös kansainvälisesti kilpailukykyinen. Puolustusvoimien toiminnan kannalta nostetaan esille sen riippuvaisuus yhteiskunnan infrastruktuurista. Maanpuolustustahdon merkitystä korostetaan yhdessä asevelvollisuuden kanssa. Kehittyneet toimintaympäristön vaatimukset edellyttävät Puolustusvoimien henkilöstön lisäämistä 2020-luvun loppuun mennessä 500 henkilötyövuodella. Suomeen kohdistuvien uhkien kohdalla esitetään, että perinteisiä taktisia ydinaseita matalatehoisempien ydinaseiden käyttökynnyksen alenemiseen on mahdollinen. Venäjän tavoitteena esitetään etupiirijakoon perustuva turvallisuus rakenne Euroopassa. Venäjän toiminta näkyy strategisen syvyyden ja yhtenäisen puolustusvyöhykkeen tavoittelussa sekä sotilaallisen voimansa vahvistamisessa erityisesti läntisellä alueellaan. Venäjän modernisoimat asejoukot ja kehitetyt toimintaperiaatteet mahdollistavat nopean päätöksentekokyvyn ja korkean valmiustason takia yllätykselliset operaatiot. Arktisen alueen merkitys on yhä enemmän korostunut. Lähi-alueiden maiden osalta nostetaan esille niiden kokonaisturvallisuuden järjestelyiden kehittäminen, joiden avulla on parannettu yhteiskuntien kriisinsietokykyä. Koronapandemiaan viitaten selonteossa kuvataan, että pandemia osoitti asevoimien merkityksen muiden viranomaisten ja koko yhteiskunnan tukemisessa. Selonteon pääviestinä on koko yhteiskunnan yhteisen toimivuuden korostuminen ja kokonaisturvallisuuden kytkeytyminen tiiviisti yhteiskunnallisiin toimintoihin. (Valtioneuvosto 2021:78.)

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa arvioidaan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä, jonka kuvataan olevan voimakkaassa muutoksessa. Selonteossa lisäksi määritellään laajasti ulko- ja turvallisuuspoliittiset tavoitteet⁸³ ja painopisteet⁸⁴, joiden edelleen toimeenpanon kautta vahvistetaan Suomen

⁸³ Tavoitteina esitetään: ”ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön edistäminen, monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen, globaalin vastuun kantaminen ja rauhan rakentaminen.”

⁸⁴ Painopisteinä esitetään: ”Vahvistamme Euroopan unionin toimintakykyä ja yhtenäisyyttä, korostamme erityistä suhdetta Ruotsiin ja pohjoismaista yhteistyötä, kehitämme Nato-kumppanuutta, hoidamme kahdenvälisiä suhteita, lisäämme turvallisuuttamme vahvalla kriisinsietokyvyllä, tuemme sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää, tavoittelemme tehokkaampaa YK-järjestelmää, puolustamme

turvallisuutta ja hyvinvointia. Keskeisinä päämäärinä esitetään Suomen kansainvälisen aseman vahvistaminen, valtion itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaaminen ja vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeänä tavoitteena on kansallisiin toimin ja kansainvälisellä yhteistyöllä estää aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä estää Suomen joutumista sotilaalliseen konfliktiin. (Valtioneuvosto 2020:30; ks. myös Pesu 2020.)

Venäjän hyökättyä Ukrainaan alkuvuodesta 2022 Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ympäristö muuttui nopeasti – kuin yhdessä yössä (ks. mm. Suojelupoliisi 2022, 5). Ukrainan alueella käytävän sodankäynnin takia Suomessa käynnistettiin ulko- ja turvallisuuspoliittisen tilanteen ajankohtainen tarkastelu, jonka seurauksena valtioneuvosto julkisti 13.4.2022 *ajankohtaiselonteon turvallisuusympäristön muutoksesta* (Valtioneuvosto 2022:18). Normaalitilassa ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko tehdään hallituskauden mittaiselle ajanjaksolle, tältä osin valtioneuvoston selonteko (2022:18) on tavanomaisesta poikkeavalla tavalla laadittu.

Selonteossa (Valtioneuvosto 2022:18) vedetään yhteen ne tekijät, joiden avulla Suomi vastaa turvallisuustilanteen muutokseen erityisesti Ukrainan sodan syttymisen jälkeisenä aikana. Selonteossa turvallisuusympäristön muutoksen hallinta kuvataan hoidettavan kokonaisturvallisuuden toimien tiivistämisellä ja toimintamallin sovittamiselle nykyiseen turvallisuustilanteeseen. Selonteossa pääasiasanoja ovat *ulkopolitiikka, turvallisuuspolitiikka, puolustuspolitiikka, selonteko, huoltovarmuus, sisäinen turvallisuus, kyberturvallisuus, hybridivaikuttaminen, kriittinen infrastruktuuri, kriisinsietokyky, väestönsuojelu ja talous*. Selonteossa kansallisen turvallisuuden turvaamista käsitellään muuttoliikkeen välineellistämisen ja valmiuslain päivittämisen, kansallisen kyberturvallisuuden ja kyberpuolustuksen ja kiinteistöjenhankintojen valvonnan ja luvanvaraisuuden osien käsittelyn yhteydessä. Kansallisen turvallisuuden käsitys nivoutuu siis tässäkin yhteydessä osaksi Suomen turvallisuuskäsitteistöä, mutta vain niiltä osin kuin kansallinen turvallisuus on kiinnitetty lainsäädännöllisesti turvallisuuden konteksteihin (ks. alaluku 5.2), joiden alassa on muun muassa säädetty lakiin perustuvia toimivaltakeinoja. Selonteosta ilmenee hyvin kansallisen turvallisuuden alan vaikea

avointa ja oikeudenmukaista kauppaa, hyödynnämme digitalisaation mahdollisuudet, peräänkuulutamme arktisen yhteistyön tärkeyttä, painotamme ihmisoikeuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana, tuotamme turvallisuutta ilmastonmuutoksen hillinnällä, toimimme globaalin terveysturvallisuuden vahvistamiseksi, edistämme kestävästä kehitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, vastaamme muuttoliikkeeseen kokonaisvaltaisesti, vahvistamme rauhanvälitysosaamistamme, luomme vakautta ja kannamme vastuuta kriisinhallinnalla, tuotamme asevalvonnalla ja aseriisunnalla ennakoitavuutta.”

selkoisuus, jopa epä johdonmukainen käyttäminen eri asiayhteyksissä. Selonteon tiivistelmässä kuvataan seuraavaa:

”Vastauksena muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen Suomi jatkaa aktiivista ja ennakkoivaa diplomatiata, vahvistaa puolustuskykyään sekä tiivistää yhteistyötä keskeisten kumppanien kanssa. Yhteiskunnan kriisinsietokyvyn, kansallisen puolustuskyvyn ja sisäisen turvallisuuden ylläpitämisen merkitys Suomen turvallisuudelle korostuu.” (Valtioneuvosto 2022:18, 3.)

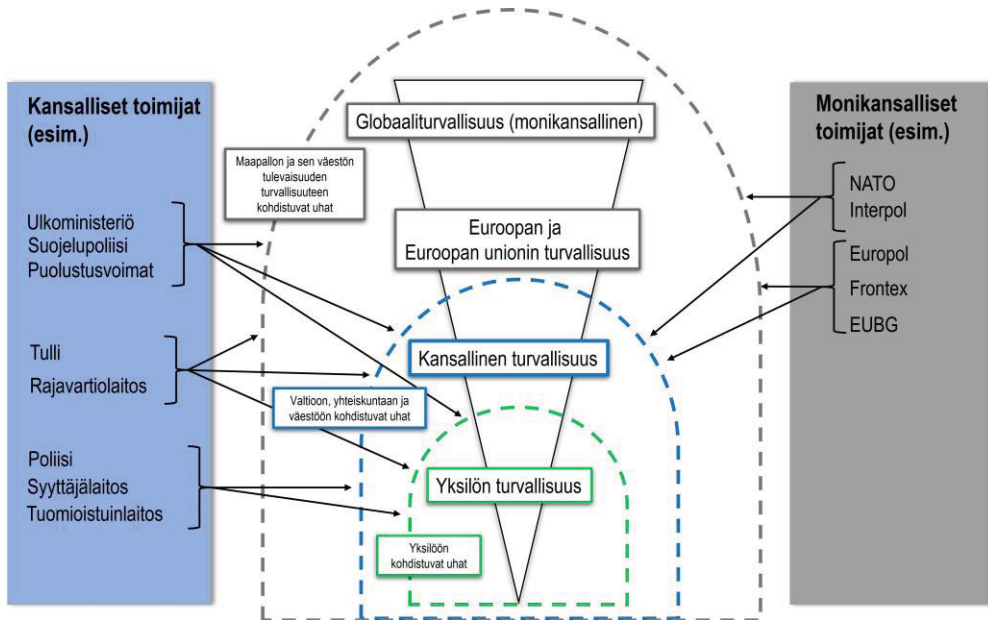
Ajankohtais selonteossa Suomen turvallisuus- ja toimintaympäristön muutoksen esitetään kokeneen ”perustavanlaatuisen muutoksen”. Vaikka jo aiemmin toimintaympäristön arvioinnissa on ollut erityisen vahva muutoshenkisyys niin nykytilassa tämä muutos on syventynyt entisestään ennalta näkemättömällä tavalla. Selonteon erityispiirteenä on eritelty Venäjän muodostaman uhan arviointi suhteessa Suomen kokonaisvaltaisen varautumisen kykyyn kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti (sis. sisäinen turvallisuus, kyberturvallisuus, hybridi vaikuttamisen ja kriittiseen infrastruktuurin uhkavarautuminen). Huomionarvoista on, että selonteko ei korvaa aiempaa ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa (ks. Valtioneuvosto 2020:30) vaan se täydentää aiemmin todettua. Selonteon asettelussa korostuu itsenäisen kansallisen puolustuskyvyn merkitys yhdessä Suomen kansainvälisen yhteistyön kanssa. (Valtioneuvosto 2022:18.)

5.3.2 Suomessa laajemmin käytössä olevien turvallisuuskäsitysten suhteesta kansalliseen turvallisuuteen

Erilaisia turvallisuuskäsityksiä on lukuisia. Näiden käsitysten moninaisessa kentässä on hyvä tunnistaa tai ehkä pikemminkin paikallistaa kansallisen turvallisuuden sijaa suhteessa muihin käsityksiin. Tässä aluvussa käsittelenkin lähemmin kansallisen turvallisuuden sijaa muiden turvallisuuskäsitysten joukossa. Tavoitteena on raamittaa ja luoda rajoja kansallisen turvallisuuden strukturoidummalle itsenäiselle määrittelylle sekä vertailulle suhteessa muihin turvallisuuskäsityksiin. Tarkastelussa hyödynnän Reveron & Mahoney-Norris (2019) esittämää kahdeksan eri tekijän/luokittelun kehystä ja niin sanottua vertikaalisen turvallisuusulottuvuuksien kenttää. On huomioitava, että tässä esitetty vertikaalinen tai kahdeksan tekijän/luokittelun asetelmat eivät ole tyhjentäviä esityksiä, mutta niiden avulla voidaan luoda kokonaisnäkyä eri turvallisuuskäsitysten määrittelyistä ja asemoida sekä verrata turvallisuuskäsityksiä ja niiden keskinäisiä suhteita.

Ensimmäiseksi havainnollistan tutkimukseni kokonaisasetelman suunnassa kansallisen turvallisuuden positiota eri turvallisuus käsitysten ”verkostossa” vertikaalisen turvallisuusulottuvuuden kentän avulla. Vertikaalinen esitystapa on oiva malli suhteuttaa eri turvallisuuden intressien merkitystä laajan turvallisuuskäsityksen hengessä (ks. alaluku 2.1. & Niemelä 2000). Vertikaalisen kuvauksen kautta voidaan mallintaa eri turvallisuuden intressien keskinäistä suhdetta (esim. yksilön ja globaalin turvallisuuden suhde).

Vertikaalisesti tarkasteltuna turvallisuuden tasot voidaan jakaa neljäksi perustasoksi. Ylimmän turvallisuuden ihanteellisen tason muodostaa globaali eli monikansallinen maailmanlaajuinen turvallisuus, tätä seuraa maanosiin liittyvä taso, joka Suomen ja Euroopan kontekstissa on ymmärrettävissä Euroopan unionin ja Euroopan turvallisuudeksi. Kansallinen turvallisuus yhdistyy maanosatasoon, mutta omaa vahvan kansallisen kiinnityksen alempaan yksilön ja yhteisöjen turvallisuuden tasoon, muodostaen täten valtion suvereniteettiin liittyvän kiinnityksen. (ks. mm. Valtioneuvosto 16.12.2010; Lohse 2013.) Kuviossa 9 havainnollistetaan kansallisen turvallisuuden sijaa vertikaalisesti esitettävässä turvallisuuden tasokentässä. Lisäksi kuviossa paikannetaan esimerkinomaisesti myös eri toimijoiden, kuten valtioiden, yhteisöjen ja viranomaisten sijoittumista turvallisuuden eri tasoilla.

Kuvio 9. Turvallisuuden vertikaalinen ulottuvuus ja kansallinen turvallisuus. (Lähde: mukailtu Valtioneuvoston 16.12.2010 ja Lohsen 2013 esityksistä.)

Seuraavaksi käsittelen tarkemmin Reveronin & Mahoney-Norrisin (2019) esittämää luokittelua hyödyntäen kansallisen turvallisuuden, inhimillisen turvallisuuden, kokonaisturvallisuuden, sisäisen turvallisuuden ja ulkoisen turvallisuuden jaottelua. Kokonaisuutta tarkastellaan aineistolähtöisesti hyödyntämällä edellisessä aluvuossa 5.3.1 käsiteltyjä dokumentteja ja muita lähteitä ja niissä esitettyjä turvallisuuskuvauksia. Seuraavassa käsiteltävä luokittelu ja turvallisuuskäsitysten kokonaiskuva esitetään yhteen vetäen taulukossa 6.

Reveron & Mahoney-Norris (2019) kuvaamat kahdeksan tekijää/luokittelua ovat: päätoimijuus, päähuolet, pääuhat, uhkien alkuperät, turvallisuuden voiman mittarit, turvallisuuden perusta, lopullinen tavoite ja laillisuusperusta. Tämän yhdenmukaisen luokittelun avulla voidaan oivallisesti eritellä eri turvallisuuskäsitysten (-ulottuvuuk-sien) eroavaisuuksia ja intressejä jäsennellyllä ja vertailua mahdollistavalla tavalla.

*Kansallisen turvallisuuden*⁸⁵ päätoimija on valtio, jonka päähuolet liittyvät valtion ta-sapainoon ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Keskeisinä pääuhkina ovat taloudellinen, sotilaallinen toiminta, kompleksiset hybridiuhat tai pakottava diplomaattinen toi-minta. Uhkien alkuperät ovat lähtökohtaisesti valtiollisia, jotka ovat ei-hyvántahtoi-sia, kilpailevia tai heikkoja suhteessa uhattavaan toimijaan. Uhkien alkuperät voivat olla myös vaikeasti tunnistettavia ei-valtiollisen tai valtiollisen toimijan tuottamia komplekseja hybridimaisia uhkia. Turvallisuuden voiman mittareita ovat sotilaallisen ja taloudellisen voiman tuottavuus, valtion rajojen kontrolli, arvojen vetovoima, yh-teiskunnan resurssien ja suorituskyvyn sekä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn ylläpito. Turvallisuuden päätavoitteena ja perustana on kansallisten intressien varmistaminen. Toimijan lopullinen tavoite on oman suvereniteetin ja alu-eellisen itsenäisyyden varmistaminen sekä valtiojohton, valtion instituutioiden ja yh-teiskunnan elinvoimaisuuden ja toimintakyvyn varmistaminen. Kansallisen turvalli-suuden laillisuuden pohjana on kansallinen lainsäädäntö, mutta siihen vaikuttaa kiin-teästi kansainväliset sopimukset ja oikeuskäytäntö, joihin toimija on valtiosopimuk-sin sitoutunut. (mm. Valtioneuvosto 2021:48; Lonka ym. 2020; Reveron & Ma-honey-Norris 2019, 3; Council of Europe 2013, 5)

Inhimillisen turvallisuuden alassa päätoimijoita ovat yksilöt ja yhteisöt, joiden pää-huolet ovat lähinnä taloudellisia, terveyteen ja henkilökohtaiseen vapauteen ja turval-lisuuteen liittyviä. Pääuhkina on tunnistettavissa sairaudet, köyhyys ja uhriksi joutu-minen, joiden alkuperät syntyvät ei-valtiollisten toimijoiden, kansainvälisten ilmiöi-den (mm. ilmastonmuutos), laittomien aseistettujen joukkojen ja taantuvien

⁸⁵ Tässä yhteydessä on syytä huomioda, että esitystä on syytä pitää vain yhtenä kuvauksena kansallisen turvallisuuden määrittelystä ja ennen kaikkea vertailukohtana taulukossa 6 näkyvässä jaottelussa.

sortavien alueiden vaikutuksesta sekä rikollisuudesta. Turvallisuuden voimaa mitataan ihmisenä kehittymisen indekseillä, jotka kuvaavat elämän laatua, koulutusta, mahdollisuuksia ja elinajanodotetta. Yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuuden perustana pidetään universaaleja tarpeita ja arvoja, tavoitteena vapaus valita, olla pelkäämättä, ilmaista itseään ja toteuttaa uskonnonvapautta. Laillisuusperusta kiinnittyy ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen, kansalliseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin yksilön oikeuksia koskevaan sääntelyyn. (Sisäministeriö 15/2017; Valtioneuvosto 2021:48; Valtioneuvosto 16.12.2010; ks. myös Reveron & Mahoney-Norris 2019, 3; Niemelä & Lahikainen 2000.)

Kokonaisturvallisuuden osalta on esitetty, että ”Sisäisen turvallisuuden selonteko, ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä puolustusselonteko muodostavat kokonaisturvallisuuden keskeisen viitekehyksen” (HE 202/2017 vp, 9; ks. myös Puolustusministeriö 19.4.2017, 26). Valtioneuvosto (5.12.2012) määrittelee kokonaisturvallisuuden tavoitetilaksi, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Uhkien turvaamistoimiin kuuluu keskeisesti varautuminen ja häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen. Kokonaisturvallisuus pohjautuu käsitteenä laajaan turvallisuuskäsitykseen, jonka piiriin kuuluu kaikki sellaiset turvallisuuskysymykset, joihin liittyvät uhkat voivat vaarantaa tai haitata Suomea ja sen väestöä. Kokonaisturvallisuus piirtää valtionhallinnon määrittämänä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen suojaamisen ja turvaamisen periaatteita. (mt. 7.) Branders (2016, 117–124, 205) tulkitsee, että kokonaisturvallisuuden voidaan katsoa olevan lähtöisin eri turvallisuuskäsitteiden ja mallien (mm. laaja turvallisuus, kokonaismaanpuolustus) ja niihin kiinnittyvien huoltovarmuus- ja varautumisulottuvuuksien yhdistämisen ja selkeyttämisen pyrkimyksistä 2010-luvun taitteessa. Toisaalta Branders toteaa, että ”kokonaisturvallisuus on turvallisuuspoliittisena kattokäsitteenä ja ilmiönä epäselvä, eikä sillä toistaiseksi ole jaettua merkitystä, sillä se ei kata kaikkea turvallisuutta.” Heusalan (2012, 96–97) mukaan kokonaisturvallisuuden ja laajan turvallisuuden usein katsotaan olevan synonyymeja keskenään, kun sisäinen ja ulkoinen turvallisuus vastaavasti muodostavat toisistaan selkeämmät eroavat kokonaisuudet. Heusalan esittää, että kokonaisturvallisuuden käsite on ollut akateemisen tutkimuksen käytössä jo kohtuullisen pitkään, sitä on tuotettu tutkimuskirjallisuutta jo 1980-luvun alkupuolelta lähtien. Suomessa virkamieslähtöisen turvallisuuspoliittisen keskustelun peruskäsitteiksi ovat muotoutuneet sisäinen turvallisuus, ulkoinen turvallisuus, laaja turvallisuus ja kokonaisturvallisuus. Lisäksi näiden alle on muodostunut erilaisia turvallisuuspolitiikan lohkoja. Suomessa kokonaisturvallisuuden käsitteen niin sanotun hallinnollinen sisäänajo on tapahtunut osana sisäisen turvallisuuden

rakenteellisia muutoksia osana turvallisuuspoliittisia ratkaisuja. Sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen liittyvät viranomaisyhteistyö kotimaassa ja yli rajojen ovat keskeisiä uhkien ennakoimista ja torjumista määrittäviä tekijöitä kokonaisturvallisuuden piirissä. Lisäksi kokonaisturvallisuus pitää sisällään lainsäädännöllisen ja hallinnollisen harmonisoinnin ja viranomaisten koulutuksen ja koordinaation. (ks. myös Niemenkari 2003.) Suomen kokonaisturvallisuuteen liittyvät elintärkeät toiminnot kuvataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa, joita turvataan yhteistoimintamallin avulla, johon osallistuvat viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa elintärkeitä toimintoja⁸⁶ ovat seuraavat: valtion johtaminen, kansainvälinen toiminta, Suomen puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talouden ja infrastruktuurin toimivuus, väestön toimeentuloturva ja toimintakyky sekä henkinen kriisinkestävyys. (Turvallisuuskomitea 2017.) Keskinen ym. (2017, 125) tulkitsevat yhtäältä kokonaisturvallisuuden olevan eri toimijoiden varautumispohjainen yhteistoimintamalli.

Kuten edellä todettua kokonaisturvallisuus on eräänlainen yhteistoimintamalli, mutta toisaalta oma turvallisuuskäsityksensä, jossa päätoimijana voidaan tunnistaa toimivan kansalliset viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset. Päähuolet perustuvat yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen vaarantumisesta, sellaisten uhkien ja riskien osalta, jotka kohdistuvat yhteiskunnan infrastruktuuriin, huoltovarmuuteen ja talouselämään. Uhkien alkuperät voivat olla sotilaallisen voiman tai uhan tuottamia, valtiollisen tai ei-valtiollisen toimijan toimintaa sekä mahdollisesti tarkoitukseton toiminta tai toiminnan seuraus. Turvallisuuden voimaa mitataan riskienarviointimittareilla ja analyyseilla. Perusta turvallisuustarpeelle syntyy yhteiskunnan ja sen elintärkeiden toimintojen intresseistä tavoitteena lopulta turvata elintärkeät toiminnot samalla huomioiden oikeusvaltioperiaatteet. Laillisuusperusta kokonaisturvallisuudelle muodostuu kansallisesta lainsäädännöstä. (mm. Valtioneuvosto 2021:78; Turvallisuuskomitea 2017; Valtioneuvosto 5.12.2012; Valtioneuvosto 16.12.2010.)

Sisäinen turvallisuus jakaa turvallisuuskäsitysten kentän yleisen piirteen siinä, että sitä ei ole määriteltä, tai ei voida määrittellä selkeän vakiintuneesti tai yksiselitteisesti. Historiassa sisäinen turvallisuus on nähty sisäasiainhallinnon tehtävänä, kun ulkoinen turvallisuus vastaavasti on ollut Puolustusvoimien, ulkoministeriön ja tasavallan presidentin keskeinen turvaamiskohde. Sisäisen turvallisuuden perimmäinen intressi on, että sisäisen turvallisuuden voidessa hyvin väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman pelkoa tai turvattomuutta, tämän kehyksen

⁸⁶ Vrt. Laitinen & Huhtinen 2021, 62: ”Toiminnallisena prosessina ja tavoitteena kansallinen turvallisuus tarkoittaa pyrkimystä toisaalta pitää yllä valtion ja yhteiskunnan kykyä toimia vapaasti, sekä suojata kansakuntaa ja valtiota uhilta”.

voidaan katsoa olevan sisäisen turvallisuuden lähtökohtainen tarkoitus. Sisäisen turvallisuuden uhat rakentuvat rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja kansallisista tai kansainvälisistä ilmiöistä. Sisäisen turvallisuuden intressin tavoittaminen on mahdollista saavuttaa vain eri toimijoiden yhteistyön lopputuloksena (vrt. kokonais-turvallisuuden yhteistoimintamalli). (Sisäministeriö 15/2017, 10–12.) Sisäinen turvallisuus muodostuu useista tekijöistä yhteiskunnassa. Sisäisellä turvallisuudella tarkoi-tetaan lähtökohtaisesti yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden takia ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. (Valtioneuvosto 2012:48, 8.)

Heusala (2012) kuvaa, että sisäisen turvallisuuden alalla sisäisen ja ulkoisen turval-lisuuden synteetit⁸⁷ ovat korvanneet niin sanotut pehmeät ja kovat turvallisuudet. Ulkoinen turvallisuus liittyy usein puolustuspolitiikan ja sotilaallisen turvallisuuden ohessa rauhan aikaiseen sisäisen turvallisuuden viranomaisyhteistyöhön. Tämä näkyy Suomessa muun muassa erityisen vahvasti kansainvälisessä rajaturvallisuus- ja poliisi-yhteistyössä. (mt. 97.) Sisäisen turvallisuuden hallinnasta ja ylläpidosta vastaavia vi-ranomaisia ovat poliisi-, tulli-, pelastus-, rajavartio-, oikeus- ja vankeinhoitoviran-omaiset, mutta sisäisen turvallisuuden strategian taustaymmärryksenä olevan laajem-man turvallisuuskäsityksen mukaan myös sosiaali- ja terveys-, liikenne- ja viestintä-, opetus-, kulttuuri- ja nuoriso- sekä työ- ja ympäristöviranomaisilla on tärkeitä sisäisen turvallisuuden alaan liittyviä tehtäviä. Sisäisen turvallisuuden päämäärät tiivistetään neljään päämääräkokonaisuuteen, joita ovat turvallisuusympäristön analysointi ja muutosten ennakointi, syrjäytymisen aiheuttaman turvattomuuden ennalta estävä torjunta, turvallisuusrakenteiden ja -prosessien tehokkuus ja vaikuttavuus ja yksilön ja yhteiskunnan kriisinkestokykyä ylläpidetään ja parannetaan. (Sisäministeriö 15/2017, 14–15.)

Valtioneuvoston julkaisemassa sisäisen turvallisuuden selonteossa (Valtioneu-vosto 2021:48) kansallinen turvallisuus nostetaan itsenäisenä käsitteenä esille turval-lisuuden uhkien tunnistamisen ja torjunnan yhteydessä. Tätä ennen kansallista tur-vallisuutta ei ole mainittu sisäisen turvallisuuden selonteissa. Sisäisen turvallisuuden selonteossa esitetään, että kansallisen turvallisuuden uhkiin varautumisessa ja

⁸⁷ Esimerkiksi sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapintojen ”hämärtymisen” alueella työskentelee Rajavartiolaitos. Viranomaisena Rajavartiolaitos toimii konkreettisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajalla, kun se suorittaa moninaisia rajaturvallisuustehtäviään. Rajavartiolaitoksen tehtävien ulottu-vuus sisäisen turvallisuuden alueelle tulee kiinteästä viranomaisyhteistyöstä muiden viranomaisten kanssa, jota muun muassa säätelee laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (687/2009). Yhteistoimintaa säätelevä sääntely tuo Rajavartiolaitoksen kiinteäksi osaksi sisäisen turval-lisuuden keskiötä, unohtamatta kuitenkin, että sen tehtävänä on rauhan aikana käytännössä toimia Suomen rajojen turvaamisen pääasiallisena turvallisuusviranomaisena.

vastaamisessa tiivistetään yhteistyötä valtioneuvostossa ja viranomaisten kesken. Keskeisinä toimina mainitaan valmiussuunnittelun, turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksien ja valmiuslainsäädännön kehittäminen, kriittisen infrastruktuurin määrittäminen ja sen suojaamiseen liittyvät lainsäädäntötarpeet, kyberturvallisuuden kehittäminen ja varmistaminen. Tiedustelutoimintaan liittyen selonteossa nostetaan erikseen esille, että turvallisuusympäristön ennakoimattomampaan suuntaan etenevä muutos korostaa tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitystä päätöksenteossa, tiedustelutoiminnan ohjaus- ja valvontatoimintaa kehitetään edelleen, tiedustelutieto tavoittaa oikea-aikaisesti kaikki kansallisen turvallisuuden suojaamiseen osallistuvat toimijat, tukien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä viranomaisten ja yhteiskunnan normaalia toimintaa. Lisäksi mainitaan kyky suojata väestöä sotilaallisilta ja esimerkiksi säteilyyn liittyviltä uhilta, joiden yhteydessä mainitaan kattava väestönsuojelujärjestelmä. Kansalaisten osalta siviilivalmiuden valtakunnallista johtamista ja ohjausta esitetään vahvistettavan. Rajavartiolaitoksen kyky alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja aluevalvontaan sekä maanpuolustukseen osallistumista kuvataan kehitettävän yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa. (mt. 43–44.) Sisäisen turvallisuuden selonteko tuo kansallisen turvallisuuden osaksi sisäisen turvallisuuden viranomaistoimijoita ja heidän toimivalta-alueittensa. Kansallinen turvallisuus kuvataan kiinteänä sisäisenä osana sisäisen turvallisuuden kontekstissa, jonka voi tulkita olevan osa myös ulkoista turvallisuutta, mutta ehkä ennen kaikkea sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhtenäistä olemusta.⁸⁸

Kahdeksan tekijän/luokittelun suunnassa voidaan tehdä seuraava yhteenveto. Sisäinen turvallisuuden päätoimijana pidetään kansallisia viranomaisia (mm. poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, maahanmuuttoviranomaiset). Päähuolina on yhteiskunnan jäsenten oikeuksien ja vapauksien vaarantuminen ja yhteiskunnan turvallisuuden heikkeneminen. Sisäisen turvallisuuden uhkia ovat rikollisuus, häiriöt, onnettomuudet ja kansalliset/kansainväliset ilmiöt sekä näiden tuottama pelko⁸⁹ ja/tai turvattomuus. Uhkien alkuperät ovat yksilöiden tuottamia uhkia, ilmiöuhkia, kansallisiin turvallisuusratkaisuihin kohdistuvia uhkia, syrjäytyminen ja toimintaympäristön muutokset. Turvallisuuden mittareina käytetään resurssimittausta, tilastoja ja viranomaisten raportointia. Perusta rakentuu yhteiskunnan toiminnan intressien suunnassa siten, että lopullisena tavoitteena pidetään väestön mahdollisuutta nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista. Laillisuusperusta *sisäiselle turvallisuudelle*

⁸⁸ Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden lähentymisestä liberaalidemokraattisen Pohjois-Euroopan alueella katso lähemmin mm. van Vark 202.

⁸⁹ Erilaiset olosuhteet ja tilat vaikuttavat turvallisuuteen mm. pelon kautta, ks. esim. Koskela 2009.

muodostuu kansallisesta lainsäädännöstä. (mm. Valtioneuvosto 2021:48; Sisäministeriö 15/2017; Sisäministeriö 34/2016.)

*Ulkoinen turvallisuus*⁹⁰ on riippuvainen Suomen ulkoisen toimintaympäristön muutoksesta, jossa muutosten nopeus, globaalit kehityssuunnat, toimijoiden keskinäisyysriippuvuus, eri haasteiden suuruusluokat ja kaiken tämän monimutkainen luonne vaatii Suomelta vahvaa kykyä ymmärtää toimintaympäristöä, vaikuttaa toimintaympäristöön ja varautua muutoksiin. (Valtioneuvosto 2020:30, 11.) Ulkoisen turvallisuus on lähentynyt sisäisen turvallisuuden ulottuvuutta siten, että ne kietoutuvat toisiinsa monitasoisesti erilaisten syy-seuraussuhteiden ja niiden yhdistelmien muodostamana monimutkaisena kokonaisuutena. Tämä yhteen kietoutuneisuuden kehitys on johtanut siihen, että sisäistä ja ulkoista turvallisuutta ei voida enää erottaa toisistaan. (Sisäministeriö 34/2016, 78.)

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustetaan viiteen ulottuvuuteen, joiden päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Tärkeä tavoite on myös, että kansallisin toimin ja kansainvälisellä yhteistyöllä estetään aseellisten konfliktien syntyminen, Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen tai Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin. Päämäärät saavutetaan hyvien kansainvälisten suhteiden, yhteistoiminnan ja vaikuttamisen avulla Euroopan Unionissa sekä sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä ja kansainväliseen oikeuteen nojautuvan monenkeskisen yhteistyön kautta. Perustana ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on ihmisoikeudet, mikä tarkoittaa, että ihmisoikeusvaikutuksia arvioidaan kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa. (Valtioneuvosto 2020:30, 10.)

Ulkoisen turvallisuuden päätoimijoina tunnustetaan kansalliset viranomaiset ja toimijat (mm. Puolustusvoimat, ulkoministeriö, tasavallan presidentti). Päähuolet muodostuvat valtion itsenäisyyden ja koskemattomuuden vaarantumisesta sekä kansainvälisen järjestelmän aseman heikentymisestä tai vaarantumisesta. Aseelliset ja sotilaalliset konfliktit sekä turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavat tilanteet muodostavat pääuhat. Uhkien alkuperät lähtevät globaaleista haasteista ja muutossilmioistä sekä ei-hyvántahtoisten valtioiden toiminnasta. Turvallisuuden voiman mittareina pidetään strategisen yhteismitallisuuden arviointia erityisesti Suomen Nato-jäsenyyden vaikuttavuudessa, EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä, valtioiden kahden- ja monenvälisen suhteiden arvioinnissa (mm. Ruotsi kumppanuus,

⁹⁰ Suomen ulkoisen turvallisuus on ymmärrettävissä synonyymina ulko- ja turvallisuuspolitiikalle ja sotilaallisen maanpuolustuksen tavoitteille ja viranomaisyhteistyölle, joka varmistaa sisäistä turvallisuutta (ks. mm. Heusala 2012, 97).

Norjan ja Yhdysvaltojen kanssa tehtävän yhteistyö) ja teknologian hyödyntämisen arvioinnissa. Turvallisuuden perusta kiinnittyy kansallisiin intresseihin osana kansainvälistä järjestelmää ja yhteisöä. Ulkoisen turvallisuuden lopullinen tavoite on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Laillisuusperusta muodostuu kansallisen lainsäädännön, Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan, EU-normiston, kansainvälisen oikeuden, ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen ja yhdenvertaisuusperiaatteen pohjalta. (mm. Valtioneuvosto 2022:18; Valtioneuvosto 2021:78; Valtioneuvosto 2020:30; Valtioneuvosto 5/2017; Valtioneuvosto 19/2018.)

Taulukko 6. Turvallisuuskäsitysten matriisi. Kansallisen turvallisuuden suhde muihin turvallisuuskäsitteisiin.

	Kansallinen turvallisuus	Kokonais-turvallisuus	Sisäinen turvallisuus	Ulkoinen turvallisuus	Inhimillinen turvallisuus
Päätöimija	Valtiot	Kansalliset viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset.	Kansalliset viranomaiset (mm. poliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, maahanmuuttoviranomaiset).	Kansalliset viranomaiset ja toimijat (mm. Puolustusvoimat, ulkoministeriö, tasavallan presidentti).	Yksilöt ja yhteisöt
Päähuolet	Alueen tasapaino ja turvallisuus	Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen vaarantuminen.	Yhteiskunnan jäsenten oikeuksien ja vapauksien vaarantuminen ja yhteiskunnan turvallisuuden heikentyminen.	Asema kansainvälisessä järjestelmässä, valtion itsenäisyyden ja koskemattomuuden vaarantuminen.	Taloudellinen status, terveys, henkilökohtainen turvallisuus ja vapaus.
Päähäät	Taloudellinen, sotilaallinen, kompleksiset hybridit uhat tai diplomaattinen pakottaminen.	Yhteiskuntaan ja sen infrastruktuuriin ja huoltovarmuuteen, sekä talouselämään kohdistuvat uhat ja riskit.	Rikollisuus, häiriöt, onnettomuudet ja kansalliset/kansainväliset ilmiöt sekä näiden tuottama pelko ja/tai turvattomuus.	Aseelliset ja sotilaalliset konfliktit, turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavat tilanteet.	Sairaus, köyhyys ja uhriksi joutuminen.
Uhkien alkuperät	Ei-hyvänthahtoiset valtiot, heikot valtiot, kilpailevat valtiot, kansainvälinen taho, myös vaikeasti tunnistettavat ei-valtiolliset toimijat.	Sotilaallinen voima tai uhka, valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija, tarkoituksellisesti jonkin toimijan toiminta tai toiminnan seurauksena.	Yksilöiden tuottama uhka, ilmiöuhat, kansallisten turvallisuusratkaisujen uhat, syrjäytyminen, toimintaympäristön muutokset.	Globaalit haasteet ja muutostilanteet, ei-hyvänthahtoiset valtiot.	Ei-valtiolliset toimijat, kansainväliset ilmiöt (ilmastonmuutos), taantuvat/sortavat alueet, laittomat aseistetut joukot, rikollisuus.
Turvallisuuden voiman mittarit	Sotilasvoima, talouden tuottavuus, rajakontrolli, arvojen vetovoima, yhteiskunnan resurssien ja suorituskyvyn sekä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimintakyky.	Riskiarviointimittarit ja -analyysi	Resurssimittaus, tilastot ja viranomaisten raportointi.	Strateginen yhteistyö NATO-jäsenyyden vaikuttavuudessa, EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä. Valtioiden kahden- ja monenvälisten suhteiden (mm. Ruotsi kumppanuuden Norja ja Yhdysvallat) arviointi. Teknologian hyödyntämisen arviointi.	Ihmisenä kehittymisen indeksit, jotka mittaavat elämän laatua, koulutusta, mahdollisuuksia ja elinajanodotetta.
Turvallisuuden perusta	Kansalliset intressit	Yhteiskunnan ja elintärkeiden toimintojen intressit.	Yhteiskunnan toiminnan intressit ja väestön mahdollisuus yksilön oikeuksien ja vapauksien toteutumiseen.	Kansalliset intressit osana kansainvälistä järjestelmää ja yhteisöä.	Universaalit ihmisen tarpeet ja arvot.
Lopullinen tavoite	Kansallinen suvereniteetti, alueellinen itsenäisyys, valtiojohto, instituutioiden ja yhteiskunnan elinvoimaisuus.	Turvata elintärkeät toiminnat oikeusvaltioperiaatteella huomioon ottaen.	Väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista.	Vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia, ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta.	Vapaus valita ja olla pelkäämättä, ilmaisen- ja uskonnonvapaus.
Laillisuusperusta	Kansallinen lainsäädäntö, Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, kansainvälinen oikeus ja oikeuskäytäntö.	Kansallinen lainsäädäntö	Kansallinen lainsäädäntö	Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, EU-normisto ja kansainvälinen oikeus, Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate, yhdenvertaisuusperiaate.	Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (UDHR), kansallinen lainsäädäntö, yksilön oikeuksia koskeva kansainvälinen sääntely.

(Lähde: taulukko mukailtu Reveron & Mahoney-Norris 2019, 3 esityksestä. Taulukossa käytetyt muut lähteet on esitetty edellä tämän luvun leipätekstissä, kunkin turvallisuuskäsityksen käsittelyn yhteydessä.)

Kuten taulukossa 6 esitettävässä turvallisuuskäsitysten matriisista on nähtävissä, eri turvallisuuskäsityksillä on runsaasti yhteneväisyyksiä, mutta toisistaan myös tunnistettavia eroja niin turvallisuuden intresseissä kuin niihin liittyvissä uhissa. Voidaan syystäkin nähdä, että eri turvallisuuskäsitysten rajat ovat hämärtyneet ja lähentyneet toisiaan – erot ovat hyvin lähellä toisiaan. Se turvallisuuden uhka, joka aiemmin koettiin koskevan vain jotain tiettyä turvallisuuden ulottuvuutta koskettaa tässä ajassa

ja paikassa yhä useampaa turvallisuuden piiriä, turvallisuuksien taajuudet limittyvät. Tämä turvallisuuden erilaisia käsityksiä yhteen vetävä koonnos luo näkymää siitä, miten yhteen kietoutuneita, mutta toisaalta erillisiä eri turvallisuuskäsitykset ovat ja millaisia ovat niiden keskeiset määritteet suhteessa toisiinsa. Matriisin avulla voidaan huomata, että turvallisuuskäsitykset eivät ole toisiaan pois sulkevia, vaan pikemminkin toisiansa täydentäviä, paljastaen erityisesti, että turvallisuuden moniarvoisuus ja kompleksisuus esiintyy eri konteksteissa eri esityksin.

5.3.3 Yhteenveto

Tässä osassa tavoitteena on ollut vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, miten kansallisen turvallisuuden viitekehys määrittyy Suomen turvallisuutta käsittelevissä virallisjulkaisuissa ja kuinka Suomessa vakiintuneessa käytössä olevat turvallisuuskäsitykset vertautuvat kansallisen turvallisuuteen?

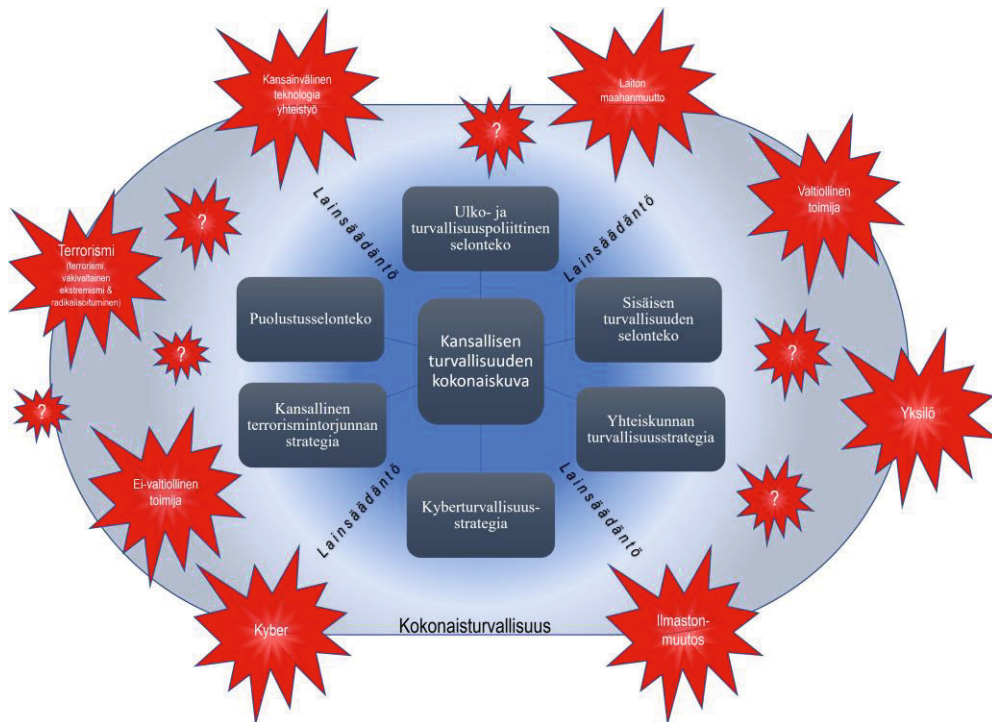
Kansallista turvallisuutta voidaan kuvata ja määrittää hyvin monista eri lähtökohdista, Suomessa määrittely valtiollisten toimijoiden tekemänä on toistaiseksi tekemättä. Dynaamisuus ja määrittelemättömyys haastavat, mutta toisaalta mahdollistavat erityisesti tutkimukselle erilaisia lähtösijoja, joilla ilmiötä voidaan lähestyä. Suomessa ei ole erillistä kansallista turvallisuutta määrittävää strategiaa, selontekoa tai muuta sellaista turvallisuutta kuvaavaa viranomaisen tuottamaa dokumentaatiota, joka eksplisiittisesti määrittäisi kansallisen turvallisuuden käsityksen ja alan suhteessa muihin vakiintuneessa oleviin turvallisuuskäsityksiin. Vaikka Suomella ei ole erillistä kansallisen turvallisuuden selontekoa tai vastaavaa, niin jostain määrittelyjen täytyy syntyä ja johonkin ne täytyy kytkeä. Toistaiseksi vaikuttaa siltä, että tämä kytkentä on kokonaisturvallisuuden alassa. Tulkitsenkin, että Suomessa kansallisen turvallisuuden kokonaiskuva muodostuu edellä kuvattujen selontekojen ynnä muiden tekstien muodostamasta kokonaisuudesta. Tulkintaani tukee siviilitiedustelulakityöryhmän vuonna 2017 ja hallintovaliokunnassa vuonna 2018 (ks. myös HE 202/2017 vp, 9) esitetyt näkemykset:

”Eduskunta on käsitellyt kuluvalle vaalikaudella kolme turvallisuuspoliittista selontekoa; ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (VNS 6/2016 vp — UaVM 9/2016 vp), sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 5/2016 vp — HaVM 5/2017 vp) ja puolustusselonteon (VNS 3/2017 vp — PuVM 6/2017 vp). Nämä kolme turvallisuusselontekoa ja etenkin niiden pohjalta asianomaisten valiokuntien hyväksymät selontekomietinnöt muodostavat maamme kokonaisturvallisuuden keskeisen viitekehyksen.” (HaVM 30/2018, 6–7.)

”Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 19.5.2016 selonteon Suomen sisäisestä turvallisuudesta (VNS 5/2016 vp) sekä 17.6.2016 selonteon Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (VNS 6/2016 vp). Molemmat selonteot perustuvat hallitusohjelman edellyttämällä tavalla kokonaisturvallisuuskäsitteeseen. Valtioneuvoston puolustuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 16.2.2017. Se toteuttaa turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta annettua selontekoa. Sisäisen turvallisuuden selonteko, ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä puolustuselonteko muodostavat kokonaisturvallisuuden keskeisen viitekehyksen. Taustaa tälle työlle antoivat vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko sekä yhteiskunnan turvallisuusstrategia vuodelta 2010.” (Sisäministeriö 8/2017, 23; ks. myös Puolustusministeriö 19.4.2017, 26.)

Tulkitsen, että tavallaan kansallista turvallisuutta ei ”tehdä missään”, mutta sen ympärillä olevat asiat ja esitykset (mm. selonteot, yms. puhe) luodaan viranomaisten sektoreissa ja ministeriöiden siiloissa ynnä muiden eri puhujien tuottamana, jotka yhdessä muodostavat kansallisen turvallisuuden ”alan”. Selontekojen ja strategioiden vaikutuspiiriä määrittää lisäksi kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin ala sekä ajantasainen lainsäädäntö. Tässä kokonaisuudessa tulkitsen, että kansallisen turvallisuuden kokonaiskuva ikään kuin ”puristuu” eri selontekojen ja strategioiden välittämänä omaksi kokonaisuudeksi. Lainsäädäntö täyttää selontekojen ja strategioiden välitiloja, luoden käytännöllisesti eri viranomaisten toimivaltakeinojen rajat ja mahdollisuudet; samalla osaltaan määrittäen käsitystä kansallisen turvallisuuden verkostomaisesti ja abstraktisti rakentuvasta kokonaiskuvasta ja luonteesta.

Esitän kuviossa 10 yhteen vetävän tulkinnan kansallisen turvallisuuden kokonaisuuden jäsenyyksestä Suomessa. Kuviossa esitetään niitä tekijöitä ja aineistoja, joita käsiteltiin tässä luvussa ja joiden katson luovan kansallisen turvallisuuden kokonaiskuvan todeksi Suomen turvallisuutta käsittelevien selontekojen ynnä muiden aineistojen näkökulmasta katsoen (ks. myös taulukko 6). Katson, että kokonaisturvallisuus toimii kansallisen turvallisuuden kokonaiskuvassa eräänlaisena alustana tai tasona, johtuen sen kansallisesta yhteistoiminnallisesta tavoitteesta turvallisuustoimijoiden ja muiden tahojen osalta. Kokonaisturvallisuuden voi nähdä eräänlaisena välineenä ja/prosesseinä, jonka avulla/välittämänä kansallista turvallisuutta tehdään. Kuviossa 10 punaisella tähdellä merkityt kokonaisuudet ovat kansallisen turvallisuuden alassa esitetyjä ja tunnistettuja keskeisimpiä uhkia (huomioiden, että uhat esitetään kuviossa osin temaattisella ylätasolla). Kokonaisturvallisuuden ”yllä” ja ympärillä, kuin uhkia ja uhkakuvia rajaavasti sijoittuvat Suomen turvallisuutta käsittelevät selonteot ja strategiat, jotka yhdessä viranomaisten toimivaltaa määrittelevän lainsäädännön kanssa muodostavat kansallisen turvallisuuden kokonaiskuvan.

Kuvio 10. Yhteenveto kansallisen turvallisuuden ja siihen liitettävien uhkien kokonaiskuvasta Suomen turvallisuutta käsittelevien aineistojen kuvaamana.

5.4 Osa 3 – Kansallinen turvallisuus mediassa

Tässä analyysin osassa tarkastellaan kansallisen turvallisuuden esiintymistä mediassa Ylen ja Ilta-Sanomien julkaisemien mediasisältöjen eri uutisartikkeleiden ja/tai muiden verkkoon tuotettujen sisältöjen avulla. Osassa luon vastauksia asetettuun tutkimuskysymykseen, *miten kansallisen turvallisuuden diskurssi on esiintynyt Ylen ja Ilta-Sanomien tuottamissa uutisisällöissä vuosina 2001–2022?* Osan ote on tekstuaalinen ja tulkitseva, tavoitteena on havainnollistaa kansallisen turvallisuuden esiintymisen muutosta ja käyttöä Suomen turvallisuuteen kohdistuneessa keskustelussa ja siihen liittyvissä puhekäytännöissä median välittämänä. Ajallisesti huomio kohdistuu niin tiedustelulakeja edeltävään kuin lakien voimaantulon jälkeiseen aikaan, 1.1.2001 lukien 31.12.2022 asti. Tarkasteltava ajanjakso perustellaan sillä, että valitun rajauksen ajankäytössä voidaan luoda riittävän pitkä ajallinen katsaus kansallisen turvallisuuden esiintyvyyteen median tuottamassa puhekäytännössä.

Osassa tarkastellaan ensin Ylen ja sitten Ilta-Sanomien tuottamia uutisartikkeleita, joissa on käsitelty ja/tai käytetty kansallisen turvallisuuden käsitystä. Tarkastelu etenee kunkin median osalta kronologisesti tarkasteluajanjakson alusta loppuun. Koska kunkin median osalta uutisartikkeleiden määrät olivat vaihtelevia, ”niputan” vuosia yhteen eri luvuissa. Näin ollen alaluvuissa 5.4.1 ja 5.4.2 käsiteltävät ajanjaksot on rytmitetty sen perusteella, kuinka monta uutisartikkelia määrällisesti tietyllä ajanjaksolla on ollut. Mitä pidempi aikaväli on, sitä vähemmän kyseessä olevalla ajanjaksolla on julkaistu kansallista turvallisuutta koskevia uutisartikkeleita; vastaavasti mitä lyhyempi tarkastelun ajallinen ulottuvuus on, sitä enemmän uutisartikkeleita on julkaistu.

On huomioitava, että analyysin yhteydessä en käsittele kaikkia tarkasteluajanjaksoilla olleita uutisartikkeleita. Ensinnäkin artikkeleiden osalta tarkastelussa ei huomioida kansalliseen turvallisuuteen välillisesti viittaavia turvallisuus huomioita, kuten ”kansallista etua” käsitteleviä artikkeleita, huomioin vain suoraan kansallisen turvallisuuden käsitukseen liitetyt sisällöt ja puhekäytännöt. Toiseksi, koska tutkimuksessani pysyn korostuneesti Suomen kansallisessa kontekstissa, huomioin analyysissä vain Suomea ja Suomen turvallisuutta koskeneet uutisartikkelit, joissa kansallinen turvallisuus on esillä uutisten sisällöissä. Muita maita/valtioita ja niiden yhteydessä esitettyjä kansallisen turvallisuuden mainintoja ei ole huomioitu. Kolmanneksi, mikäli kansallinen turvallisuus mainittiin esimerkiksi vain artikkelin ”luokitteluotsikossa”⁹¹ sitä ei lähtökohtaisesti huomioitu analyysissä, ellei sitä sisällöllisesti muutoin nähty relevanttina uutisena tässä esitettyjen muiden aineistonrajausperiaatteiden osalta. Analyysissä tiivistän kulloinkin kyseessä olevien ajanjaksojen ajalta paikannettujen sisältöjen keskeiset osat ja niistä tehdyt havainnot.

Tämän analyysin osan pituus on sivumäärällisesti merkittävä, koska analyysissä käsiteltävien uutisartikkeleiden määrä itsessään on erittäin runsas, mutta myös siksi, että esitän uutisartikkeleista runsaasti aineistositaatteja. Lisäksi jotkin aineistositaatit ovat hyvinkin pitkiä ja niitä esitetään useita peräkkäin; näiden osalta pyydän lukijalta malttia ja ymmärrystä siinä, että kyseisten aineistositaattien avulla paljastan keskeisin osin aineistosta tunnistettua kokonaiskuvaa, eli aineiston ääntä niiden käsittelemien kontekstien suunnassa. Tiiveyttä kaipaavaa lukijaa ohjaankin jälleen sukeltamaan suoraan osan yhteenvetoon.

⁹¹ Esimerkiksi Ylen 2.1.2019 julkaisemaa kolumnia *Rysky Riiheläisen kolumni: Nämä asiat minä kirjoittaisin tulevaan ballitusohjelmaan* ei käsitelty analyysissä, koska kansallinen turvallisuus mainitaan vain kuvailuotsikossa, eikä itse leipätekstissä sisältönä. Vastaavasti vuonna 2018 yhdessä Ilta-Sanomien 13.12.2018 julkaiseman kommenttijutun otsikossa mainittiin kansallisen turvallisuuden yhteys ”omaan kaupalliseen etuun”, mutta itse leipätekstissä kansallista turvallisuutta ei lähemmin käsitelty – jutun sisällössä tarkasteltiin muutoin tietoturvaluutta.

Yhtäältä pidän selvänä, että lukuisat aineistositaatit antavat lukijalle mahdollisuuden tarkastella niissä esitettyjä sisältöjä myös moninaisemmin verrattuna tutkimuksen rajausten ohjaamaan tulkintaani. Kansallisen turvallisuuden tutkimuksen kontekstissa pidän tätä osaltaan tärkeänä lisäarvona, joka liian suppeilla aineistositaateilla jäisi huomioimatta.

Osan lopussa olevassa yhteenvedossa (alaluku 5.4.3) kootaan yhteen Ylen ja Ilta-Sanomien mediasisällöissä tarkasteluajanjaksolla julkaistujen uutisartikkeleiden lukumäärät, keskeiset sisällöt ja niistä tehdyt havainnot. Yhteenvedon kokonaiskuvan avulla vastaan tässä osassa tarkasteltavaan tutkimuskysymykseen.

5.4.1 Kansallinen turvallisuus Ylen mediasisällöissä

Ylen mediasisältöjen analyysin kokonaisuudessa on huomionarvoista, että analyysin aikana kansallisen turvallisuuden alaan liittyviä sisältöjä ei löydetty vuosilta 2002, 2003, 2005 ja 2008. Seuraavassa kuvataan lähemmin Ylen tuottamat sisällöt.

5.4.1.1 Vuodet 2001, 2004, 2006, 2007 ja 2009

Vuosien 2001–2009 välisenä aikana kansallinen turvallisuus esiintyy varsin löyhästi Ylen uutisoinnissa. Kansallinen turvallisuus mainitaan Ylen uutisissä vuosittain vuonna 2001 kerran, vuonna 2004 kerran, vuonna 2006 kolme kertaa, vuonna 2007 kaksi kertaa ja vuonna 2009 kaksi kertaa. Yhteen vetäen voidaan kuitenkin todeta, että tällä ajanjaksolla kansallisen turvallisuuden diskursiivisia merkitystekijöitä olivat Yhdysvaltoihin kohdistuneet terroristi-iskut (Yle 13.9.2001), turvallisuusviranomaisten yhteistyö (Yle 26.3.2004), suojelupoliisi kansallisena turvallisuuspoliisina ja kansallisen turvallisuuden huolehtijana (Yle 19.9.2006a) sekä Suomen puolustuspolitiikka (Yle 23.11.2006), joihin kansallisen turvallisuuden käsitys kiinnitettiin.

Vuosien 2001–2006 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä viisi kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Huomionarvoista tässä kokonaisuudessa on, että itsenäisenä käsitteenä kansallinen turvallisuus mainitaan vain kahdessa uutisessa, jotka koskivat pääministeri Paavo Lipposen (Yle 13.9.2001) kannanottoa liittyen Yhdysvaltoihin kohdistuneisiin terrori-iskuihin syyskuussa 2001 ja maatalousministeri Juha Korkeaon (Yle 23.11.2006) puheenvuoroa Suomen turvallisuuspolitiikan tulevaisuudesta.

”Pääministeri Paavo Lipponen on tuominut Yhdysvaltain terroriteot iskuna ihmiskunnan yhteisiä arvoja vastaan. Lipposen mukaan terrorismi on uhka ihmisoikeuksien

toteutumiselle, demokratialle, oikeusvaltiolle ja kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. [...] Hän korosti, ettei Yhdysvaltojen tapahtumilla ole suoraa vaikutusta Suomen kansalliseen turvallisuuteen. Lipposen mukaan terrorismin torjunta on koko kansainvälisen yhteisön vastuulla. [...]” (Yle 13.9.2001.)

”[...] Suomella ei ole mahdollisuutta eikä myöskään mitään syytä eristäytyä impivaa-ralaisessa hengessä, vaan meidän erityinen intressimme on pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan EU:n sisällä ja kansainvälisen yhteisön kautta niin kansallisen turvallisuutemme lisäämiseksi kuin taloudellisen hyvinvointimme turvaamiseksi. [...]” (Yle 23.11.2006.)

Muutoin vuosien 2001–2006 välillä uutisisällöt koskettivat semanttisesti kansallisen turvallisuuden käsityksen alaa, joko ilmenemällä vain uutisartikkelin jutun luokittelussa (kansallinen turvallisuus), jolloin uutisessa käsiteltiin silloisen sisäasiainministeri Kari Rajamäen esittämänä sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten yhteistyötä ja viranomaisten voimavarojen kokoamisen tarvetta (Yle 26.3.2004). Lisäksi vuonna 2006 kansalliseen turvallisuuteen läheisesti viitaten uutisoinnissa kuvattiin suojelupoliisia ”kansallisena turvallisuuspoliisina” (Yle 19.9.2006a; Yle 19.9.2006b).

”Sisäasiainministeri Kari Rajamäki lisäisi sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten yhteistoimintaa. Rajamäen mukaan Suomi ja muut EU:n jäsenmaat eivät yksin pysty vastaamaan sisäisen turvallisuuden uusiin uhkiin. - Uusien uhkatekijöiden kuten terrorismin vuoksi emme voi enää pitäytyä perinteisiin hallinnollisiin rajoihin sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten välillä, vaan yhteistoimintaa on lisättävä ja voimavaroja koottava yhteen, Rajamäki sanoo. [...]” (Yle 26.3.2004.)

”Suojelupoliisin tilitiedot vahvistavat, että kansallisen turvallisuuspoliisin painopiste on suhteellisen lyhyessä ajassa siirtynyt kansainväliseen terrorismin torjuntaan. Samalla Supo on palannut takaisin vallan ytimeen: valtiojohdon yhdeksi tärkeimmistä työkaluista, minkä aseman se oli tilapäisesti menettänyt kylmän sodan päätyttyä. [...]” (Yle 19.9.2006a.)

”Yhdysvaltain käynnistämä terrorismin vastainen taistelu on kasvattanut myös Suomessa kansallisen turvallisuuspalvelun määrärahoja ja merkitystä.” (Yle 19.9.2006b.)

Vuosien 2007–2009 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä neljä kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Kahdessa uutisartikkelissa kansallinen turvallisuus mainitaan itsenäisesti. Vuonna 2007 kansallinen turvallisuus mainitaan silloisen puolustusministeri Jyrki Häkämiehen esityksessä, hänen kuvatessa, että Venäjä on palannut takaisin voimapolitiikkaan, samalla ollen Suomen tärkein turvallisuushaaste (Yle 6.9.2007) ja vuonna 2009 suojelupoliisin päällikkönä toimineen Ilkka Salmen kuvattaessa kuinka suojelupoliisi ”huolehtii kansallisesta turvallisuudesta” (Yle 16.6.2009).

”Venäjä on Häkämiehen mukaan Suomen sijainnin takia maamme tärkein turvallisuusshaaste. Venäjän energiavarojen tukema sotilaallinen vahvistuminen on Häkämiehen mukaan otettava huomioon myös Suomen kansallisessa turvallisuudessa. - Olisi kuitenkin väärin päätellä, että uusi Venäjä uhkaksi Suomen turvallisuutta, Häkämies lievensi. [...]” (Yle 6.9.2007.)

”[...]Supon päällikkö Ilkka Salmi toteaa, että valtiojohtoon kohdistuvia uhkia seurataan jatkuvasti. Hän arvioi, että sieppaustapausta ei voi pitää merkinä yleisen turvallisuuden huonontumisesta. Salmi muistuttaa, että suojelupoliisi huolehtii kansallisesta turvallisuudesta, mutta esimerkiksi yksittäiseen perheeseen kohdistuvaa uhkaa viranomaiset eivät voi seurata aktiivisesti. [...]” (Yle 16.6.2009.)

Muissa kahdessa uutisartikkelissa kansallinen turvallisuus mainitaan jutun luokitelussa, mutta ei uutisen varsinaisessa tekstiosassa ja sen sisällössä. Näiden uutisointien osalta turvallisuuden kuvataan liittyvän perheiden ongelmien ja syrjäytymisen, rajaturvallisuuden, turvapaikkahakemusten käsittelyaikojen lyhentymisen kautta sisäiseen turvallisuuteen ja tuolloin vastikään julkaistuun sisäministeriön raporttiin (Yle 2.5.2007). Toisessa uutisessa kansallisen turvallisuuden käsitys esiintyy välillisesti, kun puolustusvaliokunnan varapuheenjohtaja Olli Nepponen käsitteli niin sanotun kansallisen turvallisuusneuvoston perustamista ja siihen liittyvää selvitystyön tarvetta (Yle 12.2.2009).

”Niin ikään syrjäytyminen kasaantuu Suomessa aiempaa selkeämmin, ja perheiden ongelmat ovat viime vuosina syventyneet. Toisaalta rikoksen tekijä jää entistä useammin kiinni, ja ihmiset joutuvat aiempaa harvemmin rikosten uhreiksi. Myös rajaturvallisuus on hyvä, ja turvapaikkahakemusten käsittelyajat ovat lyhentyneet. Tiedot käyvät ilmi sisäministeriön tuoreesta raportista, jossa tarkastellaan maan sisäisen turvallisuuden parantamiseksi kehitetyn ohjelman toteutumista. [...]” (Yle 2.5.2007.)

”Nepponen sanoo olevansa perusteellisen selvityksen kannalla. Kansallinen turvallisuusneuvosto olisi käytännön maanpuolustuksen ja sen johtamisen väline, toisin kuin nykyiset seurantaryhmät ja selonteot, jotka palvelevat hallitusta, Nepponen sanoo. [...]” (Yle 12.2.2009.)

5.4.1.2 Vuodet 2010–2012

Vuosien 2010–2012 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä seitsemän kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2010 kaksi kertaa, vuonna 2011 kaksi kertaa ja vuonna 2012 kolme kertaa. Uutisten aiheet olivat vaihtelevia. Suojelupoliisin toiminta (Yle 21.8.2010), Aluehallintoviranomaisten pitämän turvallisuutta käsittelevä foorumi (Yle 24.9.2010), turvapaikanhakijoiden turvallisuus riskit (Yle 1.6.2011), sotilaiden työllistyminen (Yle 13.9.2011), Nato-jäsenyys (Yle 5.6.2012; Yle 7.6.2012),

Puolustusvoimien hankinnat ja puolustusvoimauudistus liitettiin uutisoinnissa kansallisen turvallisuuden alaan (Yle 17.3.2012).

Vuonna 2010 ulkomaalaisten henkilöiden tuottamat uhat ja niiden torjunta suojelupoliisin toimesta kytetään kansallisen turvallisuuden uhkiin (Yle 21.8.2010). Tässä uutisoinnissa korostui kansallisen turvallisuuden alassa viranomaisten yhteistyön merkitys ja kuinka kansallista turvallisuutta tulisi suojata jo Suomen rajojen ulkopuolella.

”Suojelupoliisin mukaan Supo on Afrikka-operaationsa avulla onnistunut estämään kansallista turvallisuutta uhanneita henkilöitä pääsemästä Suomeen. [...] Roolimme on toimia asiantuntijaviranomaisena yhteistyössä maahanmuuttoviraston ja ulkoministeriön kanssa. Pilottihankkeen aikana kykenimme löytämään henkilöitä, joiden tulo Suomeen olisi meidän arviomme mukaan saattanut aiheuttaa ongelmia kansalliselle turvallisuudelle. Tämä viestin välitimme tahoille, jotka lopulta päättävät maahantulon edellytyksistä, Salmi kuvailee.” (Yle 21.8.2010.)

Toinen vuonna 2010 kansallista turvallisuutta koskenut uutinen koski Itä-Suomen aluehallintoviraston järjestämää turvallisuusfoorumia, jossa uutisen mukaan kansalliseen turvallisuuteen liittyviä asioita pohditaan foorumissa maailman tilan, vähemmistöjen ja tasa-arvon, kriisien hallinnan sekä yritysten turvallisuuden näkökulmasta (Yle 24.9.2010). Utisointi on diskursiivisesti mielenkiintoinen, koska sen välittämänä kansallinen turvallisuus kytkeytyy jälleen hyvin moneen yhteiskunnallisesti merkittävään ulottuvuuteen ja turvallisuuden intresseihin.

”Kansalliseen turvallisuuteen liittyviä asioita pohditaan tänään Itä-Suomen aluehallintoviraston järjestämässä foorumissa Mikkelissä. Foorumin pääpuhujana on kansanedustaja ja YK:n ympäristöohjelman asiantuntija Pekka Haavisto. [...] Turvallisuutta tarkastellaan maailman tilan, vähemmistöjen ja tasa-arvon, kriisien hallinnan sekä yritysten turvallisuuden näkökulmasta.” (Yle 24.9.2010.)

Vuoden 2011 uutisoinnissa kansallinen turvallisuus mainitaan kahdesti, turvapaikanhakijoiden luomien uhkien käsittelyssä ja sotilaiden työllistymisen ongelmien riskeissä kansalliselle turvallisuudelle. Turvapaikan hakemiseen liittyvien väärinkäytökset liittyvät jo aiemmin uutisoituihin ulkomaalaisten henkilöiden tuottamien uhkien mahdollisuuksiin ja siihen, kuinka turvapaikkaprosessissa hakemisen yhteydessä huomattaviin väärinkäytöksiin tulisi puuttua tiukemmin osana kansallisen turvallisuuden suojaamista (Yle 1.6.2011). Sotilaiden työllistymisen haasteet liittyvät sinällään löyhästi kansallisen turvallisuuden puhekäytäntöön, mutta mainintana tässä yhteydessä kansallisen turvallisuuden voidaan tulkita liittyvän sotilaiden työllistymisen kautta varusmieskoulutukseen ja osaksi sotilaallista maanpuolustusta (Yle 13.9.2011).

”[...] Turvapaikan hakemisen väärinkäytöksiin puututaan yhä tiukemmin. Uusien sääntöjen mukaan jäsenvaltiot voivat nopeuttaa menettelyjä ja tutkia rajalla hakemuksia, jotka ovat selkeästi epäuskottavia tai joita ovat tehneet hakijat, jotka ovat vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle. [...]” (Yle 1.6.2011.)

”[...] Hämeenlinnassa asemapaikkaansa pitävä akavalaisen Päälystöliitto ry:n varapuheenjohtaja Ari Pakarinen on huolissaan sotilaiden työllistymismahdollisuuksista, varusmieskoulutuksesta ja kansallisesta turvallisuudesta. [...]” (Yle 13.9.2011.)

Vuosien 2010–2012 aikavälillä ehkä mielenkiintoisimpana kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvana puhekäytäntönä pidän vuonna 2012 oppositiossa toimineeseen Mari Kiviniemen liittyvää uutisointia (Yle 17.3.2012), jossa hän käsittelee puolustusvoimauudistuksen ja silloisen puolustusministeri Stefan Wallinin mahdollista vaikuttamista uudistuksen etenemiseen. Tässä yhteydessä kansallinen turvallisuus nostettiin esiin pääministeri Mari Kiviniemen puheessa, kun hän käsitteli puolustusministerinä toimineen Stefan Wallinin epäiltyä vaikuttamista puolustusvoimauudistukseen. Tuolloin Kiviniemi esitti, että kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat päätökset tulee tehdä huolellisesti ja osallistaen keskeisiä päätöksentekijöitä. Tämä päätöksenteon osallistamisen ulottuvuus on läheisesti sama puhekäytäntö kuin tiedustelulakien perusteluissa siinä, kuinka tiedustelussa tuotettava tieto tukisi ylimpiä päätöksentekijöitä.

”Oppositiojohtaja Kiviniemen mielestä onkin mahdollista, että puolustusministeri Wallin on johtanut harhaan paitsi eduskuntaa myös Utvaa, ministereitä ja tasavallan presidenttiä. Kansalliseen turvallisuuteen liittyvät päätökset on tehtävä huolellisesti siten, että keskeiset päätöksentekijät ovat hyvin informoituja ja päätösten taustalla olevat kaikki näkökulmat ovat ratkaisuja tehtäessä pöydällä. Nyt näin ei näytä käyneen, vaan päätökset on tehty sumuverhon peitossa, Kiviniemi moittii.” (Yle 17.3.2012.)

Muutoin 2010–2012 välisenä aikana kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttö oli todella vähäistä Ylen uutisoinnissa, poikkeuksena siihen läheisesti viittaava kansallinen turvallisuusetu, joka yhdistettiin uutisoinneissa lähtökohtaisesti puolustuspoliittisiin intresseihin ja Suomen Nato-jäsenyyskeskusteluun (Yle 5.6.2012; Yle 7.6.2012).

”Puolustusministeri Stefan Wallinin (r.) mukaan Suomi tekee arvionsa ja ratkaisunsa sotilasliitto Natosta itsenäisesti. - Suomessa saa vapaasti esittää kantojaan, tämä on vapaa maa, kommentoi Wallin venäläiskennraalin lausuntoja. Mutta Suomi arvioi hallitusohjelman mukaisella tavalla suhdettaan Natoon omien kansallisten turvallisuus- ja puolustuspoliittisten intressiensä pohjalta. Tämä lause kertoo sen, että Suomi tekee arvionsa ja ratkaisunsa itse ja itsenäisesti, viestittää Wallin.” (Yle 5.6.2012.)

”Korkein hallinto-oikeus oli pyytänyt asiasta ennakkoratkaisua EU-tuomioistuimelta. KHO tiedusteli, voidaanko turvallisuusetuja koskevaa poikkeusta soveltaa, kun

hankinnan käyttötarkoitus on nimenomaan sotilaallinen. Aiemmin Suomen hallitus oli katsonut, että siviiliversioiden tarjonta ei ole este sille, että hankinnassa sovelletaan hankintadirektiivin poikkeusta, joka sallii kansallisten turvallisuusasetusten huomioimisen hankinnassa.” (Yle 7.6.2012.)

5.4.1.3 Vuodet 2013–2016

Vuosien 2013–2016 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä 12 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2013 kaksi kertaa, vuonna 2014 kerran, vuonna 2015 viisi kertaa ja vuonna 2016 neljä kertaa. Kuten aiempina vuosina sisällöt olivat edelleen vaihtelevia. Muun muassa verkkovakoilu (Yle 1.11.2013; Yle 7.11.2013), Ottawan-sopimus (Yle 21.5.2014), tiedustelulainsäädäntö (esim. Yle 14.1.2015; Yle 1.10.2015) sekä siihen kohdistunut kritiikki (Yle 12.10.2016) olivat uutisoinnin pääteemoja.

Pidän huomionarvoisena, että kansallinen turvallisuus ja tiedustelu ikään kuin lähentyivät tässä ajanjaksossa verkkovakoilun ja tietoverkkoliikenteen valvonnan tarpeen kautta, tätä voidaan pitää tiedustelulakien ensimmäisinä askelmerkkeinä median puhekäytännössä. Vuonna 2013 verkkovakoilu nousi erityisesti tasavallan presidentti Niinistön puhettavan kautta kansallisesti tärkeänä seikkana, kun Niinistö käsitteli ulkoministeriöön kohdistunutta verkkovakoilua (Yle 1.11.2013; Yle 7.11.2013).

”Niinistön mukaan tietoturvallisuudessa ovat huikkeen suuret arvot vastakkain. Toisaalta kyseessä on kansallinen turvallisuus ja kansalaisten turvallisuus, jota viranomais-tahot pyrkivät suojelemaan. - Sitten toisaalta on kansalaisten yksityisyyden suoja, joka on yksilölle vähintään yhtä tärkeä, joten me olemme kahden suuren oikeuden yhteensovittamisessa aika lailla vaikeitten kysymysten äärellä.” (Yle 1.11.2013.)

”Ulkoministeriön laajan verkkovakoilun paljastuttua ovat useat tahot vaatineet poliisille ja sotilasvirkamiehille valtuuksia tietoverkkoliikenteen valvontaan. Suomessa toisin kuin useimmissa Euroopan maissa tätä koskevaa lainsäädäntöä ei ole. Nyt käydään varmasti laaja-alaista keskustelua, niin kuin Suomessa on jo käyty, koska kyseessä on sekä kansallinen turvallisuus, myös yksilöiden turvallisuus, presidentti sanoi Yle Uutisille.” (Yle 7.11.2013.)

Vuonna 2014 kansallinen turvallisuus kytketään Ottawan sopimukseen ja miinojen käytön lakkauttamisen tarpeeseen sekä siihen, ettei kansallista turvallisuutta ole pidettävissä ”imago kysymyksenä” (Yle 21.5.2014). Tässä kokonaisuudessa kokoomusnuorten esittämänä miinojen merkitys kansalliselle turvallisuudelle välittyi maanpuolustuksellisten ja sotilaallisten voimakeinojen kautta.

”Kokoomusnuoret vaativat Suomea jättämään jalkaväkimiinat kieltävän Ottawan sopimuksen. Järjestön mielestä miinakielto oli alun perinkin kyseenalainen. Kansallisesta

turvallisuudesta ei voi päättää imagoon liittyvien tekijöiden pohjalta. Miinojen hävittäminen pitää lopettaa välittömästi, kokoomusnuorten puheenjohtaja Susanna Koski sanoo.” (Yle 21.5.2014.)

Vuonna 2015 uutisoinnissa nousee esille tiedustelu osana kansallista turvallisuutta. Tällöin kansallisen turvallisuuden intressit kytkettiin tiedustelun intresseihin ja tarpeisiin (Yle 14.1.2015; Yle 1.10.2015) sekä suojelupoliisin päällikön kuvauksiin uhkien moninaistumisesta, joka on tapahtunut ”verkkojen ja rajojen avautumisen kautta” (Yle 2.10.2015).

”Tiedustelukeinoista keskeiset ovat ulkomaan tiedustelu ja tietoliikennetiedustelu. Työryhmä oli yksimielinen sekä tiedustelulainsäädännön tarpeesta että ulkomaan tiedustelusta. Tarkoitus on taata kansallinen turvallisuus hankkimalla välttämätöntä tiedustelutietoa kansainvälisistä uhista.” (Yle 14.1.2015.)

”Jos Suomella olisi ajantasainen tiedustelulainsäädäntö, olisi helpompi valvoa turvallisuuskysymyksiä käynnissä olevassa muuttoliikkeessä, sisäministeri Petteri Orpo (kok.) muotoili tänään tiedotustilaisuudessa.” (Yle 1.10.2015.)

”Peltarin mukaan esimerkiksi terroristien toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut ja kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat tulevat nykyisin ennen kaikkea verkkojen ja rajojen avautumisen kautta.” (Yle 2.10.2015.)

Vuoden 2015 Suomen ulko- ja turvallisuutta käsittelevien Kultarantakeskusteluiden aiheissa ja sisällöissä kansallinen turvallisuus nousi myös esille (Yle 15.5.2015). Tässä yhteydessä kansallisen turvallisuuden käsitys liitettiin Suomen turvallisuuden haasteiden yhteyteen, joista keskeisimpinä muun muassa Venäjän kehitysnäkymien, tiedustelun, terrorismin ja turvallisuuden vaikutukset Suomen turvallisuuteen.

”[...] Aiheena ovat niin kansainvälisen tilanne kuin Suomen kansallinen turvallisuus. [...] Muissa istunnoissa ja työryhmissä käsitellään Suomen haasteita, länsimaita ja demokratian tilaa, Venäjän kehitysnäkymiä sekä tiedustelua, terrorismia ja turvallisuutta. [...]” (Yle 15.5.2015).

Vuonna 2016 tiedustelulainsäädäntö ja sen perusoikeuksiin kohdistuva yksityisyyden suojan muutostarve saivat huomiota erityisesti oikeusoppineiden osoittaman kritiikin myötä. Tässä yhteydessä uutisoinnissa todetaan myös kiehtovasti, kuinka kansallinen turvallisuus kuvattiin olevan ”uusi tiedusteluperuste”. (Yle 11.10.2016a; Yle 11.10.2016b.) Kritiikki kohdistui myös tiedustelulakien välittämänä kansallisen turvallisuuden määrittelemättömyyteen ja abstraktiuteen sekä erityisesti siihen, että eri tahot ymmärtävät sen eritavoin (Yle 12.10.2016).

”Mitä esityksen toteutuminen käytännössä merkitsisi? Kun ensin muutetaan perustuslakia ehdotetulla tavalla, olisi kulloisellekin hallitukselle läpihuutojuttu saada

eduskunnan enemmistöpäätöksellä läpi yksityisyyden suojaa kaventavia lakiehdotuksia, kunhan niiden perusteluissa vannotaan ´kansallisen turvallisuuden´ mantran nimiin.” (Yle 11.10.2016a.)

”Kansallinen turvallisuus´ uudeksi tiedusteluperusteeksi? Oikeustieteilijät ovat yleisesti sitä mieltä, että pelkällä perustuslain tulkinnan venyttämällä poliisin ja puolustusvoimien tiedusteluvaltuuksia ei voida lisätä. Siksi poliisi ja sotilaat vaativat, että ”kansallinen turvallisuus” lisätään perustuslain tekstiin uudeksi tiedusteluvaltuuksien perusteeksi.” (Yle 11.10.2016b.)

”Perustuslain muutoksessa sanotaan vain ´kansallinen turvallisuus´ selittämättä yhtään, mitä se on. Jos kysytään esimerkiksi [Turkin presidentiltä Recep Tayyip] Erdoğanilta, mitä hän tarkoittaa kansallisella turvallisuudella, tai jos kysytään [sisäministeri] Petteri Orpolta (kok.), niin se on kaksi eri asiaa, Kasvi perusteli Ylen aamutv:ssä.” (Yle 12.10.2016.)

Voidaan tulkita, että erityisesti vuoden 2016 aikana esitetyn kritiikin yhteydessä on havaittavissa kansalliseen turvallisuuteen liitetyn argumentoinnin ”ylivertainen” voima. Kansallisen turvallisuuden ollessa pöydällä voidaan kysyä, mitä vasta-argumentteja todella on jäljellä, niin sanotusti ”opposition” puheessa. Argumentaatio havainnollistaa, että kansallinen turvallisuus tarvittiin eräänlaisena vallankäyttöllisenä voimakeinona legitimoimaan tiedustelun toimivaltakeinojen tarve ja käytäntö. Kansallisen turvallisuuden argumentin voimaa eräällä tavalla tuettiin myös kansainvälisen merkityksen välittämänä, kun Euroopan komissiosta luotiin painetta lisätä eurooppalaisten kansalaisten turvallisuutta jäsenmaiden itsenäisin toimin (Yle 23.3.2016). Voidaan tulkita, että Euroopan komissio jäsenmaille kohdistama julkinen paine siitä, että niiden tulisi panostaa turvallisuuteensa merkityksellisesti ja lisäsi tiedustelulainsäädännön säätämisen tarvetta ja kansallisen turvallisuuden merkitystä.

”Komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen kertoi illan A-studiossa, että komissio tulee todennäköisesti ottamaan asian esille sisäministeriöiden neuvostossa. – Eli tullaan nostamaan painetta jäsenmaiden suuntaan, että nyt on korkea aika lisätä eurooppalaisten kansalaisten turvallisuutta. Rikolliset ja terroristit kulkevat rajojen yli, mutta myös viranomaistietojen pitää kulkea.” (Yle 23.3.2016.)

5.4.1.4 Vuodet 2017–2018

Vuosien 2017–2018 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä 29 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Uutisoinnin määrä yli kaksinkertaistui verrattuna edellä kuvattuun vuosien 2013–2016 väliseen aikaan. Vuonna 2017 tiedustelu ja tiedustelulakeihin liittyvä uutisointi kattoi suurimman osan uutisten sisällöistä. Lisäksi kansallisen turvallisuuden tietovuotona tituleerattu Helsingin sanomien uutisointi

salassa pidettävistä sotilastiedustelun asiakirjoista oli toinen huomionarvoinen aihepiiri vuonna 2017.

Kansallinen turvallisuus ja "yleisen turvallisuuden" rajat saivat erityishuomion vuoden 2017 aikana. Kansallinen turvallisuus ja tiedustelu mainittiin uutisoinnissa lähes aina toisiinsa kytkeytyneinä. Kansallinen turvallisuus kytkettiin erityisesti tiedustelun välittämänä tietoon ja sen merkitykseen kansallisen turvallisuuden suojaamisen edellytyksenä. (Yle 21.1.2017; Yle 19.4.2017a; Yle 19.4.2017b; Yle 19.4.2017c; Yle 19.4.2017d; Yle 20.4.2017; Yle 14.6.2017; Yle 20.8.2017; Yle 24.8.2017; Yle 31.12.2017.) Eri turvallisuuskäsitysten ja selontekojen merkityksen osalta pidän huomionarvoisena puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Ilkka Kanervan esitystä, jossa hän kuvaa, että sisäisen turvallisuuden selvitys ei ole enää Suomelle riittävä ja että tiedustelulainsäädännön ”nopea ja vitkastelematon voimaannpano” olisi suotavaa.

”[...] Kanerva: Lainsäädännön muutostarpeet unohdettu. Kanervan mukaan jo tehty sisäisen turvallisuuden selvitys ei enää nykyisessä toimintaympäristössä Suomellekaan riitä. Kanervan mukaan turvallisuusselvitys paneutuu pitkälti resurssiasioihin ja hyvätkään resurssit eivät riitä, jos voimassa oleva lainsäädäntö ei salli tarvittavia toimia. – Lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joista ylivoimaisesti tärkein on tiedustelulainsäädännön nopea ja vitkastelematon voimaannpano Suomessa. [...]” (Yle 20.8.2017.)

Uutisoinnissa käsiteltiin melko laajasti suojelupoliisille ja Puolustusvoimille tiedustelulakien myötä tulevien uusien toimivaltuuksien perusteluita ja mahdollisuuksia, joita ne kansallisen turvallisuuden suojaamisen edessä voivat tuottaa. Toimivaltakeinojen perusteluina esitettiin olevan kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, jota suojelupoliisin ja Puolustusvoimien tulisi voida seurata yhä paremmin.

”[...] Suojelupoliisille ja puolustusvoimille ollaan siis antamassa oikeudet tietoliikennetiedusteluun silloin, kun kansallinen turvallisuus on uhattuna. [...]” (Yle 19.4.2017c.)

”Esityksiä uusiksi tiedustelulaeiksi perustellaan kansainvälisen turvallisuustilanteen muutoksella. Tavoite on, että lait takaisivat puolustusvoimille ja suojelupoliisille laajemmat toimivaltuudet tiedustelutoiminnassa silloin kun epäillään, että Suomen kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu vakava uhka kuten esimerkiksi terrori-isku tai kyberhyökkäys. Vaikka viranomaisten toimivaltuuksia laajennettaisiin, rikolliset voisivat silti viestiä tarkkailun ulottumattomissa.” (Yle 20.4.2017.)

”[...] Tiedustelua olisi määrää käyttää silloin, mikäli Suomen kansallinen turvallisuus on uhattuna. Myös armeija on saamassa uusia työkaluja kansallisen turvallisuuden takaamiseen. Uuden lain mukaan sotilastiedustelun tarkoitus on seurata turvallisuusympäristön muutoksia. [...]” (Yle 14.6.2017.)

”[...] Keväällä julkistetun esityksen mukaan suojelupoliisi saisi tiedusteluvaltuuksia Suomessa ja ulkomailla. Valtuuksia halutaan antaa nimenomaan

tietoverkkotiedusteluun. Siihen tarvittaisiin aina tuomioistuimen lupa. Kaikkien kansalaisten massavalvonta ei olisi mahdollista, vaan tiedustelu pitäisi aina rajata. Suojelupoliisi voisi aloittaa tiedustelun vain, mikäli Suomen kansallinen turvallisuus on uhattuna. [...]” (Yle 24.8.2017.)

Kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressien varmistamisessa korostui tiedon merkityksen hallinta osana kansallista turvallisuutta. Kirjesalaisuuden suojaan kajoaminen ja viranomaisten mahdollisuudet tarkkailla kansalaisten viestintää verkossa herättivät mediassa keskustelua (Yle 21.1.2017; Yle 19.4.2017d). Toisaalta uutisoinnissa painotettiin näkökulmaa, että tiedustelutoimivallan käyttäminen olisi tarkoin kohdennettua, siten ettei sääntelyn puitteissa voitaisi kuitenkaan tehdä niin sanottua massavalvontaa (Yle 19.4.2017b).

”[...] Viime vuoden lopulla oikeusministeriö julkaisi mietinnön, jossa kerrottiin, että kirjesalaisuuden suojaan pitäisi voida kajota myös, jos kansallinen turvallisuus on vaarassa. Kaavaillut lakimuutokset antaisivat poliisille ja puolustusvoimille käytännössä laajemmat valtuudet tarkkailla kansalaisten viestintää etenkin verkossa. [...] Samalla asiantuntijat ja poliitikot ovat korostaneet, että suomalainen tiedustelulainsäädäntö ei enää vastaa nykyajan tarpeita. [...] Kansalaisjärjestöt syvästi huolissaan – Ehdotetussa muutoksessa on vaarana, että ‘kansallisen turvallisuuden’ ja ‘yleisen turvallisuuden’ käsitteet lähenevät toisiaan. [...]” (Yle 21.1.2017.)

”Tällä hetkellä perustuslaki takaa, että viestit ovat luottamuksellisia, joitakin poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Nyt yksityisen viestin suojaa rajoitettaisiin, jos se mahdollisesti sisältäisi kansallista turvallisuutta uhkaavaa tietoa. [...] Jotta viestin saisi avata, tiedustelijoilla pitäisi olla oletus siitä, että se sisältää kansallisuutta turvallisuutta uhkaavaa tietoa tai tietoja sotilaallisesta toiminnasta.” (Yle 19.4.2017d.)

”[...] Kaikkien kansalaisten massavalvonta ei ole kuitenkaan mahdollista. Verkkotiedustelu ei voi olla massavalvontaa, vaan se pitää aina rajata. Suojelupoliisi voisi aloittaa tiedustelun vain, mikäli Suomen kansallinen turvallisuus on uhattuna.” (Yle 19.4.2017b.)

Vuonna 2017 kansallisen turvallisuuden epätäsmällinen, abstraktinen ja eri tavoin ymmärrettävä määrittely sai erityistä huomiota. Tällöin tunnistettiin myös, että jopa tuomioistuinten voisi olla vaikea luottaa tai tietää tiedustelulupia myöntäessään, kuinka todellinen uhka on, jota tiedustelun keinoin torjuttaisiin. Kansallista turvallisuutta kuvattiin, jopa ”legendaarisena”, jonka pilkkominen yksityiskohtaisiin asioihin on vaikeaa tuomioistuimellekin. (Yle 19.4.2017a.) Turun terroristisena tekona tehty puukotus kytkettiin kansallisen turvallisuuden alaan ja sen Yle kuvasi kyseessä olevan tapahtuman ”sähköistäneen” tiedustelulakien tarpeellisuuteen kohdistunutta keskustelua (Yle 31.12.2017).

”Miten ensinnäkin onnistutaan tämä legendaarinen kansallinen turvallisuus pilkkomaan niin yksityiskohtaisiin asioihin, että tuomioistuimien pystyy tekemään lupapäätöksen sillä tavalla, että kansalainen voi siihen luottaa? Miten varmasti tuomioistuimien tietää, että miten aito ja olemassa oleva uhka on?” (Yle 19.4.2017a.)

”[...] Salaiset asiakirjat kuumensivat tunteita. Turun puukotukset sähköistivät keskustelua Suomessa uusien tiedustelulakien tarpeellisuudesta. Laki antaisi poliisille ja Puolustusvoimille nykyistä laajemmat valtuudet tarkkailla kansalaisten viestintää etenkin verkossa. Sisäministeri Paula Risikko (kok.) haluaa lait valmiiksi jo tämän hallituskauden aikana. Yleensä perustuslain uudistukset toteutetaan kahden kauden aikana. Oikeusasiamiehen mielestä kansallinen turvallisuus, jolla tiedustelua voidaan oikeuttaa, on määritelmänä epätäsmällinen. [...]” (Yle 31.12.2017.)

Vuoden 2017 aikana erityisenä uhkana kansalliselle turvallisuudelle, joka täytyi estää, kuvattiin myös disinformaation välittäminen, jonka vuoksi Love FM -radiokanavan hakema ohjelmistolupa jätettiin myöntämättä liikenne- ja viestintäministeriön toimesta (Yle 2.2.2017).

”Suojelupoliisi on liikenne- ja viestintäministeriön siltä pyytämässä lausunnossa päättynyt siihen, että Love FM:n ohjelmistoluvan peruuttamatta jättäminen ilmeisellä tavalla vaarantaa kansallista turvallisuutta, jos ohjelmistoluvan määräysvalta muuttuu hakemuksessa esitetyllä tavalla, liikenne- ja viestintäministeriö kertoo tiedotteessa. [...]” (Yle 2.2.2017.)

Kansallisen turvallisuuden turvaamisessa tiedustelutoiminnan luotettavuutta ja perusoikeuslähtöisyyttä käsiteltiin uutisoinnissa tiedustelun valvonta huomioiden. Tiedustelutoiminnan valvonnan uutisoinnissa korostettiin väärinkäytösten valvonnan tärkeyttä ja tiedustelutoimivaltakeinojen täsmällistä ja tarkkaa raportointia tuomioistuimille suhteessa arvioidun uhan luonteeseen. (Yle 19.4.2017e; Yle 8.12.2017; Yle 9.12.2017.)

”[...] Tiedustelun perusteluna pitäisi olla kansallinen turvallisuus tai uhka kansalaisten hengelle. Vastaavasti viranomaisten valvontaa kiristettäisiin, jotta mahdolliset väärinkäytökset voitaisiin estää. [...]” (Yle 19.4.2017e.)

”[...] Tiedustelulaki antaisi Suojelupoliisille suuret valtuudet silloin, kun Suomen kansallinen turvallisuus olisi uhattuna. Keväällä esiteltyä lakiehdotusta on arvosteltu paljon sen takia, että "kansallisen turvallisuuden uhka" on liian väljä määritelmä. Nyt lakiehdotukseen on tulossa merkittävä tiukennus. [...] Lakiin on lisätty vaatimus, jonka mukaan Supon on kerrottava tarkasti tuomioistuimelle, minkä luonteisesta terrorismista on kyse. Myös se täytyy pystyä osoittamaan tarkasti, millaisen konkreettisen uhan tämä toiminta aiheuttaisi kansalliselle turvallisuudelle. Lisäksi Supon olisi kerrottava tuomioistuimelle selkeästi tiedustelun kohde. [...]” (Yle 8.12.2017.)

”Sisäministeriö julkaisi perjantaina viimeisimmät viilaukset paljon puhuttuun siviilitiedustelulakiin. Lakiin on sisäministeriön mukaan tarkennettu muun muassa

”kansallisen turvallisuuden uhan” käsitettä, suojelupoliisin valvontaa on tiukennettu ja tiedusteluvaltuutetun toimintamahdollisuuksia on laajennettu.” (Yle 9.12.2017.)

Helsingin sanomien tietovuodon yhteyttä kansalliseen turvallisuuteen käsiteltiin sotilastiedustelutiedon salassapidon rikkomisena, joka sai myös tasavallan presidentti Niinistön kommentoimaan kyseistä kohua (Yle 16.12.2017a; Yle 16.12.2017b). Jälleen tieto ja sen merkitys korostui kansallisen turvallisuuden alassa ja kuinka tieto itsessään on osa kansallista turvallisuutta. Vastaavasti tiedon merkitystä kansalliselle turvallisuudelle käsiteltiin turvallisuussalaisuuden paljastamisen yhteydessä, kun suojelupoliisin työntekijän epäiltiin ”haalineen” salassa pidettäviä tietoja (Yle 11.4.2017).

”Helsingin Sanomien sotilastiedustelujutun asiakirjalähteistä käynnistetty rikostutkinta on vakava asia, sanoo puolustusministeri Jussi Niinistö (sin.). – Vuodon koko laajuus ei ole vielä minun tiedossani, mutta se, mitä tänä aamuna saimme lukea Helsingin Sanomista – se, että lehti julkaisee korkeimman turvaluokituksen saaneita asiakirjoja –, se on aina vakava asia. Sillä voi olla vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen ja Suomen suhteisiin muihin maihin, Niinistö toteaa Ylelle.” (Yle 16.12.2017a.)

”Presidentti Sauli Niinistö on huolestunut julkisuuteen vuodettujen tiedustelutietojen laajuudesta. [...]Helsingin Sanomat on myös perustellut uutisointiaan sillä, että suomalaisilla on oikeus tietää arkaluontoisesta sotilastiedustelusta. [...] Julkaistuissa tiedoissa ei ole mitään sellaista uutta tietoa, joka vaarantaisi esimerkiksi kansallisen turvallisuuden, vastaava päätoimittaja Kaius Niemi perustelee julkaisua. [...]” (Yle 16.12.2017b.)

”Keskusrikospoliisi on saanut valmiiksi tutkinnan tapauksesta, jossa suojelupoliisin entisen työntekijän epäillään haalineen salaisia tietoja supon järjestelmistä. Keskusrikospoliisin mukaan tiedot olisivat voineet väärin käsiin joutuessaan olla vahingollisia tai haitallisia valtion tai kansallisen turvallisuuden kannalta.” (Yle 11.4.2017.)

Vuonna 2018 suurimman huomion saivat tiedustelu ja tiedustelulainsäädäntö (Yle 20.2.2018; Yle 3.10.2018a; Yle 3.10.2018b) sekä ”uutena” kansallisen turvallisuuden käsitykseen liitettynä ulkomaalaisten kiinteistökauppaan ja -omistuksiin liittyvät sisälöt (Yle 24.9.2018a; Yle 24.9.2018b; Yle 25.9.2018). Muita kansalliseen turvallisuuteen kytettyjä aiheita olivat rahanpesu (29.9.2018), asevelvollisuus (Yle 1.3.2018), eduskunnan pysyvien valiokuntien aineistojen salassa pidettävyys (Yle 19.2.2018) ja suojelupoliisin vuoden 2017 vuosikirjan julkistaminen (Yle 21.3.2018).

Tiedustelun ja tiedustelulainsäädännön uutisoinneissa käsiteltiin tiedustelulakeihin säädettävien toimivaltuuksien käytännön ilmentymiä, eli toisin sanoen, mitä toimivaltuuksilla viranomaiset voivat tehdä esimerkiksi lähetetyn sähköpostin osalta. Kansallisen turvallisuuden intressi ja suojaaminen korostui, kun uutisoinnissa kuvattiin hallituksen halua ajaa lakimuutos läpi nopeutetusti. (Yle 20.2.2018.)

”Milloin Suojelupoliisi voi pysäyttää jo lähettämäsi sähköpostiviestin ja kopioida sen omaan kansioonsa luettavaksi kesken lähettämisen? Entä mikä on riittävän painava peruste sille, että kansallisen turvallisuuden nimissä sinun ja vaikkapa Venäjällä, Yhdysvalloissa ja Egyptissä asuvien kavereidesi chat-ringin keskusteluja voidaan seurata ja kotiosoitteet paikantaa puhelimen sijaintitietojen perusteella? [...] Hallituksen peruste lain säätämiseen on kansallisen turvallisuuden lisääminen, etenkin terrorismin torjuminen. Se haluaa lait läpi jo tällä vaalikaudella, mikä tarkoittaa että perustuslain turvaamaa viestin yksityisyyden suojaa pitäisi heikentää nopeasti, poikkeusmenettelyllä. [...] Utta on sekin, että niin ulkomailla kuin Suomessa oleskelevia henkilöitä voidaan valvoa, jos heidän toimintansa arvioidaan vakavasti uhkaavan kansallista turvallisuutta. Aikaisemmin siviilitiedustelun perusteluksi tarvittiin konkreettinen rikos epäily. [...]” (Yle 20.2.2018.)

Vuoden 2018 uutisoinnissa mielenkiintoinen Ylen esitys on, kuinka se kuvaa kansallisen turvallisuuden termin lisääntyneen ”korvakuulemalta” poliitikkojen ja virkamiesten kielenkäytössä tiedustelulakien säätämisen ja siihen liittyvän perustuslain muutoksen myötä. Termin käytön kuvataan olevan ”juhlaivalta kuulostavaa”. (Yle 3.10.2018a; myös Yle 3.10.2018b.) Yksittäisenä uutisointina ”korvakuulemalta” lisääntyneen käytön uutisointi (Yle 3.10.2018a) on erittäin mielenkiintoinen, koska se kuvastaa oivallisesti tämän tutkimuksen tulkintaa kansallisen turvallisuuden käsityksellisestä, mutta myös diskursiivisesta murroskohdasta, jonka tiedustelulakien säätämisen ajallispäikallinen tila on muodostanut; vai pitäisikö pikemminkin sanoa, että on mahdollistanut. Yhtäältä tämä yksittäinen uutisointi todentaa käsitystä siitä, että kansallisen turvallisuuden käsitettä ei juurikaan ole käytetty Suomessa ennen tiedustelulakien ajankautta.

”Tiedustelulakien säätäminen ja siihen liittyvä perustuslain muutos on korvakuulemalta lisännyt poliitikkojen ja virkamiesten kieleen yhden juhlaivalta kuulostavan termin. Termi on kansallinen turvallisuus. Kansallinen turvallisuus on tullut aiemmin tutuksi käännöksenä Yhdysvalloissa käytetystä termistä national security. Toimint elokuvien luomissa mielikuvissa yhdysvaltalaistermi liitetään valtion liki rajoittamattomaan voimankäyttöön maalla, merellä, ilmassa ja nyt myös kyberavaruudessa. Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump perusteli eurooppalaiselle teräkselle määrättyjä tuljeja myös kansallisella turvallisuudella. Suomalaisittain kansallisen turvallisuuden käsitettä ei ole juuri käytetty ulko- ja turvallisuuspolitiikassa eikä sitä ole lainattu Suomeen Yhdysvaltojen puolustus- ja turvallisuussanastosta. Jäljet johtavat Euroopan ihmisoikeussopimukseen (8. artikla). [...] Kansallisen turvallisuuden perusteella rajoitetaan jotakin. Rajoitetaan esimerkiksi ihmisoikeuksien toteutumista joissakin tilanteissa. Tai niin kuin nyt Suomessa on tarkoitus: rajoitetaan perustuslaissa luottamuksellisen viestin salaisuutta.” (Yle 3.10.2018a.)

”[...] Hallitus ehdottaa seuraavaa lisäystä perustuslakiin: ... sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. [...]” (Yle 3.10.2018b.)

Vuonna 2018 kansallinen turvallisuus nousi esille ulkomaalaisten kiinteistökauppaan ja -omistuksiin liittyviä lakiesityksiä käsittelevissä uutisoinneissa. Kiinteistökauppoja käsittelevissä uutisoinnissa esitetään, että valtiolla tulisi olla paremmat mahdollisuudet/edellytykset puuttua kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sellaisiin kauppoihin, jotka voivat olla kansallista turvallisuutta vaarantavia. Eräänä kansallisen turvallisuuden suojaamisen kohteena esitetään strategisilla alueilla olevat kiinteistöt. (Yle 24.9.2018a; Yle 24.9.2018b.)

”Puolustusministeriö valmistelee lakiesitystä, jonka tavoitteena on varmistaa kansallinen turvallisuus kiinteistökaupoissa. Hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle marraskuussa, jolloin esitys voidaan käsitellä vielä nykyisen eduskunnan aikana, kerrotaan puolustusministeriön maanantaina julkaisemassa tiedotteessa. Tiedotteessa arvioidaan, että lait tulisivat voimaan vuoden 2020 alusta. Lakiesityksen mukaan valtiolle tulisi paremmat edellytykset puuttua kansallista turvallisuutta vaarantaviin kauppoihin. Tavoitteena on luoda useita eri keinoja, joista voidaan valita tilanteeseen sopivin, sanotaan puolustusministeri Jussi Niinistön (sin.) tiedotteessa.” (Yle 24.9.2018a.)

”[...] Hallitus valmistelee parhaillaan lakiesitystä, jonka tavoitteena on varmistaa kansallinen turvallisuus kiinteistökaupoissa. Tarkoituksena on täsmentää muun muassa sääntöjä strategisilla alueilla sijaitsevien kiinteistöjen ulkomaalaisomistuksesta. [...]” (Yle 24.9.2018b.)

Rahanpesun ja talousrikollisuuden mahdollisista kytköksistä kansalliseen turvallisuuteen keskusteltiin niin sanotun Airiston Helmen tapauksen osalta (Yle 29.9.2018), johon uutisoinnissa myös liittyi ulkomaalaisten kiinteistökaupat ja mahdollinen Suomen sinisilmäisyys maakauppojen valvonnassa (Yle 25.9.2018). Näissä uutisissa pidän mielenkiintoisena, kuinka kansallisen turvallisuuden määrittely ja/tai kytkös esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden näkökulmaan ei ole viranomaisen esittämänä selvä. Poliisin suorittaman esitutkinnan osalta Airiston Helmen tapauksessa uutisointi kuvaa, kuinka eri turvallisuusulottuvuuksien selvittäminen on ollut vahvasti esillä; toisaalta uutisointi kuvaa, että esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden ei sen perinteisesti ymmärretyssä näkökulmassa näytä olevan kansallisen turvallisuuden asia, mutta liitettynä maakauppoihin ja kiinteistönomistukseen järjestäytynyt rikollisuus voisi, tai jopa tulisivikin olla kansallisen turvallisuuden asia.

”Ylen tietojen mukaan Suomen valtionjohdolle olisi kerrottu, että Airiston Helmen rahanpesututkinnalla ei ole yhteyttä kansalliseen turvallisuuteen, vaan se liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. [...] Toinen Ylen nimetön lähde kertoo, että takavarikoidusta materiaalista ei ole löytynyt tähän mennessä näyttöä kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Rikosnimikkeet voivat tietysti muuttua myöhemmin, kun tutkinta etenee. [...] Airiston Helmen omistamat maat sijaitsevat sotilaallisesti merkittävillä alueilla, kuten tärkeän syväväylän varrella. Tästä syystä jutulla on julkisuudessa epäilty olevan kytköksiä myös Suomen kansalliseen turvallisuuteen ja omistajaksi

epäillyn miehen kansallisuuden vuoksi mahdollisesti Venäjän turvallisuuspalveluun.” (Yle 29.9.2018.)

”[...] Puolustusministeriö puolestaan valmistelee parhaillaan lakiesitystä, jonka tavoitteena on varmistaa kansallinen turvallisuus kiinteistökaupoissa. Hallituksen on tarkoitus antaa asiasta esitys marraskuussa. Puolustusvaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Ilkka Kanerva (kok.) ei usko, että tulevaisuudessa lailla kiellettäisiin yksittäisen maan kansalaisten tekemät kiinteistökaupat Suomessa. Kanervalta kysyttiin Yle Radio 1:n Ykkösaamun haastattelussa, onko Suomessa oltu liian sinisilmäisiä maanomistuksen suhteen. – Tapausta (Airiston Helmi) tutkitaan selkeästi talousrikollisuutena. Jos käy myöhemmin ilmi, että siinä on todellisia turvallisuusriskejä, niin silloin on jo todennettu, että on toimittu sinisilmäisesti, ja silloin on suojaus ikään kuin alhaalla, Kanerva sanoo Yle Radio 1:n Ykkösaamussa. Kansanedustaja Mika Karin (sd.) mukaan esimerkiksi Airiston Helmi -yritykseen liittyvässä tapauksessa omistujajärjestelmät ovat mutkikkaat. Hänen mukaansa maan turvallisuuden kannalta kriittisillä alueilla viranomaisille pitäisi löytyä keinot pakkolonastaa tai käyttää etuosto-oikeutta niiden kiinteistöjen kohdalla, joissa on noussut esiin epäilyjä.” (Yle 25.9.2018.)

Asevelvollisuuskeskustelu ja kansallinen turvallisuus yhdistyivät puolustusministeri Jussi Niinistön puhekäytännössä, kun hän totesi mielestäni melko vahvalla kuvauksella, kuinka kansallinen turvallisuus ”ajaa edelle” ase- ja siviilipalveluksesta vapauttamisasioissa ja suhteessa yksilön vakaumuksiin (Yle 1.3.2018). Niinistön esitys kansallisen turvallisuuden ensisijaisuudesta yksilön edun edellä kuvastaa niin sanotun perinteisen valtionäkemyksen linjoja, jonka mukaan valtion tehtävänä on mahdollistaa yksilön vapauksien toteutuminen, mutta tämän tapahtumiseksi, näitä yksilön vapauksia välttämättä täytyy myös rajoittaa (ks. alaluku 3.1).

”Suomen nykykäytäntö pakollisen ase- tai siviilipalveluksen suhteen on kerännyt kritiikkiä eri tahoilta. YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan Jehovan todistajien vapautus ase- ja siviilipalveluksesta syrjii muita vakaumuksia. Myös muun muassa perustuslakivaliokunta on arvostellut käytäntöä, jolla Suomessa vapautetaan tai ollaan vapauttamatta varusmiespalveluksesta. Ihmisoikeusjärjestö Amnesty pitää totaali kieltäytyjiä mielipidevankeina. A-studio: Talkissa vierailleelta puolustusministeri Jussi Niinistöltä (sin.) kysyttiin, mitä hän ajattelee kaikesta tästä kritiikistä. – Ei tunnu missään. Kansallinen turvallisuus ajaa tällaisen edelle kyllä, puolustusministeri Jussi Niinistö vastasi.” (Yle 1.3.2018.)

Yksittäisenä, mutta kansallisen turvallisuuden soveltamisalan näkymästä mieleeniintoisena pidettävänä uutisointina Yle käsitteli, kuinka eduskunnan pysyvien valiokuntien aineistojen salassa pidettävyyden perusteiden alaa laajennettaisiin koskemaan kansallista turvallisuutta (Yle 19.2.2018). Tässä uutisessa huomio kiinnittyy erityisesti siihen, kuinka siinä kuvataan, että valiokunnissa kansallisen turvallisuuden alassa käsiteltävät asiakirjat voitaisiin määrätä salassa pidettäväksi ja kuinka tiedusteluvaliokunnan toiminnassa käsiteltävät kansallista turvallisuutta käsittelevät asiakirjat

olisivat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä. Tämä huomio kohdistuu kansallisen turvallisuuden diskursiiviseen rakentumiseen; muodostaen kansalliselle turvallisuudelle salassapito-olettamaan sidottua merkitystekijyyttä; ja toisaalta kuvaten, kuinka kansallisen turvallisuuden käsityksen käytännöllinen soveltamisala laajentuu eri toimijuuksien työssä.

”Eduskunnan apulaispääsihteeri Timo Tuovinen toteaa STT:lle, että työjärjestykseen ehdotetaan lisättäväksi pykälä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta, mutta salassapitosäännösten muutokset eivät kuitenkaan muuttaisi nykyistä tilannetta. Hänen mukaansa kyse on siitä, että pykälään halutaan vain kirjata jo voimassa oleva tilanne. Tuovinen kiistää mittavat muutokset nykyisten valiokuntien osalta. Tuovisen mukaan kaikkien valiokuntien asiakirjoja koskeva muutos on, että eduskunnan työjärjestyksen nykyiseen pykälään ehdotetaan nyt lisättäväksi kansallinen turvallisuus. – Eli myös kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi asiakirjat voidaan määrätä salassa pidettäviksi, Tuovinen sanoo. Lisäksi Tuovisen mukaan tiedusteluvalvontavaliokunnalle ehdotetaan lisättäväksi työjärjestykseen uusi oma säännöksensä valiokunnan asiakirjojen salassapitovelvollisuudesta. – Uusi valiokunta käsittelee sellaisia asiakirjoja, jotka lähtökohtaisesti ovat kansallista turvallisuutta koskevia. Siellä lähtöoletta-
mus olisi, että ne ovat salassa pidettäviä, kun muissa valiokunnissa lähtöoletta-
ma on, että ne eivät ole salassa pidettäviä, Tuovinen sanoo.” (Yle 19.2.2018.)

Yle uutisoi suojelupoliisin vuoden 2017 vuosikirjan julkaisemista jonka yhteydessä suojelupoliisin kuvattiin kertovan kansallisen turvallisuuden ajankohtaisista aiheista. Uutisoinnissa suojelupoliisin odotettiin ottavan kantaa terrorismin uhkaan ja erityisesti siihen liittyvään ajantasaiseen uhka-arvioon. (Yle 21.3.2018.)

”Suojelupoliisi pitää tänään keskiviikkona tiedotustilaisuuden, jossa sen on määrä kertoa kansallisen turvallisuuden ajankohtaisista aiheista ja julkistaa samalla vuoden 2017 vuosikirja. Supon odotetaan ottavan tiedotustilaisuudessa kantaa myös terrorismin uhkaan. Suojelupoliisin viimeisin terrorismia koskeva uhka-arvio on kesäkuulta 2017. Silloin Supo arvioi, että terrorismin uhka Suomessa on tasolla ‘kohonnut’.” (Yle 21.3.2018.)

5.4.1.5 Vuodet 2019–2020

Vuosien 2019–2020 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä 23 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2019 13 kertaa ja vuonna 2020 kymmenen kertaa.

Vuonna 2019 kansallista turvallisuutta käsittelevät sisällöt koskivat muun muassa ulkomaalaislain muuttamista ja ulkomaalaisen henkilön oleskeluluvan peruuttamista (Yle 7.1.2019), tiedustelulakien säätämistä (Yle 8.1.2019; Yle 16.2.2019), suojelupoliisin vuosikirjaa ja kansallisen turvallisuuden katsausta (Yle 21.3.2019; Yle

5.12.2019), hävittäjäkauppoja (Yle 19.1.2019) ja kaksoiskansalaisuuden ja kiinteistöjen omistukseen liittyviä uhkia (Yle 25.4.2019; Yle 2.8.2019; Yle 22.9.2019; Yle 29.9.2019) ja al-Hol leirillä olevien Suomen kansalaisten kotiuttamista (Yle 12.12.2019; Yle 13.12.2019).

Ylen uutisoinnissa ulkomaalaisten oleskelulupien peruuttamisen ja ulkomaalaislain muuttamisen tarpeellisuuden esimerkkinä kuvattiin tilanne, jossa Suomessa pysyvän oleskeluluvan omaava henkilö on lähtenyt vierastaistelijaksi ulkomaille. Tällaisen henkilön esitettiin olevan riski yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Vierastaistelijan kuvattiin olevan mahdollinen kansallinen uhka ja näin ollen tällaisen henkilön maahantulo tulisi voida estää kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. (Yle 7.1.2019.)

”Sisäministeriö haluaa tehdä ulkomaalaisten oleskelulupien peruuttamisesta helpompaa. Sisäministeriö haluaisi muuttaa ulkomaalaislakia niin, että ulkomaalaisen oleskeluluvan voisi peruuttaa silloinkin kun henkilö ei ole Suomessa. – Nykyinen lainsäädäntö ei kaikilta osin kata tilanteita, joissa saattaisi olla tarpeen perua pysyvä oleskelulupa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden nimissä, sanoo sisäministeriön maahanmuutto-osaston ylijohdaja Jorma Vuorio. Tällainen tilanne olisi Vuorion mukaan esimerkiksi sellainen, jossa Suomesta pysyvän oleskeluluvan saaneen epäillään lähteneen vierastaistelijaksi ulkomaille. Suojelupoliisin arvion mukaan 80 henkilöä on lähtenyt Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktialueille. Arvio on vuodelta 2017. – Kansallisen edun nimissä tällaisen henkilön oleskelulupa pitäisi peruuttaa ja hänelle pistää maahantulokielto, Vuorio sanoo. [...] Risikko sanoi Ykkösaamun haastattelussa haluavansa kiristää ulkomaalaisten oleskelulupia koskevaa lainsäädäntöä. Risikon mukaan ulkomaalaisen oleskelulupa pitää voida perua jos henkilön todetaan olevan Suomelle ’kansallinen uhka’. – Jos ihminen on kansallinen uhka, niin hänen oleskelulupansa pitää pystyä purkamaan, Risikko sanoi. [...] Risikon mainitsema ohjelma hyväksyttiin maahanmuuton ministerityöryhmässä keväällä 2017, kun Risikko itse oli sisäministerinä. Ohjelmassa luetellaan 25 toimenpidesuosittelua, joilla on tarkoitus torjua laitonta maahantuloa. Yksi suosituksista on selvittää, ’voidaanko lainsäädäntöä muuttaa siten, että sen avulla voitaisiin puuttua ja estää ulkomailta oleskelevan henkilön palaaminen Suomeen peruuttamalla henkilölle myönnetyt luvat tai lakkauttamalla suojeluasema, jos henkilön katsotaan vaarantavan kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä tai turvallisuutta.’” (Yle 7.1.2019.)

Vuonna 2019 tiedustelulakien säätämisestä uutisointiin muutaman kerran. Istun-
totauolta palaavan eduskunnan kevään kuvattiin olevan kiireinen, koska odottamassa oli tiedustelulakien kiireellinen säätäminen, jonka lisäksi eduskunnan käsittelyyn oli tulossa myös maa- ja kiinteistökauppoja koskeva lakiesitys kansallisen turvallisuuden kontekstissa (Yle 8.1.2019).

”Eduskunta palaa tiistaina joululomalta ja aloittaa vaalikauden viimeisen puristuksen. Kevään eduskuntavaalit häämöttävät jo huhtikuussa. Niinpä kevätistuntoaika päättyy jo maaliskuun puolivälissä. Sitä ennen käsitellään vielä lukuisia lakiesityksiä. Selvää on,

että kevään suurimmat paketit ovat sote-uudistus ja tiedustelulait, joiden molempien käsittely on yhä kesken. [...] Myös tiedustelulakipaketti pitäisi saada valmiiksi, ja se näyttääkin toteutuvan. Eduskunnassa äänestettiin syksyllä perustuslain muuttamisesta kiireellisenä, jotta tiedustelulait saataisiin voimaan tämän hallituskauden aikana. [...] Eduskunta saa eteensä myös muun muassa kansallista turvallisuutta maa- ja kiinteistökaupoissa koskevan lakiesityksen ja kansalaisuuslain muuttamisen.” (Yle 8.1.2019.)

Tiedustelulakien säätämiseen liittyvässä uutisoinnissa esitettiin, kuinka Puolustusvoimat olisivat saamassa ”kuin vaivihkaa” poikkeuksellisen laajat tiedonhankintavaltuudet. Tämän näkökulman validoinnissa uutisessa käytetään perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jossa tiedustelulakien ”merkittävimmäksi toimivaltuuksien laajenukseksi” kuvataan olevan nimenomaisesti Puolustusvoimien salaiset tiedustelun tiedonhankintakeinot. (Yle 16.2.2019.)

”Sotilastiedustelu on saamassa vaivihkaa poikkeuksellisen laajat tiedonhankintavaltuudet. Harmaat radiotiedustelumiehet ovat muuttumassa kertaheitolla salaisiksi agenteiksi, kirjoittaa Ylen toimittaja Jan Fredriksson. [...] Siviilitiedustelua ja suojelupoliisin uusia toimivaltuuksia koskevan keskustelun varjoon on jäänyt aukko nimeltään: sotilastiedustelun salainen tiedonhankinta. Sotilastiedustelu on saamassa ennennäkemättömän laajat oikeudet vaivihkaa. [...] Perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan, että koko tiedustelulakipaketin merkittävin toimivaltuuksien laajennus koskee sotilastiedustelua, koska suojelupoliisin osalta lähinnä tietoliikennetiedustelu olisi kokonaan uusi toimivaltuus. Salaiset tiedonhankintamenetelmät ovat jo suojelupoliisin käytössä terrorismi- ja maanpetosrikosten paljastamiseksi. Uuden lain mukaan niitä saisi käyttää turvallisuustiedustelussa eli kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjunnassa ilman selkeää rikosepäilyä. Laajennuksen vastapainoksi suojelupoliisi on menettämässä esitutkintaoikeutensa. Valiokunnan mielestä mittava perusoikeuksiin syvästi kajoavien uusien toimivaltuuksien osoittaminen sotilastiedustelulle on hyvin poikkeuksellista. Esimerkiksi poliisille niitä on annettu vaihteittain pitkän ajan kuluessa, ei kertarysäyksellä.” (Yle 16.2.2019.)

Hävittäjäkauppoja koskevan uutisoinnin yhteydessä kansallinen turvallisuus liitetään osaksi eduskuntapuolueiden yhteistoimintaa ja -ymmärrystä kuvaamalla, että kansallisen turvallisuuden alassa puolueet pyrkivät yleensä löytämään yhteisymmärryksen käsiteltävissä asioissa. Tämän yksittäisen uutisoinnin perusteella voidaan todeta, että kansallinen turvallisuus siis edellyttää yhteistä poliittista konsensusta, jotta sen intressit voitaisiin varmistaa. (Yle 19.1.2019.)

”[...] Eduskuntapuolueet pyrkivät usein hakemaan yhtenäisiä linjauksia kansallista turvallisuutta koskevissa asioissa. Viimeksi näin kävi tiedustelulakien valmistelussa. SDP lähti suurimpana oppositioapuolueena tiedustelulakien takuumieheksi pikaiseen perustuslakimuutokseen. [...]” (Yle 19.1.2019.)

Vuoden 2019 keväällä meneillään olleet eurovaalit ja niiden yhteydessä arvioitujen Venäjän informaatiovaikuttamisen yritysten esitettiin mahdollisesti olevan osa sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa vaikuttamista. Tässä yhteydessä kansallinen turvallisuus liitettiin asiantuntijana kuullun Hanna Smithin puhekäytännössä mahdolliseksi osaksi hybridivaikuttamista, huomioiden kuitenkin, että kaikki sosiaalisessa mediassa välitetty disinformaatio ei ole hybridivaikuttamista tai kansallista turvallisuutta uhkaavaa. (Yle 14.5.2019.)

”Kansainvälisen toimittajaryhmän arvion mukaan Venäjän vaikutusyritykset eurovaalien alla näkyvät etenkin verkon suljetuissa keskusteluryhmissä. [...] Jokainen valhe ei ole turvallisuusuhka.” 7. kysymys: Onko nyt uutta ainoastaan sosiaalisen median käyttö? Hanna Smith: – Sosiaalisen median käyttö, informaation ”kansainvälisyys”, on uutta ja tarjoaa edullisen keinon toteuttaa informaatiovaikuttamista. Kaikki somessa liikkuva disinformaatio (tahallisesti vääristellyn tai valheellisen tiedon levittäminen) ei ole kuitenkaan osa hybridivaikuttamisoperaatiota tai uhkaa kansallista turvallisuutta.” (Yle 14.5.2019.)

Kaksoiskansalaisuuden ja kiinteistöjen omistukseen liittyviä uhkien suhteesta kansalliseen turvallisuuteen Yle uutisoi tasavallan presidentti Niinistön esittämään näkemukseen viitaten. Tässä uutisoinnin huomio kiinnittyy lakeihin, joilla kaksoiskansalaisuuden ja kiinteistöjen omistuksen luomia riskejä voitaisiin tai tulisi huomioida kansallisen turvallisuuden alassa ja sen parantamisessa. (Yle 25.4.2019.)

”Vaalikauden päättäjäsissä kaksi viikkoa sitten presidentti Sauli Niinistö sanoi, että hän kertoo valtiopäivien avajaisissa näkemyksensä, mitä pitäisi tehdä kansallisen turvallisuuden parantamiseksi. [...] Presidentti Niinistön puheesta odotetaan uusia ehdotuksia Suomen kansallisen turvallisuuden parantamiseksi. [...] Päättäjien kahvitilaisuudessa Sauli Niinistö totesi toimittajille, että hän kertoo valtiopäivien avajaisissa, mitä muutoksia kansallisen turvallisuuden lujittamiseksi hän kaipaisi. [...] Lisäksi hyväksyttiin lait, joilla kansallinen turvallisuus puolustusvoimien ja rajavartioston osalta huomioidaan perusteellisemmin kaksoiskansalaisuuteen sekä kiinteistöjen omistukseen liittyvissä kysymyksissä.” (Yle 25.4.2019.)

Yle palasi vuonna 2019 kiinteistökauppojen ja maanomistukseen liittyen useassa uutisoinnissa myös niin sanottuun case Airiston Helmeen ja sen mahdolliseen osuuteen kansallisen turvallisuuden vaarantumisen alassa. Tässä asiakokonaisuudessa uutisoinnissa kuvattiin, että viranomaiset eivät ole pitäneet kiinteistöjen hankintaa suorana ongelmana kansalliselle turvallisuudelle vaan, että kansallisen turvallisuuden uhkakuvat ja tulkinnat niistä olisi tehty mediassa (Yle 2.8.2019). Kuitenkin kyseiseen tapaukseen kytkettynä uutisoinnissa esitettiin, kuinka uusi lakimuutos mahdollistaisi, että ulkomaalaisten henkilöiden tonttikaupat voidaan jatkossa estää kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressillä (Yle 22.9.2019). Airiston Helmen tapaukseen

liittyen uutisoinnissa korostettiin, että tapauksessa on kyse rahanpesututkinnasta ja ettei tässä yhteydessä ole noussut esille kansalliseen turvallisuuteen liittyviä riskejä. Airiston Helmen tapausta koskevassa uutisoinnissa mielenkiintoista on, että viranomaistahot esittävät puheenvuoroissaan, ettei toistaiseksi asian selvittämisen aikana ole tullut esille sellaisia seikkoja, joiden perusteella kyseessä olisi välttämättä kansallisen turvallisuuden uhka. Jutussa esitetään, että koska Airiston Helmen maa-alue sijaitsee sotilaallisesti arvioituna merkittävällä alueella, asiakokonaisuuden on julkisuudessa epäilty olevan kansallisen turvallisuuden kytkeytyvä. (Yle 29.9.2019.) Airiston Helmen tapauksen hengessä näemme mediakeskustelun todellisuutta rakentavan voiman, kun jo epäily ja sen esille tuominen yhdessä julkisuudessa tapahtuvan spekuloinnin kautta luovat kansallista turvallisuutta todeksi, vaikka toisaalta sen osuutta ei olisi vielä faktisesti todennettukaan.

”Turun saaristosta tulee pian myyntiin järeillä laitureilla varustettuja rantakiinteistöjä ja saaria. Viime syksynä näyttävän poliisioperaation kohteena ollut Airiston Helmi on edelleen poliisin tutkittavana. [...] Hänen mukaansa Airiston Helmellä ei ole sen omistavan venäläismiljonääri Pavel Melnikovin ohella muita velkoja. Kokonaisuus on Melnikovin omistuksessa. Högströmin mukaan kukaan viranomainen ei ole pitänyt kiinteistöjen hankintaa ongelmana kansalliselle turvallisuudelle, vaan tulkinta on tehty mediassa.” (Yle 2.8.2019.)

”Poliisi-iskusta on tasan vuosi, mutta tutkinta on yhä pahasti kesken. Osa Airiston Helmen saarista on jo myyty. [...] Airiston Helmeen kohdistuneen viranomaisiskun jälkeen keskustelu ulkomaalaisten tonttikaupoista ja turvallisuusuhkista sai uutta vettä myllyyn. Lakimuutos ulkomaalaisten tonttikaupoista astuu voimaan 2020 alusta. Puolustusministeriö valmistelee lakia parhaillaan. Muutos koskee EU- ja ETA-alueen ulkopuolisia tahoja. Käytännössä puolustusministeriö voisi estää tonttikaupat kansalliseen turvallisuuteen vedoten. Valtiolla on jatkossa myös entistä paremmat mahdollisuudet pakkolunastaa strategisia alueita.” (Yle 22.9.2019.)

”Ylen lähteet korostavat, että kyse on tämän hetken tilanteesta. Rikostutkinta on juuri alkanut eikä vielä tiedetä, mitä poliisin takavarikoimasta valtavana aineistomäärästä paljastuu. [...] Toistaiseksi ei näyttöä kansallisen turvallisuuden asioista. Rikostutkinnasta perillä oleva nimetön lähde korostaa Ylelle, että kyse on tämän hetken tilanteesta, koska tutkinta on vasta aluillaan. – KRP on takavarikoinut kolme miljoonaa euroa käteistä ja valtavan määrän aineistoa, joista osa on vieraskielistä. Emme voi millään vielä tietää, mitä sieltä voi paljastua, yksi lähteistä sanoo. Myös hänen mukaansa tällä hetkellä näyttää siltä, että kyse olisi kansainvälisestä talousrikollisuudesta. Toinen Ylen nimetön lähde kertoo, että takavarikoidusta materiaalista ei ole löytynyt tähän mennessä näyttöä kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Rikosnimikkeet voivat tietysti muuttua myöhemmin, kun tutkinta etenee. [...] Airiston Helmen omistamat maat sijaitsevat sotilaallisesti merkittävillä alueilla, kuten tärkeän syväväylän varrella. Tästä syystä jutulla on julkisuudessa epäilty olevan kytköksiä myös Suomen kansalliseen turvallisuuteen ja omistajaksi epäillyn miehen kansallisuuden vuoksi mahdollisesti Venäjän turvallisuuspalveluun.” (Yle 29.9.2019.)

Suojelupoliisin julkaiseman edellisvuotta koskevan vuosikirjan sisällöt saivat myös huomion Ylen uutisoinnissa. Vuosikirjan aiheista esille nostettiin muun muassa Isis-järjestön riveissä olleiden vierastaistelijoiden muodostamat uhat Suomelle, mikäli he palaavat Suomeen. Tässä yhteydessä suojelupoliisi kiittelee säädettyjen tiedustelulakien merkitystä uhkien torjunnan osalta. (Yle 21.3.2019.) Myöhemmin vuonna 2019 Yle uutisoi suojelupoliisin julkaisemasta kansallisen turvallisuuden katsauksesta ja siinä esitetyistä sisällöistä. Uutisoinnissa huomio kiinnitettiin ulkomaisten tiedustelutoimijoiden kiinnostukseen Suomesta ja kuinka yhdessä kybervakoilun ja -vaikuttamisen ja Suomen kriittisen infrastruktuurin hallinnan päätyminen toisen valtion hallintaan kuvattiin erityisinä huolenaiheina. (Yle 5.12.2019.)

”Suojelupoliisin vuosikirjassa arvioidaan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia. [...] Supon erikoistutkija Pekka Hiltunen sanoo, että Isisin aluemenetysten myötä sen toimintakyky on heikentynyt, mutta järjestöllä on edelleen tukialueita ja vankkaa kannatusta. Isisin sotilaalliset tappiot tarkoittavat myös sitä, että paluuhalukkuus alueelle matkustaneiden joukossa on kasvanut merkittävästi. Suomeen palatessaan vierastaistelijat voivat Hiltusen mukaan muodostaa uhan. – Halu palata ei ole sama asia, kuin radikaali-ideologiasta luopuminen. Saatetaan olla pakkopaluu edessä, koska toimintaedellytyksiä alueella ei samalla tapaa ole. Suojelupoliisi kiittelee vuosikirjassaan uutta tiedustelulainsäädäntöä. Supon mukaan eduskunnan juuri hyväksymät lait antavat paremmat mahdollisuudet torjua vieraiden valtioiden tiedustelun tai terrorismin kaltaisia kansallisen turvallisuuden uhkia. Supon Pelttarin mukaan uusien lakien mahdollistaman toimintakyvyn rakentaminen vie kuitenkin aikaa.” (Yle 21.3.2019.)

”Ulkomaisten tiedustelutoimijoiden kiinnostus Suomen kriittiseen infrastruktuuriin on lisääntynyt viime vuosina, käy ilmi Suojelupoliisin torstaina julkaisemasta kansallisen turvallisuuden katsauksesta. [...] Katsauksessa huomautetaan, että kriittisen infrastruktuurin päätyminen kybervakoilua tai -vaikuttamista aktiivisesti harjoittavan valtion hallintaan aiheuttaa uhan kansalliselle turvallisuudelle jo ennen kuin vakoilua harjoittava valtio päättää käyttää voimaansa.” (Yle 5.12.2019.)

al-Hol-leirillä olevien henkilöiden siirtäminen Suomeen huomioitiin Ylen uutisoinnissa muutaman kertaa. Kansanedustaja Päivi Räsänen esitti tässä yhteydessä, että suojelupoliisin ja lastensuojelun vastuulle kuuluu tehdä arvio ”ajatellen kansallista turvallisuutta ja lasten oikeuksia” (Yle 12.12.2019). Toisessa uutisoinnissa suojelupoliisi esitti, että tällä hetkellä sen seurannassa on niin paljon henkilöitä, että viirasto joutuu priorisoimaan kentällä tapahtuvaa toimintaansa. Tämän yhteydessä suojelupoliisi ottaa kantaa al-Hol-leirillä oleviin Suomen kansalaisiin todeten, että kansallisen turvallisuuden uhka on olemassa, vaikka henkilöt olisivat konfliktialueella; tällöin uhkaan liittyvä toimintakyky on kuitenkin rajatumpi. Suojelupoliisin mukaan al-Hol-leirillä olevien naisten kotiuttamiseen liittyy ”merkittäviä ongelmia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta”, koska kalifaattiin jääneistä henkilöistä suurimmalla

osalla on todennäköisesti edelleen vahva sitoutuminen Isis-järjestön toimintaan. (Yle 13.12.2019.)

”Kysymys al-Holin leiriläisten mahdollisesta siirtämisestä Suomeen jakaa puolueita, kertoo Ylen tekemä kyselykierros. Hallituspuolueista ainakin vihreiden ja RKP:n riiveistä sanotaan, että käytännössä ainoa mahdollisuus on tuoda leiriltä Suomeen sekä äidit että lapset. Keskustasta arvioidaan, että leiriltä ei ole välttämättä mahdollista tuoda ketään Suomeen. [...] Päivi Räsänen (kd.): – Lasten osalta lastensuojelun ja suojelupoliisin asiantuntijoiden pitää tehdä arvio ajatellen kansallista turvallisuutta ja lasten oikeuksia - joko jokin ikäraja pystytään arvioimaan tai tehdä ratkaisut yksilöllisesti lapsi lapselta. Heitä voi tietysti auttaa myös paikan päällä siten, että he pääsevät johonkin perheeseen siellä.” (Yle 12.12.2019.)

”Terrorismiseurannassa on Suojelupoliisin mukaan niin paljon ihmisiä, että se joutuu priorisoimaan voimakkaasti kenttätoimintaansa. Nyt heitä on 390. [...] Al-Holin leirillä Syyriassa on 11 suomalaista aikuista naista ja yli 30 lasta. Suomessa on käyty usean viikon ajan kiihkeää poliittista keskustelua heidän kotiuttamisestaan. Hallitus vastaa ensi tiistaina opposition välikysymykseen asiasta. [...] Suojelupoliisi myöntää, että uhkaa on olemassa silloinkin, kun vierastaistelijat tai muut henkilöt oleskelevat konfliktialueella Syyriassa, mutta tuolloin toimintakyky Suomea vastaan on rajatumpi. Supon mukaan naisten kotiuttamiseen leiriltä liittyy merkittäviä ongelmia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Suojelupoliisi korostaa, että kalifaattiin loppuun asti jääneistä suuri osa on todennäköisesti erittäin sitoutuneita Isisin toimintaan.” (Yle 13.12.2019.)

Vuonna 2020 uutissisällöt koskivat muun muassa aiemmin⁹² esillä ollutta suojelupoliisin työntekijän turvallisuussalaisuuden rikkomista (Yle 9.1.2020) ja suojelupoliisin vuosikirjaa, jonka sisältöä käsiteltiin poikkeusolojen vaikutuksesta kansalliseen turvallisuuteen (Yle 2.4.2020). Lisäksi suojelupoliisin julkistaman kansallisen turvallisuuden katsauksessa⁹³ esitetyt näkemykset hybridi- ja kyberuhista (Yle 29.10.2020a), ulkomaisten tiedustelutoimijoiden kiinnostuksesta Suomeen ja ääriivasemmiston tuottamista turvallisuusuhista (Yle 29.10.2020b) kattoivat kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttöä Ylen uutisoinnissa. Muita aiheita olivat kotimaiset ääriliikkeet (Yle 14.2.2020), turvapaikkahakemusten vastaanoton rajoittaminen (Yle 6.3.2020; Yle 10.3.2020), EU-komission huoli ulkomaisten yritysten ostoista (Yle 18.6.2020), julkaistun ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteon sisällöt (Yle 28.10.2020) ja koronaviruksen välillinen vaikutus Suomen turvallisuudelle (Yle 24.11.2020).

Kotimaisten ääriliikkeiden osalta Ylen vuoden 2020 uutisoinnissa tarkasteltiin ääriliikkeiden toimintaan liittyvien rikosten lukumääriä ja erityisesti äärioikeistolaisia ääriliiketoimijoita. Tässä yhteydessä ääriliikkeiden osa kansallisen turvallisuuden alassa

⁹² Ks. Yle 11.4.2017.

⁹³ Ks. Suojelupoliisi 2020b.

todettiin suojelupoliisin ”luonnehtimana”, että yksikään tunnetuista ääriliikkeistä ei uhkaa kyseessä olevalla hetkellä kansallista turvallisuutta. (Yle 14.2.2020.)

”Helsingin poliisi avasi Ylelle tuoreita rikosjuttuja, jotka se on luokitellut ekstremistisiksi. [...] Helsingissä tuli poliisin tietoon viime vuonna yhteensä 70 rikosta, joissa motiivina oli poliittinen tai uskonnollinen ääriliike. Noin puolet tapauksista oli pahoinpitelyitä tai virkamiehiä vastaan tehtyjä rikoksia. Kokonaisuuteen kuuluu kuitenkin myös lievempiä tapauksia, kuten kansalaistottelemattomuuden kaltaisia rikkeitä. [...] Suomessa toimivista äärioikeistolaisista liikkeistä tunnetuimpia ovat lakkautettu Pohjoismainen Vastarintaliike, jonka toiminta on jatkunut nimellä Kohti vapautta, sekä katupartiojärjestö Soldiers of Odin. Järjestöt ovat ministeriön arvion mukaan lähentyneet toisiaan viime aikoina. Äärivasemmistolainen liikehdintä on ollut Suomessa sisäministeriön mukaan pienempää ja löyhemmin organisoitua. Ministeriön mukaan radikaaleja anarkisteja ja antifasisteja on Suomessa ”muutamia kymmeniä”. Myös suojelupoliisi seuraa kotimaisia ääriliikkeitä ilmiötasolla. Supon luonnehdinnan mukaan yksikään ääriliikkeistä ei tällä hetkellä uhkaa kansallista turvallisuutta tai yhteiskunta- rauhaa.” (Yle 14.2.2020.)

Politiikassa kokoomuksen kansanedustajat yhdistivät hybridivaikuttamisen ja painostuksen välineenä käytettävän ihmismassojen liikuttamisen huolen Suomen kansalliseen turvallisuuteen. Tässä yhteydessä esitettiin, että Suomessa turvapaikanhakemisen mahdollisuuksia tulisi voida rajoittaa sellaisissa hybridivaikuttamisen tilanteissa, joissa ihmisiä käytettäisiin painostuksen välineenä. Kokoomuksen kansanedustajat totesivat, että Suomessa tulisi voida parlamentaarisesti muuttaa valmiuslakia, jotta hybridivaikuttamisena tapahtuvaan turvapaikanhakijoiden ohjailemiseen voitaisiin varautua. (Yle 6.3.2020; Yle 10.3.2020.)

”Puolueen mukaan turvapaikkajärjestelmä ei saa vääntyä ”pelikortiksi Erdoganin tai Suomen itäisen naapurin takataskuun”. [...] Kokoomus haluaa Suomen lainsäädäntöön mahdollisuuden rajoittaa turvapaikanhakua määräaikaisesti kansallisen turvallisuuden vaarantumisen perusteella. Lailla varauduttaisiin kokoomuksen mukaan esimerkiksi Venäjän painostusyritykseen, jossa turvapaikanhakijoita käytettäisiin painostuksen välineinä. Näin on kokoomuksen mukaan tapahtunut viime päivinä Kreikan ja Turkin välisellä rajalla. – Me emme voi antaa turvapaikkajärjestelmän vääntyä painostuksen välineeksi tai pelikortiksi Erdoganin tai Suomen itäisen naapurin takataskuun, kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kai Mykkänen sanoi puolueen tiedotustilaisuudessa. – Suomen pitää tarvittaessa olla valmis siihen, että jos meihin kohdistuisi painostusyritys, johon liittyy suuren hakijamäärän ajaminen Suomea kohti, niin meillä olisi laillinen valmius reagoida poikkeuksellisesti ja rajoittaa turvapaikanhakua, hän jatkoi.” (Yle 6.3.2020.)

”Kokoomus ei osallistu perussuomalaisten välikysymykseen tilanteesta Kreikan rajalla. Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo ja eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kai Mykkänen ilmoittivat asiasta tiistai-iltapäivänä eduskunnassa. [...] Kokoomuksen Orpon ja Mykkäsen mukaan Kreikka on uudessa tilanteessa, jossa tarvitaan aiemmasta poikkeavia keinoja. – Meille on tullut aivan uudenlaisia ilmiöitä kuten

hybridivaikuttaminen, josta tässä on aivan ilmiselvästi kysymys. Jos Kreikalle ei sallitaisi turvapaikkahakemusten lykkäämistä, se ajaisi maan kaoottiseen tilanteeseen, Orpo sanoi. Kokoomukselta löytyykin ymmärrystä Kreikalle ja sille, että se tilanteessa vetoaa kansalliseen turvallisuuteen. Orpon mukaan toiminnalla suojellaan myös pakolaissopimuksia, koska muuten maat joutuisivat keskittymään rajan yli tulevien ihmisten turvapaikanhakemusten käsittelemiseen. Kokoomuksen mukaan Suomessa pitäisi parlamentaarisesti muuttaa valmiuslakia, jotta maa olisi valmis vaikutusyritysten torjumiseen. Valmiuslailla annetaan viranomaisille laajat toimivaltuudet toimia poikkeusaikoina.” (Yle 10.3.2020.)

Yksittäisenä, mutta kansallisen turvallisuuden alassa mielenkiintoisena uutisointina pidän EU-komission kehotukseen kohdistuvaa uutista, jossa todettiin, että EU:ssa tulisi tiukentaa ulkomaalaisten yritysostojen seurantaa. Uutisessa kuvattiin, että yritysostojen seurannan avulla EU-maissa tiukennettaisiin muun muassa terveysalan suojaruusteiden hankintaa. Tämän nähtiin vaikuttavan Suomeen jo nyt, koska ulkomaalaisen ostajan tulee kysyä työ- ja elinkeinoministeriöstä lupa, mikäli ostokohteella on yhteyksiä maanpuolustuksellisiin, huoltovarmuuteen tai yhteiskunnallisesti elintärkeisiin toimintoihin. Ostojen valvonta esitettiin perustuvan erittäin tärkeiden kansallisten etujen vaarantavuuden arviointiin. (Yle 18.6.2020.) Monikansallisesta näkökulmasta katsoen, yritysostojen EU-ulottuvuus on mielenkiintoinen, koska esitettävässä EU-sääntelyssä jäsenmaiden tulisi ja/tai ne voisivat informoida toisia jäsenmaita ”tekeillä olevista kansallisen turvallisuuden kannalta mahdollisesti kriittisistä yrityskaupoista.” Tämä EU-jäsenmaiden keskinäinen, mutta itsenäiseen kansalliseen turvallisuuteen liittyvä intressi luo mielestäni kiehtovan näkymän EU:n jäsenmaiden oman kansallisen turvallisuuden olevan lopulta eräänlaista EU:n ”yhteistä kansallista turvallisuutta”.

”Komissio kehottaa valppauteen, jos EU:n ulkopuolelta havitellaan terveysalan suojaruusteyrityksiä. [...] EU tiukentaa ulkomaalaisten yritysostojen seurantaa ja sillä on vaikutuksia myös Suomeen. Jo nyt ulkomaisen ostajan pitää kysyä työ- ja elinkeinoministeriöstä lupa, jos ostokohteella on suora kytkös maanpuolustukseen, yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin tai huoltovarmuuteen. Jatkossa ulkomaisen ostajan lakimiehen pitää kilauttaa ministeriöön myös laajemmin turvallisuuteen linkittyvästä yrityskaupasta. – Puolustussektorin yritysostoja koskevaan säännökseen esitetään lisättäväksi turvallisuusalan yritysostot. Toisin sanoen ostajan tulee hakea jatkossa näissä tilanteissa aina etukäteen vahvistus kaupalleen työ- ja elinkeinoministeriöltä, sanoo kaupallinen neuvos Marjaana Aarnikka työ- ja elinkeinoministeriöstä. Esimerkiksi, jos ostokohteena olevalla yrityksellä on vaikkapa Puolustusvoimien tai Huoltovarmuuskeskuksen kanssa sopimus jonkin kansallisesti kriittisen tuotteen toimittamisesta, pitää ostajan tehdä siitä ministeriölle hakemus. [...] Ministeriössä sitten tutkitaan vaarantaako kauppa erittäin tärkeän kansallisen edun. [...] Käytännössä ministeriöstä voidaan lähettää tietopyyntö ostajalle kaupan toteutumisen jälkeenkin, jos kauppa on lain soveltamisalassa ja asiaa ei ole toimitettu ministeriön vahvistettavaksi etukäteen –

Ministeriö voi lain nojalla vaatia ostajaa lähettämään kaupasta vahvistuspyynnön jälkikäteenkin, jonka jälkeen tutkimme asian, Aarnikka sanoo. Lain myötä käynnistyy täysimääräisesti myös EU:n ulkomaisten suorien sijoitusten seuranta koskeva uudenlainen yhteistyö. Käytännössä jäsenmaiden viranomaiset vinkkaavat toisilleen tekeillä olevista kansallisen turvallisuuden kannalta mahdollisesti kriittisistä yrityskaupoista. [...] Ulkomaisia ostajia kiinnostavat etenkin liike-elämän palveluihin, tieto- ja viestintäteknologiaan sekä terveys- ja hyvinvointialoihin keskittyneet suomalaisyritykset. Monella niistä voi siis hyvinkin olla myös kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeitä kytköksiä tai toimintoja.” (Yle 18.6.2020.)

Yle uutisoi vuonna 2020 julkaistun ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteon keskeisistä sisällöistä. Selonteon osalta Yle tiivistää lähdetietoon viitaten, että edelliseen vuonna 2016 julkaistuu selontekoon verrattuna Suomen turvallisuuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen tilan sisällöissä ei ole tapahtunut ”dramaattisia” muutoksia. Suomen oman turvallisuuden näkökulmasta selonteossa kuvataan käsiteltävän suurvaltapolitiikkaa ja kuinka sääntöpohjainen maailmanjärjestelmä ei ole enää kaikille maille yhtä tärkeää kuin aiemmin. Suomen turvallisuuden uhkien arviointiin viitaten uutisoinnissa nostetaan esille keskustelut EU:n turvatakuista, jotka esitettiin nousseen keskustelun ja pohdintojen huomioon vuoden 2014 Krimin valtauksen jälkeisessä ajassa. Selontekoa tarkastelleessa uutisoinnissa mainittiin yksi suora viittaus Suomen kansalliseen turvallisuuteen, kun tekstissä mainittiin sähköisen viestinnän palveluita koskeva lakiesitys, jonka avulla pyritään suojaamaan tietoverkkojen kriittisiä osia kansallisesti. (Yle 28.10.2020.)

”Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa yritetään kirkastaa, miten Suomi antaa tai pyytää apua kriisin sattuessa. [...] Presidentti Sauli Niinistö ja hallituksessa ulkopoliitikasta vastaavat ministerit ovat käyneet tarkentavan keskustelun, miten Suomi tekee päätöksiä, jos joku maa pyytää apua Euroopan unionin turvatakuiden nojalla. Käytäntöjen läpikäynti oli osa torstaina julkistettavan ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon valmistelua. EU:n turvatakuilla tarkoitetaan tilannetta, jossa hyökkäyksen tai terroriuhan kohteeksi joutunut EU:n jäsenmaa pyytää muilta jäseniltä esimerkiksi sotilallista apua tai muuta tukea. Vuoden 2014 Krimin valtauksen jälkeen Euroopan unioni on joutunut useita kertoja pohtimaan reagointiaan merkittäviin turvallisuuspolitiikan ongelmiin. Suomessa hallitus vastaa EU-asioista, mutta ulkopoliitiikkaa johtaa presidentti yhteistoiminnassa hallituksen kanssa. [...] Ylen lähteiden mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa kuvaavassa selonteossa ei ole dramaattisia muutoksia, vaikka sitten vuoden 2016 selonteon hallitus on vaihtunut Juha Sipilän (kesk.) porvarihallituksesta Sanna Marinin SDP-johtoiseksi. Keskeisin tavoite on edelleen Suomen turvallisuus. [...] Selonteko kuvaa ympäristön, jossa Suomi tällä hetkellä on. Aiempaa enemmän esillä on suurvaltojen, etenkin Yhdysvaltojen ja Kiinan kilpailu sekä se, että sääntöpohjainen maailmanjärjestelmä ei ole läheskään kaikille maille enää niin tärkeä kuin aiemmin. Aiempaan tapaan Venäjän toimien kuvataan heikentäneen turvallisuutta Euroopassa. Kiinan halu nousta nykyistä merkittävämmäksi toimijaksi ja sen aiheuttamat huolet turvallisuuden näkökulmasta noteerataan. Lisäksi

selonteossa tunnustetaan myös Intian nouseva rooli ja tarve vahvistaa yhteistyötä maan kanssa. Kiinan osalta selonteon ajatus on, että esimerkiksi ihmisoikeuksia ja median toimintavapauksia on tarve pitää esillä keskusteluissa kahdenkeskisesti ja EU-tasolla. Myös kyberturvallisuutta, 5G-tiedonsiirtoa ja tietoverkkojen turvallisuutta on käsitelty selonteossa. Hallitus arvioi eduskunnan käsittelyssä olevan niin sanotun 5G-lain vastaavan osaksi näihin huoliin. Sähköisen viestinnän palveluja koskevassa lakiesityksessä yritetään suojata tietoverkon kriittisiä osia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.” (Yle 28.10.2020.)

Yhdessä uutisoinnissa Yle käsitteli suojelupoliisin päällikkönä toimineen Antti Pelttarin aikomusta hakeutua jatkokaudelle suojelupoliisin päällikön tehtävässä. Tässä yhteydessä Yle kuvasi sisäministeri Maria Ohisaloon olleen tyytyväinen yhteistyöhön suojelupoliisin kanssa. Samassa yhteydessä Ohisalon kerrottiin todenneen syrjäytymisen olevan ”merkittävimpiä uhkia sisäisen turvallisuuden” piirissä. Tähän Pelttari totesi tai täydensi, että syrjäytyminen voi olla taustavaikuttaja myös kansallisen turvallisuuden uhissa. Kyseessä olevassa uutisoinnissa sivuttiin myös koronaviruksen vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen. Tässä yhteydessä Yle kirjoitti, että ”terveydelle vaarallisesta ja taloutta haittaavasta koronaviruksesta” voisi olla hyötyjäkin erityisesti lyhyen aikavälin perspektiivillä, koska ihmisten tekemät rajan ylitykset ovat olleet vähäisempiä. (Yle 24.11.2020.)

”Pelttari on johtanut supoa, kun se on laajentunut turvallisuus- ja tiedustelupalveluksi ja saanut lisää oikeuksia. [...] Sisäministeri korostanut syrjäytymistä, supo-pomo tyytyväinen yhteistyöhön. Sisäministeriötä johtava sisäministeri Maria Ohisalo (vihr.) on korostanut syrjäytymistä Suomen merkittävimpänä sisäisen turvallisuuden uhkana. Supo on sisäministeriön alaisuudessa. Pelttarin mukaan supon alaa ovat kansallisen turvallisuuden uhkat. – Olen ollut tyytyväinen yhteistyöhön ministerin kanssa, Pelttari kuvaa suhdettaan sisäministeriötä johtavaan Maria Ohisaloon. – Syrjäytyminen voi olla yksi taustatekijä myös kansallisen turvallisuuden uhkissa, Pelttari muotoilee. Koronaviruksesta huolimatta suojelupoliisin nykyinen päällikkö on tyytyväinen siihen, että supon laajentumiseen liittyvä henkilökunnan värväys on onnistunut. Supon työntekijämäärä lähestyy 500 ihmistä. Supon näkökulmasta terveydelle vaarallisesta ja taloutta haittaavasta koronaviruksesta on ollut jotain hyötyäkin. – Turvallisuuteen koronalla on ollut lyhytaikaisesti myönteisiä vaikutuksia, koska ihmisten rajan ylitys on vähäisempää. Pitkäaikainen vaikutus täytyy arvioida erikseen, Pelttari pohtii.” (Yle 24.11.2020.)

COVID19-pandemia-ajan poikkeusoloihin liittyen Yle käsitteli sen vaikuttamista Suomen kansalliseen turvallisuuteen suojelupoliisin vuosikirjassaan tekemän arvioinnin kautta (Yle 2.4.2020). Tässä puhekielissä viitattiin poikkeusolojen vaikutuksiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin kyseisenä aikana Suomen turvallisuustilanteen vakauden arvioinnin yhteydessä.

[...] Pelttari sanoo, että tietomurto ja kiristys potilastiedoilla on vakava rikos; "Tämä on erittäin vakava rikos ja osoittaa digitalisaation nurjaa puolta. Se ei näyttäisi olevan kansallisen turvallisuuden uhka, mutta osoittaa tietoturvan haavoittuvuuden olevan vaara". [...] Äärivasemmistolaista turvalisuusuhkaa ei Suomessa Pelttarin mukaan ole; "Suomessakin on pienessä mittakaavassa äärivasemmistolaista toimintaa. Se ei toistaiseksi vaaranna kansallista turvallisuutta". (Yle 29.10.2020b.)

5.4.1.6 Vuodet 2021–2022

Vuosien 2021–2022 välisenä aikana Yle uutisoi yhteensä 54 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2021 kymmenen kertaa ja vuonna 2022 44 kertaa.

Vuoden 2021 uutisointien aiheina oli muun muassa suojelupoliisin parantuneet kyvyt seurata ja estää kriittiseen infrastruktuuriin liittyvää vakoilua ja uhkia (Yle 13.2.2021), venäläisten kaksoiskansalaisuus (Yle 1.3.2021) ja Venäjän kansalaisten kiinteistöomistukset (Yle 4.10.2021), äärioikeiston ja ääri-islamien tuottamat uhat (Yle 23.3.2021) Suomeen kohdistuva valtiollinen vakoilu (Yle 27.9.2021), tasavallan presidentti Niinistön käyttämä "kansallinen puolustus ja turvallisuus" sanapari (Yle 29.9.2021) ja maahanmuuttopolitiikan yhteys kansalliseen turvallisuuteen (Yle 20.10.2021a).

Vuonna 2019 voimaan tulleet tiedustelulait ja niiden merkitys kansalliselle turvallisuudelle nousi Ylen uutisoinnissa esille. Muun muassa suojelupoliisin parantuneet mahdollisuudet seurata ja estää Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaa vakoilua ja uhkia, joita on suojelupoliisin toimesta indikoitu tapahtuneen autoritaaristen valtioiden toimesta. Kansallisen turvallisuuden alaa tulkittaessa tässä yhteydessä merkille pantavaa on, että tällaiseen toimintaan ei välttämättä liity rikosta. Rikosulottuvuuden puuttumisesta huolimatta uutisoinnissa todetaan, että tällaisilla hankkeilla voi olla sellaisia vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, joiden osalta tiedonsaanti on välttämätöntä. (Yle 13.2.2021.)

"[...] Suojelupoliisi sai uusia valtuuksia vuonna 2019. Näiden turvin supolla on aiempaa paremmat mahdollisuudet seurata ja estää esimerkiksi kriittiseen infrastruktuuriin liittyvän vakoilun ja vaikuttamisen uhkia.– Suomessakin on havaittu tiettyjen autoritaaristen valtioiden pyrkimyksiä päästä kiinni kriittiseen infrastruktuuriin esimerkiksi paikallistason kautta, Pelttari ei tarkemmin kerro tai vahvista, millaisesta paikallisen tason infrasta on kysymys tai mistä valtioista. Hän kuitenkin huomauttaa, että toimintaan ei välttämättä liity rikosta. – Jos esimerkiksi autoritaarinen valtio pyrkii ostamaan suomalaista kriittistä infrastruktuuria, toiminta on todennäköisesti laillista. Tällaisilla hankkeilla voi kuitenkin olla kansalliseen turvallisuuteen sellaisia vaikutuksia, joista on välttämätöntä saada tietoa." (Yle 13.2.2021.)

Suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden katsaukseen liittyen Yle uutisoi katsauksessa esitetyistä uhkakuvista ja havainnoista, kuten edellisenäkin vuonna. Äärioikeiston tuottamien uhkien osalta on mielenkiintoista, että se nousee erikseen esille, jolloin äärioikeiston tilannekuvan olevan aiempaa huolestuttavampi (Yle 23.3.2021). Suomeen kohdistuva valtiollinen vakoilu ja laitton tiedustelu tarkentuu uutisoinnissa kyberuhkien ja kybervakoilun valtiollisiksi tavoiksi, joiden takana esitetään olevan erityisesti Venäjä ja Kiina. Valtiollisen toimijan konkreettisenä uhkana kansalliselle turvallisuudelle esitetään olevan esimerkiksi kiristyshaittaohjelma, jolla voitaisiin pysäyttää vesihuollon tai sairaalan toiminta. (Yle 27.9.2021.)

”Terrorismiin liittyvästä uhasta supo kertoi pääosan julkisuuteen jo 29. lokakuuta 2020 kansallisen turvallisuuden katsauksessaan. Lokakuiseen uhka-arvioon lisäyksenä on maininta siitä, että äärioikeiston tilannekuva on aiempaa huolestuttavampi.” (Yle 23.3.2021.)

”Suomeen ja suomalaisiin kohdistuu jatkuvasti laajaa laitonta tiedustelua. Kyberuhkista keskeisin on valtiollinen kybervakoilu. Suomi kiinnostaa tiedustelumielessä erityisesti Venäjää ja Kiinaa. Tiedot selviävät Suojelupoliisin (Supo) maanantaina julkaisemasta Kansallisen turvallisuuden selvityksestä. [...] Suojelupoliisin erikoistutkija Veli-Pekka Kivimäki sanoo, että keskeisin kansallista turvallisuutta vaarantava kyberuhka on valtiollinen kybervakoilu. [...] Kiristyshaittaohjelmalla voi pysäyttää vesihuollon tai haitata sairaalan toimintaa. Näin kyberrikolliset uhkaavat myös kansallista turvallisuutta. [...] Tietoinfrastruktuuriin liittyy herkkyyksiä, sillä se voi tarjota itsevaltaisille hallinnoille pääsyn suomalaisten tietoihin, Kansallisen turvallisuuden katsauksessa arvioidaan.” (Yle 27.9.2021.)

Venäläisten kaksoiskansalaisuuden osalta sen uhkaa kansalliselle turvallisuudelle kuvattiin, että ”määrän kasvua sinällään” ei nähdä uhkana, mutta arviointi tehdään yksilötasolla suojelupoliisin toimesta. Arvioinneissa käytetään tapausharkintaa, jossa otetaan huomioon kansallisen turvallisuuden kannalta esimerkiksi omaiset, varallisuus ja vieraan valtion kansallisuudet. (Yle 1.3.2021.)

”Viime päivien tapahtumat Venäjällä ja Ukrainassa ovat herättäneet sosiaalisen median keskusteluissa huolta, voiko kaksoiskansalaisjärjestelmä olla jonkinlainen uhka Suomen turvallisuudelle. Suojelupoliisi ei näe Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisten määrän kasvua sinällään uhkana kansalliselle turvallisuudelle. Suojelupoliisi arvioi riskejä yksilötasolla turvallisuusselvitysten yhteydessä. Jokaisessa tapauksessa tehdään aina tapauskohtainen harkinta, jossa otetaan huomioon esimerkiksi toisessa maassa olevat omaiset ja varallisuus sekä vieraan valtion kansalaisuus, vastaa Suojelupoliisi viestintänsä välityksellä.” (Yle 1.3.2021.)

Toisena Venäjän kansalaisten toimintaan Suomessa liittyvänä uutisointina Yle käsittelee (viitaten Iltalehden uutiseen) venäläisoligarkki Igor Kesaevin rakennushanketta Puumalassa. Tässä uutisoinnissa puolustusministeriön kerrottiin olevan kiinnostunut

Puumalan Partalansaaren rakennushankkeesta, koska se sijaitsee lähellä Saimaan syväväylää. Uutisoinnissa kuvattiin, että Suomen valtiolla on oikeudellisia keinoja puuttua omistuksiin ja kiinteistökauppoihin, jos havaintona on, että esimerkiksi käytettäisiin sellaiseen toimintaan, joka uhkaisi kansallista turvallisuutta. (Yle 4.10.2021.)

”Puolustusministeriö kertoo olevansa kiinnostunut venäläisoligarkki Igor Kesaevin rakennushankkeesta Puumalassa Partalansaarella, kertoo Iltalehti. Ministeriössä seurataan tarkasti, mihin tarkoituksiin Saimaan syväväylän varrella sijaitsevia kiinteistöjä käytetään. Asia vahvistetaan ministeriöstä myös Yleisradiolle. [...] Puolustusministeriöstä kerrotaan Yleisradiolle, että Suomen valtiolla on oikeudellisia keinoja puuttua kauppoihin ja omistuksiin, mikäli kiinteistöä käytettäisiin Suomen turvallisuutta vaarantavalla toiminnalla. Ylelle vahvistetaan, ettei ministeriössä tällä hetkellä arvioida kohteen aiheuttavan edellä kuvaillun kaltaista suoraa uhkaa. Viimeisenä keinona Puolustusministeriö voisi käynnistää pakkolunastusprosessia kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Kuitenkin Puolustusministeriöstä painotetaan, ettei tällä hetkellä harkita pakkolunastuskeinoja.” (Yle 4.10.2021.)

Politiikkaan liittyvänä uutisointina Yle käsitteli perussuomalaisten puoluekokouksen yhteydessä ollutta turvallisuusselvitysten tekemiseen liittynyttä epäselvyyttä. Tässä yhteydessä kansallinen turvallisuus nostettiin esille, kun Yle kuvasi turvallisuusselvitysten luonnetta, eli niiden tavoitetta pyrkiä ennaltaehkäisemään kansallista turvallisuutta vaarantavaa toimintaa. (Yle 12.8.2021.)

”Perussuomalaisten puoluekokoukseen töihin hakeville ilmoitettiin turvaselvityksestä, mutta se oli väärinkäsitys. Oikeita turvallisuusselvityksiä tekee supu tiukoin kriteerein. Viime vuonna virallisia turvallisuusselvityksiä tehtiin Suomessa 88 000. [...] Hän huomauttaa, että lähtökohtaisesti poliittinen puolue ei myöskään itse voi teettää turvallisuusselvityslain mukaisia henkilöturvallisuusselvityksiä. –Puolueissa ei käsitellä viranomaisen turvaluokiteltua tietoa. Se, että puolueessa saatetaan käsitellä puolueen luotamuksellista tietoa, ei ole lainsäädännön mukaan edellytys hakea turvallisuusselvitystä. Työntekijöille tehtävien turvallisuusselvityksien perusteista säädetään turvallisuusselvityslaisissa. [...] Turvallisuusselvityksillä pyritään ennaltaehkäisemään kansallista turvallisuutta vaarantavaa toimintaa. Niiden avulla suojataan myös merkittäviä taloudellisia etuja ja yritysten turvallisuusjärjestelyjä.” (Yle 12.8.2021.)

Toisena politiikkaan liittyvänä uutisointina Yle uutisoi sisäministeri Maria Ohisalon vastauksesta perussuomalaisten eduskuntaryhmälle siitä, kuinka kansainvälistä suojelua saavien tulorajojen kohtuullisuuden arvioinnissa ei ohiteta kansallisen turvallisuuden tarpeita (Yle 20.10.2021).

”Kansainvälistä suojelua saavilta alaikäisiltä hallitus on poistamassa toimeentuloedellytyksen. Muidenkin kansainvälistä suojaa saavien perheenkokoajien tulorajojen kohtuullisuutta arvioidaan. Muutokset eivät tarkoita Ohisalon mukaan sitä, että kansallinen turvallisuus ohitettaisiin kuten perussuomalaisten riveistä on epäilty.” (Yle 20.10.2021a.)

Kuten muun muassa vuonna 2020 niin myös vuonna 2021 turvapaikanhakijoiden alassa olevat kansallisen turvallisuuden uhat olivat uutisoinnissa esillä. Tässä yhteydessä suojelupoliisi lausui perheenyhdistämistä koskevaan lakiesitykseen, että perheenyhdistämisen helpottaminen ei saa johtaa sellaisten henkilöiden maahan pääsyyn, joiden katsotaan vaarantavan kansallista turvallisuutta. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi suojelupoliisin mukaan kansallista turvallisuutta vaarantavien henkilöiden maahanpääsyn estäminen olisi myös lasten edun mukaista perheenyhdistämistilanteissa. (Yle 20.10.2021b.)

”Keskustajohtoinen hallitus kiristi viime kaudella suojelua saaneiden perheenyhdistämisen ehtoja. Nyt päätös saatetaan pyörittää. Hallituksen esitystä odotetaan syyskuudella. [...] Perussuomalaiset kyseenalaistaa tänään eduskunnassa hallituksen suunnitelman helpottaa perheenyhdistämiä. [...] Kansallista turvallisuutta uhkaavat henkilöt ulkopuolella. Suojelupoliisi toivoo lakiluonnoksesta jättämässään lausunnossa vahvistusta sille, ettei perheenyhdistämisen helpottaminen saa johtaa kansallista turvallisuutta vaarantavien henkilöiden pääsyyn Suomeen. Tällaisten henkilöiden maahantulo olisi myöskin laissa tarkoitettun ”lapsen edun” vastaista, minkä Supo haluaa vielä kirjattavan lain perusteluihin.” (Yle 20.10.2021b.)

Politiikkaan ja hybridivaikuttamiseen liittyvää keskustelua yhdistävänä uutisointina Yle käsitteli sisäministeri Krista Mikkosen vastausta opposition jättämään välikysymykseen, jossa oppositio halusi vastauksia Suomen kykyyn vastata tai reagoida tilanteeseen, jos maarajojen yli alkaa tulla hallitsematon hybridivaikuttamiseksi tunnistettava pakolaisvirta (Yle 19.11.2021). Mikkosen vastaus oli mielenkiintoinen siinä suhteessa, että esitystavassaan hän toruu oppositiota ja sen vaateita, koska vaikuttaisi siltä, että Suomen varautumisesta avoimesti puhuminen jo itsessään olisi kansallista turvallisuutta vaarantavaa. Mikkosen puheessa kansallinen turvallisuus esitetään kuuluvan poliittisten ristiriitojen ulkopuolelle, ollen näin puoluepolitiikassa kaikkien yhteinen asia, jota ei tulisi riitauttaa.

”Sisäministeri Mikkosen mukaan oppositio haluaa tuoda julkiseen keskusteluun asioita, jotka eivät sinne kuulu. Mikkonen aloitti tänään sisäministerinä. Ympäristöministerinä aloitti Emma Kari. Molempien ministereiden tontilla poliittinen keskustelu käy tällä hetkellä kuumana. [...] Uusi sisäministeri Krista Mikkonen (vihr.) arvostelee opposition välikysymystä Suomen varautumisesta hybridivaikuttamiseen. Oppositio jätti tällä viikolla yhteisen välikysymyksen Puolan ja Valko-Venäjän tilanteen kärjistäessä keskustelua rajaturvallisuudesta myös Suomessa. Tänään sisäministerinä aloittanut Mikkonen joutuu ensitöikseen vastaamaan välikysymykseen eduskunnan suuressa salissa. Uuden sisäministerin mukaan opposition välikysymys on osoitus siitä, että Valko-Venäjän ja Puolan rajalla nähty hybridivaikuttaminen on saavuttanut jo osittain tavoitteitaan. [...] Mikkonen vieroksuu sitä, että julkisuudessa vaaditaan hyvin yksityiskohtaisia tietoja siitä, miten Suomi toimisi missäkin tilanteessa. Mikkosen mukaan tiedot Suomen varautumisesta halutaan pitää pienessä piirissä lähinnä viranomaisten

tiedossa. – Ymmärrän hyvin, että tämä on sellainen kysymys, josta poliittisesti halutaan lähteä etsimään erilaisia ristiriitoja, mutta en pidä sitä meidän kansallisen turvallisuutemme näkökulmasta hyvänä asiana.” (Yle 19.11.2021.)

Yksittäisenä, mutta kansallisen turvallisuuden käsityksen alassa mielenkiintoisena sisältönä Yle uutisoi tasavallan presidentti Niinistön puheessaan käyttämän ”kansallinen puolustus ja turvallisuus” sanaparin. Niinistön kansallinen puolustus ja turvallisuus sanapari ei kielellisesti ole mielletävissä tämän tutkimuksen kansallisen turvallisuuden käsitykseksi, mutta Niinistön puhekäytäntö kuvastaa mielenkiintoisesti sotilaallisen maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden samankaltaisuuden lähtökohdia ja yhteisiä tavoitteita. (Yle 29.9.2021.)

”Pääkohdat ovat Suomen kansallinen puolustus ja turvallisuus, läntinen yhteistyö Euroopan unionin ja sotilasliitto Naton kanssa, suhde Venäjään sekä Suomen toiminta kansainvälisessä järjestelmässä, YK mukaan lukien, kokonaisvaltaisen turvallisuuden puolesta. Presidentin mukaan uskottava puolustus perustuu riittäviin sotilaallisiin valmiuksiin ja voimavaroihin – Aiemmat ja tulevat hankintamme puolustuksen eri osaluueille ovat välttämättömiä, jotta pystymme varmistamaan sen, että kansallinen puolustuskykymme pysyy esiin nousevien haasteiden tasalla.” (Yle 29.9.2021.)

Vuonna 2022 Yle uutisoi yhteensä 44 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Kansallista turvallisuutta käsittelevät sisällöt koskivat muun muassa ulkomaalaisten henkilöiden kiinteistönomistusta Suomessa (mm. Yle 25.2.2022; Yle 1.3.2022; Yle 23.3.2022; Yle 29.12.2022a), gallupeja, joissa kansallisen turvallisuuden käsitys esiintyi (Yle 2.2.2022; Yle 2.3.2022; Yle 5.10.2022), suojelupoliisin ja asian tuntijoiden kuvaamia kansallisen turvallisuuden uhkia (Yle 29.3.2022a; Yle 7.3.2022; Yle 21.4.2022), turvapaikanhakijoiden käyttämistä hybridivaikuttamisen välineenä ja rajavartiolain päivittämistä (Yle 3.5.2022; Yle 19.5.2022; Yle 8.6.2022; Yle 23.6.2022b; Yle 4.7.2022a; Yle 4.7.2022b; Yle 16.8.2022).

Yle uutisoi Helsingin käräjäoikeuden antamasta tuomiosta, jossa käsiteltiin suojelupoliisin työntekijän epäiltyä turvallisuussalaisuuden rikkomista. Tässä jutussa kansallinen turvallisuus mainitaan jutun luokittelussa, mutta ei suoraan leipätekstissä. Jutussa itsessään käytetään Suomen turvallisuus käsitystä. (Yle 5.1.2022.)

”Helsingin käräjäoikeus oli aiemmin tuominnut supon entisen työntekijän sakkoihin. Miestä syytettiin myös turvallisuussalaisuuden rikkomisesta, mutta tämä syyte hylättiin jo käräjäoikeudessa. [...] Käräjäoikeuden mukaan syyttäjä ei näyttänyt, että mies olisi paljastanut jonkin sellaisen seikan, joka olisi omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle. Käräjäoikeuden mukaan miehen kirjaan ei päätynyt salaisia tietoja.” (Yle 5.1.2022.)

Vuonna 2022 Yle teki sähköpostikyselyn Hämeen vaalipiirin kansanedustajille. Kyselyä käsittelevän uutisoinnin yhteydessä Yle siteerasi kansanedustaja Tarja Filatovin, joka käytti kansallisen turvallisuuden käsitystä kuvatessaan, että Suomen liittoutuminen on yksi turvallisuuden vaihtoehto muiden ulkopoliittisen linjan osien lisäksi. (Yle 2.2.2022.) Toisessa gallupissa Yle kysyi eteläsavolaisilta kansanedustajilta, että tulisiko Suomen liittyä Natoon. Tässä yhteydessä kansanedustaja Hanna Kosonen esitti oman Nato-kantansa puntaroinnin yhteydessä, että ”kansallinen turvallisuus on elintärkeä päämäärä meille kaikille”. (Yle 2.3.2022.) Kolmannessa gallupissa/kyselyssä Yle kysyi Savo-Karjalan kansanedustajilta, että olisivatko he valmiita kieltämään venäläisten kiinteistökauppoja. Tässä kyselyssä vastaajat olivat kuvanneet Ylelle kieltämisen perusteluna kansallista turvallisuutta. (Yle 5.10.2022.)

”Yle kysyi kaikilta Hämeen vaalipiirin 14:ltä kansanedustajalta heidän kantaansa Nato-optioon. 10 kansanedustajaa vastasi sähköpostikyselyyn. [...] EI: Tarja Filatov (sd.) – Suomen ulkopoliittinen linja perustuu aktiiviseen ulkopoliittikkaan, uskottavaan omaan puolustukseen, sotilasliittoon kuulumattomuuteen, EU-jäsenyyteen sekä toimivaan kansainväliseen yhteistyöhön. Suomen turvallisuuspoliittisen linjan peruselementit ovat selkeät enkä näe tarvetta linjan äkkinäisille muutoksille. Liittoutuminen on kuitenkin käytettävissä oleva mahdollisuus, jos se nähtäisiin parhaaksi keinoksi säilyttää kansallinen turvallisuus.” (Yle 2.2.2022.)

”Yle kysyi viideltä eteläsavolaiselta kansanedustajalta, tulisiko Suomen liittyä puolustusliitto Natoon. Enemmistö kansanedustajista toteaa, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut Suomen ja Euroopan turvallisuustilannetta. [...] Vihreiden Heli Järvinen ja keskustapuolueen Hanna Kosonen myöntävät turvallisuustilanteen muuttuneen, mutta jäsenyyden hyötyjä sekä haittoja heidän mukaansa tulee puntaroida. – Olen viime kuukausina tarkastanut omaa Nato-vastaista kantaani. En vielä sano kyllä tai ei, koska koen, että pitää itsekkin vielä saada lisätietoa siitä, että mitä me Natolta todella saadaan ja mistä me tullaan olemaan vastuussa. Koska kansallinen turvallisuus on elintärkeä päämäärä meille kaikille, Kosonen perustelee.” (Yle 2.3.2022.)

”Suurin osa Savo-Karjalan kansanedustajista olisi valmis kieltämään venäläisten kiinteistökaupat Suomessa kokonaan. Kysyimme asiaa vaalipiirin 15 kansanedustajalta. Heistä 13 vastasi kyselyyn. Lähes kaikki kieltäisivät kiinteistökaupat venäläisiltä kokonaan tai kiristäisivät lainsäädäntöä. Perusteluina kansanedustajat pitivät esimerkiksi kansallista turvallisuutta. – Venäjän toimeenpanema liikekannallepano vaatii, että venäläisten Suomessa käymästä kiinteistökaupasta aiheutuvaa uhkaa arvioidaan uudelleen, toteaa sdp:n maaninkalaisedustaja Tuula Väättäinen.” (Yle 5.10.2022.)

Kansallisen turvallisuuden esiintyminen poliitikkojen puhekäytännössä nousi esille myös kansanedustaja Kristiina Salosen toimesta, kun hän esitti Ylen uutisoinnin yhteydessä, että kyber- ja hybridiuhat voivat hyödyntää sellaisia toimintamuotoja, joita ei välttämättä edes osata mieltää olevan vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle (Yle 9.2.2022).

”Kyber- ja hybridiuhat hyödyntävät sellaisia toimintamuotoja, joita emme välttämättä edes osaa mieltää vaaraksi kansalliselle turvallisuudellemme. Esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla tapahtuu mielipidevaikuttamista ilman, että sen kohteena välttämättä huomaa olevansa, SDP:n Kristiina Salonen sanoi.” (Yle 9.2.2022.)

Kuten aiempina vuosina, myös vuonna 2022 uutisoitiin useasti ulkomaalaisten henkilöiden kiinteistönomistuksiin ja niiden kautta mahdollisesti kansalliseen turvallisuuteen kohdistuviin uhkiin liittyen. Yle uutisoi muun muassa, että suojelupoliisi oli jo vuonna 2016 varoittanut kiinteistönomistuksen luomista uhista kansalliselle turvallisuudelle, konkreettisena uhkana kuvattiin, että kiinteistöjä voisi käyttää majapaikkana tunnuksettomien joukkojen majoittamiseen. Erityisenä tapauksena Ylen uutisoinnissa nostettiin esille Saimaan syväväylän vieressä olevaan Kotasaareen venäläisen oligarkki Kasaevin rakennuttaman helikopterikentän ja kiinteistöt. (Yle 25.2.2022; Yle 1.3.2022; Yle 23.3.2022; Yle 29.12.2022a.) Ulkomaisten kiinteistönomistukseen liittyen Yle uutisoi puolustusministeriön kannasta, jonka mukaan itsessään omistus ei aiheuttaisi riskiä kansalliselle turvallisuudelle. Omistuksen ollessa kyseessä tärkeämpää onkin se, mitä kyseisellä kiinteistöllä tapahtuu. (Yle 7.4.2022a; Yle 19.12.2022.) Uutisoinnissa todettiin, että riskit kansalliselle turvallisuudelle voivat muodostua myös vaarattomalta paikalta vaikuttavan alueen osalta, jos sen kautta voitaisiin toteuttaa laajamittaista laitonta tiedustelua tai Suomeen kohdistuvaa sabotaasitoimintaa. Uutisoinnissa todettiin, myös että kansallinen turvallisuus tulisi huomioida entistä paremmin viranomaisten arvioitaessa EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevien ostajien Suomessa tekemiä kiinteistökauppoja. (Yle 23.6.2022a; Yle 20.10.2022.)

”Suomen strategisten kohteiden lähellä tehdyt venäläisten kiinteistökaupat ovat herättäneet huolta kansallisesta turvallisuudesta. [...] Supo varoitti jo vuonna 2016 ulkomaalaisten kiinteistökauppojen kansalliselle turvallisuudelle aiheuttamista vaaroista. Supo muun muassa epäili, että Suomesta ostettuja majapaikkoja voidaan käyttää ulkomaisten tunnuksettomien joukkojen tukikohtina. [...] Silloinen puolustusministeri Jussi Niinistö (ps.) vaati kesällä 2015 alueen pakkolunastusta valtiolle. Hän vetosi asiassa kansalliseen turvallisuuteen. Aluksi Metsähallitus tarjoutui ostamaan alueen valtiolle. Kun kauppoja ei Metsähallituksen kanssa syntynyt, valtio ryhtyi järeämpiin toimiin. Se halusi pakkolunastaa Sarviniemen itselleen. [...] Sarviniemen maakaupat nosivat venäläisten epäilyttävät kiinteistökaupat voimalla esiin julkisuudessa. Asiasta oli keskusteltu Suomessa jo aiemmin, mutta Sarviniemen tapaus sysäsi liikkeelle poliittisen prosessin, jonka seurauksena hallitus esitti vuonna 2018 muutoksia useisiin kansallista turvallisuutta koskeviin lakeihin. [...] Kotasaareen on rakennettu laajat majoitustilat ja muun muassa helikopterikenttä. Puolustusministeriö on aiemmin kertonut Ylelle seuraavansa tarkasti, mihin tarkoituksiin Saimaan syväväylän varrella sijaitsevia Kasaevin kiinteistöjä käytetään. Samalla ministeriöstä kuitenkin ilmoitettiin, että tuolloin kohteen ei arvioitu aiheuttavan suoraa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.” (Yle 25.2.2022.)

”Puolustusministeriö on aiemmin kertonut seuraavansa tarkasti, mihin tarkoituksiin Saimaan syväväylän varrella sijaitsevia Kesaevin kiinteistöjä käytetään. Tuolloin kohteen ei arvioitu aiheuttavan suoraa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. [...] Tänä keväänä Puolustusministeriö käynnistää kiinteistöomistusta koskevan lainsäädännön tarkentamisen. Sallisen mukaan lakiin halutaan sisällyttää muun muassa kansallinen turvallisuus, jotta viranomaisilla olisi nykyistä laajemmat mahdollisuudet puuttua maan turvallisuuden kannalta ongelmalliseen kiinteistöomistukseen.” (Yle 1.3.2022.)

”Suomessa tuli vuonna 2020 voimaan laki, jolla ulkomaalaisten maakaupat voidaan estää, jos ne vaarantavat kansallista turvallisuutta.” (Yle 23.3.2022.)

”Puolustusministeriön mukaan ulkomainen kiinteistöomistus itsessään ei muodosta turvallisuusuhkaa, vaan tärkeämpää on, mitä kiinteistöllä tapahtuu. Yle selvitti taustat viidestä venäläisomisteisesta kohteesta, joiden sijainti ja tarkoitus ovat herättäneet kysymyksiä. [...] Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa kiristävän suomalaisten ja venäläisten kiinteistönomistajien naapurisuhteita. Puolustusministeriöön sataa vinkkejä ja kyselyitä venäläisten kiinteistöomistuksista ja niiden mahdollisesta turvallisuusuhasta. Vuoden 2020 alusta kaikki EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevat ostajat, eli myös Venäjän kansalaiset, ovat tarvinneet puolustusministeriöltä luvan kiinteistönhankintaan Suomessa. Toistaiseksi yhtään lupaa ei ole evätty. Puolustusministeriö painottaa, että kiinteistön omistaminen itsessään ei muodosta turvallisuusuhkaa. Tärkeämpää on se, tapahtuuko kiinteistöllä jotain epäilyttävää. Neuvotteleva virkamies Anu Sallinen puolustusministeriöstä myöntää, että kiinteistöillä tapahtuvaa toimintaa on kuitenkin etukäteen vaikea arvioida lupaa myönnettäessä. Sen vuoksi viranomaiset seuraavat kiinteistöjä myös jälkikäteen. Se, mitkä kohteet ovat seurannassa, ei ole Sallisen mukaan julkista tietoa. [...] Mikäli jollain kiinteistöllä havaittaisiin esimerkiksi kansallista turvallisuutta uhkaavaa toimintaa, vuonna 2020 voimaan tullut lunastuslaki oikeuttaa valtiota lunastamaan minkä tahansa kiinteistön. Toistaiseksi kyseistä lunastusoikeutta ei ole vielä käytetty. [...] Kansallinen turvallisuus puuttuu laista. Sallinen muistuttaa, etteivät Suomeen turvallisuuteen liittyvät uhkakuvat poistu sillä, että venäläisten kiinteistöomistus poistettaisiin Suomesta kokonaan. – Siihen ei tarvita kiinteää omaisuutta, että Suomen valtiota vahingoitettaisiin sisältä päin. Viranomaisvalvonnan ulkopuolelle jäävät vuokraustoiminta, asunto-osakeyhtiöiden osakkeet ja vuokratonteilta ostettavat kiinteistöt. Vasta reilut kaksi vuotta voimassa ollutta lupalainsäädäntöä ollaan jo tarkentamassa. Tällä hetkellä lupa ulkomaalaisten kiinteistökauppaan voidaan evätä, mikäli se aiheuttaa uhkaa maanpuolustukselle, rajaturvallisuudelle ja huoltovarmuudelle. Puolustusministeriö toivoo, että perustelulistaan lisätäisiin myös kansallinen turvallisuus. – Kysymystä halutaan ennakoida, jottei synny tilannetta, jossa lupa olisi pakko myöntää, vaikka viranomaiset näkevät uhkakuvia kansalliselle turvallisuudelle, Anu Sallinen perustelee.” (Yle 7.4.2022a.)

”Kansallinen turvallisuus pitäisi ottaa entistä paremmin huomioon, kun viranomaiset arvioivat ulkomaisia eli EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevien ostajien Suomessa tekemiä kiinteistökauppoja. [...] Mietinnön mukaan kansallinen turvallisuus voisi vaarantua tilanteessa, jossa valtiollinen toimija hankkii kiinteistön maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden näkökulmasta vaarattomasta paikasta, mutta josta voitaisiin harjoittaa laajamittaista laitonta tiedustelua tai Suomeen kohdistuvaa sabotaasitoimintaa. EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten tahojen

suorittamien kiinteistökauppojen luvan myöntämisen edellytyksiksi ehdotetaankin lisättäväksi, että hankinta ei saa uhata kansallista turvallisuutta. Lain soveltamisala on ollut aiemmin laaja ja nämä lupaedellytykset ovat olleet väljiä. Kiinteistö voi siis sijaita vaarattomasti suhteessa nykyisen soveltamisalan kohteisiin nähden, mutta voi siitä huolimatta vaarantaa kansallista turvallisuutta, Lapinlampi sanoo.” (Yle 23.6.2022a.)

”Puolustusministeriön asettama poikkihallinnollinen selvitysryhmä ei suosita venäläisen kiinteistöomistuksen täyskieltoa. Selvitysryhmä ei näe täyskieltoa tehokkaana tai tarkoituksenmukaisena rajoitustoimena. [...] Selvitysryhmä totesi myös, että syyskuun lopussa voimaan tulleet viisumirajoitukset ovat jo vähentäneet venäläisten kiinteistökauppoja Suomessa. Selvityksessä huomautetaan, että perusoikeuksien näkökulmasta kynnyks pelkästään tiettyyn kansalaisuuteen kytkeytyville rajoituksille on korkea. Niitä voitaisiin käyttää, jos perusteena olisi esimerkiksi merkittävä uhka Suomen turvallisuudelle eikä tavoitteeseen päästäisi lievemmin ja tehokkaammin keinoin. Selvitysryhmä katsoo, että kiinteistöomistuksen täyskielto ei olisi tehokkain keino puuttua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuviin uhkiin. Tilanne voisi selvityksen muuttua, jos turvallisuusviranomaisten nykyinen uhka-arvio muuttuisi sellaiseksi, että Venäjän kansalaisten kiinteistöhankintojen sellaisenaan katsottaisiin muodostavan kaikkialla Suomessa uhan Suomen turvallisuudelle. Selvitysryhmä jatkaa työtään ja tarkastelee seuraavaksi muun muassa asunto-osakkeiden ja vuokra-asuntojen hallintaa.” (Yle 19.12.2022.)

”Hallituksen esitys toisi lisää keinoja kiinteistökauppojen estämiseen ja niiden turvallisuusmerkitysten selvittämiseen. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä kiinteistöomistuksen valvontaa koskevan lainsäädännön kehittämistä. Lupalakiin esitetään lisättäväksi, ettei kiinteistöhankinta saisi uhata kansallista turvallisuutta. Tarkoitetaan tämä, että tähän asti on saanut? – On totta, että pelkästään kansallista turvallisuutta ei ole näissä lupahankinnoissa otettu huomioon. Nämä muutokset tulevat olemaan selkeä parannus lainsäädäntöön, kertoo puolustusministeriön hallitussihteeri Joonas Lapinlampi. [...] Kansallinen turvallisuus on laaja käsite. Millainen olisi esimerkiksi tilanne, jossa nykyinen laki ei riittäisi sen turvaamiseen? – Vaikkapa niin, että jonkin kiinteistön hankkisi kansallinen toimija, ja hankinta ei uhkasi suoraan esimerkiksi Puolustusvoimia, mutta kiinteistöä käsin voisi silti tehdä laajamittaista tiedustelutoimintaa tai valmistella terroristi-iskua. Eli että vaara ei olisi välitöntä, vaan pidemmän ajan kuluessa tapahtuvaa. [...] Lakimuutosten myötä valtiolle tulisi myös etuosto-oikeus, jos sillä voitaisiin varmistaa kansallista turvallisuutta. Tämä pätsi myös kiinteistöihin, jotka sijaitsevat enintään 1 000 metrin etäisyydellä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen kohteista. Tämä etuosto-oikeuden käyttämisen päättämiseen varattu ajanjakso piteneisi neljään kuukauteen. Valtion etuosto-oikeus menisi kunnan etuosto-oikeuden yli.” (Yle 20.10.2022.)

”Kiinteistöomistuksen valvontaan tulee tiukennuksia ensi vuoden alusta. [...] Kiinteistön hankinta ei saa uhata kansallista turvallisuutta. Lupahakemus voidaan hylätä, jos hankittava kiinteistö ei sovellu hakemuksessa ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Lisäksi valtiolla on etuosto-oikeus kiinteistöihin, jotka sijaitsevat enintään kilometrin etäisyydellä puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen kohteista. Tällä valtio haluaa varmistaa kansallista turvallisuutta.” (Yle 29.12.2022a.)

Vuonna 2022 Yle uutisoi suojelupoliisin esittämistä suurimmista kansallisen turvallisuuden uhista. Suojelupoliisin esittämänä suurimmat uhat ovat Venäjän laaja-alainen vaikuttaminen (mm. hybridivaikuttaminen) ja laitton tiedustelu (Yle 29.3.2022a). Suojelupoliisin mukaan tilanne kuitenkin esitettiin rauhallisena ja ettei välitöntä sotilaallista uhkaa Suomeen kohdistuisi (Yle 7.3.2022). Yle uutisoi kyberturvallisuuden prosessori Jarno Limnéllä siteeraten, että konkreettisena Venäjän hybridivaikuttamisen keinona kuvattiin olevan Venäjän esittämien valheellisten tietojen esittäminen totena muun muassa sen julkaiseminen uutisointien tai virallistahojen tiedotteiden muodossa (Yle 21.4.2022).

”Suojelupoliisin mukaan suurimpia kansallisen turvallisuuden uhkia ovat Venäjän laaja-alainen vaikuttaminen Suomeen ja laitton tiedustelu. Terroriuhka on edelleen aiemmalla kohonneella tasolla. [...] Suojelupoliisi pitää Venäjän hybridivaikuttamista ja laitonta tiedustelua suurimpina kansallisen turvallisuuden uhkina Suomessa. [...] Supon erikoistutkija Petteri Lalu sanoo, että häikäilemättömyys tekee Venäjästä vaarallisen toimijan sen lähellä oleville maille. Lalu katsoo, että Venäjä on suurin uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle.” (Yle 29.3.2022a.)

”Suojelupoliisin päällikön Antti Pelttarin mukaan Suomen tilanne on tällä hetkellä rauhallinen, mutta muutoksiin tulee varautua; ‘Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta totta kai nyt on käynnissä iso murros myös Suomen kansallisen turvallisuuden kannalta, Pelttari sanoo Ylelle’. [...] Pelttarin mukaan tämänhetkinen kriisi vaikuttaa varmasti Suomen kansalliseen turvallisuuteen pitemmän ajan.” (Yle 7.3.2022.)

”Kyberturvallisuuden professori pitää Venäjän keskiviikkoisia puheita esimerkkinä hybridivaikuttamisesta. [...] Ylen Pietarin-toimittaja Simo Ortamo pitää keskiviikkoista Venäjän ulkoministeriön tiedotustilaisuutta tapana viedä huomiota pois maan omista toimista. [...] Aalto-yliopiston kyberturvallisuuden professori Jarmo Limnéllin mukaan Venäjän hallinnon keskiviikon tiedotustilaisuudessa esittämiä syytöksiä voi pitää esimerkkinä hybridivaikuttamisesta. – He haluavat edistää omaa totuuttaan. Jos oikeanlainen totuus kirpaisee, sitten siihen puututaan. Kyllä tämä vaikuttamisen keinovalikoimaan sopii, hän sanoo. [...] Maaliskuun lopulla Supo tiedotti, että Venäjän hybridivaikuttaminen on yksi suurimpia kansallisen turvallisuuden uhkia Suomessa, vaikkakin tällä hetkellä Venäjän resurssit on sidottu vahvasti Ukrainaan ja kotimaahan.” (Yle 21.4.2022.)

Suojelupoliisi sai Ylen vuoden 2022 uutisoinnissa palstatilaa myös viraston salaisen rekrytoinnin mahdollistamiseen liittyen, kun Yle uutisoi suojelupoliisin tavoitteesta salata siviilitiedustelun kenttätyötä tekevien ja tähän liittyvän tuki- ja/tai analyysitehtäviä tekevien henkilöiden rekrytointi. Salaisen rekrytoinnin osaltaan esitettiin suojaavan kansallista turvallisuutta. (Yle 29.3.2022b.)

”Salainen rekrytointi olisi mahdollista siviilitiedusteluun Suomessa ja ulkomailla. Kyse olisi siviilitiedustelun kenttätyöstä sekä siihen liittyvistä tuki- tai analyysitehtävistä.

Suojelupoliisi voisi itse päättää näiden tehtävien työntekijähaun salaamisesta. Sisäministeriön esitys kaventaa viranomaisen toiminnan julkisuusperiaatetta. Toisaalta esityksen tarkoitus on suojata Suomen kansallisen turvallisuuden näkökulmasta tärkeitä tehtäviä sekä työntekijöiden työturvallisuutta. Äärimmäisissä tapauksissa kysymys on poliisien hengen suojelemisesta.” (Yle 29.3.2022b.)

Aiempinakin vuosina esillä ollut turvapaikanhakijoiden käyttäminen hybridivaikuttamisen välineenä ja rajakriisin muodostajana nousi jälleen esille Ylen uutisoinnissa vuoden 2022 aikana. Yle uutisoi valmiuslain uudistamisesta, jonka asian lähetekeskustelun yhteydessä oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin käytti kansallisen turvallisuuden käsitystä kuvatessaan välineellisen maahantulon olevan hybridivaikuttamisen muoto (Yle 3.5.2022). Lisäksi rajavartiolain uudistamisen yhteydessä käytettiin Venäjän vaikuttamisen esimerkkinä turvapaikanhakijoiden välineellistä käyttämistä. Tässä yhteydessä uutisoinnissa todettiin, että rajavartiolaki mahdollistaa jo nyt yksittäisten rajanylityspaikkojen sulkemisen sellaisen välttämättömän uhan torjumiseksi, joka kohdistuisi kansalliseen turvallisuuteen. (Yle 19.5.2022.) Ylen uutisoinnissa käsiteltiin useasti, miten hybridivaikuttamisen keinoja arvioidaan ja miten kansallista turvallisuutta sopeutetaan suhteessa arvioituihin uhkiin. Näissä uutisissa todettiin myös, että kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressin arvioinnin toteuttaminen jakaa eri eduskunta puolueita. (Yle 8.6.2022; Yle 23.6.2022b.)

”Yhteiskunnan häiriötiloissa, kuten suuronnettomuudessa tai sodassa käytettävän valmiuslain puutteet huomattiin jo pari vuotta sitten koronakriisissä. Viime syksynä päivittämiseksi tuli lisäpönttä, kun Venäjä masinoi EU:hun, kuten Puolaan ja Liettuaan turvapaikanhakijoita – Venäjän helmikuussa aloittamasta hyökkäyssodasta puhumattakaan. [...] Poikkeusolojen määritelmään sisältyy esimerkiksi rajaturvallisuutta, yleistä järjestystä, yhteiskunnan kriittisiä tietoverkkoja tai julkista vallankäyttöä heikentävä vaikuttaminen. Myös välineellinen maahantulo eli turvapaikanhakijoiden ohjaaminen maan rajoille voi olla hybridivaikuttamista. – Tai näiden kaikkien yhteisvaikutus, jos se oleellisesti vaarantaa kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia, Henriksson totesi lähetekeskustelun aluksi.” (Yle 3.5.2022.)

”Turvapaikanhakijoiden käyttämistä Venäjän vaikuttamisen välineenä pyritään rajoittamaan uusilla muutoksilla rajavartiolakiin. Tämä nytkähti pykälän verran eteenpäin torstaina iltapäivällä, kun sisäministeriö tiedotti lähettäneensä lakiesitystä koskevan luonnoksen lausuntokierrokselle. Venäjän hyökättyä yhä laajamittaisemmin Ukrainaan on Suomessa käyty keskustelua siitä, voitaisiinko itäraja sulkea turvapaikanhakijoilta poikkeuksellisessa tilanteessa. EU-komissio kuitenkin päätyi siihen, että rajan täysi sulkeminen kansainvälistä suojelua hakevilta ei ole mahdollista. Rajavartiolaki mahdollistaa jo nyt yksittäisten rajanylityspaikkojen väliaikaisen sulkemisen. Sen on oltava välttämätöntä sellaisen uhan torjumiseksi, joka kohdistuu yleiseen järjestykseen, kansalliseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen.” (Yle 19.5.2022.)

”Hallitus on esittänyt valmiuslakiin pikaisia muutoksia, joilla voitaisiin vastata esimerkiksi Venäjältä mahdollisesti tuleviin erilaisiin ilkeiksiin. Muutoksiin tarvitaan tukea

oppositiolta, joka vaatii nyt tiukempia rajalakeja, kirjoittaa politiikan toimittaja Pekka Kinnunen. [...] Perussuomalaiset vaatii lakiin hätätilapykälää, jonka nojalla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voidaan keskeyttää, jos kansallinen turvallisuus on vaarassa. Perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purra totesi lauantaina 4. kesäkuuta Suomen Uutisten haastattelussa, että tarvittavat rajapykälät tulee ottaa osaksi normaalia lainsäädäntöä, ensi sijassa rajavartiolaitokseen, eikä valmiuslakiin, jolloin pykälän soveltaminen olisi korkeamman kynnyksen takana.– Nyt olemme kuitenkin tilanteessa, jossa rajapykälää ei ole saatu kumpaankaan, ei valmiuslain saati rajavartiolaisten muutosesityksiin, Purra huomautti. [...] Purra listasi ehtoja perussuomalaisten tuelle. Purra kertoi tiivistysään tiistaina 7. kesäkuuta, että hänen johtamansa eduskunnan hallintovaliokunta julkistaa keskiviikon tapaamiseen osallistuville muutamia valiokunnan saamia asiantuntijalausuntoja. – Erityisesti muutama seikka, joista julkisuudessa on esitetty harhaanjohtavaa tietoa, avataan näin keskusteluun osallistuville. – Tämä toivottavasti lisää sen todennäköisyyttä, että esityksistä saadaan vielä toimivat ja kansallisen turvallisuuden kannalta riittävät, Purra perusteli valiokunnan poikkeuksellista toimintaa. Suomen Uutisissa Purra huomautti vielä, että hallituksen valmius- ja rajalakiesitykset eivät paranna mahdollisuuksia torjua laajamittaista maahantuloa lainkaan – ainoastaan sen vastaanottoa parannetaan. Purran mukaan perussuomalaiset ei voi hyväksyä esityksiä kiinteistöjen ja kuljetuspalveluiden käyttöönnotosta tai sosiaaliturvan alentamisesta.– Tulijat pitää hybriditilanteessa estää, ei ottaa vastaan ja laittaa suomalaisia joutamaan omista oikeuksistaan, Purra listasi perussuomalaisten ehtoja. Vihreä sisäministeri: PS:n toimissa ei järkeä. Perussuomalaiset on moittinut hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa ja puolueen edustajat ovat arvostelleet erityisesti sisäministeri Krista Mikkosen (vihr.) toimintaa. Mikkonen vastasi perussuomalaisten hyökkäyksiin 6. kesäkuuta Ylen Ykkösaamussa. Hän ihmetteli perussuomalaisten vastarintaa valmiuslain muutoksille. – En näe mitään järkeä siinä, että perussuomalaiset tätä estäisivät, koska silloin he nimenomaisesti uhkaisivat kansallista turvallisuutta sillä, että me emme pystyisi poikkeustilanteessa vastaamaan erilaisiin uhkiin ja pitämään huolta meidän suomalaisten perusturvasta, Mikkonen sanoi.” (Yle 8.6.2022.)

”Eduskunta venyyttää kevään istuntokauttaan heinäkuulle, jotta hybridiopeeraatioihin varautumista koskevat lait saadaan mahdollisimman nopeasti voimaan. [...] Rajavartiolaisten käsittely hallintovaliokunnassa on vielä kesken. Asiantuntijakuulemiset valiokunnassa on vasta aloitettu ja ne jatkuvat juhannuksen jälkeen maanantaina, kertoo hallintovaliokunnan puheenjohtaja Riikka Purra (ps.). – Varsinaista virallista keskustelua lain sisällöstä ei ole valiokunnassa vielä käyty, mutta olen hyvin optimistinen sen suhteen, että saamme sellaisen lainsäädännön, joka turvaa meidän kansallisen turvallisuutemme, Purra sanoo. [...] Holopainen uskoo, että hallintovaliokunta pitää myös mietinnössään kiinni aiemmasta kannastaan, jonka mukaan turvapaikanhaun keskittämisen vain yhdelle rajanylityspaikalle tulisi olla mahdollista. Hän korostaa, että valiokunnan aiemman lausunnon mukaan tämän tulisi kuitenkin olla mahdollista vain väliaikaisesti ja äärimmäisen poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa on tunnustettu kansallista turvallisuutta uhkaava hybridivaikuttaminen.” (Yle 23.6.2022b.)

Rajavartiolaisten uudistamiseen liittyvässä uutisoinnissa pidän mielenkiintoisena ja merkityksellisenä seikkana esitystä, jonka mukaan siitäkkin huolimatta, että kansallinen turvallisuus on EU-sääntelyssä yksittäisten jäsenvaltioiden päätöksenteon alaista, niin

kuitenkin kansallisen turvallisuuden "nimissä" tehtävien rajoitusten arvioinnissa tulisi arvioida yhä tarkemmin EU-tuomioistuinten ratkaisut. Yle uutisoikin, että rajavartiolain uudistamisen yhteydessä eduskunnassa puhkesi erimielisyys siitä, onko lakiuudistus kansainvälisen oikeuden mukainen. Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja kansanedustaja Antti Häkkänen totesi, että perustuslakivaliokunnassa oli ”näytetty vihreää valoa” sille, että kansallinen turvallisuus voidaan nostaa tietyissä tilanteissa/tapauksissa turvapaikanhakuoikeuden yläpuolelle. Ylen uutisoimana asiassa tulkinta jätettiin kuitenkin vielä auki, kun kansanedustaja Satu Hassi kuvaa, että perustuslakivaliokunta ei ole huomioinut hallintovaliokunnan lausuntoa asiassa. (Yle 4.7.2022a.) Toisessa uutisoinnissa esitettiin kahden suuntaisia asiantuntijoiden esittämiä näkemyksiä. Yhtenä kriittisenä näkökulmana esitettiin, että toteutuisiko kansainvälisen suojelun hakeminen tosiasiallisesti, kun ennalta säädettäisiin turvapaikanhakemisen rajoittamisen mahdollisuuksista. Toisena näkökulmana kuvattiin, että turvapaikanhakijoiden käyttäminen hybridivaikuttamisen välineenä on täysin uusi tilanne, jota ei ole Suomessa osattu ennakoida, tässä yhteydessä kuvattiin, että ”kansainvälinen oikeus ei sisällä itsemurhasopimuksia”, eli toisin sanoen, suureenin maan tulee huolehtia itsestään. (Yle 4.7.2022b.) Yle uutisoi myös perussuomalaisen julkaisemasta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta ohjelmasta, jossa esitettiin, että kansainvälisten sopimusten ja kansallisen turvallisuuden ja edun välillä ei tule olla ristiriitaisia. (Yle 16.8.2022.)

”Osassa puolueista heräsi huoli, onko rajavartiolain uudistus kansainvälisen oikeuden mukainen. [...] Eduskunnassa puhkesi viime hetkillä erimielisyys rajavartiolain uudistuksesta. Hallintovaliokunta linjasi viime viikolla, että itäraja voidaan sulkea kokonaan ja turvapaikanhaku voidaan keskittää poikkeustilanteessa esimerkiksi Helsinki-Vantaalle. Mahdollisuudella rajoittaa rajanylitystä varaudutaan turvapaikanhakijoita käyttämällä tehtävään hybridivaikuttamiseen. [...] Perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja Antti Häkkänen (kok.) sanoi, että valiokunta näytti vihreää valoa sille, että kansallinen turvallisuus voidaan tietyissä tapauksissa nostaa turvapaikanhakuoikeuden yläpuolelle. – Perustuslakivaliokunnan lausunto on kristallinkirkas. Siinä on käyty läpi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö. Se sallii tämän linjauksen, jonka perustuslakiovaliokunta on tehnyt, ja hallituksen esitys on sen mukainen. Vihreiden Satu Hassi sanoi olennaista olevan se, että perustuslakivaliokunta on arvioinut hallituksen esityksen, jota hallintovaliokunta on sittemmin muuttanut. – Hallintovaliokunnan päätöksen jälkeen on tullut EU-tuomioistuimen päätös. Perustuslakivaliokunta ei ole kuullut asiantuntijoita siitä, miten hallintovaliokunnan muuttama lakiesitys sopii yhteen EU-oikeuden kanssa.” (Yle 4.7.2022a.)

”Asiantuntijat ovat huolissaan siitä, toteutuisiko mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua kaikissa tilanteissa. Toisaalta puolustetaan myös Suomen oikeutta puolustautua hybridioperaatioilta. [...] Kansainvälisen oikeuden asiantuntijoiden mukaan ei ole varmaa, toteutuisiko mahdollisuus kansainvälisen suojelun hakemiseen tosiasiallisesti. – Pidän ongelmallisena sitä, että Suomi antaa ennakolta lainsäädäntöä, jonka nojalla

tämän toteutuminen on vähintäänkin epävarmaa, kirjoittaa Helsingin yliopiston professori Päivi Leino-Sandberg Ylelle tekstiviestitse. [...] Toisen tulkinnan keskiössä on kansallinen turvallisuus. Rajavartiolain uudistuksia voi tulkita ainakin kahdella tapaa. Valiokuntien omaksuman tulkinnan mukaan itäraja voitaisiin tarvittaessa sulkea ja turvapaikanhaku keskittää. Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen verkoston johtaja Jukka Savolainen sanoo, että käsitteillä on tilanne, jota ei ole aikaisemmin edes osattu kuvitella. Savolaisen mukaan siirtolaisten hyväksikäyttö hybridiopeeraationa pitää ymmärtää äärimmäiseksi hätätilanteeksi. – Tässä vaikeassa tilanteessa varaudutaan poikkeustilanteeseen, ei normaalipäivän oikeudelliseen käytäntöön, vaan poikkeustilanteeseen, jossa Suomen kansalaiset ovat vaarassa ja Suomen alueen hallinta on vaarassa. Silloin varaudutaan tekemään toimia, jotka ovat välttämättömiä ja mahdollisesti kansainvälisen oikeuden normaalina päivänä sovellettavien säädösten vastaisia, Savolainen sanoo. Jos tilanne rajalla uhkaisi mahdollisen hybridivaikuttamisoperaation takia äityä hallitsemattomaksi ihmisten virraksi, Suomella tulisi Savolaisen mukaan olla oikeus ottaa tilanne haltuun ja vaikeuttaa maahan laittomasti tunkeutumista. – Kansainvälinen oikeus ei sisällä itsemurhasopimuksia, eli suverenien valtioiden tulee huolehtia omista asioistaan.” (Yle 4.7.2022b.)

”Suomen tulisi ottaa mallia muista pohjoismaista ja Baltian maista, perussuomalaisten ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ohjelmassa linjataan. [...] Tanska ja Ruotsi ovat perussuomalaisten mukaan EU-politiikassaan aina punninneet, mihin yhteistyöliittymiin on kansallisen edun mukaista liittyä. [...] Pakolaissopimukset uhkaavat Suomen turvallisuutta. Suomen sisäistä turvallisuutta uhkaa perussuomalaisten mukaan erityisesti laajamittainen maahanmuutto Afrikasta ja islamilaisista maista. Se aiheuttaa yhteiskuntarauhaa horjuttavia taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia sekä rikollisuutta. Perussuomalaisten mukaan nykyiset pakolaissopimukset mahdollistavat ”massiivisen elintasosiirtolaisuuden” maanosasta toiseen. Suomen etu on puolustaa sääntöperusteista kansainvälistä järjestelmää, mutta sopimusten ei tule olla kansallisen turvallisuuden ja edun kanssa ristiriidassa, perussuomalaisten ohjelmassa todetaan. – Suomen kansallista turvallisuutta ja suvereniteettia ei tule missään olosuhteissa uhrata vetoamalla esimerkiksi ideologisesti värittäneeseen ja laajennettuun käsitykseen ihmisoikeuksista. Mahdollisena esimerkkinä tällaisesta tilanteesta esitetään laittomien siirtolaisten marsittaminen itärajalle Venäjän toimesta. Tällaisen maahantulon estäminen on Suomen oikeus eikä turvapaikanhakuoikeus saa mennä tämän edelle. Perussuomalaisten mukaan Suomen on pyrittävä samanmielisten maiden kanssa uudistamaan niitä kansainvälisiä sopimuksia, jotka rajoittavat kohtuuttomasti kansallista liikkumatilaa.” (Yle 16.8.2022.)

Vuonna 2022 Yle uutisoi rajavartiolain uudistamiseen liittyen myös, kuinka vasemmistoliitto kokee, että oppositio käyttää lakiuudistusta vain mahdollisuutena kiristää turvapaikka politiikkaa (Yle 7.7.2022). Mielestäni tämä yksittäinen uutinen kuvaa yhtäältä sen, kuinka toisissa puheenvuoroissa eri puolueet tai poliitikot näkevät kansallista turvallisuutta yhteisenä arvona, mutta toisessa politiikanteon välineenä.

”Eduskunta hyväksyi tänään torstaina hallituksen rivejä repineen rajavartiolain. Lakia muutetaan siten, että poikkeustilanteessa itäraja voitaisiin sulkea kokonaan ja turvapaikanhaku keskittää yhdelle rajanylityspaikalle. [...] Vasemmistoliitosta on syytetty,

että rajavartiolaissa ei ole oppositiolle kyse hybridiuhkiin varautumisesta vaan pyrki- myksestä kiristää turvapaikkapolitiikkaa. Onko tarkoitus tiukentaa maahanmuuttopo- litiikkaa? Purra: – Tässä ei valitettavasti tiukenneta lainkaan maahanmuuttopolitiikkaa. En usko, että siihen tällä hallituskaudella lainkaan päästään. Tämä liittyy meidän raja- turvallisuuteemme ja kansalliseen turvallisuuteemme. Mikkonen: – Ei ole. Lain tarkoi- tus on huolehtia rajaturvallisuudestamme ja että äärimmäisissä tilanteissa, joissa tur- vallisuuteemme on uhattuna, meillä on välineitä vastata siihen.” (Yle 7.7.2022.)

Yhdessä uutisoinnissa Yle kävi läpi tasavallan presidentti Sauli Niinistön Nato- jäsenyyteen liittyviä kannanottoja ja puheenvuoroja. Tässä yhteydessä Yle siteerasi Niinistön uudenvuodenpuhetta, jonka yhteydessä Niinistö käytti kansallisen turvalli- suuden käsitystä. Puheessaan Niinistö totesi turvallisuuspoliittisen tilanteen Euroo- passa olevan muutoksessa ja että ”kansallinen turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja liikkumatila” ovat yhtä tärkeitä ja arvokkaita niin pienelle kuin isollekin maalle. (Yle 18.5.2022.)

”2022: ‘Nyt naamiot on riisuttu, vain sodan kylmät kasvot näkyvä’ Uudenvuodenpu- heessaan Niinistö puhui siitä, mitä Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen muutos tarkoittaa Suomelle. – Nopearytmisessä maailmassa on entistäkin arvokkaampaa tie- tää, milloin kiiruhtaa, milloin maltaa. Kansallinen turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja liikkumatila ovat pienille aivan yhtä arvokkaita kuin suurille.” (Yle 18.5.2022.)

Yle uutisoi suojelupoliisin ehdottamasta menettelystä, jossa kehitettäisiin disin- formaation jakamista koskevaa sääntelyä. Suojelupoliisin mukaan tällä hetkellä tele- visioitoimiluvissa on muun muassa porsaanreikä, koska sen lupaehtojen määrittelyssä ei ole mainittu toimiluvan myöntämisen kieltävänä perusteluna kansallisen turvalli- suuden vaarantamista. Suojelupoliisin uutisoitiin olevan huolissaan siitä, että lupame- nettelyssä toimiluvan epäämisen mahdollisuudet ovat hyvin rajalliset, vaikka olisi il- meistä, että kyseessä olevassa toiminnassa olisi kyse jonkin vieraan valtion hyväksi tapahtuvasta informaatiovaikuttamisesta. (Yle 6.8.2022.)

”Supo ehdottaa menettelyä, jossa ensin varoitettaisiin henkilöä, joka jakaa vieraan val- tion tiedustelupalvelun disinformaatiota. Jos toiminta jatkuisi, teko olisi rikos. Rikos- oikeuden professori suhtautuu esitykseen varauksella. [...] Supon mukaan televisio- toimiluvissa on porsaanreikä. Lausunnossaan eduskunnan liikenne- ja viestintävalio- kunnalle suojelupoliisi kiinnittää huomiota myös porsaanreikään sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa. Digitaalisen televisio- tai radiotoiminnan harjoittamista varten tarvittavan ohjelmistotoimiluvan saamisen ehdoksi ei ole säädetty sitä, että toi- minta ei vaaranna kansallista turvallisuutta. Supo huomauttaa, että lupaviranomaisen mahdollisuudet evätä lupahakemus ovat hyvin rajalliset, vaikka olisi ilmeistä, että toi- minnassa on kyse vieraan valtion puolesta tapahtuvasta informaatiovaikuttamisesta.” (Yle 6.8.2022.)

Ylen uutisoimana kansallinen turvallisuus yhdistettiin myös pääministeri Sanna Marinin bilettämistä koskeneisiin laajasti levinneisiin videoihin. Uutisoinnissa käsiteltiin erityisesti sitä, voidaanko tai että käytetäänkö jo biletyksivideoita kansallista turvallisuutta vaarantavalla tavalla disinformaation välineenä, joidenkin tahojen toimesta. (Yle 19.8.2022a; Yle 19.8.2022b; Yle 25.8.2022.) Kansanedustaja Sari Essayah vaati myös pääministeriltä tai hallitukselta selvitystä siitä, onko hänen pääministerin toiminnan vuoksi kansallinen turvallisuus vaarantunut (Yle 24.8.2022).

”Videolla voidaan heikentää Suomen julkisuuskuvaa, sanoo tietoturva-asiantuntija Benjamin Särkkä. Hybridiosaamiskeskuksen Hanna Smith ei usko juhlinnan tai videoiden vaarantaneen kansallista turvallisuutta. [...] Hybridiosaamiskeskuksen tutkimusjohtajan Hanna Smithin mielestä kansallinen turvallisuus ei ole vaaraantunut, vaikka pääministeri Sanna Marinin (sd.) villi bilevideo herättää kysymyksiä myös tästä. – Minusta on aika pitkälle vietyä, jos tätä videota mietitään kansallisen turvallisuuden vaarantamisena. En ole ihan vakuuttunut, että tässä on vaarannettu kansallista turvallisuutta. Somemaailma on toki erilaista kuin aiemmin oli ja monet asiat ovat tulleet lähemmäksi ihmisiä ja johtajat nähdään eri tavalla kuin vaikka 1970- ja 80-luvuilla. [...] Myös Loihde Trustin johtavan tietoturva-asiantuntija Benjamin Särkän mukaan Marinin biletyksivideoita voidaan käyttää informaationsodankäyntiin levittämään kuvaa länsimaiden rappiosta. – Esimerkiksi tarina voidaan kertoa siinä kontekstissa, että maailma palaa ja Suomessa vain juhlietaan. Tämä voisi toimia hyvin mustamaalaamisena. Sillä annettaisiin kuvaa vastuuttomuudesta tai oman aseman ymmärtämättömyydestä. Tällä saadaan heikennettyä joko Sanna Marinin henkilökohtaista ja ammatillista tilannetta tai Suomen julkisuuskuvaa maailmalla. Särkän mukaan Venäjä tunnetusti hyödyntää erilaisia informaationsodankäynnin kampanjoita aktiivisesti ja Marinin bilevideoita voidaan käyttää tässä tarkoituksessa pitkään. – He ovat siinä todella hyviä. Eivät ole suoraan tämän takana, mutta tulevat varmasti ottamaan siitä kaiken hyödyn irti, sanoo Radio Suomen Päivässä haastateltu Särkkä.” (Yle 19.8.2022a.)

”Marinin juhlintavideoiden vuotamisella julkisuuteen voi olla monenlaisia vaikutuksia, arvioivat asiantuntijat. Hybridiosaamiskeskuksen tutkimusjohtajan Hanna Smithin mielestä kansallinen turvallisuus ei ole vaarantunut. Hän kuitenkin kertoo Venäjän hyödyntäneen videota propagandassaan. Tietoturva-asiantuntija Benjamin Särkän mukaan Marinin biletyksivideoita voidaan käyttää informaationsodankäyntiin levittämään kuvaa länsimaiden rappiosta. Särkän mukaan Venäjä voi hyödyntää Marinivideoita pitkäänkin. Poliitikan tutkija Emilia Palonen sanoi torstaina, että videoiden leviäminen voi aiheuttaa hallaa pääministeri-instituutiolle. Sen sijaan sosiaalista mediaa tutkinut Essi Pöyry arvioi, etteivät videot ole pääministerin nuorille some-seuraajille kovin kauhea asia, koska he ovat tottuneet näkemään materiaalia, jossa Marin on esimerkiksi festareilla.” (Yle 19.8.2022b.)

”Essayah vaatii selvitystä pääministerin tehtävien hoitamisesta. Kristillisdemokratian puheenjohtaja Sari Essayah vaatii pääministeriltä selvitystä toiminnastaan eduskunnalle joko pääministerin ilmoituksen tai hallituksen tiedonannon muodossa. Selvityksessä tulisi Essayahin mukaan käsitellä sitä, onko pääministeri ollut kykenevä

hoitamaan tehtäviään ja onko kansallinen turvallisuus tai pääministerin itsensä turvallisuus vaarantunut tämän toiminnan takia.” (Yle 24.8.2022.)

”Tutkijoiden mielestä bilevideoista seurannut keskustelu paljastaa ennen kaikkea kansalaisten käsityksiä pääministeri-instituutiosta ja lisää tietoa siitä, keitä nykyvallan liepeille on päässyt. [...] Marinin ei tiedetä laiminlyöneen työtehtäviään tai vaarantaneen kansallista turvallisuutta juhlimisen seurauksena tai muuten. Silti mediakeskustelu pyörii sitkeästi sen ympärillä. – Hänen kriisijohtajuuttaan edelleen kyseenalaistetaan, kuten pandemian aikana tehtiin.” (Yle 25.8.2022.)

Yksittäisessä vuoden 2022 uutisoinnissa Yle käsitteli satelliittiaseman mahdollista riskiä kansalliselle turvallisuudelle. Tässä yhteydessä Yle kuvasi, kuinka valtioneuvosto ei ollut antanut yritykselle lupaa satelliittimaa-aseman perustamiseen Tampereelle. Uutisessa kuvattiin, kuinka asiaa oli käsitelty kaikissa oikeusasteissa, päättyen lopulta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun, jossa perustamislupaa hakeneen yrityksen valitus hylättiin. Jutussa mielenkiintoisena kansallisen turvallisuuden asiana nostettiin esille, kuinka valtioneuvoston kuvattiin epäilleen/pelänneen, että Intia, Kiina, Venäjä, Brasilia tai Etelä-Afrikka voisivat keskenään hyödyntää sotilaallisesti toistensa satelliitteja tai maa-asemia. (Yle 26.8.2022.)

”Valtioneuvosto ei antanut yritykselle lupaa perustaa satelliittimaa-asemaa Tampereen Hervantaan. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi yrityksen valituksen. [...] Korkein hallinto-oikeus on hylännyt tamperelaisen satelliittiviestintäyrityksen valituksen. Valtioneuvosto ei antanut yritykselle radiolupaa Tampereen Hervantaan rakennettavalle satelliittien maa-asemalle. Lupaa ei myönnetty turvallisuussyistä. Nyt myös korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian, ja yrityksen valitus hylättiin. [...] Kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen liittyvät tilanteet olisivat valtioneuvoston mukaan hyvin todennäköisesti erittäin harvinaisia. Satelliittien maa-asemat tai tutkat olisivat sen mukaan silti Suomelle riski. Aseman perustaminen tai sellaisen kautta dataan pääseminen mahdollistaa valtioneuvoston mukaan muun muassa muiden valtioiden sotilassatelliittien seuraamisen ja tiedustelun. [...] Valtioneuvosto pelkää, että Intia, Kiina, Venäjä, Brasilia ja Etelä-Afrikka voivat keskenään hyödyntää sotilaallisesti toistensa tiettyjä satelliitteja ja maa-asemia.” (Yle 26.8.2022.)

Yle uutisoi vuonna 2022 useasti venäläisten henkilöiden matkustamisen rajoittamisesta. Kokonaisuus liittyi Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan ja Venäjällä tapahtuneeseen liikekannallepanoon. Ylen uutisoinnissa käsiteltiin venäläisten asevelvollisten poistumista maasta ja mahdollisuutta pyrkiä Suomeen turvaan käyttämällä muun muassa turistiviisumeita. Yhtäältä uutisoinnin sisällöissä tehtiin arviota, että voisiko turistiviisumilla maahan tulevat venäläiset reserviläiset aiheuttaa turvallisuusuhkia Suomelle. Ylen uutisoinnissa esitettiin suojelupoliisin tekemä arvio, että liikekannallepano ei olisi lisännyt Suomeen kohdistuvia turvallisuusuhkia, kun toisaalta perussuomalaisien ja kokoomuksen kansanedustajat esittivät huoltansa kansallisen

turvallisuuden osalta. Opposition kansanedustajat esittivät hallitukselle kritiikkiä siitä, kuinka turismiviisumiasiassa ei ole saatu tehtyä riittävän ripeitä ja perusteltuja ratkaisuja vaikka kansallisen turvallisuuden vaarantumisen riskit on asiassa nousseet esille. Viisumiasiassa oikeuskansleri Tuomas Pöysti kuvasi, että EU:n viisumissäännöstöstä voidaan poiketa kansallisen turvallisuuden vaarantamisen epäilyn perusteilla. (Yle 22.9.2022b; Yle 22.9.2022c; Yle 22.9.2022a; Yle 23.9.2022; Yle 24.9.2022; Yle 29.9.2022a.)

”Suojelupoliisi tekee jatkuvaa arviota maahantulijoiden muodostamasta mahdollisesta uhasta. Supon mukaan liikekannallepano ei ole muuttanut merkittävästi Suomeen kohdistuvaa turvallisuusuhkaa. Supo on aiemmin arvioinut, että Venäjän kansalaisten matkustus turistiviisumeilla ei ylipäätään uhkaa kansallista turvallisuutta. [...] Hybridiosaamiskeskuksen Smithin mukaan kiristynyt viisumipolitiikka hillitsee maahan pyrkivien määrää. Tutkimusjohtaja ei pidä todennäköisenä sitä, että venäläiset pyrkisivät sankoin joukoin Suomeen. – Se on asia, mitä ei voi sulkea pois. Massavirran tunkeutuminen Suomeen on kuitenkin hyvin epätodennäköistä. Yksi syy siihen on se, että vain ne joilla viisumi jo on, voivat tehdä sen nopeasti, ja ne joilla sitä ei ole, joutuvat kuitenkin sitä ensin hakemaan. Viisumin saaminen on hankaloitunut ja kallistunut, Smith summaa.” (Yle 22.9.2022b.)

”Ylen tietojen mukaan viranomaiset harkitsevat nyt vakavasti sitä, pitäisikö Suomeen tuleviin venäläisiin liittyvää turvallisuusarviota kiristää Venäjän aloittaman osittaisen liikekannallepanon myötä. [...] Nyt selvitetään, voisiko esimerkiksi Schengen-sääntöjen tai nykyisten kansallisten lakien nojalla tiukentaa turistiviisumien käyttöä. Suojelupoliisin mukaan liikekannallepano ei ole muuttanut merkittävästi Suomeen kohdistuvaa turvallisuusuhkaa. Supo on aiemmin arvioinut, että Venäjän kansalaisten matkustus turistiviisumeilla ei uhkaa kansallista turvallisuutta, eikä sen kanta ole Supon mukaan muuttunut.” (Yle 22.9.2022c.)

”Oikeuskansleri Tuomas Pöysti kertoo pitäneensä jo pitkään perusteltuna, että Suomessa valmisteltaisiin ja selvittäisiin mahdollisuutta EU-pakotelainsäädäntöä täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön. Pöystin mukaan Suomessa on ollut tarve kansallisen pakotelainsäädännön sekä muun lainsäädännön valmisteluun ja selvittämiseen, jotta voitaisiin vastata matkustamiseen ja siihen liittyviin huoliin kansalliselle turvallisuudelle ja kansainvälisille suhteille. [...] Kansallisen turvallisuuden vaarantaminen on peruste, jolla viisumi voidaan peruuttaa EU:n viisumissäännöstössä. – Vakava uhka kansalliselle turvallisuudelle on myöskin peruste rajaliikenteen rajoittamiselle suomalaisessa rajaturvallisuuslaissa, Pöysti sanoo. Turvallisuustilanteen arviointi kuuluu ensijaisesti kansallisille viranomaisille. Yksittäisten ihmisten osalta arvion tekee rajaviranomainen eli maahanpääsyn osalta rajavartiolaitos. Viisumihakemuksia taas käsittelevät ulkoministeriö ja Suomen konsulaatit.” (Yle 22.9.2022a.)

”Puheenjohtaja Riikka Purra (ps.) ihmettelee, miten Suomi pystyy nyt rajoittamaan turistiviisumien käyttöä, kun kuukausien ajan sen on kerrottu olevan oikeudellisesti mahdollista. [...] Kansainvälisen oikeuden mukaan turvapaikan hakeminen on kuitenkin perusoikeus. Suomen uutta rajavartiolakia on kritisoitu, että myös poikkeustilanteissa turvapaikkaa pitäisi voida hakea muualtakin kuin Helsinki-Vantaan

lentoasemalta. Esimerkiksi eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan keskittäminen ei saa loukata kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen. Purran mukaan kritiikki ei kuitenkaan tee lainsäädännöstä väärää. – Saahan sitä kritisoida, mutta se on Suomen voimassa olevaa lainsäädäntöä. Se on nimenomaan tehty tilanteita varten, jossa kansallinen turvallisuus tai muut tärkeät tekijät menevät turvapaikan hakemisen oikeuden edelle.” (Yle 23.9.2022.)

”Kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo moittii hallituksen hidasta päätöksentekoa venäläisten turistien Suomeen tulon estämisessä. Kokoomuksen puheenjohtajapäivillä Hämeenlinnassa puhuneen Orpon mukaan Venäjältä pakoon lähtevät reserviläiset voivat muodostaa Suomelle turvallisuusuhan. [...] Orpo linjasi, että Suomen ei pidä ottaa Venäjältä mahdollisesti laajoin joukoin tulevia reserviläisiä vastaan turvapaikanhakijoina. – Riski turvallisuusuhkista joukossa on ilmeinen. Meidän on asetettava kansallinen turvallisuus etusijalle. Kokoomus ja oppositio hoitivat kesällä rajalainsäädännön kuntoon. Meidän näkemyksemme tarvitaan tässäkin tilanteessa, Orpo sanoi.” (Yle 24.9.2022.)

”Hallituksen periaatepäätös venäläisten Suomeen kohdistuvan turistimatkojen rajoittamisesta on suurimpien oppositiopuolueiden mielestä oikea päätös, mutta päätös on pahasti myöhässä. [...] Perussuomalaisen Purran mielestä tärkeintä oli, että hallitus lopulta löysi perustelut venäläisten turistimatkojen estämiselle. – Tämä on Suomen oma kansallinen päätös, joka siis osoittautui mahdolliseksi, vaikka sekä pääministeri että monet muut ministerit ovat sanoneet, että se ei ole mahdollista, Purra huomautti. Purra arvioi, että myös turvallisuusnäkökulma olisi ollut kelpo perustelu. Perussuomalaisen Purra nostaa yhtenä ongelmana esille venäläisten kiinteistöomistukset Suomessa. – Venäläiset ostavat kiinteistöjä Suomesta enemmän kuin koskaan. Tällaisia seikkoja on välttämättä tarkasteltava hyvin tiiviisti kansallisen turvallisuuden näkökulmasta, Purra linjasi. Kokoomuksen Orpon mielestä kansainvälisten suhteiden vaarantuminen on hyvä perustelu, mutta muitakin perusteita olisi ollut tarjolla. – Rajavartiolaitos uudessa muodossaan mahdollistaa sen, että jos kansalliselle turvallisuudelle, yleiselle järjestykselle, syntyy uhkaa laajamittaisen maahantulon tilanteessa, niin silloin raja voidaan sulkea.” (Yle 29.9.2022a.)

Yle uutisoi Nord Stream -kaasuputkessa tapahtuneesta räjähdyksestä. Tässä yhteydessä kansallinen turvallisuus mainitaan ulkopoliittisen instituutin tutkija Sini-kukka Saaren toimesta, kun hän kuvaa, että räjäytykseen liittyen Venäjä pyrki suuntaamaan huomiota pois Ukrainasta siten, että eri maat kiinnittäisivät huomiotaan kohti omaa kansallista turvallisuuttaan. (Yle 29.9.2022b.)

”Nord Stream -kaasuputkien räjähdyksissä mielenkiintoisinta on, että Putin on näyttänyt voivansa yllättää kansainvälisen yhteisön, arvioi kansainvälisen politiikan asiantuntija, konsulttitoimisto Nordic West Officen toimitusjohtaja Risto E.J. Penttilä torstaina Ylen A-Talkissa. [...] Tampereen yliopiston kansainvälisen politiikan professori Pami Aalto arveli, että Nord Stream -putkien räjäytysten taustalla olisi Venäjän strateginen sumutusyritys, jonka tarkoituksena olisi suunnata länsimaiden huomiota tiettyyn asiaan. – Niitä mahdollisia paikkoja, joihin Venäjä pystyy vaikuttamaan ei voida suojata kaikkia yhtä aikaa. Se on mahdotonta jäniksen perässä juoksemista. Nyt täytyisi

pitää pää kylmänä ja katse selkeänä sen suhteen, että mihin paukut laitetaan, Aalto sanoi.– Venäjä haluaa, että me hypätään yhteen junaan, kun niitä on monta, Aalto sanoi. Ulkopoliittisen instituutin johtava tutkija Sinikukka Saari oli A-Talkissa samoilla linjoilla. Hän arvioi, että Venäjä pyrki pyrki siirtämään lännen huomion pois Ukrainasta. – Ehkä sitten kun maat keskittyvät enemmän tähän omaan kansalliseen turvallisuuteensa, niin saattaa unohtua se kaikkein merkittävin asia, eli Ukrainan sota ja Ukrainan suvereniteetin puolustaminen.” (Yle 29.9.2022b.)

Suomen Nato-hakuprosessiin liittyvässä uutisoinnissa johtaja Tuomas Forsberg esitti, että Suomelle tulevat hyödyt voisivat jäädä pieneksi, jos Suomi kiiruhtaisi yksin Natoon. Samassa yhteydessä puolustusvaliokunnan puheenjohtaja kansanedustaja Antti Häkkänen kuvasi, että Suomen tulisi edetä hakuprosessissa ”käsi kädessä” Ruotsin kanssa, kuvaten kuitenkin molempien osapuolten olevan tietoinen siitä, että oma prosessi ja oma kansallinen turvallisuus on katsottava ensisijaisesti. (Yle 7.10.2022.)

”Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin johtajan Tuomas Forsbergin mukaan Suomen saama hyöty jäisi hyvin pieneksi, jos maa päättäisi kiiruhtaa Natoon ennen Ruotsia. Turkki vitkuttelee Ruotsin Nato-jäsenyyshakemuksen hyväksymistä. Eduskunnan puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Antti Häkkänen (kok.) arvioi Ilta-Sanomien haastattelussa aiemmin viikolla, että samanaikaisesta liittymisestä voisi tinkiä. Häkkäsen mukaan Suomen pitää pystyä tekemään asiassa myös omia ratkaisuja. – Ensisijaisesti tietysti mennään Ruotsin kanssa käsi kädessä, mutta uskon, että molemmat osapuolet ymmärtävät sen, että tässä katsotaan ensisijaisesti omaa prosessia ja omaa kansallista turvallisuutta, Häkkänen sanoi Ilta-Sanomille.” (Yle 7.10.2022.)

Yksittäisenä uutisointina Yle uutisoi kuinka kansanedustaja Jari Kinnusen veti jättämänsä lakialoitteen pois. Lakialoite käsitteli kaksoiskansalaisuuden rajojen tiukentamista sellaisissa tehtävissä, jotka ovat valtion turvallisuuden kannalta tärkeitä. Lakialoitteessa Kinnunen esitti, että sääntelyä tulisi ulottaa myös muihin, kansallisen turvallisuuden kannalta ”merkittäviin virkoihin.” (Yle 18.10.2022.)

”Kokoomuksen kansanedustaja Jari Kinnunen vetää pois lakialoitteensa, jossa valtion turvallisuuden kannalta tärkeisiin virkoihin ei enää nimitettäisi muita kuin syntyperäisiä Suomen kansalaisia. [...] Aloitteessa ehdotettiin, että valtion kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeisiin virkoihin ei jatkossa voitaisi nimittää kuin sellaisia Suomen kansalaisia, joilla ei ole, taikka ei ole ollut jonkun toisen maan kansalaisuutta, eikä sellaista, joka on tai on ollut kansalaisuudeton. Käytännössä tämä tarkoittaa syntyperäistä suomalaista, koska lakialoite karsisi myös kaksoiskansalaiset tärkeistä viroista. Tällä hetkellä Suomessa lähinnä vain presidentin pitää olla syntyperäinen Suomen kansalainen. Kaksoiskansalaisuus voi nykyisinkin olla esteenä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirkoihin, jos sen katsotaan vaarantavan Suomen turvallisuutta. Kinnunen mukaan sääntelyä voisi ulottaa myös joihinkin muihin, kansallisen turvallisuuden kannalta merkittäviin virkoihin.” (Yle 18.10.2022.)

Mielenkiintoisena kansalliseen turvallisuuteen liitettynä pidän Ylen uutista, jossa porojen kuvattiin voivan vahvistaa kansallista turvallisuutta huoltovarmuuden kautta (Yle 27.10.2022). Yksittäisenä uutisena tämän merkittävyys lienee pieni, mutta osoittaen toisaalta varsin kiehtovasti, kuinka esimerkiksi vaikka porotalouteen liittyvät asiat voidaan tulkita olevan Suomen huoltovarmuuden kannalta merkittävä osa kansallisen turvallisuuden alaa.

”Lapin varautumisjohtajan mukaan poron merkitys huoltovarmuudelle on syytä selvittää. [...] Tässä jutussa listaamme kolme asiaa, miten porot voivat vahvistaa kansallista turvallisuutta. [...] 1. Poronliha parantaa huoltovarmuutta [...] 2. Maaston tuntevilla poronhoitajilla on rooli rajaturvallisuudessa. Suomen Venäjän vastaisella itäraajalla on porosteaitaa 750 kilometriä. Itse aita ei pidättele muuta kuin poroja, mutta poronhoitajien läsnäolo rajalla on tärkeää. [...] 3. Historia opettaa: porot olivat apuna sodissa. Poroilla on ollut rooli sodissa lihana ja kulkuvälineenä sekä lämpösuojana.” (Yle 27.10.2022.)

Vuonna 2022 Yle uutisoi tiedustelulakeihin liittyen, kuinka ne ovat vahvistaneet turvallisuusuhkien torjuntaa. Yle siteerasi eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtaja kansanedustaja Mika Karia, joka totesi tiedustelulakien tulleen ”oikeaan aikaan” käyttöön ja kuinka tiedustelulakien avulla on voitu vahvistaa päättäjien tilannetietoisuutta turvallisuustilanteesta ja mahdollisuutta muokata/uudistaa lainsäädäntöä erilaisten turvallisuusuhkien torjumiseksi. (Yle 22.12.2022.)

”Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokuntaa johtava Mika Kari (sd.) puolustaa viranomaisten niukkaa tiedotuslinjaa. [...] Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokuntaa johtava Kari puolustaa viranomaisten varovaista tiedotuslinjaa. – Näihin niin tiedustelutoimintaan kuin turvallisuussalaisuuksien luovuttamiseen liittyvissä tutkimuksissa on kyse herkistä asioista. Haluan antaa viranomaisillemme työrauhan asioiden selvittämisessä, Mika Kari sanoo. Kesällä 2019 voimaan tulleet siviili- ja sotilastiedustelulait osuivat Karin mielestä oikeaan aikaan. – En luonnollisesti halua kommentoida millään tavalla näitä tutkinnassa olevia asioita, mutta yleisesti voi todeta, että tiedustelulait ovat antaneet viranomaisillemme aikaisempaa paremmat mahdollisuudet ennalta torjua ja tietenkin tutkia myös tätä kansallisen turvallisuuden vakavaa vaarantamista. – Vuonna 2019 voimaan tulleet lait tulivat kyllä kreivin aikaan, ei hetkeäkään liian aikaisin, kun katsoo tätä maailman tilannetta ja siinä liikkuvia erilaisia turvallisuuteemme vaikuttavia asioita, Kari kiittelee edellisen eduskunnan päätöksiä. Tiedustelulakien avulla on Karin mukaan vahvistettu myös päättäjien tietoisuutta turvallisuustilanteesta. – Tiedustelulait tuovat valtion ylimmälle johdolle tilannekuvaa ja tietoisuutta niistä uhista, jotka kansallista suvereniteettiamme voivat vaarantaa. – Tämä mahdollistaa myös lainsäädännön muokkaamista ja uudistamista erilaisia turvallisuusuhkia torjumaan. Kyse on tietoisuuden ja varautumisen lisääntymisestä erilaisia uhkia kohtaan.” (Yle 22.12.2022.)

Suojelupoliisin turvallisuus selvitystoimintaan liittyen Yle uutisoi Kelan työntekijänä olleen henkilön työsuhteen päättymisestä, jolla oli ollut Venäjän kaksoiskansalaisuus. Uutisessa suojelupoliisi kuvasi tekevänsä aina yksittäistapaukseen liittyvän kokonaisarvion, jossa kaksoiskansalaisuus on vain yksi osa kokonaisuutta. Turvallisuus selvitysten yhteydessä suojelupoliisi kuvasi selvittävänsä ulkomaansidonnaisuuksia, koska ne voivat olla osa kansallista turvallisuutta. (Yle 29.12.2022b.)

”Yhden kaksoiskansalaisen työsuhte päätettiin, toista ei otettu mukaan Kelaan projektiin. Kelan alihankkijalle töihin hakenut mies oli viimeksi käynyt Venäjällä 15-vuotiaana. [...] Jos turvallisuus selvityksen yhteydessä selvitetään työnhakijan ulkomaansidonnaisuuksia, kaksoiskansalaisuus ei ole lähtökohtaisesti yksinään sellainen asia, joka selvityksen tilaajalle ilmoitettaisiin. Supo kertoo aina tekevänsä yksittäistapaukseen liittyvän kokonaisarvion, jossa toisen maan kansalaisuus on yksi osa kokonaisuutta. Supon mukaan ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen suojaa paitsi kansallista turvallisuutta, myös selvityksen kohteena olevaa työntekijää. Hänen osaltaan vähenee uhka joutua autoritäärisen valtion painostustoimien kohteeksi siksi, että hän työskentelee Suomessa tietynlaisessa tehtävässä.” (Yle 29.12.2022b.)

5.4.2 Kansallinen turvallisuus Ilta-Sanomien mediasisällöissä

Ilta-Sanomien mediasisältöjen analyysin kokonaisuudessa on huomionarvoista, että analyysin aikana kansallisen turvallisuuden alaan liittyviä sisältöjä ei löydetty vuosilta 2001, 2004, 2005, 2007, 2009, 2010, 2012 ja 2014 (vrt. Yle). Seuraavassa kuvataan Ilta-Sanomien uutisisältöjä niiden vuosien osalta, joiden aikaisista uutisoinneista löydettiin kansallisen turvallisuuden mainintoja.

5.4.2.1 Vuodet 2002, 2003, 2006, 2008, 2011 ja 2013

Vuosina 2002, 2003, 2006, 2008, 2011 ja 2013 Ilta-Sanomien uutisoi kerran kunakin vuonna kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Sisällöllisesti uutiset käsittelivät viranomaisten arkistoiman aineiston salassapitoa (Ilta-Sanomien 11.11.2002), tietovuotoa (Ilta-Sanomien 7.11.2003), Suomen Sisu-liikkeen julkaisemia Muhammad-pilakuvia (Ilta-Sanomien 13.2.2006), Pohjoismaiden turvallisuusyhteistyötä (Ilta-Sanomien 12.1.2008), sotatarvikkeiden tullivapauden arviointia (Ilta-Sanomien 28.9.2011) sekä kyberturvallisuutta ja juuri julkaistua Suomen kyberturvallisuusstrategiaa (Ilta-Sanomien 26.1.2013).

Vuoden 2002 uutisoinnissa käsiteltiin suojelupoliisin kassakaapissa olevaa listaa henkilöistä, joiden esitetään toimineen yhteistyössä Itä-Saksan Stasi-

tiedustelupalvelun kanssa Suomessa. Uutisessa oikeustieteen professori Olli Mäenpää otti kantaa asiakirjojen julkisuuteen ja yhteiskunnalliseen merkitykseen. Uutisessa Mäenpää käyttää kansallisen turvallisuuden käsitystä ja kuvaa, että hän ei ymmärrä, miten ”papereiden julkistaminen saattaisi vaarantaa jopa kansallista turvallisuutta”. (Ilta-Sanomat 11.11.2002.)

”Hän vaatii henkilöiden oikeusturvaan ja yksityisyyden suojaan vedoten, että 12 vuotta kassakaapissa pidetystä listasta olisi käynnistettävä esitutkinta. Paineet kasvavat Itä-Saksan Stasi-yhteistyöstä epäiltyjen 20 suomalaisnimen listan ottamiseksi esille suppon kassakaapista. [...] Mäenpää painottaa vielä ilmaisua voi julkistaa, jos siis viranomainen niin katsoo tarpeelliseksi. Pelkkä aineiston huomattava yhteiskunnallinen merkitys ei oikeuta araan aineiston julkistukseen. - Suojelupoliisin tehtävä on selvittää listan tietojen todenperäisyys. Jos tieto on nyky-yhteiskunnan kannalta merkityksellistä, se tulisi tutkia. Mäenpää on erityisesti yksityisyydensuoja- ja salassapitokysymysten asiantuntija. Hänen mukaansa nykyinen tilanne ei ole hyvä. ? Mikä tahansa vaihtoehto nykytilannetta parempi? Jos taas tutkinnassa ilmenee, että kyse on epäluotettavasta lähteestä saadusta disinformaatiosta, tieto voidaan perustellusti julkistaa sellaiseksi, arvioi Mäenpää. - Asioiden avoin selvittäminen poistaisi monta sellaista epäselvyyttä, jota tässä julkisessa keskustelussa on nyt mukana. Melkein mikä tahansa vaihtoehto on nykyistä tilannetta parempi, Mäenpää summaa. Toisaalta Mäenpää ei ymmärrä, miten lakkautetun Itä-Saksan tiedustelupalvelun papereiden julkistaminen saattaisi vaarantaa jopa kansallista turvallisuutta. Myöskään sisäministeri Ville Itälä (kok) ei halua määritellä uhkia. Hänen mukaansa Stasi-listojen julkistamisesta päättää supo.” (Ilta-Sanomat 11.11.2002.)

Vuoden 2003 uutisoinnissa kansallinen turvallisuus kytkettiin tietovuotoihin. Tässä yhteydessä tietovuotojen riskivaikutus esitettiin koskevan lähinnä yritysten ja yksityisten henkilöiden tasoja, eikä niinkään kansallista turvallisuutta. (Ilta-Sanomat 7.11.2003.)

”Myy kone, niin myyt sisällön. Tietovuotoja on ruodittu korkean profiilin jutuissa, joissa suurten yritysten tai valtionhallinnon salaisia tietoja on päässyt julkisuuteen tai kilpailijoille. Todellisuus on se, että tietovuotoja tapahtuu koko ajan, kun käytetyt tietokoneet vaihtavat omistajaa. Vuodot eivät välttämättä ole kansallista turvallisuutta järkyttäviä, mutta yritystasolla tai henkilökohtaisessa mielessä ne voivat kirpaista melkoisesti.” (Ilta-Sanomat 7.11.2003.)

Vuoden 2006 uutisoinnissa käsiteltiin muslimeja koskevia kuvia, joita Suomen Sisu-liike oli julkaissut. Suuren valiokunnan puheenjohtajan Jari Vilén kuvasi uutisessa, että kuvien julkaisijat ovat valmiita vaarantamaan kansakunnan turvallisuutta, koska se loukkaa ”syvästi muslimien uskonnollisia tunteja ja arvoja”. Kuvien julkaisuun otti kantaa myös suojelupoliisi, joka tässä yhteydessä katsoi, että Muhammad-pilakuvat eivät uhkaa Suomen kansallista turvallisuutta. (Ilta-Sanomat 13.2.2006.)

”Kokoomuksen Verkkouutiset.fi-palvelun mukaan eduskunnan suuren valiokunnan puheenjohtaja Jari Vilén (kok.) vaatii viranomaisia puuttumaan kuvien julkaisuun Suomessa. - On erittäin valitettavaa, että maassamme on tahoja, jotka vastuuttomasti ovat valmiit vaarantamaan koko kansakunnan turvallisuuden. Kaikille Suomessa on varmasti tehty selväksi, että kuvien julkaiseminen loukkaa syvästi muslimien uskonnollisia tunteita ja arvoja, Vilén sanoi. [...] Lisäys klo 15.36: STT:n mukaan suojelupoliisi katsoo, etteivät Suomen Sisun julkaisemat Muhammad-pilakuvat uhkaa Suomen kansallista turvallisuutta. Suojelupoliisin apulaispäälikön Hannu Moilasen mukaan Supo ei ole pilakuvien suhteen toimivaltainen vaan asia kuuluu rikospoliisille.” (Ilta-Sanomat 13.2.2006.)

Vuoden 2008 uutisoinnissa käsiteltiin ulkoministeri Ilkka Kanervan esittämää näkemystä siitä, että Suomen tulisi pitää tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden kesken. Kanervan mukaan tämä ei saisi kuitenkaan korvata Suomen omaa kansallista puolustusta, Nato-jäsenyyttä tai EU:n turvatakuita. Kansallisen turvallisuuden käsitys nousee esille, kun Kanerva kuvaa ettei Pohjoismaiden yhteistyö ole suora ratkaisu Suomen kansallisen turvallisuuden hoitamisessa. (Ilta-Sanomat 12.1.2008.)

”Kanervan mielestä tiiviimpää yhteistyötä tarvitaan puolustusvälinehankinnoissa, meriturvallisuuden valvonnassa sekä kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Kanervan mukaan pohjoismaiden yhteistyö ei voi kuitenkaan korvata mahdollista Nato-jäsenyyttä, EU:n turvatakuita eikä Suomen omaa kansallista puolustusta. - Tämän ei ole tarkoitus olla sellainen ratkaisu, jolla hoidettaisiin meidän kansallinen turvallisuutemme. Ne asiat on hoidettava omilla toimillamme, painotti Kanerva.” (Ilta-Sanomat 12.1.2008.)

Vuoden 2011 uutisoinnissa käsiteltiin sotatarvikkeiden tullimaksuja ja sitä, kuinka Suomi oli tulkinnut 1990-luvulla, että EU:n perussopimuksen kansallisen turvallisuuden poikkeussäännöksen nojalla sotatarvikkeiden tullivapaa tuonti olisi mahdollista (Ilta-Sanomat 28.9.2011).

”Suomen pitää kuitenkin maksaa myös tullimaksujen korot vuodesta 1998 lähtien. Maksujen taustalla on väärä tulkinta, jonka Suomen hallitus teki EU-laista 1990-luvulla. Hallitus luuli, että sotatarvikkeita voi tuoda tullitta. Näkemyksen mukaan EU:n perussopimus olisi sallinut poikkeukset, kun kyseessä on kansallinen turvallisuus.” (Ilta-Sanomat 28.9.2011.)

Vuoden 2013 uutisoinnissa esillä oli tietoverkkojen ja kyberturvallisuuden merkitys, jonka kuvattiin olevan ”vähintään yhtä keskeinen osa” kansallista turvallisuutta kuin sotilaallinen puolustuskyky ja -tahto. Uutisessa kuvattiin juuri julkaistun kyberturvallisuusstrategian sisältöjä. (Ilta-Sanomat 26.1.2013.)

”Tietoyhteiskunnalle elintärkeiden tietoverkkojen ja niiden varaan rakennettujen toimintojen turvaaminen eli kyberturvallisuus on vähintään yhtä keskeinen osa kansallista turvallisuutta kuin sotilaallisen puolustuskyvyn ja -tahdon ylläpito. Hallituksen torstaina vahvistama Suomen ensimmäinen kyberturvallisuusstrategia määrittelee

kymmenen keskeistä linjausta maamme kyberturvallisuuden kehittämiseksi siten, että vuonna 2016 Suomi on maailmanlaajuinen edelläkävijä kyberuhkiin varautumisessa ja niiden aiheuttamien häiriötilanteiden hallinnassa.” (Ilta-Sanomat 26.1.2013.)

5.4.2.2 Vuodet 2015–2016

Vuosien 2015–2016 välisenä aikana Ilta-Sanomat uutisoi yhteensä kahdeksan kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2015 kuusi kertaa ja vuonna 2016 kaksi kertaa.

Vuoden 2015 uutiset käsittelivät tapausta, jossa irakilaiskaksosia epäiltiin 11:stä terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä murhista (Ilta-Sanomat 12.12.2015), Irakissa tapahtunutta itsemurhaiskua (Ilta-Sanomat 14.9.2015), turvapaikanhakijoiden mahdollisia uhkia kansalliselle turvallisuudelle (Ilta-Sanomat 28.9.2015), tiedustelun merkitystä kansainvälisessä politiikassa (Ilta-Sanomat 27.6.2015) ja tiedustelulainsäädännön säätämisen tarvetta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi (Ilta-Sanomat 16.1.2015; Ilta-Sanomat 14.1.2015).

11:stä terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä murhista epäiltyinä olleiden irakilaiskaksosten tapaukseen liittyen suojelupoliisin asiantuntija otti kantaa kuvaten, että suojelupoliisin tehtävänä on tunnistaa ja etsiä turvapaikanhakijoiden joukosta henkilöitä, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Tässä yhteydessä terrorismin tuottamat uhat lähentyvät keskeisesti kansallisen turvallisuuden suojaamisintressien kanssa. (Ilta-Sanomat 12.12.2015.)

”Terroristijärjestö Isinin riveissä suoritetuista murhista epäillyt 23-vuotiaat irakilaiskaksokset vangittiin perjantaina Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Heidät vangittiin todennäköisin syin epäiltyinä 11:stä terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta. [...] Suojelupoliisin ylitarkastaja Tuomas Portaankorva kertoo, että Isis on uhonnut soluttautuvansa turvapaikanhakijavirtoihin. Tässä valossa Supo suhtautuu tilanteeseen vakavasti: – Otamme mahdollisuuden huomioon. Tehtävämme on etsiä ja tunnistaa turvapaikanhakijoiden joukosta henkilöt, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomat 12.12.2015.)

Vuonna 2015 Ilta-Sanomat uutisoi siitä, kuinka Isis-terroristijärjestön Irakissa tekemän itsemurhaterroristi-iskun tekijänä olisi ollut suomalainen henkilöä. Tässä yhteydessä suojelupoliisi otti jälleen kantaa siihen, että tällaisten asioiden yhteydessä suojelupoliisi pyrkii tekemään tiedustelutiedon avulla arviota siitä vaikuttavatko teot kansalliseen turvallisuuteen. (Ilta-Sanomat 14.9.2015.)

”Epäily suomalaisesta itsemurhaiskun tekijästä Irakista pakottaa suojelupoliisin miettimään kansallista turvallisuutta. [...] Äärijärjestö Isis on julkaissut Twitter-viestin, jonka mukaan suomalaismies on tehnyt itsemurhaiskun Irakissa. Itsemurhaiskun

tehnyt olisi porilainen mies, jolla on pakistani-laista taustaa. – Jos tieto pitää paikkansa, kyseessä olisi ensimmäinen suomalainen itsemurhaiskun tekijä, ylitarkastaja Tuomas Portaankorva sanoo IS:lle. [...] Twitter-viestin mukaan mukaan Abu Hurairah Finlandi -taistelunimeä käyttänyt mies olisi tehnyt autopommi-iskun Irakin armeijan tukikohtaan Pohjois-Irakissa. Mahdollinen isku tapahtui lauantaina. Portaankorva sanoo, että iskujen mahdollisuus on ollut olemassa, kun Suomesta osallistutaan väkivaltaiseen toimintaan konfliktialueella. – Pyrimme tiedustelutietojen avulla selvittämään yksityiskohtia, joita tapaukseen liittyy ja arvioimaan kansalliseen turvallisuuteen liittyviä uhkia. Isisiin liittynyt mies oli lähettänyt talvella ja keväällä uhkaavia nettiviestejä. Viestit oli osoitettu muun muassa perussuomalaisille ja Suomen hallitukselle. Suomen keskusrikospoliisi on tutkinut uhkauksia.” (Ilta-Sanomat 14.9.2015.)

Turvapaikanhakijoiden mahdollisesti luomien uhkien alassa mielenkiintoisena uutisena pidän Ilta-Sanomien 28.9.2015 julkaisemaa juttua, jossa Poliisihallituksen asiantuntija esittää, ettei poliisissa nähdä suurta riskiä siinä, ”että turvapaikanhakijoiden mukana tulisi Suomeen erityisen vaarallisia ihmisiä”. Vastaavasti samaan asiaan liittyen suojelupoliisin asiantuntija kuvaa, kuinka suojelupoliisissa terrorismiyhteyksien vuoksi suojelupoliisin ”tarkkailtavien listalla on jo ollut joukossa myös turvapaikanhakijoita”. (Ilta-Sanomat 28.9.2015.) Tämän uutisoinnin näkymässä voidaan tulkita, että sisäisen turvallisuuden piirissä toimivalle poliisille uhkakuvat eivät olisi samat kuin kansallisen turvallisuuden piirissä toimivalle suojelupoliisille. Tässä esitetyt näkökulmat ovat yksittäisiä, mutta ne luovat mielenkiintoisen näkymän siihen, kuinka turvallisuusviranomaisten tekemissä julkilausumissa kansallisen turvallisuuden uhkina pidettäviä asioita voidaan ymmärtää eri viranomaisissa.

”–Me emme näe suurena riskinä, että turvapaikanhakijoiden mukana tulisi Suomeen erityisen vaarallisia ihmisiä, Timo Kilpeläinen kommentoi STT:lle. [...] Suojelupoliisissa näkemys asiasta on aavistuksen pessimistisempi kuin Poliisihallituksessa. Supon vastuulla on seuloa henkilöt, jotka voisivat vaarantaa kansallista tai valtion turvallisuutta. Supon viestintäpäällikkö Jyri Rantala sanoo, että terrorismiyhteyksien takia tarkkailtavien listalla on jo pitkään ollut joukossa myös turvapaikanhakijoita. – Se on luonnollista, koska suurin osa heistä tulee radikaali-islamistisen terrorismin tukialueilta. On merkkejä, että turvapaikanhakijoiden osuus kohdehenkilöiden ryhmässä kasvaa, kun turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyy, Rantala sanoo.” (Ilta-Sanomat 28.9.2015.)

Vuonna 2015 Ilta-Sanomat uutisoi kahdesti tietoliikennetiedustelun merkityksestä ja tiedustelulainsäädännön valmistelun tarpeesta ja pikaisesta käynnistämisestä. Näissä uutisissa huomio kiinnittyi suoraan tiedustelulainsäädännön säätämisen tarpeeseen ja siihen, kuinka säädettävillä toimivaltuuksilla voitaisiin parantaa kansallisen turvallisuuden tilaa. Verkossa tapahtuvien tiedustelutoimien esitettiin olevan ”nykymaailmassa erottamaton osa itsenäistä puolustuskykyä ja kansallista turvallisuutta”. (Ilta-Sanomat 14.1.2015; Ilta-Sanomat 16.1.2015.)

”STT:n saaman mietintöluonnoksen mukaan ryhmä esittää, että viranomaiselle annettaisiin mahdollisuus rajat ylittävän tietoliikenteen tiedusteluun. Tietoliikennetiedustelu olisi mahdollista kansallista turvallisuutta vaarantavista uhista. Tietoliikennetiedustelua toteuttaisiin mietintöluonnoksen mukaan Puolustusvoimien tiedustelulaitos. Tiedustelulla pyrittäisiin tukemaan valtion ylimmän johdon päätöksentekoa ja parannettaisiin viranomaisten mahdollisuutta torjua uhkia.” (Ilta-Sanomat 14.1.2015.)

”Suomi on tällä hetkellä aseeton verkossa, sillä turvallisuusviranomaisillamme ei ole lainsäädännöllisiä valtuuksia ja välineitä ulkomaan henkilö- ja tietojärjestelmätiedusteluun ja sen tuomaa kykyä tunnistaa ja torjua maahamme kohdistuvia uhkia. Globalisoituneessa ja digitalisoituneessa maailmassa Suomi ei ole immuuni tietoverkkojen kautta harjoitettavalle, kansallisen turvallisuutemme kannalta vaaralliselle tiedustelutoiminnalle tai tietoverkkojen kautta toteutettaville hyökkäyksille. [...] TIETOLIIKENNETIEDUSTELUN valvonta on toteutettavissa oikeusvaltion periaatteita kunnioittaen. Seuraavan hallituksen tulee pikaisesti käynnistää ajanmukaisen tiedustelulainsäädännön valmistelu. Verkkovalmiudet ovat nykymaailmassa erottamaton osa itenäistä puolustuskykyä ja kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomat 16.1.2015.)

Suomeen tulevien henkilöiden luomaan terrorismin uhkaan liittyen Ilta-Sanomat uutisoi kuinka Isis-terroristijärjestön tekemän terrori-iskun osalta Suomessa ei olisi syytä olla huolissaan. Uutisessa siteerattiin ulkoasianvaliokunnan varapuheenjohtaja Pertti Salolaista, joka esitti, että suomalaiset viranomaiset ovat ajan tasalla suomalaisiin kohdistuvista uhista. Utisen teemassa kansallisen turvallisuuden käsitys kytkettiin mukaan presidentti Niinistön Kultaranta-keskustelussa tekemään korostukseen, kuinka tiedustelu on tärkeä osa kansainvälistä politiikka ja kansallista turvallisuutta. (Ilta-Sanomat 27.6.2015.)

”Ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja Pertti Salolainen (kok.) sanoo, ettei suomalaisten tarvitse olla huolissaan turvallisuudestaan perjantain terrori-iskujen vuoksi. – Ei pidä mitään hätäkelloja soittaa. Tarvitsee olla normaalilla tavalla varuillaan siitä, että Suomikin saattaa olla kohteena, mutta vielä ei ainakaan sellaisesta ole mitään selkeää näyttöä, Salolainen sanoo. Salolaisen mukaan etenkin Isis, joka on kertonut olleensa Kuwaitin itsemurhaiskun takana, muodostaa uhan myös suomalaisille. [...] Salolainen vakuuttaa suomalaisten viranomaisten kuitenkin olevan ajan tasalla, mitä tulee suomalaisiin kohdistuviin uhkiin. – Suomalaiset viranomaiset ovat erittäin paljon valppaampia siitä, ketkä tänne tulevat ja, millä aikeilla. Meillä on erittäin tarkka seula siinä, mitä tapahtuu varsinkin niiden kohdalla, jotka ovat olleet Isisin riveissä taistelemassa. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö korosti Kultaranta-keskustelussa tiedustelun tärkeyttä osana kansainvälistä politiikkaa ja kansallista turvallisuutta. Salolainen muistuttaa, että hallitus on myös esittänyt hallitusohjelmassa lainsäädäntöä verkko-tiedustelulle ja ulkomaantiedustelulle.” (Ilta-Sanomat 27.6.2015.)

Vuonna 2016 Ilta-Sanomat uutisoi suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttarin ja sisäministeri Paula Risikon pitämästä tiedostustilaisuudesta, jossa käsiteltiin suojelupoliisin terrorismintorjunnan tilannekuvaa. Tiedostustilaisuudessa käsiteltiin hallituksen

ulko- ja turvallisuuspoliittisen ja sisäisen turvallisuuden selontekojen eduskuntakäsittelyyn. Tässä uutisessa Ilta-Sanomat referoi suojelupoliisin asiassa jättämästä lausunnosta keskeisiä kohtia, joissa todettiin muun muassa, että äärioikeistolainen PVL-liike ei tällä hetkellä vaaranna kansallista turvallisuutta. (Ilta-Sanomat 29.11.2016.)

”Suojelupoliisin päällikkö Antti Peltari avasi tiistaina terrorismitorjunnan tilannekuvaa sisäministerin Paula Risikon ja suojelupoliisin (kok) yhteisessä tiedotustilaisuudessa. Lausunto liittyy hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä sisäisen turvallisuuden selontekojen eduskuntakäsittelyyn. Ilta-Sanomat poimi Supon lausunnosta sen keskeiset kohdat. Suomen terrorismitilanne [...] 6. PVL ei tällä hetkellä uhkaa kansallista turvallisuutta. Liikkeen harjoittama katuväkivalta muodostaa kuitenkin konkreettisen turvallisuusuhkan erityisesti vähemmistöjä ja poliittisia vastustajia kohtaan.” (Ilta-Sanomat 29.11.2016.)

Yhdessä vuoden 2016 uutisessa käsiteltiin tiedustelulainsäädännön valmistelua. Tässä uutisessa todettiin tiedustelulakien säätämisen vaativan perustuslain muuttamista. Suojelupoliisin asiantuntijan esittämänä uutisessa esitettiin, että kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen edellyttää aktiivista tiedustelutoimintaa Suomen rajojen ulkopuolella, jotta ”lukuisa joukko kansallista turvallisuutta uhkaavia ilmiöitä” ei pääsisi vaikuttamaan Suomen rajojen sisällä. (Ilta-Sanomat 12.10.2016.)

”OIKEUSMINISTERIÖN työryhmä sai eilen valmiiksi oman raporttinsa luottamuksellisen viestin salaisuudesta. Kyseessä on osa tiedustelulainsäädännön uudistamista. Viranomaiset eivät ole saamassa rajatonta oikeutta kuunnella tai seurata kenen tahansa puheluita tai sähköposteja, vaan edelleen niin sanottuihin pakkokeinoihin tarvittaisiin tuomioistuimen lupa. Perustuslakia ollaan muutamassa niin, että viranomaiset saisivat kansallisen turvallisuuden uhan edessä rajoittaa viestin salaisuutta. [...] 1 Terrorismin torjunta. – Kun rikos on tapahtunut ja pommi on räjähtänyt, niin rikosta voidaan selvittää, mutta se voi olla jo vähän myöhäistä meidän näkökulmasta. Haluaisimme päästä kiinni tällaisiin hankkeisiin, jotka eivät Suomessa toteutuisi, Suojelupoliisin viestintäpäällikkö Jyri Rantala totesi. – On lukuisa joukko kansallista turvallisuutta uhkaavia ilmiöitä, joitten alkuperä on lähes poikkeuksetta Suomen rajojen ulkopuolella. Suojelupoliisi tai muu poliisi saa hankkia tietoa vain Suomessa olevan, yksittäisen tunnistettavan henkilön yksittäisestä konkreettisesta rikoksesta, Rantala muistutti.” (Ilta-Sanomat 12.10.2016.)

5.4.2.3 Vuodet 2017–2018

Vuosien 2017–2018 välisenä aikana Ilta-Sanomat uutisoi yhteensä 34 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2017 17 kertaa ja vuonna 2018 17 kertaa.

Vuoden 2017 uutisoinnit käsittelivät hyvin laajasti eri aiheita, mutta tiedustelulakien kokonaisuutta voisi pitää vuoden aikana toistuneena pääteemana. Uutisoinnin aiheina oli muun muassa tiedustelulakien säätämisen edellyttämät muutokset perustuslakiin (Ilta-Sanomat 15.4.2017), tiedustelulakien lakiluonnos (Ilta-Sanomat 25.4.2017), ehdotettu tiedustelulakivaliokunnan perustaminen (Ilta-Sanomat 29.5.2017), Helsingin Sanomien julkaisema sotilastiedustelutietoja koskenut juttu (Ilta-Sanomat 17.12.2017) ja Turussa tapahtuneet terroristisena tekoina epäillyt puukotukset (Ilta-Sanomat 22.8.2017b; Ilta-Sanomat 1.9.2017a).

Vuoden 2017 alussa puolustusministeri Jussi Niinistö esitti, että kansallista turvallisuutta tulisi parantaa alueloukkasasioissa. Niinistö halusi selvityttää mahdollisia lainsäädäntömuutoksia, joiden ”avulla voidaan paremmin vastata tunnuksettomaan sotilaalliseen uhkaan”. Uutisessa Niinistö esitti, että Suomessa tulisi voida vastata paremmin sellaisiin valtiollisten toimijoiden uhkiin, jotka eivät noudata kansainvälisen oikeuden periaatteita. Esimerkkinä tällaisesta käytettiin niin sanottujen ”vihreiden miehien” uhkia, joita ei voida tunnistaa minkään tietyn valtion asevoimien toiminoiksi. (Ilta-Sanomat 31.1.2017.)

”Puolustusministeri Jussi Niinistö (ps) haluaa parantaa kansallista turvallisuutta alueloukkauksissa. Niinistö selvityttää, tarvitaanko lainsäädäntömuutoksia, joiden avulla voidaan paremmin vastata tunnuksettomaan sotilaalliseen uhkaan. Suomen tulee hänestä voida paremmin vastata myös sellaisen valtiollisen toimijan aiheuttamaan uhkaan, joka ei noudata kansainvälisen oikeuden periaatteita. – Nykylainsäädännössä on vihreiden miesten mentävä aukko, Niinistö kirjoittaa blogissaan. Vihreillä miehillä hän viittaa sellaiseen sotilaalliseen joukkoon, joka ei kannu selkeästi toisen valtion asevoimien tunnuksia. Selvitystyötä varten on perustettu työryhmä, jolle on annettu aikaa toukokuun puoliväliin. Niinistö toivoo, että lainmuutosesitykset ehtivät eduskunnan käsittelyyn vielä kevätistuntokaudella.” (Ilta-Sanomat 31.1.2017.)

Ilta-Sanomat uutisoi hallituksen budjettiriihen yhteydessä tekemiä avauksia, joiden avulla kansallista turvallisuutta lisättäisiin. Avauksen ehdotuksina oli, että Suomen kansalaisuuden voisi ottaa pois ”niiltä kaksoiskansalaisilta, jotka ovat syyllistyneet terroritekoon”. Kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi esitettiin myös, että oleskeluluvan voisi perua, asettaa maahantulokieltoon tai lakkauttaa pakolaisaseman. Näiden keinojen kuvattiin olevan ”järeitä”, mutta ne kuitenkin huomioivat perustuslain ja kansainvälisten sopimusten rajat. (Ilta-Sanomat 1.9.2017b.)

”HALLITUS esitteli budjettiriihen yhteydessä joukon avauksia, joilla pyritään lisäämään kansallista turvallisuutta. Suunnitelmissa on muun muassa ottaa pois Suomen kansalaisuus niiltä kaksoiskansalaisilta, jotka ovat syyllistyneet terroritekoon. Hallituksen tavoitteena on mahdollistaa kansallisen turvallisuuden perusteella oleskeluluvan peruutus, maahantulokielto, kansalaisuuden menetys kaksoiskansalaisilta tai pakolaisaseman lakkautus. Hallitus linjasi myös, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneista

tehdään uhka-arvio ja heidät otetaan tarvittaessa säilöön. Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terhon mukaan uhka-arviot lisäävät merkittävästi turvallisuutta. – Mahdollisuudet havaita laajemmin uhkia paranevat, Terho sanoi. Terho arvioi, että hallituksen uudet keinot kansallisen turvallisuuden lisäämiseksi ovat järeitä. – Ne ovat niissä puitteissa, jotka perustuslaki ja kansainväliset sopimukset sallivat. Tämän enempää ei ole mahdollista tehdä tässä vaiheessa, Terho sanoi.” (Ilta-Sanomat 1.9.2017b.)

Tiedustelulakien säätämisen edellyttämä perustuslainmuutos luottamuksellisten viestien salaisuutta koskevan kohdan muuttamisessa nousi myös esille Ilta-Sanomien uutisoinnissa (Ilta-Sanomat 15.4.2017). Lisäksi tiedustelulakien lakiluonnoksen osalta uutisoitiin varsin monipuolisesti tiedustelulakien ilmoitusvelvollisuudesta eri rikosnimikkeiden rajojen suunnasta ja tiedustelutoiminnan valvonnan toteuttamisesta. Lakiluonnoksen käsittelyn yhteydessä korostui suojelupoliisin rooli ja toimivalta. (Ilta-Sanomat 25.4.2017.)

”Ehdotuksen mukaan perustuslain 10. pykälään tulisi uusi momentti: luottamuksellisten viestien salaisuutta voitaisiin rajoittaa, jos kansallinen turvallisuus on uhattuna.” (Ilta-Sanomat 15.4.2017.)

”Lakiluonnoksen mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee niin sanottuja ylitörkeitä rikoksia. Niitä ovat esimerkiksi ryöstö, raiskaus, ihmiskauppa, törkeä pahoinpitely sekä tahalliset henkirikokset. Siviilitiedustelulainsäädäntöä pohtinut työryhmä ei jättäisi suojelupoliisille harkintavaraa asiassa. Ilmoitus olisi tehtävä heti. Erityisasiantuntija Heli Heikkola sisäministeriöstä kertoo, että hätäpuheluissa soittaja voisi sanoa olevansa suposta. Sen voisi tapauskohtaisesti punnita, paljastaako tietojensa lähteeksi tiedustelun, jota tehdään kansallisen turvallisuuden nimissä. [...] Tiedustelussa ilmitullut pienimuotoinen huumekauppa esimerkiksi jäisi ilmoittamatta, kun taas isosta huumekaupasta ilmoittaminen olisi supon punnittavissa. Ylitörkeistä rikoksista ilmoitus pitäisi tehdä, mutta sitä voisi lykätä vuosi kerrallaan, jos salaaminen on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden tai jonkun hengen tai terveyden suojaamiseksi. [...] Tiedustelulakiluonnoksessa on otettu huomioon myös tilanteet, joissa ihmistä epäillään rikoksesta, mutta suojelupoliisi tietää hänet syyttömäksi tiedustelunsa ansiosta. Supo voisi tällöin paljastaa tietonsa, ellei kansallinen turvallisuus olisi vaarassa. [...] Supo voisi säilyttää jonkun syyttömyyttä tukevan tiedustelutiedon, kun muu kansallisen turvallisuuden kannalta epäolennainen tieto pitää hävittää viipymättä. [...] – Jos supolla on tieto siitä, että syytön henkilö on epäiltynä rikoksesta, silloin supo sen ilmoittaa, jos se on kansallista turvallisuutta vaarantamatta mahdollista. Supon näkökulmasta yksikin syytön vankilassa on oikeusjärjestelmän kannalta hyvin negatiivinen asia, Heikkola vakuuttaa. Oikeusministeriö on ehdottanut, että tiedusteluviranomaisia valvomaan perustetaan tiedusteluvaltuutettu. Valtuutettu voisi ottaa kantaa esimerkiksi siihen, onko supo onnistunut punninnassaan syyttömän oikeusturvan ja kansallisen turvallisuuden välillä.” (Ilta-Sanomat 25.4.2017.)

Suojelupoliisin ja Puolustusvoimien toiminnan nykytilan haasteena esitettiin olevan nykyisten tiedusteluvaltuuksien rajoittuminen rikosten estämisen ja paljastamisen

kokonaisuuksiin. Tilanteen esitettiin muuttuvan, mikäli ehdotetut tiedustelulain viedään läpi. (Ilta-Sanomat 20.4.2017.) Utisoinnissa kuvattiin myös tiedustelulakien valmistelua ja eri lainvalmisteluun osallistuneiden työryhmien funktioita (Ilta-Sanomat 19.4.2017). Utisointi kattoi myös tiedustelulakien valmisteluun liittyvän kritiikin esille nostamista. Kritiikkiin liittyen Ilta-Sanomat siteerasi liikenne- ja viestintäministeriön jättämää kantaa, jonka mukaan ministeriö ei pidä hyväksyttävänä, että tiedustelulakien myötä perustuslakiin tehtävä muutos mahdollistaisi ”lähes kaiken suomalaisen tietoliikenteen seulonnan” (Ilta-Sanomat 26.1.2017).

”Tätä nykyä Suojelupoliisi (Supo) ja Puolustusvoimat voivat hankkia tiedustelutietoja vain estääkseen tai paljastaakseen rikoksen. Tilanne muuttuu, jos keskiviikkona julkistettut ehdotukset uusiksi siviilitiedustelu- ja sotilastiedustelulaeiksi viedään läpi. Lait antaisivat Supolle ja Puolustusvoimille valtuudet harjoittaa tiedustelua sekä Suomessa että ulkomailla kansallisen turvallisuuden nimissä.” (Ilta-Sanomat 20.4.2017.)

”Tiedustelulakia on valmisteltu kolmen työryhmän voimin sisä-, puolustus- ja oikeusministeriössä. Puolustusministeriön työryhmässä on mietitty sotilastiedustelua ja sisäministeriön työryhmässä siviilitiedustelua. Oikeusministeriön alaisuudessa on selvitetty tiedustelun valvontaa ja perustuslain muuttamistarpeita. Suunnitelmien yleisenä edellytyksenä ja olettamuksena olisi, että tiedustelun avulla voidaan saada tietoa kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, kuten terroriteon, kouluampumisen tai joukkotuhon suunnittelusta tai esimerkiksi suomalaisen kriisinhallintaoperaatioon kohdistuvasta uhasta.” (Ilta-Sanomat 19.4.2017.)

”Liikenneministeriö esittää Helsingin Sanomien mukaan kovaa kritiikkiä ehdotuksille, jotka antaisivat suojelupoliisille runsaasti lisää valtaa seurata suomalaisia. Liikenneministeriön mielestä ei ole hyväksyttävää, että perustuslain muutoksella sallittaisiin lähes kaiken suomalaisen tietoliikenteen seulonta. Liikenneministeriö esittääkin, että ministeriöt selvittäisivät vaihtoehtoista mallia tietoliikennetiedusteluun. Liikenneministeriö moittii, että lisävaltuudet toisivat viranomaisille oikeudet seurata ”lähes rajoittamattoman joukon” viestintää, jos se katsotaan välttämättömäksi tiedon hankkimiseksi kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminasta.” (Ilta-Sanomat 26.1.2017.)

Edellä kuvatun liikenne- ja viestintäministeriön esittämän kritiikin suhteen mielenkiintoisena uutisointia voidaan pitää Utissuomalaisen tekemää gallupia, josta Ilta-Sanomat uutisoi omassa jutussaan. Gallupissa todettiin, että kolme viidestä suomalaisesta ”katsoo, että kansallisen turvallisuus menee aina sananvapauden edelle”. Valtion ja yksilön välisen valtasuhteen näkökulmasta on myös mielenkiintoista, että yksilöt arvottavat sananvapautta toissijaisena oikeutena suhteessa kansalliseen turvallisuuteen. Tämä näkökulma mukailee perinteistä valtion ja yksilön valtasuhdeasetelmaa (ks. alaluku 3.1). (Ilta-Sanomat 24.12.2017.)

”Kolme viidestä kyselyyn vastanneesta suomalaisesta katsoo, että kansallinen turvallisuus menee aina sananvapauden edelle, kertoo Utissuomalaisen gallup. Viidesosa

suomalaisista ei pidä kansallista turvallisuutta aina sananvapautta tärkeämpänä. Saman verran ei osannut ottaa asiaan kantaa. Myönteisimpiä sananvapaudelle olivat 18–29-vuotiaat, kansallista turvallisuutta puolestaan painottivat eniten 45–59-vuotiaat. Miehet ja naiset kokevat turvallisuuden ja sananvapauden suhteen samalla tavalla. Molemmissa ryhmissä runsaat 60 prosenttia vastaajista pitää kansallista turvallisuutta aina sananvapautta tärkeämpänä, Uutissuomalainen kertoo. Uutissuomalainen teetti kyselyn Tietoykkösellä, ja internetkyselyyn vastasi tuhat suomalaista. Tutkimus tehtiin 18.–20. joulukuuta. Tutkimuksen virhemarginaali on 3,1 prosenttiyksikköä suuntaansa.” (Ilta-Sanomat 24.12.2017.)

Tiedusteluvalvontavaliokunnan perustamisen ehdotus sai Ilta-Sanomien uutisoinnissa erityistä huomiota. Uutisoinnissa kuvattiinkin yksityiskohtaisesta valiokunnan perustamiesehdotukseen liittyviä lähtökohtia ja tavoitteita. (Ilta-Sanomat 29.5.2017.)

”Tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvontaa varten ehdotetaan perustettavaksi uusi erikoisvaliokunta, jossa olisi jäseninä 11 kansanedustajaa. Sen nimi olisi tiedusteluvalvontavaliokunta. Valiokunnan tehtävänä olisi arvioida tiedustelutoiminnan painopisteitä, tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta. Lisäksi se valvoisi ja edistäisi lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien noudattamista tiedustelutoiminnassa. Valiokunnalle ehdotetaan laajoja tiedonsaantioikeuksia ja toimivaltuuksia. Tiedusteluvalvontavaliokunnan asiakirjat olisivat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, ettei tiedon antaminen niistä aiheuta merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai vaaranna kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomat 29.5.2017.)

Ilta-Sanomien uutisoi oikeusministeri Antti Häkkäsen esittämiä huomioita tiedustelulakien kiireellisestä säätämisyhteistyöstä ja tässä yhteydessä tehtävästä analyysin tarpeesta. Tällöin Häkkänen kuvasi, että asiassa tehtävän analyysin ”täytyy olla kristallinkirkasta”, kun lakien säätämisessä mennään normaalin perustuslainsäätelyn ohi. Häkkänen kuvasi mielenkiintoisesti, että asiassa analyysin täytyy olla ”merkittävästi syvempi, kuin otsikkotason kansallinen turvallisuus”. (Ilta-Sanomat 11.7.2017.) Tämä yksittäinen uutisointi osoittaa toisaalta oivallisesti, kuinka kansallisen turvallisuuden laeva määrittely oli huomioitu tiedustelulakien säätämisen yhteydessä.

”Häkkänen vastasi sanomalla, että asia vaatii kuitenkin tarkkaa harkintaa. – Täytyy valitettavasti sanoa, että kun pohditaan, viedäänkö kiirehtien perustuslain vastainen asia saman vaalikauden aikana eteenpäin, niin analyysin täytyy olla kristallinkirkas, kun ne kriteerit määritetään, miksi menemme normaalin perustuslainsäätelyn ohi tässä. – Analyysin täytyy olla merkittävästi syvempi, kuin otsikkotason kansallinen turvallisuus. Meidän täytyy esittää oikeusvaltiona analyysi siitä, hän lisäsi. ” (Ilta-Sanomat 11.7.2017.)

Ilta-Sanomien uutisoinnissa tiedustelulakien kiireellinen ja tarpeellinen säätäminen nousi esille ”vakavana ongelmana”, joka tulee korjata ensi tilassa. Turussa tapahtuneet puukotukset nostivat terroristi-iskujen realiteetit näkyväksi, jonka yhteydessä

Ilta-Sanomien siteerasi tasavallan presidentti Niinistöä. Niinistön mukaan kaikki mahdollinen tulisi tehdä, että vastaavia Turun puukotusten kaltaisia tragedioita ei tulisi enää (Ilta-Sanomien 22.8.2017b). Turun tapaukseen liittyen Ilta-Sanomien uutisoi myös henkilöstä, joka oli ”iloinnut” tehdyistä puukotuksista. Uutisessa poliisin kuvattiin ottaneen turvapaikanhakijana olleen miehen kiinni ja tehneen arvioita aiheuttaako hän uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. (Ilta-Sanomien 1.9.2017a.)

”Tiedustelutoimintaa koskevan lainsäädännön puuttuminen on vakava ongelma. Se on korjattava ensi tilassa. Suomi on aini harvoja länsimaita, joilta puuttuu sotilas- ja siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö. Siksi Suomi on aini harvoja länsimaita, joissa turvallisuusviranomaiset eivät voi tehdä kaikkeaan esimerkiksi kansallista ja kansalaisten turvallisuutta uhkaavien terroriaikeiden ennalta havaitsemiseksi ja estämiseksi. Tiedustelulainsäädännön puuttuminen nousi viikonloppuna mahdollisimman ikävissä yhteydessä esiin, kun Suomen ensimmäinen todennäköisenä terroritekona tutkittava isku oli jo tapahtunut tosiasia. Perjantaina iltapäivällä Turun keskustassa silmittömästi riehunut puukkomies oli iskenyt kaksi satunnaista vastaan tulijaa hengiltä ja kahdeksan muuta sairaalahoitoon. Turun tapahtumien jälkeen presidentti Sauli Niinistö peräänkuulutti, että ”kaikki se, mikä on mahdollista tehdä, on tehtävä” samalaisten tragedioiden ennalta estämiseksi. Hän huomautti, että tiedustelulainsäädännön puuttuminen on ollut pitkään tiedossa, ja toivoi tämän puutteen pikaista korjaamista.” (Ilta-Sanomien 22.8.2017b.)

”Turun puukotuksista ”iloinnut” irakilaismies joutui säilöön. Hän valitti ratkaisusta hovioikeuteen, joka päästi miehen vapaaksi. Hovioikeuden mielestä iloitseminen ei aiheuta vaaraa kansalliselle turvallisuudelle. ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS päätti kuitenkin päästää miehen vapaaksi perjantaina. Mies on väittänyt, ettei voi palata Irakiin. Mies on perustellut asiaa sillä, että hänet voitaisiin tappa tai kidnapata Irakissa. – Hovioikeus pitää mahdollisena, että (mies) on vastaanottokeskuksen henkilökunnan poliisille ilmoittamalla tavalla käyttäytyneet vastaanottokeskuksessa uhmakkaasti ja ilmaissut olevansa iloinen Turun terrori-iskun johdosta. – Pelkästään tämän (miehen) käyttäytymisen ja edellä mainittujen hakijan esittämien muiden perusteiden johdosta ei ole perusteltua aiheutta olettaa, että (mies) muodostaisi uhkan kansalliselle turvallisuudelle, Itä-Suomen hovioikeus perusteli. Suomen lain mukaan henkilö voidaan ottaa säilöön jo ”varhaisessa vaiheessa” turvallisuusuhkaan vedoten. Hovioikeuden mielestä poliisi ei tuonut kuitenkaan riittävästi todisteita esille, että irakilaismies liittyy mihinkään hankkeeseen, joka uhkasi kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomien 1.9.2017a.)

Tiedustelulakien tarpeellisuutta havainnollistaakseen suojelupoliisi esitti Ilta-Sanomille viisi kuvitteellista tilannetta, joiden aikana tiedustelulait olisivat tarpeen Suomen turvallisuuden varmistamisessa. Esimerkeissä kuvailtiin muun muassa vieras taistelijoiksi lähteneiden henkilöiden luomia uhkia. Tiedustelulakien tarpeellisuuden ja säätämisen kiireellisyyttä perusteltiin tässä yhteydessä sillä, että verrattuna muihin EU-maihin Suomi on jäljessä tiedustelulakiasioissa. (Ilta-Sanomien 24.8.2017.)

”Supo listasi IS:lle viisi kuvitteellista Suomea uhkaavaa tilannetta, joissa uusi tiedustelulainsäädäntö olisi tarpeen. [...] Esimerkki 1 – mitä kohde teki Isisin alueella? Suojelupoliisin eri lähteistä saamien tietojen mukaan Lounais-Syyriaan Isisin hallitsema alueille on lähtenyt useita kymmeniä henkilöitä Suomesta. Heidän henkilöisyytensä ja mahdollinen kytkeytymisensä Isisiin eivät ole tiedossa. Supo pyrkiikin selvittämään, keitä lähteneet ovat, osallistuvatko he Isisin toimintaan ja missä ominaisuudessa. Tämän lisäksi tietoa kaivataan siitä, milloin henkilöt palaavat Suomeen ja onko terroristijärjestön johto antanut heille erityisiä tehtäviä suoritettavaksi Suomeen palattuaan. Ennen kaikkea Supoa kiinnostaa, muodostavatko nämä henkilöt uhan Suomen kansalliselle turvallisuudelle. [...] Uuden tiedustelulain myötä Supon olisi kuitenkin mahdollista hankkia tietoa myös kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, joka ei ole rikos tai joka tapahtuu ulkomailla. Peruste tiedustelun aloittamiselle olisi ”vakava uhka kansalliselle turvallisuudelle”. [...] Viestiyhteyksien Suomessa olevaa osapuolta ei ole tunnustettu, joten poliisin salaisia tiedonhankintakeinoja ei tällä hetkellä voitaisi kohdistaa poliisilain edellyttämällä tavalla. Jatkossa Supon olisi mahdollista käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, jonka tarkka taustahenkilö tai taho ei ole tiedossa. [...] Tiedustelulait eivät täysin estä terroristi-iskuja. Hallitus on pääministeri Juha Sipilän (kesk) johdolla kertonut tahtovansa viedä tiedustelulain uudistuksen läpi nopeutetulla aikataululla eli yhden vaalikauden aikana. Sipilä on perustellut kiireellisyttä vetoamalla kansalliseen turvallisuuteen ja siihen, että Suomi on muihin EU-maihin verrattuna jäljessä lain voimaansaattamisessa.” (Ilta-Sanomat 24.8.2017.)

Helsingin sanomien julkaisemien sotilastiedustelutietojen tapaukseen liittyen Ilta-Sanomat esitti presidenttiehdokkaina olleiden Pekka Haaviston, Laura Huhtasaaren ja Sauli Niinistön esityksiä asiassa. Tässä yhteydessä Laura Huhtasaari kritisoi, että Helsingin Sanomat on vahingoittanut kansallista turvallisuutta levittäessään sotilastiedustelutietoa omassa julkaisutoiminnassaan. (Ilta-Sanomat 17.12.2017.)

”Haavisto kirjoittaa blogissaan, että median toimintavapauksiin puuttumisen täytyy olla korkean kynnyksen takana. – Tämä periaate tuntuu osalta keskustelijoista unohduneen tai periaatetta ei ole missään vaiheessa todella sisäistetty, Haavisto kirjoittaa. Hänen mukaansa viranomaisten ei pitäisi salata liian suuria kokonaisuuksia silloin, kun joidenkin yksityiskohtien salaaminen on perusteltua. – Lähtökohtana pitäisi olla, että kaikki se, mikä ei ole todella perusteltua salata, on julkista. Presidenttiehdokkaista perussuomalaisten Laura Huhtasaari kritisoi Helsingin Sanomien sotilastiedustelua koskenutta uutista aiemmin. – Pyritään vahingoittamaan kansallista turvallisuutta levittämällä tällaista tietoa. HS ei ole isänmaan asialla! Huhtasaari kirjoitti Twitterissä. Presidentti Sauli Niinistö ei usko, että tietovuoto vaikuttaisi Suomen yhteistyöhön muiden läntisten tiedusteluorganisaatioiden kanssa. – Kyllä se tietysti varmaan noteerataan, mutta ei se meidän luottamustamme ymmärtääkseni vie, Niinistö sanoi Ilta-Sanomille sunnuntaina.” (Ilta-Sanomat 17.12.2017.)

Vuoden 2017 uutisoinneissa käsiteltiin tiedustelulakien yhteydessä esillä olleiden asioiden lisäksi myös muita kansallisen turvallisuuden uhkakuvia. Konkreettisena ja viranomaistoimiin johtaneena kansallisen turvallisuuden uhkana uutisoitiin Love

FM-radiokanavan määräysvallan siirtymistä Venäjä-mielisen Johan Bäckmanin haltuun (ks. myös Yle 2.2.2017). Tähän tapaukseen liittyen suojelupoliisi oli lausunut, että radiokanavan toimilupa-asian ”peruuttamatta jättäminen vaarantaa ilmeisellä tavalla kansallista turvallisuutta”. Kansallisen turvallisuuden uhkakuvien konkretisoidumisen osalta tämän tapauksen merkitys on erityinen, koska uutisoinnissa kuvattiin liikenne- ja viestintäministeriön yksikön johtajan toimesta, että aiemmin vastaavaa tapausta ei ole ollut, ”jossa suojelupoliisi olisi varoittanut kansallisen turvallisuuden vaarantumisesta”. (Ilta-Sanomat 2.2.2017.)

”Love FM on hakenut ennakkopäätöstä määräysvallan muutoksen vaikutuksesta toimilupaan. Hakemuksen mukaan Venäjä-mielinen dosentti Johan Bäckman on aikeissa ostaa 95 prosenttia Love FM -yhtiön osakkeista. Toimilupaviranomainen saa peruuttaa luvan, jos se aiotaan siirtää jollekin muulle kuin samaan konserniin kuuluvalla yritykselle. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi lausunnon suojelupoliisilta, jonka mukaan luvan peruuttamatta jättäminen vaarantaa ilmeisellä tavalla kansallista turvallisuutta, jos määräysvalta muuttuu. Ministeriön yksikön johtaja Laura Eiro kertoo, että aiemmin ei ole ollut vastaavaa tapausta, jossa suojelupoliisi olisi varoittanut kansallisen turvallisuuden vaarantumisesta.” (Ilta-Sanomat 2.2.2017.)

Suojelupoliisin välittämien uhkakuvien osalta Ilta-Sanomat uutisoi, kuinka suojelupoliisin mukaan radikaali äärivasemmiston liikehdintä ei aiheuta tällä hetkellä uhkaa kansalliselle turvallisuudelle Suomessa. Uhkan arvioinnissa ilmeisen merkityksellistä on, että liikkeiden järjestäytymisen aste on matala. Äärivasemmiston toiminnan tavoitteena kuvataan olevan tehdä äärioikeistolaisista ideologioista vähemmän houkuttelevia niihin kohdistuvien väkivallan uhkien välittämänä. (Ilta-Sanomat 13.12.2017.)

”Supo: Äärivasemmisto ei uhkaa kansallista turvallisuutta. Suojelupoliisin Supon mukaan radikaalia äärivasemmistolaisista liikehdintää esiintyy Suomessa pääosin pääkaupunkiseudulla ja muutamassa suuressa kaupungissa. Supon näkemyksen mukaan liikehdintä koostuu erilaisista ryhmittymistä ja järjestäytymisen aste on matala, eikä se uhkaa kansallista turvallisuutta. Supo kertoo, että motiivina on äärioikeistolaisen toiminnan lopettaminen niin, että äärioikeisto luopuu aatteestaan. Supon mukaan keino on tehdä äärioikeistolaisista ideologioista vähemmän houkuttelevia, kun niihin kohdistuu väkivallan uhka.” (Ilta-Sanomat 13.12.2017.)

Kansallisen turvallisuuden käsitteen murroskohdan osalta yksittäisenä, mutta huomionarvoisena uutisointina pidän Ilta-Sanomien juttua, jossa siteerattiin sisäministeri Paula Risikko. Tässä yhteydessä Risikko kuvasi, että ”on tullut toivomus”, jonka mukaan ulkomaalaislakiin ja kansalaisuuslakiin liitettäisiin myös kansallisen turvallisuuden käsitys. Käsitteen lisäämisellä ja kansallisen turvallisuuden soveltamisalan laajentumisella voitaisiin täten estää henkilöiden maahantuloa – käsitteen ”ylivertaisuuden voima” vaikuttaa nousevan jälleen esille. Esimerkkinä maahantulon

estämisessä käytettiin Isis-järjestön riveissä taistelleiden vierastaistelijoiden paluuta Suomeen. Risikko kuvasi, että asiaa tulee arvioida, koska ”meidän on kaikin keinoin pyrittävä lisäämään kansallista turvallisuutta”. (Ilta-Sanomat 22.8.2017a.)

”Merkittävää huomiota on kiinnitetty vierastaistelijoihin, jotka ovat matkustaneet Suomesta taistelualueille. – Meillä on tullut siviilitiedustelulaki, jossa on käsite kansallinen turvallisuus. On tullut toivomus, että ulkomaalaislakiin ja kansalaisuuslakiin liitettäisiin käsite kansallinen turvallisuus. Jos henkilö katsottaisiin kansallisen turvallisuuden kannalta uhaksi, hänen maahantulonsa voitaisiin estää. Ilta-Sanomat kysyi Risikolta, voitaisiinko evätä paluu Suomeen myös vierastaistelijoilta, jotka ovat Suomen kansalaisia tai Suomesta turvapaikan saaneita. – Poliisit ovat pyytäneet meitä arvioimaan tätä. Asia on tulevalla listalla. On arvioitava, voiko näin tehdä, koska meidän on kaikin keinoin pyrittävä lisäämään kansallista turvallisuutta, Risikko sanoi.” (Ilta-Sanomat 22.8.2017a.)

Vuonna 2018 Ilta-Sanomat uutisoi 17 kertaa kansallisen turvallisuuden sisällöin. Uutisoinnissa käsiteltiin muun muassa hallituksen juuri eduskunnalle luovuttamaa tiedustelulakipakettia (Ilta-Sanomat 31.1.2018), lakipaketin säätämisen tarpeellisuutta ja perusteita kiireelliselle säätämisyjärjestelylle (Ilta-Sanomat 26.1.2018; Ilta-Sanomat 19.2.2018; Ilta-Sanomat 20.2.2018), lakipaketin edellyttämää perustuslainmuutosta (Ilta-Sanomat 3.10.2018a; Ilta-Sanomat 3.10.2018b; Ilta-Sanomat 21.9.2018) ja ulkomaalaisten henkilöiden kiinteistönomistusta (Ilta-Sanomat 30.9.2018).

Tiedustelulakipaketin luovuttamisen yhteydessä Puolustusvoimien tiedustelupäällikkönä toiminut Harri Ohra-Aho esitti lakiesityksiin liittyen, että suomalaisten yksityisyydensuoja on tasapainossa kansallisen turvallisuuden kanssa (Ilta-Sanomat 31.1.2018).

”Viime viikolla hallitus antoi eduskunnalle suuren tiedustelulakipaketin, johon sisältyvät esitykset siviili- ja sotilastiedustelusta sekä tiedustelutoiminnan valvonnasta. Ohra-ahon mielestä suomalaisten yksityisyyden suoja ja kansallinen turvallisuus ovat tasapainossa valmiissa lakiesityksissä.” (Ilta-Sanomat 31.1.2018.)

Ilta-Sanomat siteerasi STT:n juttua, jossa oli kysytty hybridivaikuttamisesta asiaan perehtyneiltä asiantuntijoilta. Tässä yhteydessä Hybridiosaamiskeskuksen asiantuntijana kuultu Jukka Savolainen esitti, että Suomessa olisi aika herätä hybridivaikuttamisen riskeihin, kuvaten, että ”kansallinen turvallisuus ei ole vitsi”. (Ilta-Sanomat 30.9.2018.)

”STT kysyi joukolta asiantuntijoita hybridivaikuttamisesta. Suomessa on viime päivät käyty vilkasta keskustelua venäläistäustaisen yrityksen Airiston Helmen rahanpesu- ja veropetosepäilystä. Viranomaisten massiivinen etsintä Turun saariston kohteisiin on aiheuttanut pohdintaa myös kansallisesta turvallisuudesta ja ulkomaalaisten maa- ja kiinteistönomistuksista. [...] Hybridiosaamiskeskuksen Jukka Savolainen muistuttaa

vaikuttamisen vakavista seurauksista. – Nyt on aika herätä, että kansallinen turvallisuus ei ole vitsi, vaan sen pettäminen voi aiheuttaa dramaattisen kamalia seurauksia maan asukkaille.” (Ilta-Sanomat 30.9.2018.)

Uutisoinnissa tiedustelulakien säätämiseksi edellyttämä perustuslainmuutos sai useasti huomiota. Ilta-Sanomat kuvasi, että perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan perustein luottamuksellisen viestin salaisuutta voidaan rajoittaa (Ilta-Sanomat 3.10.2018a; Ilta-Sanomat 21.9.2018). Uutisoinnissa täsmennettiin, että tällaisissa tilanteissa viranomaisen tekemien toimien tulisi olla mahdollisimman kohdennettuja ja rajattuja (Ilta-Sanomat 3.10.2018b). Perustuslakivaliokunta ei myöskään nähnyt ongelmia kiireellisessä säätämisyjärjestyksessä (Ilta-Sanomat 27.9.2018).

”Perustuslakivaliokunta on linjannut, että luottamuksellisen viestin salaisuutta voidaan rajoittaa, jos tietoa hankitaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta tai sotilaallisesta toiminnasta. Toimien tulisi kuitenkin olla mahdollisimman kohdennettuja ja rajattuja. – Paljon on ollut keskustelussa, salliiko tämä massavalvonnan. On syytä selvästi todeta, että ei salli, perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja Tapani Tölli (kesk) vakuutti tiistaina.” (Ilta-Sanomat 3.10.2018a.)

”Tölli: Ei salli massavalvontaa. Perustuslakivaliokunta on linjannut, että luottamuksellisen viestin salaisuutta voidaan rajoittaa, jos tietoa hankitaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta tai sotilaallisesta toiminnasta. Toimien tulisi kuitenkin olla mahdollisimman kohdennettuja ja rajattuja. – Paljon on ollut keskustelussa, salliiko tämä massavalvonnan. On syytä selvästi todeta, että ei salli, perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja Tölli vakuutti tiistaina istunnossa.” (Ilta-Sanomat 3.10.2018b.)

”Vaikka perustuslain kiireelliset muutokset ovat poikkeuksellisia, tiedustelulakien säätämisen venyttämiseen ei ole syytä eikä varaa. Tällä hetkellä Suomi tulee tiedustelulainsäädännössä jälkijunassa ja on ulkomaisten tiedustelupalvelujen armopalojen varassa. [...] PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA linjasi viime viikolla, että luottamuksellisen viestin salaisuutta voidaan rajoittaa, jos tietoa hankitaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta tai sotilaallisesta toiminnasta. Kiireellisyydelle valiokunta ei nähnyt esteitä.” (Ilta-Sanomat 27.9.2018.)

”Perustuslakivaliokunta esittää, että luottamuksellisen viestin suoja koskeva hallituksen esitys hyväksytään muutettuna. Ehdotettu perustuslain muutos tekisi mahdolliseksi siviili- ja sotilastiedustelulakien säätämisen. Perustuslakivaliokunnan mukaan välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen voidaan säätää, jotta tietoa voidaan hankkia sotilaallisesta tai kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta.” (Ilta-Sanomat 21.9.2018.)

Ilta-Sanomat uutisoi kiinteistökauppojen valvontaan liittyvästä lakiesityksestä, jonka avulla voitaisiin parantaa kansallista turvallisuutta. Esimerkkinä kansallista

turvallisuutta mahdollisesti vaarantavista kiinteistöomistuksista kuvattiin Airiston Helmen-tapausta. (Ilta-Sanomat 24.9.2018a; Ilta-Sanomat 24.9.2018b.)

”VIHKONLOPUN poikkeuksellisen laaja poliisioperaatio Turun saaristossa kiinnittää aiheellista huomiota kysymykseen, kuka saa ostaa maata Suomen kansalliselle turvallisuudelle herkiltä seuduilta. [...] Puolustusministeriössä valmisteilla olevan lakipaketin on tarkoitus antaa viranomaisille ajanmukaiset keinot valvoa, rajoittaa tai estää sellaiset ulkomaalaisten kiinteistökaupat Suomessa, jotka voivat heikentää kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomat 24.9.2018a.)

”Hallituksen lakiesitys kansallisen turvallisuuden varmistamisesta kiinteistökaupoissa etenee suunnitellusti. Näin sanoo puolustusministeri Jussi Niinistö (sin) tiedotteessaan. [...] Niinistö sanoo, että viime päivien uutisointi on ymmärrettävästi herättänyt kansalaisten huolen siitä, minkälaiset tahot voivat hankkia ja omistaa kiinteistöjä Suomessa. Hänen mukaansa valmisteilla olevat lait parantaisivat valtion mahdollisuuksia puuttua kansallista turvallisuutta vaarantaviin toimiin.” (Ilta-Sanomat 24.9.2018b.)

Ilta-Sanomien uutisoi, kuinka kansallisen turvallisuuden käsitteen määrittely nousi esille tiedusteluvaliokunnan perustamiseen liittyvässä keskustelussa. Tässä yhteydessä kuvattiin, kuinka hallituspuolueet olivat ”torpanneet” Sdp:n esityksen kansallisen turvallisuuden käsitteen määrittelyn tarkentamisesta eduskunnan työjärjestyksessä. Sdp:n ehdotukseen vastattiin puhemies Paula Risikon ja varapuhemies Mauri Pekkarisen toimesta, jotka kuvasivat, että ”kansallista turvallisuutta uhkaava on vakavaa” ja näin ollen määrittelyn muuttaminen olisi tarpeetonta. (Ilta-Sanomat 22.2.2018.)

”EDUSKUNNAN puhemiesneuvosto esitti torstaina uuden eduskunnan tiedusteluvaliokunnan perustamista. Tiedustelulakeihin liittyvä eduskunnan työjärjestyksen muuttaminen sujui riitaisissa merkeissä, kun hallituspuolueet torppasivat Sdp:n vaatimat muutokset puhemiesneuvoston ehdotukseen. [...] SDP VAATII myös, että Supo olisi saatava kokonaisuudessaan parlamentaarisen valvonnan alle, mutta muutosta ei hyväksytty. Lisäksi Sdp vaati tuloksetta muutosta kohtaan, jossa määritellään, että salassa pidettäviä olisivat asiakirjat, joista tiedon antaminen voi vaarantaa kansallista turvallisuutta. Sdp:ssä haluttiin täsmentää turvallisuuden vaarantamisen käsitettä lisäämällä työjärjestyksen tarkentavan määreen ”vakava vaarantaminen”. Puhemies Paula Risikon (kok) ja Pekkarisen mielestä kaikki kansallista turvallisuutta uhkaava on vakava ja siksi määre oli tarpeeton.” (Ilta-Sanomat 22.2.2018.)

Ilta-Sanomien uutisoinnissa tiedustelulakien säätämisen tarpeellisuus nousi useasti esille. Ilta-Sanomien siteerasivat sisäministeri Kai Mykkästä, jonka mukaan nykyisillä toimivaltuuksilla ei ole mahdollista tunnistaa tai torjua uhkia, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Uutisoinnissa lakien tarpeellisuutta todensivat myös hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroihin liittyvät puhekäytännöt, joiden mukaan viranomaisten työkalut eivät ole riittäviä nykytilassa. Tiedustelutoiminnan

kokonaisuutena problemaattisena nostettiin esille, että sotilastiedustelusta ei ollut olemassa mitään sääntelyä. Tiedustelulakien säätämisen esitettiin myös lisäävän Suomen yhteistyökumppani houkuttelevuutta. (Ilta-Sanomat 20.2.2018.) Lakien tarpeellisuus ja toisaalta kiireellinen säätämisyjärjestys saivat myös kritiikkiä. Tässä yhteydessä Turun puukotuksia käytettiin esimerkkinä siihen, että suoraan tiedustelulait eivät välttämättä estäisi vastaavia tapahtumia. (Ilta-Sanomat 19.2.2018.)

”Tiedustelulakien esittelypuheenvuoron pitäneet ministerit kertailivat, miksi Suomi tarvitsee uudet tiedustelulait. Kolme ministeriä myös vakuutti, että mitään massavalvontaa ei ole tulossa. – Nykyisillä toimivaltuuksillamme ole mahdollisuutta edes lähteä tunnistamaan tai torjumaan uhkia, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuuttamme, sisäministeri Kai Mykkänen (kok) totesi. [...] Myös hallituspuolueiden ryhmäpuhujat puhuivat tiedustelulakien uudistamisen puolesta. – Päättäjillä ja viranomaisilla ei ole tällä haavaa riittävästi itsenäisiä työkaluja huolehtia kansallisesta turvallisuudesta. Ne joko puuttuvat kokonaan, ovat puutteellisia tai olemme ulkomaisen tiedustelutiedonvaihdon varassa. Sotilaallisesta tiedustelusta ei ole tällä hetkellä edes säädöksiä. Siviilitiedustelun osalta tietoa voidaan hankkia ainoastaan silloin, jos epäillään yksittäistä henkilöä yksittäisestä konkreettisesta rikoksesta Suomessa. Saatamme olla kohtalokkaasti myöhässä. Oman tiedustelukyvyn vahvistaminen tekee meistä myös varteenotettavan yhteistyökumppanin, kansanedustaja Seppo Kääriäinen (kesk) totesi. – Tällä hetkellä olemme pitkälti toisten maiden hyväntahtoisuuden varassa tiedustelutiedon saannin suhteen. Kumppanit ovat tärkeitä, mutta kansallisen turvallisuuden ulkoistaminen ulkovaltojen hyväntahtoisuuden varaan on vaarallista, kansanedustaja Ville Rydman (kok) sanoi.” (Ilta-Sanomat 20.2.2018.)

”EDUSKUNTA käy tänään tiistaina lähetekeskustelun tiedustelulakipaketista, joka antaisi toteutuessaan suojelupoliisille ja Puolustusvoimille nykyistä laajemmat tiedusteluvalluudet. Hallituksella on edessään kova työ vakuuttaa epäilevät oppositiopuolueet siitä, että perustuslain uudistus tulisi käsitellä nopeutetussa lainsäätämisyjärjestyksessä, eli vielä tämän hallituskauden aikana. [...] Lakiuudistuksella ei pystytä suoraan estämään Turun iskun kaltaisia kauhutekoja, mutta hallituksen mukaan uudistus parantaisi huomattavasti Suomen mahdollisuuksia suojautua vastaavilta kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvilta vakavilta uhkilta. [...] Perustuslakivaliokunnan jäsen, kansanedustaja Maria Guzenina (sd) painottaa pitävänsä kansallista turvallisuutta tärkeimpänä arvioinnin perustana.” (Ilta-Sanomat 19.2.2018.)

Tiedustelulakien kiireellinen säätäminen nousi useasti esille eri Ilta-Sanomien uutisoinnissa. Ilta-Sanomat uutisoi oikeusministeri Antti Häkkäsen ja oikeusministeriön kannanotosta, joiden mukaan tiedustelulakien valmistelussa on tehty huolellinen kokonaisarvio. Oikeusministeriön mukaan Suomen muutos Suomen turvallisuustilanteessa ja varautumisen tarpeet muodostavat ”sellaisen poikkeuksellisen tilanteen”, jossa kiireellinen säätämisyjärjestys ja perustuslainmuutokset ovat perusteltuja tarvittavien toimivaltuuksien säätämiseksi. (Ilta-Sanomat 16.1.2018; Ilta-Sanomat 23.1.2018; Ilta-Sanomat 26.1.2018.)

”Oikeusministeri Antti Häkkänen (kok) esittää hallitukselle, että se suosittelisi eduskunnalle tiedustelulakeihin liittyvän perustuslain muutoksen säätämistä kiireellisenä asiana. Häkkäsen mukaan asiasta on tehty oikeusministeriössä huolellinen kokonaisarvio. – Suomen turvallisuustilanteen muutokset ja tarve varautua kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostavat sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on välttämätön tarve tiedusteluviranomaisten asianmukaisten toimivaltuuksien säätämiseksi, sanoo Häkkänen tiedotteessa.” (Ilta-Sanomien 16.1.2018.)

”Tiedustelulainsäädäntöä koskevat hallituksen esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle tämän viikon torstaina. Asiasta kertovat oikeus-, puolustus- ja sisäministeriö tiedotteessaan. [...] HÄKKÄNEN esitti hallitukselle viime viikolla, että se suosittelisi eduskunnalle tiedustelulakeihin liittyvän perustuslain muutoksen säätämistä kiireellisenä asiana. Oikeusministerin mukaan asiasta on tehty oikeusministeriössä huolellinen kokonaisarvio. – Suomen turvallisuustilanteen muutokset ja tarve varautua kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostavat sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on välttämätön tarve tiedusteluviranomaisten asianmukaisten toimivaltuuksien säätämiseksi, Häkkänen sanoi.” (Ilta-Sanomien 23.1.2018.)

”Ministerit korostivat eilisessä tiedotustilaisuudessa sitä, että lainmuutosten uudet tiedustelun toimintavaltuudet ovat tarpeellisia Suomen turvallisuuden kannalta ja että niihin liittyvä perustuslain muutos olisi säädettävä kiireellisenä. – Olemme myöhässä sillä tavoin, että monissa muissa meidän verrokkimaissa ja yhteistyömaissa, on ollut kauan tällainen mahdollisuus lainsäädännön turvin. Viime kesänä suojelupoliisi nosti uhkatason, ja se on jo hyvä merkki siitä, että sitä [lakia] todella tarvitaan, sisäministeri Paula Risikko (kok) kertoi Ilta-Sanomille. [...] Risikko korosti, että uhkiin pitää pystyä kansallisesti puuttamaan ennakoivasti. – Vetoan kansanedustajiin, että he veisivät tätä eteenpäin kansallisen turvallisuuden puolesta. HALLITUS haluaa uudistaa niin siviili- ja sotilastiedustelulait, koska Suomen viranomaisilla ei ole samoja valtuuksia kuin esimerkiksi muilla länsimailla. Hallituksen mukaan tiedustelulait parantaisivat mahdollisuuksia suojautua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvilta vakavilta uhkilta.” (Ilta-Sanomien 26.1.2018.)

Ilta-Sanomien uutisoinnissa ilmenee, että tiedustelulakien kiireellinen säätäminen oli hallitukselle tärkeä tavoite. Uutisoinnissa todettiin, että Sdp:llä on merkittävä rooli siinä, että lakeja voidaan säätää kiireellisenä, koska tarvittava viiden kuudesosan enemmistö oli Sdp:n kannatuksen varassa. (Ilta-Sanomien 25.1.2018a; Ilta-Sanomien 25.1.2018b.)

”Hallitus on antanut siviili- ja sotilastiedustelua sekä niiden valvontaa koskevat esityksensä eduskunnalle. Hallitus suosittelee tiedustelulakeihin liittyvän perustuslain muutoksen säätämistä kiireellisenä. Hallituksen mukaan tiedustelulait parantaisivat suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksia suojautua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvilta vakavilta uhkilta. [...] Suurin oppositiopuolue Sdp on avainasemassa siinä, että viiden kuudesosan enemmistö voidaan saavuttaa. – Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan

muodostavat hallituksen näkemyksen mukaan sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on osoitettavissa välttämätön tarve, oikeusministeriön tiedotteessa kirjoitetaan.” (Ilta-Sanomat 25.1.2018a.)

”Tiedustuslakia ei voida muuttaa, ellei perustuslain säännöksiä muuteta. Oikeusministeri Häkkänen kertoi tammikuun puolivälissä, että hän haluaa kokonaisuuteen liittyvän perustuslakimuutoksen voimaan kiireellisesti. – Suomen turvallisuustilanteen muutokset ja tarve varautua kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostavat sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on välttämätön tarve tiedusteluviranomaisten asianmukaisten toimivaltuuksien säätämiseksi, Häkkänen sanoi valtioneuvoston tiedotteessa. [...] Suojelupoliisille halutaan tiedusteluvaltuuksia sekä Suomessa että ulkomailla. Yksi uusista valtuuksista olisi se, että suojelupoliisi saisi rajat viestintäverkossa ylittävään tietoliikenteeseen automatisoitua tiedonhankintaa. Tällä tavalla pyritään seulomaan datasta tietoa. Toisin sanoen suojelupoliisi haluaa seuloa datasta tietoa, joka saattaa sisältää Suomen turvallisuutta uhkaavaa viestintää. – Tavoitteena on, että kansallisen turvallisuuden uhista saadaan tietoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennen kuin tilanne kehittyy konkreettiseksi rikokseksi, sanoi lainsäädäntöjohtaja Katriina Laitinen Sisäministeriöstä valtioneuvoston tiedotteessa viime keväänä.” (Ilta-Sanomat 25.1.2018b.)

5.4.2.4 Vuodet 2019–2020

Vuosien 2019–2020 välisenä aikana Ilta-Sanomat uutisoi yhteensä 19 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2019 kahdeksan kertaa ja vuonna 2020 11 kertaa.

Vuoden 2019 uutisoinnin aiheina oli muun muassa al-Hol-leiriltä Suomen palautettavat henkilöt (Ilta-Sanomat 3.12.2019; Ilta-Sanomat 11.12.2019; Ilta-Sanomat 16.12.2019) ja ulkomaalaisiin liittyvät asiat (Ilta-Sanomat 20.2.2019; Ilta-Sanomat 15.1.2019; Ilta-Sanomat 14.1.2019; Ilta-Sanomat 1.3.2019).

Vuonna 2019 Ilta-Sanomat uutisoi neljä kertaa al-Hol-leiriltä Suomeen palautettavien naisten ja lasten mahdollisesti tuottamista uhista. Näissä uutisoinneissa kansallinen turvallisuus kiinnittyi leiriltä palaavien henkilöiden riittävän tunnistamisen, mahdollisen radikalisoitumisen uhkien torjunnan ja lastenoikeuksien toteutumisen asiakokonaisuuksiin. (Ilta-Sanomat 3.12.2019; Ilta-Sanomat 11.12.2019; Ilta-Sanomat 16.12.2019; Ilta-Sanomat 14.12.2019.) Tässä kokonaisuudessa pidän mielenkiintoisena yksilön- ja ihmisoikeuksien arvioinnin suhdetta kansallisen turvallisuuden suojaamisen välillä. Naisten ja lasten kotiuttamisen yhteydessä vaikutti siltä, että kansallisen turvallisuuden etujen ja turvallisuusriskien arviointi julkisen keskustelun näkökulmasta oli erityisen hankalaa.

”7. Tietävätkö Suomen viranomaiset leirillä olevien henkilöllisyyden? – Meillä on ihan hyvä tilannekuva siitä, keitä suomalaisia siellä leirillä on, kertoo viestintäasiantuntija

Minna Passi suojelupoliisista. Passi ei kommentoi sitä, onko suojelupoliisi erityisesti varautunut al-Holista mahdollisesti kotimaahan palaaviin ihmisiin. Supon uhka-arviot terroristisesta toiminnasta ovat pysyneet samanlaisina kuin aiemmin. – Meidän operatiivinen toimintamme on salassa pidettävää. Totta kai mahdollisten palaajien kohdalla arvioidaan uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Se tehdään tapauskohtaisesti. Vielä sitä ei voi spekuloida, kun emme tiedä onko sieltä joku palaamassa vai ei.” (Ilta-Sanomat 3.12.2019.)

”Huolestuttavinta on se, että ministeriössä on ollut meneillään operaatio, joka vaarantaa myös kansallisen turvallisuuden. Suojelupoliisin arvion mukaan on todennäköistä, että Syyriasta al-Holin leiriltä palaavat ihmiset lisäävät Suomeen kohdistuvaa terrorismin uhkaa. Radikaloituneiden henkilöiden palauttaminen Suomeen on riskialtista ja operaation salaaminen Suomen kansalta murentaa hallituksen luottamusta. On lisäksi hyvin epätodennäköistä, että leiriltä tulleita henkilöitä saataisiin Suomessa tuomittua toiminnastaan.” (Ilta-Sanomat 11.12.2019.)

”Paineet poliittisen päätöksen tekemiseen leirillä olevien noin 40 suomalaisen lapsen ja äidin kotiuttamisesta ovat kasvaneet joulukuun aikana. Oppositio on syyttänyt hallitusta vastuun pakoilusta ja piilottelusta virkamiesten selän takana. Maanantai-iltana annettu päätös antaa viranomaisille mandaatin toimia lain mukaan, Selkälä arvioi. – Nyt asetettiin etusijalle se, että lapsen oikeudet toteutetaan. Kansallinen turvallisuus otetaan huomioon, mutta keskiössä on lasten saattaminen Suomeen ja sen jälkeen muiden oikeudellisten prosessien käyminen Suomen lain puitteissa.” (Ilta-Sanomat 16.12.2019.)

”11 naista ja runsaat 30 lasta. Al-Holin leirille jumiin jääneet Suomen kansalaiset ovat suistaneet pääministeri Sanna Marinin (sd) hallituksen heti alkumetreillä törmäyskursille. Hallituspuolueiden kannat ovat kaukana toisistaan, mutta ensi tiistain välikysemyskeskusteluun mennessä niiden tulisi muodostaa suomalaisten mahdollisesta kotiuttamisesta yhteinen linja. [...] IS tavoitti Sdp:n kolmestatoista piiripuheenjohtajasta kymmenen. Vain yksi heistä ei ollut suoralta kädeltä valmis kotiuttamaan myös aikuisia, mikäli lasten tuominen sitä edellyttää. – Ratkaisun pitää olla hyvä kokonaisturvallisuuden kannalta. Jos tuodaan Isisin joukossa olleita henkilöitä, niin se ei ainakaan lisää kansallista turvallisuutta. Sellaista riskiä en välttämättä lähtisi ottamaan, sanoo Sdp:n Keski-Suomen piirin puheenjohtaja Ville Rautiainen.” (Ilta-Sanomat 14.12.2019.)

Ulkomaalaisiin liittyvät uhat, kansallisen turvallisuuden huolet ja lakimuutosehdotukset olivat vuoden 2019 uutisoinnissa usein esillä. Lakimuutokset kansainvälistä suojelua nauttivien henkilöiden aseman lakkauttamisesta tilanteissa, joissa henkilön todettaisiin aiheuttavan vaaraa kansalliselle turvallisuudelle, saivat uutishuomiota (Ilta-Sanomat 20.2.2019). Myös ulkomaalaislain uudistamisen myötä helpottunut karkottaminen (Ilta-Sanomat 15.1.2019) ja kansalaisaloite seksuaalirikoksista tuomitujen oleskeluvan peruuttamisesta (Ilta-Sanomat 14.1.2019) olivat esillä. Aiempien vuosien tapaan myös ulkomaalaisten kiinteistönomistuksen valvonta ja sääntelyn kehittäminen olivat uutisoinnissa esillä (Ilta-Sanomat 1.3.2019).

”Hallitus lähtee valmistelemaan tarvittavia lakimuutoksia, joilla kansainvälisen suoje-
lun asema voitaisiin lakkauttaa Suomessa törkeään rikokseen syyllistyneeltä sekä ulko-
mailla oleskelevalta kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä vaarantavalta henki-
löltä. – Linjausten periaatteena on, että suojelemme vainoa pakenevia ja ylläpidämme
samalla turvallisuutta sekä reagoimme jyrkästi törkeisiin rikoksiin, sanoi sisäministeri
Mykkänen, jonka mukaan sisäministeriön tavoitteena on varmistaa, että Suomi on tur-
vallinen, mutta avoin ja kansainvälinen.” (Ilta-Sanomat 20.2.2019.)

”Oulun ja Helsingin viime aikoina julkisuuteen nousseet ulkomaalaisten epäillyt sek-
suaalirikokset saivat eduskunnan raivaamaan ylimääräistä tilaa kolmelle lakihankkeelle.
[...] Vuoden alusta voimaan astunut uusi ulkomaalaislaki helpotti törkeisiin rikoksiin
syyllistyneiden ulkomaalaisten karkottamista maasta. Lain mukaan oleskeluluvalla
Suomessa elävä voidaan karkottaa, jos hän syyllistyy rikokseen, jonka enimmäisran-
gaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta tai jos hän syyllistyy toistuvasti rikoksiin.
Karkottaa voidaan myös henkilö, jonka nähdään olevan vaaraksi muille tai jonka epäil-
lään ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan.” (Ilta-Sa-
nomat 15.1.2019.)

”KANSALAISALOITE seksuaalirikoksesta tuomitun oleskeluluvan peruuttamiseksi
ja henkilön karkottamiseksi Suomesta etenee eduskuntaan, sillä aloite on saanut kan-
salaisaloitteen verkkosivuilla nyt yli 50 000 allekirjoitusta. Aiheesta kertoi ensimmäi-
senä Iltalehti. Lehden tietojen mukaan raja meni rikki noin klo 9.15. [...] Nykyinen
ulkomaalaislaki sallii karkottaa oleskeluluvalla Suomessa asuvan ulkomaalaisen, jos hä-
nen on todettu syyllistyvän rikoksiin, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vä-
hintään yksi vuosi vankeutta tai jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin.
Karkottaa voidaan myös, jos henkilö on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaa-
raksi muiden turvallisuudelle. Karkottaminen tulee kyseeseen myös, jos voidaan
epäillä, että henkilö on ryhtynyt Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toi-
mintaan. Tähän riittää myös, että hänen voidaan aikaisemman toimintansa perusteella
tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän tähän.” (Ilta-Sanomat 14.1.2019.)

”EDUSKUNTA on hyväksynyt laajan lakipaketin, jolla parannetaan Suomen valtion
mahdollisuutta valvoa, rajoittaa tai kieltää ulkomaalaisten kiinteistöomistuksia kansal-
lisen turvallisuuden nimissä. Tiukimmat rajoitukset tulevat koskemaan ulkomaalaisia,
jotka ovat Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen (ETA) ulkopuolisten maiden
kansalaisia.” (Ilta-Sanomat 1.3.2019.)

Vuoden 2020 uutisoinnin aiheina oli muun muassa turvapaikanhakemisen rajoit-
taminen rajakriisissä (Ilta-Sanomat 9.3.2020), suojelepoliisin tekemä terrorismin
uhka-arvio (Ilta-Sanomat 2.4.2020), valtioneuvoston julkaisema kansallisen turvalli-
suuden vaikutusten arviointi -julkaisu ja siinä esitetty kansallisen turvallisuuden neu-
voston perustamisajatus (Ilta-Sanomat 28.4.2020; Ilta-Sanomat 5.5.2020a; Ilta-Sano-
mat 5.5.2020b) ja ulkomaalaisten henkilöiden kiinteistönomistusasias (Ilta-Sanomat
6.4.2020; Ilta-Sanomat 1.6.2020a; Ilta-Sanomat 1.6.2020b; Ilta-Sanomat 13.6.2020).

Ilta-Sanomat uutisoi turvapaikanhakemusten vastaanottamisen rajoittamisesta
niin sanotun rajakriisin yhteydessä. Tässä uutisoinnissa ruodittiin hallituksen ja

opposition erilaisia näkemyksiä, jotka kuvastivat jonkinlaista poliittista eripuraisuutta – voisiko tai tulisiko Suomen rajata turvapaikanhaun mahdollisuuksia rajakriisitilanteissa. Tässä yhteydessä kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo kuvasi, että ”maalla pitää olla oikeus puolustaa kansallista turvallisuuttaan.” (Ilta-Sanomat 9.3.2020.)

”KOKOOMUKSEN puheenjohtaja Petteri Orpo toimi sisäministerinä syksyllä 2015, jolloin Suomeen saapui ennätysmäinen turvapaikanhakijoiden aalto Ruotsin kautta. Orpo vakuutteli myöhemmin, ettei Suomella ollut muita vaihtoehtoja kuin ottaa turvapaikkahakemukset vastaan. [...] ORPON mukaan on selvää, että ”lainsäädännön ja sopimusten täytyy elää ajassa”. – Maalla pitää olla oikeus puolustaa kansallista turvallisuuttaan. Pakolaissopimus pitäisi päivittää, samalla ymmärtän, että se on vuosien prosessi kansainvälisessä yhteisössä. [...] Ottaisiko Suomi irtioton kansainvälisessä yhteisössä? – Ihan läntiset maat, kuten Kanada, ovat tulkinneet sopimuksia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta, Suomi ei olisi poikkeus. Kaikki näkevät, miten Turkki toimii. Pakolaissopimukset luotiin aikana, jolloin haluttiin erityisesti suojella poliittisesti vainottuja, mutta Turkki käytti järjestelmää aivan ilmiselvästi hybridivaikuttamiseen ja EU-maiden poliittiseen painostamiseen. Hädänalaisia pitää auttaa, mutta kansalliseen turvallisuuteen liittyvät tilanteet pitää olla hallittavissa, Orpo toistaa.” (Ilta-Sanomat 9.3.2020.)

Ilta-Sanomat uutisoi suojelupoliisin julkaisemasta vuosikirjasta ja tässä yhteydessä esittämästä terrorismin uhka-arviosta. Tässä uutisoinnissa kansallinen turvallisuus kytkettiin suojelupoliisin esittämänä kansallisten ääriliikkeiden, terrorismin, ja koronaviruspandemian mahdollisesti muodostamiin kansallisen turvallisuuden uhkiin. (Ilta-Sanomat 2.4.2020.) Pidän mielenkiintoisena, että eräällä tavalla kansalliselle turvallisuudelle uutena ulottuvuutena esille nousee koronaviruspandemia-ajan pitkittymisen riskit, joihin kuuluu, että tällöin valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat voivat yrittää lisätä yhteiskunnallista epävakautta muun muassa disinformaation avulla.

”Suojelupoliisin mukaan terrorismin uhka Suomessa on neliportaisella asteikolla yhä tasolla kaksi, eli kohonnut. Supo arvioi tilannetta torstaina julkaistussa vuosikirjassaan. Uhkataso ei ole muuttunut edeltävään, kesäkuussa 2017 julkaistuun uhka-arvioon nähden. Terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden määrässä ei myöskään tapahtunut viime vuonna suurta muutosta. Vuoden lopulla heitä oli noin 390. Supon mukaan henkilöiden terrorismia tukeva toiminta on kuitenkin aiempaa vakavampaa. [...] Kotimainen ääriliikehdintä pysyi Supon mukaan rauhallisena viime vuonna eikä se uhanut kansallista turvallisuutta tai yhteiskuntajärjestystä. Ääriliikehdintään kytkeytyviä rikoksia kirjattiin joitain kymmeniä, Supo kertoo. [...] Suojelupoliisi arvioi, että koronaviruspandemian välittömät uhat Suomen kansalliselle turvallisuudelle ovat toistaiseksi vähäisiä. Supon mukaan uhat voivat kuitenkin lisääntyä, jos poikkeusolot pitkittyvät. Supon mukaan valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat voivat yrittää hyödyntää tilannetta yhteiskunnallisen epävakauden lisäämiseksi. Poikkeusoloissa myös

tarkoitushakuisesti levitetyn disinformaation määrä ja vaikuttavuus voivat kasvaa, Supo sanoo.” (Ilta-Sanomat 2.4.2020.)

Vuoden 2020 uutisoinnissa huomioitiin kahdesti (Ilta-Sanomat 5.5.2020a; Ilta-Sanomat 5.5.2020b) valtioneuvoston julkaisema *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*- julkaisu (ks. Lonka ym. 2020). Uutisoinnissa kansallisen turvallisuuden alaan liittyen pidän mielenkiintoisena, että koronakriisin kuvattiin paljastaneen kansallisen turvallisuuden termin monisäikeisyyden ja sen, kuinka lopulta kaikki asiat kuuluisivat kansallisen turvallisuuden piiriin. Valtioneuvoston julkaisuun liittyen samassa uutisartikkelissa käsiteltiin julkaisussa esitettyä uutta kansallisen turvallisuuden neuvostoa, joka toimisi pääministerivetoisena uutena turvallisuustahona Suomessa. Tässä yhteydessä esitettiin, että neuvoston avulla voitaisiin saada kaivattua muutosta kansallisen turvallisuuden varautumisen osalta silloajatteluun jäykistyneessä valtiohallinnossa. Turvallisuuden laajassa kuvassa uutisessa huomioitiin myös eri turvallisuuksien rajojen hämärtyminen ja maailman muutostahti. (Ilta-Sanomat 5.5.2020a.)

”Koronakriisi on paljastanut, miten monisäikeinen on termi kansallinen turvallisuus. Pikemminkin kysymys kuuluu, mikä ei ole tai olisi osa kansallista turvallisuutta. Tiistaina julkistettiin valtioneuvoston kanslian tilaustyö Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi, jonka tekijät hahmottelevat Suomelle uutta kansallisen turvallisuuden neuvostoa. [...] Pääministerin johtamaan kansallisen turvallisuuden neuvostoon voisivat osallistua myös opposition edustajat. [...] KANSALLISEN TURVALLISUUDEN arviointiprojekti pantiin vireille 2018 Juha Sipilän (kesk) pääministerikaudella, mutta pohdintaa on ollut jo sitä ennen. Maailma muuttuu, joten tarve on ilmeinen. [...] KESKUSTELU turvallisuusneuvostosta sopii hyvin tähän aikaan, sillä koronakriisi on kevään aikana osoittanut, että kansalliseen turvallisuuteen varautumisessa on ollut toivomisen varaa. Silloajatteluun jäykistyneessä valtiohallinnossa poikkihallinnollisessa turvallisuusvarautumisessa on ollut karmeita puutteita. [...] TURVALLISUUSNEUVOSTON kehittäminen palautuu kysymykseen, mikä nykyisessä globaalissa maailmassa on kansallista turvallisuuspolitiikkaa ja miten se voidaan erottaa esimerkiksi presidentin yhdessä valtioneuvoston kanssa johtamasta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Raja on hämärä, sillä nykymaailmassa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Esimerkiksi 5g-ratkaisut, Koillisiväylän merikaapeli, venäläisen Rosatomin asema Fennovoiman ydinvoimanhakkeessa Pyhäjoella, valtionyhtiö Fortumin voimalat Venäjällä – kaikki ovat osa vyyhteä, jossa kansallinen turvallisuus, turvallisuuspolitiikka ja ulkopolitiikka saattavat mennä sekaisin. [...] KANSALLISEN TURVALLISUUDEN osalta keskustelu on vasta käynnistymässä. [...] Olisiko viisainta tehdä kuitenkin ensimmäiseksi se kauan kaavailtu tempu, että sisäministeristä tehdään TP-Utvan pysyvä jäsen? Sitä esitettiin jo pakolaiskriisin aikana 2015. Silloin kansallinen turvallisuus eteni huipputasolla ainakin pikkaisen, kun alan ministeri toisi oman sektorinsa asiat päättäjien pöytään ja olisi paikalla keskustelemassa.” (Ilta-Sanomat 5.5.2020a.)

Toisessa valtioneuvoston *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*- julkaisuun viittaavassa uutisessa huomioitiin yhtä lailla muun muassa uuden kansallisen

turvallisuuden neuvoston perustamisen ehdotus. Tämän uutisoinnin sisällössä mielenkiintoista oli, kun kansallisen turvallisuuden käsittelyn yhteydessä todettiin, että ennen minkäänlaisten uusien toimielinten muodostamista tulisi kansallinen turvallisuus määritellä. Määrittelyn vaihtoehtoina esitettiin uhkakuvasidonnaista määrittelyä, joiden todettaisiin lyhyellä aikavälillä vaikuttavan kansalaisten elämän laatuun tai poliittisiin oikeuksiin. Samassa yhteydessä kuitenkin todettiin kansallisen turvallisuuden ”eläminen ja muuttuminen ajassa” ja että tästä syystä kansallista turvallisuutta tulisi-kin tarkastella laajalla kokoonpanolla. (Ilta-Sanomat 5.5.2020b.)

”VALTIONEUVOSTON tilaama suunnitelma kansallisesta turvallisuudesta esittää yhtenä mahdollisuutena erillisen neuvoston perustamista. Neuvosto olisi säännöllisesti kokoontuva parlamentaarinen elin, jota johtaisi pääministeri. Keskeiset ministerit ja kaikkien eduskuntapuolueiden puheenjohtajat olisivat jäseninä. Elin olisi siis vahvasti poliitikkojen käsissä, ja nimenomaan hallituksen ja pääministerin. – Nähdäksemme uusi rakenne, tai ainakin tällaisen idean ottaminen laajemmin keskusteluun, auttaa kehittämään kansallisen turvallisuuden johtamisen toimintamallia nykyistä laadukkaammaksi ja yhdenmukaisemmaksi, selvityksessä sanotaan. [...] Tällä hetkellä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa johtaa presidentti yhdessä valtioneuvoston kanssa TP-Utvassa eli valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Selvityksessä todetaan, että kansallisen turvallisuuden asioihin TP-Utva sopii huonosti, koska presidentille ei valtiosäännön mukaan kuulu sisäinen turvallisuus. Kansallisen turvallisuuden neuvostolla sisäinen ja ulkoinen turvallisuus eriytyisivät: toista johtaisi presidentti ja toista pääministeri. [...] Ennen kuin neuvostoja tai muitakaan kansalliseen turvallisuuteen liittyviä elimiä rakennellaan, pitää määritellä, mitä on kansallinen turvallisuus. Asiaa voi lähestyä uhkakuvien kautta. Kansallisen turvallisuuden uhkia ovat tapahtumat, jotka uhkaavat lyhyellä aikavälillä kansalaisten elämänlaatua tai poliittisia oikeuksia. Kyse on oman maan järjestelmän ja sen ydinarvojen suojelusta. – Kansallisessa turvallisuudessa on kysymys valtion ja yhteiskunnan olemassaolosta, sen toimivuudesta sekä yleisestä järjestyksestä, selvityksessä sanotaan. [...] Kansallinen turvallisuus elää ja muuttuu ajassa ilman yksiselitteistä määritelmää. Siksi poliittisen johdon tulee tarkastella sitä määrääjain ja laaja-alaisella kokoonpanolla, selvityksessä todetaan.” (Ilta-Sanomat 5.5.2020b.)

Kansallisen turvallisuuden neuvoston perustamiseen liittyen Ilta-Sanomat huomioi pääkirjoituksessaan turvallisuuden moninäkökulmaisuutta. Tässä yhteydessä Ilta-Sanomat esittää asiantuntijaesityksiin liittyen, että koronakriisistä olisi paljon opittavaa poikkeusaikojen johtamisen, viestinnän kuin koko valtiohallinnon hallintomallin uudistamisen näkökulmissa. (Ilta-Sanomat 28.4.2020.)

”KRIISIN johtamisen heikkous on ollut viestintä. Poliitikkojen, viranomaisten ja asiantuntijoiden ääni kyllä kuuluu, mutta kuulijalle jää annista sekava kuva. Sama viranomaisena ja joskus jopa ristiin itsensä tai toisen viranomaisen tai asiantuntijan kanssa. Tämä koskee myös poliitikkoja. Kansaa ohjeistetaan kielloilla ja suosituksilla, jotka menevät ihmisillä helposti sekaisin. [...] KORONAKRIISISTÄ on paljon opittavaa.

On tunnustettava, että suomalainen hallintomalli ministeriöineen ja viranomaisineen sopii huonosti poikkeusolojen kokonaisvaltaiseen johtamiseen. Kriisin hoito ja johtaminen kompastuvat helposti hallinnon toimivaltarajoihin, joita varjellaan mustasukkaisesti, kriisistä huolimatta – tai jopa sen takia. Mihinkin jäivät lukuisten valmiusharjoitusten ja turvallisuusstrategioiden opit? Poliisiammattikorkeakoulun erikoistutkija Kari Laitinen ja Laurea-ammattikorkeakoulun asiantuntija Harriet Lonka esittävät (HS 27.4.) kansallista turvallisuutta varten omaa, pääministerin johtamaa neuvostoa. Ajoittainen hapuilu koronaviruksen hoidossa on omiaan jouduttamaan tätä pohdintaa. Koronavirus tuskin jää viimeiseksi pandemiaksi. Kun seuraava tulee, kriisijohtamisen pitää olla kunnossa.” (Ilta-Sanomat 28.4.2020.)

Vuoden 2020 uutisoinnissa kansalliseen turvallisuuteen liittyvänä asiana käsiteltiin myös ulkomaalaisten henkilöiden kiinteistönomistusta Suomessa ja tähän asiaan liittyviä turvallisuusriskejä (Ilta-Sanomat 1.6.2020b), joihin pyrittiin vaikuttamaan vuonna 2020 voimaan tulleen laki kansallisesta turvallisuudesta kiinteistökaupoissa lain avulla. Kiinteistönomistuksen lupaprosesseihin ja valvontaan liittyen esitettiin, että lupa-asioita käsittelevänä viranomaisena puolustusministeriö joutuu tasapainoilemaan rajallisten resurssien ja riittävän neutraalin kohdevalinnan välillä. Mielenkiintoisena huomiona pidän sitä, kuinka uutisessa kuvataan, ettei kansallista turvallisuutta voi ”täysin ulkoistaa puolustusministeriölle” ja että uutisoinnissa todetaan kiinteistöomistukseen liittyvän kansallisen turvallisuuden huolen pohdinnan alkaneen vasta viime vuosina. (Ilta-Sanomat 1.6.2020a.) Yhtäältä kaiken uhkakuvioinnin keskellä on mielenkiintoista, että aiheeseen liittyen todetaan myös, ettei yhtään tonttikauppaa ole kuitenkaan evätty kansalliseen turvallisuuteen liittyen (Ilta-Sanomat 6.4.2020).

”VASTA viime vuosina ryhdyttiin pohtimaan sitä kaikkein tärkeintä kysymystä: voisiko ulkomaalaisen ostamaan kiinteistöön liittyä kansallista turvallisuutta vahingoittavia tavoitteita? Pitkällisen poliittisen keskustelun jälkeen laki tuli voimaan vuoden 2020 alusta. [...] Laki kansallisesta turvallisuudesta kiinteistökaupoissa: Valtio voi puuttua sellaiseen kiinteistönomistukseen, joka vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta. Kiinteistönhankintojen luvanvaraisuus sekä valtion etuosto-oikeus ja lunastusoikeus kiinteistökaupoissa mahdollistaisivat erilaisiin kansallista turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin puuttumisen. Maankäyttö- ja rakennuslaissa kansallinen turvallisuus tulisi ottaa huomioon alueiden käytön suunnittelussa. Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa parannetaan, jotta kansallisesta turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on riittävä tilannekuva päätöksenteon tueksi. MINISTERIÖSSÄKÄÄN ei eletä harhakuvitelmiä vallassa. – Lupaprosessissa tasapainoilemme rajallisten resurssien ja sen välillä, että emme voi tehdä etnistä profilointiä emmekä perusteetta epäillä jokaista kauppaa. Samaan aikaan emme saa pysäyttää yleistä kiinteistökauppaa, mutta silti pitää pystyä löytämään ne toimijat, jotka toimillaan voisivat aiheuttaa meille kansallisen turvallisuuden uhan. Tämä on sitä realismia, jonka kanssa pyrimme tasapainoilemaan. Onneksi lupaprosessi ei ole ainoa keino puuttua kiinteistöomistukseen, kertoo Anu Sallinen sähköpostilla. [...] Kansallista turvallisuutta ei voi täysin ulkoistaa puolustusministeriölle.” (Ilta-Sanomat 1.6.2020a.)

”Ulkomaalaiset saivat tehdä tonttikauppoja Suomessa alkuvuonna. Lännen Median mukaan puolustusministeriö on hyväksynyt kaikki ulkomaalaisten tekemät kiinteistökaupat Suomessa. Eniten kiinteistöjä ovat ostaneet venäläiset. [...] Puolustusministeriö arvioi, voiko kiinteistökauppa uhata kansallista turvallisuutta ennen luvan myöntämistä. Tässä tapauksessa kiinteistö voisi esimerkiksi sijaita strategisen kohteen lähellä tai sitä voitaisiin käyttää tiedusteluun.” (Ilta-Sanomat 6.4.2020.)

Kiinteistöjenomistamiseen liittyen Ilta-Sanomat uutisoi, kuinka tiedustelulakien säätäminen on auttanut suojelupoliisia kansallisen turvallisuuden suojaamisessa tarvittavassa tiedonhankinnassa (13.6.2020). Tässä uutisoinnissa mielenkiintoista on, kuinka suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari esittää, että ”Suomesta on yritetty hankkia kansallista turvallisuutta vaarantavaa omistusta”.

”Uusi tiedustelulainsäädäntö on auttanut supoa tiedonhankinnasta. [...] Suomesta on yritetty hankkia kansallista turvallisuutta vaarantavaa omistusta, kertoi suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari MTV:n Uutisextran haastattelussa lauantaina. Tällaiset omistukset voivat yleisellä tasolla olla esimerkiksi yrityksiä tai kiinteistöjä. Tiedonhankintaa vieraan valtion vaikutustoiminnasta on Pelttarin mukaan auttanut uusi tiedustelulainsäädäntö, joka on ollut voimassa noin vuoden. Uusi lainsäädäntö antoi suojelupoliisille valtuudet hankkia tietoa vakavan kansallisen turvallisuusuhan perusteella, ilman konkreettista rikosepäilyä.” (Ilta-Sanomat 13.6.2020.)

Tiedustelutoiminnan merkitys Suomen kyberturvallisuuden ylläpitämisessä ja tämän kautta kansallisen turvallisuuden suojaamisessa nostettiin esille yhdessä Ilta-Sanomien uutisoinnissa (Ilta-Sanomat 24.11.2020). Tässä uutisoinnissa kansallisen turvallisuuden ala koskettaa mahdollisen kyberpandemian myötä tulevia seurauksia, jotka vaikuttaisivat yllätyksellisen luonteen kautta laajasti yhteiskunnan eri toimintoihin.

”VIESTINTÄVERKKOJEN romahdusta ei turhaan kutsuta kyberpandemiaksi. Käsitteellä tarkoitetaan kyberhyökkäystä tai laajaa häiriötilannetta, jonka vaikutukset voivat levitä paljon nopeammin ja laajemmalle kuin biologisen viruksen vaikutukset. Kyberpandemiasta toipuminen olisi hidasta, haastavaa ja kallista. Limnell kuvaa uhkaa ”harmaaksi sarvikuonoksi”. – Harmaa sarvikuono viittaa uhkaan tai riskiin, joka ei ole toteutuessaan yllätys, vaan se on jopa todennäköiseksi arvioitu. Siitä on etukäteen ollut selkeitä varoitusmerkkejä, todisteitakin, mutta uhkan toteutumiseen ei ole suhtauduttu ja siihen varauduttu riittävällä vakavuudella. Toteutuessaan uhkan vaikutus on arvioitu ennakkolta merkittäväksi, professori pohtii. [...] KYBERPANDEMIAN riski on todellinen. – Ensinnäkin on tiedostettava, että tämänkaltainen hyvin ikävä skenaario on mahdollinen, kuten olemme jo Suomessa tehneet esimerkiksi vuoden 2018 Kansallisessa riskiarviossa, Limnell kertoo. [...] Tositilanteessa kyberoperaatio voi olla kehäänkärki, joka lamauttaa yhteiskunnan ennen perinteistä sotilaallista hyökkäystä, tai yhdessä sen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomella pitää olla kykyä tehokkaaseen kyberpuolustukseen. – Kyllä, Suomella tulee kyberpuolustuksessaan olla puolustuksellisia kyvykkyksiä sekä myös tiedustelun ja vaikuttamisen kyvykkyyttä osana

kansallista turvallisuuttamme ja suvereniteettimme ylläpitämistä.” (Ilta-Sanomat 24.11.2020.)

Koronapandemiaan liittyen Ilta-Sanomat uutisoi, kuinka lääkekuljetusten reittejä suojataan. Tässä yhteydessä THL:n ylilääkäri Hanna Nohynek kuvaa, että lääkekuljetusten reiteistä ei yleisesti kerrota julkisuuteen, koska ”se on osa kansallista turvallisuutta”. Reittien salaamisella pyritään välttämään muun muassa varkaudet ja mahdollinen sabotaasi. (Ilta-Sanomat 17.12.2020.) Kansallisen turvallisuuden alaa arvioitaessa tämä yksittäinen uutinen on mielestäni sinällään merkityksellinen, koska sen avulla lääkkeiden kansallinen saatavuus kuvataan olevan kansallisen turvallisuuden kannalta keskeinen kysymys. Tämä lähentää kansalliseen huoltovarmuuteen liittyvää keskustelua kansallisen turvallisuuden suojaamisintressien kanssa.

”Suomeen tuotavat Pfizerin rokotteet valmistetaan Puursin pikkukaupungissa Belgiassa, IS kertoi keskiviikkona. Pfizer kertoi IS:lle selvittävänsä parhaillaan rokotteiden parasta kuljetustapaa Suomeen. [...] Viranomaiset eivät halua rokotteiden reittiä kuvata. Yksityiskohtia lääkekuljetuksista ei yleensääkään kerrota julkisuuteen. – Se on osa kansallista turvallisuutta, THL:n ylilääkäri Hanna Nohynek sanoo. Näin halutaan välttää varkaudet ja sabotaasi ja varmistaa, että toimitukset ovat kaikin puolin asianmukaisia.” (Ilta-Sanomat 17.12.2020.)

5.4.2.5 Vuodet 2021–2022

Vuosien 2021–2022 välisenä aikana Ilta-Sanomat uutisoi yhteensä 50 kertaa kansalliseen turvallisuuteen viittaavin sisällöin. Vuonna 2021 15 kertaa ja vuonna 2022 35 kertaa.

Vuonna 2021 Ilta-Sanomien uutisointi koski muun muassa ulkomaalaislain uudistamista, hybridivaikuttamista ja pakolaisvirtaa eräänä hybridivaikuttamisen muotona. Tähän kokonaisuuteen liittyen uutisoinnissa puhuttiin myös hätätilapykälän ja turva- paikkahakemusten vastaanoton rajoittamisen tarpeesta, kun kyseessä olisi kansallisen turvallisuuden uhkana pidettävä hybridivaikuttaminen. (Ilta-Sanomat 8.12.2021; Ilta-Sanomat 24.11.2021a; Ilta-Sanomat 24.11.2021b; Ilta-Sanomat 12.11.2021; Ilta-Sanomat 13.11.2021; Ilta-Sanomat 16.11.2021; Ilta-Sanomat 20.11.2021.) Kansallisen turvallisuuden ja kyberturvallisuuden konkreettisten uhkien alassa esillä oli myös suojelupoliisin tekemät havainnot poikkeuksellisen intensiivisestä valtiollisesta kybervaikotuksesta, jonka tiimoilta suojelupoliisi kertoi tunnistaneensa erään kyberiskun epäilyksi tekijäksi Kiinan (Ilta-Sanomat 18.3.2021; Ilta-Sanomat 23.3.2021).

Ulkomaalaislain muuttaminen ja maahanmuuttopolitiikan kysymysten yhteydessä nostettiin esille suojelupoliisin esittämä näkemys, että perheenyhdistämisen

helpottaminen helpottaisi kansallista turvallisuutta uhkaavien yksilöiden pääsemistä Suomeen. Tässä yhteydessä kansanedustaja Ville Tavio kuvasi muun muassa, että ”terroristitkin pääsevät maahan, jos vain lähettävät alaikäisen lapsen edeltä”. Kansallisen turvallisuuden kannalta selvänä uhkakuvana esitettiin niin sanotun ”ankkurilapsen” käyttäminen maahantulon mahdollistajana myös terroristisille toimijoille. (Ilta-Sanomat 20.10.2021; Ilta-Sanomat 8.10.2021.)

”Eduskunta kävi keskiviikkona kiihkeän keskustelun maahanmuutosta, kun hallitus vastasi perussuomalaisten ja Liike Nytin välikysymykseen hallituksen maahanmuuttopolitiikasta ja talouspolitiikasta. Perussuomalaiset esittää välikysymyksessään, että maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön tulisi minimoida ongelmia ja kielteisiä lieveilmiöitä sekä edistää vain hallittua maahanmuuttoa. Taustalla on ulkomaalaislain lakiluonnos, johon sisältyviä perheenyhdistämisen helpotuksia perussuomalaiset on arvostellut kovasanaisesti. – Suojelupoliisi on varoittanut, että muutos helpottaa kansallista turvallisuutta uhkaavien yksilöiden Suomeen pääsyä. Terroristitkin pääsevät maahan, jos vain lähettävät alaikäisen lapsen edeltä, syytti perussuomalaisten ryhmäpuheenvuoron pitänyt Ville Tavio. [...] Sisäministeri Maria Ohisalo (vihr) totesi, ettei luonnoksessa olla missään kohtaa ohittamassa maahan pääsyn edellytyksiä, joihin kuuluu myös mahdollinen kansallisen turvallisuuden vaarantaminen. – Jos kansallinen turvallisuus on uhattuna, niin sellaiset ihmiset eivät voi tulla tähän maahan. En ymmärrä että mistä te olette tämän keksineet tai miksi lietsotte tällaisia uhkakuvia. [...] Myös kokoomuksen Heikki Vestman nosti ryhmäpuheenvuorossa esiin mahdolliset turvallisuusongelmat ja haukkui hallitusta sinisilmäisyydestä. – Hälyttävä esimerkki on lakiluonnos perheenyhdistämisestä. Maahanmuuttovirasto on varoittanut, että vakavista rikoksista syytetyt tai Supon mukaan kansallista turvallisuutta vaarantavat henkilöt voisivat päästä maahan lähettämällä lapsensa ankkureiksi edeltä. Lisäksi ehdotettu toimeentuloedellytyksen poistaminen perheenkokoajalta romuttaisi kotoutumisen kannusteet, Vestman lausui.” (Ilta-Sanomat 20.10.2021.)

”ULKOMAALAISLAIN lakiluonnos herättää suuria tunteita. [...] LAKILUONNOKSEEN lausunnon antoi 27 eri viranomaista tai järjestöä. Muun muassa Suojelupoliisi toivoi täsmennyksiä perheenyhdistämistä koskevan lain perustelujen muuttamiin kohtiin. – Kansallista turvallisuutta uhkaavien henkilöiden, kuten terrorismintorjunnan kohdehenkilöiden maahanpääsy on voitava jatkossakin estää, ja jotta ehdotettu muutos ei johda heidän maahanpääsyänsä helpottumiseen, Supo totesi lausunnossaan.” (Ilta-Sanomat 8.10.2021.)

Ilta-Sanomat uutisoinnissa esitettiin, että toisen valtion järjestämän laajamittaisen maahantulon mahdollisesti olevan kansallista turvallisuutta uhkaavaa hybridivaikuttamista. Esimerkkinä laajamittaisen maahantulon uhkasta kansalliselle turvallisuudelle kuvattiin Puolan rajalla olevaa ”rajakriisiä”. (Ilta-Sanomat 12.11.2021; Ilta-Sanomat 13.11.2021.)

”Meneillään oleva rajakriisi taas on kirvoittanut vaatimuksia siitä, että turvapaikkahakemusten vastaanottamisen keskeyttämisen pitäisi olla mahdollista tilanteessa, jossa kansallinen turvallisuus on uhattuna.” (Ilta-Sanomat 12.11.2021.)

”KOKOOMUS vaatii pääministeri Sanna Marinin (sd) hallitusta muuttamaan lainsäädäntöä, jotta turvapaikkahakemusten vastaanotto voidaan keskeyttää hybridivaikuttamistilanteessa, jossa kansallinen turvallisuus on uhattuna.” (Ilta-Sanomat 13.11.2021.)

Ilta-Sanomat uutisoi, kuinka laajamittaisen maahantulon rajoittamiseksi ja hybridivaikuttamisen torjumiseksi oppositio jätti välikysymyksen hallitukselle ja esitti, että turvapaikkahakemusten vastaanottamista tulisi voida rajoittaa hätätilapykälän avulla sellaisissa tilanteissa, joissa yleinen järjestys ja kansallinen turvallisuus olisi uhattuna. (Ilta-Sanomat 16.11.2021; Ilta-Sanomat 24.11.2021b; Ilta-Sanomat 8.12.2021.) Rajakriisiin liittyvässä uutisoinnissa on mielenkiintoista, kuinka kansallisen turvallisuuden käyttäminen vaikuttaa laajentuneen, eräällä tavalla kantaen mukanaan myös yleisen järjestyksen käsitystä.

”Oppositio kysyy välikysymyksessään, mitä hallitus aikoo tehdä ja miksi ministerien lausunnot poikkeavat toisistaan. Ryhmät vaativat pikaisesti eduskunnan käsittelyyn niin kutsuttua hätätilapykälää, jolla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voidaan keskeyttää, mikäli yleinen järjestys ja kansallinen turvallisuus ovat ulkovoiman järjestämisen laajamittaisen maahantulon tilanteessa uhattuna. [...] KRISTILLISDEMOKRAATTISEN eduskuntaryhmän puheenjohtaja Päivi Räsänen sanoi, että tilanne Puolan rajalla on vakava ja tulenarka. Hänen mukaansa on välttämätöntä, että Suomessa EU:n rajavaltiona varaudutaan vastaavaan. – Tällä välikysymyksellä hallituksen rivit pakotetaan suoriksi. Tämä on kansallisen turvallisuuden kannalta kysymys, johon ei saa tulla keskenään ristiriitaisia vastauksia, kuten tähän saakka olemme hallituksen taholta nähneet, Räsänen sanoi.” (Ilta-Sanomat 16.11.2021.)

”OPPOSITIO eli kokoomus, perussuomalaiset, kristilliset ja Liike Nyt tekivät Sanna Marinin hallitukselle välikysymyksen siirtolaisvirtojen ohjailusta ja hybridivaikuttamisesta. Välikysymyksessä vaaditaan hallitusta säätämään hätätilapykälä, jolla voidaan keskeyttää turvapaikkahakemusten käsittely kansallisen turvallisuuden nimissä. [...] Poliitikassa käydään painia siitä miten turvataan ihmisoikeudet, kansainväliset sopimukset ja kansallinen turvallisuus samoilla pykälillä. Siihen ei tuore sisäministeri Krista Mikkonen (vihr) osannut antaa yksiselitteistä vastausta Ylen Ykkösaamussa tiistaina (23.11.)” (Ilta-Sanomat 24.11.2021b.)

”Välikysymyksessä esitettiin, että Suomi voisi vastata hybridivaikuttamiseen luopumalla määräajaksi turvapaikkahakemusten vastaanottamisesta. Oppositio on vaatinut, että Suomeen säädetään hätätilapykälä, jolla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voidaan keskeyttää, jos Suomen kansallinen turvallisuus on uhattuna tilanteessa, jossa toinen valtio järjestää laajamittaista maahantuloa Suomen rajoille.” (Ilta-Sanomat 8.12.2021.)

Rajakriisiasiaan liittyen ja hybridivaikuttamisen torjunnan osalta Ilta-Sanomat uutisoi Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus (HybridCoE) selvitystyöstä, jonka yhteydessä aiottiin selvittää kansainvälisen oikeuden osalta mahdollisuudet rajoittaa tai keskeyttää osittain tai kokonaan joidenkin kansainvälisten sopimusten noudattamisen valtion kansallisen turvallisuuden ollessa uhattuna (Ilta-Sanomat 20.11.2021).

”Kolmantena kohtana HybridCoE aikoo selvittää, onko kansainvälisen oikeuden näkökulmasta mahdollista keskeyttää tilapäisesti joidenkin sopimusten noudattaminen osittain tai kokonaan, mikäli esimerkiksi valtion kansallinen turvallisuus on vakavasti uhattuna.” (Ilta-Sanomat 20.11.2021.)

Huomionarvoisena yksittäisenä Ilta-Sanomien tuottamana uutisointia pidän, kuinka kansanedustaja Petri Honkonen kuvasi perussuomalaisten tekevän politiikkaa ”lyhytnäköisesti ja laskelmoivasti” kansallisen turvallisuuden asioilla (Ilta-Sanomat 24.11.2021a). Vaikka Honkosen esitystä on pidettävä yksittäisenä mielipiteenä, on se silti mielenkiintoinen julkitulo, joka osoittaa sen, että kansallisen turvallisuuden käsitteen poliittinen käyttö on ollut aktiivista kyseisenä aikana, ja/tai että kansallisen turvallisuuden politisoituminen on vähintäänkin ollut aktivoitumassa.

”Honkosen mielestä opposition huoli rajojen pitävyydestä hybridioperaatiossa romuttui perussuomalaisten ryhmäpuheenvuorossa, jonka piti kansanedustaja Leena Meri (ps). – Meri käytti tilaisuuden hyväksi luettelakseen ummet ja lammet turvapaikanhakijoiden rikollisuudesta, työllistymisestä ja kustannuksista. Ikään kuin tilanteessa Valko-Venäjän ja Puolan rajalla olisi kyse tavallisesta maahanmuutosta.– Samalla Meri tuli kuitenkin paljastaneeksi perussuomalaisten huonon käden: kun maahanmuutosta ei muuten pääse puhumaan, tehdään politiikkaa lyhytnäköisesti ja laskelmoivasti – vaikka sitten vakavilla kansallisen turvallisuuden asioilla, Honkonen totesi.” (Ilta-Sanomat 24.11.2021a.)

Vuonna 2021 Ilta-Sanomat uutisoi, että koronaepidemian luomat haasteet ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin matkustaa Suomeen ovat osaltaan kansallisen turvallisuuden asioita. Tällöin ulkomaalaisten henkilöiden, kuten virolaisten mahdollisuus matkustaa Suomeen ja tehdä töitä Suomessa kuvattiin liittyvän ”kansalliseen turvallisuuteen ja globaaliin solidaarisuuteen”. Ilta-Sanomat esitti, että nämä kaksi ulottuvuutta tulisi voida sovittaa paremmin yhteen ja näin ollen mahdollistaa taloudellisten asioiden hallinnan tasapaino Suomen ja Viron välillä. (Ilta-Sanomat 12.6.2021.)

”Kansallinen turvallisuus ja globaali solidaarisuus pitäisi osata jotenkin yhdistää ja siinä samalla pitää talous hengissä ja naapurisuhteet kunnossa. Viisautta todella tarvitaan, kirjoittaa Virossa asuva toimittaja Eveliina Talvitie. [...] Maailmanmestaruuski-soista ei ole kyse, sillä virus ei häviä niin kauan kuin sitä on jossain päin maailmaa.

Kansallinen turvallisuus ja globaali solidaarisuus pitäisi osata jotenkin yhdistää ja siinä samalla pitää talous hengissä ja naapurisuhteet kunnossa. Viisautta todella tarvitaan.” (Ilta-Sanomat 12.6.2021.)

DEFNET 2021-kyberpuolustusharjoitukseen viittaavassa uutisoinnissa Ilta-Sanomat kuvasi, että kyberturvallisuus on osa kansallista turvallisuutta. Tässä yhteydessä kansallista turvallisuutta valvovina viranomaisina mainittiin suojelupoliisi ja Puolustusvoimat, sekä kyberturvallisuuskeskus, jonka kuvattiin auttavan niin yksityistä kuin julkista sektoria uhkien ymmärtämisessä, havaitsemisessa ja ennakoinnissa ja reagoinnissa. (Ilta-Sanomat 29.5.2021.)

”Kyberturvallisuus on kansallista turvallisuutta. Kuvassa ranskalainen sotilas DEFNET 2021 -kyberpuolustusharjoituksessa maaliskuussa Rennesissä. [...] VERKON vahtikoiria on Suomessa useita. Puolustusvoimat ja suojelupoliisi valvovat kansallista turvallisuutta, edellinen erityisesti omien sotilaallisten verkkojensa osalta. Kyberturvallisuuskeskus auttaa muun muassa yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiä teleja energiayhtiöitä sekä valtionhallintoa ymmärtämään, havaitsemaan ja ennakoimaan uhkia, ja myös reagoimaan niihin. Lisäksi on vielä yksityinen tietoturvayhteisö, joka myy turvallisuutta asiakkailleen mutta toimii samalla yhteistyössä viranomaisten kanssa.” (Ilta-Sanomat 29.5.2021.)

Vuoden 2020 uutisoinnin kaltaisesti, kansallisen turvallisuuden neuvoston tarpeellisuus nousi myös vuonna 2021 Ilta-Sanomien uutisaiheeksi, kun tuolloin vastikään julkaistu kansallista turvallisuutta käsittelevä tietokirja julkaistiin (ks. Laitinen & Huhtinen 2021). Tällöin esitettiin vuoden 2020 hengessä tietokirjan kirjoittajiin viitaten, että kansallisen turvallisuuden neuvoston ehdotus on muun muassa ”ehdottomasti harkinnan arvoinen”. (Ilta-Sanomat 23.4.2021.)

”PYSYVÄÄ on vain muutos, joka vaatii herkkää tilannetajua, reagointikykyä ja analyysin tuottamista maan ylimmän johdon päätöksenteon helpottamiseksi. Laitinen ja Huhtinen perustaisivat Suomeen eri hallinnonalojen yhteisen ja selkeästi johdetun foorumin, johon koottaisiin maan paras turvallisuus-osaaminen ja asiantuntemus. Foorumia voisi kutsua vaikkapa kansallisen turvallisuuden neuvostoksi. Ehdotus on ehdottomasti harkinnan arvoinen.” (Ilta-Sanomat 23.4.2021.)

Huoltovarmuusasioiden tilaa käsiteltiin Ilta-Sanomien uutisoinnissa siteeraamalla korkeakoulujen yhteistyössä tekemän arviointiraportin havaintoja. Tässä yhteydessä huoltovarmuuden esitettiin olevan osa kansallista turvallisuutta ja että huoltovarmuuden merkitys tulisi ymmärtää niin yksittäisissä ministeriöissä kuin valtioneuvostossa. Huoltovarmuuden kuvataan kuitenkin jäävän ”heikolle hoidolle”. Arviointiraporttiin viitaten uutisessa kuvattiin myös, kuinka tieto tarvitsee huoltovarmuutta tai pikemminkin on huoltovarmuuden osa. (Ilta-Sanomat 28.5.2021.)

”Suomen huoltovarmuuden toiminta saa osakseen vahvaa arvostelua tuoreessa arviointiraportissa. Näin ollen huoltovarmuutta, Huoltovarmuuskeskusta ja alan poliittista päätöksentekoa tulisi kehittää ja parantaa monin tavoin. Nykytavalla huoltovarmuudesta huolehtiminen aiheuttaa muun muassa epäselviä vastuuta, tiedonkulun ongelmia sekä sekaannusta kriisitilanteissa. Arviointi on Vaasan yliopiston, Laurea-ammattikorkeakoulun, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun laatima. [...] Huoltovarmuus on osa kansallista turvallisuutta. Uudessa arviointiraportissa todetaan, että huoltovarmuuden merkitys ja kehittäminen pitää ymmärtää sekä valtioneuvostossa, yksittäisissä ministeriöissä että eduskunnassa. – Valitettavasti varautumistoiminnan organisointi näyttää ministeriöissä kaikkiaan jääneen heikolle hoidolle, raportti kiteyttää. Esimerkiksi nykyinen lainsäädäntö nähdään vanhentuneena ja sekavana, ja myös eri ministeriöiden yhteistyötä tulisi parantaa ja eduskunnan roolia vahvistaa. – Huoltovarmuussääntelyn kokonaiskehittäminen on nähtävä kiireellisenä asiana, sillä kyse on merkittävästä instrumentista muun muassa Suomen kyberturvallisuuden varmistamisessa. Tässä suhteessa aikaa ei ole hukattavana, raportissa sanotaan. Yhtensä osana huoltovarmuutta on tiedon huoltovarmuus, jolloin huomiota on kiinnitettävä digitalisaatio-osaamiseen. [...] Huoltovarmuuden rooli osana kansallisen turvallisuuden kokonaisuutta tulisi määritellä uudestaan, raportissa suositetaan. – Vaikka järjestelmämme on maailman luokassa ainutlaatuinen, se vaatii kehittämistä ja päivittämistä sekä erityisesti eurooppalaisen yhteistyön tarpeen aktiivista huomiointia, raportti toteaa.” (Ilta-Sanomat 28.5.2021.)

Vuonna 2021 Ilta-Sanomat uutisoi, kuinka suojelupoliisi on tunnistanut eduskuntaan kohdistuneen kyberhyökkäyksen epäillyksi tekijäksi Kiinan. Tässä yhteydessä keskusrikospoliisin asiantuntija ei kommentoinut asiaa lähemmin, että vaaransiko kybervakoiluoperaationa tehty tietomurto kansallista turvallisuutta. (Ilta-Sanomat 18.3.2021.) Eduskunnan kybervakoilujutun lisäksi Ilta-Sanomat uutisoi suojelupoliisin vuosikirjassa esitetystä kansallisen turvallisuuden uhista. Vuosikirjaan viitaten esille nostetaan, kuinka kansallista turvallisuutta uhkaavaa vakoilua toteuttavat lähinnä Venäjä ja Kiina. Vakoilun todetaan olleen poikkeuksellisen intensiivistä ja kohdistuvan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon valmisteluun. (Ilta-Sanomat 23.3.2021.)

”Suojelupoliisi sanoo tunnistaneensa vuonna 2020 eduskuntaan kohdistuneen kybervakoiluoperaation, jossa yritettiin tunkeutua eduskunnan tietojärjestelmiin. [...] Muurman ei kommentoi, millaisia tutkintamenetelmiä asiassa on käytetty tai minkä ulkomaisten kumppanien kanssa asiaa on selvitetty. KRP ei myöskään kerro, millaisia tietoja murtautuja on saanut haltuunsa ja kuinka montaa henkilöä murto koskee. Kohteita on ”useita”, ja aiemmin on kerrottu osan vaarantuneista tileistä kuuluneen kansanedustajille. Poliisi ei myöskään kommentoi, onko murto vaarantanut kansallista turvallisuutta.” (Ilta-Sanomat 18.3.2021.)

”Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaa vakoilua harjoittavat lähinnä Kiina ja Venäjä. Suojelupoliisi havaitsi viime vuonna poikkeuksellisen intensiivisiä valtiollisia kybervakoiluyrityksiä. Ne kohdistuivat Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen

päätöksenteon valmisteluun. Laittoman tiedustelun painopiste siirtyi viime vuonna kyberympäristöön, kun koronarajoitukset vaikeuttivat henkilötiedustelua ja toisaalta poliittisen päätöksenteon valmistelu siirtyi suurilta osin verkkoon. [...] Tiedustelulain tuomat uudet toimivaltuudet ovat Supon mukaan osoittautuneet tarpeellisiksi. – Niistä on ollut hyötyä monissa, hyvin erilaisissa tilanteissa. Nykypäivän Suomen kansallisen turvallisuuden uhkat ja valtiojohdon tiedontarpeet eivät mahdu Suomen rikoslain raameihin. Tämä uuden tiedustelulainsäädännön säätämisen keskeinen perustelu on osoittautunut oikeaksi, sanoo Supon päällikkö Antti Pelttari vuosikirjan esipuheessa. Kesäkuussa 2019 käyttöön otetut uudet tiedustelulait mahdollistivat sen, että Supo voi nykyään hankkia tietoa myös ilman konkreettista rikosepäilyä.” (Ilta-Sanomat 23.3.2021.)

Vuonna 2022 Ilta-Sanomien uutisointien määrä kasvoi selvästi suhteessa kaikkiin muihin vuosiin tarkasteluajanjaksolla. Vuoden 2022 aikana kansallisen turvallisuuden sisällöin uutisoitiin yhteensä 35 kertaa. Aiheina oli muun muassa kansallisen turvallisuuden ensisijaisuus, turvapaikanhakijoiden mahdollisesti luomat uhat (Ilta-Sanomat 3.2.2022; Ilta-Sanomat 23.9.2022b; Ilta-Sanomat 30.9.2022), suojelupoliisin esittämät kansallisen turvallisuuden uhat (Ilta-Sanomat 29.3.2022a; Ilta-Sanomat 29.3.2022b; Ilta-Sanomat 12.9.2022; Ilta-Sanomat 6.4.2022; Ilta-Sanomat 29.9.2022b; Ilta-Sanomat 29.9.2022c) ja maa- ja kiinteistökauppojen sääntelyn kiristäminen kansallisen turvallisuuden suojaamisen mahdollistamiseksi (mm. Ilta-Sanomat 14.10.2022; Ilta-Sanomat 19.10.2022; 20.10.2022b; Ilta-Sanomat 20.10.2022c; Ilta-Sanomat 8.11.2022a).

Tasavallan presidentti Sauli Niinistön kuvaus Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilasta nousi esille vuoden 2022 alun uutisoinnissa. Tässä yhteydessä uutisessa siteerattiin Niinistön esittämänä, kuinka ”kansallinen turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja liikkumatila”, ovat yhtä tärkeitä niin pienille kuin isoille maille. (Ilta-Sanomat 1.1.2022a; Ilta-Sanomat 1.1.2023b.)

”SUOMEN osalta tilanne on Niinistön mielestä selvä. – Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja on vakaa. Se on rakennettu kestäämään vaikeitakin aikoja. Nopearytmisessä maailmassa on entistäkin arvokkaampaa tietää, milloin kiiruhtaa, milloin malttaa. Kansallinen turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja liikkumatila ovat Niinistön mukaan pienille aivan yhtä arvokkaita kuin suurille. Näistä huolehtimalla puolustetaan samalla Suomen kansainvälistä asemaa.” (Ilta-Sanomat 1.1.2022a; saman sisältöisesti Ilta-Sanomat 1.1.2022b.)

Ulkopoliittisen instituutin (UPI) johtaja toimivan Mika Aaltola käytti Ilta-Sanomien kolumneissaan usein kansallisen turvallisuuden käsitystä. Aaltolan kolumnit koskivat laajasti turvallisuutta, keskittyen erityisesti Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan ja sodan mahdollisiin vaikutuksiin Suomessa. Aaltolan kuvaamana kaiken keskiössä tulisi olla Suomen kansallinen turvallisuus. Aaltolan esittämänä pidän

mielenkiintoisena, kuinka hän kuvaa, että yhteistyövarainen turvallisuus olisi painumassa taustalle ja kansallisten intressien luotsaama kansallinen turvallisuus on korostumassa. (Ilta-Sanomat 1.3.2022; Ilta-Sanomat 15.10.2022.)

”Aaltola sanoo uusien perustelujen ottavan kuitenkin aikaa ja eri ratkaisujen kestävyyspunnitseminen on liikkuvassa tilanteessa vaikeaa. Suomen on samalla varauduttava pahimpaan. Upin johtaja painottaa fakta-pohjaisen keskustelun tärkeyttä. Aaltolan mukaan puntaroitavia vaihtoehtoja on enemmän kuin kaksi, ja kaiken keskiössä on oltava Suomen kansallinen turvallisuus. – Tilanne huimassa liikkeessä. Se itsessään kapeutta ja hämärtää harkinnan tilaa. Ryntäily muuttuu hyveeksi. Muistimme kapeutuu. Tämä osa juuri sitä dynamiikkaa, millä konfliktit klassisesti leviävät. Maltti on valttia.” (Ilta-Sanomat 1.3.2022.)

”KANSALLINEN TURVALLISUUS on nyt korostumassa yhteistyövaraisen turvallisuuden painuessa taustalle ja pätiessä paremminkin kansainvälisellä tasolla kuin Venäjän kanssa. Kaiken aikaa on syytä pitää mielessä Putinin Venäjän perusvaarallisuus. Venäjä ei ainoastaan esittänyt laaja-alaisia etupiirivaateita viime joulukuussa. Se myös kävi hyökkäyssotaan niiden toteuttamiseksi. Vaikka maa kärsisi tappion Ukrainan rintamalla, se ei muuksi muutu Putinin kaudella. ” (Ilta-Sanomat 15.10.2022.)

Ilta-Sanomien uutisoinneissa käsiteltiin usein turvapaikanhakijoiden mahdollisesti luomia uhkia kansalliselle turvallisuudelle. Muun muassa kansanedustaja Häkkänen viittasi tasavallan presidentin esitykseen ja kuvasi, että suhteessa kansainvälisiin sopimuksiin ”ykköseksi” pitäisi nostaa kansallinen turvallisuus (Ilta-Sanomat 3.2.2022). Turvapaikanhakijoiden luomiin kansallisen turvallisuuden uhkiin liittyen esitettiin kansanedustaja Orpon ja Vestmanin toimesta, että esimerkiksi Venäjältä tulevien turvapaikanhakijoiden joukossa, jotka pakenevat kutsuntoja, voi tulla Suomen kansallista turvallisuutta vaarantavia henkilöitä maahan. (Ilta-Sanomat 23.9.2022b; Ilta-Sanomat 30.9.2022.)

”Häkkänen sanoo olevansa tyytymätön siihen, että hallitus on kieltäytynyt ryhtymästä valmistelemaan turvapaikanhakemisen keskeyttämisen mahdollistavia pykälä, vaan keskittyy yleiseen toimivaltuuksien pohdiskeluun. – Kansallinen turvallisuus pitäisi nostaa ykköseksi ohi kansainvälisen pakolaissopimuksen. Presidentti sanoi aivan aiheellisesti, että ihmiskeskeistä politiikkaa on myös se, että puolustetaan kriisitilanteessa kotimaata.” (Ilta-Sanomat 3.2.2022.)

”KOKOOMUKSEN puheenjohtaja Petteri Orpo kertoi Twitterissä myöhemmin oman kantansa. – Suomen ei pidä ottaa Venäjältä mahdollisesti laajoin joukoin pakenevia reserviläisiä vastaan turvapaikanhakijoina. Riski turvallisuusuhkista joukossa on ilmeinen. Meidän on asetettava kansallinen turvallisuus etusijalle. [...] Vestmanin mukaan venäläiset asevelvolliset Suomessa voivat muodostaa jo turvapaikan hakuprosessin aikana uhan kansalliselle turvallisuudelle. – Asevelvollisia miehiä on Venäjällä miljoonia. [...] MYÖS kokoomuksen Vestman peräänkuuluttaa hallitukselta valmiutta käyttää rajansulkupykälää. – Opposition ja hallituksen yhteistyöllä kreivin aikaan

säädetyllä rajapykälällä voi olla pian käyttöä. Sen perusteella hallitus voi sulkea itärajan rajanylityspaikat laajamittaisen maahantulon vuoksi, jos se vaarantaa kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä, Vestman toteaa.” (Ilta-Sanomat 23.9.2022b.)

”RAJAMENETTELYN käyttöönottoa koskeva ulkomaalaislain muutos oli tarkoitus antaa eduskunnalle kiireellisenä jo kesäkuussa samassa lakipaketissa rajavartiolain ja valmiuslain kanssa, mutta sen jättäminen viivästyi Montinin mukaan kokonaisuuden monimutkaisuuden vuoksi. – Oli ajatuksena, että se olisi ehditty käsitellä jo ennen eduskunnan kesätaukoa, mutta sen jättäminen viivästyi ja se saatiin jätettyä vasta ihan ennen juhannusta. Katsottiin, että rajavartiolain muutos on järeämpi keino ja vastasi tarpeeseen, että jonkinlaista lainsäädäntöä on voimassa jo heti kesällä, niin todettiin, että tämän ehtii käsitellä vielä syksyllä. Rajavartiolain muutos mahdollistaa rajapisteiden sulkemisen tai aukioloaikojen rajoittamisen, jos se on välttämätöntä yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi. Lisäksi kansainvälisen suojelun hakeminen voidaan keskittää yhdelle tai useammalle rajapisteelle. [...] Kokoomuksen Vestman painottaa, että hallituksella on kesällä yhdessä opposition kanssa säädetyssä rajavartiolaissa mahdollisuus ottaa käyttöön rajapykälä. – Se tehtiin kreivin aikaan. Sen toimivaltuuden nojalla hallitus voi sulkea tarvittaessa koko itärajan myös turvapaikanhaulta, jos tulijoita on suuri määrä ja kansallinen turvallisuus tai yleinen järjestys on vaarassa, Vestman sanoo.” (Ilta-Sanomat 30.9.2022.)

Ilta-Sanomat uutisoi suojelupoliisin arviosta, jonka mukaan kansallista turvallisuutta uhkaavia uhkia ovat Venäjän laaja-alainen hybridivaikuttaminen ja laitton tiedustelu. Venäjän toiminnan kuvattiin yrittävän vaikuttavan Suomen Nato-keskusteluun. (Ilta-Sanomat 29.3.2022a; Ilta-Sanomat 29.3.2022b.) Jälleen suojelupoliisin puhekäytännön vaikutus kansallisen turvallisuuden määrittämisessä vaikutti vahvistuneen.

”Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavat tällä hetkellä kaikkein eniten Venäjän laaja-alainen hybridivaikuttaminen ja laitton tiedustelu, suojelupoliisi kertoo.” (Ilta-Sanomat 29.3.2022a.)

”SUOMEN kansallista turvallisuutta uhkaavat tällä hetkellä kaikkein eniten Venäjän laaja-alainen hybridivaikuttaminen ja laitton tiedustelu, suojelupoliisi kertoo. Suojelupoliisi arvioi, että Venäjä yrittää vaikuttaa Suomen Nato-keskusteluun. Nato-keskustelu on vilkastunut Venäjän aloitettua sodan Ukrainassa. – Koko suomalaisen yhteiskunnan on syytä varautua erilaisiin toimiin, joilla Venäjä haluaa vaikuttaa Suomen päätöksentekoon Nato-kysymyksessä, suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari sanoo.” (Ilta-Sanomat 29.3.2022b.)

Suojelupoliisi sai Ilta-Sanomien uutisoinnissa palstatilaa myös henkilöiden ulkomaansidonnaisuuksien ja niiden luomien riskien kuvailuun liittyen. Tässä yhteydessä suojelupoliisin asiantuntija kuvasi, että ulkomaansidonnaisuuksien yhteyksien arvioinnissa on havaittu, että venäläiset turvallisuus- ja tiedustelupalvelut ovat

pakottaneet henkilöitä tekemään yhteistyötä Venäjän viranomaisten kanssa. (Ilta-Sanomat 30.3.2022.)

”SUPO on tehnyt vuodesta 2018 lähtien selvityksiä henkilöiden ulkomaansidonnaisuuksista. Hanski kertoo, että sidonnaisuuksien selvittämisen taustalla on havainto, että venäläiset turvallisuus- ja tiedustelupalvelut ovat yrittäneet pakottaa henkilöitä tekemään salaista yhteistyötä Venäjän viranomaisten kanssa. – Suojelupoliisi pyrki selvittämään, onko henkilöllä toiseen valtioon sidonnaisuuksia, joita hyödyntämällä henkilö voidaan pakottaa toimimaan Suomen kansallista turvallisuutta vastaan.” (Ilta-Sanomat 30.3.2022.)

Ilta-Sanomat uutisoi myös juuri julkaistusta selonteosta, jossa käsiteltiin Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Uutisessa siteerattiin suoraan sanasta sanaan kyseisen selonteon koko leipäteksti, muita sisältöjä tai tulkintoja ei jutussa esitetty. Käsitellyn selonteon leipätekstin alassa kansallinen turvallisuus mainitaan viestintäverkkojen turvallisuutta vahvistaneiden lakien säätämisen kuvailun yhteydessä, kansainvälistä suojelua koskevien pyyntöjen käsittelyyn viitaten ja viranomaisten tilannekuvan ja keinovalikoimien riittävyuden varmistamisessa, jotta kansallista turvallisuutta heikentäviä hankintoja voidaan estää. (Ilta-Sanomat 13.4.2022.)

”Vakavimmissa tilanteissa kohdemaan on punnittava toimia, joilla turvataan yhteiskunta- ja oikeusjärjestystä, kansallista turvallisuutta, alueellista koskemattomuutta, yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä samalla, kun täytetään velvoite tutkia kansainvälistä suojelua koskevat pyynnöt. Kansainvälisen oikeuden mukaan jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea turvapaikkaa, ja poikkeuksellissakin tilanteessa Suomen on järjestettävä tähän mahdollisuus. [...] Yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisten julkisen hallinnon tietovarantojen ja tietoverkkojen kyberturvallisuutta vahvistetaan ja parannetaan jatkuvasti. Vuonna 2021 voimaantulleen viestintäverkkojen turvallisuutta vahvistavan lain mukaan viestintäverkon kriittisissä osissa ei saa käyttää laitteita, jotka voivat vaarantaa kansallisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen. [...] Viranomaiset voivat aiempaa paremmin valvoa valtion turvallisuuden kannalta keskeisiä kiinteistöomistuksia ja maankäyttöä, ehkäistä ennakolta kriittisen infrastruktuurin suojaamisen näkökulmasta ei-toivottua kiinteistönomistusta sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin kansallisen turvallisuuden kannalta tarpeellisten alueiden lunastamiseksi. [...] Nykytilanteessa on entistä tärkeämpää, että viranomaisilla säilyy hyvä tilannekuva riskitekijöistä ja on niillä käytössään riittävä keinovalikoima, jolla voidaan ehkäistä ennalta ja puuttua kansallista turvallisuutta heikentäviin hankintoihin. Parhaillaan tarkastellaan kiinteistön vuokraoikeuden sekä asunto-osakkeiden omistus- ja vuokraoikeuden valvontaa ja luvanvaraisuutta. On käynnistetty kiinteistönvalvonnan lakikokonaisuuden kehittämishanke vastaamaan vieläkin paremmin asetettuihin valvonnan tavoitteisiin ja huomioimaan tulevaisuuden tarpeet.” (Ilta-Sanomat 13.4.2022.)

Maa-alueiden ja kiinteistöjen omistaminen ja mahdollinen pakkolunastaminen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sai runsaasti palstatilaa Ilta-Sanomien

uutisoinnissa. Tässä aihepiirissä uutisointeja oli yhteensä 13 kappaletta. Uutisoinneissa käsiteltiin muun muassa tulevia lakimuutoksia ja niiden myötä tulevia tiukennuksia (mm. Ilta-Sanomat 14.10.2022; Ilta-Sanomat 19.10.2022; 20.10.2022b; Ilta-Sanomat 20.10.2022c; Ilta-Sanomat 8.11.2022a). Yksittäisenä, mutta mielenkiintoisena uutisointina pidän puolustusministeri Antti Kaikkosen mainintaa, jonka mukaan valtio ei ole lunastanut yhtään kiinteistöä kansallisen turvallisuuden suojaamisen vuoksi (Ilta-Sanomat 29.3.2022c).

”PUOLUSTUSMINISTERI Kaikkonen vakuutti, että valtion ei ole tarvinnut lunastaa itselleen yhtään kiinteistöä kansallisen turvallisuuden vuoksi. – Etuostoa ei ole tarvinnut lain voimassaolon aikana käyttää kertaakaan kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Valtio on kuitenkin muutamassa tapauksessa sopinut etuostovyöhykkeellä sijaitsevien kiinteistöjen hankkimisesta vapaaehtoisella kaupalla etuoston sijaan, Kaikkonen kertoi kysyjille. Kaikkosen mukaan viranomaiset ovat perillä kiinteistökaupoista strategisten kohteiden läheltä. – Näiden tietojen pohjalta tehdään riskiarvioita ja suojataan toimintoja. Näitä arvioita ja suojaamistoimenpiteitä päivitetään tarpeen mukaan. – Joissain tapauksissa suoriin toimenpiteisiin ryhtyminen saattaisi myös paljastaa strategisen kohteen sijainnin. On tärkeää luottaa viranomaisen arviointikykyyn sen oman toiminnan suojaamisen osalta, Kaikkonen huomautti.” (Ilta-Sanomat 29.3.2022c.)

”Hallitus- ja oppositiopuolueen kansanedustajat jättivät kirjallisen kysymyksen koskien valtion mahdollisuutta ”pakkolunastaa kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeitä kiinteistöjä”. [...] Kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo (kok) on jättänyt eduskunnalle kirjallisen kysymyksen koskien valtion mahdollisuutta ”pakkolunastaa kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeitä kiinteistöjä”. [...] – Haluamme tietää, millaisiin toimiin hallitus on ryhtynyt epäselvään tilaan päätyneiden kansallisen turvallisuuden kannalta tärkein kiinteistöjen – kuten Helsinki-hallin – osalta. Myös sen, mahdollistaako nykyinen lainsäädäntö riittävän tehokkaan puuttumisen tilanteisiin, joissa kansainvälisten pakotepäätösten kohteena oleva henkilö omistaa kiinteistön tai kiinteistöä hallitsevan yhtiön osan. [...] Juha Sipilän (kesk) hallitus (2015–2019) toteutti uudistuksen, jolla annettiin viranomaisille tehokkaammat mahdollisuudet kontrolloida ulkomaalaisten kiinteistökauppoja. Uudistuksen myötä kiinteistöjen hankinta tehtiin ETA-alueen ulkopuolisille kansalaisille tai yhteisöille luvanvaraiseksi, ja valtiolle annettiin etuosto-oikeus tiettyjen strategisten kohteiden lähellä tapahtuviin kiinteistökauppoihin. – Venäjän käymä hyökkäyssota Ukrainassa ja siitä johtuva Suomenkin turvallisuusympäristön nopea kiristyminen on osoittanut, että uudistukset ovat olleet paikallaan. Samalla nopeasti edennyt tilanne on tuonut pöydälle uusia ongelmia, Wallinheimo näkee.– Niistä akuuteimpia ovat tapaukset, joissa kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeitä maa-alueita ja kiinteistöjä on sellaisten henkilöiden tai heidän omistamiensa yhteisöjen omistuksessa, jotka on asetettu EU:n, Yhdysvaltain ja Britannian pakotelistalle. Esimerkiksi juuri Helsinki-halli on tällainen tapaus.” (Ilta-Sanomat 18.4.2022.)

”KOKOOMUKSEN Jukka Kopra nosti kyselytunnilla esille venäläisten maakaupat Suomessa. Vuonna 2020 kauppoja syntyi noin 120, viime vuonna 215 ja tämän

vuoden alussa yli 50. – Vaikka suurin osa kaupoista on varmasti ihan tavallisten suomalaisten ja venäläisten kaupankäyntiä, tiedossa on tapauksia, jotka herättävät kysymyksiä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Kopra antoi esimerkkeinä maanomistuksen sähköverkon, lentokenttien, puolustusvoimien harjoitusalueiden lähitöitä. Puolustusministeri Antti Kaikkonen (kesk) muistutti, että Suomella on tuore lainsäädäntö, joka säätelee maakauppoja. – Meillä on entistä paremmat työkalut puuttua epäilyttävään toimintaan.” (Ilta-Sanomat 17.3.2022.)

”Lakimuutokset siis etenevät, mutta niissä ei olla esittämässä kiinteistökauppaan tehtäviä rajoituksia. Muutokset koskevat kaikkia luvanhakijoita kansalaisuudesta riippumatta. Valvonnan tiukennuksia tulee sen sijaan tiedonsaantiin, asiakkaiden tunnistamiseen ja kiinteistökaupan rahoituslähteisiin. Isoin muutos on se, että kansallinen turvallisuus tulisi ylipäättään osaksi lain soveltamisalaa, kun nykyllaissa kiinteistönhankinnan lupaa ei ole voitu kieltää kansalliseen turvallisuuteen nojaten. Soveltamisalassa ovat uhka maanpuolustukselle, rajaturvallisuudelle tai huoltovarmuudelle. [...] Yhteen kansalaisuuteen kohdistuva laki on hankala mutta Häkkäsen mukaan mahdollinen. – On ministeriön juristien tehtävä keksiä keinot. Kansallista turvallisuutta voidaan suojella oikeusvaltiossakin kovilla keinoilla, kuten korona-aikakin osoitti. Mutta se edellyttää hallitukselta poliittista tahtotilaa. Ja sen jälkeen päättävyyttä saattaa maaliin.” (Ilta-Sanomat 14.10.2022.)

”HALLITUS on antamassa eduskunnalle lähipäivinä esityksen, jolla kiristettäisiin ulkomaisten kiinteistökauppojen valvontaa. IS:n tietojen mukaan lakiesityksessä ehdotetaan, että valtio saisi etuosto-oikeuden kiinteistökaupassa, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Nykylaki ei mahdollista kielteisen lupapäätöksen tekemistä kiinteistökaupassa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien vuoksi. Kiinteistön hankinnalle voidaan tällä hetkellä myöntää lupa, mikäli hankinnan ei arvioida vaikeuttavan maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista tai rajavalvonnan, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden varmistamista. Nyt kyseiseen lainkohtaan on tarkoitus lisätä maininta siitä, että hankinnan lupaedellytyksiä voidaan arvioida myös kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.” (Ilta-Sanomat 19.10.2022.)

”PUOLUSTUSMINISTERI Antti Kaikkonen (kesk) kertoi Twitterissä torstaina, että hallitus on hyväksynyt esityksen, jolla kiristetään ulkomaalaisten kiinteistökauppojen valvontaa. – Jos eduskunta hyväksyy esityksen, puolustusministeriö saa jatkossa laajemmat valtuudet puuttua kiinteistökauppoihin, jotka voivat uhata kansallista turvallisuutta, Kaikkonen kirjoittaa. [...] Keskustan kansanedustaja, ulkoasiain-valiokunnan jäsen Jouni Ovaska vaatii, että venäläisten kiinteistö-hankintoja rajaava laki on käsiteltävä pikaisesti. – Mikään ei ole tärkeämpää kuin kansallinen turvallisuus. Nyt annettu lakiesitys antaa työkaluja puuttua entistä tehokkaammin kiinteistö-kauppoihin ja varmistaa paremmin kansallista turvallisuutta, Ovaska sanoo.” (Ilta-Sanomat 20.10.2022a.)

”Ensi vuoden alusta voimaan tuleva lakimuutos antaa mahdollisuuden puuttua ulkomaalaisten kiinteistökauppoihin kansallisen turvallisuuden perusteella. [...] Nyt ensi vuoden alusta lakia tiukennetaan hivenen, muutokset ovat lähinnä teknisiä. Suurin muutos on se, että kiinteistökauppa voidaan kieltää, jos se uhkaa kansallista

turvallisuutta. – Pidän sitä merkittävänä parannuksena. Se on kiristys vanhaan lainsäädäntöön ja antaa puolustusministeriölle parempia työkaluja puuttua hiukankin epäilyttäviin kohteisiin, Kaikkonen sanoi. Hallituksen lakiesitys on lähiaikoina tulossa eduskunnan käsittelyyn, valtioneuvosto antoi esityksensä tänään. Lakiesityksen mukaan valtio saisi etuosto-oikeuden kiinteistökaupassa, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Nykyisin EU:n ulkopuolisen henkilön kiinteistökauppa voidaan kieltää, jos se vaikeuttaa maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista tai rajavalvonnan, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden varmistamista.” (Ilta-Sanomat 20.10.2022b.)

”Lakimuutosten myötä valtiolla olisi etuosto-oikeus kiinteistöön, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. [...] Lupalakiin esitetään lisättäväksi, ettei kiinteistönhankinta saisi uhata kansallista turvallisuutta. Lupahakemus voitaisiin esityksen mukaan hylätä, jos hankittava kiinteistö ei todellisuudessa soveltuisi hakemuksessa ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Puolustusministeriölle esitetään myös laajempia tiedonsaantioikeuksia sekä oikeutta selvittää kiinteistön hankinnan rahoitus ja sen alkuperä. Lakimuutosten myötä valtiolla olisi myös etuosto-oikeus kiinteistöihin, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.” (Ilta-Sanomat 20.10.2022c.)

”VALTIONEUVOSTON tuoreen lakiesityksen nojalla valtio saisi etuosto-oikeuden kiinteistökaupassa, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Nykyisin EU:n ulkopuolisen henkilön kiinteistökauppa voidaan kieltää, jos se vaikeuttaa maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista tai rajavalvonnan, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden varmistamista.” (Ilta-Sanomat 23.10.2022.)

”Hallitus antoi viime viikolla eduskunnalle esityksen, jolla kiinteistöomistuksen valvontaa koskevaa lainsäädäntöä kiristettäisiin entisestään. Lupalakiin esitetään lisättäväksi, ettei kiinteistönhankinta saisi uhata kansallista turvallisuutta. Lakimuutosten myötä valtiolla olisi myös etuosto-oikeus kiinteistöihin, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.” (Ilta-Sanomat 24.10.2022b.)

”EDUSKUNNAN puhujapöytä on helppo pudotella kovia, populistisia vaatimuksia venäläisten kiinteistökauppojen rajoittamisesta Suomessa. Kauppojen täysikieltoakin on väläytelty hallitustasolta. Keskustelu menee nyt väärään suuntaan, valitettavasti. Kauppojen ongelmat eivät liity tuleviin kauppoihin vaan tehtyihin kauppoihin. Jo tehtyjen, kansallisen turvallisuuden kannalta arveluttavien kiinteistökauppojen läpikäymiseen ei ole löytynyt tarvittavia työkaluja, ei ainakaan vielä. [...] Entinen upseeri ja kiinteistökauppoja vuosia seurannut Hannu Luotola kirjoitti Keski-suomalaisen mielipideosastolla (28.10.), että kaikki kansalliseen turvallisuuteen liittyvät kohteet, ei vain sotilaalliset kohteet, tulee saattaa tarkistetun lainsäädännön piiriin.” (Ilta-Sanomat 2.11.2022.)

”Lokakuussa uutisoitiin, että tyhjillään ollut Kankaanpäässä sijaitseva Lohikon entinen vanhainkoti myytiin venäläisille henkilöille. Kiinteistökauppa herätti paljon keskustelua ja huolta, sillä se sijaitsee muutaman kilometrin päässä Niinisalon varuskunnasta ja eteläisen Suomen suurimmasta ampuma-alueesta. Ensi vuoden alussa ulkomaaalaisten kiinteistöostoja koskeva lainsäädäntö muuttuu siten, että kiinteistökauppa

voidaan kieltää, jos se uhkaa kansallista turvallisuutta. Laki ei kuitenkaan vaikuta jo ostettuihin kiinteistöihin. [...] Suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari sanoi syyskuussa, että kiristyshaittaohjelma voi sivuvaikutuksenaan vaarantaa vakavasti kansallista turvallisuutta, jos sen kohteeksi sattuu huoltovarmuuden kannalta kriittinen organisaatio. Tällainen kohde voi olla esimerkiksi sähköyhtiö.” (Ilta-Sanomat 7.11.2022.)⁹⁴

”HALLITUS on hiljattain antanut eduskunnalle myös esityksen, jolla kiinteistöomistuksen valvontaa koskevaa lainsäädäntöä kiristettäisiin entisestään. Lupalakiin esitetään lisättäväksi, ettei kiinteistönhankinta saisi uhata kansallista turvallisuutta. Lakimuutosten myötä valtiolla olisi myös etuosto-oikeus kiinteistöihin, jos se olisi tarpeen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Valtion etuosto-oikeus koskee myös kiinteistöjä, jotka sijaitsevat enintään kilometrin etäisyydellä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen kohteista.” (Ilta-Sanomat 8.11.2022a.)

Ilta-Sanomat uutisoi suojelupoliisin vuosikirjan julkaisusta, jonka yhteydessä kuvattiin, kuinka Suomessa on suuri määrä maan kokoonsa nähden ulkomaisten tiedustelupalveluiden henkilöstöä, erityisesti kansallista turvallisuutta uhkaavaa tiedustelua suorittavat Venäjä ja Kiina (Ilta-Sanomat 6.4.2022; Ilta-Sanomat 29.9.2022c) ja kuinka suojelupoliisi on arvioinut, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja Suomen Nato-jäsenyysprosessi ovat nostaneet Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvien uhkien arvioita (Ilta-Sanomat 29.9.2022b).

”Supo totesi vuoden 2021 vuosikirjassaan, Suomessa on maan kokoon suhteutettuna varsin suuri määrä ulkomaisten tiedustelupalveluiden henkilöstöä. Jatkuvaa Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaa tiedustelua tekevät Supon mukaan lähinnä Venäjän ja Kiinan tiedusteluorganisaatiot.” (Ilta-Sanomat 6.4.2022.)

”SUOJELUPOLIISIN päällikön Antti Pelttarin mukaan Nord Stream -kaasuputkiin kohdistunut isku ei tullut supolle täytenä yllätyksenä. – Ei tämä mikään täysin odottamaton asia ollut. Valitettavasti tämäntyyppiset maanalaisiin kaapeleihin tai kaasuputken liittyvät uhat on tunnistettu, Pelttari sanoo. Venäjän hyökkäyssota ja Suomen Nato-jäsenyysprosessi ovat nostaneet Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaa uhkaa, todetaan Supon tänään torstaina julkaistussa vuotuisessa kansallisen turvallisuuden katsauksessa. [...] Pelttari ei ota kantaa siihen, missä tilanteessa supo voisi lähteä luokittelemaan kaikki Suomeen saapuvat matkailijat turvallisuus-uhaksi. Suomen kansallisen turvallisuuden tilannetta arvioidaan supossa jatkuvasti.” (Ilta-Sanomat 29.9.2022b.)

”SUOJELUPOLIISIN mukaan Venäjä joutuu suuntaamaan vakoiluun kyberympäristöön ja esimerkiksi Venäjällä oleviin ulkomaalaisiin, koska länsimaissa tapahtuva henkilötiedustelu on vaikeutunut. Supo julkaisi torstaina vuotuisen kansallisen turvallisuuden katsauksensa. – Venäjän tiedustelupalvelujen perinteinen päämenetelmä on diplomaattipeitteellä tehtävä henkilötiedustelu. Se on vaikeutunut merkittävästi

⁹⁴ ks. myös Puolustusministeriö 21.12.2022.

Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa, koska länsimaat ovat karkottaneet venäläisiä diplomaatteja. Vaikka Suomessa tiedustelu-upseereita edelleen toimii, suomalaiset ovat todennäköisesti ainakin toistaiseksi katkaisseet yhteytensä venäläisiin verkostoihinsa ja tietoa on saatavissa tavanomaisia kanavia pitkin vähän, tiedotteessa todetaan.” (Ilta-Sanomat 29.9.2022c.)

Suojelupoliisin tuottamiin aineistoihin viittaavana uutisointina oli myös Jouko Juonalan kommentti, jossa kirjoittaja kuvaa, että suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden katsaus julkaistiin ”poikkeuksellisen herkkään ja epävakaaseen aikaan”. Turvallisuuden piirissä esille olleet ja kansainvälistä huomiota saaneet tapahtumat johdattivat tässä uutisoinnissa kirjoittajaa esittämään, että ”kansallinen turvallisuus on tällaisen aikana jokaisen suomalaisen mielessä”. (Ilta-Sanomat 29.9.2022a.)

”SUOJELUPOLIISI julkisti kansallisen turvallisuuden katsauksensa torstaina poikkeuksellisen herkkään ja epävakaaseen aikaan. Kaasua ryöppyä juuri nyt tahallaan aiheutetuista murtumista Nord Stream -putkistossa Itämerellä. Venäjän hyökkäyssota jatkuu. Hyökkääjä mobilisoi joukkoja, ilmoittaa olevansa sodassa koko länttä vastaan ja aikoo liittää laittomasti itseensä neljä aluetta Ukrainasta. Suomi on viittä vaille liittoutunut sotilaallisesti mutta ei ole vielä Naton täysien turvatakuiden piirissä. Kansallinen turvallisuus on tällaisena aikana jokaisen suomalaisen mielessä.” (Ilta-Sanomat 29.9.2022a.)

Eräässä uutisessa kuvattiin suojelupoliisin esittämä huoli kiristyshaittaohjelmien luomista uhista ja hybridivaikuttamisesta, jotka voivat kurottaa osansa myös Suomen kriittiseen infrastruktuuriin (Ilta-Sanomat 12.9.2022). Pidän mielenkiintoisena seikkana, kuinka kiristyshaittaohjelman kuvataan vaarantavan vakavastikin jo (mahdollisten) sivuvaikutustensa kautta kansallista turvallisuutta, jos haittaohjelman kohteena olisi huoltovarmuuden osalta kriittinen organisaatio.

”Kiristyshaittaohjelma voi sivuvaikutuksenaan vaarantaa vakavastikin kansallista turvallisuutta, jos sen kohteeksi sattuu huoltovarmuuden kannalta kriittinen organisaatio, Sapon päällikkö Antti Pelttari huomauttaa. [...] Suomalaisia organisaatioita varoitettiin jo keväällä siitä, että Venäjä saattaisi kohdistaa niihin aiempaa enemmän kyberhyökkäyksiä. – Keväällä kyberympäristössä oli kuitenkin jopa poikkeuksellisen rauhallista ja Venäjä keskitti voimavaransa Ukrainaan. Kesän kuluessa tilanne muuttui, ja myös kansallista turvallisuutta vaarantava kybertoiminta on jälleen lisääntynyt, Pelttari kirjoittaa kolumnissaan. [...] Pelttarin mukaan pakotteet heikentävät olosuhteita Venäjällä. Osaltaan tämä aktivoi myös venäläistä taloudellista hyötyä hakevaa verkkorikollisuutta. Hän nostaa esiin etenkin kiristyshaittaohjelmat. – Kiristyshaittaohjelma voi sivuvaikutuksenaan vaarantaa vakavastikin kansallista turvallisuutta, jos sen kohteeksi sattuu huoltovarmuuden kannalta kriittinen organisaatio.” (Ilta-Sanomat 12.9.2022.)

Ilta-Sanomien uutisoi kansanedustaja Antti Häkkäsen esityksestä, jonka mukaan valtioneuvostossa ja valtakunnan tasolla ja tulisi tehdä linjaukset siitä, mitä tai millaisia kohteita tulee suojata. Kansallisen turvallisuuden arvioinnin kannalta pidän mieleenkiintoisena Häkkäsen toteamusta, jonka mukaan ei ole yritysten tehtävänä tai ymmärrettävänä se ”mikä on kansallisen turvallisuuden kannalta vaarallista toimintaa, tämän ymmärryksen ja ohjauksen siis tulisi tulla valtioneuvostosta ja/tai valtakunnan tasolta. (Ilta-Sanomien 8.11.2022b.) Häkkäsen esittämästä (tosin yksittäisestä kannasta) voidaan johtaa, että kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressien ymmärtämisen tulisi olla valtiolähtöistä ja -johtoista.

”PUOLUSTUSVALIOKUNNAN puheenjohtaja Antti Häkkänen (kok) sanoo, että Suomessa pitäisi olla selkeät linjaukset siitä, miten kriittistä infrastruktuuria, kuten energiayhtiöiden keskeisiä lämmöntuotantolaitoksia, suojataan. IS kertoi maanantaina energiayhtiöiden edustajien olevan huolissaan siitä, että energiayhtiöiden kiinteistöihin kohdistuisi tulevana talvena sabotaasia. Sabotaasi voi kohdistua esimerkiksi sähkölinjoihin ja muuntamoihin. Haastateltavien mukaan erilaisia valvonta- ja vartiointitoimia on lisätty, mutta kaikkea ei voida valvoa. Esiin nousivat myös kriittisen infrastruktuurin läheisyydessä havaitut dronet, joilla todennäköisesti pyritään hybridivaikuttamiseen. HÄKKÄNEN jakaa energiayhtiöiden huolen. – Ei voi mennä niin, että yritysten pitäisi itse ymmärtää, mikä on kansallisen turvallisuuden kannalta vaarallista toimintaa. Valtioneuvoston pitää tehdä linjaukset ja valtakunnan tasolta täytyy tulla ohjeistus siitä, mikä kohde suojataan milläkin tavalla, Häkkänen sanoo IS:lle.” (Ilta-Sanomien 8.11.2022b.)

Venäläisten maahantulon rajoittaminen Ukrainan sodan vuoksi nousi Ilta-Sanomien uutisoinnissa esille. Uutisoinnissa maahantulon koettiin olevan mahdollinen uhka kansalliselle turvallisuudelle. Tässä yhteydessä asiantuntijalausuntona käytettiin suojelupoliisin esittämää tilannearviota venäläisten henkilöiden matkustamiseen liittyen, jossa todettiin, että suojelupoliisin arvioimana turistiviisumeilla matkustavat eivät uhkaksi kansallista turvallisuutta (Ilta-Sanomien 23.9.2022a.)

”Suojelupoliisi päivitti perjantaina tilannearviotaan venäläisten matkustamiseen liittyen ja totesi, ettei osittainen liikekannallepano merkittävästi muuta turvallisuusuuhkaa. – Suojelupoliisi on aiemmin arvioinut, että venäläisten matkustus turistiviisumeilla ei uhkaa kansallista turvallisuutta eikä supon kanta ole pääperiaatteiltaan muuttunut, suposta kerrottiin STT:lle perjantaina. [...] Suposta korostetaan, että turvallisuusnäkökohtien lisäksi päätöksenteossa joudutaan punnitsemaan muun muassa tuen osoittamista Ukrainalle sekä päätöksellä Venäjälle lähetettävää viestiä. – Suojelupoliisi ei missään nimessä vastusta turistiviisumien myöntämisen lopettamista. Teemme työtämme kansallisen turvallisuuden uhkien eli esimerkiksi vakoilun ja terrorismin torjumiseksi ja tiedon hankkimiseksi niistä kulloinkin vallitsevissa olosuhteissa ja lainsäädännön mukaisesti.” (Ilta-Sanomien 23.9.2022a.)

Jo aiempinakin vuosina esillä olleen turvapaikanhakumenettelyn rajoittamisen ja hybridivaikuttamisen teemassa Ilta-Sanomat uutisoi sisäministeriön tuottamasta raportista, joka koski turvapaikkaa hakevien henkilöiden vastaanottoa. Uutisessa todettiin, että poliitikot ja viranomaiset eivät olisi toimineet ennakoivasti varautumalla massojen liikehdintään itärajalla. Uutisessa kuvataan koruttomasti, kuinka kyseinen raportti olisi ”haudattu” ministeriön kassakaappiin. Suoraan kansalliseen turvallisuuteen viitaten uutisoinnissa esitetään, että Suomessa käytetään aikaa ”pykälänikkarointiin” ja pidetään huolta EU:n säädöksistä, kun samanaikaisesti turvallisuusympäristön muutoksiin suhtaudutaan ”vetelästi”. (Ilta-Sanomat 7.10.2022.)⁹⁵

”RAPORTTI kehotti poliitikkoja ja viranomaisia varautumaan massojen liikehdintään itärajalla ennakoivasti. Toisin kävi. Selvitys haudattiin ministeriön kassakaappiin vähin äänin, mikä sinänsä ei ollut yllätys suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa. Selvityksen uhkakuville on helppo ummistaa silmät ja laittaa kädet ristiin, ettei mitään noin kauheaa tapahtuisi. Venäjä hyökkää Ukrainassa, sodan lopputuloksesta ja kestosta ei ole tietoa ja Venäjää kuristavat talouspakotteet sekä totalitaristinen Putinin hallinto. Mitä tahansa voi tapahtua, ja on tapahtunutkin. Siksi ministeriön selvitys onkin – lievästi sanottuna – hyttävää luettavaa juuri nyt. VAIKKA kansallinen turvallisuus on kyseessä, Suomessa käytetään yllättävän paljon aikaa pykälänikkarointiin ja ollaan huolissaan EU:n säädöksistä ja kansainvälisestä oikeudesta. Samaan aikaan kansainvälisessä politiikassa asiat etenevät tulivankkureissa. Tapahtumia ja käänteitä riittää, ja totut toimintakaavat eivät enää päde. Suomi on reagoinut turvallisuusympäristön muutoksiin joissakin asioissa vetelästi, esimerkiksi rajan sulkeminen venäläisiltä turisteilta kesti hämmästyttävän pitkään ennen kuin päätös saatiin aikaiseksi syyskuussa. Ensin perusteita sulkemiselle ei löytynyt laista millään, sitten ne keksittiinkin nopeasti – yhdessä yössä.” (Ilta-Sanomat 7.10.2022.)

Yksittäisenä rajaturvallisuuteen läheisesti liittyvänä uutisointina Ilta-Sanomat julkaisi Mats Uotilan ja Lauri Lindénin välisen väittelyn, jossa Uotila toteaa raja-aidan olevan tarpeellinen kansalliseen turvallisuuteen liittyen ja, että valtion tärkein tehtävä on kansallisen turvallisuuden takaaminen. Uotila kuvasi, että tehtävä ”saakin maksaa”. Esimerkkinä kansallisen turvallisuuden suojaamisesta Uotila käytti sellaista hybridioperaatiota, jossa käytettäisiin turvapaikanhakijoita hyväksi. (Ilta-Sanomat 21.2023.)

”Uotila: Suunnitelman mukaan aita olisi tulossa 130-260 kilometrin matkalle kriittisiin paikkoihin. Yhdessä teknisen valvonnan kanssa se tekee rajavalvonnasta helpompaa, joten vaikutus on todellinen. Kansallisen turvallisuuden takaaminen on valtion tärkein tehtävä ja se saakin maksaa. [...] Uotila: Sellaisessa tilanteessa, jossa kansallinen turvallisuus ja hybridioperaatioissa käytettävien turvapaikanhakijoiden oikeudet ovat ristiriidassa, on ensimmäinen asetettava etusijalle. Se on ikävää, mutta emme

⁹⁵ Ks. myös Juntunen 10.12.2015.

voi sinisilmäisyydessämme taipua Putinin tahtoon. Se on lopulta kaikkien etu.” (Ilta-Sanomat 24.10.2022a.)

Ilta-Sanomat uutisoi myös kaksi muista uutiskonteksteista hieman irrallaan olevaa juttua. Toisessa käsiteltiin Pauli Aalto-Setälän kansanedustajaksi lähtemistä ja hänen vaaliteemojaan, jossa mainitaan kansallinen turvallisuus (Ilta-Sanomat 5.12.2022). Toinen uutisointi koski kokoomus- ja demarinuorten muodostamaa yhteislausuntoa, joissa todetaan, että Yango-taksipalvelua voidaan käyttää Venäjän tavoitteiden saavuttamisessa. Tässä uutisoinnissa kansallinen turvallisuus mainitaan kokoomusnuorten puheenjohtaja Ida Leinon toimesta, kun hän esittää, että kansallisesta turvallisuudesta ei tule tinkiä. (Ilta-Sanomat 20.12.2022.)

”TOIMITTAJA, juontaja ja yritysjohtaja Pauli Aalto-Setälä lähtee ehdolle ensi kevään eduskuntavaaleihin kokoomuksen listoilta Varsinais-Suomesta. – Ajattelen, että nyt saatettaisiin tarvita meitä politiikan ulkopuolisiakin apuun sovittelemaan ja tekemään laajaa yhteistyötä Suomen ylisukupolvisten ongelmien ratkaisemiseksi, Aalto-Setälä kirjoittaa Twitterissä. Vaaliteemoikseen hän mainitsee Saaristomeren, yritysten innovaatiokyvyn ja kansallisen turvallisuuden.– Saaristomeri, jossa ilmastokriisi, luontokato ja turvallisuutemme tila samoissa sameissa vesissä. Toiseksi yritystemme innovaatiokyky, työntekijöiden hyvinvointi ja vastuullinen kasvu. Kolmas teemani on kansallinen turvallisuus.” (Ilta-Sanomat 5.12.2022.)

”KOKOOMUSNUORTEN puheenjohtaja Ida Leino toteaa tiedotteessa, ettei kilpailu saa olla sokeaa ihmisoikeusrikkomuksille eikä kansallisesta turvallisuudesta tule tinkiä. Demarinuorten puheenjohtaja Pinja Perholehto huomauttaa tiedotteessa, että sovellusta voidaan käyttää Venäjän kiinnostuksen kohteena olevien ihmisten, hybridi-vaikuttamisen kohteiden tai jopa mahdollisten rekrytoitavien mielipidevaikuttajien kartoittamiseen. Lisäksi sillä voidaan pyrkiä tunnistamaan kansallisen turvallisuuden kannalta olennaisia henkilöitä.” (Ilta-Sanomat 20.12.2022.)

5.4.3 Yhteenveto

Tässä osassa tavoitteena on ollut vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, *miten kansallisen turvallisuuden diskurssi on esiintynyt Ylen ja Ilta-Sanomien tuottamissa uutisisällöissä vuosina 2001–2022?*

Edellä käsiteltyjen Ylen ja Ilta-Sanomien uutisartikkeleiden laajuudessa ja alla taulukossa 7 esitettävässä yhteenvedossa on nähtävissä, että kansalliseen turvallisuuteen kytkettyjä uutisointeja on lukumäärällisesti julkaistu eniten vuodesta 2017 alkaen, jota ennen kansallisen turvallisuuden maininnat ovat yksittäisiä tarkasteltujen medioiden uutisvirrassa. Vuodesta 2017 alkavassa ajanjaksossa ja puheikäntöjen kokonaisuudessa tiedustelulainsäädäntö, ulkomaisten henkilöiden kiinteistön omistus ja siihen

liittyvät pakkolunastusasiat ja hybridivaikuttaminen, kuten turvapaikanhakijoiden välineellinen käyttäminen ovat olleet uutisten valtaa pitäviä diskursseja, joiden välityksellä kansallista turvallisuutta useimmiten käsiteltiin eri uutisartikkeleissa. Vuosien 2017–2018 välisen uutisoinnin painopiste oli eritoten tiedustelulakien säätämiseen liittyvässä uutisoinnissa, jonka jälkeen ulkomaanomistukseen ja kiinteistökauppaan sekä hybridivaikuttamiseen liittyvä uutisointi otti oman tilansa. Medioiden eri vuosina tuottamat sisällöt eivät pääosiltaan eronneet toisistaan, mutta kunakin vuonna esillä olleiden asioiden esittämistavat saattoivat vaihdella.

Median tuottaman keskustelun kokonaisuudessa on nähtävissä, että kansallisen turvallisuuden käsittely kiinnittyy läheisesti niiden sisältöjen kanssa, jotka ovat olleet esillä kulloinkin käsittelyssä olleessa lainsäädäntötyössä, jossa kansallisen turvallisuuden soveltamisala on liitetty tai esitetty liitettävän osaksi Suomen lainsäädäntöä (ks. taulukko 4). Kansallisen turvallisuuden sija mediassa osoittaa myös, kuinka suojelupoliisin rooli kansallisen turvallisuuden varmistajana ja tekijänä on ollut varsin kantava toimijuus aineiston tarkastelujaksolla. Huomioitakoon, että uutisointien määrä on toki vähäinen erityisesti ennen vuotta 2017, joten tätä ennen toimijuuden merkityksen arviointia on vaikea todentaa lähemmin. Yhtäältä aineisto osoittaa, kuinka suojelupoliisiin liittyvät uutissisällöt kävelevät käsi kädessä kansallisen turvallisuuden lisääntyneen puheikäytännön kanssa. – siellä missä on ollut kansallinen turvallisuus, on ollut myös suojelupoliisi.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeinen havainto on, kuinka kansallisen turvallisuuden esiintyminen mediassa osoittaa kansallisen turvallisuuden merkitysten tiivistymisen tiedustelulakeja koskevissa uutisoinneissa vuosina 2017–2019 ja yhtäältä, kuinka vuoden 2019 jälkeisenä aikana uutisoinnissa käsitellään sellaisia aiheita, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden soveltamisalan laajenemiseen lainsäädännössä.

Tulkitsenkin, että media on toiminut koko tarkastelujakson ajan merkittävässä roolissa kansallisen turvallisuuden ”todeksi tekijänä”, koska se on osallaan uutissisältöjensä välittämänä luonut ja vahvistanut kansallisen turvallisuuden merkittävyyttä uutisoinneissa esille nostettujen kontekstien välittämänä. Eli toisin sanoen voidaan esittää, että media on osallistunut kansallisen turvallisuuden turvallistumiseen funktionaalisenä toimijana.

Taulukko 7. Kansallisen turvallisuuden käsitteen esiintyminen keskeisimpine sisältöineen Ylen ja Iltä-Sanomien uutisartikkeleissa vuosina 2001–2022.

Vuosi	Ylen uutisten lkm.	Keskeinen sisältö Ylen uutisissä	Vuosi	Iltä-Sanomien uutisten lkm.	Keskeinen sisältö Iltä-Sanomien uutisissä
2001	1	Yhdysvaltoihin kohdistunut terroristi-isku.	2001	Ei sisältöjä	-
2002	Ei sisältöjä	-	2002	1	Viranomaisten arkistoiden aineiston salaspito, ns. Stasi-listan julkisuus.
2003	Ei sisältöjä	-	2003	1	Tietovuotojen vaikutus yritys ja henkilöiden tasolla.
2004	1	Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden viranomaisten yhteistyön lisäämisen tarve.	2004	Ei sisältöjä	-
2005	Ei sisältöjä	-	2005	Ei sisältöjä	-
2006	3	Suomen turvallisuuspolitiikan tulevaisuus. Suojelupoliisi kansallisena turvallisuuspoliisina.	2006	1	Suomen Sisäliikkeen julkaisemat Muhammad-pilakuvat.
2007	2	Suojelupoliisin rooli huolehtia kansallisesta turvallisuudesta.	2007	Ei sisältöjä	-
2008	Ei sisältöjä	-	2008	1	Pohjoismainen turvallisuusyhteistyö.
2009	2	Venäjän voimapolitiikan paluu ja haaste Suomen turvallisuudelle.	2009	Ei sisältöjä	-
2010	2	Kansallinen turvallisuus ja Supon toiminta ulkomailla. Turvallisuuskeskustelu. Aluehallintoviranomaisten pitämä turvallisuutta käsittelevä forumi.	2010	Ei sisältöjä	-
2011	2	Turvapaikanhakijoiden tuottamat turvallisuus riskit. Sotilaiden työllistyminen ja kansallinen turvallisuus.	2011	1	Tullimaksutulokinta sotatarvikkeiden tuonnissa. EU:n perussopimuksen suhde kansalliseen turvallisuuteen.
2012	3	Puolustusvoimauudistus. Puolustusvoimien hankinnat. Nato-jäsenyys.	2012	Ei uutis sisältöjä	-
2013	2	Kansallinen turvallisuus ja verkkovakoilu.	2013	1	Kyberturvallisuus ja Suomen kyberturvallisuusstrategia.
2014	1	Kansallinen turvallisuus ja Ottawan-sopimus.	2014	Ei sisältöjä	-
2015	5	Kansallinen turvallisuus ja tiedustelulainsäädännön tarve.	2015	6	Turvapaikanhakijoiden mahdollisesti luomat uhat. Tiedustelun merkitys ja tiedustelulainsäädännön säätämisen tarve, Terroristissa tarkoituksessa tehdyt murhat ja rikosepäily.
2016	4	Kansallinen turvallisuus ja tiedustelulainsäädäntö, verkkovalvonta ja niiden kritiikki. Euroopan komission paine jäsenmaiden turvallisuuden tehostamiseen.	2016	2	Suojelupoliisi ja terrorismintorjunnan tilannekuva. Tiedustelulainsäädännön valmistelu ja säätelyn tarve.
2017	19	Kansallinen turvallisuus ja tiedustelu ja sen valvonta. Tietovuoto ja turvallisuussalaisuuden paljastaminen. Informaatio ja disinformaatio.	2017	17	Tiedustelulainsäädäntö, perustuslain muuttaminen, tiedusteluviranomaisen toimivalta, kansallisen turvallisuuden analyysi.
2018	10	Kansallinen turvallisuus ja tiedustelulainsäädäntö. Suojelupoliisin vuosikirja ja kansallisen turvallisuuden ajankohtaiset aiheet. Ulkomaalaisten kiinteistökauppa ja -omistukset. Eduskunnan pysyvien valiokuntien aineistojen salassa pidettävyys. Asevelvollisuus ja kansallinen turvallisuus. Rahanpesu ja kansallinen turvallisuus.	2018	17	Tiedustelulainsäädäntö ja sen tarpeellisuus, perustuslain muuttaminen ja kiireellinen säätämisyjärjestys, yksityisyydensuojan ja kansallisen turvallisuuden keskinäinen suhde, hybridi- ja maalaisten kiinteistö- ja maanomistukset.
2019	13	Kansallinen turvallisuus ja kaksoiskansalaisuus. Ulkomaalaisten kiinteistökaupat ja maanomistus. Ulkomaalaisten tiedustelutoimijoiden kiinnostus Suomeen ja kybervakoilu. Hävittäjäkaupat. al-Hol-leiriltä palaavat henkilöt.	2019	8	al-Hol leiriltä palaavat henkilöt, radikaalisoitumisen riskit ja torjunta, lasten oikeuksien toteutuminen. Seksuaalirikosten ehkäiseminen ja lakihankkeet. Ulkomaalaisten kiinteistönomistamisen valvonta.
2020	10	Kansallinen turvallisuus ja turvallisuussalaisuuden rikkominen. Poikkeusolojen vaikutus kansalliseen turvallisuuteen. Ulkomaalaisten yritysostot Suomessa. Hybridi- ja kyberuhat. Ulkomaalaisten tiedustelutoimijoiden kiinnostus Suomeen. Ääri- ja äärioikeistomistamisen uhat.	2020	11	Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi, kansallisen turvallisuuden neuvoston perustaminen. Ulkomaalaisten kiinteistönomistus ja niiden uhat kansalliselle turvallisuudelle. Terrorismin uhka. Turvapaikanhakemisen rajoittaminen rajakriisissä.
2021	10	Kaksoiskansalaisuuden uhka kansalliselle turvallisuudelle. Äärioikeiston ja ääri-islamien tuottamat uhat. Ulkomaalaisten kiinteistönomistukset Suomessa. Suomeen kohdistuva valtiollinen vakoilu. Kansallinen puolustus ja turvallisuus tasavallan presidentin puhekäytännössä. Maahanmuuttopolitiikan yhteys kansalliseen turvallisuuteen. Kansallisen turvallisuuden sija ristiinradattomana asiana politiikassa.	2021	15	Hybridi- ja maalaisten kiinteistö- ja -uhat, turvapaikanhakemisen rajoittaminen rajakriisissä. Huoltovarmuus. Valtiollinen kybervakoilu. Kyberturvallisuus.
2022	44	Ulkomaalaisten kiinteistönomistukset Suomessa. Kansallinen turvallisuus gallupeissa. Kansallisen turvallisuuden uhat. Turvapaikanhakijoiden käyttämistä hybridi- ja maalaisten kiinteistö- ja maalaisten turistikäytännön myöntämisen rajoittaminen.	2022	35	Kansallisen turvallisuuden ensisijaisuus, turvapaikanhakijoiden mahdollisesti luomat uhat. Suojelupoliisin esittämät kansallisen turvallisuuden uhat. Maa- ja kiinteistökauppojen säätelyn kiristäminen kansallisen turvallisuuden suojaamisen mahdollistamiseksi.

5.5 Osa 4 – Kansallinen turvallisuus suojelupoliisin puhekäytännössä

Seuraavassa syvennyttään tarkastelemaan lähemmin suojelupoliisin vuosikertomuksien ja -kirjojen esitysten välittämänä suojelupoliisin turvallisuuskäsityksien käyttämiin liittyvän puhekäytännön esiintymistä, muutosta ja kehityskulkua vuosina 2001–2022. Osan ote on tekstuaalinen ja tulkitseva, tavoitteena on havainnollistaa eri turvallisuusdiskurssien muutosta suojelupoliisin puhekäytännössä sekä eritoten kuvata, kuinka kansallinen turvallisuus vakiintui suojelupoliisin puhekäytännön keskiöksi vuoteen 2022 mennessä. Osassa vastataan tutkimuskysymykseen, *miten suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuusdiskurssit ovat muuttuneet vuosina 2001–2022?*

Analyysissa suojelupoliisin vuosikertomuksien ja -kirjojen anti jaetaan kolmeen eri aikakauteen niissä ilmentyneiden turvallisuusdiskurssien ajallisen esiintymisen takia. Vuodet 2001–2013 muodostavat ensimmäisen, vuodet 2014–2018 toisen ja vuodet 2019–2021 kolmannen aikakauden. Näiden aikakausien rytmittämänä tarkastelen seuraavaksi kansallisen turvallisuuden käsityksen alaa ja murrosta suojelupoliisin esittämänä.

5.5.1 Vuodet 2001–2013

Vuosien 2001–2013 aikana suojelupoliisin turvallisuutta koskeva puhekäytäntö oli valtio ja yhteiskunta käsityksiin kiinnitettyä. Tämän tutkimuksen asetelmassa katsontakin, että valtion ja valtakunnan turvallisuuden kokonaisuus muodostavat ensimmäisen aikakauden suojelupoliisin puhekäytännössä.

Vuosien 2001–2013 välisenä aikana valtion turvallisuuden voidaan katsoa olleen puhekäytännön ydin eli pääturvallisuuskäsitys. Valtion turvallisuuden varmistaminen esitettiin suojelupoliisin keskeisenä tehtävänä (Suojelupoliisi 2002, 4).

”Ajan vaatimusten mukana uudistuva, yhteistyökykyinen ja ammattitaitoinen suojelupoliisi tunnistaa ja ennalta estää valtion ja yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavat hankkeet ja rikokset.” (Suojelupoliisi 2002, 4.)

Valtion turvallisuuden lisäksi oli tavanomaista, että välillä suojelupoliisi käytti myös valtakunnan turvallisuuden käsitystä. Kuten lisäksi edeltävästä sitaatista huomaamme yhteiskunnan turvallisuus esiintyi myös puhekäytännössä. Olipa kyseessä valtion tai valtakunnan turvallisuuden ala, niin analyysin aikana oli todettavissa, että

niiden yhteydessä käsiteltävät kontekstit eivät itsessään olleet toisistaan poikkeavia. Jostain syystä suojelupoliisi vain käytti eri ilmaisuja. (Suojelupoliisi 2007, 8.)

”Suojelupoliisi tekee perusmuotoisia ja laajoja turvallisuusselvityksiä torjuakseen sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka saattaisivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä turvallisuutta.” (Suojelupoliisi 2007, 8.)

Valtion turvallisuuden alaa suojelupoliisi tarkensi erityisesti sisäisen turvallisuuden ja ulkoisen turvallisuuden ulottuvuuksilla ja niiden suojaamisen intressillä osana suojelupoliisin tehtäväkenttää (Suojelupoliisi 2001, 8; Suojelupoliisi 2008–2010, 7).

”Valtion sisäisen turvallisuuden kohdistuva rikollisuus on länsieurooppalaisessa vertailussa Suomessa edelleen vähäistä. Poliittisia tarkoituksia laittomin keinoin ajavat liikkeet eivät nykytilanteessa uhkaa Suomen valtio- tai yhteiskuntajärjestystä.” (Suojelupoliisi 2001, 8.)

”Suojelupoliisin tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi.” (Suojelupoliisi 2008–2010, 7.)

Erityisesti terrorismin torjunta, tiedustelutoiminta, valtion sisäinen turvallisuus ja ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö muodostivat temaattiset pääsisällöt, jotka kukin omalla tavallaan vaikuttivat valtion ja valtakunnan turvallisuuden alaan olleen keskeisiä turvallisuuden keskeisiä merkitystekijöitä. Vuodesta 2010 lukien puhekäytännössä alkoi esiintyä myös Suomen turvallisuuden käsitys, jonka käyttäminen oli kuitenkin suppeampaa kuin valtion turvallisuuden maininnat. (Suojelupoliisi 2010, 3; Suojelupoliisi 2012, 2.)

”Strategia, jossa pyrkisimme tekemään kaiken yksin, olisi Suomen turvallisuudelle kohtalokas. Luonnollisesti kumppanien valinnassa tulee harjoittaa valppautta.” (Suojelupoliisi 2010, 3.)

”Päivitetyn toiminta-ajatuksemme mukaan Suojelupoliisi tuottaa operatiivisella toiminnallaan ja yhteistyöllä suomalaisen yhteiskunnan hyväksi analysoitua ja ajankohdasta turvallisuustietoa. Eri tavoin hankittu tieto ja tämän tiedon ammattimainen, oikea-aikainen käyttö Suomen turvallisuuden hyväksi ovat toimintamme ydin.” (Suojelupoliisi 2012, 2.)

Kansallinen turvallisuus mainitaan ensimmäisen kerran vuosikirjassa vuonna 2001, tämän jälkeen kansallinen turvallisuus esiintyy puhekäytännössä vuonna 2002, jonka jälkeen vasta vuonna 2014. Vuoden 2001 puhettavassa kansallinen turvallisuus kytketään suoraan terrorismin uhkaan. Vuoden 2002 puhettapaa arvioitaessa on

huomioitava, että tuolloin esitetystä sanamuodosta puhetapa ei viittaa samalla tavalla suoraan kansallisen turvallisuuden käsitykseen, kuin suojelupoliisin vuoden 2001 ja myöhemmissä esityksissä (Suojelupoliisi 2002, 6).

”Toistaiseksi mikään ei viittaa siihen, että Suomen kansallinen turvallisuus olisi terrorismin vuoksi uhattu.” (Suojelupoliisi 2001, 6.)

”Suojelupoliisin terrorismin vastainen toiminta painottuu ennalta estävään työhön. Tavoitteena on torjua suomalaisia tai Suomessa olevia kansainvälisiä kohteita mahdollisesti uhkaavat terroriteot. Kuluneena vuonna mikään ei viitannut siihen, että terrorismi uhkasi kansallista turvallisuuttamme.” (Suojelupoliisi 2002, 6.)

Ensimmäisellä aikakaudella suojelupoliisin käyttämät käsitykset olivat siis ennen kaikkea valtiosidonnaisia. Suojelupoliisin rooli poliisiviranomaisena näkyi siinä, kuinka sisäinen ja ulkoinen turvallisuus kytkettiin valtion turvallisuuteen ja sen suojaamisen intresseihin. (mm. Suojelupoliisi 2008–2010, 19.) Tulkitsenkin niiden merkinnän yhtä, kuten suojelupoliisin käyttämä ”turvallisuuden sateenvarjon” vertaus myös osaltaan osoittaa.

”Turvallisuuden sateenvarjon alle kuuluvat suojelupoliisin ennalta estävä turvallisuustyö, turvallisuusselvitykset, valtion sisäinen turvallisuus ja turvallisuusvartiointi.” (Suojelupoliisi 2008–2010, 19.)

Taulukossa 8 esitetään yhteen vetävä koonnos suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyneistä turvallisuuskäsityksistä ja niitä ”rakentavista” temaattisista pääsisällöistä vuosien 2001–2013 välisenä aikana.

Taulukko 8. Suojelupoliisin vuosien 2001–2013 vuosikertomusten turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.

Vuosi	Turvallisuusdiskurssi	Mainintojen lukumäärä	Asiakirjan sisällöksen temaattiset pääsisällöt
2001	Kansallinen turvallisuus	1	Terrorismin torjunta; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion sisäinen turvallisuus; Turvallisuusvartiointi; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö. (Suojelupoliisi 2001.)
	Valtion sisäinen turvallisuus	1	
2002	Valtion ja yhteiskunnan turvallisuus	1	Terrorismin torjunta; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö; Tiedustelutoiminta Suomessa; Sisäinen turvallisuus; Turvallisuusvartiointi. (Suojelupoliisi 2002.)
	Sisäinen turvallisuus	1	
	"Kansallinen turvallisuutemme"	1	
2003	Valtion sisäinen turvallisuus	2	Kansainvälinen terrorismi; Terrorismin vastatoimet; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion sisäinen turvallisuus; Turvallisuusselvitysmenettely; Muu ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö; Turvallisuusvartiointi. (Suojelupoliisi 2003.)
	Sisäinen turvallisuus	1	
	Valtion turvallisuus	1	
2004	Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus	2	Kansainvälinen terrorismi; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö. (Suojelupoliisi 2004.)
	Yleinen turvallisuus	1	
	Suomen sisäinen turvallisuus	1	
	Suomen turvallisuus	1	
	Yhteiskunnan turvallisuus	1	
2005	Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus	2	Kansainvälinen terrorismi; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö. (Suojelupoliisi 2005.)
	Yhteiskunnan turvallisuus	1	
	Sisäinen turvallisuus	1	
2006	Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus	2	Kansainvälinen terrorismi; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö. (Suojelupoliisi 2006.)
	Valtion turvallisuus	1	
2007	Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus	2	Kansainvälinen terrorismi; Tiedustelutoiminta Suomessa; Valtion ja yhteiskunnan sisäinen turvallisuus; Ennalta ehkäisevä turvallisuusustyö. (Suojelupoliisi 2007.)
	Valtion turvallisuus	1	
	Yhteiskunnan turvallisuus	1	
	Valtakunnan sisäinen turvallisuus	1	
2008–2010 <small>(huom. vuosien 2008–2010 aikatietäin samassa vuosikertomuksessa)</small>	Sisäinen turvallisuus	8	Ennalta estävä tehtävä; Terrorismintorjunta; Vastavakoilu; Turvallisuus; Kansainvälisyys; Palvelevuus – analyysit ja raportit; Avoimuus – viestintä. (Suojelupoliisi 2008–2010.)
	Valtion turvallisuus	6	
	Ulkoinen turvallisuus	4	
	Valtakunnan/Valtion/Suomen sisäinen ja ulkoinen turvallisuus	3	
	Valtakunnan turvallisuus	1	
2010	Suomen turvallisuus	2	Terrorismintorjunta; Terrorismin uhka-arvio; Laittoman tiedustelun torjunta; Turvallisuusustyö; Suojelupoliisiin. (Suojelupoliisi 2010.)
	Valtion turvallisuus	1	
2011	Yhteiskunnan sisäinen ja ulkoinen turvallisuus	2	Terrorismin torjunta; Suomeen kohdistunut tiedustelutoiminta; Turvallisuusustyö; Suopon luotetaan. (Suojelupoliisi 2011.)
	Suomen turvallisuus	1	
	Valtion turvallisuus	1	
2012	Suomen turvallisuus	2	Toimintaympäristön muutos nopeutuu; Tulevaisuus ei ole kuin ennen; Konfliktialueilta palaavat huolestuttavat; Tiedustelutoiminnan aiheuttamat taloudelliset vahingot merkittäviä; Radikaalitoiminta vähäistä; Suopon luotetaan. (Suojelupoliisi 2012.)
	Valtion turvallisuus	1	
2013	Valtion turvallisuus	5	Suomen turvallisuusuhat edellyttävät uudistamista; Suojelupoliisi uudisti organisaatiotaan; Konfliktiteihin osallistuneista jihadistiveteraaneja Eurooppaan; Suomea kyber-vaikoillaan; Terrorismin uhka-arvio; Väkivaltaiset mielenosoitukset harvinaisia; Suopon luotetaan. (Suojelupoliisi 2013.)
	Suomen turvallisuus	2	

5.5.2 Vuodet 2014–2018

Tutkimusaineiston näkökulmasta vuosi 2014 on suojelupoliisin puhekäytännössä siltä osin merkityksellinen, että tällöin kansallinen turvallisuus mainittiin pitkän ajan jälkeen uudelleen itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä. On huomioitava, että vuoden 2014 vuosikertomuksessa kansallinen turvallisuus mainitaan vain kerran, valtion turvallisuus kaksi kertaa ja Suomen turvallisuus kaksi kertaa. Muita turvallisuuskäsityksiä ei vuodesta 2014 lukien käytännössä esiinny. Kansallinen turvallisuus nostetaan esille kuitenkin mielestäni mielenkiintoisella tavalla käyttämällä ”kansallisen turvallisuuden ketju”-puhetapaa. Ketjulla, joka yhdistää turvallisuuden sotilaallisesta

maanpuolustuksesta tiedusteluun, oli retorisesti jopa mullistavana pidettävä puhe-
tapa verrattuna aiempiin esityksiin. (Suojelupoliisi 2014, 4.)

”Suomen turvallisuuden kokonaiskuvaan vaikutti kuitenkin Syyriaa enemmän Ukrainan kriisin kärjistyminen aseelliseksi konfliktiksi vuoden 2014 aikana. Suojelupoliisin tehtäväalueella kriisillä ei ole ollut merkittäviä välittömiä vaikutuksia turvallisuustilanteeseen. Kriisin kehittyminen antaa kuitenkin aihetta syvälliseen pohdintaan. Suomesakin korostuu tarve pitää huolta koko kansallisen turvallisuuden ketjusta – aina sotilaallisesta maanpuolustuksesta tiedustelun kautta eri muodoissa tapahtuvan laittoman tiedustelun torjuntaan. Johtopäätökseni on, että koko ketjua on välttämätöntä vahvistaa.” (Suojelupoliisi 2014, 4.)

Vuoden 2014 kansallisen turvallisuuden varovaista esille nostamista seurasi vuonna 2015 kansallisen turvallisuuden käsityksen vahva esille nousu. Vuoden 2015 vuosikertomuksessa valtion turvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden maininnat olivat lukumäärällisesti lähellä toisiaan, mutta kansallinen turvallisuus oli selvästi otannut tilan valtion turvallisuuden käsitykseltä. Valtion turvallisuus mainittiin kahdeksan kertaa, kansallinen turvallisuus kymmenen kertaa ja Suomen turvallisuus kerran. Kansallisen turvallisuuden merkityksen korostuminen näkyy hyvin esimerkiksi suojelupoliisin tehtävien muutoksessa ja siinä, kuinka suojelupoliisi esitti, että ”kansallista turvallisuutta rakennetaan” (Suojelupoliisi 2015, 4).

”Eduskunta päätti maaliskuussa 2015 muuttaa suojelupoliisin hallinnollista asemaa. Suojelupoliisi on vuoden 2016 alusta suoraan sisäministeriön alainen itsenäinen virasto, joka on edelleen osa poliisihallintoa. Vaikka suojelupoliisin tehtävät ja toimivaltuudet säilyivät ennallaan, näen muutoksen välttämättömänä pohjana siviilitiedustelukyvyn ja paremman kansallisen turvallisuuden rakentamiselle.” (Suojelupoliisi 2015, 4.)

Vuoden 2015 vuosikertomuksessa suojelupoliisi esittää suppeana pidettävän määritelmän kansallisesta turvallisuudesta, joka muodostuisi valtion turvallisuutta vaarantavien hankkeiden ja rikosten muodostamasta tehtäväkentästä. Tässä yhteydessä suojelupoliisi kuvaa eri viranomaisten rooliin kuuluvan myös kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen (vrt. kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli). (Suojelupoliisi 2015, 7.)

”Suojelupoliisin tehtävänä on torjua valtion turvallisuutta vaarantavia hankkeita ja rikoksia. Tätä tehtäväkenttää kutsutaan kansalliseksi turvallisuudeksi. Sen ytimessä ovat yhteiskunnan turvallisuus ja valtion kyky huolehtia siitä. Suojelupoliisin toimialalla keskeisimpiä uhkia kansalliselle turvallisuudelle ovat ulkovaltojen Suomeen kohdistama tiedustelu, terroristijärjestöjen toiminnan leviäminen Suomeen sekä ääriajattelun perustuva väkivalta. Kansallisen turvallisuuden uhkia torjutaan ennalta. Suojelupoliisin toiminta perustuu ammattitaitoiseen tiedonhankintaan, johon nojaten arvioidaan uhkia ja valitaan niiden torjuntaan parhaiten soveltuvat toimintatavat. Useat

viranomaiset ylläpitävät kansallista turvallisuutta yhdessä. Suojelupoliisi tuottaa tarvittavaa tietoa päätösten ja toiminnan tueksi.” (Suojelupoliisi 2015, 7.)

Kansallinen turvallisuus ja valtion turvallisuus vaikuttavat olevan eräällä tavalla toisiaan vastaan taistelevia tai kilpailevia käsityksiä vuoden 2015 vuosikertomuksessa. Suojelupoliisin toimivallan poliisilakiperustaisuus vaikuttaa pakottavan suojelupoliisia pitämään valtion turvallisuuden mukana erityisesti, kun se käsittelee omaa laissa säädettyä tehtävänsä, vaikka ne ilmeisesti poliisin toiminnasta eroavatkin. (Suojelupoliisi 2015, 13.)

”Suojelupoliisin tehtävät ja toiminta eroavat muun poliisin toiminnasta. Suojelupoliisi keskittyy estämään ennalta valtion turvallisuuteen kohdistuvia uhkia. Lisäksi se tuottaa valtiojohdolle ja muille viranomaisille päätöksentekoa tukevaa turvallisuustietoa. Poliisille keskeinen esitutkinta tai sellaisen aloittamiseen tähtäävä tiedonhankinta eivät ole ensisijaisia Suojelupoliisin toiminnassa.” (Suojelupoliisi 2015, 13.)

Vuoden 2015 vuosikertomuksesta piirtyy kuva, että kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta on ensi sijassa ulkomailta tulevaa, kun vastaavasti Suomen sisältä tuleva turvallisuusuhka liitetään valtion turvallisuuden käsitykseen – vaikka uhkien voisi kuvitella kohdistuvan kumpaankin yhdenmukaisesti. (Suojelupoliisi 2015, 20, 12.)

”Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi ennätysnopeaa vauhtia vuonna 2015. Tämä johtui etenkin pitkittyneestä sodasta Syyriassa ja Irakissa. Monet saapuvat samoilta sotatoimialueilta, joissa terroristijärjestöt osallistuvat konfliktiin. Suojelupoliisi pyrkii muiden viranomaisten ja kansainvälisten kumppaneidensa kanssa seulomaan turvapaikanhakijoista ne henkilöt, jotka voivat aiheuttaa vaaraa kansalliselle turvallisuudelle. Väkivaltaisesta ääri-islamismista kiinnostuneiden määrä saattaa kasvaa myös Suomessa, kun konfliktialueelta saapuu maahan yhä enemmän ihmisiä.” (Suojelupoliisi 2015, 20.)

”Suojelupoliisin keskeisiä tehtäviä on arvioida kotimaisen ääriliikkeen aiheuttamia uhkia. Ääriliikkeet eivät toistaiseksi ole toimineet Suomessa tavalla, joka olisi uhannut valtion turvallisuutta tai yhteiskuntajärjestystä. Ääriliikkeet vastustavat Suomen yhteiskuntajärjestelmää ja parlamentaarista demokratiaa. Vaikka yhteiskuntajärjestyksemme ei ole uhattuna ääriliikkeiden toiminnan vuoksi, ääriliikkeet voivat vaarantaa valtion sisäistä turvallisuutta laittoman toiminnan keinoin.” (Suojelupoliisi 2015, 12.)

Vuonna 2016 kansallinen turvallisuus oli ottanut ensimmäisen sijan lukumäärällisessä esiintymisessä. Valtion turvallisuus esiintyi vuosikirjassa kuusi kertaa, kun kansallinen turvallisuus esiintyi 15 kertaa. Suomen turvallisuus mainitaan vain kerran. Pidän kuitenkin mielenkiintoisena sitä, että suojelupoliisin puhekäytännössä käsitteet vaikuttavat edelleen kilpailevan siitä, kumpi on se ensisijaisesti käytettävä.

Strategisella tasolla suojelupoliisi esittää kansallisen turvallisuuden etujen olevan keskeisiä, kun omia tehtäviään kuvatessaan se käyttää valtion turvallisuus käsitystä. Tulkitseen, että tämä pieni ristiriitaisuus selittyy sillä, että suojelupoliisin haluna on ollut käyttää lähtökohtaisesti kansallisen turvallisuuden käsitystä, mutta tuolloin voimassa olleen lainsäädännön (poliisilaki 872/2011) johdosta sen täytyi tehtävien kuvauksen yhteydessä käyttää valtion turvallisuutta. (Suojelupoliisi 2016, 5, 7.)

”Strategian ydin on keskittyminen ennakoivan ja merkityksellisen tiedustelutiedon tuottamiseen Suomen kansallisen turvallisuuden hyväksi sekä kehittyminen uuden tiedustelulainsäädännön myötä myös Suomen siviilitiedustelupalveluksi – nykyinen vankka turvallisuuspoliisin ja turvallisuuspalvelun pohja säilyttäen. [...] Suojelupoliisin tehtävät ja toiminta eroavat muun poliisin toiminnasta. Suojelupoliisi keskittyy esittämään ennalta valtion turvallisuuteen kohdistuvia uhkia. [...] Suojelupoliisi hankkii valtion turvallisuuteen liittyvää tietoa erityisesti operatiivisella toiminnallaan.” (Suojelupoliisi 2016, 5, 7.)

Kansallisen turvallisuuden alassa vuoden 2016 vuosikirjassa kuvataan vuoden 2015 tavoin eräs määrittely kansalliselle turvallisuudelle. Keskeistä tässä on turvallisuustilanteen monimutkaiseksi kietoutuva luonne, joka luo suojelupoliisin mukaan kansallisen turvallisuuden näkymän. Valtio, yhteiskunta ja suomalaisten suojaaminen ovat kansallisen turvallisuuden alan merkittävimpiä suojattavia etuja. (Suojelupoliisi 2016, 4.)

”Turvallisuustilanne on kietoutunut monimutkaiseksi kokonaisuudeksi, jota Suojelupoliisin näkökulmasta voidaan kutsua kansalliseksi turvallisuudeksi. Sen ytimessä on Suomen valtion, suomalaisen yhteiskunnan ja suomalaisten suojaaminen. Kun koko kansalliseen turvallisuuden toimintaympäristö on historiallisessa murroksessa, myös vanhat toimintamallit on syytä kyseenalaistaa.” (Suojelupoliisi 2016, 4.)

Vuonna 2016 suojelupoliisi esitti kokonaisturvallisuuden hengessä, että kansallinen turvallisuus tehdään yhdessä suomalaisten kanssa. Tällöin suojelupoliisi nosti esille myös kansallisen turvallisuuden liitoksen valtion itsemääräämisoikeuteen ja suvereniteettiin. Suojelupoliisi korosti ”itsenäisemmäksi” muuttunutta tiedustelupalveluasemaansa ja sen merkitystä/vaiikutusta kansalliselle turvallisuudelle. (Suojelupoliisi 2016, 4, 5.)

”Kansallinen turvallisuus tehdään yhdessä. [...] Suomen tasavalta täyttää tänä vuonna 100 vuotta. Itsenäisyyden juhluvuoden teemaksi on valittu ´yhdessä´. Myös suojelupoliisi haluaa huolehtia kansallisesta turvallisuudesta yhdessä suomalaisten kanssa. Viime aikojen uutiset maailmalta ovat osoittaneet, ettei kansallinen suvereniteetti ole enää itsestäänselvyys, vaikkei valtion rajoja fyysisesti loukattaisikaan. [...] Vuoden 2016 alusta Suojelupoliisi sai aiempaa itsenäisemmän aseman, mikä on antanut entistä paremmat edellytykset uudistaa viraston toimintaa.” (Suojelupoliisi 2016, 4, 5.)

Vuonna 2017 turvallisuuskäsitysten lukumäärällinen esiintyminen oli valtion turvallisuuden osalta suurempi, kun valtion turvallisuutta käytettiin kuusi kertaa ja kansallista turvallisuutta vain viisi kertaa. Suomen turvallisuus mainitaan kaksi kertaa.

Huomionarvoista on, että kansallisen turvallisuuden uhkakuvana esitetty terrorismi konkretisoitui Suomessa 18.8.2017 Turun torilla tapahtuneiden puukotusten⁹⁶ johdosta. Suojelupoliisi huomioi puukotukset terroritekona ja kuvasi, että Euroopan uhat ovat konkretiaa myös Suomessa, todeten ”viimeistään nyt lienee kaikille selvää...”. Tiedustelun tarpeellisuutta kansallisen turvallisuuden uhkien torjunnassa korostettiin. Muutoin kansalliseen turvallisuuteen kytketyt puhetyt liittyivät erityisesti ääriliikkeiden uhan käsittelyyn, turvallisuusselvitysmenettelyihin ja tiedustelutietoon. (Suojelupoliisi 2017, 5, 14, 24.)

”Viimeistään nyt lienee kaikille selvää, että Suomen kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat samat uhat kuin muuallakin Euroopassa, eräät niistä jopa verrokkimaita voimakkaampina. Suojelupoliisi onkin pitänyt tärkeänä, että Suomen turvallisuusviranomaisilla olisi muihin EU- maihin vertailukelpoiset mahdollisuudet ennalta estää ja torjua näitä uhkia. Uusi tiedustelulainsäädäntö on edennyt huolellisen valmistelun jälkeen jo eduskuntaan asti.” (Suojelupoliisi 2017, 5.)

”Tulevaisuudessa Suojelupoliisin onnistumista mitataankin paitsi konkreettisten kansallisen turvallisuuden uhkien ennalta estämisellä myös sillä, millä tavoin virasto onnistuu jalostamaan ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa ylimmän johdon päätöksenteon tueksi. [...] Vuosi 2017 oli suomalaisessa ääriliikehännässä varsin rauhallinen, eikä kansallista turvallisuutta merkittävästi vaarantavaa liikehdintää ilmennyt. [...] Turvallisuusselvitysmenettelyn tarkoitus on estää ennalta toiminta, joka vaarantaa kansallista turvallisuutta tai erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua.” (Suojelupoliisi 2017, 5, 14, 24.)

Vuoden 2018 vuosikirja on suorastaan kyllästetty kansallisen turvallisuuden käsitteellä. Valtion turvallisuus mainitaan vuosikirjassa seitsemän kertaa, kun kansallisen turvallisuuden mainintoja on määrällisesti 28 kappaletta. Suomen turvallisuus mainitaan kolme kertaa. Kansallinen turvallisuus kytkettiin koskemaan muun muassa demokraattisia vaaleja ja niihin mahdollista vaikuttamista, globaaleja megatrendejä ja niiden seuraamista. (Suojelupoliisi 2018, 5, 14.)

”Varsinaisen vaalituloksen manipuloiminen on Suomen sinänsä vanhakantaisessa, mutta turvallisessa äänestysprosessissa vaikeaa. Sen sijaan on todennäköisempää, että vaikuttamisyrityksiä kohdistuu vaalien alla käytävään poliittiseen keskusteluun ja siinä käsiteltäviin teemoihin. Tällainen vaikuttaminen kohdistuu suoraan demokratian ja sitä kautta kansallisen turvallisuuden ytimeen eikä sitä voida missään oloissa sallia. Varautumista onkin jatkettu useiden viranomaisten yhteistyönä. [...] Globaalit

⁹⁶ Ks. OTKES P2017-01.

megatrendit vaikuttavat kansalliseen turvallisuuteen. [...] Valtioiden ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajat ovat yhä häilyvämpiä, jolloin globaaleilla megatrendeilla on vaikutuksia myös Suomen kansalliseen turvallisuuteen. [...] Suojelupoliisi seuraa näitä ilmiöitä, niiden kehittymistä ja mahdollisia vaikutuksia yhteiskuntajärjestykseen ja kansalliseen turvallisuuteen. [...]” (Suojelupoliisi 2018, 5, 14.)

Mutta ennen kaikkea vuoden 2018 vuosikirjassa kansallinen turvallisuus yhdistettiin tiedusteluun ja sen merkitykseen kansallisen turvallisuuden varmistamisessa (Suojelupoliisi 2018, 7, 11, 12).

”Suojelupoliisi tuottaa ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Suojelupoliisi hankkii valtion turvallisuuteen liittyvää tietoa omalla operatiivisella toiminnallaan ja kumppaneittensa avulla. [...] Kansalliseen turvallisuuteen liittyvässä tiedustelussa avoimet lähteet eivät kuitenkaan usein riitä, vaan avuksi tarvitaan salaisia tiedonhankintakeinoja, joista säädetään erikseen lailla. [...] Miksi tiedustelua sitten tehdään? Suojelupoliisin tärkein asiakasryhmä on valtionjohto, jolle Suojelupoliisi tuottaa raportteja erilaisista kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä ilmiöistä, jotta päätöksentekijöillä olisi riittävästi tietoa päätöksenteon tueksi. Lisäksi viranomaiset tai huoltovarmuuden kannalta kriittiset yritykset tarvitsevat tietoa mahdollisista turvallisuushista. [...] Yksi Suojelupoliisin tehtävistä on ennakoida laaja-alaisestikehityskulkuja, jotka vaikuttavat Suomen kansalliseen turvallisuuteen tulevaisuudessa. Suojelupoliisin tehtävänä on tunnistaa ja ennaltaehkäistä yhteiskuntajärjestystä vaarantavia ja kansallista turvallisuutta uhkaavia hankkeita ja rikoksia.” (Suojelupoliisi 2018, 7, 11, 12.)

Vuosi 2018 päättää esittämäni toisen aikakauden suojelupoliisin käyttämien turvallisuuskäsitysten ajallisuudessa. Tällä ajanjaksolla valtion ja kansallisen turvallisuuden käsitykset olivat eräällä tavalla toistensa kanssa kilpailevia. Kuitenkin vuoden 2018 vuosikirjassa turvallisuuden ydindiskurssi taittui lopulta vahvasti kansallisen turvallisuuden varaan. Taulukossa 9 esitetään yhteen vetävä koonnos turvallisuusdiskursseista ja niitä ”rakentavista” temaattisista pääsisällöistä vuosien 2014–2018 välisenä aikana.

Taulukko 9. Suojelupoliisin vuosien 2014–2018 vuosikertomusten ja -kirjojen turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.

Vuosi	Turvallisuusdiskurssi	Mainintojen lukumäärä	Asiakirjan sisällöksen temaattiset pääsisällöt
2014 <small>Huom: Vuosi jolloin 1. kerran kansallisen turvallisuuden käsittelyn käyttäminen Supon puhekäytännössä</small>	Suomen turvallisuus	2	Pitkäkestoisia muutoksia toimintaympäristössä; Terrorismin uhka-arvio; Terrorismin uhka on entistä vaikeammin ennakoitavissa; Suomen kriittiset toiminnot ovat siirtyneet tietoverkkoihin; Ääriryhmien rikollisuus vähäistä; Supoon luotetaan. (Suojelupoliisi 2014.)
	Valtion turvallisuus	2	
	Kansallinen turvallisuus	1	
2015	Suomen turvallisuus	1	Tavoitteena kansallinen turvallisuus; Suojelupoliisi torjuu terrorismia; Suojelupoliisi estää vakooilua; Suojelupoliisi turvaa yhteiskuntaa; Suojelupoliisilla oma erityisrooli; Turvallisuuspalvelu vai tiedustelupalvelu?; Tiedustelun maailmassa monia toimijoita, Terrorismin uhka kohosi; Ulkomaisen tiedustelun keinot kovenivat; Ilmapiiiri kiristyi ja ääriliikkeet aktivoituivat; Kansalaiset luottavat Suojelupoliisiin. (Suojelupoliisi 2015.)
	Valtion turvallisuus	8	
	Kansallinen turvallisuus	10	
2016	Suomen turvallisuus	1	Kansallinen turvallisuus tehdään yhdessä; Suojelupoliisilla oma erityisrooli; Suojelupoliisi estää vakooilua; Ulkomainen tiedustelu aktiivista; Verkkovakooilu lisääntyi; Näin värvätään agentti; Suojelupoliisi torjuu terrorismia ja vaalii valtion turvallisuutta, Euroopan iskut leimasivat terrorismin vuotta; Terrorismin uhka-arvio; Ääriliikkeiden vuosi: mellakointia ja katuväkivaltaa; Suojelupoliisi tekee turvallisuusselvityksiä; Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin ennätyskellisen korkealla. (Suojelupoliisi 2016.)
	Valtion turvallisuus	6	
	Kansallinen turvallisuus	15	
2017	Suomen turvallisuus	2	Lailisuus, luotettavuus ja laatu ovat suomalaisen tiedustelun kivijalka; Suojelupoliisin erityisrooli; Syyriän-Irakin konflikti vaikuttaa yhä Eurooppaan ja myös Suomeen; Terrorismin uhka korkeampi kuin koskaan aiemmin; Terrorismin trendit: Ääriliikkeillä maltillinen vuosi; Suojelupoliisi on läsnä koko Suomessa; Nato-keskustelu; Itämeri ja tiedustelulaki ulkomaisen kiinnostuksen kohteina; Verkkovakooilu uhkaa yritysten tulevaisuutta; Kymmenen kysymystä turvallisuusselvityksistä; Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin ennätyskellisen korkealla. (Suojelupoliisi 2017.)
	Valtion turvallisuus	6	
	Kansallinen turvallisuus	5	
2018	Suomen turvallisuus	3	Supon erityistehtävä; Supolle aiempaa suurempi rooli kansallisen turvallisuuden uhkien torjunnassa; Vakooiluoperaation paljastamiseen voi riittää sinnikas tarkkailu; Suojelupoliisi etsii ennakkoinnilla heikkoja signaaleja, "Supon raporteissa on aina tietoa, jota ei voi saada muualta" Suojelupoliisin perustyö; Näin turvallisuusselvitys etenee; Radikaali-islamistisella ideologialla on yhä vakaata kannattajakuntaa Suomessa; Terrorismin torjunnassa tehdään aiempaa tiiviimpää yhteistyötä poliisilaitosten kanssa; Terrorismin uhka-arvio; Ulkomaiset tiedustelupalvelut pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon Suomessa; Puheenaiheena hybridi-vaikuttaminen; Uusi tiedustelulainsäädäntö auttaa merkittävästi verkkovakooilun torjunnassa; Kybervakooilumaailma on muuttunut aggressiivisemmäksi; Kymmenen kysymystä siviilitiedustelulaista; Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin korkealla. (Suojelupoliisi 2018.)
	Valtion turvallisuus	7	
	Kansallinen turvallisuus	28	

5.5.3 Vuodet 2019–2022

Vuoden 2019 jälkeistä aikaa kutsun kolmanneksi aikakaudeksi, koska vuodesta 2019 lukien suojelupoliisin puhekäytännössä ei käytännössä käytetty mitään muuta turvallisuuskäsitystä kuin kansallinen turvallisuus. Vuoden 2019 vuosikirjassa ei mainita enää kertaakaan valtion turvallisuutta, kun vastaavasti kansallinen turvallisuus esiintyy itsenäisesti 20 kertaa ja Suomen turvallisuus kerran.

Vuonna 2019 kansallisen turvallisuuden kuvattiin liittyvän erityisesti tiedustelulakien voimaantumisen tuomaan suojelupoliisin toimivaltakentän muutokseen ja muun muassa ääriliikkeiden ja vierastaistelijoiden muodostamiin uhkakuviiin (Suojelupoliisi 2019, 4, 10, 12).

”Suojelupoliisin toimivaltuudet uudistuivat kesäkuun alussa, kun pitkään ja huolella valmistellut tiedustelulait tulivat voimaan. Valmistelun tuloksena meillä on nyt käytössämme toimiva ja nykyaikainen tiedustelulainsäädäntö, jossa kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja kansalaisten yksityisyydensuoja ovat tasapainossa. [...] Uusia toimivaltuuksia pitää uskaltaa käyttää kansallisen turvallisuuden ja kansalaisten parhaaksi. [...] Ääriliikkeiden toiminta ei uhannut kansallista turvallisuutta tai

yhteiskuntajärjestystä. [...] Kansallisen turvallisuuden lisäksi konfliktialueelta palaavat saattavat vaikuttaa laajemmin Euroopan terrorismitilanteeseen ja sen torjuntaan esimerkiksi muodostamiensa verkostojen.” (Suojelupoliisi 2019, 4, 10, 12.)

Kansallisen ja kansainvälisen ulottuvuuden rajan vetämisessä suojelupoliisi käsiteli kansallista turvallisuutta mielenkiintoisesti myös suurvaltapolitiikan keskinäisriippuvuuteen liittyvänä seikkana, joka vaikuttaa osaltaan Suomen kansalliseen turvallisuuteen (Suojelupoliisi 2019, 18). Tämä näkökulma kuvastaa hyvin kansallisen turvallisuuden perimmäisen määrittelyn hankaluutta, koska se sitoo niin monia riippuvuuksia toisiinsa.

”Keskinäisriippuvuus valtioiden välillä sekä suurvaltapolitiikka ovat esimerkkejä Suomaa ohjaavista taloudellisen turvallisuuden kysymyksistä. Ne ovat yhä useammin myös kansallisen turvallisuuden kysymyksiä.” (Suojelupoliisi 2019, 18.)

Vuonna 2019 korostui kriittisen infrastruktuurin merkitys kansalliselle turvallisuudelle sekä siihen liittyvien ulkomaalaisten omistusten tuottamat uhkat (Suojelupoliisi 2019, 19). Tässä suhteessa kansallisen turvallisuuden ala maankäytön ja kiinteistönomistukseen liittyvän lainsäädännön kanssa yhdistyy. Kansallisen turvallisuuden vaikutusala kurottaakin suojelupoliisin puhekäytännössä niin yksityisten tahojen kuin myös valtion omistuksen piiriin.

”Suomalainen kriittinen infrastruktuuri on yhä useammin yksityisessä omistuksessa. Yritykset pystyvät tuottamaan palvelut tehokkaasti, mutta joutuvat suhteuttamaan järjestelmiensä suojauksen saamaansa tulovirtaan. Lisäksi yksityisomisteinen infrastruktuuri on alttiimpi ulkomaisen toimijan ostotoimenpiteille. Investointi voi kohdistua sellaiseen osaan Suomen kriittistä infrastruktuuria, jonka myynti ulkomaiselle toimijalle voi aiheuttaa riskin kansalliselle turvallisuudelle.” (Suojelupoliisi 2019, 19.)

Vuoden 2020 vuosikirjassa kansallinen turvallisuus mainittiin 21 kertaa ja Suomen turvallisuus kaksi kertaa. Edellisen kerran vielä vuonna 2018 esiintynyttä valtion turvallisuutta ei käytetty lainkaan vuoden 2019 puhekäytäntöä mukaillen. Vuonna 2020 kansallinen turvallisuus ja sen turvaamisen intressit kytkettiin muun muassa tiedustelulainsäädännön toimivaltuuksiin, koronaviruspandemian vaikutuksiin suojelupoliisin työssä, konfliktialueilta palaavien henkilöiden muodostamiin uhkiiin. Aiemmin suojelupoliisi kuvasi Venäjän ja Kiinan tiedustelupalveluiden olevan lähinnä vain ”kiinnostuneita” Suomesta (ks. Suojelupoliisi 2018, 35), mutta vuonna 2020 suojelupoliisi esitti Venäjän ja Kiinan tuottaman vakoilun olevan uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle. (Suojelupoliisi 2020a, 4, 10.)

”Tiedustelulainsäädäntö antoi Suojelupoliisille mahdollisuuden hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden uhkista myös ilman konkreettista rikosepäilyä. Toimivaltuudet

ovat osoittautuneet tarpeellisiksi. [...] Vuodesta 2020 on mahdotonta puhua mainitsematta koronaviruspandemiaa. Poikkeusvuosi näkyi myös Suojelupoliisin työskentelyssä ja kehityksessä, mutta heijastui onneksi vain maltillisesti kansalliseen turvallisuuteen. [...] Suojelupoliisi arvioi konfliktialueilta palaavien henkilöiden muodostavan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä uhkan kansalliselle turvallisuudelle. [...] Suomessa kansallista turvallisuutta uhkaava vakoilu näyttäytyi 2020 edelleen lähinnä Venäjän ja Kiinan toimintana.” (Suojelupoliisi 2020a, 4, 10.)

Vuoden 2021 vuosikirjassa kansallinen turvallisuus mainittiin yhteensä 14 kertaa. Edellisten vuosien kaltaisesti esimerkiksi valtion turvallisuuden käsitystä ei jälleen mainittu kertaakaan. Suomen turvallisuus mainittiin kaksi kertaa. Vuoden 2020 tavoin, kansallinen turvallisuus kytkettiin muun muassa koronaviruspandemian vaikutuksiin, tiedustelulakien käyttämiseen, kriittiseen infrastruktuuriin sekä Venäjään ja Kiinaan. Vuoden 2021 vuosikirjassa nostettiin esille mielenkiintoisesti datan merkitys yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä. Data ja sen hallinta osana yhteiskunnan laajaa huoltovarmuutta korostui, kun eri organisaatioiden itsenäistä vastuuta osana laajaa tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuuri kuvattiin yhä merkityksellisempänä. Tässä yhteydessä korostui jälleen suojelupoliisin erityisrooli kansallisen turvallisuuden tekijänä, jonka tehtävänä on tuottaa tietoa niin yrityksille kuin viranomaisille. (Suojelupoliisi 2021a, 4, 8.)

”Koronatoimiin liittyvä liikehdintä ei ole toistaiseksi vaarantanut Suomessa kansallista turvallisuutta. [...] Valtioneuvoston joulukuussa hyväksymä selonteko arvioi tiedustelulakien parantaneen viranomaisten kykyä suojata kansallista turvallisuutta. Uudessa lainsäädännössä on aina hiomisen varaa, mutta olemme tyytyväisiä nykyisiin toimivaltuuksiin ja lakien toimivuuteen. [...] Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen vaatii laajaa yhteistyötä koko yhteiskunnassa. Suojelupoliisin tehtävänä on torjua kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa niistä ennaltaehkäisevää tietoa yrityksille ja viranomaisille. [...] Jatkuva Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaa tiedustelua tekevät edelleen lähinnä Venäjän ja Kiinan tiedusteluorganisaatiot.” (Suojelupoliisi 2021a, 4, 8, 18.)

Suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamisen erityisrooli vaikuttaa vahvistuvan teknologisen kehityksen myötä. Vuoden 2021 vuosikirjan näkymässä tässä ajassa data, teknologia ja niiden yhteys kaikkeen kriittiseen infrastruktuuriin ovat nimenomaisesti suojelupoliisin tehtäväkentän vahvuuksina kuvattavia asioita, jotka kuuluvat sen ydintehtävän hoitamiseen, eli valtiojohton ennakoivaan tiedontarpeeseen vastaamiseen.

”Teknologinen kehitys on koko ihmiskunnan historian ajan muovannut yhteiskuntia. Se on kytketty tiiviisti myös yhteiskuntien turvallisuuskysymyksiin, joten myös Suojelupoliisin on kyettävä ennakoimaan teknologian kehitystä. Suojelupoliisin

ydintehtävä on tarjota valtiojohdolle ennakoivaa ja hyödyllistä tietoa kansallisen turvallisuuden uhkista päätöksenteon tueksi.” (Suojelupoliisi 2021a, 22.)

Vuoden 2022 vuosikirjan puhekäytännössä kansallisen turvallisuuden lukumääräinen esiintyvyys mukaili edellisvuosia. Suomen turvallisuus mainittiin kaksi kertaa ja kansallinen turvallisuus 16 kertaa. Asiasisällöllisesti merkittävimpinä kokonaisuuksina pidän kuinka kansallisen turvallisuuden alassa esille nousi Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyssodan mahdolliset vaikutukset Suomen kansalliselle turvallisuudelle, Nato-jäsenyyden siviilitiedustelua vahvistava rooli ja energiahuoltovarmuuden yhteys ja merkitys kansalliselle turvallisuudelle vuonna 2022.

Vuoden 2022 vuosikirjassa suojelupoliisi esitti kuinka lähellä oleva Ukrainan sota leimaa Suomen kansallista turvallisuutta. Suurimpana uhkana suojelupoliisi kuvasikin olevan Venäjän aggressiivinen toiminta, jonka johdota vuosikirjan pääteemana esitettiin olevan Venäjä. (Suojelupoliisi 2022, 4–5.)

”Vuosi 2022 oli poikkeuksellinen ja tämä näkyi vahvasti turvallisuudesta vastaavien viranomaisten työssä. Venäjän aggressiivinen toiminta on suurin uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle nyt ja tulevana vuosina. Sen vuoksi tämän vuosikirjan teema on Venäjä.” (Suojelupoliisi 2022, 5.)

Venäjän hyökkäyksen myötä suojelupoliisi totesi, että sinällään sen tekemä uhkarvio ei ole muuttunut, mutta sen viestintä on. Suojelupoliisi kuvasi, että hyökkäyksen jälkeen uhkista puhutaan nyt suuremmin.⁹⁷ Hyökkäyksen kuvattiin muuttaneen ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua kuin yhdessä yössä ja edelleen vaikuttaneen Nato-option lunastamiseen. (Suojelupoliisi 2022, 5.)

”Venäjän naapurimaassaan Ukrainassa aloittama laaja hyökkäys muutti yhdessä yössä ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua Suomessa ja johti Nato-option lunastamiseen. Suojelupoliisin arvio Venäjästä ei muuttunut, mutta myös me muutimme viestintäämme. Uhkista puhutaan nyt entistä suuremmin.” (Suojelupoliisi 2022, 5.)

Vuosikirjan pääteeman mukaisesti Suojelupoliisi arvioi Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksia Suomen kansalliseen turvallisuuteen. Tässä yhteydessä kansallisen turvallisuuden vaikutuksia arvioitiin neljän eri skenaarion kautta, joiden tavoitteena oli ennakoita eri kehityskulkuja kansallisen turvallisuuden alassa. Suojelupoliisin tiedustelupalvelullinen rooli esitettiin ennakoitavastuullisena roolina, jonka tehtävänä on tehdä ennakoivaa arviointia mahdollisista tapahtumista, jotka voivat vaikuttaa Suomen kansalliseen turvallisuuteen. (Suojelupoliisi 2022, 6–8.)

⁹⁷ Ks. myös TEM 2023:9, 26.

”Tiedustelupalveluna Suojelupoliisin tehtävä on ennakoida kehityskulkuja, jotka vaikuttavat Suomen kansalliseen turvallisuuteen. Ennakoiva analyysi auttaa suomalaisia päättäjiä ja asiantuntijoita ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa.” (Suojelupoliisi 2022, 6.)

Suojelupoliisi kuvasi, että eri skenaarioiden avulla voidaan luoda näkymiä Venäjän sisäiseen kehityskulkuun, jolla on merkittävä vaikutus Suomen kansalliseen turvallisuuteen. Ennakoituina tulevaisuuden vaihtoehtoina suojelupoliisi esitti sodan pitkitymisen, Ukraina menestymisen, Venäjä miehittää Ukrainan ja epävarman rauhan. (Suojelupoliisi 2022, 6–8.)

”Suojelupoliisin asiantuntijat ovat laatineet neljä mahdollista skenaariota siitä, miten Venäjän hyökkäyssodan kulku vaikuttaa lyhyellä aikavälillä Venäjän kehitykseen. Venäjän sisäisellä kehityksellä on merkittävä vaikutus Suomen kansalliseen turvallisuuteen.” (Suojelupoliisi 2022, 6.)

Vuoden 2022 vuosikirjassa korostui myös Nato-jäsenyyden siviilitiedustelua vahvistava rooli kansallisen turvallisuuden näkökulmassa (Suojelupoliisi 2022, 20) ja kuinka energihuoltovarmuus on kansallisen turvallisuuden asia osana yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamista ja toimintavarmuuden ylläpitoa (Suojelupoliisi 2022, 22 – 23).

Vuosi 2022 päättää esittämäni kolmannen aikakauden tarkastelujakson suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden käyttämien turvallisuuskäsitysten ajallisuudessa. Tällä ajanjaksolla kansallisen turvallisuuden käsitys vaikuttaa lopullisesti ottaneen valtakirjassaan aseman suojelupoliisin puhekäytännössä tutkimusaineiston kokonaisuudessa. Keskeistä on, että turvallisuuteen nivotut uhat ja viranomaisten turvallisuustoimet kuvataan lähtökohtaisesti suojaavan kansallista turvallisuutta. Taulukossa 10 esitetään yhteen vetävä koonnos turvallisuuskäsitteistä ja niitä ”rakentavista” teemaattisista pääsisällöistä vuosien 2019–2022 välisenä aikana.

Taulukko 10. Suojelupoliisin vuosien 2019–2022 vuosikirjojen turvallisuusdiskurssit ja temaattiset pääsisällöt tiivistettynä.

Vuosi	Turvallisuus-diskurssi	Mainintojen lukumäärä	Sisällyksen temaattiset pääsisällöt
2019	Suomen turvallisuus	1	Vakaa kansallinen turvallisuus demokration takeena; Suojelupoliisi palvelee asiakkaitaan ainutlaatuisella tiedolla; ISILin uhka ei ole kadonnut länsimaista; Kotimaisten ääniliikkeiden toiminta oli lähinnä katuväkivaltaa vuonna 2019; Terrorismin uhka-arvio; Globaali terrorismitilanne; Taloudellisen turvallisuuden kysymykset tärkeämpiä myös Suojelupoliisin toimialalla; Miksi arktinen alue kiinnostaa suurvaltoja?; Kybervaikoiu on suunnitelmallista ja vaikea havaita; Turvallisuusselvitysten merkitys avainrekrytoinneissa kasvaa edelleen; Suomalaiset luottavat edelleen Suojelupoliisiin. (Suojelupoliisi 2019.)
	Kansallinen turvallisuus	20	
2020	Suomen turvallisuus	2	Epävarmassa maailmassa ainutlaatuiselle tiedolle on kysyntää, Kalifaatin jälkeen – minkä suunnan radikaali-islamistinen terrorismi ottaa?, Äärioikeistolainen terrorismi muodostaa merkittävän uhkan länsimaissa, Terrorismin uhka-arvio, Salaisuuksia, pitkäjänteisyyttä ja kirjavia taustoja – uudet supolaiset kertovat työstään, Suojelupoliisi lukuina, Suojelupoliisi asiakkaidensa silmin, Vakoilun painopiste siirtyi verkkoon poikkeusvuonna, Ensikontakti, tapaamiset ja testi – näin ulkomaiset tiedustelupalvelut pyrkivät värväämään Suomessa, Suojelupoliisin rooli on vahvistunut kriittisen infrastruktuurin turvaamisessa, Suojelupoliisi kohdentaa ulkomaansidonnaisuuksien selvitykset tarkasti, Luottamus Suojelupoliisiin on vahvistunut. (Suojelupoliisi 2020a.)
	Kansallinen turvallisuus	21	
2021	Suomen turvallisuus	2	Korkealaatuinen tiedustelutieto on ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa välttämätöntä; Pakolaisvakoilun tavoitteena on kontrolloida ja vaietaa; Kriittisten toimintojen datan hallinta on osa tulevaisuuden huoltovarmuutta; Terrorismin uhka-arvio; Talibanin valtaannousu tarjoaa elintilaa al-Qaidalle Afganistanissa; Suojelupoliisi lukuina; Helpon selitys ei yleensä toimi – mielenterveys on vain yksi tekijä terrorismin uhkan arvioinnissa; Kiristynyt turvallisuustilanne korostaa vastatiedustelun merkitystä; Radikalisoituminen verkossa muutti Suomen äärioikeistoa; Teknologia muovaa yhteiskuntia – ja Supo pyrkii ennakoimaan sen kehitystä; Suojelupoliisissa parannetaan vuorovaikutusta turvallisuusselvitysassiakkaiden kanssa; Suomalaiset luottavat Suojelupoliisiin. (Suojelupoliisi 2021a.)
	Kansallinen turvallisuus	14	
2022	Suomen turvallisuus	2	Sota lähellä leimaa Suomen kansallista turvallisuutta; Mitä seuraavaksi? Supo hahmotteli vaihtoehtoisia skenaarioita Venäjän hyökkäyssodan seurauksista; Venäjä pyrkii kiertämään vientirajoituksia monin tavoin – myös Suomi on kohteena; Kansallinen terrorismin uhka-arvio 2023; Suojelupoliisi lukuina; Poikkeusvuosi 2022 supolaisten silmin; Suomen liittyminen Natoo vahvistaa myös siviilitiedustelua; Suomen energiasektorin huoltovarmuus toimi hyvin poikkeusvuonna; Venäjä on pakotettu suuntaamaan vakoiluun verkkoon; Suomalaiset luottavat Suojelupoliisiin. (Suojelupoliisi 2022.)
	Kansallinen turvallisuus	16	

5.5.4 Yhteenveto

Tässä osassa tavoitteena oli vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, *miten suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuusdiskurssit ovat muuttuneet vuosina 2001–2022?* Kansallisen turvallisuuden alassa suojelupoliisin puhekäytäntöjä voidaan kuvata pioneerimaisina. Kuten analyysin osassa 1 oli nähtävissä, suojelupoliisin retoriikassa kansallinen turvallisuus on ollut läsnä jo jonkin aikaa, muun muassa kansallisen turvallisuuden katsauksissa. Aineistokokonaisuutena vuosikertomukset ja -kirjat osoittavat, että suojelupoliisin puhekäytännössä on ollut johdonmukainen kansallisen turvallisuuden käsityksen lisääntynyt käyttäminen viimeisten kahdeksan vuoden aikana.

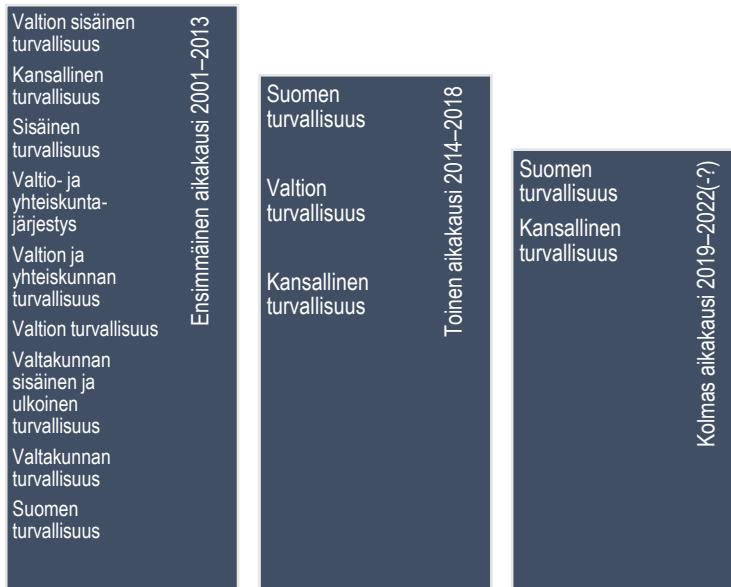
Kuten tämän luvun alussa esitin, suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuuskäsitykset ovat rytmittävissä kolmeen ajallisesti ja sisällöllisesti toisiaan seuraaviin ajanjaksoihin. Vuodet 2001–2013 muodostavat ensimmäisen aikakauden. Tällöin vallitsevat suojelupoliisin puhekäytännössä olleet käsitykset ja ilmaisut turvallisuudesta ja turvallisuuden aloista olivat valtion sisäinen turvallisuus, sisäinen turvallisuus, valtio- ja yhteiskuntajärjestys, valtion ja yhteiskunnan turvallisuus, valtion turvallisuus, valtakunnan sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ja valtakunnan turvallisuus. Toinen aikakausi muodostuu vuosista 2014–2018, jolloin suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyi Suomen turvallisuuden, valtion turvallisuuden ja kansallisen

turvallisuuden käsitykset. Kolmannen aikakauden tulkitsen alkaneen vuonna 2019, jonka jälkeen suojelupoliisin puhekäytännössä on esiintynyt käytännössä vain Suomen turvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden käsitykset. Analyysissa suojelupoliisin puhekäytäntöjen tutkiminen päätettiin vuoden 2022 vuosikirjaan, joten kolmannen aikakauden voidaan katsoa aineiston näkökulmasta päättyneen vuonna 2022 – mutta toisaalta tulkita, että kolmas aikakausi on yhä edelleen ”käynnissä”. Kuviossa 11 esitetään aikakausien ajallinen ja sisällöllinen kokonaisuus.

Kansallisen turvallisuuden turvallistumisen viitekehyksessä on keskeistä huomata, että kansallisen turvallisuuden käsitys esiintyy tutkimusaineistossa suojelupoliisin puhekäytännössä ensimmäisen kerran vuonna 2001, seuraavaksi vuonna 2002 ja tämän jälkeen vasta vuonna 2014. Huomioiden, että tällöin eri turvallisuuskäsitykset olivat vielä eräällä tavalla ”toistensa kanssa kilpailevia”. Merkittävä muutos ja havainto on, että tiedustelulakien tultua voimaan vuonna 2019 suojelupoliisin puhekäytäntö on sitoutunut lähtökohtaisesti kansallisen turvallisuuden käsitykseen. Aineisto osoittaa, että sittemmin viimeisten parin vuoden aikana muita kuin kansallisen turvallisuuden käsityksen puhekäytäntöjä ei suojelupoliisin esittämänä ole käytännössä ollut.

Kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa suojelupoliisin puhekäytäntö osoittaa selkeän diskursiivisen muutoksen, kuinka eri turvallisuuskäsitysten parista on siirrytty kansallisen turvallisuuden äärelle. Katsonkin, että tämä suojelupoliisin puhekäytäntö ja sen sosiaalista todellisuutta muokkaava voima on toiminut merkittävänä funktionaalisen toimijana kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa ja merkityksen kehittämisessä. Osaltaan tämä on nähtävissä edellisessä analyysin osassa käsittelemissäni mediasisällöissä, joissa suojelupoliisi ja kansallisen turvallisuuden käsitys yhdistyivät hyvin monessa uutisoinnissa ja niiden esittämissä sisällöissä.

Toisaalta on todettava, että suojelupoliisin vuosikertomuksien ja -kirjojen kuvaukset osoittavat, että niissä olevan kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttämisen nojalla, ajallista vaikuttavuutta tai eräänlaista huolellista valmistelua kansallisen turvallisuuden nousulle ei ole suoranaisesti esitettävissä. Tämä olisikin oiva jatkotutkimuksen näkymä, jota tulisi selvittää vielä syvemmin – toisin sanoen selvittää, miten kansallinen turvallisuus kehittyi tai alkoi mikrotasolla syrjäyttää muita turvallisuuskäsityksiä suojelupoliisin puheessa, edeten lopulta osaksi julkista keskustelua ja viestintää, jota vuosikertomukset ja -kirjat lähtökohtaisesti edustavat.

Kuvio 11. Suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyneiden turvallisuusdiskurssien kehityksen aikakaudet.

5.6 Osa 5 – Turvallisuuspuhe ja turvallistavat diskurssit tiedustelulakien säätämiprosessissa

Tässä analyysin osassa vastataan tutkimuskysymykseen *millaisia kansallista turvallisuutta turvallistavia diskursseja ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä esitettiin tiedustelulakien säätämiprosessissa?* Osan ote on tekstuaalinen ja tulkitseva, tavoitteena on tuoda näkyväksi niitä rajoituksia ja sosiaalisen todellisuuden palasia, jotka rajatussa ajallispaikallisessa tilassa olivat kansallisen turvallisuuden rakentumisen merkityksellisimpiä ja vaikuttavimpia tekijöitä. Turvallistamisen tekijöillä tarkoitan eri asioita, joita esitettiin eri puhujien puhekäytännöissä tiedustelulainsäädännön säätämistyön aikana. Analyysissä tulkitsen, että yhdessä tekijät muodostavat turvallistamisen diskursseja, jotka roolissaan kuvaavat sosiaalista todellisuutta, johon kansallinen turvallisuus asemoituu määrittäen samalla kansallisen turvallisuuden alaa ja merkittävyyttä – toisin sanoen turvallistaen sitä.

Turvallisuuspuhe on turvallistamisen kielellinen väline. Tässä osassa käytetyssä aineistossa puhekäytäntöjä ja merkitysisältöjä tuottavien tahojen sisältä voidaan

tunnistaa alatoimijuuksia⁹⁸, jotka omassa roolissaan muun muassa asiantuntijoina, eri viranomaisina ja poliittisina tahoina tuottavat turvallisuuspuhetta. Tutkimuksessa puhekäytäntöjen tuottajien tulkitaan muodostavan ylätoimijuutena⁹⁹ valtion, joka toimijuuksien kollektiivina tuottaa turvallisuusdiskursseja, eli niitä laajoja merkitystekijöitä, jotka lainsäädäntöprosessissa konstruktivistisesti merkittävimmin vaikuttivat ja edistivät kansallisen turvallisuuden turvallistumista. Tulkitsenkin, että eri tahojen puhekäytännöistä muodostuvat turvallistamisen diskurssit rakentavat sitä sosiaalisen todellisuuden kuvaa ja käsitystä, mitä kansallinen turvallisuus on ja millaista turvallisuushuomiota se vaatii. Analyysissa katson, että turvallistamisessa on kyse lainsäädäntöprosessissa tapahtuvan kollektiivisen puhekäytännön näkökulmasta, jossa turvallistaminen ilmenee toimijoiden puhekäytäntöjen yhdistymisen lopputuloksena lopulta turvallistumisena. Näin ollen en tee analyysia siitä kenen yksittäisen tahon esittämä sanoma on ollut vaikutuksellista tai valtaa käyttävinä. Tulkintani on holistisempi, kun tarkastelen millaisten tekijöiden saattamana kansallinen turvallisuus merkityksellistyi, edistäen näin ollen sen turvallistumista.

Analyysissa esitän runsaasti sitaatteja, joiden avulla paljastan keskeisin osin aineistosta tunnistettua kokonaiskuvaa, eli aineiston äänen. Aineiston käsittelyn aikana oli huomattavissa, että aineistossa eri osissa olevien puhujien teksteissä oli laajaa samankaltaisuutta¹⁰⁰. Muun muassa valiokuntien lausunnot/mietinnöt olivat keskenään hyvin saman sisältöisiä niin laajuudeltaan, kuin tekstin sisällöltä. Sisältöjen samankaltaisuus koski myös useiden asiantuntijalausuntojen tekstejä, työryhmien mietintöjä ja hallituksen esityksiä. Asiantuntijalausuntojen osalta tekstien samankaltaisuus selittyi

⁹⁸ Ks. mm. Mäenpää (2020, 5–6) kuvaa, että ”Oikeushenkilölle kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien sijasta viranomaisen määrittävät sen tehtävät ja toimivalta. Ne osoittavat, missä asioissa ja miten laajoin valtuuksin viranomainen toimii valtion tai kunnan puolesta, sen toimielimenä. Yleinen lähtökohta on, että valtion viranomainen edustaa toimialallaan valtiota ja käyttää sen puhevaltaa toimialaansa kuuluvissa asioissa. Tämä voi käydä ilmi myös viranomaisen hallintoa koskevista säädöksistä.”

⁹⁹ Ks. mm. Mäenpää (2020, 5) kuvaa, että ”Julkisyhteisö, kuten valtio ja kunta, muodostaa yhtenäisen oikeushenkilön. Viranomaista ei sen sijaan yleensä pidetä itsenäisenä oikeushenkilönä. Periaatteessa viranomainen ei voi omilla nimissään tehdä oikeustoimia, eikä se voi myöskään olla itsenäisesti oikeuksien tai velvollisuuksien subjektina. Viranomaiselta puuttuu myös itsenäinen oikeudellinen vastuu. Koska viranomainen ei ole itsenäinen oikeushenkilö, se toimii valtion tai kunnan puolesta – julkisyhteisön toimielimenä – lainsäädännön määrittelemän toimivaltansa rajoissa.”

¹⁰⁰ Koska tässä analyysin osassa käytetyn aineiston laajuus oli suuri (ks. taulukko 1), aineiston hallinnassa ja käsittelyssä hyödynnettiin Excel-tilastoja. Aineistokattelmia eli sitaatteja koottiin erillisin Excel-tiedostoihin, joissa niiden sisältämiä puhekäytäntöjä ja diskursseja yhdisteltiin ja luokiteltiin. Analyysissa aineistodokumentit luettiin useaan kertaan läpi ja ne aineiston osat, joissa oli yhtenevä sisältö, käsiteltiin analyysissa yhtenä aineiston osana. Esimerkiksi sotilastiedustelulain asiantuntijalausunnoissa Nordström/Puolustusministeriö antoi useita saman sisältöisiä asiantuntijalausuntoja useille valiokunnille. Näitä lausuntoja tarkasteltiin kokonaisuutena, niiltä osin kuin lausunnoissa oli toisistaan poikkeavia sisältöjä, ne huomioitiin analyysissa.

sillä, että asiantuntijoiden tuottamia samoja asiakirjoja on esitetty kyseessä olevan tekstin laatijan/puhujan toimesta usealle eri valiokunnalle tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä. Vastaavasti eräiden valiokuntien tekstien osalta samankaltaisuus selittyy sillä, että puhujan aiemmin muodostama lausunto tai mietintö on kiertänyt muissa valiokunnissa, jonka jälkeen kokonaisuuteen on lausuttu vain joltain osin uutta ja laadittu uudempi lausunto tai mietintö. Hallituksen esitysten keskinäiset samankaltaisuudet vastaavasti selittyvät pääosin niiden yhteisvalmistelun lähtökohdista. Hallituksen esityksissä ja työryhmien mietinnöissä olevat samankaltaisuudet selittyvät virkamiesvalmistelun luonteesta ja käytännöistä.

Lukija voikin huomata, että mahdollisesti jostain aineiston osasta esitetään vain muutamia, jos lainkaan sitaatteja. Tämä johtuu siitä, että tutkijan näkökulmasta, jokin toinen aineiston osa tai sitaatti on tuonut kyseessä olevan asian jo esille. Kuten todettua analyysissä olen pyrkinyt käyttämään mahdollisimman tiivistettyjä ja kuvaavimpia aineistositaatteja, jotka parhaiten edustavat aineiston kokonaisuutta.

5.6.1 Turvallistavat diskurssit – laajat merkityskokonaisuudet

Analyysissä tunnistettiin kolme turvallistavaa turvallisuusdiskurssia, joiden välittämänä kansallinen turvallisuus nousee tiedustelulakien säätämisen yhteydessä itsenäiseksi ja tärkeäksi turvallisuuden alaksi, vaatii itsenäistä huomiota ja jonka suojaamista varten viranomaiset tarvitsevat uusia toimivaltuuksia. Aineistosta muodostetun kokonaiskuvan kautta tulkitseen, että nämä turvallisuusdiskurssit ovat kansallisen turvallisuuden rakentumisessa merkittävimmät sitä konstruoivat kokonaisuudet, eli turvallistumisen myötävaikuttavimmat kielelliset voimat tiedustelulakien luomassa murroshetkessä.

Tunnistamani turvallisuusdiskurssit ovat muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssi, vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi ja erityisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi. Turvallisuusdiskurssit rakentuvat useista merkitystekijöistä. Käytännössä merkitystekijät ovat valtaosin uhkia, toimintoja tai sisältöjä, joiden kuvataan vaikuttavan kansalliseen turvallisuuteen ja joihin tiedustelutoiminnalla voidaan vastata tai muutoin luoda merkitystä Suomen kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen tunnistamiani turvallisuusdiskursseja. Tavoitteenani on tuoda näkyväksi eri aineiston osien (puhujien) ja niissä ilmenevien puhekäytäntöjen kautta turvallisuusdiskurssien muodostumisen sisällöt keskeisiltä osiltaan sekä tarkastella, kuinka ne vaikuttavat kansallisen turvallisuuden turvallistumiseen.

5.6.1.1 Muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssi

Muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssissa korostuu ennakoimattomuuden, nopean muutostahituksen, turvallisuuden alojen lähentymisen ja tiedon ja tilannekuvan merkitystekijät.

Ennakoimattomuus kuvaa ennen kaikkea vaikeutta ennustaa tulevia hetkiä ja tapahtumia. Tiedustelun kontekstissa ennakoimattomuus on perustelu tiedustelutoimivaltakeinojen käyttämiselle. Kansalliseen turvallisuuteen ennakointi vaikuttaa velvollisuusolehtaman kautta, joka edellyttää, että eri viranomaiset ottavat ennakoimattomuuden huomioon käytännön toiminnassaan, mutta myös suunnittelussaan sekä turvallisuuden osalta ennalta ehkäisevässä työssään. Ennakoimattomuuden sisällöllistä merkittävyyttä ja vaikuttavuutta voidaan pitää kaukovaikuttavana argumenttina, joka antaa osaltansa lähtökohtia kansallisen turvallisuuden suojaamisen intresseille ja tässä yhteydessä erityisesti tiedustelulle, koska sen avulla kansallisen turvallisuuden suojaamista voidaan käytännössä kurottua Suomen maarajojen ulkopuolelle sekä hankkia tietoa, jolla ennakoimattomuutta voidaan ennakoita.

”Omien vahvuuksiensa pohjalta Suomen on pystyttävä ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia ja vastaamaan muutosten asettamiin vaatimuksiin.” (HE 202/2017 vp, 10.)

Ennakoimattomuuteen läheisesti kytkeytyen aineistossa Suomen turvallisuuden haasteena korostetaan *nopeaa muutostahitusta*. Muutos esitetään jatkuvana ja koko 2000-luvun ajan kestäneenä muutoksena, mutta nykyhetkessä kiihtyneenä, joka vaatii ”turvallisuudellista” huomiota. Tämä jatkuvuus ja kiihtyvä tahti ovat kansallisen turvallisuuden alassa merkityksellisiä vaikuttajia, koska ne liittyvät Suomen ulkopuolisiin ja vaikeasti hahmotettaviin tapahtumiin sekä kehityskuluihin.

”Suomen kansallisen turvallisuuden ympäristö on 2000-luvulla ollut jatkuvassa muutoksessa. Taustalla on ennen kaikkea eri ilmiöiden kiihtyvä kansainvälistyminen ja tietoteknistyminen. [...] Suomen turvallisuutta uhkaavat ilmiöt ja niiden taustatekijät liittyvät käytännössä poikkeuksetta maamme ulkopuolisiin ja osin vaikeasti hahmotettaviin tapahtumiin ja kehityssuuntiin.” (Sisäministeriö 16/2017, 14.)

Vaikka aineistossa muutokseen ja muuttuvuuteen liittyvä huoli on laajaa, koen että toisaalta on kyettävä tunnustamaan, että Suomen turvallisuusympäristö on aina ollut muutoksessa, ennen 2000-lukuakin. Voitaisiin jopa sanoa, että viranomaispuhetta on leimaavalla tavalla kuvannut muutospuheeseen liittyvä retoriikka jo hyvin pitkään. Esimerkiksi sisäisen turvallisuuden piirissä toimivan poliisin osalta vuonna 1995 voimaan tulleen poliisilain (493/1995) esitöissä käytettiin hyvin samankaltaista

turvallisuusympäristön muutokseen kytkeytyä retoriikkaa, kuin sittemmin tuoreissa viranomaisten esittämässä selonteoissa tai lakien esitöissä. Muutokseen vetoava argumentointi on itsessään pinnallista, mutta sitä tarkentavat kuvaukset tuovat esille turvallisuuden ajallisaikallisia ominaisuuksia. Seuraava lainaus sittemmin kumotun poliisilakiin (493/1995) liittyvästä hallituksen esityksestä osoittaa turvallisuuden ajallisaikallisuutta väestönturvallisuuden, maaseudun ja sen lähiympäristön sosiaalisen kontrollin näkökulman ja suoran poliisin tehtävien sisältöjen ja painotusten eri aikojen vaihtelevuudesta. Samalla se kuvastaa muutostahtisuuden pysyvää olemassaoloa, paljastaen yhtäältä kuinka yhteiskunnan erisuuntaisina muutoksina esitettävät kokonaisuudet voisivat lähes yhtä hyvin olla poimittua 2010-luvun jälkeisen ajan viranomaisjulkaisuista kuin 1990-luvun puolivälistä.

”[...] Poliisin järjestysmuotoa ja yleistä toimivaltaa koskeva nykyinen poliisilaki (84/66) on ollut voimassa eräin muutoksin lähes kolme vuosikymmentä. Tänä aikana on poliisin tehtäväkenttä ja toimintaympäristö muuttunut voimakkaasti. Väestön turvallisuuden ylläpito on yhä korostuneemmin muuttunut maaseudulle luonteenomaisesta lähiympäristön sosiaalisesta kontrollista viranomaisten ylläpitämäksi toiminnaksi. [...] ”Poliisin tehtävien sisältö ja painotukset vaihtelevat eri aikoina. Turvallisuuksitarpeiden ja toimintaympäristön ohella myös kansalaisten poliisiin kohdistamat odotukset muuttuvat. Yhteiskunnassa tapahtuvat erisuuntaiset muutokset, taloudellinen ja tekninen kehitys, kaupungistuminen, vapaa-ajan määrä ja liikenteen kasvu, ikääntyvän väestön suhteellisen osuuden lisääntyminen, maahanmuuttajien määrä ja kansainvälinen turvallisuustilanne vaikuttavat välillisesti ja välittömästi poliisin tehtävään. [...]” (HE 54/1994 vp, 4, 17.)

Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta turvallisuuden nopeamuutostahtisuus kuvaa aineistossa, että turvallisuus ei voi odottaa; turvallisuus ei voi viipyä; turvallisuus vaatii ennakointia ja kykyä toimia proaktiivisesti. Näihin nimenomaisesti tiedustelun avulla pyritään vaikuttamaan ja siten parantamaan kansallista turvallisuutta. Aineistossa tiedustelun lävistämänä niin sanottujen kineettisten eli fyysisten uhkien sijaan painotetaan enemmänkin kyber- ja tietoturvallisuuteen liittyviä uhkia ja niiden hallintaa. Nämä uhkakuvaulottuvuudet osaltaan kuvastavat uutta turvallisuuden kontekstia, jonka merkitys on nykyajassa vahva. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen ei olekaan täten vain kineettisiin menetelmiin varautumista vaan myös näkymättömän tietoon ja sen käyttämiseen liittyvien uhkien huomiointia. Tämä kuvaa turvallisuuden yleistä muutosta ja yhteiskunnan siirtymistä laajaan datatalouteen.

”Tietotekniikan nopean kehityksen ja alhaisempien kustannusten vuoksi sotilastiedustelun kohteet ottavat käyttöön entistä enemmän siviilikäyttöön suunniteltuja kommunikaatiojärjestelmiä. ” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 20.)

Turvallistumisen näkökulmassa puhe nopeasta muutoksesta ja turvallisuuden heikkenemisestä pyrkivät edistämään välttämättömyyttä, ilman muutoksen käsittelyä ja huomiointia ei siis pärjätä. Muutostahtisuudella vedotaan nykyisen kyvykkyyden (esim. sotilastiedustelun kyky) heikkenemiseen ja välttämättömän suorituskyvyn varmistamiseen. Samalla tämä nopean muutostahtisuuden korostamisella pyritään osaltaan vaikuttamaan ja hallitsemaan prosesseja ja turvallisuuden tekemistä. Tämä vaikuttaminen näkyi aineistossa erityisesti siinä, että tiedustelulakien voimaantulon vaa-dittiin tapahtuvan mahdollisimman nopeasti.

”Suomen toimintaympäristön muutos on ollut nopea ja jatkuu edelleen. Sen vuoksi maanpuolustukselle kriittisen tärkeän sotilastiedustelun suorituskyvyn turvaamiseksi ehdotetut säännökset tulisi saattaa kokonaisuudessaan voimaan mahdollisimman nopeasti. Tällöin olisi mahdollista välttää sotilastiedustelun kyvyn liiallinen heikkeneminen suhteessa Suomen nopeasti muuttuvaan turvallisuusympäristöön ja mahdollistaa Suomen puolustusratkaisun tarvitsema ennakkovaroituskyky ja toimintaympäristötietoisuus.” (HE 203/2017 vp PuV 14.02.2018 Nordström.)

Alaluvussa 5.3 esitin, että eri selontekojen kokonaisuus muodostaa kansallisen turvallisuuden kokonaiskuvan. Selonteoissa esitettävät turvallisuuden ja toimintaympäristön kuvaukset ovat turvallisuuspuheen kehystyksiä. Tutkimusaineistossa *turvallisuuden alojen lähentymisen* sisältöjen lähtökohdat ilmenevät kolmesta selonteosta, jotka ovat sisäisen turvallisuuden selonteko, selonteko Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja puolustusselonteko (ks. myös alaluvun 5.3 yhteenvedo). Merkitystekijänä tätä turvallisuuden alojen lähentämistä tarkastellessa selontekojen kolminapaisuus luo kansalliselle turvallisuudelle muita turvallisuuskäsityksiä eräällä tavalla tärkeämmän merkityksen – se muodostuu yksittäisten selontekojen laajasta konsensuksesta. Toisaalta pidän erityisen mielenkiintoisena turvallisuuden alojen lähentymisen kuvausta sisäisen turvallisuuden ”suunnasta”, jossa sisäisen turvallisuuden selonteon kuvaukset toimivat suunnannäyttäjinä siinä, mitkä asiat nostetaan tai nousevat kansallisen turvallisuuden kysymyksiksi. Toisin sanoen, kansallisen turvallisuuden kysymykset vaikuttavat olevan yhtä kaikki myös muiden turvallisuuden alojen kysymyksiä. Yhtäältä voidaan kysyä karrikoiden, että onko sisäisen turvallisuus lopulta kansallista turvallisuutta, mutta vain eri nimityksellä. Tätä painopistettä selittänee osaltaan suojelupoliisin kiinnitys sisäministeriön alaisuuteen ja toimintaan poliisiyksikkönä, joiden tiimoilta sisäisen turvallisuuden kautta välittyvät kuvaukset ovat luonnollisia.

”Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhkat limittyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Uhkat monimutkaistuvat ja muuttuvat nopeasti. Tilanteen ennustettavuus on viime aikoina heikentynyt merkittävästi eikä turvallisuustilanteessa ole nähtävissä muutosta parempaan. Uudessa tilanteessa sisäisen

turvallisuuden merkitys on korostunut ja tästä syystä valtioneuvosto laatikin ensimmäistä kertaa erikseen sisäisen turvallisuuden selonteon.” (HE 202/2017 vp, 9.)

Vastaavasti ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kuvauksissa turvallisuusalojen lähentyminen kuvataan pikemminkin valtiorajasidonnaisena ja Suomen lähialueiden ja maailmanlaajuisen toimintaympäristön tapahtumista käsin, jotka edellyttävät turvallisuuden hallinnan näkökulmasta tietoa. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selon- teko laajentaa tiedustelulakien luonnetta lukien kansallisen turvallisuuden osaksi laajempaa turvallisuuden intressiä (laajaa turvallisuutta). Tässä merkittävää on kansainvälisen turvallisuustilanteen vaikuttavuus Suomen alueella. Merkitystekijänä korostuukin jälleen tieto ja sen välttämättömyys kansallisen turvallisuuden suojaamiselle.

”Ulko- ja turvallisuuspolitiikan selonteon mukaan voimakas muutos ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä jatkuu niin Suomen lähialueilla kuin maailmanlaajuisesti. [...] Toimintaympäristön viimeaikainen muutos on luonut myös uusia uhkia ja epävakautta. Kansainvälinen turvallisuustilanne on eurooppalaisesta näkökulmasta heikentynyt viime vuosien aikana. [...] Ulko- ja turvallisuuspolitiikan selonteon mukaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen tavoitteenasettelu, päätöksenteko ja vaikuttaminen perustuvat tietoon toimintaympäristöstä. Tietoa toimintaympäristön muuttujista ja niistä syntyvistä mahdollisuuksista ja uhista on hankittava ja analysoitava jatkuvasti.” (HE 202/2017 vp, 10.)

Voidaankin pohtia, että ovatko lopulta kansallisen turvallisuuden asiat niinkään kansallisia, koska ne ovat niin sanotusti ”pienemmässä piirissä” eli yksittäisissäkin selonteoissa ja niin edelleen tunnistettuja uhkia. Vai, voiko selontekojen yhteen liittäminen luoda oikean kuvan kansallisen turvallisuuden tarpeista jo sellaisenaan. Yhtäältä voidaan kysyä, että olisiko enemmänkin niin, että Suomi tarvitsisi kansallisen turvallisuuden selonteon, joka kattaisi laajemmin myös näiden turvallisuuskäsitysten kysymykset. Toistaiseksi sellaista ei ole tehty.¹⁰¹ Seuraavassa aineistositaatissa voidaan havaita, kuinka sisäisen turvallisuuden kautta nostetaan kansallisen turvallisuuden suojaamisen arvoiseksi seikaksi muun muassa Venäjän ja lännen suhteiden huononemisen ja kansainvälisen terrorismin.

”Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan Venäjän ja lännen suhteiden huononeminen, kansainvälinen terrorismi, kyberuhat ja laajamittainen laitton maahantulo ovat merkittävimmät viimeaikaiset muutokset turvallisuusympäristössä. Selonteon mukaan hybridivaikuttamisen keinot valtiollisessa vaikuttamisessa ovat lisääntyneet ja sisäisen turvallisuuden viranomaisilla tulee olla sekä kyky havaita uhkat että riittävät voimavarat pitkäkestoisenkin tilanteen hallitsemiseksi. Myös valtiolisten ja muiden toimijoiden informaatiovaikuttaminen on tunnistettava ja siihen on pystyttävä vastaamaan.

¹⁰¹ Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta on tuottanut *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arvioinnin* vuonna 2020 (ks. Lonka ym. 2020).

Muuttuneessa tilanteessa korostuvat valtiollisen päätöksenteon ja ulkorajojen koskemattomuuden turvaaminen. Uudet jännitteet valtioiden välillä ovat myös mahdollisia. Lisäksi ulkomaisten tiedustelupalveluiden toiminta Suomessa on palannut kylmän sodan tasolle. Henkilölähteisiin perustuvan tiedustelun rinnalle on tullut tietoverkoissa tapahtuva tiedustelu. Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat häiriöt voivat vaikuttaa suureen määrään ihmisiä. Selonteon mukaan keskeisiä sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia elementtejä ovat esimerkiksi huoltovarmuus, digitalisaatio, kyberturvallisuus ja perusinfrastruktuuri sekä niiden voimakas keskinäisriippuvuus.” (HE 202/2017 vp, 9.)

Aineiston kokonaiskuvassa kansallisen turvallisuuden intressit vahvistuvat turvallisuuden alojen lähentymisen luoman tilan kautta. Laajemmin käytössä olevien turvallisuuskäsitysten, erityisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden piirissä olevien uhkien esitetään lähentyneen. Välillisesti tämän voi tulkita vaikuttaneen kansallisen turvallisuuden merkityksen nousuun ja siihen, että aiemmat turvallisuuskäsitysten rajat eivät vastaa sitä tarvetta, johon huomiota tarvitaan. Toisin sanoen voidaan todeta, että kansallinen turvallisuus abstraktionä mahdollistaa turvallisuuden alojen häilyvyyden hallintaa.

”Kansainvälistymisen myötä valtioiden ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden välinen raja on muuttunut yhä häilyvämmäksi. Myös uhkien ja riskien rajaaminen alue- tai paikkasidonnaisiksi on entistä vaikeampaa taloudellisten, teknisten ja sosiaalisten järjestelmien valtiorajat ylittävästä luonteesta ja keskinäisriippuvuudesta johtuen. Suomen turvallisuutta uhkaavat vakavimmat tekijät liittyvät nykyisin usein Suomen ulkopuolisiin tapahtumiin.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 18.)

Turvallisuuden alojen lähentyminen ei ole tekijäriippuvaista, mutta tekijöiden vaikutukset voivat olla moninaiset. Esimerkiksi mikäli tekijöinä ymmärretään henkilöt ja/tai organisaatiot, niin vaikutus voi ollakin merkittävä, jos lähentyminen tai toisaalta erkaantuminen on tavoiteltua tekijän tavoitteiden näkökulmasta katsottaessa. Laajassa kuvassa, turvallisuuden alojen rajojen hämärtyminen tarttuu verkostomaisesti eri tekijöihin, kuten uhkien moninaistumiseen, ennakoimattomuuteen ja yhteiskunnallisten (myös globaali) nopeaan muutostahtiin. Turvallisuuden alojen lähentyminen on siis merkittävä puhekielinen, jolla on vahva kiinnike muihin tunnistettuihin turvallisuusdiskursseihin. Aineistossa esitetään laajasti, että turvallisuuden alojen lähentymistä ovat edesauttaneet ja siihen vaikuttaneet tekijät, kuten digitalisaatio ja kansainvälisten toimijoiden kehittynyt verkottuneisuus. Kaikki tämä kuvastaa lopulta muuttuvaa turvallisuus- ja toimintaympäristön kontekstia. Seuraava aineistositaatti tiivistää oivallisesti turvallisuusympäristön muutoksen vaikutusta sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden piirissä sekä edelleen kansallisen turvallisuuden merkityksen esille tulossa. Muuttunut toimintaympäristö vaikuttaa edellyttävän kansallisen turvallisuuden

tulemista täyttämään sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ympärillä olevia ”tyhjiä tiloja”.

”Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina merkittävästi muuttunut ja digitalisoitunut. Sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat limittyvät toisiinsa entistä läheisemmin. Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat vakavimmat uhat ovat lähes poikkeuksetta kasainvälistä alkuperää tai niillä on kytköksiä maamme ulkopuolelle. Uhkien kansainvälisestä luonteesta seuraa, että niiden taustalla olevat tahot ovat verkostoituneet eri maiden alueelle.” (HE 202/2017, 6.)

Kuten aiemmin olen todennut, kansallinen turvallisuus tai mikään muu turvallisuuskäsitys ei ole toinen toistaan poissulkevia. Päinvastoin niiden keskinäisriippuvuus ja turvallisuuden verkostomainen luonne on yhä konkreettisempaa. Muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssissa näiden turvallisuuden alojen eli käsitysten lähentyminen, lomittuminen ja jopa sekoittuminen on näkyvää. Kansallisesti hallittu sisäinen turvallisuus, jota viranomaisena edustaa erityisesti poliisi on lähentynyt ja entisestään avautunut osaksi kansainvälistä turvallisuuden näyttämöä. Tämä on siksi merkityksellistä, koska se konkretisoi kansallisen turvallisuuden kytköksen sisäisen turvallisuuden alassa toimivien viranomaisten ja intressien piiriin. Kuten edellä jo huomattiin, erityisesti sisäisen turvallisuuden lähentyminen ulkoisen turvallisuuden kanssa korostuu aineistossa. Tätä lähentymistä edesauttaa ja jopa vaatii tapahtumaan globaalit muutokset ja tapahtumat niin Euroopan kuin muiden maanosien turvallisuusnäyttämöillä. Erityisesti Suomen EU-jäsenyys on merkittävä vaikuttaja Euroopan alueella tapahtuvien turvallisuusmuutosten alassa, jotka edelleen vaikuttavat Suomeen.

”Suomen sisäinen turvallisuus on sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurivaltioiden turvallisuustilanteisiin. Eurooppalainen turvallisuusympäristö on muuttunut nopeasti lähialueiden kriisien, erityisesti Syyrian kriisin, terrorismin, maahanmuuttokriisin ja Ukrainan konfliktin jatkumisen takia. Muutos näyttää jatkuvan Suomen lähialueilla ja maailmanlaajuisesti. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhat limittyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Se, mitä Syyriassa tai muualla kriisialueilla on tapahtunut ja tapahtuu, on johtanut ja johtaa vaikutuksiin myös Suomen sisäisessä turvallisuudessa. Suurin muutos turvallisuustilanteessa onkin tapahtunut niissä tekijöissä, jotka vaikuttavat Suomen turvallisuuteen ulkoapäin ja hyvin kaukaakin. Tällaisia ovat muun muassa Lähi-idän ja Afrikan väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi sekä ISISin väkivaltainen toiminta. Lisäksi esimerkiksi järjestäytynyt rikollisuus, joka toimii laajalti yli rajojen, hyödyntää yhteiskuntien ja ihmisten ongelmia sekä lain ja järjestyksen puutteita, mikä näkyy esimerkiksi ihmisalakuljetuksessa.” (HaVM 30/2018, 7.)

Muuttuvan turvallisuuden ja toimintaympäristön diskurssissa kansalliselle turvallisuudelle jopa elintärkeiksi asioiksi nousevat tieto, tiedontuottaminen ja tilannekuva.

Tietoon liittyvät tarpeet edellyttävät tiedustelun tuottaman tiedon saattamista osaksi kansallisen turvallisuuden suojaamisen keinoja.

”Muuttuneeseen turvallisuusympäristöön liittyvät epävarmuustekijät korostavat tarvetta tuottaa objektiivista, varmennettua ja analysoitua tietoa Suomeen kohdistuvista turvallisuusuhkista sekä poliittisen päätöksenteon että turvallisuusviranomaisten päätöksenteon tueksi. Vain todenmukainen ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa saatava tieto uhkien taustatahojen aikeista ja suunnitelmista takaa riittävän kyvyn varoittaa näistä ennakoita. Varhaisvaiheen tiedonsaanti parantaa suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksia varautua uhkiin ja laajentaa sitä keinovalikoimaa, jonka avulla uhkien toteutuminen voidaan estää.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 48; ks. myös Sisäministeriö 21/2017, 12.)

Tiedon tarpeeseen vedoten aineistossa perustellaan toimivallan laajentamisen tarvetta ja edelleen kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen tärkeyttä osana muuttuvaa turvallisuutta. Tämä ylläpitäminen pitää sisällään ennakoivan toiminnan, johon tiedonsaanti ja -hankinta läheisesti liittyvät. Tiedon seikkaperäisen laadun kuvataan liittyvän erityisesti uhkan vaikuttavuuden arviointiin. Vaikuttavuus yhdistetään ylimmän valtiojohdon ja turvallisuusviranomaisten toimintaa ja päätöksentekoa parantavaksi strategiseksi tiedoksi.

”Suojelupoliisi tuottaa strategista tietoa Suomen turvallisuusympäristöstä ja siihen liittyvistä ilmiöistä turvallisuusviranomaisille ja ylimmän valtiojohdon päätöksentekoa varten.” (HE 202/2017, 14.)

”Tavoitteena on, että sisäministeriön ja valtioneuvoston kokonaistilannekuva sekä siivittiedustelulla hankittu analysoitu tieto on kaikkien kansallisen turvallisuuden suojaamiseen osallistuvien toimijoiden käytössä oikea-aikaisesti. Tavoitteena on lisäksi parantaa turvallisuusviranomaisten toimintavalmiutta ja suorituskykyä muuttuneen toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti kehittämällä toimivaltuuksia, varautumista, toimintamalleja ja voimavaroja. Lisäksi vahvistetaan turvallisuus toimijoiden strategisen turvallisuusviestinnän osaamista ja vähennetään viranomaisten sekä muiden toimijoiden yhteistyöllä tahallisen ja tarkoituksellisen virheellisen tiedon levittämisen kielteisiä turvallisuusvaikutuksia.” (HE 202/2017 vp, 9; ks. myös HE 203/2017 vp, 5–6.)

Uhkakuvakäsitykseen sidotun tiedon aktiivisen tuottamisen tarve ja merkitys korostui aineiston kokonaiskuvassa. Jotta Suomen turvallisuusympäristön seuranta vastaisi kansallisen turvallisuuden intressejä erityisesti suojelupoliisin rooliin liittyen, mutta myös muiden mainittujen viranomaisten toiminnan edistämiseen, muuttuva turvallisuus ja toimintaympäristö vaativat uusia toimivaltuuskeinoja.

”Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien estämiseksi ja paljastamiseksi suojelupoliisi suorittaa tiedonhankintaa, jossa hankitaan tarvittavaa informaatiota, järjestetään se hyödynnettävään muotoon, analysoidaan sitä ja raportoidaan siitä tai

ryhdytään muihin tarvittaviin toimenpiteisiin. Tietoa saadaan avoimista lähteistä, omalla operatiivisella toiminnalla, kotimaisilta yhteistyökumppaneilta ja ulkomaisilta turvallisuus- ja tiedusteluviranomaisilta. Viraston tehtävien toteuttaminen edellyttää aktiivista ja laaja-alaista kansainvälisen ja Suomen turvallisuusympäristön seurantaa ja ennakoivaa tiedonhankintaa.” (HE 202/2017, 14.)

Tiedustelu luo tietoa, joka esitetään vahvaksi edellytykseksi kansallisen turvallisuuden varmistamisessa – tieto on kriittinen osa turvallisuuden suojaamisessa. Kansallinen turvallisuus edellyttää ajantasaista tilannetietoa turvallisuusympäristöstä, johon tiedustelun esitetään vastaavan. Tiedon välittömän saatavuuden tarvetta pyritään validoimaan nopean muutostahtisuuden saattamana. Toisin sanoen, tiedustelun tuottamaa tietoa ei ole varaa menettää tai saada myöhässä (vrt. jatkuva nopea muutos), koska tällöin sen hyödyntäminen ei olisi enää tarkoituksenmukaista – tarvitsemme siis tiedustelutoimivaltuudet kansallisen turvallisuutemme edessä.

”Kansallisen turvallisuusympäristön nopeassa muutoksessa ajanaisaisen tilannetiedon merkitys korostuu.” (HE 202/2017, 13.)

Pidän huomionarvoisena seikkana, että tieto, joka liittyy Suomeen mahdollisesti kohdistuvien sotilaallisten uhkien piiriin ei edellytä vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Lyhyenä analogiana tämä näkemys tuo sotilaallisen maanpuolustuksen kiinteästi kansallisen turvallisuuden sateenvarjon alle, vaikka sotilaallinen maanpuolustus on perinteisesti ollut eräällä tavalla ”oma kokonaisuutensa”, ainakin Suomessa. Sotilaalliseen toimintaan liittyvä tieto, jota tiedustelulla hankitaan, esitetään olevan ennakoivaa ja eräällä tavalla tulevaisuuteen katsovaa. Näin ollen välitön konkreettinen uhkaolettama ja uhan aktualisoitumisen riski on matala sotilaallisen voiman uhassa, vaikka sisäisen turvallisuuden alassa se voisikin olla välitön kansallisen turvallisuuden uhka. Kansallisen turvallisuuden varmistamisen ja varautumisen näkökulmasta on kuitenkin erityisen tärkeää, että sotilaallisen uhan alassa tapahtuva tilannekuvan ylläpito on pitkäjänteistä ja systemaattista, minkä osaltaan nähdään varmistavan kansallisen turvallisuuden tilaa ja ennalta estää niin sanotusti kovan sotilaallisen maanpuolustuksen käytön tarpeet. Seuraavassa aineistositaatissa kiteytyy tiedon ja tilannekuvan merkityksellistävä voima kansallisen turvallisuuden alaan (vaikka sitä kohtaan sotilaallisessa kontekstissa ei kohdistuisikaan suoraa tai välitöntä uhkaa).

”Tiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta sisältää Suomeen kohdistuvien sotilaallisten ulkoisten toimenpiteiden kartoittamisen ja seuraamisen. Kyse voi olla esimerkiksi Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisen sotilaallisen toiminnan kehityksen seuraamisesta tilannekuvan muodostamiseksi. Ilmaisuu kattaa muun muassa jatkuvan tiedonhankinnan muiden maiden sotilaallisen suorituskyvyn kehittymisestä samoin kuin tiedonhankinnan Suomen maanpuolustukseen kohdistuvasta ulkomaisesta sotilastiedustelusta. Tiedon hankkiminen ehdotetussa

sotilastiedustelulaissa tarkoitettu sotilaallisesta toiminnasta ei edellytä, että tällaisesta toiminnasta aiheutuu vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Sotilaallista toimintaa on usein tarpeen seurata pitkäjänteisesti ja systemaattisesti ilman, että seurattavan toiminnan tarvitsee ehdotuksen mukaan olla välittömästi uhkaavaa seurannan aikana.” (HaVM 30/2018, 6.)

Perinteisen aseellisen varustautumisen näkökulmassa tiedustelun luomasta tiedosta muodostuu uudenlainen voiman väline, joka määrittää kansallisen turvallisuuden ydintä. Tiedustelun merkitys koko suomalaisen turvallisuuden kentälle esitetään yhteismitallisena hyötynä kaikille viranomaisille. Tämän argumentoinnin kautta voidaan katsoa, että puhekäytännöllä on laaja vakuuttamistarkoitus tiedustelulainsäädännön hyödyn yhteiskunnallisen vaikuttavuuden korostamisen kautta. Tiedustelu ei hyödytä täten vain kansallista turvallisuutta vaan myös muita käytössä olevia turvallisuuskäsityksiä, kuten vaikka sisäistä turvallisuutta. Kansallisen turvallisuuden tiedon tuottamisessa suojelupoliisilla esitetään olevan keskeinen rooli, kun sen ylimmälle valtiojohdolle laadittujen turvallisuustilanneraporttien määrän esitetään kymmenkertaistuneen vuoden 2008 jälkeisessä ajassa.

”Tavoitteena on, että sisäministeriön ja valtioneuvoston kokonaistilannekuva sekä siviilitiedustelulla hankittu analysoitu tieto on kaikkien kansallisen turvallisuuden suojaamiseen osallistuvien toimijoiden käytössä oikea-aikaisesti.” (HE 202/2017, 9.)

”Ylimmälle valtionjohdolle on voitava tuottaa riittävän ajoissa puolueetonta ja luotettavaa tietoa päätöksenteon tueksi siten, että sen avulla voidaan vaikuttaa ja varautua turvallisuusympäristössä esiintyviin uhkiin, riskeihin ja mahdollisuuksiin. Kansallisen turvallisuuden takaaminen tiedustelutietoa hankkimalla on tärkeää koko yhteiskunnalle ja myös elinkeinoelämän toimivuudelle. [...] Turvallisuusuhkien monimutkaisuudessa ja kansainvälistyessä tarvitaan yhä enemmän ja yhä laadukkaampaa tiedustelutietoa poliittisen päätöksenteon tueksi. Ylintä valtionjohtoa varten laadittujen Suomen turvallisuustilannetta kuvaavien Suojelupoliisin raporttien määrä on kymmenkertaistunut vuoden 2008 jälkeen.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 14, 24–25.)

5.6.1.2 Vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi

Aineistossa kansallisen turvallisuuden merkitystä korostaa siihen liitetty uhkasidonnaisuus. Vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi muodostuu usean merkitystekijän kokoelmasta. Uhkien moninaistuminen, verkottuneisuus, ulkomaalaisten henkilöiden luomat uhat, valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden luomat uhat, terrorismi, kyberuhat, -vaikuttaminen ja -hyökkäykset ja hybridivaikuttaminen ja -uhat ovat yleisimpiä puhekäytäntöjä ja tekijöitä, jotka tässä diskurssissa luovat kansallisen turvallisuuden käsityksen todellisuutta. Keskeistä on, että

kansallisen turvallisuuden uhat ovat sellaisia asioita tai tapahtumia, joihin uhan konkretisoituessa ei voida jälkikäteen tyydyttävästi vastata – toisin sanoen uhat eivät saisi yläpäättään konkretisoitua eli tapahtua käytännössä.

”Kansallisen turvallisuuden uhkassa on laajemmassa tarkastelussa kysymys sellaisista vakavista valtiota vaarantavista teoista, tapahtumista ja kehityskuluista, joihin ei tyydyttävästi voida vastata tapahtuneen jälkeen esimerkiksi millään rikosoikeudellisella menettelyllä tai joihin liittyvän rangaistuksen pelote ei toimi ennalta estävästi.” (Sisäministeriö 16/2017, 13.)

Voidaan tulkita ehkä hieman poleemisestikin, että ilman uhkia kansallisen turvallisuuden intressit olisivat erilaisia tai niitä ei olisi lainkaan. Uhkien avulla voidaan kuitenkin luoda eräänlaisia turvallisuudennäyttämöitä, jotka kurrottavat ikäviä vaikutuksia Suomen turvallisuudelle – tämä on ihanteellista turvallistamisessa ja turvallistumisessa ylipäänsä. Ikävien vaikutusten kautta voidaan luoda uhkien torjunnalle luonnollinen välttämättömyysvaatimus ja tarve viranomaisten toimivaltakeinoille. Tässä suhteessa kansallinen turvallisuus toimiikin voimakeinokäsityksenä, jolla voidaan oikeuttaa toimivallan perusteita. Aineiston laajassa kuvassa, uhkien päälukuittelussa tai -jakamisessa voidaan kuitenkin edelleen puhua siviili- ja sotilaslouhteisista uhista.

”Uhat voidaan karkeasti jakaa siviililuonteisiin ja sotilaallisiin. Keskeisinä siviililuonteisina turvallisuusuhkina voidaan pitää ainakin kansainvälistä terrorismia, ulkovaltojen Suomeen ja sen etuihin kohdistamaa vakoilua, joukkotuhoaseiden ja kaksikäyttötuotteiden levittämisyrittämiä sekä sellaista kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta, joka pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tai soluttautumaan valtiorakenteisiin.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 19.)

Kansallisen turvallisuuden alassa uhat eivät ole niin sanotusti mitä tahansa uhkia. Ensinnäkin niiden katsotaan kuuluvan uhkien laatua arvioitaessa kaikista vakavimpiin ja seurauksiltaan laajimpiin uhkiin. Kuten edellä aineistositaatissa todetaan, että uhat olisivat sellaisia, joiden vastaamiseen ei esimerkiksi perinteiset rikosoikeudelliset menettelyt vastaa tyydyttävästi, tarvitaan siis laadullisesti parempia lopputuloksia. Diskursiivisesti kaikilla uhkilla on kuitenkin keskenään jotain yhteistä. Monitasoisuus, vaikeaselkoisuus ja -määriteltävyys ja tulkinnanvaraisuus leimaavat kansallisen turvallisuuden uhkien perusluonnetta. Uhkien tarkkarajaisuuden puuttuminen tekee sen, että niiden piiriin voidaan sijoittaa hyvin erilaisin lähtökohdin ja oletuksin asioita, niiden voisi sanoa sopivan ”moneen suuhun” tai ”tarpeeseen”, joka tämäkin, on turvallistumisen kontekstissa varsin otollista puhekielintä tuottaville tahoille.

Koko aineiston laajuudessa vaikutti olevan yhteneväistä, että vakavien uhkien luoma uhkakuvakenttä muodostaa valtiollisen velvollisuuden puolustaa kansallista etua sitä uhkaavilta uhilta. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että kansallisen

turvallisuuden uhat edustavat sellaisia vakavia uhkia, jotka tulevat Suomen ulkopuolelta, mutta eri muodoissa niiden syntysija voi olla myös Suomen sisällä. Seuraavassa aineistositaatissa kiteytetään vakavimman uhan mahdollisesti tuottaman tekotavan ydin, johon muut uhkia tarkentavat seikat ikään kuin ”sitoutuvat”.

”Teot voivat olla luonteeltaan sotilaallisia (aseellinen hyökkäys) tai ne voivat kohdistua muihin kansallisiin etuihin kuin valtion alueelliseen koskemattomuuteen (vakoilu, terroriteot, kaksikäyttötuotteiden maastavienti). Toisaalta tietoverkkoja hyödynnetään varsinaisena tekovälineenä kohdistaa kohteeseen - esimerkiksi Suomen valtioon - tätä vakavasti vahingoittavia tekoja. Kyse voi olla Suomen kyberturvallisuusstrategian tarkoittamista kybervakoiluksi tai kyberterrorismiksi luonnehdittavista teoista.” (HE 202/2017, 11.)

Kuten todettua, uhkakuvan luominen on keskeistä turvallistavassa puheessa. Turvallistamisessa, jotta jotain saataisiin aikaan, tarvitaan myös uhkien retoriikassa uutuuden henkeä ja ponnetta. Osaltaan kansallisen turvallisuuden voi katsoa itsessään olevan käsityksenä sellainen, joka saa kuulijan ajattelemaan, että turvallisuudessa on jotain uutta, vaikka käsitteellisesti sen voisikin rinnastaa esimerkiksi valtion turvallisuuden käsitykseen (ks. alaluvut 2.2 & 5.3.2). Tämä johtunee siitä, että kansallisen turvallisuuden käsitystä ei ole aiemmin Suomessa likemmin käytetty viranomaisten toimesta, saati lainsäädännössä. Aineistossa tätä uutuuden henkeä kuvastavat erityisesti hybridi- ja kyberuhat, jotka käytännön tekojen lisäksi voivat toimia valtioiden välisenä valtapolitiikan välineinä ja pidäkkeinä, eli toisaalta näkymättömänä ja kehotomana uhkana, jonka maininta jo riittää uhan vakavasti ottamiseksi. Ehkä samankaltaista pelotevaikutusta voidaan löytää ydinasepelotteiden piiristä, jossa jo mahdollisuus käyttää niitä toimivat voimakeinona. Uutuuden henki nivoutuu kansallisen turvallisuuden käsitykseen kiinteästi.

”Uusien uhkien ilmenemismuotoja ovat strategian mukaan esimerkiksi terrorismi sekä hybridi ja kyberuhkat, jotka voivat olla myös voimapolitiikan välineitä.” (HE 202/2017 vp, 9.)

Aineistossa vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyys koskettaa suoraan valtion velvollisuutta pitää huolta oikeusvaltioperiaatteista ja valtion jäsenten eli kansalaisten turvallisuudesta. Kansallisen turvallisuuden piirissä vakavat uhat ovat luonteeltaan sellaisia, että toteutuessaan ne rikkoisivat valtion suojausvelvoitteen uskottavuutta. Näin ollen niihin tuleekin tarttua ennalta ja ennakkoiden, jotta valtiollinen uskottavuus ei kärsisi.

”Kansallisen turvallisuuden uhkassa toteutuneen teon tai tapahtuman vaikutusten ja siihen jälkeensä reagoimisen mahdollisuuksien välillä on kestävä epäsuhde valtion suojausvelvoitteen näkökulmasta. Näistä seikoista johtuen kansallisen

turvallisuuden uhkien torjunnan tulee olla ennakoivaa ja ennalta estävää. Yhteiskunnalla on oltava keinot tunnistaa uhat jo ennen kuin vaara niiden toteutumisesta syntyy. Eri maissa tämä tehtävä onkin lähes poikkeuksetta osoitettu valtiolliselle tiedusteluorganisaatiolle.” (Sisäministeriö 16/2017, 13.)

Kansallista turvallisuutta uhkaavat *uhat esitetään moninaistuneina*, mikä näkyi useissa puhekäytännöissä niitä keskenään lähentävänä tekijänä. Perinteisesti valtion suvereeniteettia uhanneet sodan uhkaan ja käytäntöön liittyvät sotilaalliset voimakeinot ovat vain yksi ulottuvuus kansallisen turvallisuuden nykyisessä alassa.

Uhkien moninaistumisen huolta pidettiin merkittävänä koko aineiston laajuudessa. Moninaistumista käyttävän puheen osalta pidän huomionarvoisena, että siihen liittyi usein myös painokas tulevaisuuden ennustettavuuden ja ennakoinnin tarpeen ote. Kansallisen turvallisuuden varmistamisessa uhkanäkökulman suunnassa reagoiva toiminta on siten hyvin vanhanaikaista. Seuraavassa aineistositaatissa kuvataan, kuinka asiantuntijalausunnossa kytketään laaja huoli uhkien moninaistumisen kokonaisuuteen ja siihen, kuinka tähän moninaistumiseen tulee proaktiivisesti suorittaa tarkoituksenmukaisia keinoja. Jälleen voidaan todeta, että kansallisen turvallisuuden luonteeseen ei kuulu ”odottaminen” vaan sen uhkakuvakentässä tulisi toimia proaktiivisesti.

”Suomen turvallisuustilanteen ja -ympäristön muutokseen ovat vaikuttaneet muun ohella sotilaallisen toiminnan ja jännitteen lisääntyminen lähialueillamme. Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat vakavimmat uhat ovat nykyään hyvin usein alkupe räältään tai kytköksiltään kansainvälisiä ja siten vaikeammin hallittavia. Lisäksi viestintäteknologian nopea kehitys on tehostanut ja helpottanut Suomelle uhan muodostavien tahojen välistä yhteydenpitoa ja verkostoitumista sekä vaikeuttanut uhkien taustalla olevien tahojen tunnistamista. Teknologian kehittyminen on myös mahdollistanut kansallista turvallisuutta vaarantavien tekojen valmistelun ja toteuttamisen entistä lyhyemmässä ajassa. Samalla uhat ovat muuttuneet toteutuessaan vaikutuksiltaan aiempaa laajemmiksi, moniulotteisimmiksi ja vaarallisemmiksi yksittäisten ihmisten ja koko yhteiskunnan kannalta. Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomeen kohdistuviin uhkiin muodostavat sisäministeriön näkemyksen mukaan sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, joka perustelee tiedustelua koskevan lainsäädännön kirehtimistä.” (HE 203/2017 vp LiV 20.02.2018 Meriniemi.)

Tässä vaiheessa analyysia pidän luontevana katsahtaa tiedustelulakien ajasta hetkeksi nykyhetkeen ja todeta, kuinka Venäjän hyökkäys Ukrainaanki kevät talvella 2022 osoitti, etteivät sotilaalliseen toimintaan liittyvät uhat ole poistuneet mihinkään. Valtioiden itsemääräämisoikeuden puolustaminen on täysin tätä(kin) päivää. Lintukotomaiseen tyytyväisyyden tunteeseen taintuminen ei ole mahdollista realistisen kansallisen turvallisuuden suojaamisessa. Aineiston kokonaiskuvassa päättyi, että sotilaallisen toiminnan ympärillä olleet uhkakuvat ovat laajentuneet ja saaneet nopean

muutostahtisuuden saattamana uhkakuvikseen näkymättömän kybermaailman piirissä olevat uhat, mutta myös jotain sotilaallisen ja valtiollisen vaikuttamisen yhdistelmää, kuten hybridivaikuttamisen. Tähän uhkakuva- ja riskikenttään tiedustelutoimivaltuuksilla pyritään nimenomaan vaikuttamaan. Uhkien kyberulottuvuus modernissa yhteiskunnassa haastaa ja samalla nousee perinteisen kineettisen uhka-asettelun rinnalle, kuten seuraavassa aineistositaatissa näemme.

”Moderni yhteiskunta on aiempaa merkittävästi haavoittuvaisempi erilaisille kyberuhkille. Perinteisen vakoilun rinnalle on noussut kybervakoilu, jossa tekijävaltio ilman merkittävää riskiä kiinnijäämisestä pystyy hankkimaan erittäin suuria määriä kohteivaltion turvallisuutta vahingoittavaa tietoa. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen keskinäisriippuvuudesta ja verkkopohjaisuudesta johtuen kriittinen infrastruktuuri ja huoltovarmuus ovat yhä alttiimpia tietoverkkojen välityksellä toteutettavalle valtiolliselle sabotaasille ja kokonaisvaltaiselle lamauttamiselle.” (HE 203/2017 vp LaV 22.02.2018 Kolstela, 2.)

Uhkien moninaistuminen ei mielestäni esiinny aineistossa kuitenkaan yksiselitteisenä luetteloitavana kokonaisuutena. Tämä johtunee siitä, että vakavat uhat ovat osaltaan myös ennakoimattomia. Keskeisenä moninaistumisen esimerkkinä kuvataan hybridiuhkia, jotka ovat epäsymmetrisiä ja koko turvallisuuskenttää läpipleikkaavia uhkia. Hybridiuhka esiintyy yläkäsitteenä, joka kattaa monenlaisia turvallisuuteen liittyviä tapahtumia, joita on käynnissä paraikaa, mutta myös sellaisia, joihin tulee varautua ennakoivasti. Hybridiuhkat liittyvät kansallisen turvallisuuden alaan Suomen kokonaisturvallisuusympäristön välittämänä. Hybridiuhkia käyttävät puheikäytännöt ovat osin myös hankalia hahmottaa ja tehdä tulkintaa siitä, että ovatko uhat todella niin vakavia kuin puhujat antavat ymmärtää. Hybridiuhkien määrittelyä haastaa sama ilmiö kuin itse kansallisen turvallisuuden kuvailua; se on abstraktista ja vaikeasti tiivistettävissä joksikin tietyksi, koska siinä piilee turvallisuuden rajoittamisen vaara, jota eri tahot selvästi pyrkivät välttämään. Toisaalta hybridiuhkien käyttäminen turvallisuuspuheessa on voimakasvaikutteista, koska sitä on vaikea vasta-argumentoida ja toisaalta kiistää. Pidänkin hybridiuhkien määrittelemättömyyttä ja käytännön näkymään liittyvää abstraktiutta sitä puheikäytännössään käyttävälle puhujalle edullisena ja kansallista turvallisuutta rakentavassa vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssissa tärkeänä tunnistettavana merkitystekijänä. Seuraavassa aineistositaatissa tiivistyy turvallisuustilanteessa tapahtuneiden muutosten ja niistä kehittyvien hybridiuhkien puheikäytäntö, jota kuvasin edellä.

”Turvallisuuskentässä on havaittu suhteellisen uusia epäsymmetrisiä ja koko turvallisuuskenttää läpipleikkaavia uhkia, joista voidaan käyttää yläkäsitteenä nimitystä hybridiuhkat. Kysymys ei kuitenkaan ole esimerkiksi hybridi-, kyber- ja informaatiovaikutamisesta pelkästään uhkista, vaan maassamme parhaillaan tapahtuvasta tai

maahamme kohdistuvasta toiminnasta, joka edellyttää viranomaisten toimenpiteitä. Suomen kokonaisturvallisuusympäristössä ja -tilanteessa on tapahtunut voimakas ja nopea muutos.” (HaVM 30/2018, 7.)

Uhkien moninaistumisen kaltaisesti vakavien uhkakuvien kenttää leimaa uhkien *verkottuneisuus*. Voitaisiin myös sanoa, että verkottuneisuus on vain yksi moninaistumisen muoto. Tässä yhteydessä tulkitsen, että verkottuneisuus kuuluu vakavien uhkien piiriin koska esimerkiksi aiemmin yksittäisinä toimijoina olleet henkilöuhat voivat nykyajassa verkostoitua yhä helpommin ja näin ollen muodostaa yhdessä kansalliselle turvallisuudelle muita riskejä. Aineiston kuvaamana verkottuneisuutta lisää erityisesti digitalisaatio, joka mahdollistaa kansallisen turvallisuuden uhkia muodostavien tahojen yhteistoiminnan ja verkostoitumisen yhä helpommin.

”Viestinnällisestä näkökulmasta digitalisoituminen mahdollistaa kansallista turvallisuutta uhkaavien tahojen aiempaa merkittävästi laajemman ja monimuotoisemman verkostoitumisen.” (HE 202/2017, 11; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 25.)

”Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuviin turvallisuusuhkiin liittyy globalisoitumisen seurauksena yhä useammin Suomessa ja ulkomailla olevien henkilöiden välisiä yhteyksiä ja siitä seuraavaa tarvetta molemminpuoliseen kommunikointiin.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 20.)

Erityisenä tarkentavana seikkana aineistossa mainitaan ulkomaalaisen henkilön maahantulon ja maassa oleskelun edellytykset ja niiden arvioinnin yhteydessä tehtävän arvioinnin suhde kansallisen turvallisuuden vaarantumisen arviointiin. Tämä on mielestäni tärkeä huomio, koska aineiston kokonaiskuvassa ulkomaalaisuus liittyy Suomen ulkopuolelta tulevan uhan laajaan ymmärrykseen, ei vain yksittäiseen henkilöön kohdistuvaan uhkaan, vaikka näinkin toki voi olla. *Ulkomaalaisen henkilön tuottamana konkreettisen uhan* laatuina/ muotoina voidaan pitää muun muassa suojelupoliisin usein esittämiä vakoilun ja vaikuttaja-asiamiesten tuottamia uhkia, mutta myös sisäisen turvallisuuden alassa esimerkiksi ulkomaalaisen henkilön osallisuutta järjestäytyneeseen rikollisuuteen, kuten huumausaine-, ihmiskauppa- tai terrorismirikollisuuteen. Kansallisen turvallisuuden turvaamisen alassa on keskeistä, että maahantulon ja maassaolon edellytysten arviointi on ennalta ehkäisevää, jotta mahdollinen ulkomaalaisen tahon Suomeen kohdistava uhka on torjuttavissa, lääkkeenä tähän on tietysti tiedustelutoimivaltuudet ja sen tuottama tieto. Käytännön toimivallan alueella juuri tiedustelulakien funktiona on mahdollistaa ennalta ehkäisevä toiminta tiedustelun tiedonhankinnan kautta ja ulottaa kansallisen turvallisuuden ”raja” mahdollisimman kauas Suomen varsinaisista maarajoista. Seuraavat aineistositaatit nivovat yhteen aineistossa esiintynyttä ulkomaalaisen henkilön erityisasemaa suhteessa kansalliseen turvallisuuteen.

”Ulkomaalaisen maahantulon ja maassaolon edellytysten arvioinnin kannalta merkittävää on sillä, ettei ulkomaalaisen toiminnasta aiheudu vaaraa kansalliselle turvallisuudelle.” (HE 202/2017, 13.)

”Ulkomaisten tiedustelupalveluiden tiedustelutoiminta Suomessa on aktiivista. Suomessa toimii muihin Euroopan maihin verrattuna huomattavan suuri määrä ulkomaisia tiedusteluasiamiehiä.” (Sisäministeriö 16/2017, 14.)

Valtiollisten toimijoiden uhka voitaisiin perinteisessä turvallisuuspoliittisessa katsonnassa kytkeä lähimmäksi sotilaallista voimankäyttöä. Tämä näkökulma on erittäin perusteltu ja yhä voimissaan oleva, kuten aiemmin Ukrainan sotaan viitaten on todettu. Aineistossa valtiollisten toimijoiden tuottamat uhat kuvattiin usein kuitenkin verrattain geneerisellä tasolla.

”Valtiollinen toiminta palautuu jonkin vieraan valtion asevoimien toimintaan tai siihen rinnastuvaan kansainvälisen, sotilaallisen liittouman tai järjestön toimintaan.” (HaVM 30/2018, 6.)

Valtiollisena toimijana aineistossa mainitaan usein Venäjä, joka kytketään valtioiden välisten suhteiden kautta tapahtuvaan turvallisuustilanteeseen ja vakavien uhkien mahdollisuuksiin. Erityisesti bipolaarinen jako Venäjän ja lännen välillä on valtiollisen toimijan kokonaisuudessa tekijä, joka esitetään vaikuttavan myös Suomen turvallisuuteen. Tässä yhteydessä voimapolitiikan välineen esimerkkinä kuvataan laitonta maahantuloa, joka on katsottavaksi myös hybridi-vaikuttamisen osaksi.¹⁰²

”Venäjän ja lännen suhteiden huononeminen ulottaa vaikutuksensa myös Suomen turvallisuusympäristöön. Esimerkiksi laitonta maahantuloa voidaan käyttää myös voimapolitiikan välineenä. Turvallisuustilanteen ennustettavuus on heikentynyt merkittävästi, eikä siinä tilanteessa ole nähtävissä muutosta parempaan.” (HaVM 30/2018, 7.)

Tiedustelun ja sen tuottaman tiedon välittämänä kyber- ja hybridi-vaikuttaminen ovat kuitenkin ottaneet vahvan ja vaikuttavuudeltaan merkittävän sijansa valtiollisten toimijoiden tuottamien uhkien piirissä. Ne ovat ehkä jopa keskeisimmät uhat, jotka aineistossa heijastuvat kansallisen turvallisuuden kautta kaikkea kriittistä infrastruktuuria kohtaan. Valtiollisten toimijoiden esitetään voivan, sekä jopa haluavan käyttää voimapolitiikan välineinä hybridikeinoja. Tähän liittyy läheisesti se, että turvallisuustilanteen ennustettavuudessa on tapahtunut heikkenemistä. Tämä ennustettavuuden heikkeneminen on toisaalta turvallistava puhekäytäntö, mutta toisaalta myös

¹⁰² Sittemmin tämä uhkakuvana on osin realisoitunut ja johtanut siihen varautumisen näkökulmassa, että Suomen ja Venäjän maarajalle päätettiin alkaa rakentaa uutta raja/este-aitaa (ks. mm. Rajavartiolaitos 17.5.2023 & 14.4.2023; Iltalehti 13.3.2023; Iltalehti 18.11.2022; Yle 31.10.2022.)

tiedustelun merkittävyyden lisäämisen tapa, jolla voidaan perusteella tiedustelutoimivaltuuksien tarvetta kansallisen turvallisuuden varmistamisessa.

”Turvallisuusviranomaisten arvion mukaan useat ulkovallat pyrkivät kohdistamaan laajaa ja teknisesti edistynyttä kybervakoilua Suomen valtionhallintoon ja kansantaloudellista merkitystä omaaviin yrityksiin.” (HE 202/2017 vp, 11.)

Kansallisen turvallisuuden moninaisuutta kuvastaa hyvin valtiollisten toimijoiden laajan vaikuttamiskeinovalikoiman side. Kansallinen ei todellakaan ole enää kansallista vain sotilaallisen maanpuolustuksen hengessä, vaan se on yhä enemmän suojautumista valtiolliselta painostamiselta ja disinformaatiolta, joiden avulla Suomen kansallista hyvinvointia myös pyritään horjuttamaan. Toisaalta aineistossa perinteiset ja uudet uhkakuvat kulkevat käsikädessä, mitään ei erällä tavalla unohdeta, mutta niiden muuttunut luonne tunnustetaan.

”Nykyisin painostus- ja disinformaatio-operaatiot kuuluvat valtioiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan jatkumoon. Myös sotilasoperaatioissa ei-valtiollisten toimijoiden vaikuttamismahdollisuudet ovat kasvaneet teknologian kehittymisen ja yhteiskuntien lisääntyneen haavoittuvuuden myötä. Poliittisen vaikuttamisen ja sodankäynnin raja hämärtyy käytettäessä poliittisia ja taloudellisia painostuskeinoja sekä disinformaatio-operaatioita. Laaja-alainenkaan voimankäyttö ei tulevaisuudessa välttämättä tarkoita kattavien maa-alueiden haltuunottoa ja hallintaa. Tavoitteet voidaan pyrkiä saavuttamaan voimankäytön yllätyksellisyydellä ja rajattujen alueiden nopealla valtaamisella.” (Puolustusministeriö 14.1.2015.)

Ei-valtiollisten toimijoiden tuottamien uhkien lähtökohtana aineistossa esitetään järjestäytyneisyys ja aseistautuneisuus tai sen kaltaisesti varustettu toiminta, joka olisi mieltävä sotilaalliseksi. Tässä toimijuusulottuvuudessa uhkan alkuperää ei voida tunnistaa – mitä tämä käytännössä voisi olla, jää aineistossa sanomatta. Seuraava aineistositaatti edustaa asetelmaa, jolla aineistossa ei-valtiollisen toimijan perusrakenne kuvattiin pääsääntöisesti.

”Ei-valtiollisella toiminnalla tarkoitetaan puolestaan sellaista sotilaallisesti järjestettyä, aseistettua tai varustettua toimintaa, jolla ei ole edellä tarkoitettua valtiollista alkuperää tai jonka tällaista alkuperää ei voida tunnistaa.” (HaVM 30/2018, 6.)

Ei-valtiolliset toimijat ovat erikoinen kokonaisuus ja erityisesti niiden tunnistamattomuus. Tässä kategoriassa muun muassa sotilaallisen tai aseellisen vaikuttamisen piirissä toimii yhtiöitä, organisaatioita ja niin edelleen, joiden taustalta on tunnistettu olevan valtiollisen vaikuttajan olemassaolo tai läheisiä kytköksiä johonkin valtioon, esimerkkeinä eräänlaiset palkkasoturiorganisaatiot voisivat olla tällaisia. Toisaalta esimerkiksi suurta hallitsematonta pakolaisvirtaa voisi pitää myös ei-valtiollisten

toimijoiden uhkana, jos uhan ”lähettäjä” ei voitaisi oikeusvaltioperiaattein vahvistaa. Mainittu pakolaisvirta voi olla julkisivultaan ei-valtiollista, mutta taustalta syvemmin tutkittuna asia voi olla suunniteltua hybridivaikuttamista ja täten valtiollisen toimijan masinoimaa uhkavaikutusta.

Terrorismiin liitetystä uhkakuvasta huoli kiinnittyy erityisesti terrorismin kykyyn luoda uusia yhteyksiä, käyttää Suomen sisäisiä kannattajajoukkoja rekrytoinnissaan ja että yleisesti terrorismin ja muiden väkivaltaisten tekojen rajat ovat muuttuneet yhä häilyvämmäksi. Häilyvyyden kuvaus on hyvin läheinen osa muuttuvan turvallisuuden ja toimintaympäristön diskurssin sisältöjä. Tiedon teknistyminen, digitalisaatio yleisesti ja sosiaalinen media monimutkaistavat terrorististen ryhmien ja yksittäisten tekijöiden tunnistamista, mahdollistaen näin kansallisen turvallisuuden uhkien muodostumista.

”Ulkomaiset terroristiverkostot ovat alkaneet luoda yhteyksiä ja rekrytoida jäseniä Suomeen muodostuneista kannattajaverkostoista. Terrorismin ja muiden laajamittaisen väkivallantekojen erot ovat myös tulleet häilyvämmiksi. Ideologisesti motivoituneet iskut ja joukkosurmat, joissa tekijöillä ei ole ollut yhteyksiä terroristijärjestöihin, ovat tulleet yleisemmiksi. Sosiaalinen media ja tietoverkot yleisesti ovat myös hälvittäneet sitä, kenet voi nähdä kuuluvaksi johonkin terroristisessa tarkoituksessa toimivaan ryhmään tai organisaatioon.” (Sisäministeriö 16/2017, 14.)

Kyberuhkien, -vaikuttamisen ja -hyökkäysten merkitys kiinnittyy tiedustelulainsäädännön välittämänä luontaisesti itse tiedustelun yleiseen tietoperusteiseen lähtökohtaan. Katsottaessa näitä vakavien uhkien ja niiden torjunnan diskurssin merkitystekijänä, voidaan löytää siitä tärkeitä täsmentäviä huomioita. Ensinnäkin kyberuhkien ja -hyökkäysten käytännön luonne yhä laajemmin digitalisoituvassa maailmassa mahdollistaa niiden toteuttamisen ilkeämielisen tahon toimesta alhaisin kustannuksin. Toiseksi pieni kiinnijäämisriski voi myös houkuttaa hyökkäysten tekemistä mitä erinäisimpien toimijoiden toimesta. Kansallisen turvallisuuden merkityksen kannalta olennaisin osa on se, että ne ulkovallat, jotka läheisimmin liittyvät Suomen turvallisuusympäristön kehitykseen ovat niitä, jotka omalta osaltaan panostavat kyberkyvykkyyksiinsä. Tämän takia kyvykkyyteen reagointi ja vastaaminen vaikuttavat erityisesti pakottavan kansallisen turvaamisen suojaamisen panostuksia. Keskeinen näkymä on, että merkittävänä kyberuhkana kansalliselle turvallisuudelle ovat ulkomaalaiset valtiolliset pahantahtoiset toimijat. Tiedustelutoimivaltuuksien legitimoinnin pyrkimyksessä tiedustelu liittyy olennaisesti kyberuhkiin, koska tiedustelu on itse hyökkäysten ennaltaehkäisevä ulottuvuus ja välttämättömyyskeino. Jos ja kun tiedustelulla voidaan luoda paljastavaa tietoa uhista, voidaan itse hyökkäyksiin tehdä vastatoimia ja estää kansallisten vahinkojen syntymistä. Tämä on hyvin olennainen osa kansallisen

turvallisuuden merkityksen nousussa. Seuraavassa aineistositaatissa voidaan nähdä tiivistetysti edellä kuvatun kokonaisuuden pääosat.

”Tiedonhankintalakityöryhmän mietinnön mukaan kybervakoilun ja -operaatioiden merkitys kasvaa tulevina vuosina entisestään. Syitä tälle ovat mahdollisuus toteuttaa kybertoimintaympäristössä tekoja alhaisin kustannuksin, suojautumisen vaikeus ja kalteus sekä vähäinen kiinnijäämisriski. Kaikki Suomen turvallisuusympäristön kehityksen kannalta olennaiset ulkovallat panostavat määrätietoisesti ja mittavasti offensiivisen kyberkapasiteettinsa rakentamiseen. Esimerkkeinä valtioihin kohdistuneesta kyberoperaatioista voidaan mainita muun muassa Ukrainan (2014), Georgian (2008) ja Viron (2007) suljettuihin viranomaisverkkoihin kohdistetut verkkohyökkäykset, jotka ovat osoittautuneet hyvin organisoiduiksi ja suunnitelluiksi operaatioiksi, joiden taustalla arvioidaan olevan valtiotoimija tai siihen hyvin läheisesti kytkeytyvät tahot. Terroristisessa tarkoituksessa toteutettujen kyberhyökkäysten uhka Suomea kohtaan arvioidaan tiedonhankintalakityöryhmän mietinnössä yhä rajalliseksi, mutta toisaalta mietintö toteaa, tilanteen voivan muuttua nopeasti kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuvien kehitysten seurauksena. Terroristiryhmien mahdollisina tekotapoina tulevat kyseeseen kriittisten verkkopalveluiden saatavuutta haittaavat palvelunestohyökkäykset sekä SCADA valvomojärjestelmän kautta tehdyt tuhotyöt, jotka pahimmillaan aiheuttavat mittavia henkilö ja omaisuusvahinkoja.” (HE 202/2017 vp, 11.)

Kybertoimintaympäristön uhat ovat paljastaneet, että kansallinen turvallisuus ei olekaan vain kiinteiden maa-alueiden tai muun kiinteän omaisuuden suojaamista, vaan nykyajassa se on yhä enemmän, kattaen analogisen maailman lisäksi digitaaliset toimintaympäristöt. Yhteiskunnallisten toimintojen ja yksilön oikeushyvän suojaamisessa näkymätön kyberulottuvuus käytännöllistyy kuitenkin ihmisten ja organisaatioiden arjessa. Kansallisen turvallisuuden uhkakuviissa kyber, tieto ja data ovat hyvin läheisessä yhteydessä toisiinsa.

”Kybertoimintaympäristöön kohdistuvat uhkat ovat muuttuneet vaikutuksiltaan aiempaa vaarallisemmiksi yksittäisten ihmisten, yritysten sekä koko yhteiskunnan kannalta. Uhkia muodostavat toimijat ovat ammattimaisempia kuin ennen ja nykyään niihin voidaan laskea kuuluviksi myös valtiolliset toimijat. Kybertoimintaympäristössä toteutettavia hyökkäyksiä voidaan käyttää poliittisen ja taloudellisen painostuksen välineinä ja vakavassa kriisissä yhtenä vaikuttamiskeinona perinteisten sotilaallisten voimakeinojen ohella.” (HE 202/2017 vp, 11; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 24.)

”Kansalliselle turvallisuudelle uhan muodostavat tahot käyttävät tietoverkkoja paitsi viestinnän myös uhkien toteuttamisen välineenä [...] Kybervakoilun ja -operaatioiden merkitys kasvaa tulevina vuosina entisestään. Syitä tälle ovat mahdollisuus toteuttaa kybertoimintaympäristössä tekoja alhaisin kustannuksin, suojautumisen vaikeus ja kalteus sekä vähäinen kiinnijäämisriski. [...] Tietoverkkorikollisuuden aiheuttamat uhat ovat olleet vahvassa kasvussa viimeisten vuosien aikana. Rikokset voivat kohdistua yksityisiin kansalaisiin, yrityksiin ja muihin yhteisöihin sekä koko yhteiskuntaan.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 21–22; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 25.)

”Turvallisuusviranomaisten arvion mukaan useat ulkovallat pyrkivät kohdistamaan laajaa ja teknisesti edistynyttä kybervakoilua Suomen valtionhallintoon ja kansantaloudellista merkitystä omaaviin yrityksiin. Kybervakoilussa tekovälineenä ei ole tavallinen kaupallisella virustorjuntaohjelmalla havaittava haittaohjelma, vaan teknisesti kehittynyt ja monipuolinen verkkohyökkäystyökalu. Vakoiluoperaatio on ennakkoon tarkoin suunniteltu ja sillä on täsmällinen operatiivinen tavoite kerätä tietoa esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, talouteen ja teollisuuteen liittyvistä seikoista. Esimerkkinä tällaisesta vakoiluoperaatioista voidaan mainita ulkoasiainministeriön kohdistettu, syksyllä 2013 ilmi tullut tapaus. Tiedusteluohjelmien lisäksi voidaan tietojärjestelmiin toimittaa haittaohjelmia, jotka aktivoituvat kriisin alkaessa.” (Sisäministeriö 8/2017, 25.)

Mainitsin jo eräin osin hybridiuhat muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssin yhteydessä. Vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssissa *hybridiuhat ja -vaikuttaminen* eräällä tavalla konkretisoidaan vaikuttamiskäsitteen välityksellä. Osaltaan voitaisiin sanoa, että kyseessä on semanttinen ero, mutta näillä kahdella on kuitenkin oma painoarvonsa. Vaikuttaminen liittyy läheisemmin viranomaisten käytännön varautumisen tarvekehikkoon, kun vastaavasti muuttuvan turvallisuuden ja uhkien moninaistumisen kuvauksen yhteydessä kyse on enemmänkin ilmiötasolle kohdistuvasta huolesta.

”Hybridivaikuttaminen voidaan määritellä suunnitelmalliseksi toiminnaksi, jossa valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija hyödyntää samanaikaisesti erilaisia sotilaallisia keinoja tai esimerkiksi taloudellisia tai teknologiaan perustuvia painostuskeinoja, informaatio-operaatioita ja sosiaalista mediaa pyrkimyksenään hyödyntää kohdevaltion haavoittuvuuksia. Vaikuttaminen voi kohdistua kohdevaltion niin poliittiseen, taloudelliseen, sotilaalliseen kuin infrastruktuurin rakenteisiin. Hybridivaikuttamisessa ei yleensä ole kyse aseellista hyökkäystä valmistelevista toimenpiteistä, vaan sellaisista painostustoimista, jotka tehokkuutensa johdosta tekevät aseellisen hyökkäyksen tarpeettomaksi.” (HE 202/2017 vp, 10; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 24.)

Hybridivaikuttaminen ja sen uhka kansalliselle turvallisuudelle ovat erityisen tärkeitä huomioitavia, koska uutuuden henkenä niissä on kyky tuottaa aiemmin tuntemattomia menetelmiä, joilla voidaan vaikuttaa kansallisen turvallisuuden tilaan. Kansallisen turvallisuuden näkymässä hybridivaikuttaminen yhdistää niin sanottua perinteistä sotilaallista toimintaa ja erilaisia epäsymmetrisiä keinoja, jolloin ehkä varsinaisen sotilaallisen operaation käsitys muuttuu, kun sen tunnistettavuuden raja häilyy hybridivaikuttamisen kautta. Hybridivaikuttamisen osalta nykyajan teknologinen keskinäisriippuvuus ja kehitys vaikuttavan mahdollistavan entistä useampia keinoja tuottaa ilkeämielisesti epävakautta ja turvattomuutta tavoilla, jotka haastavat perinteisiä toimijuuksia, rakenteita ja osaamista.

”Hybridivaikuttamiseen voi liittyä myös muita, aiemmin tuntemattomia menetelmiä, jotka olisi kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi välttämätöntä kyetä havaitsemaan ja estämään ennalta. Yhteisiä piirteitä kaikille keinoille ovat yhteiskunnan haavoittuvuuksien hyödyntäminen, erimielisyyksien herättäminen ja päätöksentekoprosessin häirintä vihamielisen päämäärän saavuttamiseksi.” (Sisäministeriö 16/2017, 14–15.)

”Perinteisen sotilaallisen toiminnan lisäksi modernit sotilasoperaatiot sisältävät erilaisia epäsymmetrisiä keinoja. Modernit sotilasoperaatiot alkavat ajallisesti jo rauhan aikaisilla painostus- ja disinformaatio-operaatioilla sekä tietoverkkohyökkäyksillä.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 19.)

5.6.1.3 Erityisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi

Kansallisen turvallisuuden alassa tärkeinä suojeltavina etuina aineistossa korostettiin valtion itsemääräämisoikeutta, kansallista huoltovarmuutta, kriittistä infrastruktuuria ja kriittistä kyberinfrastruktuuria. Näiden merkitystekijöiden suojaamisessa nousevat myös esille viranomaisten roolit ja tarpeellisuus, jotka osaltaan toimivat aineistonkonaisuudessa kansallisen turvallisuuden merkityksen rakentajina.

Kuten kuviossa 4 esitettävässä laajenevan turvallisuuden kuvauksessa on nähtävissä, turvallisuuden piirissä on olemassa monia erilaisia suojattavien etujen ulottuvuuksia. Kansallisen turvallisuuden alassa suojattavien etujen laadut ovat omanlaisensa, koska kansallisen turvallisuuden piirissä etuihin kohdistuu lähtökohtaisesti vain vakavimmat uhat. Yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömät suojattavat osatekijät ovat kansallisen turvallisuuden piirissä käytettävän viranomaistoimivallan kohteita. Turvallistamisen näkökulmasta katsoen erityisenä esitettävät edut korostavat kansallisen turvallisuuden vaikutuksessa olevan turvallisuuden intressien suojaamisen tarvetta. Kyseessä ei ole esimerkiksi yksilön turvallisuuden alassa erityisinä etuina nähtävät perusoikeudelliset liikkumisen vapaudet tai oikeus terveydenhuoltoon vaan kansallisen turvallisuuden edut ovat muiden turvallisuuden etujen perustavanlaatuisia lähtökohtia – eräänlaisia yhteiskunnallisia elinehtoja, ilman kansallisen turvallisuuden etuja ei ole muita etuja. Yleisesti esimerkiksi ilman terveydenhuollon ylläpitoon liittyvän kansallisen huoltovarmuuden turvaamista ei olisi mahdollisuutta nauttia yksilön oikeuksien piirissä olevaa oikeutta terveydenhuollon käyttämiseen osana yksilön perusoikeuksien laajuutta. Näin ollen vakavana uhkana tunnistettu terrorismi tai kyberhyökkäys ei saa heikentää terveydenhuollon toimintamahdollisuuksia ja siihen liittyvää infrastruktuuria. Sama analogia voitaisiin rinnastaa myös esimerkiksi energian tai puhtaan veden konteksteihin. Erityisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi on erittäin voimallinen kansallisen turvallisuuden merkityksen

rakentumisessa, koska sen välityksellä yhteiskunnan elinehtojen suojaamisen välttämättömyyttä voidaan legitimoida siten, ettei vasta-argumenteille oikein jää tilaa.

”Mietintöjen mukaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavalla toiminnalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jota voidaan pitää haitallisena valtion keskeisille eduille ja toiminnoille. Ilmaisuihin kansallinen turvallisuus käsittää näin ollen sen, ettei uhkaava toiminta kohdistu ensisijaisesti kehenkään yksilönä, vaan yleisemmin valtioon tai yhteiskuntaan. Kuitenkin esimerkiksi yksityishenkilöihin kohdistuvat väkivallanteot voisivat olla kansallista turvallisuutta uhkaavaa, jos ne laajuudeltaan tai merkitykseltään olisivat valtion kannalta merkittäviä ja voisivat siten muodostaa vakavan uhkan valtiolle.” (Sisäministeriö 16/2017, 12.)

Kansallisista eduista tärkeimpänä esitetään valtion *itseääräämisoikeus*. Lisäksi on muita kansallisen turvallisuuden keskeisiä suojattavia etuja ja määrittäjiä, jotka muodostavat yhdessä valtion kansallisen turvallisuuden keskeisten etujen viitekehyksen. Itsemääräämisoikeus, valtion johtaminen, kansainvälinen toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talouden ja infrastruktuurin toiminta sekä väestön toimeentuloturva ja toimintakyky ovat itsemääräämisoikeuden viitekehysessä keskeisiä suojattavia etuja.

”Yhteiskunnan tärkeimpänä suojattavana etuna voidaan pitää valtion itsemääräämisoikeutta, jolla tarkoitetaan valtion suvereenisuutta suhteissa ulkovaltioihin ja oikeutta muista riippumattomalla tavalla käyttää ylintä valtaa omien rajojensa sisällä. Muina keskeisinä suojattavina etuina voidaan pitää ainakin valtion johtamista, kansainvälistä toimintaa, puolustuskykyä, sisäistä turvallisuutta, talouden ja infrastruktuurin toimivuutta sekä väestön toimeentuloturva ja toimintakykyä. Edellä mainittuihin etuihin kohdistuvien uhkien voidaan katsoa vaarantavan kansallista turvallisuutta. Uhkien torjunnasta vastaavia viranomaisia kutsutaan tässä mietinnössä kansallisen turvallisuuden viranomaisiksi.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 18.)

Kansallinen huoltovarmuuden merkittävyudessa on olennaista, että turvallisuusympäristön muutos kuvataan välineenä, jolla perustellaan huoltovarmuudessa olevien epäkohtien korjaamisen tarvetta ja kuinka kansallista turvallisuutta tulee suojella huoltovarmuustoiminnan kautta. Tämä sama argumentointi toimii osaltaan kansallisen turvallisuuden turvautumisen välineenä, koska huoltovarmuuden kansallinen ulottuvuus koskettaa näin ollen kansallisen turvallisuuden välttämättömyyden alaa. Huoltovarmuus on kriittisen infrastruktuurin rinnakkaisosa ja erityinen suojattava kansallinen etu.

”Samanaikaisesti huoltovarmuuden toimintaympäristö on muuttunut entisestään ennakkoimattomaksi. Suomen lähialueiden muuttuva turvallisuusympäristö nostaa esiin uhkia huoltovarmuudelle. Riski esimerkiksi kriittisten yhteyksien häiriöille on olemassa. Ulkoisen toimintaympäristön muutokset korostavat huoltovarmuuden merkitystä yhteiskunnan perustoimintojen ja valtion suvereenin päätöksenteon

mahdollistajana. Sotilaallisten kriisien ennakkovaroitus aika on lyhentynyt ja kynnys voimankäyttöön on alentunut. Samanaikaisesti yhteiskunnan haavoittuvuus on lisääntynyt.” (HE 203/2017 vp HaV 06.03.2018 Fjäder, 2.)

Erityisenä etuna huoltovarmuus kytketään tiiviisti yhteen vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden kanssa. Kyberuhat ovat kansallisen huoltovarmuuden keskeisiä uhkia, koska niiden verkottuneisuuden ja digitalisoituneen luonteen vuoksi ne voivat vaikuttaa yhä moninaisimmin huoltovarmuuskriittisiin asioihin. Puhekäytännönä tällä tuetaan tiedustelutoimivaltuuksien säätämisen tarvetta turvallisuusuhkiin ennakoinnissa ja vastaamisessa. Toisaalta on huomionarvoista, että aineistossa mainitaan myös esimerkiksi ilmastonmuutos sellaisena turvallisuuden muutosvoimana, jolla on merkitystä huoltovarmuuden piirissä ja edelleen kansallisen turvallisuuden alassa. Huoltovarmuuden kansallisen turvallisuuden ulottuvuus ei ole täten vain koviin turvallisuus uhkiin varautumista vaan paljon muutakin. Toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen on tässä yhteydessä koko kansallisen turvallisuuden piirissä korostuva tekijä.

”Rajat ylittävät uhat, erityisesti kyberuhat kriittistä infrastruktuuria vastaan ja hybridi-vaikuttaminen, voivat häiritä huoltovarmuuden tavoitteiden toteuttamista. Kybertoimintaympäristön uhat ja hybridi-vaikuttaminen ovat luonteeltaan rajat ylittäviä, joten niihin ei voida varautua tehokkaasti pelkästään kansallisin toimin. Myös ilmastonmuutoksesta johtuvat uhat, suuret väestöliikkeet, tartuntataudit (pandemiat) ja säteilyonnettomuudet ovat lähtökohtaisesti rajat ylittäviä ja vaativat tiivistä kansainvälistä varautumisyhteistyötä. Toimintaympäristön kehityksessä silmiinpistävää ja ongelmallista on erityisesti sen lisääntynyt ennakoimattomuus ja epävarmuus johtuen jatkuvasti lisääntyvästä monimutkaisuudesta ja muutosten nopeudesta. Tämä kasvava epävarmuus puolestaan vaikeuttaa huoltovarmuuden toteuttamista ja korostaa rajat ylittävien uhkien tunnistamisen ja arvioinnin merkitystä. Tällä hetkellä toimintaympäristön muutoksia pyritään ennakoimaan strategisen ennakoinnin ja tutkimuksen keinoin ja riskejä ja vaikutuksia analysoimaan riski- ja vaikutusanalyysien avulla. Kyvykyys toimintaympäristön jatkuvaan seurantaan ja rajat ylittävien uhkien ennakoivaan tunnistamiseen on kuitenkin tällä hetkellä kansallisesti vaatimaton.” (HE 203/2017 vp HaV 06.03.2018 Fjäder, 2.)

Kriittistä infrastruktuuria tarkastellessa on tässä vaiheessa hyvä huomioida, että kriittisen infrastruktuurin määrittelyn tarpeeseen on ilmeisesti toden teolla tartuttu ja kiinnitetty huomiota vasta tiedustelulainsäädännön säätämisen jälkeisessä ajassa (ks. mm. Valtioneuvosto 2021:42) ja että kansallisen turvallisuuden suojaamisintressit ja uhat ovat omalta osaltaan kriittisen turvallisuuden alaan kuuluvia asioita. Kansallisen turvallisuuden alassa erityisen edun rajauksena on, että kriittisen infrastruktuurin häiriöiden tulee vaikuttaa suureen määrään ihmisiä. Toisin sanoen yksittäisiin ihmisiin

kohdistuvat uhat olisivat muun turvallisuuskäsityksen alaisia uhkia, kuten rikosten osalta lähinnä sisäisen turvallisuuden osia.

”Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat häiriöt voivat vaikuttaa suureen määrään ihmisiä.” (HE 202/2017 vp, 9.)

Aineiston kuvaamana on selvää, että kansallisen turvallisuuden alan piirissä pyritään laveasti ottamaan huomioon ja kattamaan valtion kriittisen infrastruktuurin alassa myös niitä haavoittuvuuksia, joita aiemmin ei ole huomioitu. Tässä suhteessa kansallinen turvallisuus toimii nimenomaisesti turvallisuuden sateenvarjona, jonka alle voidaan sijoittaa muutoin ehkä hankalasti tai keskinäisriippuvuuksiltaan monen muun turvallisuuskäsityksen piiriin kuuluvia asioita.

”Selonteon 2012 mukaan modernit verkostoihin perustuvat yhteiskuntarakenteet ovat yhä riippuvaisempia kriittisestä infrastruktuurista, johon kuuluvat muun muassa liikenne, viestintä ja energiahuolto. Tämän lisäksi korostetaan, että keskinäisriippuvuuden lisääntyminen ja toimintaympäristön teknistyminen ovat tuoneet esiin myös yhteiskuntien uudenlaisen haavoittuvuuden. Lähes kaikki yhteiskunnan kriittiset toiminnot ja palvelut perustuvat teknisten, erityisesti sähköenergian ja tietoliikenteen varassa toimivien järjestelmien käyttöön, ja siten selonteon 2012 arvion mukaan myös yhteiskuntaan laajasti vaikuttavien häiriöiden riski kasvaa aiemmasta.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 18.)

Kriittinen kyberinfrastruktuuri on aineiston kokonaiskuvassa merkittävä kansallisen turvallisuuden osa. Mitä eroa lopulta kyberinfrastruktuurilla ja infrastruktuurilla on pelkän etuliitteen lisäksi, onkin hyvä kysymys. Voitaisiin sanoa, että ne ovat semanttisesti kuin myös käytännöllisesti hyvin samoja asioita, mutta kuitenkin aineiston kuvaamana tärkeitä itsenään, erittelevällä määrittelyllä on oma merkityksensä. Kyberinfrastruktuuri liittyy tietoverkoissa tapahtuvan rikollisuuden ja niiden tuomien kansallisen turvallisuuden uhkien joukkoon. Kyberinfrastruktuuriin kohdistuvilta uhilta suojautuminen on kansalliselle turvallisuudelle tärkeää, koska niin monet uhkatyypit voivat käyttää kybermaailmaa ja tietoverkkoja omassa toiminnassaan hyödyksi.

”Tietoverkkorikollisuus on kansainvälistä. Rikostentekijät toimivat usein erilaisissa ryhmissä, jotka muodostuvat tarvittavan osaamisen ja resurssien omaamisen kautta. Tekijät eivät internetissä tunne toistensa todellista identiteettiä. He toimivat kukin omassa maassaan käyttäen rikosten tekemiseen resursseja ja palveluja eri maista ja kohdistuen hyökkäyksen useisiin maihin samanaikaisesti. Kohteena voivat olla yhteiskunnan kannalta kriittiset järjestelmät, kuten esimerkiksi kansainväliset pankki- ja maksuliikennejärjestelmät.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 22.)

Kansallisessa mielessä valtion velvollisuus huomioida kyberinfrastruktuuri kiinnittyy siihen, että useat tietoteknisetjärjestelmät ovat yksityisten toimijoiden

tuottamia ja ylläpitämiä. Näillä järjestelmillä tuotetaan valtion palveluita ja niihin tukeudutaan viranomaisten toiminnassa. Näin ollen kyberinfrastruktuurin laajassa kuvassa kansallisen turvallisuuden suojaamisen etuna se on tärkeä osa, koska se lähentää valtion ja yksityisten toimijoiden välistä suhdetta.

”Tietoteknisten järjestelmien toimimattomuus, informaatioinfrastruktuurin luhistuminen ja erilaiset tietoturva-uhat vaikuttavat kielteisesti julkisiin palveluihin, liike-elämään sekä hallintoon ja siten koko yhteiskunnan toimintaan. Valtaosa Suomen kriittisestä tietoliikenneinfrastruktuurista ja sen palveluista on yksityisen sektorin omistamaa ja tuottamaa, mistä johtuen sen merkitys yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa on tärkeä. [...]Tietoliikennetiedustelua tulisi voida käyttää kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvien vakavien uhkien havaitsemiseksi. Tällaiset uhat voivat tulla myös tietoverkkojen kautta.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 34, 76.)

”Sekä Suomen kriittinen tietoinfrastruktuuri että korkean teknologian tuotekehitystieto ovat suurelta osin yksityisten yritysten hallussa. Siksi tietoliikennetiedustelulakiin on luotu edellytykset luovuttaa tietoturva-uhkia koskevaa tietoa sekä viestintävirastolle että vieraan valtion tiedonhankinnan kohteena oleville yrityksille vahinkojen estämistä varten. Tietoturvallisuuden ylläpito edellyttää monen toimijan yhteistyötä, johon tietoliikennetiedustelu toisi yhden komponentin lisää.” (Sisäministeriö 8/2017, 172.)

Tiedustelutoimivaltuuksien tavoitteena on parantaa kansallisen turvallisuuden hallintaa ja suojaamiskeinoja, kun vastaavasti erityisten etujen suojaamisessa keskeistä on niiden yhteys vakaviin uhkiin ja muuttuvaan toimintaympäristöön. Tiedustelutoimivaltuuksien avulla pyrkimys on ollut paikata toimivaltapuutosta ja luoda täten kykyjä viranomaisille vastata muuttuneen toimintaympäristön uhkiin. Keskeisessä osassa on, että tällä voidaan paikata havainnointikykyä ja kriittisten elintärkeiden toimintojen resilienssiä.

”Valtioneuvoston kanslia julkaisi 17.2.2017 riippumattoman tutkimuksen Suomen kyberturvallisuuden tilasta (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2017). Tutkimuksen mukaan kansallinen kyberturvallisuustapahtumien havainnointikyky on puutteellinen. Siksi tilannetietoisuus on heikko ja edellytykset estää, rajoittaa ja toipua vakavista kyberhyökkäyksistä on rajallinen. Suomalaisen yhteiskunnan kaikkia elintärkeitä toimintoja sekä huoltovarmuuskriittisiä yrityksiä ei ole tällä hetkellä suojattu riittävällä tavalla erilaisia kyberuhkia vastaan ja myös häiriötilanteiden resilienssi (sietokyky) on edelleen osassa suojattavia kohteita heikolla tasolla. Suomen lainsäädäntöä ei ole kyetty ajanmukaistamaan kyberturvallisuuden vaatimuksia vastaaviksi. Tiedustelulainsäädännön uudistaminen arvioidaan välttämättömäksi havainnointikyvyn parantamiseksi.” (Sisäministeriö 8/2017, 25.)

Kuten edellä käsitellyissä turvallisuuskursseissa olemme huomanneet, että kansallisen turvallisuuden osalta ennakoitavuus on erittäin tärkeää reaktiivisuuden sijaan. Erityisten kansallisten etujen suojaamisen alassa *kansallisesta turvallisuudesta vastaavien*

toimijoiden rooliin kuuluukin lähtökohtaisesti proaktiivisuus siten, että reagoivaa toimintaa ei edes tarvittaisi. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen piirissä ei siis haluta niin sanottuja jälkipuinteja. Tämä on tärkeä osa erityisten kansallisten etujen suojaamista. Aineistossa kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten seikkaperäistä määrittämistä ei tehdä, vaikka ennalta estävyyden ja ennakkoinnin merkitystä kuitenkin korostetaan. Eräitä viranomaisia kuitenkin mainitaan. Erityisten etujen suojaamisessa kansallisen turvallisuuden viranomaiset ovat siinä määrin merkittävässä roolissa, että niiden avulla etujen suojaamiselle luodaan arkielämän toimijuus ja käytännön toimivallan käyttämisen subjekti, jotka diskursiivisen käytännön kautta vaikuttavat osaltaan lopulta sosiaaliseen käytäntöön ja siihen kuinka kansallista turvallisuutta ”tehdään” tai miten se mielletään viranomaistoiminnan arjessa.

”Kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten tehtävänä on ennakoida ja ennalta estää toimialallaan sellaisia vahingollisia tekoja ja toimenpiteitä, jotka voivat vaarantaa erityisen tärkeiksi miellettyjä kansallisia etuja.” (HE 202/2017, 6; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 19 & Puolustusministeriö 14.1.2015, 46.)

Aineistossa tiedustelu määritellään sellaiseksi erityiseksi viranomaistoiminnan alueeksi, jolla on korostettu merkitys kansallisen turvallisuuden piirissä. Tämä puhekäytäntö luo tavallaan jakolinjan viranomaisten ja kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten väliin, vaikka kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin näkökulmasta käsin kansallisenkin turvallisuuden turvaaminen voidaan nähdä kuuluvan kaikkien turvallisuusviranomaisten tehtäväksi – tavalla tai toisella. Tiedustelulakien yhteydessä huomio kiinnitetään erityisesti suojelupoliisiin, kuvaten suojelupoliisin erityisenä toimijana ja kansallisen turvallisuuden varmistamisen päävastuullisena viranomaisena. Suojelupoliisin rooli esitetään jatkuvana, joka liittyy keskeisesti tietoon ja tiedon tuottamiseen. Tämän avulla voidaan hallita valtion ja kansainvälisen ulottuvuuden tilannekuvaa ja edistää muun muassa ylimmän valtionjohdon tilannekuvan hallintaa Suomessa, yhdessä turvallisuuden ennakoitityön kanssa.

”Suojelupoliisi suorittaa toimialallaan tehtävänsä mukaista jatkuvaa turvallisuustiedustelua sekä ylläpitää näin syntyvää valtion turvallisuusympäristön kansallista ja kansainvälistä tilannekuvaa sekä raportoi niistä valtiojohdolle ja turvallisuusviranomaisille.” (HE 202/2017, 6.)

Suojelupoliisin roolin korostamisen osalta voitaisiin toisin sanoen todeta, että toisen viranomaisen panoksella voidaan tulkita olevan enemmän merkitystä kuin toisen. Aineistossa jätetään yleisesti tämä tulkinnanvaran tila avoimeksi esittämällä, että myös muiden viranomaisten työn merkitys tai tehtävien sivuaminen voivat vaikuttaa kansalliseen turvallisuuteen. Perustellessaan eri viranomaisten roolin käsittelyä osana

kansallista turvallisuutta aineistossa kuitenkin luodaan eräänlaista rajatun toimijuiden luonnetta ja sen merkitystä.

”Turvallisuusympäristön muutosten ennakoinnissa ja niihin varautumisessa merkitystä on lukuisten valtion viranomaisten toiminnalla. Vaikka edellä on todettu, että sotilaalliset ja siviiliuhkat yhä läheisemmin kietoutuvat toisiinsa, voidaan niitä koskeva perusjaottelu yhä katsoa tarkoituksenmukaiseksi. Sotilaallisiin uhkiin varautumisesta ja niiden torjunnasta vastaa puolustusvoimat. Puolustusvoimien ja niiden osana sotilastiedustelun tehtäviä ja toimivaltuuksia käsitellään tähän esitykseen liittyvässä puolustusministeriön sotilastiedustelulainsäädäntöä koskevassa esityksessä. Toimivaltaitten viranomaisten kenttä on monitahoisempi mitä tulee ei-sotilaallisiin uhkiin varautumiseen. Kaikkia niitä viranomaisia, joiden tehtävillä on merkitystä kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta tai sivuavat sitä, ei ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista käsitellä tässä.” (HE 202/2017, 12; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 26.)

Muiden viranomaisten osalta aineistossa huomioitiin erityisesti seuraavat viranomaistahot: poliisi, keskusrikospoliisi, paikallispoliisi, Tulli, Rajavartiolaitos, Maa- ja metsätalouden tutkimuskeskus, valtioineuvoston kanslia, Suomen ulkomaanedustustot ja ulkoasiainhallinto ja Viestintävirasto (HE 202/2017, 12–13; ks. myös Sisäministeriö 8/2017, 26–27). Kansallisen turvallisuuden kokonaisuutta tarkastellessa pidän mielenkiintoisena turvallisuuskäsitysten keskinäisen arvostuksen ja eräänlaisen suojaamisoikeutuksen ristiriitaisuutta; toisaalta niiden tunnistetaan olevan roolissa kansallisen turvallisuuden suojaamisessa, mutta toisaalta taas ei osana eri viranomaisten tehtäviä.

”Edellä käsiteltyjen viranomaisten tehtävät kuuluvat laajassa mielessä kansallisen turvallisuuden alaan. Kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen tai tiedonhankinnan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvista uhkista ei kuitenkaan voida katsoa olevan niiden tehtävien ytimessä.” (HE 202/2017, 13.)

Usean viranomaisten tehtäväkentän liitos valtion suvereniteetin ja maa-alueiden suojaamisen suhteessa on kuitenkin osa kansallista turvallisuutta, kun kansallista turvallisuutta katsotaan Suomen rajaturvallisuuden kautta.

”Kansallisen turvallisuuden ja valtiosuvereniteetin kannalta merkitystä on Suomen ulkorajojen valvonnalla ja rajaturvallisuudella. Niiden ylläpitämisestä vastaa Rajavartiolaitos, jonka tehtävistä säädetään rajavartiolaissa (578/2005). Rajanylityspaikoilla toimivaltainen viranomaisena on myös Tulli, joka tullin hallinnosta annetun lain (960/2012) mukaan vastaa muun muassa ulkomaanliikenteen tullivalvonnasta. Sekä Rajavartiolaitos että Tulli huolehtivat omiin tehtäviinsä liittyvien rikosten estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä.” (Sisäministeriö 8/2017, 26.)

Tiedustelulakien olleessa kiinnepisteenä, kansallisen turvallisuuden vastuu kiinnittyy lähtökohtaisesti poliisiin (suojelupoliisi) ja Puolustusvoimien tehtäviin. Tämä selittyy luontaisesti siitä, että kokonaisuudessa näiden viranomaisten toimivaltakenttää

nimenomaisesti laajennettiin. Aineistossa perustellaan ja vahvistetaan suojelupoliisin ja Puolustusvoimien erityisasemaa ja merkitystä tiedon tuottamisessa ja hallinnassa kansallisen turvallisuuden turvaamisessa ja niiden toimivallan legitimoinnissa tiedustelulainsäädännön tavoitteiden suunnassa. Yhtäältä on mielenkiintoista, että kansalliseen turvallisuuteen kuuluvia tehtäviä esitetään olevan myös keskusrikospoliisilla ja paikallisilla poliisilaitoksilla. Tulkitsem, että suojelupoliisin ja Puolustusvoimien toimijuuden korostaminen toimii tässä ensinnäkin toimivallan rajauksen kuvauksena ja toiseksi esitetyn kuvauksen kautta legitimoinnin tapana, perustellen tiedusteluvaltuuksien käyttöönottoa ja tarpeellisuutta.

”Sisäministeriön hallinnonalan viranomaiset vastaavat Suomessa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien siviililuonteisten uhkien torjunnasta. [...] Puolustusministeriön hallinnonalalle kuuluva puolustusvoimat vastaa Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. [...] Poliisin organisaatiossa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjunnasta vastaa valtakunnallisena yksikkönä toimiva Suojelupoliisi. [...] puolustusvoimien tehtäviin kuuluu Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan. [...] Suomen sotilaalliseen puolustamiseen kuuluu lisäksi kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtionjohdon toimintavapauden turvaaminen ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen.” (Puolustusministeriö 14.1.2015, 14, 23, 25.)

”Sisäministeriön hallinnonalan viranomaisilla, erityisesti suojelupoliisilla, on merkittävä rooli kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien siviililuonteisten uhkien torjunnassa. Suojelupoliisi on valtakunnallinen poliisiyksikkö, jonka tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Suojelupoliisin tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi.” (Sisäministeriö 8/2017, 19.)

”Poliisi on sisäisen turvallisuuden kannalta keskeisin vastuuviranomainen. Sen tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisihallituksen johtamassa poliisiorganisaatiossa kansalliseen turvallisuuteen kytkeytyviä tehtäviä kuuluu sekä valtakunnallisena yksikkönä toimivalle keskusrikospoliisille että paikallisille poliisilaitoksille.” (Sisäministeriö 8/2017, 26.)

Voidaankin pohtia, että jos tässä yhteydessä kansallinen turvallisuus olisi kiinnitetty kaikkien edellä kuvattujen viranomaisten tehtäväkenttään suoraan eikä välillisesti, eikö silloin myös niiden toimivaltakeinoja olisi tullut laajentaa. Tässä yhteydessä eri viranomaiset on huomioitu, mutta kuitenkin irrotettu kansallisen turvallisuuden suojaamisen varsinaisesta roolista; säädettävien toimivaltuuksien asettelussa tätä voidaan pitää vallankäytöllisesti matalampana ja täten perustellumpana ja harkitumpana.

Erityisten kansallisten uhkien torjunta edellyttää useiden viranomaisten yhteistoimintaa. Aineistossa pidän kuitenkin mielenkiintoisena, että tätä viranomaiskenttää ei koettu tarkoituksenmukaisena avata eikä sitä toisaalta pidetty edes mahdollisena avata. Siitä huolimatta, että kaikki viranomaiset eivät ole aineiston näkökulmassa velvollisia varmistamaan kansallisen turvallisuuden etuja samassa määrin tai samassa aktiivisuudessa omassa tehtävässään (koska sitä ei laissa ole käsitteellisesti määritelty) vaikuttaa kuitenkin siltä, että kansallisen turvallisuuden toimivaltakenttä koskettaa yhteistoiminnan kautta kuitenkin kaikkia turvallisuusviranomaisia. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen suhde uhkien torjuntaan vaikuttaakin olevan käytännössä kaikkien turvallisuutta tuottavien viranomaisten yhteinen vaikkakin sitä ei lainsäädännössä ole toistaiseksi säädetty kuin rajatun viranomaisjoukon tehtäväkenttään.

Tulkitsen, että kansallisen turvallisuuden suojaamisen vastuullisuuden jaottelun avulla yksittäisen merkityksellisemmäksi kuvatun viranomaisen toiminnallista tärkeyttä turvallistetaan ja korostetaan kansalliselle turvallisuudelle välttämättömänä toimijana. Pidän tätä osaltaan luontaisena turvallistamispuheena, koska tavoitteenahan on nimenomaan ollut rajattujen toimivaltakeinojen säätäminen tiedustelukontekstissa tiedustelulakien säätämisen yhteydessä suojelupoliisille ja Puolustusvoimille. Tästä huolimatta muiden viranomaisten merkityksen vähäisempi käsittely johdattaa pohtimaan, että eikö tiedontuottajina ja tiedonhaltijoina omassa tehtävässään myös muiden turvallisuutta koskettavien viranomaisten osuutta olisi merkityksellistä huomioida lähemmin tässäkin yhteydessä; onhan kyse kansallisesta turvallisuudesta, jonka esitetään koskettavan vähintään yhteistyön kautta lukuisia muita viranomaisia.

”Koska kansallisen turvallisuuden suojaaminen on uhkien torjuntaa laajempi käsite ja siihen osallistuu useita toimijoita, edellyttää se yhteistyötä eri toimijoiden välillä.” (Sisäministeriö 16/2017, 46.)

Tiedustelulakien myötä yksilön viestinnän vapautteen kohdistuvat rajoitukset muuttuivat yksilön perusoikeuksia rajoittaviksi. Valtion ja yksilön välinen oikeusperusta ja oikeuden ”vaaka” painottuu tässä yhteydessä valtion edun hyväksi. Tiedustelun merkityksen legitimoinnissa osana kansallista turvallisuutta on kuitenkin merkityksellistä, että yksilön ja valtion välinen perusoikeuskentän rajoittaminen huomioidaan avoimesti. Perusoikeuksia rajoittavan *viranomaistoiminnan valvonta* korostuu, siten että se on erityisten etujen suojaamisen diskurssissa itsenäinen merkitystekijä, koska valvonnan avulla voidaan varmistaa viranomaisten toiminnan tarkoituksenmukaisuutta nimenomaan kansallisten etujen suojaamisen ja yksilön perusoikeuksien suhteen kesken. Aineiston kokonaiskuvassa ulkoisen valvonnan lisääminen eli tiedusteluvalvontavaltuutetun ja tiedusteluvaliokunnan perustaminen tiedustelutoiminnan valvoviksi elimiksi luo sille luottamuksellisuutta ja uskottavuutta. Samalla tämä

luottamuksellisuus vahvistaa tiedustelun roolia kansallisen turvallisuuden hallinnassa, koska sen legitimitetin valvonta vaatii myös ”korkeampaa” ulkoista tarkkailua ja valvontaa kuin muu ”tavanomaisempi” viranomaistoiminta.

Tutkimusaineistossa tiedustelun ulkoisen valvonnan roolia ja vaikuttavuutta korostettiin hyvin laajasti. Tavanomaisena pidettävää viranomaisten sisäistä tai jo olemassa olevaa viranomaisesti irrallaan olevaa valvontaa ei pidetty alkuunkaan riittävänä, verratessa niin sanotusti esimerkiksi tavanomaisiin poliisin pakkokeinolain mukaisiin salaisiin pakkokeinoihin, joissa riittää viranomaisen itsensä ja tuomioistuimen valvonta. Tiedustelun osalta tilanne näyttöytyy toisenlaisena. Aineistossa ulkoisen uuden valvontaelimen perustamista pidettiin keskeisen tärkeänä, jotta viranomaisen laajeneva toimivalta ja sen käyttäminen olisi riittävän objektiivisesti tarkasteltua, koska tiedustelun ja kansallisen turvallisuuden kontekstissa valvonta edellyttää erityistä osaamista.

5.6.2 Yhteenveto

Tässä osassa tavoitteena on ollut vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, *millaisia kansallista turvallisuutta turvallistavia diskursseja ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä esitettiin tiedustelulakien säätämisen prosessissa?*

Osassa olen esittänyt kolme temaattista turvallistavaa diskurssia, joiden olen tunnistanut laajoina merkityskokonaisuuksina perustelevan kansallisen turvallisuuden kohoamista tärkeäksi itsenäiseksi turvallisuuden alaksi (ks. kuvio 12). Tutkimuksellisesti haluan todeta, että käytössäni ollut laaja aineisto mahdollistaisi vielä syvempiäkin sukelluksia ja näkymiä aineiston antiin. Tässä osassa olen kuitenkin pyrkinyt pitäytymään enemmän makrotason tulkinnassa ja kuvannut näin ollen kolme vaikuttavinta kansallista turvallisuutta legitimoivaa ”voimadiskurssia”.

Diskurssit muodostuvat useista turvallistavista merkitystekijöistä, joita eri puhujat osan aineiston kokonaisuudessa ovat käyttäneet. Diskurssit muodostavat eheät ja säännönmukaiset merkityssuhteiden systeemit, jotka ovat rakentuneet sosiaalisessa käytännössä osana lainsäädäntötyötä, samalla rakentaen tiedustelulakien kautta sosiaalista todellisuuttamme ja sitä, mitä kansallinen turvallisuus on (ks. Jokinen 2016, 34–35). Tulkitsen, että tunnistamani diskurssit ja niiden merkitystekijät ovat luoneet ja muovanneet kansallisen turvallisuuden käsityksen merkittävyttä tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä samalla turvallistaen kansallista turvallisuutta osaksi Suomen turvallisuuskäsitysten kenttää.

Kuvio 12. Kokonaiskuva turvallistavista diskursseista ja merkitystekijöistä.

5.7 Analyysin yhteenveto – Kokonaisnäkökulma kansallisen turvallisuuden turvallistumisesta

Tässä osassa tehdään yhteenveto analyysin eri osien havainnoista, osan ote on tulkittava ja kriittinen. Osassa esitän asetetun tutkimustehtävän suunnassa tulkintani kansallisen turvallisuuden tulosta osaksi turvallisuuskäsitysten kenttää Suomessa 2001–2022 välisenä aikana tutkimusaineiston luoman kokonaisnäkökulman avulla. Ensimmäiseksi käsittelemme turvallistamisteorian kehystämänä kansallisen turvallisuuden turvallistumista ja esitän tutkimuksessa muodostuneen ymmärrykseni kansallisen turvallisuuden diskursiivisen turvallistumisen viitekehiksestä. Toiseksi tarkastelen keskustelevalle otteelle kansallisen turvallisuuden turvallistumisen yhteyttä valtaan, vallan käyttöön ja valtioon hyödyntämällä vallan eri ulottuvuuksia ja teoreettisia lähtökohtia.

Tutkimukseni empiirinen lähestymistapa on pyrkinyt olemaan holistinen makrotason tulkinta ja kuvaus. Tutkimuksessani olen tarkastellut kansallista turvallisuutta eri aineistojen esittämien diskursiivisten merkitystekijöiden, rakenteiden ja sisällöllisten ulottuvuuksien kautta. Näitä aineistojen ääniä voidaan kuvata myös eri ”puhujien” ääniksi. Tavoitteenani on ollut paljastaa, miten tai kuinka kansallinen turvallisuus on tullut osaksi turvallisuuspuhetta ja turvallisuuskäsitysten kenttää Suomessa; toisin sanoen, kuinka kansallinen turvallisuus on tullut osaksi sosiaalista todellisuuttamme ja sosiaalisia käytäntöjä turvallisuuden piirissä.

Kansallinen turvallisuus on ollut jo pitkään itsenäinen turvallisuuskäsitys ja osa eri maiden turvallisuuspuheikäytäntöjä. Suomessa tilanne on ollut toinen. Ennen

tiedustelulakien valmistelu- ja säätämiproessia kansallista turvallisuutta ei käytetty turvallisuuskäsityksenä tai -käsitteenä muun muassa Suomen turvallisuutta käsittelevissä selonteoissa; kansallisen turvallisuuden mainintojen määrät mediassa olivat myös varsin vähäisiä; tiedustelulakeja edeltävän ajan lainsäädännössä kansallisen turvallisuuden maininnat olivat yksittäisiä; kunnes tiedustelulakien säätämisen yhteydessä keskeisenä turvattavana intressinä nostettiin esille kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Tiedustelulacissa kansallisen turvallisuuden suojaamisintressi toimi keskeisenä perusteluna uuden lainsäädännön säätämisen tarpeelle – voidaan sanoa, että tuolloin kansallisen turvallisuuden käsitys sai Suomessa oman valtiollisen arvonsa.

Kansallisen turvallisuuden sosiaalisen rakentumisen näkökulmasta käsin, tutkimukseni tarkasteluajanjaksolla aineiston kertomus on varsin yhtenevä. Suomen lainsäädännön puhekäytännöt, suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuuskäsitykset ja niiden kehityksen kaari, mediassa esitetyt puhekäytännöt ja tiedustelulainsäädännön murroskohdan turvallisuusdiskurssien kokonaisuus osoittavat tutkijan silmille ihastuttavan yhteismitallisesti, kuinka kansallisesta turvallisuudesta on muodostunut itsenäinen ja merkityksellinen diskursiivinen ilmiö.

Turvallistamisteorian näkökulmasta katsoen kansallisen turvallisuuden voidaan todeta olleen turvallistamistoiminnan kohteena (*referent object*) (ks. Buzan ym. 1998), jota eri puhujat/kontekstit turvallistajina ovat esittämiensä puhekäytäntöjen välittämänä turvallistaneet. Ensinnäkin kansalliseen turvallisuuteen liittyvät argumentit, retoriset ja semioottiset rakenteet saavuttivat tiedustelulainsäädännön prosessissa pisteen, jossa yhteiskunnallisesti siedettiin ja hyväksyttiin aiemmin säädetyn perusoikeuden eli yksityisen viestinsuojan loukkaamisen kansallisen turvallisuuden intressiin ja suojaamistarpeeseen vedoten. Tätä aiemmin valtion tuli toiminnassaan noudattaa ja olla rikkomatta yksityisyyden suoja viestisalaisuuden piirissä. Toiseksi kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressin argumentointi muutti vanhojen toimivaltakeinojen rajoja, luoden uusia toimivaltuuksia, joita ennen ei ollut – kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi luotiin tiedustelutoimivaltuudet.

Huomioitakoon lisäksi, että kansallisen turvallisuuden esiintyminen Suomen lainsäädännössä paljastaa meille, kuinka kansallisen turvallisuuden soveltamisala ja maininnat eri viranomaisia koskevissa säädöksissä on lisääntynyt merkittävästi tiedustelulakien jälkeisessä ajassa. Tiedustelulakien jälkeisen ajan osalta tulkitsen konstruktivistisesti, että ne lait, joiden soveltamisalassa ja suojaamisintressinä mainitaan, tai sittemmin niiden soveltamisalaan on lisätty kansallinen turvallisuus, ovat voimaantulleessaan itsessään sellaisia tekijöitä, jotka turvallistavat kansallisen turvallisuuden asemaa entisestään voimaantulon hetkessä ja ehkäpä vielä vaikutuksellistemmin

voimaantumisen jälkeisessä ajassa. Turvallistamisteorian näkökulmasta tulkitsenkin, että pääasiallisena turvallistajana (*securitizing actor*) ja turvallistumisen kokonaistekona voidaan pitää tiedustelulakien säätämisen prosessia ja tiedustelulakien voimaantumisen ajallisaikallista hetkeä/tilaa.

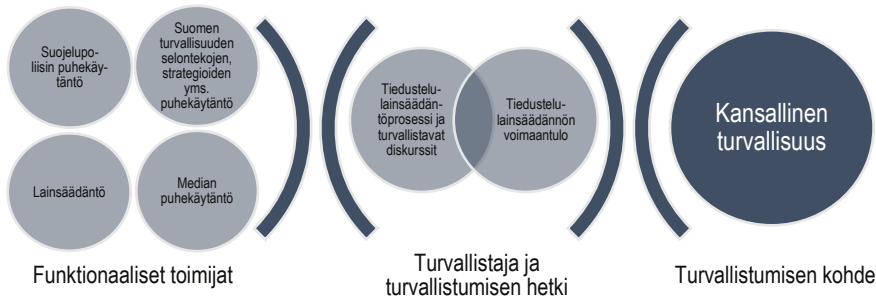
Turvallistamisteorian (Buzan ym. 1998) mukaan funktionaaliset toimijat ovat sellaisia tahoja, joilla on merkitystä turvallistettavan alan käytännön toiminnassa. Funktionaalisilla toimijoilla on usein merkittävä vaikutus turvallistamisen lopputuloksessa, eli turvallistuuko jokin asia vai ei. Analyysissä olen tunnistanut, että kansallisen turvallisuuden turvallistamisessa funktionaalisina toimijuuksina ovat toimineet *lainsäädäntö, suojelupoliisi ja media*, jotka osaltaan ovat luoneet puhekäytännöissään painoarvoa kansallisen turvallisuuden merkityksen sosiaaliselle rakentumiselle. Yhtäältä *Suomen turvallisuutta käsittelevät selonteot* yms. *virallisjulkaisut* toimivat funktionaalisina toimijoina, koska niiden voidaan katsoa rakentaneen ja luoneen kuvauksia ennen kaikkea kansallisen turvallisuuden uhkakuvakentästä ja niiden vaikutuksista kansalliseen turvallisuuteen.¹⁰³

Siihen, ovatko huomioimani pääasiallinen turvallistaja ja turvallistumisen hetki, saati funktionaaliset toimijat toimineet intentionaalisesti tietäen, että niiden toiminta on turvallistamista, en ota tässä tutkimuksessa likemmin kantaa. Yhdessä turvallistavien toimijoiden merkitys on kuitenkin erityinen; kun ne ovat kerran toimineet tavoitellun lopputuloksen suhteen edullisella tavalla on niitä vaikea kääntää enää toiseksi; siitäkin huolimatta, onko toiminta ollut intentionaalista, koska niiden osa sosiaalisen todellisuuden rakentamisesta on jo tapahtunut esitettyjen puhekäytäntöjen myötä. Tässä kokonaisuudessa välillisesti, eli ei-intentionaalisesti tapahtuva turvallistaminen mielletään yhtä merkittäväksi, kuin intentionaalinen turvallistaminen.

Summa summarum, tutkimukseni näkökulmasta tulkitsen, että kansallisen turvallisuuden turvallistuminen on tapahtunut kollektiivisena sosiaalisena konstruktiona eri toimijoiden ja kontekstien puhekäytännöissä (ks. kuvio 13), jotka yhdessä muodostavat kansallisen turvallisuuden diskursiivisen kontekstin. Tutkimukseni analyysin eri

¹⁰³ Analyysin osan 2 tuloksena esitin, kuinka eri selonteot ja strategiat luovat osaltaan kansallisen turvallisuuden kontekstia todeksi Suomessa, vaikka niissä kansallista turvallisuutta ei käsitteellisesti määritelläkään. Turvallistamisteorian näkökulmasta pidän kaksitulkintaisena, että toimiiko tämä kokonaiskuva osaltaan konstruktivistisesti katsoen turvallistumisen funktionaalisena toimijana. Aineiston välittämänä funktionaalisen toimijuuden näkökulma kuitenkin vahvistuu siinä, kuinka itse lainsäädännön valmistelu perustuu hallitusohjelman tavoiteasetteluun ja tämän kautta laajempaan Suomen kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen, eli toisin sanoen Suomen turvallisuuden hallintaan: ”Tiedustelulainsäädännön valmistelulla on perusta hallitusohjelmassa. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaan kasvavat riskit ja uudet uhat edellyttävät koko yhteiskunnalta uudenlaista valmiutta ja varautumista. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vahvistaa kokonaisturvallisuusajattelua kansallisesti, Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä koskee erityisesti uusien ja laaja-alaisen uhkien kuten hybridivaikuttamisen, kyberhyökkäysten ja terrorismin torjuntaa.” (Sisäministeriö 8/2017, 20.)

osien synteisin muodostama keskeinen tutkimushavaintoni on, että tarkasteluajanjaksolla kansallinen turvallisuus on turvallistunut Suomessa osaksi turvallisuuskäsitteiden kenttää. Yhtäältä voidaan katsoa, että turvallistuminen on yhä jatkuvaa reaalimaailmassa, koska niin mediassa kuin erityisesti lainsäädännössä kansallisen turvallisuuden soveltamisen ala vaikuttaa laajenevan laajenemistaan ja kansallisen turvallisuuden sisällöt ja määrittelyt kehittyvät.

Kuvio 13. Kansallisen turvallisuuden turvallistumisen ja sosiaalisen rakentumisen viitekehys.

Valtio-opillisessa ja yhteiskuntatieteellisessä keskustelussa katsotaan perinteisesti, että valtion keskeinen tavoite on turvata ja hallita valtion alueellista suvereniteettia. Valtion turvallisuus sisältääkin niin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, ulkoiseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen, sisäiseen turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät ulottuvuudet. Tätä on sitemmin myös sanoitettu suomalaisen kansallisen turvallisuuden piirissä, kuten seuraavasta ministeriöiden yhteisestä tulevaisuuskatsauksesta poimitusta sitaatista huomaamme.

”Turvallisuus- ja toimintaympäristön muospaineissa kansallinen turvallisuus edellyttää entistä systemaattisempaa tarkastelua. Kansallinen turvallisuus sisältää valtiolliseen turvallisuuteen sekä sisäiseen turvallisuuteen liittyviä ulottuvuuksia, ja uhat sijoittuvat yhä useamman eri hallinnonalan vastuulle.” (Valtioneuvosto 2022:58, 99.)

Yhtäältä vaikuttaa siltä, että kansallisen turvallisuuden valtiollisuus ja alueperustaisuuden arvo on nousemassa eri puheenvuoroissa ja konteksteissa näkyväksi. Vaikuttaakin siltä, että kansallisen turvallisuuden tematiikasta on yhä sallitumpaa puhua. Samanaikaisesti voidaan kysyä, että olemmeko viimein heränneet Suomessa kansallisen turvallisuuden pohdinnan äärelle. Tätä näkymää todentaa osaltaan myös seuraavassa lainauksessa esitettävä tuore puhekäytäntö, joka on poimittu työ- ja

elinkeinoministeriön aluepolitiikkaa käsittelevästä julkaisusta (TEM 2023:9). Tässä yhteydessä huomio kiinnittyy kansallisen turvallisuuden maininnan esiintymiseen ja sen sisällölliseen merkitykseen.

”[...] Edes Venäjän 2008 Georgiassa ja myöhemmin vuonna 2014 Ukrainassa suorittamat aluevaltaukset eivät Suomessa perusteellisesti muuttaneet tätä näkökulmaa. Vasta Venäjän Ukrainaa vastaan vuonna 2022 käynnistämä hyökkäys on Suomessa johtanut puheenvuoroihin, joissa valtion alueperusta nähdään nimenomaan valtiosuvereniteetin ja kansallisen turvallisuuden keskeisenä tekijänä.” (TEM 2023:9, 26.)

Tutkimukseni kokonaiskuvassa pidän yhä selvempänä, että kansallisen turvallisuuden tarkastelussa olennaista on sen valtiollisuus ja kansallisuuteen kiinnittyvä perimmäinen luonne. Vastuu ja valta kansallisen turvallisuuden todeksi tekemisessä ja ylläpitämisessä on legitimiillä kansallisvaltiolla, joka hallitsee itsenäisesti omaa maa-alueitaan. Suomessa kansallisen turvallisuuden valtiollisuus ilmenee ennen kaikkea jaettuna toimijuutena tiedustelutoimivaltuuksia käyttävien viranomaisten toiminnassa, koska niiden toimintaan liittyvässä sääntelyssä kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressit ovat näkyvimmit tällä hetkellä. Toisaalta valtiollisuus näkyy väistämättä myös Suomen kokonaisturvallisuudessa, jonka pyrkimyksenä on nivoa yhteen eri viranomaisten oman toimivaltakentät. Yhtäältä kokonaisturvallisuuden liitos näkyy mielestäni oivallisesti kansallisen turvallisuuden soveltamisalan laajenemisessa lainsäädännössä.

Vallan tutkimuksen näkyvässä haluan korostaa, että tässä tutkimuksessa tarkoitukseni ei ole ollut tutkia sitä, kenen tai keiden ääni on ollut vahvin, merkityksellisin tai vaikuttavin kansallisen turvallisuuden turvallistumisessa. Olen liikkunut makrotasolla tehden havaintoja laajemmasta sosiaalisesta rakentumisesta. Näiden havaintojen perusteella tulkitseen, että kansallisen turvallisuuden turvallistumista voidaan pitää monen toimijuuden ja puhujakontekstin sosiaalisena konstruktiona – yhdessä rakennettuna ja muodostettuna. Toki yhtäältä on selvää, että mikäli tutkimuksen mielenkiinto suunnattaisiin syvemmälle mikrotasolla, niin pääsisimme todennäköisesti näkemään jopa yksittäisten henkilöiden vaikutusta kansallisen turvallisuuden käsityksen nousussa. Tämä näkyvä rajautui kuitenkin pois tutkimuksestani, koska mitä todennäköisimmin mikrotason tutkiminen vaatisi muun muassa eri viranomaisten ja ministeriöiden ”kabinettien” luottamuksellisten ja jopa salassa pidettävien aineistojen käsittelyä, joka olisi varmuudella tutkimuksellisesti hyvin hankalaa.

En siis ole tutkinut valtaa tai vallankäyttöä ”kuka valtaa on käyttänyt”-kysymyksen hengessä. Toisaalta tutkimusaineistoni kokonaisuus on laajuudeltaan merkittävä ja sisällöllisesti monipuolinen, joka näin ollen voisi antaakin joitain näkymiä myös edellä kuvattuun kysymykseen. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että analyysin orientoituminen

olisi toinen. Tutkimuksessani en ole myöskään erityisemmin kiinnittänyt huomiota varsinaisesti siihen näkökulmaan, miksi kansallinen turvallisuus olisi ylipäätään vaatinut turvallistamista; tai että onko turvallistaminen ollut intentionaalista, kuten jo aiemmin totesin.

Kysymyksenä ”miksi” on kuitenkin kiehtova, johon voidaan luoda joitain näkymiä. Seuraavassa esitettävä aineistositaatti toimii aineiston kokonaiskuvassa eräänä mahdollisena kannanottona, toteamuksena tai lähtökohtana, miksi kansallinen turvallisuus edellytti turvallistamista tai ehkä pikemminkin turvallistumistaan osana tiedustelutoimivaltuuksien säätämistä. Kansallisen turvallisuuden käsityksen määrittelemättömyys, sen olemassaolon ja käyttämisen tarve suhteessa kansainvälisiin sopimuksiin ja niiden piirissä käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin näyttäytyvät erinäysinä kansallisen turvallisuuden merkityksellistämiseksi Suomessa – toisin sanoen kansallista turvallisuutta on siis ainakin täytynyt lähentää suhteessa kansainväliseen käsitelmäärittelyyn.

”Tiedustelutoiminnan keskeisenä perusteena olevaa kansallista turvallisuutta ei vielä ole yksiselitteisesti määritelty Suomen lainsäädännössä. Määritelmälle on kuitenkin syntynyt tarvetta Suomessakin. Kansainväliset sopimukset ja monenväliset velvoitteet tunnustavat ja tunnustavat kansallisen turvallisuuden käsitteen. Suomalaisessa lainsäädännössä kansallisen turvallisuuden sijaan on tähän asti käytetty muun muassa valtion sisäistä ja ulkoista turvallisuutta. Vaikka tähän käsitepariin sisältyy kansallisen turvallisuuden kysymyksille tunnusomaisia ominaisuuksia, ei yleinen käsitys Suomessa siitä, mitä se tarkoittaa, ole täysin vastannut kansainvälistä tulkintaa kansallisesta turvallisuudesta.” (Sisäministeriö 16/2017, 12.)

Pidän huomionarvoisena, että syitä kansallisen turvallisuuden määrittelemättömyydelle ei voida eksplisiittisesti esittää tutkimusaineistoni ja tekemieni rajausten näkökulmasta. Vastausta tähän pidän sinällään yksinkertaisena. Ensinnäkin turvallisuuden yleinen luonne on aidosti ajallispaikallista ja toisekseen vaikuttaa siltä, että turvallistumisen murroskohdassa, eli tiedustelulakien säätämisen ajassa on haluttu jättää ”pääty auki” tulevaisuutta varten. *Pääty auki* -metaforalla tarkoitan, että tiedustelulakien säätämisen yhteydessä muodostetun uhkakuvasidonnaisen asetelman (uhkaluettelo) avulla on voitu välttää ja ylittää ehdottoman kansallisen turvallisuuden määrittelyn tarve, mutta kuitenkin mahdollistaa käsityksen käyttämisellä tiedustelutoimivaltuuksien riittävä legitimointi, joka on ollut tiedusteluviranomaisten toiminnan kannalta kriittistä. Tästä syystä tiedustelulakien yhteydessä kansallisen turvallisuuden käsityksen esitettiin ”omaksutun” osaksi lainsäädäntöä (Sisäministeriö 16/2017, 12), kuten seuraavasta aineistositaatista näemme.

”Parhailtaan lausuntokierroksella olevissa ehdotuksissa siviili- ja sotilastiedustelua sekä niiden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi on omaksuttu kansallisen

turvallisuuden käsite. Mietintöjen lähtökohtana on, että niissä varsinaisen kansallisen turvallisuuden sijaan määritellään ne uhkat kansalliselle turvallisuudelle, joiden havaitsemiseksi, tunnistamiseksi ja joihin kohdistuvan tiedonhankinnan toteuttamiseksi voidaan käyttää tiedusteluvaltuuksia. Koska lainsäädäntöön esitetään tältä osin poikkeuksia tiettyihin perustuslailla suojattuihin yksilön oikeuksiin, edellytetään siltä erityistä tarkkarajaisuutta. Tämän vuoksi ne uhkat, joiden havaitsemiseksi ja estämiseksi valtuuksia voidaan käyttää, on kirjattu lakiehdotuksiin tyhjentävästi (niin kutsutuksi uhkaluetteloksi). Kansallista turvallisuutta laajemmin tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että se, mikä kulloinkin muodostaa tai saattaa muodostaa kansallisen turvallisuuden uhkan, voi muuttua ajan kuluessa.” (Sisäministeriö 16/2017, 12.)

Tutkimukseni piirtämän kokonaiskuvan näkökulmasta pidän selvänä, että kansallisen turvallisuuden soveltamisen ala ei näin ollen tarkennu mihinkään ehdottomaan; sitä ikään kuin voidaan tulevaisuudessa vielä määrittää turvallisuuden intresseille edullisella, vaadittavalla tai haluttavalla tavalla, toisin kuin esimerkiksi sisäisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen alassa, joissa määrittely ja soveltamisala on verrattain vakiintunutta. Kansallisen turvallisuuden ala muuttuu. Esimerkkinä muuttuvuudesta voidaan pitää jo aiemminkin useasti todettua, kuinka kansallisen turvallisuuden soveltamisala lainsäädännössä on laajentunut koskemaan tiedustelun lisäksi monia muita Suomen turvallisuuteen kohdistuvia asioita.

Nousiainen (1998) kuvaa, että ”Lainsäädäntö on valtiollisen järjestelmän toiminto, joka tuottaa julkista yhteiskuntapolitiikkaa suuntaavia sitovia perusratkaisuja.”. Nousiaisen mukaan lainsäädäntö on Suomen poliittisen järjestelmän vaikuttavimpia ohjauskeinoja ja yksi tärkeimmistä valtion toimista, jonka piirissä tiivistyy valtiollisen kansanvaltaistumiskehityksen keskeisimmät kiistakysymykset. Aiemmin arvoja, tapoja ja yhteiskuntasuhteita säilyttävä funktio on sittemmin muuttunut niin, että lainsäädäntöä käytetään laajalti yhteiskunnallisen uudistumisen välineenä. Nousiaisen mukaan politologisesti katsoen lainsäädännön funktiona on ennustettavuuden lisääminen viranomaisten käyttäytymisessä ja viranomaisten toiminnan legitimoiminen. Lainsäädäntöprosessia voidaan pitää toimintajärjestelmänä, josta voidaan erotella ajallisia vaiheita ja osasysteemejä, joihin osallistuu erilaisin tehtävien ja panoksin joukko toimijoita. (mt. 340–341). Lainsäädäntö onkin keskeinen keino vaikuttaa yhteiskunnan kehittymiseen (Keinänen & Pälvimäki 2022).

Tiedustelulakien yhteydessä korostunut kansallisen turvallisuuden suojaamisintressit piirtävät kuvaa siitä, että kansallinen turvallisuus on nimenomaisesti toiminut tällaisena uudistumisen välineenä, jonka avulla on voitu nostaa kansallisen turvallisuuden käsitys ja sen alla kuvatut uhat osaksi laajaa yhteiskunnallista

turvallisuuskeskustelua.¹⁰⁴ Turvallistumista voisi kuvata eräänlaisena ”liukupintana” uudistumisen välineellisyydessä. On kuitenkin hyvä muistaa, että turvallistuminen ei välttämättä ole se itseisarvo, vaan ikään kuin sen verhoamana voidaan tavoittaa jotain muuta haluttua ja turvallistavalle taholle tärkeää intressiä tai tilaa. Jonkin asian turvallistamisessa keskeistä on, että sen avulla usein pyritään johonkin tavoiteltuun lopputulokseen. Turvallistamisen taustaintentioiden ymmärtämiseen liittyen Nousiainen (1998) esittää oivan kuvauksen. Nousiainen (1998) esittää, että jokaisella uudella lailla on oma ideologinen perustansa, joka muodostuu julkisissa ja yksityisissä yhteisöissä toimivien ihmisten pyrkimyksestä edistää tärkeinä pitämiään yhteiskuntapoliittisia päämääriä – toisin sanoen, lainsäädäntö perustuu kussakin päätöksentekohetkessä vallinneisiin tärkeiden toimijoiden arvokäsityksiin (mt. 346). Turvallisuuden kaltaisesti lainsäädäntöäkin leimaa siis ajallispaiikallisuus.

Turvallisuuspuheen näkökulmasta on mielenkiintoista, että tiedustelulakien säättämisen prosessiin liittyvän lausuntokierroksen aikana hallintovaliokunnan mietinnössä (HavM 30/2018, 46) todetaan, että ”Asiallisesti kansallisen turvallisuuden suojaamisen tehtävä on hallintovaliokunnan käsityksen mukaan jo aiemmin kuulunut suojelepoliisin tehtäviin, vaikka sitä ei ole nimenomaisesti mainittu laissa.” Tästä huolimatta lainsäädännön uudistamisen yhteydessä poliisilakiin kirjattiin poliisin tehtävät määrittävään pykälään uutena tehtävänä ”*kansallisen turvallisuuden suojaaminen*”¹⁰⁵.

Voidaan pohtia, miksi tiedustelulakien säätämisen yhteydessä kansallisen turvallisuuden käsitys ja siihen liittyvä merkityksellisyys haluttiin nostaa lakitekstiin näkyväksi, vaikka asiallisesti se olisikin ollut jo aiemmin suojelepoliisin tehtäväpiirissä ja näin ollen muutoinkin turvallisuusviranomaisten ”käytössä”. Jos kansallinen turvallisuus asiallisesti oli jo toimivallan käyttämisen konteksteissa mukana, niin eikö tällöin esimerkiksi valtion turvallisuuden käsitys olisi ollut sopiva ja riittävä, koska ennen tiedustelulakien syntyä, kansallista turvallisuutta läheisinä ja sinällään saman sisältöisinä ilmauksina käytettiin valtion turvallisuus, valtiollinen turvallisuus ja valtakunnan puolustus/turvallisuus käsityksiä¹⁰⁶ (ks. mm. Lonka ym. 2020; Knape 30.6.2021; Virta 2007, 13; Sisäministeriö 16/2017, 12.)

Voidaan esittää, että tiedustelulakien murroskohta mahdollisti kansallisen turvallisuuden nousun niin viranomaisten kuin yleisesti Suomen turvallisuutta käsittelevissä puhekäytännöissä. Tätä näkökulmaa on voimistanut median tuottaman

¹⁰⁴ Siihen, kuinka intentionaalisenä esittämäni kansallisen turvallisuuden ”nostamista” voidaan pitää, eivät tutkimusaineistoni ja tutkimukseni rajauksien myötä tekemäni havainnot vastaa.

¹⁰⁵ Poliisilaki 872/2019 1 luku 1 §. Ks. myös taulukko 5 esitettävä vertailu poliisin tehtävien muutoksista poliisilaissa.

¹⁰⁶ Ks. lainsäädäntö esimerkkinä puolustustilalaki 1083/1991 2 luku.

puhekäytännön ulottuvuus, jossa kansallisen turvallisuuden sisällöt kiinnittyivät keskeisesti tiedustelun kokonaisuuteen. Vaikuttaakin siltä, että kansallista turvallisuudesta muodostui erityisesti tiedustelulakien aikana vahva arvokäsitys, joka sittemmin tiedustelulakien säätämisen jälkeisessä ajassa on kehittynyt lisää esimerkiksi maa- ja kiinteistöomistuksellisissa asioissa, joissa kansallisen turvallisuuden arvo vaikuttaa myös nousseen Suomelle erityisen tärkeäksi. Tämän arvokäsityksen muodostumisessa piilee sosiaalisen todellisuuden käytännöissä tapahtuva valta ja turvallistumisen kokonaisteko.

Vallan ja hallinnan näkökulmassa lainsäädäntöprosessi on varsin merkityksellinen osa arvokäsityksen muotoutumisessa, jolloin lainsäädäntöprosessin hallinnallisuuden peruselementtinä vaikuttaa olevan prosessuaalisuudella ja osallistavuudella vakuuttaminen. Esimerkiksi tiedustelulakien päämääränä olleiden toimivaltuuksien legitimoinnissa vaikuttaa olleen tärkeää, että kukaan tai mikään yksittäinen taho ei jätä poikkeavaa esitystä toimivallan tavoitteista. Vallan käyttämisen näkökulmassa tutkimusaineistossani korostui kokonaisuutena parlamentaarisen osallistamisen kulttuuri ja lähtökohdat, joita voidaan pitää legitimoivan vallankäytön välineinä. Laajassa kuvassa tiedustelun päämäärien ja tavoitteiden legitimoiva puhe lähtee hallitusohjelman tavoiteasetteluun tukeutuvasta puhekäytännöstä ja sitä seuraavasta ajallisen ulottuvuuden korostamisesta. Ajallisuus kattaa ennen kaikkea huolellisen valmistautumisen puhekäytännön, joka luo kuvaa siitä, että tiedustelun ja sen paljastaman kansallisen turvallisuuden alan suojaamisen lähtökohdat on pitkällä aika välillä katsottu olevan esitetyn kaltaisia. Ajallisesti pitkälle aikavälille sidottavan valmistelun tavoitteena on antaa puhekäytännöissä uskottava ja huolellista valmistelua muodostava kokonaiskuva. Seuraavassa aineistositaatissa kiteytyy oivallisesti niin ajalliseen huolellisuuteen kuin myös korkea-arvoisilla toimijuuksilla tehtävään legitimoivaan voimaan liittyvät ulottuvuudet.

”Puolustusministeriö asetti 1 päivänä lokakuuta 2015 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Hanke perustui pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan hallitus esittää säädösperustaa ulkomaantiedustelulle ja tietoliikennetiedustelulle. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus säännöksiksi muun muassa Puolustusvoimien tiedustelun tarkoituksesta, toimivaltaisista viranomaisista sekä niiden tehtävistä ja toimivaltuuksista, ohjauksesta ja valvonnasta, tietojen käsittelystä ja rekisteröinnistä sekä viranomaisten yhteistyöstä. Hankkeen keskeisin tavoite oli kansallisen turvallisuuden parantaminen. Työryhmässä oli edustus puolustusministeriön lisäksi tasavallan presidentin kansliasta, valtioneuvoston kansliasta, ulkoasiainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sisäministeriöstä sekä pääesikunnasta. Työryhmään oli myös kutsuttu pysyvät asiantuntijat Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, Helsingin yliopistosta, ulkoasiainministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, suojelupoliisista ja Puolustusvoimista.” (HE 203/2017 vp PuV 14.02.2018 Nordström, 2–3.)

Toisaalta yllä esitetty aineistoesimerkki kuvaa näkyvästi, kuinka kansallisen turvallisuuden alassa tiedustelulait ja niiden kansalliselle turvallisuudelle olevat hyödyt ovat edellyttäneet pitkäjänteistä ja määrätietoista viranomaisvalmistelua, mutta myös poliittista hallituskausien ylimenevää tahtotilaa – yhdessä nämä selvästi mahdollistavat vallan käytöllisesti hyvin tavoitellun lopputuloksen saavuttamista. On syytä huomioida, että poliittisesti ei liene mitenkään yksiselitteistä, että hallituskausien yli menevien lainsäädäntöhankkeiden menestys on taattua. Kansallisen turvallisuuden alassa tilanne vaikuttaa toiselta, arvokäsitys on politiikkaakin yhdessä pitävän liiman kaltainen voima. Kansallisen turvallisuuden intressien ymmärtäminen ja kyky sijoittaa niitä yhteiskunnalliseen kontekstiin vaatii selvästi erityisosaamista ja poikkihallinnollista viranomaistoimintaa, jotta ”yhteinen etu” tulee ajetuksi ja saavutetuksi.

Tutkimuksessani tekemien havaintojen summana esitän (varovaisen) väitteen, että ilman kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttämistä suojattavana ja turvattavana turvallisuuden intressinä ei tiedustelulakien läpimeno olisi ollut yhtä selvää. Tämän väitteen takana piilee toinen vallan käytöllinen ulottuvuus, joka johdattelee pohtimaan, että käytettiinkö kansallista turvallisuutta eräänlaisena *vallankäytön voimakeinona*. Voidaan tulkita, että kansallinen turvallisuus tarvittiin erityisenä turvallisuuskäsityksenä, uutena arvokäsityksenä ja uudistumisen välineenä käytettäväksi, jotta uudet tiedustelutoimivaltuudet voitiin argumentoida riittävällä painoarvolla, varmistaen näin ollen esitettyjen toimivaltuuksien läpi menemisen lainsäädäntöprosessissa. Tätä näkökulmaa en ole tässä tutkimuksessa lähemmin tutkinut, mutta tutkijan silmin jotain tämän kaltaista on nähtävissä, koska Suomessa tiedustelutoimivaltuuksien avulla luotavan tiedon merkitystä voidaan pitää Nousiaisen (1998, 346) kuvaamana arvokäsityksenä. Tämä arvokäsitys oli niin merkittävä ja tärkeä saavutettava, että se vaati kansallisen turvallisuuden käsitystä ”vipuvartena” ja turvallisuusperusteena, jolla tiedustelutoimivaltuudet voitaisiin hyväksyttää – toisin sanoen, saataisiin runnottua läpi¹⁰⁷.

Yleisesti vallan näkökulmasta on kiintoisaa, että tiedustelulakien yhteydessä laajennettiin viranomaisten toimivaltakenttää, kun samalla rajoitettiin yksilön perustuslaillista yksityisyyden suojaa. Tiedustelulakien säätämisen yhteydessä suojelupoliisin ja Puolustusvoimien toimivallan¹⁰⁸ piiriin lisättiin laajat verkkotiedustelulliset

¹⁰⁷ Tiedustelueversti Martti J. Kari kuvasi runnomisen luonnetta Iltalehden haastattelussa (Iltalehti 2.3.2022) seuraavasti: ”Tällä hetkellä meillä on vahvat puolustusvoimat sekä maalla, merellä että ilmassa, lisäksi meillä on nyt toimiva tiedustelu, etenkin kun saimme nämä uudet tiedustelulait runnottua läpi. Lisäksi meillä on viisas valtiojohto eli presidentti. Sinä mielessä meillä ei nyt hirveää hätää ole, Kari sanoo.”

¹⁰⁸ Toisaalta pidän mielenkiintoisena lainsäädännön ja viranomaisen toimivallan käytön näkökulmasta sitä, että puolustusministeriön kansliapäällikön tehtävästä eläköitynyt Jukka Juusti (Helsingin Sanomat

mahdollisuudet niin Suomen rajojen sisällä kuin niiden ulkopuolella. Toisaalta huomioitakoon, että lainsäädännöllisesti tämä ei ole mitenkään tavaton tilanne katsottaessa lainsäädännön muodostumista ja siihen liittyvää valtion vallan käyttämisen historiaa. Yksilön vapauksien rajoittamisen suhde yleisten etujen turvaamisen kanssa on erityisesti perustuslain näkökulmasta jatkuvasti esillä lainsäädäntötyössä, mutta myös muiden julkisen vallan toimivaltakeinojen säätämisen yhteydessä, joissa kosketetaan yksilön oikeuksia. Tiedustelutoimivaltuuksien legitimoinnin osalta kokonaisuus on erityinen, koska tämä julkisen vallan laajennus perusteltiin kansallisen turvallisuuden käsityksen välittämänä, *kansallisen turvallisuuden intressien suojaamisen* toimiessa turvallisuuden merkitystekijänä.

Kuten Nousiainen (1998) on kuvannut, lain suhde kansalaiseen on toimia kansalaisen aseman turvana (mt. 343). Valtion vallan käyttämisen näkökulmassa kansallinen turvallisuus näyttäytyy uudenlaisena muutosta mahdollistavana turvallisuuden (käsitys)välineenä, jonka alassa tämä turva tavoitteineen on valtiollinen ja valtion kriittisten toimintojen suojaamiseen kytkeytyvä arvo. Toisaalta vaikuttaisi myös siltä, että käsityksenä kansallinen turvallisuus toimii eräänlaisena biovallan muotona, koska sen avulla voidaan pyrkiä muovaamaan ajatuksellisia ja yhteisöllisiä kykyjä tai ominaisuuksia (ks. Foucault 1998 & 2005; Helén 2004, 207–208) tavoitteena eliminoida sellaisia tekijöitä, jotka voivat estää kansalaisten vapauden ja hyvinvoinnin toteutumista (ks. Chydenius 1929, 8). Turvallistumisessa lainsäädännön, turvallisuutta käsittelevien selontekojen, suojelupoliisin ja median puhekäytäntöjen valta näyttäytyykin yhteisenä valtateinojen kokonaisuutena, eli tosin sanoen turvallistavan vallan absoluuttisena kapasiteettina (vrt. Jansson 1964, 916) sosiaalisessa todellisuudessa, joka tekee kansallista turvallisuutta todeksi.

15.1.2022.) kertoi Helsingin Sanomien haastattelussa sotilastiedustelulaista seuraavaa; ” Sanoin monta kertaa poliitikoille, että eikö tämä ole teidänkin mielestänne hyvä, että tehdään sotilastiedustelulainsäädäntö, kun tähän asti on toimittu ilman lainsäädäntöä.”. Juustin julkinen kommentti antaa ymmärtää, että tiedustelutoimintaa olisi tehty puolustusvoimissa jo ennen kuin siihen olisi ollut Suomen laissa säädettyjä edellytyksiä. Lainmukaisen toimivallan käyttämisen näkökulmasta tämä huomio herättää monenlaisia kysymyksiä kuten, että onko puolustusvoimat toimineet tietten tahtoen lainvastaisesti ennen tiedustelulakien säätämistä, onko säätämätön ollut sallittua?

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen johtopäätökset ja päätäntä. Luku jakautuu viiteen alalukuun, joissa ensimmäiseksi toistan tutkimukseni päähavainnot suhteessa asetettuun tutkimustehtävään ja -kysymyksiin. Tämän jälkeen siirryn pohtimaan kansallisen turvallisuuden tulevaisuuden näkymiä, tutkimukseni kontribuutiota tieteelle ja turvallisuuden alassa tehtävälle tutkimukselle sekä tarkastelemaan tutkimukseni eettisyyttä. Lopuksi esitän eräitä tutkijan yhteiskunnallisia pohdintoja ja havaintoja, joiden koen olevan relevantteja ”keskustelun avauksia” kansallisen turvallisuuden kontekstissa.

6.1 Kansallinen turvallisuus on tullut jäädäkseen

Kansallinen turvallisuus on kuulunut useiden valtioiden käyttämien turvallisuuskäsitteiden piiriin. Käsitteenä kansallinen turvallisuus on laajalti tunnettu kansainvälisessä kirjallisuudessa (mm. kansainvälinen politiikka) ja turvallisuuden tutkimuksessa, joissa sen kuvaus rakentuu tilanne- ja kontekstisidonnaisesti erilaisista asioista, käsityksenä se on siis abstraktinen. Yleinen konsensus on, että kansallisen turvallisuuden määrittelyssä ei ole jaettua yhteistä määrittelyä – ei Suomessa, eikä kansainvälisessä kirjallisuudessa tai tutkimuksessa. Laajenevan turvallisuuden ymmärryksessä kansallinen turvallisuus ei ole mitään muuta turvallisuuskäsitystä poissulkeva tai syrjäyttävä, eikä sinällään siis uusi turvallisuuskäsitys. Sen sijaan, Suomessa kansallinen turvallisuus on jopa erittäinkin tuore turvallisuuskäsitys ja -käsite, joka on vasta viime vuosina alkanut esiintyä niin valtiollisten toimijoiden kuin median tuottamassa puheessa ja julkaisuissa

Se että terminä, käsitteenä ja ilmiönä kansallista turvallisuutta ei ole eksplisiittisesti määriteltä vaukeuttaa osaltaan sen kytkemistä eri konteksteihin turvallisuudesta puhuttaessa. Toisaalta tämä abstraktinen tilanne- ja kontekstisidonnainen määrittely vapauttaa kansallista turvallisuutta tarkastelevan tahon tutkimaan ilmiötä monivivahteisesti ja vapaammin.

Tässä tutkimuksessa on tartuttu vallan ja turvallisamisen näkökulmien kautta kiinni kansallisen turvallisuuden alaan. Asetin työlle tutkimustehtävän, jonka

suunnassa tutkin kansallisen turvallisuuden käsityksen tuloa osaksi Suomessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten kenttää vuosien 2001–2022 välisellä ajanjaksolla. Tässä yhteydessä olen esittänyt, että kansallinen turvallisuus loi eräänlaisen murroskohdan valtiollisessa turvallisuuteen liittyvässä retorikassa tiedustelulakien säätämisen yhteydessä. Vastauksia asetettuun tutkimustehtävään selvitin viiden tutkimuskysymyksen avulla.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelin, miten kansallinen turvallisuus esiintyy Suomen lainsäädännössä ja millaiset laeissa esitetyt sisällöt määrittävät kansallista turvallisuutta diskurssina. Lainsäädännön näkökulmasta keskeisenä havaintona voidaan pitää, että kansallisen turvallisuuden esiintyvyys ja käyttö sääntelyssä on lisääntynyt huomattavasti tiedustelulakien säätämisen jälkeisessä ajassa.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelin, miten kansallisen turvallisuuden viitekehys määrittyy Suomen turvallisuutta käsittelevissä virallisjulkaisuissa ja kuinka Suomessa vakiintuneessa käytössä olevat turvallisuuskäsitykset vertautuvat kansallisen turvallisuuteen. Tuloksina tämän kysymyksen osalta voidaan todeta, että nykyisellään Suomen turvallisuutta käsittelevien selonteकोjen ja strategioiden alassa ei varsinaisesti käsitellä saati määritellä suoranaisesti kansallista turvallisuutta. Tästä huolimatta verratessa eri turvallisuuskäsitysten sisältöjä voidaan todeta, että niiden väliset yhteneväisyydet olivat selviä. Tässä yhteydessä loin aineistolähtöisen tulkinnan miten kansallisen turvallisuuden viitekehysten eri virallisjulkaisujen välittämänä voidaan nähdä rakentuvan Suomessa.

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelin, miten kansallisen turvallisuuden diskurssi on esiintynyt Ylen ja Ilta-Sanomien tuottamissa uutisissä vuosina 2001–2022. Median tuottaman puheen osalta havaittiin, että kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintyvyys kulki käsikädessä tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla vahvasti sellaisten asioiden ja sisältöjen kanssa, jotka olivat kulloinkin esillä ja/tai käsitelyssä myös lainsäädäntötyössä. Tässä yhteydessä voitiin todeta, että mediassa kansallisen turvallisuuden merkitykset korostuivat erityisesti tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä vuosien 2017–2019 välisenä aikana. Kansallisen turvallisuuden esiintymisen yhteydessä korostui myös suojelupoliisin toimijuus ja rooli kansallisen turvallisuuden varmistajana ja tekijänä.

Neljännän tutkimuskysymyksen avulla tarkastelin, miten suojelupoliisin puhekäytännössä esiintyvät turvallisuusdiskurssit ovat muuttuneet vuosina 2001–2022. Tuloksina havaittiin, että suojelupoliisin käyttämisen turvallisuusdiskurssien muutos- ja kehityskulku voidaan jakaa kolmeen toisiaan seuraaviin ajanjaksoihin. Näiden ajanjaksojen aikana suojelupoliisin puhekäytännössä on tapahtunut selvä muutos, joka vaikuttaa lopulta johtaneen johdonmukaisesti siihen, että lukuisien eri

turvallisuuskäsitteiden (-käsitteiden) käyttö on tiivistynyt nykyajassa koskemaan vain Suomen ja kansallisen turvallisuuden konteksteja, joista kansallinen turvallisuus on merkittävästi laajemmassa käytössä.

Viidennen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelin, millaisia kansallista turvallisuutta turvallisista diskursseista ja niitä tarkentavia merkitystekijöitä esitettiin tiedustelulakien säätämisen prosessissa. Kysymyksen suunnassa tunnistettiin kolme teematista turvallisista diskursseista, jotka ovat muuttuvan turvallisuus- ja toimintaympäristön diskurssi, vakavien uhkien ja niiden torjunnan välttämättömyyden diskurssi ja erityisten kansallisten etujen suojaamisen diskurssi. Analyysissä diskurssien tulkittiin toimivan laajoina merkityskokonaisuuksina, joiden välittämänä kansallinen turvallisuus kohoaa tärkeäksi itsenäiseksi turvallisuuden alaksi. Tuloksien näiden diskurssien luoneen ja muovanneen kansallisen turvallisuuden käsitteen merkittävyyttä tiedustelulakien säätämisen prosessin yhteydessä samalla turvallisista kansallista turvallisuutta.

Pesu (2021a) on esittänyt, että suomalaisen turvallisuuskeskustelun leimaavana tekijänä on ollut ”keinotekoinen vastakkainasettelu, vanhojen – sotilaallisten ja valtiolähtöisten – sekä uusien – ei valtiollisten – uhkien välillä”. Pesun mukaan tästä vastakkainasettelusta olisi päästävä eroon. Yhtenä vaihtoehtona vastakkainasettelun hälventämisessä voisi toimia kansallisen turvallisuuden käsitteen suurempi hyödyntäminen, toisin sanoen, kansallinen turvallisuus voisi toimia eräänlaisena kattokäsitteenä, joka kattaisi erilaiset systeemiset uhat, olivatpa uhat valtiolähtöisiä tai ei-valtiollisia. (mt. 13.) Vastaavasti Kytömaa & Vuorisalo (6.3.2022) kiteyttävät Pesun näkökulman suuntaisesti seuraavassa sitaatissa kansallisen turvallisuuden tarvitsemaa valtiollista yhtenäisyyttä.

”On tiedostettava, että näennäisesti kovaan turvallisuuteen liittymättömällä hankkeella tai politiikkalinjauksella voi olla vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen. Kansallisen turvallisuuden uhkien tunnistamiseksi ja niiden torjumiseksi on muodostettava koko valtionhallinnon kattava ymmärrys kansallisen turvallisuuden rajapinoista sekä varmistaa tiedonkulku ministeriöiden ja virastojen kesken, yksityistä sektoria unohtamatta.” (Kytömaa & Vuorisalo 6.3.2022.)

Pidän selvänä, että kansallinen turvallisuus on toistaiseksi ollut abstraktimpi osa Suomen turvallisuutta käsittelevää turvallisuuskäsitteistöä, joka lomittuu osaksi muita näkökulmia turvallisuudesta. Tätä ilmentää se, että Suomessa kansallista turvallisuutta ei ole eksplisiittisesti määritelty valtion näkökulmasta, kuten esimerkiksi kokonaisturvallisuuden tai sisäisen turvallisuuden osalta voidaan nähdä kiinteämmin olevan muun muassa eri selontekojen kuvausten välittämänä. Suomen sotien jälkeisessä ajassa Suomen turvallisuuskäsitteiden kenttä on jakautunut pääosin sisäisen ja

ulkoisen turvallisuuden, maanpuolustuksen ja kokonaisturvallisuuden käsityksiin. On syytä huomioida, että tavallaan kansallinen turvallisuus on aina ollut myös Suomessa läsnä, esimerkiksi valtion ja valtakunnan turvallisuuden käsitysten välittämänä, sekä osaltaan myös kokonaisturvallisuuden mallin rakenteessa ja tavoitteissa. Tätä kokonaisuutta kuvastaa hyvin analyysin osassa 2 muodostamani kokonaiskuva kansallisesta turvallisuudesta ja sen uhista. Kansallisen turvallisuuden abstraktius on kuitenkin tarkentunut ajassa, mutta tästä huolimatta Suomessa kansallisen turvallisuuden käsitteellinen ja puheikäännöllinen olemassaolo on kuitenkin ollut lyhyt verrattuna muihin käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin suhteutettuna.

Tässä tutkimuksessa keskeinen tulkintani on, että sittemmin 2000-luvun edetessä, Suomessa kansallinen turvallisuus on aktivoitunut ja tullut osaksi – vaiko palautunut – kuvaamaan valtioiden syvintä intressiä suojata, turvata ja varmistaa oma olemassaolonsa, itsemääräämisoikeutensa ja alueellinen koskemattomuutensa, kuten ne aiemmin on tunnustettu historian eri vaiheissa. Kansallisen turvallisuuden käsityksen avulla pyritäänkin vaikuttamaan valtion perimmäisten intressien eli suvereniteetin ja koskemattomuuden hyvinvoinnin varmistamiseen ja suojaamiseen yhä laajemmin. Kansallinen turvallisuus on valtioiden perimmäisen olemassaolon intressi – ilman riittävää, oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaisesti suunnattua kansallista turvallisuutta ei olisi valtiota. Tiedustelulakien säätäminen näyttäytyy tässä yhteydessä Suomen osalta eräänlaisena ”pelin avauksena”, joka vaikuttaa nostaneen kansalliset intressin uudella tavalla esille.

Tutkimukseni päähavainto on, että suomalaisessa turvallisuuspuheessa kansallisen turvallisuuden esiinmarssi tapahtui tiedustelulakien säätämisen yhteydessä. Pidän tätä merkittävimpänä ajallisaikallisena tilana ja sosiaalisen todellisuuden näyttämönä, jossa lopulta kansallinen turvallisuus tiivistyi pysyvästi itsenäiseksi turvallisuuskäsitykseksi. Erityisesti tässä ajallisaikallisessa hetkessä kansallista turvallisuutta ja sen suojaamisintressiä legitimoitiin lain tasolla tavoitteena luoda uusia viranomaisen toimivaltakeinoja, joita aiemmin ei ollut. Merkityksellistä on myös, että samalla luovuttiin toimivaltakeinojen käyttämiseksi ja kansallisen turvallisuuden intressien varmistamiseksi laajemmasta yksilön oikeusturvasta – yleisen (kansallisen) edun merkitys tältä osin kasvoi, valtion etu vahvistui yksilön edun edellä.

Pidän selvänä, että viranomaisten toimivallan käytön osalta tiedustelulakien luomia käytännön toimivaltakeinoja on sittemmin käytetty tietävästi menestyksekkäästi tietoverkkoon kohdistuvien hyökkäysten ja väärinkäytösten torjunnassa ja tutkimuksessa.¹⁰⁹ Tiedustelutoimivallan käytön voidaan näin ollen todeta parantaneen sen

¹⁰⁹ Ks mm Suojelupoliisi 2020a; Pääesikunta 2021; Yle 18.3.2021 Supo: Eduskuntaan kohdistunut vaikoilu viittaa Kiinaan – poliisin mukaan verkkovakoilulla on yritetty kalastella tietoja vieraille valtiolle.

keskeistä esitettyä turvaamisintressiä eli Suomen kansallista turvallisuutta ja sen hallintaa.¹¹⁰ Kriittisestä tutkimusotteestani huolimatta voidaan todeta, että turhasta lainsäätämisen tiedustelulakien¹¹¹ osalta ei ole siis ollut kyse, kun tarkastelemme viranomaisten toimintaa ja sen tuloksellisuutta sekä hyötyjä Suomen kokonaisturvallisuudelle, sisäiselle turvallisuudelle, ulkoiselle turvallisuudelle tai kansalliselle turvallisuudelle – mitä käsitystä nyt lopulta haluammekaan käyttää, yhtäältä kaikki käsittelevät Suomen turvallisuutta.

Tutkimukseni kokonaisnäkyvässä 2000-lukua ja erityisesti sen jälkimmäistä neljänestä voidaan pitää sellaisena yhtenäisenä ajanjaksona, jonka aikana kansallisen turvallisuuden käsityksestä on tullut osa Suomen turvallisuutta käsittelevää turvallisuuspuheen kenttää. Tutkimukseni viitekehyksessä turvallistuminen on siis tapahtunut ennen kaikkea tiedustelulakien säätämisen yhteydessä ja tätä seuranneessa ajassa, kun kansallisen turvallisuuden suojaamisen intressi ja soveltamisala on laajentunut Suomen lainsäädännössä (ks. kuvio 13). Yhtäältä koko 2000-luvun ajan turvallistumista ja kansallisen turvallisuuden käsitteellistä juurtumista on edistänyt erityisesti suojelupoliisi, jonka itsenäisessä puhekäytännössä kansallinen turvallisuus nousi valta-asemaan saman tahtisesti tiedustelulainsäädännön säätämisen yhteydessä. Laaja media-aineisto todentaa osaltaan edellä kuvattuja havaintoja luomalla näkymän siitä kuinka kansallisen turvallisuuden käsityksen käyttö on aktivoitunut erityisesti tiedustelulakien säätämisen yhteydessä ja sitä seuranneessa ajassa. Media-aineiston tuottama näkymää pidän arvoltaan kokonaisuutena varsin korkeana, koska sen voidaan tulkita toimivan eräällä tavalla myös ulkopuolisena ja ehkä ei niin arvolatautuneena kokonaisesityksenä turvallisuuden esityksistä verrattuna esimerkiksi viranomaisten tuottamiin virallisjulkaisuihin ja niiden sosiaalista todellisuutta rakentavaan voimaan.

Tutkimukseni havaintojen perusteella voidaan esittää, että kansallinen turvallisuus on turvallistunut muiden Suomessa käytettyjen turvallisuuskäsitysten joukkoon siten, että se on jo osaltaan korvannut valtion turvallisuus tai valtakunnan turvallisuus käsitysten käyttämän alan. Kansallisen turvallisuuden tulevaisuutta arvioitaessa väitänkin, että se on tullut jäädäkseen.

¹¹⁰ Ks. mm. Valtioneuvosto 2021:94; HaVM 35/2022.

¹¹¹ Kriittikittä tiedustelutoimivaltuudet eivät ole täysin välttyneet. Esimerkiksi tiedustelulainsäädännön tunnettavuudesta kansan keskuudessa on tunnistettu olevan ”aukkoja” ja erilaisia käsityksiä tiedusteluun liittyvän toimivallan käytön osalta (Leppänen & Houtsonen 2021).

6.2 Kansallisen turvallisuuden tulevaisuudesta

Kansallisen turvallisuuden alassa ja tämän tutkimuksen tapaustutkimuksellisen luonteen näkökulmasta katsoen voidaan nostaa useita mielenkiintoisia ja ajatusta virittäviä kysymyksiä kuten: Mikä on muuttunut, että kansalliselle turvallisuudelle on nyt tarvetta? Miksi tämä kansallinen turvallisuus ei ole ollut ennen niin tarpeellista, että sen käsitteellistäminen ja merkityksellistäminen on ollut aiemmin toisarvoista? Miksi kansallisesta turvallisuudesta ei ole aiemmin säädetty laissa tai miksi sitä ei aiemmin ole lainsäädännössä käsitelty? Miksi kansallista valtiolähtöistä turvallisuusoiikeutusta on syytä korostaa nykyajassa? Mitä perimiltään on kansallinen turvallisuus, voidaanko sitä eksplisiittisesti määritellä?

Nämä kysymykset herättävät turvallisuudesta kiinnostuneen henkilön ajattelussa enemmän lisäkysymyksiä kuin vastauksia. Osaltaan tässä tutkimuksessa on sivuttu vastauksia näihin kysymyksiin tarkastelemalla laajasti 2000-luvun aikaa ajallispaikallisenä tilana ja sosiaalisen todellisuuden näyttämönä, jossa kansallisen turvallisuuden ala on Suomessa näyttäytynyt – tästä huolimatta kysymykset jäivät pohdituttamaan.

Turvallisuuden piirissä ja erityisesti toisen maailmansodan ajan jälkeisenä aikana erilaiset kansainväliset sopimukset ja oikeuskäytäntö sekä kansainvälinen politiikka on yhdistänyt yhä useamman maan ja maanosan yhteistoimintaliittoihiin ja -järjestelmiin (esimerkiksi taloudellisesti ja/tai huoltovarmuudellisesti). Eräällä tavalla turvallisuuspolitiikan kovat tarpeet ovat syrjäytyneet muun muassa talouspolitiikan ehdoilla, koska sotilaallisen uhan ja eskalaation riskit ovat pääosin madaltuneet ja suurvaltapolitiikan tahtotilana on yleisesti ollut vakauden vaaliminen, näin voitaneen sanoa ainakin Euroopan osalta. Yhtäältä voidaan todeta, että samanaikaisesti nykyhetkessä Venäjän hyökkäys Ukrainaan saa tämän näkymän kääntymään itseään vastaan.

Kansallisen turvallisuuden tulevaisuutta kurottaessa koen, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan alkuvuodesta 2022 kertoo käytännön esimerkkinä osansa aiemmin esittämieni kansallisen turvallisuuden alaan kohdistettujen kysymysten sarjassa, kuten esimerkiksi miksi kansallinen turvallisuus on tässä ajassa tärkeää. Venäjän hyökkäys nosti Euroopan alueella vallinneen rauhan ajan tilassa dramaattisesti esille kansallisen suvereniteettiin liittyvät kysymykset. Rauhan aika Euroopassa oli mennyttä. Kansainvälinen yhteisö ilmaisi selkeäsanaisesti Venäjän toimien olevan kansainvälistä oikeusjärjestystä törkeästi rikkovaa¹¹². Suomen turvallisuuden piirissä Ukrainan sota

¹¹² Ks. mm. Yle 7.4.2022b Venäjä erotettiin väliaikaisesti YK:n ihmisoikeusneuvostosta Butšan tapahtumien seurauksena; International Court of Justice 16.3.2022; Helsingin Sanomat 2.3.2022 YK:n yleiskokouksen enemmistö vaatii Venäjää vetäytymään Ukrainasta, Kiina pidättäytyi äänestämästä. Toisaalta Venäjän narratiivin globaali ”tuki” osoittautui myös verrattain laajaksi, ks. mm. Yle 19.4.2022

käynnisti muun muassa laajan kansalaiskeskustelun¹¹³ Pohjois-Atlantin puolustusliittoon (Nato) hakeutumisesta ja aiemmin viranomaisten ja poliitikkojen puhekäytännöissä käytetty ”Nato-optio”¹¹⁴ saikin hyvin ripeästi rinnalleen Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen uudelleen asemoinnin pikaisen uudelleenarvioinnin tarpeen.¹¹⁵ Kansallisen turvallisuuden huolet nousivat suomalaisten mielissä konkreettisiksi uhiksi, jonka seurauksena muun muassa ilmaston muutoksen uhka sai väistyä tärkeysjärjestyksessä turvallisuuden tieltä (Metelinen 3.5.2022, 2).

Suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari (7.3.2022) esitti kolumnissaan, että kylmän sodan jälkeisessä ajassa tilanne on haastavin; Eurooppaa ja Suomea koskeva turvallisuusjärjestys on olennaisella tavalla muuttunut; Venäjä on suurin uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle nyt ja mitä todennäköisimmin myös pidemmällä aikavälillä (mt.). Pelttarin 7.3.2022 esityksessä korostuu yleisklausuulimainen, mutta erittäin realistisena pidettävä viite Venäjän luomasta uhasta Suomelle. Tässä kokonaisuudessa kansallinen turvallisuus voidaan tulkita kattavan Suomen koko kokonaisturvallisuuden käsityksen alan sisältöineen, huomioiden toki että Pelttari puhuu tiedusteluviranomaisen suulla.

Pidän selvänä, että Venäjän hyökkäys muodosti kansallisen turvallisuuden alassa sellaisen tietopääoman, joka realisoi kansallisen turvallisuuden merkitystä. Venäjän toiminta teki kansallisen turvallisuuden uhat ”oikeasti nähtäviksi”, samalla sysäten Suomen kohti uudenlaista turvallisuutta ja sen rakentamisen tarvetta. Diskursiiviset merkitystekijät alkavat jäsentyä käytännöllisiksi näkymiksi.

Ukrainan sodan näkymien seurauksena Suomessa käynnistettiin pikaisesti uuden ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteon laadinta. 13.4.2022 julkaistussa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa turvallisuusympäristön muutoksen takia laaditussa selonteossa käsiteltiin erityisesti Suomen turvallisuuden vaihtoehtoisia ja tukevia ratkaisuja kansallisen puolustuskyvyn näkökulmista (Valtioneuvosto 2022:18). Ajankohtaisseleonteossa käsiteltiin Suomen kansallisen turvallisuuden nykyistä kyvykkyyttä ja tulevaisuuden näkymiä sekä vaihtoehtoja. Lopulta ulkoasianvaliokunta jätti eduskunnalle mietinnön (UaVM 5/2022), jossa todettiin seuraavaa:

Lähes kolmannes maailman väestöstä asuu maissa, jotka ovat Venäjän puolella – kartat näyttävät, miten jakautunut maailma on Venäjä-reaktioissa.

¹¹³ Kansalaiskeskustelu tapahtui mm. eri tahojen (mm. Haavisto 22.3.2022; Yle 14.3.2022; Helsingin Sanomat 4.3.2022) tuottamien Nato-kyselyjen välityksellä. Samanaikaisesti jätettiin laajasti kannatusta saaneita kansalaisaloitteita eduskunnalle, joissa vaadittiin mm. kansanäänestystä Suomen NATO-jäsenyydestä (KAA 3/2022 vp; KAA 2/2022 vp).

¹¹⁴ Ks. mm. Yle 4.1.2022; Ilta-Sanomat 5.1.2022; Helsingin Sanomat 5.2.2022; Suomen Kuvalehti 6/2022.

¹¹⁵ Ks. mm. Pesu ym. 2022; Karjalainen & Mustasilta 2022; Helsingin Sanomat 11.3.2022; Ulkoministeriö 17.3.2022.

”Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että nykyinen ja näköpiirissä oleva tilanne edellyttää toimi Suomen turvallisuuden vahvistamiseksi. Nato-jäsenyys muodostaa pidäkevaikutuksensa ansiosta vahvan lisäsuojan Suomen turvallisuudelle. Jäsenyyden keskeinen lisäarvo Suomelle ja koko Euroopalle on sen konflikteja ehkäisevä vaikutus. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen tulee hakea Naton jäsenyyttä täysimääräisin oikeuksin ja velvollisuuksin” (UaVM 5/2022.)

Suomen turvallisuuspoliittinen linja muuttui historiallisesti, kun eduskunnan äänestyksen jälkeen ulkoasianvaliokunnan kannanotto hyväksyttiin äänin 188–8 (EK 23/2022 vp) ja Suomi päätti hakea Nato-jäsenyyttä (ks. myös Valtioneuvosto 3/2022; Cancian & Saxton 2021). Katson, että Nato-jäsenyyden hakeminen osoittaa osaltaan, kuinka kansallinen turvallisuus on oikeutta ja halua päättää omasta turvallisuudestaan valtiollisella ja toisaalta kansakunnan identiteetin tasolla. Lopulta kansallinen turvallisuus on siis kansallisesti päätettävissä oleva asia.

Kuten tässä tutkimuksessa on todettu, eri turvallisuuskäsitysten ja -alojen rajat ovat hämärtyneet ja lähentyneet toisiaan (mm. Sisäministeriö 34/2016). Tutkimukseni laajasta näkökulmasta huolimatta koen, että kansallisen turvallisuuden käsitys jää yhä abstraktiksi ja tilanne- ja aikasidonnaiseksi (ajallisaikalliseksi) muuttuvaksi turvallisuuden kuvaukseksi. Toisaalta on yhtäältä selvää, että kansallisen turvallisuuden määrittelyllä on ollut tarve erityisesti tiedustelulakien säätämisen yhteydessä ja että kansallisen turvallisuuden ”konsepti” on tarkentunut Suomessa. Tutkimuksessa muodostuneen laajan ymmärryksen kautta tulkitsen, että tätä lähentymistä on pakottanut tapahtumaan jatkuva turvallisuusympäristön muutos, jota vauhdittaa osaltaan myös muun muassa huoltovarmuudelliset asiat. Voidaan nähdä, että kyseessä on ollut ajallisaikallinen kokonaistilanne, jossa laajentuvan turvallisuuden käsityksen eri turvallisuuden ulottuvuudet ovat monilta osin aktivoituneet yhden aikaisesti yksittäisen valtion yhteiskunnallisessa, mutta myös globaalissa tasossa. Tätä esittämäni turvallisuuden henkeä kuvattiin mielestäni oivallisesti tasavallan presidentti Sauli Niinistön (5.4.2016) toimesta jo vuoden 2016 keväällä seuraavasti:

”Monella tapaa vaikeat ja epävarmat ajat ovat pureutuneet Eurooppaan kiinni. Historian valossa tämä ei ole kuitenkaan poikkeuksellista. Se on poikkeuksellista vain niiden silmissä, joiden oma historian taju rajoittuu viimeiseen pariin vuosikymmeneen. Itsetään ja toisistaan huolta pitävät kansakunnan voivat pärjätä ja menestyä nytkin, niin kuin ovat ennenkin tehneet.” (Niinistö 5.4.2016.)

Suomessa, kuten monessa muussakin maassa eletään turvallisuuden piirissä muutoksen aikoja. Tältä se ainakin vaikuttaa, kun turvallisuuteen kytketty muutospuhe täyttää elämäämme kautta rantain. Turvallisuuden laajentunut kompleksisuus saa erilaiset turvallisuusintressit nousemaan aiempaan verrattuna tärkeiksi ja näin ollen ne

myös tuntuvat ja ”koskettavat” yhteiskunnallisia asioita ja ihmisten elämää lähemmin – luoden sellaisen kuvan – että ympärillämme on ollut valtavia muutosvoimia. Muutosta edistää digitalisaation ja datan lävistävät voimat, jotka vaikuttavat yhä syvemmin yhteiskunnan eri osissa ja alueilla. Tiedon määrän kasvu ja digitalisaation järjestyttävä nopeus edistävät muutosta. Se mikä vielä 2000-luvun alussa nähtiin ensimmäisenä uutisista ja joiltain isojen medioiden verkkosivuilta täyttää tänä päivänä ihmisten elämän yhä useamman sosiaalisen median alustavan välittämänä. En kuitenkaan väitä, etteikö yhteiskunnan laajassa kuvassa Suomen autuas lintukotomainen turvallisuus olisi päivän selvästi muuttunut. Esimerkiksi Suomen päätyminen Nato-jäsenyyssprosessiin konkretisoi turvallisuuden käytännöllisten muutostarpeiden vaadetta, ainaisen ”Nato-option” säilyttämisen sijaan.

Tiedustelun tuottamasta tiedosta on tullut (ehkä myös ollutkin) kansallisen turvallisuuden kannalta kriittinen tekijä. Tiedustelulait väistämättä paljastivat tiedon arvoa ja merkitystä. Tietoa voidaan kutsua myös omaksi elementiksi kriittisen infrastruktuurin alassa, koska yhteiskunnan eri toiminnot ovat kietoutuneet digitaalisten järjestelmien kautta niin kiinteästi toisiinsa, että niiden keskinäisriippuvuudet voivat olla toiselleen välttämättömiä elinehtoja (ks. mm. Jalonen ym. 1/2022; Laitinen 10.1.2023; Valtioneuvosto 2023:31). Tiedosta on tulossa, ellei jopa ole jo tullut uudenlainen turvallisuuden ”ase” ja vallan käyttämisen väline. Se ken saa ja omaa tietoa on lähtökohtaisesti voitolla, koska tiedon avulla voidaan suunnata ennalta omaa puolustavaa ja hyökkäävää toimintaa suhteessa turvallisuusuhkiin ennen vastapelaajaa – tämä on kyberturvallisuutta. Tiedustelulakien ”huolehtiman” kansallisen turvallisuuden alassa tieto on nimenomaisen tärkeää.

Tiedustelulakien säätämisen jälkeisenä aikana kansallisen turvallisuuteen suoraan tai välillisesti liittyvä tai kansallisen turvallisuuden käsitystä käyttävä puhe yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuvien toimijoiden piirissä on kasvanut. Ukrainan sota, Nato-jäsenyyssprosessi ja yleisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskustelu ovat aktivoineet kansallisen turvallisuuden retorista käyttämistä erityisesti vuoden 2022 aikana. Tätä aiemmassa ajassa, ei ole suinkaan syytä unohtaa COVID 19-pandemian välittämän huoltovarmuuskeskustelun osaa tässä aktivoitumisessa – oli pa siten kyse niin sanotuista maskikaupoista¹¹⁶ tai terveydenhoidon kantokyvystä¹¹⁷, joiden yhteydessä kansallinen huoltovarmuus¹¹⁸ nousi ”tapetille” ja uutisten polttopisteeseen vuosien 2020–2021 aikana.¹¹⁹ Voidaan sanoa, että kansallisten etujen

¹¹⁶ Ks mm. Kauppalehti 3.9.2020; Helsingin Sanomat 12.11.2021; Yle 20.11.2021.

¹¹⁷ Ks. mm. HUS 15.10.2021; Turun Sanomat 31.12.2021; Lääkärilehti 31.1.2022.

¹¹⁸ Ks. mm. Talouselämä 28.5.2021.

¹¹⁹ Valtioneuvosto 2022:59

puolustamiseen ja varmistamiseen liittyvät puhekäytännöt¹²⁰ ovat eräänlaisessa trendimäisessä tilassa ja nousussa vielä tälläkin hetkellä.

Kansallisen turvallisuuden tulevaisuuteen liittyen valtioneuvosto (2021:42) toteaa, että yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta lainsäädäntöpohjaa kehitetään edelleen, selvittämällä ja määrittämällä kansallinen kriittinen infrastruktuuri, jonka jälkeen arvioidaan siihen liittyvän lainsäädännön muutostarpeet. Lisäksi seurataan kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen huomioimista lainsäädännössä. (mt. 36–38.) Pidän mielenkiintoisena ja huomionarvoisena, että tiedustelulakien säätämisprosessissa Suomen kriittinen infrastruktuuri esitettiin erityisenä suojattavana kansallisena etuna, mutta vasta tiedustelulakien jälkeisessä ajassa julkisesti laajemmin todetaan, että tämä kriittinen infrastruktuuri edellyttää määrittelemistä. Tältä osin tiedustelulait ovat selvästi toimineet ”tulevaisuuteen kurkottavasti” ja osaltaan pyrkineet varmistamaan kriittistä infrastruktuuria; vaikka yhteistä ymmärrystä sen todellisuudesta ja konkreettisuudesta ei ollut ilmeisesti muodostettukaan selontekojen ja strategioiden luvatussa maassamme.

Lainsäädännön kehittämisen kannalta pidän mielenkiintoisena, että tiedustelulakien laadinnan yhteydessä poliisi on kokenut, että tiedustelutoimivaltuuksia saanut suojelupoliisi on ollut osaltaan niukka ”vinkkien jakamisessa”. Tämä koettu niukkuus on aktivoinut poliisin edistämään, että myös rikospoliisille tulisi mahdollistaa toimivaltuuksia (rikos)tiedustelutoimintaan sellaisten uhkien kohdalla, jotka liittyisivät esimerkiksi; järjestäytyneeseen rikollisuuteen, terrorismin uhkaan, ääriilukkeisiin, erilaisiin hybridiuhkiin, poliittisen väkivallan kasvun potentiaaliin, kyberrikollisuuteen tai vakavaan huumausainerikollisuuteen. Tässä yhteydessä rikostiedustelun uhkakenttä vaikuttaa mukailevan läheisesti tiedustelulakien säätämisen yhteydessä esitettyjä uhkakuvia.¹²¹ Toisaalta tiedustelulakien oltua voimassa parisen vuotta on suojelupoliisi myös ilmaissut, että jo käytössä olevat tiedustelulliset toimivaltuudet vaatisivat laajentamista. Laajentamisen tarve kohdistuisi erityisesti kotirauhansuojan piiriin kuuluvien tiedustelullisten keinojen käyttöön.¹²² Rikostiedustelun säätämisen osalta on aloitettu lainsäädäntöhanke (Sisäministeriö 25.9.2023; Sisäministeriö 6.5.2021), selvitystyö (Sisäministeriö 8.3.2022; ks. myös HE 275/2022 vp) ja esitetty kehittämistarpeita (Sisäministeriö 2023:19).

Nämä huomiot nostavat esille kysymyksiä siitä, kuinka kansallisen turvallisuuden lainsäädännöllinen vaikutus ja sen käyttäminen lainsäädännön eri esityksissä on laajeneva itsenäisenä turvallisuuskäsityksenä. Erityisesti hybridiuhkiin ja -

¹²⁰ Ks. esim. Suomen uutiset 25.11.2021.

¹²¹ Ks. mm. Helsingin Sanomat 18.11.2021.

¹²² Ks. mm. Helsingin Sanomat 21.11.2021.

vaikuttamiseen liittyvän uhkakuvakentän ja siihen tunnistettujen varautumistarpeiden lainsäädännölliset muutostarpeet liitetään kansallisen turvallisuuden suojaamisen intresseihin yhä spesifimmin (mm. Sisäministeriö 2022:20).

Kansallisen turvallisuuden alan laajuus ja se miten jokin asia on mielleltävissä tai käsiteltävissä osana kansallista turvallisuutta on varsin laava. Tämä koskee erityisesti kyberturvallisuutta, jonka tulevaisuudesta on esitetty monia huolestuneita puheenvuoroja ja ”varoituksia”.¹²³ Esimerkiksi COVID 19-pandemian aikana suojelupoliisi otti kantaa koronarokotteiden ja niiden yhteydessä havaitun informaatiovaikuttamisen yhteyteen kansallisen turvallisuuden alassa.¹²⁴ Tässä yhteydessä suojelupoliisi tarkasteli rokotteiden ja niihin liittyvän kansan liikehdinnän vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen – mielenkiintoinen avaus.

Suomen viranomaisten toiminnassa on puhuttu kauan niin sanotuista siiloista ja siilottumisesta.¹²⁵ Turvallisuus on kaikkien viranomaisten asia, mutta turvallisuuden yhtenäisyyden ja siirtyvyyden ymmärtäminen mitä ilmeisimmin vaihtelee eri viranomaisilla, johtuen erityisesti niiden perustehtävien luonteesta – toiselle viranomaiselle tai ministeriölle turvallisuus on läheistä, kun toiselle vain riskienhallinnan yhteydessä ”välttämätön” huomioitava seikka. Vaikuttaa siltä, että tiedustelulait ovat toimineet eräänlaisina kansallisen turvallisuuden intressien varmistamisen sysäyksenä, joka turvallistamisen teorian näkökulman mukaisena turvallistajana ja turvallistamisen hetkenä on reaalielämässä vaikuttanut kansallisen turvallisuuden aktivoitumiseen. Tätäkin näkökulmaa todentaa kansallisen turvallisuuden käsityksen laajentunut käyttö ja valtion turvallisuuden käsitteen korvautuminen. Esimerkiksi ensimmäisessä

¹²³ Mm. Yle 7.3.2022: ” Suojelupoliisin päällikön Antti Pelttarin mukaan Suomen tilanne on tällä hetkellä rauhallinen, mutta muutoksiin tulee varautua. ”Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta totta kai nyt on käynnissä iso murros myös Suomen kansallisen turvallisuuden kannalta”, Pelttari sanoo Ylelle. Hänen mukaansa myös informaatiovaikuttamisen tilanne on nyt rauhallinen, mutta tilanne voi nopeasti muuttua pahempaan suuntaan Venäjän hyökkäyksen takia. ”Meidän täytyy varautua kyberhyökkäyksiin, laajamittaiseen vaikuttamiseen muuten ja muuhun niin sanottuun hybriditoimintaan”, Pelttari toteaa.”

¹²⁴ Helsingin Sanomat 21.1.2022: ”Suojelupoliisissa on huomioitu, että rokotevastaisuus on kansainvälinen ilmiö, ja että myös suomalaiset toimijat ammentavat materiaalia tästä kansainvälisestä liikehdinnästä. Supo ei silti koe rokotevastaisuutta akuuttina uhkana. ”Nimenomaan Suomeen kohdistuvista vieraiden valtioiden suorista vaikuttamistoimista koronatoimiin liittyen Supolla ei ole havaintoja. Tällä hetkellä koronarokotteisiin liittyvä liikehdintä ei vaaranna kansallista turvallisuutta”, viestintäasiantuntija Anni Lehtonen kertoo. Koronarajoituksiin liittyviä levottomuuksia on nähty useissa Euroopan maissa pandemian aikana, mutta Supon mukaan Suomessa vastakkainasettelu ei ole toistaiseksi ollut yhtä jyrkkää ja rokotevastaisten joukko on verrattain pieni. ”Suomessa rokotemyönteisyys ja luotto terveysviranomaisiin on korkealla tasolla, mikä suojaaa suurinta osaa mahdolliselta väärän tiedon levittämiseltä. Suojelupoliisi seuraa kuitenkin ilmiötasolla, kehittykö koronatoimiin liittyvä liikehdintä kansallista turvallisuutta vaarantavaksi”, Lehtonen kertoo.”

¹²⁵ Ks. mm. TuVL 8/2021; VTV 20/2018 & 3/2018; Mörttinen (2021); Toivonen 3.12.2020; Sisäministeriö 34/2016.

valtioneuvoston julkaisemassa Ahvenanmaa–strategiassa kansallinen turvallisuus pilkahtaa, kun strategiassa kuvataan valtioneuvoston ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välistä vuorovaikutusta.

”Valtioneuvoston ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välillä on jatkuvaa virallista ja epävirallista yhteistyötä. Säädösvalmistelun lisäksi vuorovaikutusta on erilaisissa politiikka ja strategiahankkeissa sekä käytännön tasolla osana kansallisen turvallisuuden työtä, varautuminen mukaan lukien.” (Valtioneuvosto 2022:45.)

Tiedusteluun liittyvässä keskustelussa olemme huomanneet, että sen yhdistämät hybridiuhat ja valtiollisen- ja ei-valtiollisen toimijuuden tuottamat uhat ovat horisontaalisesti liikkuvia. Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus kuvasikin eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle seuraavasti:

”Tiedustelun peruseriaatteita tulisi HybridCoE:n mukaan tarkastella poikkihallinnollisten tarpeiden ja kasvaneen keskinäisriippuvuudennäkökulmasta pyrkien varmistamaan, että tieto tavoittaa oikea-aikaisesti kaikki kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen osallistuvat toimijat.” (TuVL 8/2021, 3.)

Näin ollen tiedustelutiedot koskettavat käytännössä siiloa kuin siiloa. Koska kansallisen turvallisuuden suojaaminen vaatii tietoa, tarvitaan tiedustelua, tiedustelu tarvitsee toimintaa ja toiminta toimivaltuuksia. Kansallisen turvallisuuden lävistäessä tiedon kautta laajasti yhteiskuntaa, koskettaa kansallisen turvallisuuden intressit näin ollen kaikkia eri yhteiskunnallisia toimijuuksia julkishallinnosta aina yksityisiin toimijoihin. Toisaalta on hyvä todeta, että samaisessa tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa Huoltovarmuuskeskus toteaa, että eri turvallisuuden ja varautumisen kokonaisuudet ovat keskenään epäselviä (TuVL 8/2021, 3). Viranomaistoiminnan kannalta on vielä siis paljon tehtävää.

”Huoltovarmuuskeskus nosti lausunnossaan esille myös tarpeen selkeyttää turvallisuuden ja varautumisen eri kokonaisuuksia ja näiden hierarkiasuhteita sekä julkisen hallinnon eri toimijoiden vastuuta. Esimerkkeinä näistä osin päällekkäisistä ja keskenään epäselvistä kokonaisuuksista Huoltovarmuuskeskus mainitsi kansallisen turvallisuuden, sisäisen turvallisuuden, kokonaisturvallisuuden, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen, siviilivalmiuden sekä huoltovarmuuden.” (TuVL 8/2021, 3.)

Tilannetietoisuus tässä ja nyt, mutta myös ennalta ehkäisevä ja ennustava ennakointikyky ovat tärkeitä. Nämä ulottuvuudet yhdistävät kansallisen turvallisuuden muiden turvallisuuskäsitysten kanssa, mutta myös eri toimijuuksien käytännön toiminnassa, koska kansallisen turvallisuuden varmistaminen ja suojaaminen ei ole mahdollista vain jonkin yksittäisen viranomaisen toimivaltuuksin; ei ainakaan nyt, koska Suomessa ei ole olemassa erillistä kansallisen turvallisuuden viranomaista.

Tutkimukseni havaintojen perusteella on tulkittavissa, että kansallinen turvallisuus vaikuttaisi olevan tiellä, jossa siitä voi kehittyä eräänlainen turvallisuuskäsitysten sateenvarjo Suomessa. Tätä näkökulmaa tukee valtioneuvoston tuoreen tulevaisuuskatsauksen näkymä, jossa todetaan, että eri hallinnonalojen tulisi arvioida sääntelyhankkeissa asian mahdolliset kytkökset kansalliseen turvallisuuteen.

”Yhteiskuntapolitikan ja lainsäädännön valmistelussa on arvioitava systemaattisesti, liittykö asiaan kansalliseen turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi eri hallinnonalojen toimet voivat vaikuttaa kokonaisuomaanpuolustuksen, sotilaallisen maanpuolustuksen tai kokonaisturvallisuuden toimintaedellytyksiin.” (Valtioneuvosto 2022:58, 99.)

Tutkimukseni havaintojen siivittämänä katson, että Suomi on selontekojen ja strategioiden mallimaa, mutta se mikä kansallisen turvallisuuden kokonaisuudesta näyttää uupuvan, on nimenomaisesti kansallisen turvallisuuden selonteko, strategia tai vastaava, jolla käsityksen yhteiskunnallinen merkitys ja vaikuttavuus validoitaisiin/legitimoidaisiin.¹²⁶ Yhtäältä on todettu, että Suomessa ei ole sellaista tahoja tai toimintoja, joka poikkihallinnollisesti johtaisi kansallisen turvallisuuden alassa viranomaisen toimintaa, joten kansallista turvallisuutta laaja-alaisesti ja poikkihallinnollisesti huolehtiva toiminto olisi varmaan myös paikallaan.¹²⁷

Tässä kokonaisuudessa pääministeri Petteri Orpon hallitus näyttää tarttuvan toimeen, kun tuoreen hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2023:58) kirjauksen mukaisesti ”kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyttä vahvistetaan” (mt. 177) muun muassa arvioimalla ”kansallisen turvallisuuden valtioneuvostotason johtamisen nykytilan ja tekee sen jälkeen tarvittavat muutokset rakenteisiin, hallintoon sekä poliittisen ohjauksen muotoihin” (mt. 177) sekä laatimalla ”kansallisen turvallisuuden strategian” ja kartoittamalla ”yhteiskunnan haavoittuvuudet vieraiden valtioiden laaja-alaiselle vaikuttamiselle ja korjataan puutteet” (mt. 177). Kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintymiseen liittyvänä huomiona on todettava, että Orpon hallitusohjelmassa kansallisen turvallisuuden niin lukumäärällistä kuin sisällöllistä esiintymistä pidän merkittävänä.

En maltakaan olla pohtimatta, onko kansallinen turvallisuus nousemassa Suomen turvallisuuden alassa yhä merkityksellisemmäksi turvallisuuskäsitykseksi, ellei jopa vaikutusvaltaisimmaksi turvallisuuskäsitykseksi tiedustelulakien jälkeisessä ajassa. Tätä näkökulmaa puoltaisi lainsäädännöllisenä näkökulmana se, kuinka kansallisen turvallisuuden soveltamisala ja suojaamisintressi ovat lisääntyneet sääntelyssä, mutta

¹²⁶ Ks. myös mm. Laitinen 15.9.2022; Aaltola 18.2.2023.

¹²⁷ Ks. mm. Valtioneuvosto 2022:58, 99.

ehkä vahvemmin se, että kansallisen turvallisuuden ”strategiointi” on todenteolla käynnissä.

On nähtävissä, että valtioiden kansalliset intressit ja tarpeet ovat muutoksessa. Vaikuttaakin myös siltä, että Suomessakin olemme heränneet eri tahoilla¹²⁸ ja voimme ääneen todeta, kuinka tärkeää kansallinen pääoma onkaan ja kuinka Suomessakin täytyy tehdä aktiivisempaa arviointia eri turvallisuusintressien välillä.

Kansallisen turvallisuuden alan laajuus on mielenkiintoinen kokonaisuus, josta voidaan ammentaa eri näkökulmin monia tutkimuksellisia intressejä. Onkin syytä korostaa, että tämän väitöskirjan tavoitteena ei ole ollut vastata yksiselitteisesti tämän alaluvun alussa mainittuihin kysymyksiin; mutta kuten todettu, väistämättä olen sivunnut tässä väitöskirjassa näkymiä siinä, miltä vastaukset toisaalta voisivat näyttää. Perimmäistä totuutta kansallisen turvallisuuden esiinnousuun en tässä tutkimuksessa esitä, koska ensinnäkin se ei ole ollut tämän tutkimuksen selvittämisen kohde ja toisaalta siksi, koska aineistoni ei ehkä siihen olisi ollut myöskään täysin riittävä. Tämä on ehdottomasti oiva aihe toiselle itsenäiselle tutkimukselle, koska julkisen aineiston takana on paljon puhetta, tekstejä ja muuta tietoa, jotka osaltaan luovat varmuudella erilaista näkökulmaa kansallisen turvallisuuden merkityksen nousussa.

Tutkimukseni luoman kokonaiskuvan välittämänä pidän kuitenkin selvänä, että suomalainen turvallisuuskäsitysten kenttä on saanut osakseen, ympärilleen ja sisälleen – käytännössä kaikkea lävistävästi ja ylhäältä kaikkea verhoavaksi kansallisen turvallisuuden ulottuvuuden.¹²⁹ Lopulta ajallisaikallisuus vaikuttaa tähänkin. Tulevaisuus tekee ja historia todentaa, kuinka kansallinen turvallisuus Suomen turvallisuuden osaksi lopulta juurtuikaan.

6.3 Tutkimuksen kontribuutio turvallisuuden alassa tapahtuvalle keskustelulle ja aihepiiriin jatkotutkimuksesta

Tutkimukseni sijoittuminen monialaisesti turvallisuuden, diskurssien kuin myös valtion tutkimuksen keskustelujen piiriin haastaa osaltaan työni tietelle osoitettavan antin kohdistamista. Tutkimukseni antia voitaneen pitää sirpaleisena, mutta moninäkökulmaisuudessaan kuitenkin arvokkaana. Tutkimukseni osoittaa, että Buzan ym. (1998) turvallistamisteorian viitekehys soveltuu oivallisesti osaksi diskurssien ja

¹²⁸ Ks. TEM 2023:9, 26.

¹²⁹ Mm. kokonaisturvallisuuteen liittyvässä huoltovarmuuskeskustelussa on nähty kansallisen turvallisuuden käsitteen lisääntynyt käyttö (ks. esim. Lonka 2.6.2021; Lonka & Laitinen & Jukka 2021; Laitinen 21.12.2021; Jalonen ym. 2021; Heino & Huotari & Laitinen (toim.) 2020; Riekkinen ym. 2022).

vallan tutkimusta. Toisaalta, kuten olen todennut, onhan turvallistaminen tai turvallistuminen jo itsessään eräänlaista vallankäyttöä, joka voi tapahtua niin fyysisin tekoaktein kuin myös puhekäytäntöjen ja diskurssien välittämänä.

Suoranaisesti kansallisen turvallisuuden tutkimisen alassa on keräämäni tiedon perusteella tehty vain vähän kotimaista tutkimusta. Tässä tutkimuksessani tekemät havainnot ja tulkinnat kansallisen turvallisuuden esiin tulosta todentavat aiemmin esimerkiksi Widlund & Paasonen (2021) ja Widlund (2020) tekemiä käsitteellisiä havaintoja kansallisesta turvallisuudesta.

Koska kansallisen turvallisuuden käsityksen esiintuloa ei ole aiemmin lähestytty tieteen keinoin on tutkimuksellani tässä suhteessa tärkeä kontribuutio turvallisuuden tutkimuksen kentälle. Tutkimukseni antina on erityisesti se, kuinka työni todentaa 2000-luvun ajallisessa jatkumossa kansallisen turvallisuuden liittymisen/osaksi tulon Suomessa käytössä olevien turvallisuuskäsitysten kenttää/perhettä.

Tutkimukseni tuloksista voidaan löytää myös käytännöllisiä hyötyjä. Ensinnäkin tutkimukseni luoman ajallisen ulottuvuuden välittämänä ja avulla kansallisen turvallisuuden alassa tehtävää tutkimusta voidaan lähestyä avoimemmin, kun aihepiiristä on saatu luotua edes jonkinlainen tieteellinen näkymä. Toiseksi tutkimukseni kokonaisuus hyödyntää niin valtiollisten kuin poliittisten toimijoiden käsitystä kansallisen turvallisuuden alan moninaisuudesta ja eritoten siitä, kuinka lopulta se on Suomessa verrattain uusi tapa tai näkymä tarkastella turvallisuutta.

Tämän tutkimuksen tekemisen aikana olen havainnut monenlaisia ja -tasoisia jatkotutkimusajatuksia. Esitän seuraavassa muutamia esimerkkejä jatkotutkimuksen mahdollisuuksista, jotka ovat tämän tutkimuksen aikana tutkijan mielikuvituksessa/ajatushautomossa/tutkimusgeneraattorina toimivassa luovassa ajattelussani kehittyneet. Seuraavat jatkotutkimusesitykset ovat sellaisia, joita tämän tutkimuksen aikana en ole pystynyt huomioimaan. Samalla olen kuitenkin tunnistanut niiden tiedollisen potentiaalin ja annin turvallisuuden tutkimukselle.

Lonka ym. (2020) toteavat kansallisen turvallisuuden vaikutusten arvioinnin raportissaan, että tiedustelulakien lainsäädäntötyön yhteydessä tunnistettiin eduskunnan pysyvien valiokuntien vaikutuksen lopullisen hallituksen esityksen muotoiluissa olleen ”harmillisen vähäistä”¹³⁰ (mt. 33). Lonkan ym. (2020) tekemä havainto nimenomaan tiedustelulainsäädäntöön liittyen on mielenkiintoinen tutkimukseni näkökulmasta, koska se osoittaa, että lainsäädäntötyön interdiskursiivisuus ja -tekstuaalisuus eivät ole niin itsestään selviä kuin voisi olettaa olevan. Tarkoitan tällä, että eri

¹³⁰ Lonka ym. (2020, 33) selvityksessä haastateltu valiokuntaneuvos kuvasi asiaa seuraavasti: ”On käsitteellisesti, että eduskunnassa valmistellut mietinnöt voivat jäädä vaille noteerausta ministeriöiden virkamiesvalmistelussa.”

toimijoiden puhekäytännöillä on lainsäädäntöprosessin aikana eritasoisia vaikutuksia ja hallinnallisia mahdollisuuksia (ks. myös Lonka & Laitinen 2023). Toisaalta huomio herättää myös kysymyksiä siitä, että kenen tai keiden esittämät tiedot ja seikat ovat olleet vaikutusvaltaisimpia prosessissa – kuka on käyttänyt lopullista valtaa ja hallintaa säätämisprosessissa suhteessa lopulliseen lain muotoon. Näitä näkökulmia en ole tutkimuksessani likemmin tarkastellut työni makrotason painopisteen vuoksi. Tutkimusaineistoni kokonaiskuvassa tunnistan, että olisi tutkimuksellisesti erittäin mielenkiintoista seurata lähemmin kenen tai keiden ”sanan valta”, saati käytännön ”kabinetivalta” on ollut lopulta se merkityksellisin tässä kokonaisuudessa. Tutkimuksellista mielenkiintoa voisikin suunnata täten myös tiedon laatijan itsensä ja tämän esittämän tiedon luotettavuuden ja rakentumisen tarkasteluun. Toisin sanoen, miten ja millä ehdoin esitettyä tietoa perustellaan ja vakuutetaan totuudeksi laajemmassa yhteiskunnallisessa katsonnassa.

Vallan monet kasvot, vallan moninainen kyky ilmentyä käytännössä ja erilaiset teoreettiset tulkinnat mahdollistavat monien tutkimusasetelmien käytön vallan tutkimuksessa. Vallankäytön piirissä eräs kiinnostava tutkimusnäkökulma olisi tutkia yksittäisten puhujien puhekäytäntöjä tarkemmin jossain valitussa aineistossa, sekä tarkastella, miten puhekäytäntöjen intertekstuaaliset ja -diskursiiviset jatkumot rakentuvat. Tällainen puheen jäljittäminen voisi paljastaa kiinnostavalla tavalla vaikuttamisvallan tapahtumista eri puhetapojen kautta jossain rajatussa kontekstissa, kuten poliitikkan tekemisessä, lainsäädäntöprosessissa tai miksei siellä ”kabineteissa”.

Tutkimuksessa sivutut Suomen turvallisuutta käsittelevät asiakirjat, selonteot ja strategiat ovat osin tylsiä ja suppeita niin määrällisesti kuin sisällöllisesti. Tästä huolimatta katson, että niissä on valtavasti tutkimuspotentiaalia ja ammennettavaa, mikäli esimerkiksi selontekoihin tai strategioihin kohdistuva tutkimus (ks. esim. Limnell 2009) ottaa rajauksissa huomioon pitkän aikavälin aineistollisen tarkastelun. Esimerkiksi Suomen turvallisuusselontekojen kehityskulkua olisi mielenkiintoista tutkia lähemmin erityisesti Nato-jäsenyyden tultua mukaan Suomen turvallisuuden käytäntöihin ja turvallisuuspolitiikkaan. Nato-aihepiirissä olisikin mielenkiintoista nähdä erilaisten puhekäytäntöjen yhteyden vastaavuuksia kyseessä olevan ajankohdan turvallisuuden tilanteisiin. Tässä asetelmassa diskurssin- ja turvallisuudentutkimuksen yhdistelmä olisi mitä omimmillaan, kun tutkimusasetelman mielenkiintoa suunnattaisiin myös puhekäytäntöjen rekontekstualisoitumiseen.

Kansallisen turvallisuuden abstraktius suorastaan vaatii, että siihen kohdistuvaa tutkimusta tehdään lisää. Erityisesti Suomen kansallisen turvallisuuden suhdetta muihin laajemmin käytössä oleviin turvallisuuskäsityksiin tulisi tutkia lähemmin. Yhtäältä kansallisen turvallisuuden käytännöllisten puolien tutkimusta tarvitaan – miten se

tapahtuu, ilmenee ja vaikuttaa käytännössä yhteiskuntaan ja sen toimintoihin. Kysymyksiksi aseteltuna aihetta voisi tutkia esimerkiksi seuraavin kysymyksin; Miten kansallinen turvallisuus kuuluu viranomaissiilojen sijaan kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden vastuulle riippumatta heidän virka-alansa laadusta ja laissa säädetyistä tehtävistä? Miten kansallinen turvallisuus kurottaa abstraktiudestaan huolimatta sisäisen turvallisuuden alassa toimivien viranomaisten toimintaan? Miten eri viranomaiset reaalielämässä ymmärtävät ja kokevat osansa kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin toimijoina ja miten kansallisen turvallisuuden konteksti tässä kokonaisuudessa ymmärretään eri viranomaisten toimesta?

6.4 Tutkimuksen eettisyyden arviointia

Laadulliselle tutkimukselle on hyvin tyypillistä, että se tuottaa verrattain strukturoimatonta dataa, joka on hankittu havainnoimalla, haastattelemalla ja/tai dokumenttien analyysillä. Laadulliselle tutkimukselle onkin tyypillistä, että se on menetelmällisesti eklektistä eli valikoivaa (Hammersley & Traianou 2012, 37–38.) On hyvä ymmärtää, että laadullisen tutkimuksen alueella tutkimusta ei voida kategorisesti suunnitella rakenteellisesti täysin eheästi siten, että mitattavat tulokset olisivat ennalta ennustettavia (mm. Carpenter 2018). Hermeneuttiseen ymmärrykseen liittyen on erityisen tärkeää, että tutkija ymmärtää, osaa kuvata ja paljastaa oman esiyymmärryksensä tutkittavasta ilmiöstä. Tärkeää on myös se, kuinka esiyymmärrys objektien ulottuvuudessa muokkaa ja vaikuttaa perimmäiseen ymmärrykseen ja kykyyn selittää tutkittavaa asiaa ja sen ydintä. (mm. Kögler 2011, 447.)

Tutkija omaa aina lopullisen vastuun tutkimuksensa eettisyydestä. Tieteen tekemisen korkeaa eettisyyttä ja luotettavuutta tavoitellessani olen pyrkinyt luomaan tutkimukselleni mahdollisimman eheän ja strukturoidun muodon. Tämän avulla tavoitteenani on ollut mahdollistaa avoin julkinen ja ulkopuolinen arviointi tekemieni valintojen osalta. Luotettavuuden arvioinnin osalta tunnistan, että tutkimukseni vahvuus, mutta samanaikaisesti heikkous on sen moninapaisuus – eli miten se koskettaa useaa eri tutkimuskeskustelua. Moninapaisuus on tutkijalle haasteellinen yhtälö, koska se velvoittaa tutkijaa huomioimaan näiden eri keskustelujen tapoja, toiveita ja vaatimuksia, miten esimerkiksi tutkimustuloksia esitetään tai keskustelutetaan suhteessa aiempaan tutkimukseen.

Diskurssitutkimuksen yleispiirteenä pidettävä monimenetelmällinen luonne ja tutkijan havaintoihin perustuva analyysitapa muodostavat kullekin tutkimukselle itsenäisesti tarkasteltavat vaatimukset työn eettisille tarkasteluille. Tutkimuseettisesti

tämä monimenetelmällisyys muodostaa tutkijalle korostuneen vaatimuksen tehdä näkyväksi oman osuutensa tutkimusprosessin eri vaiheissa. (ks. esim. Juhila 2016, 411). Diskurssitutkimusta soveltavan ja suorittavan tutkijan tulee paikantaa ja kuvata oma positionsa analyysissa. Tapa tai rooli, jolla tutkija käsittelee ja tulkitsee aineistoa, on perustavanlaatuisen osa tutkijaposition paljastamisessa. Kriittinen lähestymistapa tuo tutkijaa lähemmäs reflektointia ajattelua (sis. tulkinnan halun), jolloin tutkijan keskeisenä tehtävänä on tarkastella kriittisesti itsestään selvinä pidettäviä asioita, normeja ja käsitteitä. (Juhila 1999, 202–213; Pietikäinen 2000, 203; Pynnönen 2013, 28–30; Siltaoja & Vehkaperä 2011, 213–219; Wodak & Meyer 2009, 3.)

Yhteiskuntatieteiden alalla tulee huomioida ihmistieteihin liittyvät eettiset periaatteet, joita tulee tarkastella osana tutkimusta ja kuvata miten tutkimuksessa on huomioitu muun muassa eettinen ennakoarviointi. Tutkimuksessani olen kuvannut tutkimusasetelman ja käytettävän tutkimusaineiston mahdollisimman avoimella ja ymmärrettävällä tavalla. Käyttämäni päätutkimusmenetelmä kriittinen diskurssianalyysi ei itsessään tutki ihmistä tai organisaatioita, mutta tutkimusnäkökulman ollessa ihmisen tuottamat esitykset¹³¹ (tekstit), olen noudattanut tutkimuksen teossa yleisiä eettisiä periaatteita (TENK 2019) ja hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2023; TENK 2012), jotka olen huomionnut parhaani kykyäni mukaan (ks. myös mm. Hammersley & Traianou 2012).

Tutkimuksessa on tärkeää, että tutkija ei voi vaikuttaa aineiston sisältöön aineiston valintavaiheessa. Tutkimuksessa olen kuvannut aineiston keruutavan, sisällöt ja rakenteen selkokielisesti. Tavalla, jolla olen jaotellut aineistoni, olen noudattanut niin sanotun *fair data* -jaottelun periaatteita. Käyttämäni tutkimusaineisto on löydettävissä ja saavutettavissa yhteismitallisesti, aineiston muoto on pysyvää ja jatkokäytettävää – toisin sanoen tutkimusaineisto on kaikin puolin muuttumatonta, jonka kuka tahansa muu aihepiiristä kiinnostunut taho voi myös hankkia. Tämän avulla olen pyrkinyt mahdollistamaan laajan avoimuuden erityisesti esittämiäni tulkintojen perimmäisissä lähtökohdissa, eli siinä, mistä alkulähteestä olen tulkintani menetelmän avulla muodostanut. Katson tämän toistettavuuden mahdollisuuden olevan työni vahvuus, koska vaalimani avoimuuden kautta kuka tahansa voi tarkastaa tekemiäni tulkintoja ja verrata niitä esittämiäni havaintoihin ja argumentteihin. Olen pyrkinytkin huolehtimaan aineiston edustavuudesta hyödyntämällä useista eri aineistokokonaisuuksista muodostuvaa kokonaisaineistoa. Tämä aineistotriangulaationa pidettävä ulottuvuus lisää tutkimukseni tulkintojen kokonaisluotettavuutta (Denzin 2012; Lukkarinen 2015), koska tutkimusasetelmaani ei ole aiemmin ”koeteltu”.

¹³¹ Tässä yhteydessä on syytä huomioida kriittisen tutkimuksen perinne, jossa tutkimuksen tavoitteena on haastaa ja kyseenalaistaa tieteen keinoin vallitsevaa esitettyä totuutta ja sen ilmentymiä.

Tutkimuksen näkökulmasta työn tekemistä on jouhevoittanut se, että vapaasti saatavilla oleva aineisto mahdollistaa nykyisin korostuneiden tietoturva- ja tietosuojasääntelyyn liittyvien seikkojen huomioon otamisen jo aineiston keräämisen yhteydessä. Näin ollen myöskään aineiston säilyttämisen osalta ei ole ollut tarve tehdä erityisiä järjestelyitä, koska tutkimusaineisto on kokonaisuudessaan digitaalisesti ja julkisesti saatavilla ja tarkasteltavissa samoin lähtökohdin kuin omaan tutkimukseeni niitä olen hankkinut ja käsitellyt. (ks. TENK 2019, 13.) Tutkimuksessani olen huomionnut tieteellisen ennakoarvioinnin tarpeen jo tutkimussuunnitelmaa ja -asetelmaa laadittaessa. Koska tutkimukseni perustuu sellaiseen julkiseen aineistoon, joka on julkisesti pysyvästi saatavilla, eikä tutkimuksen asetelmaan kuulu sellaisia seikkoja¹³², joiden merkitystä tutkimuksessa tulisi arvioida ulkopuolisen tekemän eettisen arvioinnin avulla, olen tehnyt tutkimuksessa tutkijalähtöisen ratkaisun, jonka perusteella erilliselle ennakoarvioinnille ei ole ollut tarvetta aineiston hankinnan ja käsittelyn näkökulmasta.

Tutkimuksessani positioin itseni niin sanotusti *keskustelevaksi asianajajaksi* (ks. alaluku 4.3), jonka tavoitteena oli ikään kuin toimia ”tiedon paljastajana”, eli paljastaa kansallisen turvallisuuden turvallistumisen tekijöitä, diskursiivisia rakenteita ja vallan ilmentymistä kansallisen turvallisuuden turvallistamisen puhekäytännöissä sekä saattaa nämä tutkimukseni avulla osaksi julkista keskustelua. Tutkijaposition läpinäkyvyyden kannalta aineistohallinnan merkitys korostuu tutkimuksessa. Aineiston sisällön, laadun (mm. kuka puhuu) ja saatavuuden kuvailu ja järjestäminen tutkimusasetelmassani ovat tärkeitä huomioita. Jotta olen välttänyt mahdollisimman hyvin diskurssitutkimuksen tutkijaposition suden kuoppaana pidettävän tutkijan oman vaikuttamisen aineistoon ja tutkimustuloksiin, olen tuonut analyysiprosessin aikana lukuisten sitaattien avulla näkyväksi aineistossa esiintyneen alkuperäisen esitystavan ja tekemäni tulkinnan kyseessä olevasta asiasta.

Kuten todettua, tutkimukseni rikkautena, mutta samanaikaisesti haasteena on pidettävä työni positioitumista eri tutkimuskeskustelujen kolminapaisessa kentässä. Koen, että tutkimukseni anti tieteelliselle keskustelulle väitöskirjatutkijan näkökulmasta käsin on ollut erityisesti se, että tutkimuksessani olen ennakkoluulottomasti soveltanut eri tutkimusperinteiden tutkimusmenetelmiä ja näkökulmia lähestyä tutkittavia ilmiöitä. Kuinka validina näkökulmaani voidaan pitää, on varmasti vähintään kahteen suuntaan arvioitavissa – puolesta ja vastaan. Yhtä kaikki, katson että

¹³² TENK:n mukaan Ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta tulee pyytää eettinen arviointi, mikäli tutkimusasetelmassa esimerkiksi tutkimuksessa puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen tai tutkimuksen toteuttaminen voi merkitä turvallisuusuhkaa tutkittaville tai tutkijalle tai heidän läheisilleen (TENK 2019, 16).

tutkimusasetelmani kokonaisuus on kestävästi muodostettu ja argumentoitu. Avoin analyysi- ja johtopäätösprosessin kuvauksen avulla olen pyrkinyt varmistamaan tutkimuksessani, että tutkimukseni toistettavuus ja todennettavuus olisivat korkeat. Aineiston käsittelyn kuvauksen ja tulkinnan esittäminen osana analyysiprosessia ja koko tutkimuksen tekemisen jännettä osoittavat ymmärrykseni tutkimusaineiston arvosta ja tutkijantaidoistani. Se kuinka yleistettävänä (ks. mm. Alasuutari 2011, 231–250) tutkimuksessani esittämiä havaintoja voidaan lopulta pitää, jää lukijan arvion alaiseksi.

6.5 Lopuksi – Tutkijan yhteiskunnallisia huomioita

Tätä tutkimusta tehdessä olen päässyt uppoutumaan laajasti eri turvallisuuskäsitysten luonteisiin ja määrittelyihin. Olen havainnut, että turvallisuutta halutaan omistaa ja lokeroida itselle tai jollekin asialle edullisella tavalla. Tämä havainto ei ole sinällään ainutlaatuinen, koska laajenevan turvallisuuden teoretisointi on sen jo osaltaan paljastanut aikapäiviä sitten. Tästä huolimatta pidän havaintoani mainitsemisen arvoisena, koska niin turvallisuus kuin elämä muutoinkin on ajallispaiikallista. Turvallisuus omaa aina erilaisia sävyjä, jotka elävät ja muuttuvat ajassa. Sukupolvet törmäävät turvallisuuteen yhä uudelleen ja uudelleen, katsoen ja kokien sitä aina omassa hetkessään, olipa kyseessä lopulta kansalliseen, terveyteen tai ilmastoon liittyvästä turvallisuudesta tai jostain tyystin muusta.

Pidän selvänä, että toistaiseksi Suomessa kansallinen turvallisuus on kuulunut teellisen keskustelun ja viranomaisten puhekäytännön osalta erityisesti suojelupoliisin ”omistuspiireihin”. Tiedustelulakien synnyttämän murroskohdan jälkeisessä ajassa voidaan havaita, että kansallisen turvallisuuden käsitys on kiinnittynyt yhä useamman puhujan omistukseen. Vaikuttaa siltä, kuin siitä olisi nyt lupa puhua, kun aiemmin turvallisuuden retoriikkaa kiinnitettiin muihin turvallisuuskäsityksiin ja oikeutustarkoituksiin. Kansallisen turvallisuuden omistuspiirin kasvu näyttää vääjäämättömältä. Tämä konkretisoituu kansallisen turvallisuuden lainsäädännössä esiintyvän soveltamisalan laajenemisen välityksellä, mutta yhtäältä eri virallisjulkaisuissa, kuten selonteoissa tai mediassa poliitikkojen puhekäytännöissä lisääntyneenä käsityksen käyttönä. Kansallisen turvallisuuden käsitys omaa selvää laajenemishalua. Tämä halu näyttää ilmenevän niin fyysisten käytäntöjen kuin puhekäytäntöjen ja diskurssien kantaman vallan avulla.

Tutkimusaineistoni kokonaisuudessa kansallinen turvallisuus kytkee yhteen yhteiskunnallisen kokonaisuuteen kytkeytyvät puhuvat. Voidaan nähdä, että

yhteiskunnallisen kokonaisedun merkitystä on käytetty vahvana vakuuttamisen välineenä, jolla ikään kuin suljettiin kansallisen turvallisuuden turvallisuusvaikutusten perustelun tarpeita. Vakuuttamisen välineenä yhteiskunnallinen kokonaisuus onkin vaikeasti kiistettävä argumentti, koska kokonaisedun suojaamisen piirin alaan mahtuu hyvin monenlaisia ja -tasoisia etuja, jotka ovat avoimesti hankalasti kuvattavia. Tavallaan kansalliseen kokonaisuuteen kohdistuva puhe peittää alleen kaikki turvallistamista ilmentävät esitykset ja tarpeet. Tämä tekee kansallisesta kokonaisedusta yhä tärkeämmän ylätematiikan, jonka varjon alle muodostuvat muut turvallisuusintressit ja niissä lähemmin kuvattavat turvallisuustekijät.

Tämän tutkimuksen muodostaman kokonaiskuvan virittämänä katson, että kansallinen turvallisuus on valtion itsensä hallinnassa olevan turvallisuuden merkittävin laajuus, joka tulee nousemaan Suomessa yhä merkittävämmäksi keskustelun aiheeksi tulevaisuudessa. Esimerkkinä tästä toimii, kuinka kansallista turvallisuutta rakennetaan nykyhetkessä niin diskursiivisesti eri puhekäytäntöjen välittämänä, kuin myös faktuaalisesti uusia keinoja kurottaen, josta merkittävänä ilmentymänä voidaan pitää esimerkiksi Nato-jäsenyyttä.

Näyttää siltä, että perinteiset ja ”vanhat” turvallisuuskäsitykset eivät täytä kaikkia niitä vaateita, joita turvallisuuden kuvauksilla eri tahot pyrkivät täyttämään. Uskon, että tulemme näkemään yhä enemmän kansalliseen turvallisuuteen vetoavia tarpeita, toiveita ja vaatimuksia sekä kansallisen turvallisuuden käsitystä hyödyntäviä puhekäytäntöjä. Nämä kaikki kurottanevat mitä moninaisimpiin vaikutustavoitteisiin ja turvallisuuden intresseillä tapahtuvan vallan käyttämisen avulla yhteiskunnallisiin asioihin ja ilmiöihin.

Esitänkin ennustuksen tulevaisuuden kehityksestä ja väitän, että erityisesti Suomen turvallisuuden alassa kansallinen turvallisuus tulee toimimaan yhä useammissa hetkissä ei vain asioiden turvallistamisen, vaan myös muun legitimoinnin tarpeen piirissä *vallankäytön voimakeinona*, jonka avulla valtio ja yhteiskunta tulee varmistamaan itsemääräämisoikeuttaan ja kollektiivista elinvoimaisuuttaan. Tämä tulee tapahtumaan ennen kaikkea lainsäädännön kautta, mutta myös julkista valtaa käyttävien (viranomaiset ja organisaatiot ym.) toimijoiden puhekäytäntöjen kautta, kun ne argumentoivat asioiden merkityksiä kansalliseen turvallisuuteen vetoamalla. Kansallisen edun ajamisen näkökulman lisäksi kansallisen turvallisuuden alaa tultaneen käyttämään myös yksittäisten toimijoiden aseena, eli *vallan välineenä – voimakeinona* – jonka avulla voidaan tavoitella omia tai jonkin kollektiivin etuja esimerkiksi politiikan kentässä.

LÄHDELUETTELO

Primäärilähteet

Lainsäädäntö

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa 21.8.2020/615.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 10.5.2019/616.

Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa 10.5.2019/639.

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä 5.12.2018/1054.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi 29.3.2019/468.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445.

Laki sotilastiedustelusta 26.4.2019/590.

Laki sähköisen viestinnän palveluista 7.11.2014/917.

Laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelusta 26.4.2019/582.

Laki ulkomaalaisten yritystojen seurannasta 13.4.2012/172.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Poliisilaki 22.7.2011/872.

Rajavartiolaki 15.7.2005/578.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Turvallisuusselvityslaki 19.9.2014/726.

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301.

Virallisjulkaisut

HaVM 30/2018. Valiokunnan mietintö HaVM 30/2018 vp — HE 202/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 203/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 203/2017 vp LiV 20.02.2018 Meriniemi. Asiantuntijalausunto eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

HE 203/2017 vp LaV 22.02.2018 Kolstela. Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle.

HE 203/2017 vp PuV 14.02.2018 Nordström. Asiantuntijalausunto eduskunnan puolustusvaliokunnalle.

HE 203/2017 vp HaV 06.03.2018 Fjäder. Asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle.

HE 202/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 198/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta.

HE 54/1994 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle poliisilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Puolustusministeriö (19.4.2017). *Ehdotus sotilaistiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö*. Puolustusministeriö.

Puolustusministeriö (14.1.2015). *Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja. Tiedonhankintalakityöryhmän mietintö*. Puolustusministeriö.

Sisäministeriö 2023:4. *Kansallinen riskiarvio 2023*. Sisäministeriön julkaisuja 2023:4. Helsinki.

Sisäministeriö 2019:5. *Kansallinen riskiarvio*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Helsinki.

Sisäministeriö 23/2018. *Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2018–2021*. Sisäministeriön julkaisu 23/2018. Helsinki.

Sisäministeriö 21/2017. *Siviilitiedustelulainsäädäntö. Lausuntotivistelmä*. Sisäministeriön julkaisu 21/2017. Helsinki.

Sisäministeriö 16/2017. *Siviilitiedustelun ja suojelupoliisin objauksen kehittämisen sisäministeriön hallinnonalalla – työryhmän raportti*. Sisäministeriön julkaisu 16/2017. Helsinki.

Sisäministeriö 15/2017. *Hyvä elämä – Turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017*. Sisäministeriön julkaisu 15/2017. Helsinki.

Sisäministeriö 8/2017. *Siviilitiedustelulainsäädäntö. Siviilitiedustelulakityöryhmän mietintö*. Sisäministeriön julkaisu 8/2017. Helsinki.

Sisäministeriö 34/2016. *Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden keskinäisriippuvuus. Muuttuuko toimintakulttuuri toimintaympäristön mukana?* Sisäministeriön julkaisuja 34/2016. Helsinki.

Suojelupoliisi (2021b). *Kansallisen turvallisuuden katsaus 2021*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2020b). *Kansallisen turvallisuuden katsaus 2020*. Suojelupoliisi.

Turvallisuuskomitea (2019). *Suomen kyberturvallisuusstrategia 2019*. Valtioneuvoston periaatepäätös 3.10.2019. Helsinki.

Turvallisuuskomitea (2017). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Valtioneuvoston periaatepäätös 2.1.2017. Helsinki. Lönnberg Print.

Valtioneuvosto 2022:18. *Ajankohitaisseleonteke turvallisuusympäristön muutoksesta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18. Helsinki.

Valtioneuvosto 2021:78. *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Helsinki. PunaMusta Oy.

Valtioneuvosto 2021:48. *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Helsinki.

Valtioneuvosto 2020:30. *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30. Helsinki. PunaMusta Oy.

Valtioneuvosto 19/2018. *Turvallisuus ja puolustus – suomalaisen yhteiskunnan kivijalka*. Puolustusministeriön tulevaisuuskaatsaus. Helsinki.

Valtioneuvosto 5/2017. *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Lönnberg Print & Promo.

Valtioneuvosto 5.12.2012. *Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta*. Helsinki.

Valtioneuvosto 16.12.2010. *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. Helsinki. Vammalan kirjapaino.

Suojelupoliisin vuosikertomukset ja -kirjat

Suojelupoliisi (2022). *Vuosikirja 2022*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2021a). *Vuosikirja 2021*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2020a). *SUPO 2020 vuosikirja*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2019). *SUPO 2019 vuosikirja*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2018). *SUPO 2018 vuosikirja*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2017). *SUPO 2017 vuosikirja*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2016). *SUPO 2016 vuosikirja*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2015). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2015*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2014). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2014*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2013). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2013*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2012). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2012*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2011). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2011*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2010). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2010*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2008–2010). *Suojelupoliisi 2008–2010*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2007). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2007*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2006). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2006*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2005). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2005*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2004). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2004*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2003). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2003*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2002). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2002*. Suojelupoliisi.

Suojelupoliisi (2001). *Suojelupoliisin vuosikertomus 2001*. Suojelupoliisi.

Uutis- ja medialähteet

Ilta-Sanomat 20.12.2022. *Poikkeuksellinen yhteislänsunto: Kokoomuksen ja Sdp:n nuoret haluavat kieltää suosittu venäläispalvelun*. Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/tietoturva/art-2000009279349.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 5.12.2022. *Pauli Aalto-Setälä pyrkii eduskuntaan*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009245665.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 8.11.2022a. *Puolustusministeriö sai venäläisten ostaman Kankaanpään entisen vanhainkodin lupahakemuksen*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009186541.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 8.11.2022b. *Antti Häkkinen vaatii selkeitä linjauksia kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi: "Ei voi olla niin, että ministerit vain ihmettelevät asiaa"*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009188336.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 7.11.2022. *Turvallisuuslähde: Sabotaasi energialaitoksiin mahdollinen – venäläisomisteiset kiinteistöt huolettavat*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009170452.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 2.11.2022. *Kommentti: Putinia tukevat venäläiset ovat kiinteistö- ja asuntokaupoissa nisakan päällä Suomessa – tässä viisi jätävää syytä*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009168604.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 24.10.2022a. *Onko itärajan aidassa järkeä: vai ei? Mats Uotila aloittaisi rakentamisen heti, Lauri Lindén empii*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009156095.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 24.10.2022b. *Sanna Marin KS:lle: Puolustusministeriön virkamiehiä Kankaanpään selvittämään kiinteistökauppaa*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009155972.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 23.10.2022. *Sanna Marin on valmis barkitsemaan venäläisten kiinteistökauppojen täyskieltoa*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009153289.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 20.10.2022a. *Kansanedustajilta kovaa kritiikkiä vanhainkodin venäläiskaupoista: "Sannattomaksi vetää"*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009147791.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 20.10.2022b. *Puolustusministeri Kaikekonen kiinteistökauppojen syynin tiukentamisesta: "Merkittävä parannus"*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009148145.html>. Luettu 6.1.2023.

Ilta-Sanomat 20.10.2022c. *Hallitus esittää: Ulkomaalaisten kiinteistökauppojen valvontaan kiristykä*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009147722.html>. Luettu 6.1.2023.

- Ilta-Sanomat 19.10.2022. *IS:n tiedot: Näin hallitus on kiristämässä ulkomaisten kiinteistökauppojen valvontaa.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009145966.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 15.10.2022. *Mika Aaltolan kolumni: Suuri murros subteessa Venäjään.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009134795.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 14.10.2022. *Kiinteistökaupoista lakiesitys viime metreillä eduskuntaan – Häkeänen barkeitsisi venäläisten omistusten rajoittamista kokonaan.* Haettu: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000009129119.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 7.10.2022. *Kommentti: Väietyt raportit paljastaa hyytävän uhkakuvan – Putinin diktaatturin ajautuminen kaaokseen voi tarkoittaa suomalaisille ikäviä asioita.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009115925.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 30.9.2022. *Venäläisten turvapaikanbaku voi lisääntyä, mutta yksi työkalu ei ole käytössä – ”Miksi se tuodaan eduskuntaan vasta silloin, kun tilanne on päällä?”.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009105059.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 29.9.2022a. *Kommentti: Sata-prosenttisen turvallista yhteiskuntaa ei voi rakentaa – mutta elämä jatkuu siitä huolimatta.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009102098.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 29.9.2022b. *Supon Antti Peltari: Turistiviisumien lakkauttaminen ei täysin estä Venäjän ei-toivottua toimintaa EU-maissa.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009101772.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 29.9.2022c. *Supo: Venäjän tiedustelun toimintatapa muuttuu – Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistunut uhka kohonnut.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009101109.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 23.9.2022a. *Suomi aikoo rajoittaa venäläisten maahantuloa.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009091205.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 23.9.2022b. *Halla-aho ja Purra linjaavat: Armeijakomennusta pakoileville venäläisille ei tule myöntää turvapaikkaa.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009090751.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 12.9.2022. *Supon päällikkö: Venäjän toiminta aiheutti Suomen kyber-ympäristössä muutoksen – tämä seikka voi vaarantaa vakavasti kansallisen turvallisuuden.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000009064375.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 18.4.2022. *Kansanedustaja Sinube Wallinbeimo huolissaan venäläisten omistuksista – ”Helsinkiin muodostumassa jätynyt konflikti”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008756271.html>. Luettu 8.1.2023.
- Ilta-Sanomat 13.4.2022. *Tässä on odotettu selonteke Suomen turvallisuuspolitiikasta – lue sanasta saanaan.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008749994.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanomat 6.4.2022. *Suomi valmistelee päätöstä venäläisdiplomaattien karkotuksesta – karkotettavan valitsee lähes aina Suojelupoliisi.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008732692.html>. Luettu 11.1.2022.

- Ilta-Sanommat 30.3.2022. *Supon tekemien turvallisuus-selvitysten määrä kasvoi selvästi – näihin tehtäviin palkkattavista selvityksiä tehdään.* Haettu: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000008711508.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 29.3.2022a. *Supo: Venäjä voi kohdistaa kyberiskuja Suomeen – myös Nato-keskustelu mahdollinen operaatioiden kohde.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008713937.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 29.3.2022b. *Suojelupoliisi varoittaa Venäjän yrittävän vaikuttaa Nato-keskusteluun: ”Todennäköistä, että operaatiot Suomea vastaan lisääntyvät”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008713996.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 29.3.2022c. *Kaikkonen vastasi kansanedustajien kysymyksen venäläisten kiinteistö-kaupoista: ”On tärkeää luottaa viranomaisen arviointikykyyn”.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008714960.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 17.3.2022. *Hallitukselle satoi kysymyksiä turvallisuudesta – varmuusvarastoja avataan, venäläisten maakauppoja koskevaa lakia parannetaan.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008689580.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 1.3.2022. *Mika Aaltola arvioi Nato-kysymystä Twitterissä: ”Puuttuu yleisesti ymmärretävät perustelut”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008652453.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 3.2.2022. *Presidentti Niinistö berätteli hallitusta uusien uhkoihin – asian-tuntija varoittaa: ”Suomen tärkein työkalu on puutteellinen”.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008587498.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 1.1.2022a. *Lue presidentti Niinistön uuden vuodenpuhe sanasta sanaan.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008512533.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 1.1.2022b. *Presidentti Sauli Niinistö: Suomen suvereniteettia on kyseenalaistettu unionin ulkopuolelta.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008511913.html>. Luettu 11.1.2022.
- Ilta-Sanommat 8.12.2021. *HS: Viranomaisselvityksen mukaan Suomen valmiuslaki ei ole riittävä laajamittaista maahantuloa vastaan.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008458907.html>. Luettu 11.9.2022.
- Ilta-Sanommat 24.11.2021a. *Keskustan Honkonen sydämisti perus-suomalaisille: ”Vaarallista uhkapeleä”.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008429604.html>. Luettu 11.9.2022.
- Ilta-Sanommat 24.11.2021b. *Kommentti: Suomi varautui jopa miljoonaan itärajan ylittäjään – salainen selvitys haudattiin ”kassakaappiin” vuosiksi.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008426483.html>. Luettu 11.9.2022.
- Ilta-Sanommat 20.11.2021. *31 jäsenmaan hybridi-keskus Helsingissä tarttuu Valko-Venäjän siirtolais-kikkailuun: ”Kaikki sopimukset ja lait selvitetään nyt”.* Haettu: <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008415237.html>. Luettu 11.9.2022.
- Ilta-Sanommat 16.11.2021. *Oppositio vaatii hätätila-pykälää eduskuntaan: ”Hallituksen berättävä ulkorajojen koskevaan uhkaan”.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008408108.html>. Luettu 11.9.2022.

- Ilta-Sanomat 13.11.2021. *Entinen huippuvirkamies esittelee keinot katastrofin varalta: Tärkeintä on pysäyttää turvapaikka-hakemusten virta ja laittaa rajat kiinni*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008401646.html>. Luettu 11.10.2022.
- Ilta-Sanomat 12.11.2021. *Onko pattitilanne Puolan rajalla uhka Suomelle? Näin asiantuntija arvioi*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008402533.html>. Luettu 11.10.2022.
- Ilta-Sanomat 20.10.2021. *”Kuinka te kehtaatte” – Purran ja Obisalon välillä leimusi eduskunnassa, Kärnä säästi*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008347956.html>. Luettu 21.2.2023.
- Ilta-Sanomat 8.10.2021. *Sdp väli-kysymyksestä: ”Perussuomalaiset ampuu hanlikolla savikeikkoa, jota ei ole ilmaan vielä edes laitettu”*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008320179.html>. Luettu 21.2.2023.
- Ilta-Sanomat 12.6.2021. *Kommentti: Suomelle voimakasta kritiikkiä Virosta – rajoituksia pidetään ”syrjivinä” ja ”elitistisinä”*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008049225.html>. Luettu 11.10.2022.
- Ilta-Sanomat 29.5.2021. *Kommentti: Mitä tieto-verkoissa oikein on meneillään? Kyber-uhkoihin liittyvät uutiset ovat entistäkin huolestuttavampia*. Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000008012020.html>. Luettu 11.10.2022.
- Ilta-Sanomat 28.5.2021. *Suomen huoltovarmuustoiminta saa osakseen voimakasta arvostelua arviointiraportissa*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008008339.html>. Luettu 21.2.2023.
- Ilta-Sanomat 23.4.2021. *Pääkirjoitus: Nato-yhteistyö ratkaisee Putinin punaisen linjan paikan Pohjoisessa*. Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000007937181.html>. Luettu 11.10.2022.
- Ilta-Sanomat 23.3.2021. *Supo havaitsi viime vuonna poikkeuksellisen intensiivisiä valtiollisia kybervaikoluuyrityksiä – kohteena Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valmistelu*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007876068.html>. Luettu 21.2.2021.
- Ilta-Sanomat 18.3.2021. *Supo tunnisti eduskunnan kyberiskun tekijän – epäiltyä Kiina*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006540557.html>. Luettu 21.2.2021.
- Ilta-Sanomat 17.12.2020. *Korona-rokotteiden reittiä Suomeen ei kerrota julkisuuteen – syynä mahdolliset varkaudet ja sabotaasi*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007687462.html>. Luettu 16.2.2023.
- Ilta-Sanomat 24.11.2020. *Myös Suomessa on todellinen riski, että ”harmaa sarvikuono” lamauttaa yhteiskunnan – ”Tämänkaltainen hyvin ikävä skenaario on mahdollinen”*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007637232.html>. Luettu 16.2.2023.
- Ilta-Sanomat 13.6.2020. *Supon päällikkö MTV:llä: Suomesta yritetty bankkia kansallista turvallisuutta vaarantavaa omistusta*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006540557.html>. Luettu 16.2.2023.
- Ilta-Sanomat 1.6.2020a. *Epäilyttävät kysymykset herättivät huomion puolustus-ministeriössä – armeijan suoja-vyöhykkeistä kysellään ”siinä toivossa, että joku lipsauttaisi jotain”*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006520749.html>. Luettu 5.2.2023.

- Ilta-Sanommat 1.6.2020b. ”*Olimme turhan sinisilmäisiä*” – *ex-ministeri Jussi Niinistö puhuu nyt suoraan ulkomaalaisten kiinteistökaupoista*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006525616.html>. Luettu 5.2.2023.
- Ilta-Sanommat 5.5.2020a. *Kommentti: Turvallisuus-paperi panee kysymään – ajetaan presidentin valta taas alas?* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006496971.html>. Luettu 16.10.2022.
- Ilta-Sanommat 5.5.2020b. *Selvitys ehdottaa: Pääministeri johtaisi uutta kansallisen turvallisuuden neuvostoa – presidentti sivuroolissa*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006496288.html>. Luettu 16.10.2022.
- Ilta-Sanommat 28.4.2020. *Pääkirjoitus: Koronakriisi nostaa pohdintaan kansallisen turvallisuuden neuvoston – ohjeita ja suosituksia jaetaan nyt liian sekavasti*. Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000006490181.html>. Luettu 20.2.2023.
- Ilta-Sanommat 6.4.2020. *Lännen Media: Puolustusministeriö hyväksyi alkuvuonna kaikki ulkomaalaisten kiinteistökaupat Suomessa*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006465452.html>. Luettu 20.2.2023.
- Ilta-Sanommat 2.4.2020. *Supo: Terrorismin uhka Suomessa edelleen kobonneella tasolla – länsi-maissa ääri-oikeisto-terrorismin uhka kasvaa*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006461513.html>. Luettu 20.2.2023.
- Ilta-Sanommat 9.3.2020. *Petteri Orpo olisi valmis laittamaan poikkeustilanteessa rajat kiinni – kiistää takinkäänön: ”Minä jos joku tiedän, että sellainen työväline pitäisi olla”*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006433577.html>. Luettu 20.2.2023.
- Ilta-Sanommat 16.12.2019. *Tutkija hallituksen al-Hol-ratkaisusta: Päätöksen myötä osa äideistä saatetaan palata Suomeen*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006345474.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanommat 11.12.2019. *Oppositio esittää hallitukselle välikysymyksen ulkoministeri Haaviston toiminnasta al-Holin suomalaisia koskevassa tapauksessa – IS julkaisee välikysymyksen sanasta sanaan*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006339669.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanommat 14.12.2019. *Tulisiko al-Holilta kotiuttaa sekä lapset että äidit? – Keskenstian ja Sdp:n piirijohdajien kannat kaukana toisistaan*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006343372.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanommat 3.12.2019. *Miksi al-Holin leiristä nousi iso riita? 10 keskeistä kysymystä ja vastausta*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006330482.html>. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006018812.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanommat 1.3.2019. *Unsi tiukka laki hyväksyttiin: Venäläisille maata vain erikoisluvalla*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006018812.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanommat 20.2.2020. *Mykkänen esitteli hallituksen linjan seksuaalirikosten ennaltaehkäisystä ja torjunnasta – lisää resursseja nettipoliisille*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006007749.html>. Luettu 4.1.2023.

- Ilta-Sanomat 15.1.2019. *Hallitus haluaa edistää kolmea lakibanketta seksuaalirikosten ehkäisemiseksi – mikä esityksissä on uutta ja mikä vanhaa?* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000005966804.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 14.1.2019. *Muutamassa päivässä kymmeniätuhansia allekirjoituksia – Kansalaisaloite seksuaalirikoksesta tuomittu karkottamisesta etenee eduskuntaan.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005964846.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 13.12.2018. *Kommentti: Kansallinen turvallisuus ja oma kaupallinen etu on vahva yhdistelmä – mutta siinä piilee vaaroja.* Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/tietoturva/art-2000005930793.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 3.10.2018a. *Tiedustelulakien käsittely vaihduttu – kiireellinen muutos meni läpi eduskunnassa.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005850636.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 3.10.2018b. *Suora lähetys kello 14: Eduskunta äänestää tiedustelulakien kiireellisyydestä.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000005850602.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 30.9.2018. *Asiantuntijat: Airiston Helmi saattaa olla hybridivaikuttamista – ”Venäjän korruptioverkosto on iso, tämä voisi liittyä siihen”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005846962.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanomat 27.9.2018. *Pääkirjoitus: Tiedustelulait saivat vauhtia – ja hyvä niin.* Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000005844052.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 24.9.2018a. *Pääkirjoitus: Sinisilmäisyys ei sovi maakauppoihin.* Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000005839748.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 24.9.2018b. *Puolustusministeri Niinistö: Lait kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi kiinteistö-kaupoissa etenevät suunnitellusti.* Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000005839494.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 21.9.2018. *Tiedustelulakipakettiin liittyvälle perustuslain muutokselle vibreää valoa perustuslakivaliokunnalta.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005836116.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 22.2.2018. *Tiedustelulaki aiheutti heti kiistaa – kaikki SDP:n vaatimukset tyrmättiin.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005578672.html>. Luettu 4.1.2023.
- Ilta-Sanomat 20.2.2018. *Tiedustelulaki-keskustelu käy kiivaana eduskunnassa: ”Tapaus Jari Aarnio on havahduttanut meidän”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005575057.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanomat 19.2.2018. *Yksi puolue voi ratkaista tiedustelulain kohtalon – 919 sivun paketti eduskunnan käsittelyyn tiistaina.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005574107.html>. Luettu 2.1.2023.
- Ilta-Sanomat 31.1.2018. *Tiedustelupäällikkö: Sotilastiedustelu voisi osallistua tietyn reunaehdoin julkiseen keskusteluun.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005547068.html>. Luettu 2.1.2023.

- Ilta-Sanommat 26.1.2018. *Tiedustelulain kohtalo on nyt eduskunnan käsissä: Yksi kuva kertoo, miten tieto-liikenteen tiedustelu käytännössä toimii.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005539703.html>. Luettu 1.1.2023.
- Ilta-Sanommat 25.1.2018a. *Hallitus antoi esitykset tiedustelu-laiksi: Suosittelee kiireellisiä perustuslakimuutoksia ja uuden viranomaisen perustamista.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005538341.html>. Luettu 1.1.2023.
- Ilta-Sanommat 25.1.2018b. *Hallituksen esitys uudesta tiedustelulaista luovutetaan eduskunnalle.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005538026.html>. Luettu 1.1.2023.
- Ilta-Sanommat 23.1.2018. *Tiedustelulaki on menossa eduskuntaan torstaina.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005535448.html>. Luettu 1.1.2023.
- Ilta-Sanommat 16.1.2018. *Häkkänen esittää hallitukselle perustuslain muuttamista kiireellisesti tiedustelulakien vuoksi.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005526462.html>. Luettu 1.1.2023.
- Ilta-Sanommat 24.12.2017. *Untissuomalainen: Enemmistö suomalaisista pitää kansallista turvallisuutta tärkeämpänä kuin sananvapautta.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005501677.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 17.12.2017. *Vibreiden Haavisto: Median toimintaan puuttumisella pitää olla korkea kynnyks.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005493809.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 13.12.2017. *Kabinoita mielenosoituksessa ja lippurovio – näin poliisi kommentoi ääri-vasemmiston viimeaikaisia toimia Suomessa.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005488236.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 1.9.2017a. *Turun verilöyhystä ”iloinnut” irakilaismies vapautettiin hovioikeudessa: ei uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005350074.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 1.9.2017b. *Seurakunnat tarjoavat suojaa maassa laittomasti oleskeleville – Ministeri ärähti: ”Kirkon noudatettava lakia”* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005350060.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 24.8.2017. *Supo listaa 5 esimerkkiä, joissa uusi tiedustelulaki olisi tarpeen: Isis-solu Suomessa, kansalaisia jumissa konfliktialueella...* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005338743.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 22.8.2017a. *Sisäministeri: Vierastaistelijoiksi lähteneille Suomen kansalaisille barkitaan porttikieltoa Suomeen.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005336511.html>.
- Ilta-Sanommat 22.8.2017b. *Pääkirjoitus: Tiedustelulaki tarpeen mutta ei ihmelääke.* Haettu: <https://www.is.fi/maakirjoitus/art-2000005334433.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 11.7.2017. *Moni haluaa uuden tiedustelulain läpi pikana – oikeusministeri toppuuttelee.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005172135.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanommat 29.5.2017. *Ehdotus: 11 kansanedustajaa valvomaan tiedustelutoimintaa.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005231237.html>. Luettu 29.12.2022.

- Ilta-Sanomat 25.4.2017. *Uusi tiedustelulaki: Tällaisista rikoksista suojelupoliisin ei tarvitsisi kansallisen turvallisuuden varjolla ilmoittaa.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005184253.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 20.4.2017. *10 kohdan listat: Näistä koboista Supo ja Puolustusvoimat voisivat tulevaisuudessa hankkia tietoja.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005177270.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 19.4.2017. *Tiedustelulain suunnitelmat julki, viranomaisten valtuudet kasvamassa verkko- ja ulkomaantiedusteluun.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005175928.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 15.4.2017. *10 kysymystä tiedustelulaeista – tällaisia uusia aseita Supo ja puolustusvoimat voivat saada.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005172135.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 2.2.2017. *Love FM:n lupa perutetaan, jos omistajaksi tulee Johan Bäckman.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005071665.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 31.1.2017. *Puolustusministeri Niemistö: Laissa vibreiden miesten mentävä auki.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005068094.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 26.1.2017. *HS: Liikenneministeriöltä kritiikkiä aikeille lisätä suojelupoliisin seurantaohjeuksia.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005061087.html>. Luettu 29.12.2022.
- Ilta-Sanomat 29.11.2016. *Supon lista: Nämä 34 asiaa uhkaavat Suomen turvallisuutta – terroristit, äärioikeisto, anarkistit, vakoilu, maakaupat...* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000004886380.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 12.10.2016. *5 uhkaa, joiden torjuntaan Supo haluaa laajemmat valtuudet – trollit, terroristit, turvapaikanhakijat...* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001928038.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 12.12.2015. *Pelokkaan turvapaikanhakijan väite: Useilla Suomeen tulleilla kytköksiä Isisiin.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001050445.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 28.9.2015. *Tuoko pakolaisvirta terroristeja Suomeen? Poliisijohto: ”Emme näe suurena riskinä”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000999786.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 14.9.2015. *Supo: Porilaismies voi olla ensimmäinen suomalainen Isis-itsemurhaiskijä.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000992207.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 27.6.2015. *Ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja perjantain terrori-iskuista: ”Ei pidä hätäkelloja soittaa”.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000952567.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 16.1.2015. *Suomi ei voi olla aseeton verkossa.* Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000000863208.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 14.1.2015. *Verkkotiedustelua pohdineen työryhmän ehdotukset julkaistaan.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000862384.html>. Luettu 4.12.2022.

- Ilta-Sanomat 26.1.2013. *Pääkirjoitus: Kybersodassa täytyy myös hyökätä.* Haettu: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000000578891.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 28.9.2011. *HS: Horneteista Suomelle jättimäinen jälkilasku.* Haettu: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001726311.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 12.1.2008. *Kanerva lisäisi pohjoismaista turvallisuusyhteistyötä.* Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000282557.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 13.2.2006. *Vilén vaatii viranomaisia puuttumaan Muhammad-pilakuvien julkaisuun netissä.* Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000001457326.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 7.11.2003. *Vanhat koneet vuotavat tietoja.* Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000001398663.html>. Luettu 4.12.2022.
- Ilta-Sanomat 11.11.2002. *JSN:n pj.: Yksityisyyttä loukkaavat eniten tutkimatta hyllytetyt vihjeet vaikoilusta.* Haettu: <https://www.is.fi/digitoday/art-2000001374792.html>. Luettu 4.12.2022.
- Yle 29.12.2022a. *Monien ulkomaalaisten kiinteistökaupat Suomessa vaikeutuvat – koskee muun muassa venäläisten kiinteistökauppoja.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20010698>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 29.12.2022b. *Kela irtisanoi IT-asiantuntijan turvallisuusselvityksen jälkeen – kahden Venäjän keksöiskansalaisen työpanos ei enää kehannut.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20009693>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 22.12.2022. *Tiedusteluvaliokunnan Mika Kari maanpetostutkinnoista: Tiedustelulait ovat vahvistaneet turvallisuusuhkien torjumista.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20010097>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 19.12.2022. *Selvitysryhmä ei näe tarvetta venäläisten kiinteistökauppojen täyskiellolle.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20009430>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 27.10.2022. *Itärajalla on jo 750 kilometrin pituinen aita, mutta se estää läbinnä poroja – kolme tapaa, miten poro turvaa kansakuntaa kriisissä.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20002485>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 20.10.2022. *Hallitus esittää: Kiinteistöbankinta ei saa uhata kansallista turvallisuutta – lainsäädäntöön selkeä parannus, puolustusministeriöstä sanotaan.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20001976>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 18.10.2022. *Kokouksen Kinnunen vetää pois lakialoitteen virkojen rajaamisesta vain syntyperäisille Suomen kansalaisille.* Haettu: <https://yle.fi/a/74-20001762>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 7.10.2022. *Hyödyt Natoon liittymisestä ilman Ruotsia olisivat hyvin pienet, arvioi asiantuntija.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12653267>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 5.10.2022. *Venäläisten kiinteistökaupat pitäisi kieltää kokonaan, allerväva suurin osa Savo-Karjalan kansanedustajista.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12649632>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 29.9.2022a. *"Jo oli aikakin," "Parempi myöhään kuin ei milloinkaan" – oppositio hämmästeli hallituksen hitautta viisumikiellossa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12644119>. Luettu 22.2.2023.

- Yle 29.9.2022b. Risto E.J. Penttilä: *Vielä viime viikolla olisimme pubuneet Venäjän korttitalon hajoamisesta, nyt Putin pitää meitä varpaillaan.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12643891>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 24.9.2022. *Kokoomuksen Petteri Orpo: Venäjältä pakoont lähtevät reserviläiset voivat muodostaa Suomelle turvallisuusuhan.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12637415>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 23.9.2022. *Purra: Hyvä kun vihdoinkin rajoitetaan venäläisten turistivisumeja.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12637216>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 22.9.2022a. *Oikeuskansleri kertoo esittäneensä pakotelainsäädännön selvittämistä hallitukselle jo elokuussa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12635391>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 22.9.2022b. *Venäjän liikekannallepano ei muuttanut tilannetta rajalla, arvioi Suvo – Hybridiuhkakeskuksen tutkija: suuria massoja ei odotettavissa Suomeen.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12635205>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 22.9.2022c. *Suomi selvittää, ovatko venäläiset maahantulijat turvallisuusuhka.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12634331>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 26.8.2022. *KHO: Tampereelle kaavailtu satelliittimaa-asema voisi olla riski Suomen kansalliselle turvallisuudelle, ja luvan sai hylätä.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12595690>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 25.8.2022. *Mediatutkija pääministeri Marinista: "Kysymys sukupuolesta ei typisty siihen, olisiko miespolitiikkaa kohdeltu samoin".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12592326>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 24.8.2022. *Oppositio Marinin juhlimisesta: Orpon mukaan keskustelu pyörii väärissä asioissa, Essayah vaatii pääministeriltä selvitystä eduskunnalle.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12591109>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 19.8.2022a. *Venäjä käyttää jo Marinin juhlimisvideoita propagandassaan, sanoo asiantuntija.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12584150>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 19.8.2022b. *Kotibileiden villistä tanssista lööppeihin ja huumetestiin – näin pääministeri Sanna Marinin piinaavat päivät ovat edenneet.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12584983>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 16.8.2022. *Perussuomalaiset lopettaisi kaksisoikeuslaitosten jakamisen – puolue linjasi Nato-Suomen turvallisuuspolitiikkaa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12577789>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 6.8.2022. *Suojelupoliisi ehdottaa: Valeuntisten taballinen levittäminen vieraan vallan puolesta tulisi säätää rikokseksi.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12561484>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 7.7.2022. *Millaisen uhan edessä Suomi todella sulkeisi itärajan? Näin vastaavat perussuomalaisten Purra ja sisäministeri Mikkonen.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12523861>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 4.7.2022a. *Rajavartiolaain uudistuksesta kaubaus viime hetkillä – eduskunta äänesti kuitenkin, että lakia ei palauteta perustuslakivaliokuntaan.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12522665>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 4.7.2022b. *Asiantuntijoilta tyrmyys rajalaista: "En näe, miten tällaista lainsäädäntöä voisi rikkomatta kansainvälistä oikeutta alkaa soveltamaan".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12523211>. Luettu 22.2.2023.

- Yle 23.6.2022a. *Ulkomaisten kiinteistökauppojen turvallisuus tarkempaan seurantaan – vaarattomastaikin paikasta voi työryhmän mukaan tehdä sabotaasia.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12508970>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 23.6.2022b. *Suomen varautumista koskevat lait pyritään saamaan voimaan kesän aikana – näin poliittisesti berkeit lait rajan turvallisuudesta etenevät.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12508625>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 8.6.2022. *Analyysi: Oppositio vaatii tiukkoja rajapykälä – hallitus torjuu Venäjän ilkeyksiä.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12480048>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 19.5.2022. *Rajavartioloitokselle kaavallaan oikeutta ottaa kiinteistöjä käyttöön ilman poikkeusolojen julistamista.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12453525>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 18.5.2022. *"Minun kurkustani tungetaan väkisin Natoa alas" – näin Sauli Niinistö on puhunut Natosta vuosien varrella.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12448687>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 3.5.2022. *Hallitus vei eduskuntaan hybridiubkia torjuvan valmiuslain "puolikekaan" – itärajan mäsinooidun maahantulon pykälät ovat yhä kesken.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12427863>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 21.4.2022. *Ylen toimittaja Simo Ortamo ei hetkähda Venäjän tuoreista syytöksistä – asiantuntija: Suomessa on varauduttava median luotettavuuden kyseenalaistamiseen.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12413001>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 19.4.2022. *Läbes kolmannes maailman väestöstä asuu maissa, jotka ovat Venäjän puolella – kartat näyttävät, miten jakautunut maailma on Venäjä-reaktioissa.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12399655>. Luettu 7.8.2022.
- Yle 7.4.2022a. *Palasia Suomesta.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12370840>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 29.3.2022a. *Supo varoittaa: Venäjän vakavien kyberiskujen uhka on kasvanut – suomalaisten syytä varautua vihamieliseen vaikuttamiseen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12378792>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 29.3.2022b. *Sisäministeriö esittää suojelupoliisille salaisia agenteja ja muulle poliisille lisää mahdollisuuksia salaiseen palkkaukseen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12379279>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 23.3.2022. *Nytkö se alkaa? Seitsemän hybridiasetta joilla Venäjä voi painostaa suomalaisia, jos aiomme liittyä Natoon.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12372342>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 7.3.2022. *Kansallinen turvallisuus on suuressa murroksessa, ja siksi suomalaisten kannattaa varautua nyt kyberhyökkäyksiin, varoittaa suojelupoliisin päällikkö.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12347280>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 2.3.2022. *Eteläsavolaisista kansanedustajista moni empii vielä Nato-kantaansa, mutta myöntää turvallisuustilanteen muuttuneen.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12339390>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 1.3.2022. *Puumalan kunta tuntee venäläisen miljardöörin maakaupat, mutta helikopterikentän rakentaminen Kotasaareen tuli aikoinaan yllätyksenä.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12337243>. Luettu 22.2.2023.

- Yle 25.2.2022. *Viranomaiset haluavat lisää keinoja puuttua ulkomaalaisten hämäriin kiinteistökauppoihin – Ukrainan sota kiristi subtautumista ostoihin jo nyt.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12334569>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 9.2.2022. *Hybridivaikuttaminen ja "epäsosiaalinen media" huolestuttavat kansanedustajia.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12310339>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 2.2.2022. *Ukrainan kriisi nosti Naton taas suomalaisten puheenaiheeksi – Yle kysyi Hämeen kansanedustajien kantaa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12298126>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 5.1.2022. *Suojelupoliisin työntekijä kaivoi salaisia tietoja omiin tarkoituksiinsa – hovioikeuden mukaan mies ei rikkeenut virkavelvollisuuksiaan.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12259481>. Luettu 22.2.2023.
- Yle 4.1.2022. *Asiantuntijoiden mielestä Nato-option lunastaminen on vaativa barjoitus, jota voi Yle yrittää ehkä vain kerran.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12257911>. Luettu 7.8.2022.
- Yle 19.11.2021. *Unsi vihreä sisäministeri Krista Mikkonen pitää opposition välikysymystä baitallisena Suomen kansalliselle turvallisuudelle.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12195094>. Luettu 28.1.2023.
- Yle 20.10.2021a. *Obisalo kiistää, että Suomi olisi irtautumassa eurooppalaisesta maahanmuuttolinjasta – perussuomalaiset esitti epäluottamusta.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12152472>. Luettu 2.3.2022.
- Yle 20.10.2021b. *Turvapaikan saaneen alaikäisen mahdollisuus tuoda perheensä Suomeen paranemassa – perussuomalaiset tivaa vastauksia.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12149255>. Luettu 28.1.2023.
- Yle 4.10.2021. *Iltalehti: Puolustusministeriö kiinnostui venäläisligarkin kiinteistöprojekteista Puumalassa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12127043>. Luettu 28.1.2023.
- Yle 29.9.2021. *Presidentti Sauli Niinistö varoittaa, ettei Suomi voi subtautua turvallisuusriskeihin muita maita lepsummin.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12120334>. Luettu 1.1.2023.
- Yle 27.9.2021. *Suojelupoliisi: Suomeen kohdistuu laajaa valtiollista vakoilua – Suomi kiinnostaa etenkin Kiinaa ja Venäjää.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12116662>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 12.8.2021. *Perussuomalaisten puoluekokouksessa on jälleen tiukat turvajärjestelyt – väärinkäsityksiltäkään ei vällytty henkilöstön palkkaamisessa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-12053154>. Luettu 28.1.2023.
- Yle 23.3.2021. *Supo: Äärioikeistolaisen terrori-iskun valmistelusta on saatu viitteitä – suurimmat uhat tällä hetkellä ovat äärioikeisto ja ääri-islamistit.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11849419>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 18.3.2021. *Supo: Eduskuntaan kohdistunut vakoilu viittaa Kiinaan – poliisin mukaan verkkovalvontakäytännöllä on yritetty kalastella tietoja vieraalta valtiolle.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11843261>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 1.3.2021. *Venäjä muutti kansalaisuutta koskevia kriteerejään – Stefan Mynttinen, 33, kertoo, miksei missään nimessä halua venäläiseksi: "Ei ole käynyt mielessäkään"* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12330895>. Luettu 12.11.2022.

- Yle 13.2.2021. *Supon päällikkö Antti Peltari Tanskan terroristipidätyksistä: Suomessakin on ihmisiä, joilla on kyky ja taito tehdä iskuja.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11787822>. Luettu 28.1.2023.
- Yle 24.11.2020. *Suojelupoliisin Antti Peltari aikoo hakea jatkopestiä päällikön virkaan.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11662145>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 29.10.2020a. *Analyysi: Sopu turvallisuuspolitiikasta kestää yli ballitusvaibdosten, mutta pienet näkemyserot hirtävät johtavia poliitikkoja.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11620941>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 29.10.2020b. *Supo kansallisesta turvallisuudesta: Äärioikeiston uhka Suomessa kasvanut – Kiina ja Venäjä vakoilevat kärkkäimmin.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11617605>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 28.10.2020. *Ylen tiedot selonteosta: Sauli Niinistö halusi selvittää presidentin toimivaltaa EU:n turvatakuissa – tarkentava keskustelu ministerien kanssa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11617815>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 18.6.2020. *Ulkomaalaisten yritysostot Suomessa entistä tarkempaan syyniin: Korona toi esiin kuinka tärkeää on valvoa turvallisuudelle kriittisten firmojen kauppvoja.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11402477>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 2.4.2020. *Supo: Poikkeusolojen pitkäytyminen voi lisätä kansallisen turvallisuuden uhkia – myös etätyö aiheuttaa oman riskinsä.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11288420>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 10.3.2020. *Kokoomus ei osallistu perussuomalaisten välikeyksymyksen Kreikan tilanteesta – Orpo: "Se sisältää linjauksia, joita emme pysty allekirjoittamaan".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11250238>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 6.3.2020. *Kokoomus haluaa lainsäädäntöön mahdollisuuden rajoittaa turvapaikanhakua.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11245602>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 14.2.2020. *Kahnaukset mielenosoituksissa selittävät ison osan ääriilikkeiden väkivallasta – Poliisi: "Provosoivat toisiaan huutelemalla ja kuvaamalla".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11206717>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 9.1.2020. *Suojelupoliisin ex-työntekijää syytetään turvallisuussalaisuuden paljastamisesta – syyttäjä ja supo vaativat aineiston ja käsittelyn salaamista.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11149537>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 13.12.2019. *Al-Hol nostatti monta kiperää kysymystä: Voidaanko lapset erottaa äideistään, onko äidin äärimielipide riittävä syy lapsen huostaanotolle?* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11115260>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 12.12.2019. *Puolueet eri linjoilla al-Hol-koitiutuksista: "Lakihan on selvä, presidentin kanta erikoinen, aikuisten avustaminen olisi poikkeuksellista".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-11113160>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 5.12.2019. *Suojelupoliisi: Ulkomaiset vakoijat entistä kiinnostuneempia Suomen kriittisestä infrasta.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11104959>. Luettu 12.11.2022.

- Yle 14.11.2019. *Suomi kääntynyt irakilaismiehen, joka tapettiin pian paluunsa jälkeen – Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien tuomitsi Suomen ihmisoikeussopimuksen rikkomisesta.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11068247>. Luettu 1.11.2023.
- Yle 29.9.2019. *Ylen lähteet: Airiston Helmen rahanpesututkinnassa ei ole noussut esiin kansalliseen turvallisuuteen liittyvää.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10430466>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 22.9.2019. *Mitä kuuluu Airiston Helmelle? Talousriekoksista epäilty yhtiö myy saariaan ja saa niin tehdä, koska takavarikossa on tarpeeksi käteistä.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10976716>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 2.8.2019. *Airiston Helmen saarien myymisestä ei tule belpoaa, usko yhtiön edustaja: "Tyypillisesti mökeinomitaja ei tarvitse näin tukevia laitureita".* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10905694>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 14.5.2019. *"Euroopan poliittinen sekaannus vastaa Venäjän etuja" – Hanna Smith vastasi yleisön kysymyksiin Moskovan verkkovaihtuksesta eurovaaleissa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10780798>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 25.4.2019. *Kebottaako presidentti Sauli Niinistö parantamaan Suomen keykyä terrorismin torjunnassa? Katso valtiopäivien avajaiset suorana kello 13.25.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10752995>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 21.3.2019. *Supo: Suomessa on suuri määrä ulkomaisten tiedustelupalveluiden henkilöstöä – erityisesti Venäjä ja Kiina aktiivisia.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10699788>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 16.2.2019. *Analyyysi: Sotilaat leikkivät poliisia.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10649805>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 19.1.2019. *Analyyysi: Hävittäjäbankintoihin ilmakuoppia eduskuntavaaleista – Vasemmisto ja vihreät samassa leirissä turvallisuuden kiistakysymyksissä.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10588784>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 8.1.2019. *Nykyisellä eduskunnalla edessään ruuhkainen ja bikinen loppukiri – sote- ja maakunta-uudistuksen kohtalo yhä auki, tiedustelulakeja rukataan vielä valiokunnissa.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10584535>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 7.1.2019. *Sisäministeriö haluaa belpottaa ulkomaalaisten oleskelulupien perumista, taustalla huoli vierastaistelijoista – "nykylainsäädäntö ei kata kaikkia tilanteita.* Haettu: <https://yle.fi/a/3-10585057>. Luettu 22.1.2023.
- Yle 3.10.2018a. *Kaksitoista sanaa lisää perustuslakiin tiedustelulakien vuoksi – Kansallinen turvallisuus kattaisi tarvittaessa ruokabuollon ja liikenneverkotkin.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10432895>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 3.10.2018b. *Eduskunta hyväksyi perustuslain muutoksen kiireellisenä murskalukemin: 178 puolesta, 13 vastaan.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10436005>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 29.9.2018. *Ylen lähteet: Airiston Helmen rahanpesututkinnassa ei ole noussut esiin kansalliseen turvallisuuteen liittyvää.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10430466>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 25.9.2018. *Ilkka Kanerva huolissaan saariston kiinteistökaupoista, sotilasiantuntija hillitsee tiedustelupelkoja.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10421303>. Luettu 6.1.2023.

- Yle 24.9.2018a. *Puolustusministeri Jussi Niinistö: Ulkomaalaisten maakauppoja koskeva lakiesitys eduskunnalle marraskuussa.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10419915>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 24.9.2018b. *Sisäministeri Mykkänen Airiston operaatiosta: Poikkeuksellinen tutkinta, toteutettiin suunnitelmien mukaan.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10419705>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 21.3.2018. *Suojelupoliisi arvioi turvallisuustilannetta ja terrorismin uhkaa – katso suorana klo 8.55 alkaen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10124489>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 1.3.2018. *Puolustusministeri Niinistö YK:n kritiikeistä Suomelle: "Ei tunnu missään".* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10098283>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 20.2.2018. *Some-viestien valvontaa ja terroriuhkan torjumista – katso Areenasta kun eduskunta käy kiinni tiedustelulakiin klo 14 alkaen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10082914>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 19.2.2018. *Eduskunnan salassapitosäännöksiin tulossa muutoksia – vaihtolo halutaan ulottaa kaikkiin valiokuntiin.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-10082961>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 31.12.2017. *Terrorismi rantautui Suomeen ja hallitus lähes bajosi – politiikan hullun vuoden käännteet olivat välillä kuin elokuvista.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9998682>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 16.12.2017a. *Puolustusministeri HS:n asiakirjatutkinnasta: Vakava asia, voi olla vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9980932>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 16.12.2017b. *Presidentti Niinistö: Tietovuodon laajuus huolestuttavaa.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9981164>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 9.12.2017. *Valvooko poliisi sähköpostiviestejäni? 5 kysymystä tiedustelulaista.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9968865>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 8.12.2017. *Kiisteltyyn tiedustelulakiin tulossa tiukennuksia – Yle sai salaiset lakipykälät etukäteen nähtäväksi.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9967517>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 24.8.2017. *Tiedustelulakien säätämiskäire puhuttaa Turun iskun jälkeen – Näin kansalaisten viestintää vahvotaan Saksassa, Ranskassa ja Ruotsissa.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9794972>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 20.8.2017. *Kanerva: Sisäiset uhat selvitetään.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9786600>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 14.6.2017. *Terrorismin uhka Suomessa on kohonnut – mitä se tarkoittaa?* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9670375>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 20.4.2017. *Purevatko uudet tiedustelulait? ”Suuri osa terroristeista on yllättävän tumpeloita tietotekniikassa”.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9574464>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 19.4.2017a. *Professori ja tietosuojavaltuutettu eivät hyttää tiedustelulakiesityksiä – ”Ihan kohtuullinen pelinavaus”.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9572396>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 19.4.2017b. *Suojelupoliisi saamassa oikeudet verkkotiedusteluun: Suomi haluaa suojantua terrorismilta ja vakoilulta – video.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9570943>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 19.4.2017c. *Mistä puhutaan, kun puhutaan tiedustelulaista? 7 keskeistä termiä selitettynä.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9569990>. Luettu 6.1.2023.

- Yle 19.4.2017d. *Kenen viesteistä Supo on kiinnostunut, kuka antaa luvan lukea mailiasi – seuraa aina-
kein näitä kohtia tiedustelulaissa.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9570594>. Luettu
6.1.2023.
- Yle 19.4.2017e. *Oppositiopuolueet ottavat aikalisän tiedustelulaissa – vasemmistoliitto tyrmää nopeutetun
aikataulun.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9572198>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 11.4.2017. *Esitutkinta supon ex-työntekijän tietobanista valmistui.* Haettu: [https://yle.fi/uuti-
set/3-9560342](https://yle.fi/uuti-
set/3-9560342). Luettu 6.1.2023.
- Yle 2.2.2017. *Johan Bäckman aikoo ostaa radiokanavan – Supo: Ubka kansalliselle turvallisuudelle.*
Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9437985>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 21.1.2017. *"Vakavin ubka mitä historiamme tuntee" – Näin uuden verkkovalvontalain pelätään
muuttavan Suomea.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9411720>. Luettu 6.1.2023.
- Yle 12.10.2016. *Perustuslakiuudistukselle kritiikkiä: "Kansallisesta turvallisuudesta" voisi tulla tiedus-
telun taikasana.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9224565>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 11.10.2016a. *Professori Scheinin aiotusta tiedustelulainsäädännöstä: Tässä on pantu lumiaura mene-
mään edeltä umpiabankeen.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9223300>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 11.10.2016b. *Asiantuntijaryhmältä mietintö tänään – verkkovalvonnalle uusi valtuutus perustusla-
kiin?* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-9221613>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 2.10.2015. *Supon päällikkö perustelee tiedustelulakia: "Terroristien toimintaympäristö muuttunut".*
Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-8348422>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 1.10.2015. *Ministerit: Luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa halutaan muuttaa kansallisen
turvallisuuden takia.* Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-8346388>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 15.5.2015. *Kultarannassa keskustellaan taas ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.* Haettu:
<https://yle.fi/uutiset/3-7995881>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 14.1.2015. *Työryhmä yksimielinen tiedustelulakien tarpeesta – mietintö luovutettiin ministerille.* Ha-
ettu: <https://yle.fi/uutiset/3-7736298>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 21.5.2014. *Kokoomusnuoret: Suomen erottava Ottawan sopimuksesta.* Haettu: [https://yle.fi/uu-
tiset/3-7253615](https://yle.fi/uu-
tiset/3-7253615). Luettu 4.9.2022.
- Yle 7.11.2013. *UTVA: Verkkovakoilulait valmisteluun beti.* Haettu: [https://yle.fi/uutiset/3-
6922128](https://yle.fi/uutiset/3-
6922128). Luettu 4.9.2022.
- Yle 1.11.2013. *Presidentti Niinistö: Vakoilu pidettiin pienen piirin tietona.* Haettu: [https://yle.fi/uu-
tiset/3-6913805](https://yle.fi/uu-
tiset/3-6913805). Luettu 4.9.2022.
- Yle 7.6.2012. *Puolustusvoimat saa rikkoa EU:n sääntöjä - KHO:n luvalla.* Haettu:
<https://yle.fi/uutiset/3-6170547>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 5.6.2012. *Puolustusministeri Wallin: Suomi tekee ratkaisunsa itsenäisesti.* Haettu:
<https://yle.fi/uutiset/3-6166332>. Luettu 4.9.2022.
- Yle 17.3.2012. *Kiviniemi: Harhauttiko Wallin myös Utrvaa?* Haettu: [https://yle.fi/uutiset/3-
5077088](https://yle.fi/uutiset/3-
5077088). Luettu 4.9.2022.

- Yle 13.9.2011. *Potkujen pelko tuli sotilaille yllätyksenä*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5422979>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 1.6.2011. *EU selkeyttää turvapaikanhakijoiden kohtelua*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5369412>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 24.9.2010. *Kansallinen turvallisuus pohdinnassa Mikkelissä*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5637584>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 21.8.2010. *Supo: Estimme terroristeja pääsemästä Suomeen*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5618162>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 16.6.2009. *Supo ei näe syytä ministereiden turvatoimien kiristämiseen*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5268360>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 12.2.2009. *Nepponen: Turvallisuusneuvoston tarve kannattaa selvittää*. Haettu: <https://yle.fi/a/3-5722811>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 6.9.2007. *Häkämies: Venäjä palannut voimapolitiikkaan*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5801663>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 2.5.2007. *Väkivaltarikollisuus ei ole vähentynyt*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5784749>. Luettu 6.9.2022.
- Yle 23.11.2006. *Korkeaojan puheet puolustuksesta herättävät närää*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5754682>. Luettu 8.9.2022.
- Yle 19.9.2006a. *Supo palasi takaisin vallan ytimeen*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5751623>. Luettu 8.9.2022.
- Yle 19.9.2006b. *Terrorismin torjunta yhä keskeisempää Supon työssä*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5751617>. Luettu 8.9.2022.
- Yle 26.3.2004. *Rajamäki lisäisi turvallisuusviranomaisten yhteistyötä*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5155949>. Luettu 8.9.2022.
- Yle 13.9.2001. *Lipponen tuomitsi terrorismin*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-5111625>. Luettu 8.9.2022.

Kirjallisuus

- Aaltola, Mika (18.2.2023). *Mika Aaltolan kolumni: Kohti kansallisen turvallisuuden strategiaa*. Kolumni, Ilta-Sanomat. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009400240.html>. Luettu 19.2.2023.
- Aaltola, Mika & Fjäder, Christian & Innola, Eeva & Käpylä, Juha & Mikkola, Harri (2016). *Huoltovarmuus muutoksessa. Kansallisen varautumisen haasteet kansainvälisessä toimintaympäristössä*. Ulkopoliittinen instituutti. FIIA Report 49.
- Aaltola, Mika & Creutz, Katja (2020). *Avaruustoimintaympäristön muutoksien vaikutukset Suomen turvallisuuteen*. Policy Brief 1/2020. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.

- Aamulehti 29.10.2020. *Kun Suomi viilaa ravintoloiden aukioloaikoja, muu maailma kiristää koronarajoituksia kovalla kädellä: Yksi maa rajoittaa tupakointia, toisessa maskipakko on ulotettu jopa yksityisautoihin.* Haettu: <https://www.aamulehti.fi/koronavirus/art-2000007482746.html>. Luettu 4.1.2023.
- Abrahamsen, Rita & Williams, Michael C. (2011). *Security Beyond the State. Private Security in International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Agius Christine (2019). ”Social Constructivism”. Teoksessa Collins, Allan (2019). *Contemporary Security Studies*, 74–90. 5.painos. New York: Oxford University Press.
- Alasuutari, Pertti (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti (1996). *Toinen tasavalta: Suomi 1946–1994*. Tampere: Vastapaino.
- Alinen, Niko (2020). *Kansallinen turvallisuus sotilastiedustelun oikeuttajana*. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto.
- Arendt, Hannah (1970). *On Violence*. Lontoo: Allen Lane, Penguin.
- Aron, Raymond (1964). ”Macht, Power, Puissance: Democratic Prose or Demonical Poetry?”. Teoksessa Lukes, Steven (toim.) (1986) *Power*, 253–277. 4.painos. Oxford: Basil Blackwell.
- Austin, John (1962). *How to do things with words*. Lontoo: Oxford University Press.
- Ayoob, Mohammed (1997). ”Defining Security: A Subaltern Realist Perspective”. Teoksessa Krause, Keith & Williams, Michael C. (toim.) (1997). *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, 145–170. Lontoo: UCL Press.
- Bachrach, Peter & Baratz, Morton S. (1962). ”The Two Faces of Power”. *American Political Science Review* 56 (4) (Dec, 1962): 947–952. JSTOR database.
- Baert, Patrick & Weinberg, Darin & Mottier, Véronique (2011). ”Social Constructionism, Postmodernism and Deconstructionism”. Teoksessa Jarvie, I. C., & Zamora-Bonilla, J. (2011). *The SAGE handbook of the philosophy of social sciences*, 475–486. SAGE Publications.
- Baldwin, David A. & Milner, Helen V. (1992). *Economics and National Security*. Lontoo: Routledge.
- Balzacq, Thierry & Léonard, Sarah & Ruzicka, Jan (2016). ”’Securitization’ revisited: theory and cases”. *International Relations* 2016, 30(4): 494–531. SAGE Publications.
- Balzacq, Thierry (2011a). ”A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants”. Teoksessa Balzacq, Thierry (ed.) (2011). *Securitization Theory. How Security Problems Emerge and Dissolve*, 1–30. New York: Routledge.
- Balzacq, Thierry (2011b). ”Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis”. Teoksessa Balzacq, Thierry (ed.) (2011). *Securitization Theory. How Security Problems Emerge and Dissolve*, 31–53. New York: Routledge.
- Balzacq, Thierry (2005). ”The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”. *European Journal of International Relations* 11(2): 171–201.

- Barnett, Michael & Duvall, Raymond (2005). "Power in global governance". Teoksessa Barnett, Michael & Duvall, Raymond (2005). *Power in Global Governance*, 1–32. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barthes, Roland (1988). *The semiotic challenge*. Oxford: Blackwell.
- Bernstein, Basil (1996). *Pedagogy, Symbolic Control, and Identity: Theory, Research, Critique*.
- Bernstein, Basil (1990). *Class, Codes and Control*. Vol. 4. Lontoo: Routledge.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994). "Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma". Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila, jälkisanat Tapio Aittola & Vesa Raiskila. Alkuteos *The Social Construction of Reality* (1966). Helsinki: Gaudeamus.
- Berkowitz, Bruce D. & Goodman, Allan E. (2021). *Strategic Intelligence for American National Security*. Princeton: Princeton University Press.
- Berling, Trine V. & Gad, Ulrik P. & Petersen, Karen L. & Wæver, Ole (2022). *Translation of Security. A framework for the study of unwanted futures*. Lontoo: Routledge.
- Bhatia, Vihay K. & Flowerdew, John & Jones, Rodney H (2008). "Approaches to discourse analysis". Teoksessa Bhatia, Vihay K. (toim.) & Flowerdew, John & Jones, Rodney H (2008). *Advances in Discourse Studies* 1–18. New York. Routledge.
- BILL C-59 (2017). *An Act respecting national security matters*. House of Commons of Canada. Haettu: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/42-1/bill/C-59/first-reading>.
- Blommaert, Jan (2005). *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourbeau, Philippe (2018). *On Resilience: Genealogy, Logics, and World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Branders, Minna (2016). *Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 2124. Tampere: Tampere University Press.
- Broecker, Hannah & Westermeier, Carola (2019). "Securitization as Hegemony". Teoksessa Kreide, Regina (toim.) & Langenohl, Andreas (toim. (2019). *Conceptualizing Power in Dynamics of Securitization. Beyond State and International System*, 91–134. 1.painos. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Bruun, Kari (2021). *Turvallisuus, turvallisuuspuhe ja ballinta. Sosiologinen tutkimus turvallisuudesta hallinnan työkaluna*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 514. Joensuu: Punamusta Oy.
- Burke, Anthony (2013): "Post-structural security studies". Teoksessa Shepherd, Laura J. (toim.) *Critical Approaches to Security. An introduction to theories and methods*, 77–88. Lontoo: Routledge.
- Burr, Vivien (2015). *Social Constructionism*. 3.laitos. Lontoo: Routledge.
- Butler, C. (1985). "Systemic functional grammar". Teoksessa Verschueren, J., Ostman, J.-O., and Blommaert, J. (toim.) *Handbook of Pragmatics: Manual*, 527—533. Amsterdam: Benjamins.

- Buzan, Barry & Wæver, Ole (2003). *Regions and Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry & Wæver, Ole & de Wilde, Jaap (1998). *Security: New Framework for Analysis*. Lontoo: Lynne Rienne Publishers.
- Cameron, Iain (2000). *National Security and the European Convention on Human Rights*. 4.painos. Iustus Publishing Company.
- Campbel, Liz (2014). "Organized Crime and National Security: A Dubious Connection?". *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal*. 17(2): 220–251. University of California Press.
- Cancian, Mark F. & Saxton, Adam (2021). *Future NATO Enlargement. Force Requirements and Budget Costs*. A Report of the CSIS International Security Program. Centre for Strategic & International Studies.
- Carpenter, David (2018). "Ethics, Reflexivity and Virtue". Teoksessa Iphofen, R., & Tolich, M. (2018). *The SAGE Handbook of Qualitative Research Ethics*, 35–50. SAGE Publications.
- Carr, Edward H (1946). *The Twenty Year's Crisis, 1919–1939. An Introduction to the Study of International Relations*. Lontoo: Macmillan.
- Carrapico, Helena F. & Massoumi, Narzanin & McGowan, William & Mythen, Gabe (2020). "Disputing Security and Risk. The convoluted politics of uncertainty". Teoksessa Scoones, Ian (toim.) & Stirling, Andy (toim.) (2020) *The Politics of Uncertainty. Challenges of Transformation*, 151–163. Lontoo: Routledge.
- Castel, Robert & Arppe, Tiina (2007). *Sosiaalinen turvattuus. Mitä on olla suojattu?* Kelan tutkimusosasto. Helsinki.
- Cederberg, Aapo & Limnell, Jarno (2018). "The Increasing Importance of Hybrid Politics in Europe: Cyber Power Is Changing the Nature of Politics, Strategic Analysis". *Geneva Centre for Security Policy*. March 2018, No.1.
- Chiapello, Eve & Fairclough, Norman (2002). "Understanding the new management ideology: a transdisciplinary contribution from critical discourse analysis and new sociology of capitalism". *Discourse & Society*, 13(2): 185–208.
- Christensen, Tom & Jensen, Mads Dagnis & Kluth, Michael & Kristinsson, Gunnar Helgi & Lynggaard, Kennet & Lægreid, Per & Niemikari, Risto & Pierre, Jon & Raunio, Tapio & Skúlason, Gústaf Adolf (2022). "The Nordic governments' responses to the Covid-19 pandemic: A comparative study of variation in governance arrangements and regulatory instruments". *Regulation & governance*.
- Chydenius, Anders (1877). *Politiske skrifter*. Toim. E.G. Palmén 1.häftet. Helsingfors.
- Chydenius, Anders (1929). *Antti Chydeniuksen valitut kirjoitukset*. Porvoo: WSOY.
- Collins, Alan (2019). "Introduction: What is Security Studies". Teoksessa Collins, Allan (2019). *Contemporary Security Studies*, 1–10. 5. painos. New York: Oxford University Press.

- Cooper, Julian (2021). "Russia's updated National Security Strategy". *Russian Studies Series* 2/21. Haettu: <https://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=704>.
- Council of Europe (2013). *European Court of Human Rights – Research Division. Case-law – Case-law analysis – Case-law research reports*. Haettu: https://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_national_security_ENG.pdf
- Coulthart, Stephen & Landon-Murray, Michael & Van Puyvelde, Damien (2019). *Researching National Security Intelligence. Multidisciplinary approaches*. Georgetown University Press.
- Cresswell, John W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Dahl, Robert A. (1968). "Power". Teoksessa Lukes, Steven (toim.) (1986) *Power*, 37–58. 4.painos. Oxford: Basil Blackwell.
- Dahl, Robert A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American City*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (1957). "The Concept of Power". *Behavioral Science*, 2:3: 201–215.
- Dean, Mitchell (2007). *Governing Societies. Political perspectives on domestic and international rule*. Berkshire: Open University Press.
- Dean, Mitchell (1999). *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. Lontoo: SAGE Publications.
- Dean, Mitchell (1995). "Governing the Unemployed Self in an Active Society". *Economy and Society*, 24 (4): 559–583.
- Den Boer, Monica (2015). "Counter-Terrorism, Security and Intelligence in the EU: Governance Challenges for Collection, Exchange and Analysis". *Intelligence and National Security*, 30 (2-3): 402–419.
- Denzin, Norman. K. (2012). "Triangulation 2.0". *Journal of Mixed Methods Research*, 6 (2): 80–88.
- Denzin, Norman. K. (ed.) (1970). *Sociological Methods: A Sourcebook*. 339-357.
- Denzin, Norman. K. & Lincoln, Yvonna S. (2005). "Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research". Teoksessa Denzin, Norman. K. (toim.) & Lincoln, Yvonna S. (toim.) (2005). *The Sage Handbook of Qualitative Research*, 1–32. 3. painos. SAGE Publications.
- Dijk, Teun A. van (1998). *Ideology. A Multidisciplinary Approach*. SAGE Publications.
- Dowding, Keith M. (2006). "Three-Dimensional Power: A Discussion of Steve Lukes Power: A Radical View". *Political Studies Review*, 4(2): 136–145.
- Dowding, Keith M. (2011). *Encyclopedia of Power*. SAGE Publications.
- EK 23/2022 vp. Eduskunnan kirjelmä.
- Emmers, Ralf (2019). "Securitization". Teoksessa Collins, Allan (2019). *Contemporary Security Studies*, 173–187. 5.painos. New York: Oxford University Press.

- Eriksson, Johan (toim.) & Giacomello, Giampiero (toim.) (2007). *International Relations and Security in the Digital Age*. Lontoo: Routledge.
- Erkama, Niina (2010). *Critical Approaches to Global Organizational Restructuring: Discursive Struggles over legitimation and resistance*. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis oeconomicae Helsingiensis. A, 363. Helsinki: Helsinki School of Economics.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. (1998). *Jobdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. 2. painos. Lontoo: Routledge.
- Fairclough, Norman (2006). *Discourse and Social Change*. 11.painos. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman (2003). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. Lontoo: Routledge.
- Fairclough, Isabela & Fairclough, Norman (2012). *Political discourse analysis: a method for advanced students*. Abingdon: Routledge.
- Fairclough, Norman (2001). "The Discourse of New Labour: Critical Discourse Analysis". Teoksessa Wetherell, Margaret & Taylor, Stephanie & Yates, Simeon J. (2001). *Discourse as Data. A Guide for Analysis*, 229–266. SAGE Publications.
- FIAM 15.9.2022. *Public Media Site Toplist. Week 202235*. Haettu: <https://datastudio.google.com/reporting/445ac769-037b-408e-b383-9014d561cee5/page/QCkcB>. Luettu 15.9.2022.
- Fingar, Thomas (2011). *Reducing Uncertainty: Intelligence Analysis and National Security*. Stanford, California: Stanford Security Studies.
- Fjäder, Christian (2014). "The nation-state, national security and resilience in the age of globalization". *International Policies, Practices and Discourses*, 2(2): 114–129.
- FORCE11. Guiding Principles for Findable, Accessible, Interoperable and Re-usable Data Publishing version b1.0. Haettu: <https://force11.org/info/guiding-principles-for-findable-accessible-interoperable-and-re-usable-data-publishing-version-b1-0/>. Luettu 28.2.2023.
- Foucault, Michel (2008). *The Birth of Biopolitics. Lectures at the Collège de France 1977–1978*. Toimittanut: Arnold Davidson. Käännös: Graham Burchell. New York: Palgrave Macmillan.
- Foucault, Michel (1998). *Seksuaalisuuden historia. Tiedontahto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä*. Ranskankieliset alkuteokset: La volonté de savoir (Histoire de la sexualité I) (1976), L'usage des plaisirs (Histoire de la sexualité II) (1984) ja Le souci des soi (Histoire de la sexualité III) (1984). Suomentanut: Kaisa Sivenius. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus
- Foucault, Michel (1991). "Governmentality". Teoksessa Burchell, Graham & Gordon, Colin & Miller, Peter (toim.) (1991). *The Foucault Effect. Studies in Governmentality. With two lecture by and an interview with Michel Foucault*, 87–105. Chicago: The University of Chicago Press.
- Foucault, Michel (1982). "The Subject and Power". *Critical Inquiry*, 8(4) (summer,1982): 777–795.

- Foucault, Michel (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. Käännös: Gordon, Colin et. al. Lontoo: The Harvester Press.
- Fraser, Nancy (1989). *Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory*. Cambridge: Polity Press.
- French, John R. P. & Raven, Bertram (1959). "The Bases of Social Power". Teoksessa Cartwright, Dorwin (1959). *Studies in Social Power*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Gadamer, Hans-George (2005). *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Suomentanut Ismo Nikander. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Gadamer, Hans-George (1989). *Truth and Method*. New York: Crossroad.
- Gee, Paul J. (toim.) & Handford, Michael (toim.) (2012). *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. Lontoo: Routledge.
- Germanovich, Gene & Black, James & Slapakova, Linda & Flanagan Stephen J. & Ogden, Theodora (2021). *Enhancing US-Finnish and regional defence cooperation. An exploratory analysis*. Gambridge: RAND Europe.
- Gheciu, Alexandra & Wohlforth, William C. (ed.) (2018). *The Oxford Handbook of International Security*. Oxford: Oxford University Press.
- Glanville, Luke (2014). *Sovereignty and the responsibility to protect: a new history*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Guzzini Stefano (2004): "The enduring dilemmas of realism in international relations." *European Journal of International Relations*, 10(4): 533–568.
- Göhler, Gerhard (2009). "Power to´ and ´Power over´". Teoksessa Clegg, Stewart R. (toim.) & Haugaard, Mark (toim.) (2009). *The SAGE Handbook of Power*. SAGE Publications.
- Haavisto, Ilkka (22.3.2022). *AT NATO'S DOOR. Russia's invasion of Ukraine shifted the opinion of a majority of Finns in favour of NATO membership*. EVA-analyysi, No 104, 22.3.2022.
- Habermas, Jürgen (1968). *Knowledge and Human Interests*. Gambridge: Polity Press.
- Hacking, Ian (1986). "Making up people". Teoksessa Heller, Thomas & Sosna, Morton & Wellbery, David (toim.) (1986) *Reconstructing Individualism: autonomy, individuality, and the self in Western thought*. Stanford: Stanford University Press.
- Hakonen, Kimmo (5.8.2020). *Kuinka kansallista kansallinen turvallisuus on?* Kolumni. Haettu: <https://tiedusteluvalvonta.fi/-/kuinka-kansallista-kansallinen-turvallisuus-on->. Luettu: 16.5.2023.
- Hammersley, Martyn & Traianou, Anna (2012). *Ethics in qualitative research: Controversies and contexts*. SAGE Publications.
- Harri, Ari-Matti & Liukkonen, Juha-Matti & Rowley, Christopher & Aaltola, Mika & Näsilä, Antti & Huovelin, Juhani (2020). *AVAUUS – Avaruuden uuden toimintaympäristön turvallisuuslottuvuudet ja liiketoiminta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:8. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

- Haukkala, Hiski & Vaahtoranta, Tapani (2016). ”Suomen turvallisuuspolitiikan linjat ja koulu-
lukunnat”. Teoksessa Blombergs, Fred (toim.) (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen rat-
kaisun lähtökohdat*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4. 55–
76. Helsinki.
- HaVM 35/2022. Valiokunnan mietintö HaVM 35/2022 vp — VNS 11/2021 vp. Valtioneu-
voston selonteko tiedustelulainsäädännöstä.
- Havulinna, Mika (2018). *Kansallinen turvallisuus vs. perusoikeudet: Lainsäädäntötutkimus tiedustelu-
lakihankeesta*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Harri, Ari-Matti & Liukkonen, Juha-Matti & Rowley, Christopher & Aaltola, Mika & Näsälä,
Antti & Huovelin, Juhani (2020). *AVAUS: Avaruuden uuden toimintaympäristön turvalli-
suusulottuvuudet ja liiketoiminta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkai-
susarja.
- HE 275/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta.
- HE 222/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden kiinteistönhankintojen lu-
vanvaraisuudesta annetun lain, valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain
ja etuostolain 1 §:n muuttamisesta.
- HE 94/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta.
- Heikkinen, Johannes & Kataja, Pauli & Lavapuro, Juha & Salminen, Janne & Turpeinen,
Mira (2018). *Valmiuslaki ja perusoikeudet poikkeusoloissa: Valtiosääntöoikeudellinen koko-
naisarvio valmiuslain ja perustuslain 23 §:n subteesta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimus-
toiminnan julkaisusarja 64/2018. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Heinonen, Veikko U. J. (2011). *Suomalaisen turvallisuuspolitiikan tila. Suomalaisen 2000-luvun alun
turvallisuuspoliittisen debatin käsitteanalyttinen tarkastelu*. Akateeminen väitöskirja.
Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 416. Jyväskylän yli-
opisto. Jyväskylä University Printing House.
- Heino, Ossi & Huotari, Vesa & Laitinen, Kari (toim.) (2020). *Varautuminen eilen – Varautu-
minen huomenna. Puheenpuoroja Suomesta*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 136.
Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Helenius, Mikko (2020). ”Tämä ei voi olla kansallisen kokonaisedun mukaista.” *Suojelupoliisin tie-
dustelulakeihin liittyvät näkemykset ja perustelut eduskunnan valiokunnille vuoden 2018 valmis-
telutyön aikana*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Held, David (1987). *Models of Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Hellsten, Tommy (2019). *Enää en pelkää: Kirja rakkaudesta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Helén, Ilpo (2004). ”Hyvinvointi, vapaus ja elämän politiikka: foucaultlainen hallinnan analy-
tiikka”. Teoksessa Rahkonen, Keijo (2004). *Sosiologisia nykykeskusteluja*, 206–236. Hel-
sinki: Gaudeamus.
- Helén, Ilpo (1995). ”Michel Foucault’n valta-analytiikka”. Teoksessa Heiskala, Risto (toim.)
(1995). *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*, 270–315. 2.painos. Gaudeamus: Helsinki.
- Helsingin Sanomat 11.3.2022. *Ulkoministeriö on aloittanut ”kaiken kattavan” ulko- ja turvalli-
suus-poliittisen selonteon valmistelun – näin päätöksenteko mahdollisesta Nato-jäsenyydestä etenee*

- Suomessa.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008668452.html>. Luettu 4.1.2023.
- Helsingin Sanomat 4.3.2022. *Nato-jäsenyyttä kannattaa 48 prosenttia suomalaisista, vastustajien määrä painui noin neljäsosaan.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008659067.html>. Luettu 4.1.2023.
- Helsingin Sanomat 2.3.2022. *YK:n yleiskokouksen enemmistö vaatii Venäjää vetäytymään Ukrainasta, Kiina pidättäytyi äänestämästä.* Haettu: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008654517.html>. Luettu 4.1.2023
- Helsingin Sanomat 5.2.2022. *Optio, jonka arvo vain nousee. Nato-optio täyttää hubtikuussa 27 vuotta, ja se on yhä voimassa, kirjoittaa Unto Hämäläinen.* Haettu: <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000008551871.html>. Luettu 4.1.2023.
- Helsingin Sanomat 21.1.2022. *Valbeiden verkko. Koronarokotteiden vastaista valbeellista propagandaa levitetään Suomessa ahkerasti: sosiaalisessa mediassa, keskustelupalstoilla, podcasteissa ja mielenosoituksissa. Nyt selvitti, millainen Suomen rokotevastainen verkosto on – ketkä disinformaatiota levittävät, missä ja miksi.* Haettu: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000008475401.html>. Luettu 4.1.2023.
- Helsingin Sanomat 15.1.2022. *Puolustusministeriön ex-kansliapäällikkö ei usko Venäjän hyökkäävän Ukrainaan.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008513926.html>. Luettu 4.1.2023.
- Helsingin Sanomat 23.11.2021. *Supo haluaa lisätä oikeuksia tiedustella salaa – laillisuus-valvojat tämentäisivät nykyisiä tiedustelu-lakeja.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008422934.html>. Luettu 4.12.2022.
- Helsingin Sanomat 18.11.2021. *Polisi haluaa pubelinkuuntelun ja muita salaisia keinoja käyttöön ilman rikosepäilyä – sisäministeriö aloittaa esiselvityksen.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008414156.html>. Luettu 4.12.2022.
- Helsingin Sanomat 12.11.2021. *”Ajattelin, että niitä rättejä on nyt vaan saatava jostain” – Poliisin pöytäkirjat paljastavat Huoltovarmuuskeskuksen kaoottisen tilanteen keväällä 2020.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008400024.html>. Luettu 4.5.2022.
- Helsingin Sanomat 22.7.2021. *Puola testaa EU:n sietokykyä oikeuslaitosta koskevilla linjanvedoillaan – ”Polexit” eli ero unionista on silti epätodennäköinen.* Haettu: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008137234.html>. Luettu 4.10.2022.
- Helsingin Sanomat 14.7.2021. *Puola uhmasi EU:n tuomioistuimen päätöstä: ”Käynnissä on oikeudellinen Polexit”, sanoo entinen ihmisoikeuskomissaari.* Haettu: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008126514.html>. Luettu 4.10.2022.
- Helsingin Sanomat 31.12.2019. *USA on nyt virallisesti perustanut avaruusvoimat, mutta mistä on kyse?* Haettu: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006351440.html>. Luettu 4.12.2022.
- Helsingin Sanomat 13.2.2019. *Oikeuskanslerilta harvinainen kannanotto kesken tiedustelulakien säätämisen: Supon valtaoikeudet kasvavat poikkeuksellisen isoiksi.* Haettu: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005999375.html>. Luettu 4.1.2022.

- Heusala, Anna-Liisa (2012). ”Kokonaisturvallisuus ja inhimillinen turvallisuus yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa”. *Tiede Ja Ase*, 69.
- Hobbes, Thomas. (2018). *Leviathan*. Minneapolis: Lerner Publishing Group.
- Honko, Kristiina (2017). ”Kansallinen turvallisuus, ihmisoikeusvelvoitteista poikkeaminen sekä velvoitteiden rajoittaminen Euroopan muuttuvassa turvallisuusympäristössä”. *Oikeustiede–Jurisprudentia* L:2017, 5–84.
- Hoosiaisluoma, Yrjö (2003). *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Hough, Peter (2008). *Understanding Global Security*. 2.painos. New York: Routledge.
- House of Commons (2017). *Protecting Canadians and their Rights: A New Road Map for Canada’s National Security. Report of the Standing Committee on Public Safety and National Security*. Haettu: <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/42-1/SECU/report-9/>.
- HMGovernment (2015). *National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015. A Secure and Prosperous United Kingdom*. Haettu: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478933/52309_Cm_9161_NSS_SD_Review_web_only.pdf.
- HMGovernment (2010). *A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy*. Haettu: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf.
- Hujala, Elina & Hyvärinen, Juhani & Rintamaa, Rauno & Suikkanen, Heikki & Vihavainen, Juhani & Wähä, Susanna (2022). *Uusien ydinenergiateknologioiden mahdollisuudet ja kehitystarpeet. Pienet modulaariset sarjavalmisteiset ydinreaktorit eli SMR:t*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:43.
- Huoltovarmuuskeskus (2022). *Vuosikatsaus 2021*. Julkaisija: Huoltovarmuuskeskus.
- Huoltovarmuuskeskus (2021). *Informaatiovaikuttamisen torjunta – Esiselvitys*. Julkaisija: Huoltovarmuuskeskus.
- Huru, Jouko (2004). ”Turvallisuus ja politiikka”. Teoksessa Huru, Jouko & Väyrynen, Tarja (2004). *Kadonnutta poliittista etsimässä: kansainvälinen turvallisuus ja politiikka*, 43–85. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huru, Jouko (1998). ”Kohti moniarvoista ja laaja-alaista turvallisuutta”. *Kosmopolis* 28:1/1998.
- Huru, Jouko & Jalonen, Olli-Pekka (1995). *Eurooppalaistuvan Suomen turvallisuusbaasteet. Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus. Tutkimuksia 72*. Tampere.
- HUS 15.10.2021. *Uudenmaan alueellinen koordinaatioryhmä linjasi rajat terveydenhuollon kantokyvyn vaarantumiselle*. Haettu: <https://www.hus.fi/ajankohtaista/uudenmaan-alueellinen-koordinaatioryhma-linjasi-rajat-terveydenhuollon-kantokyvyn>. Luettu 4.1.2022.
- Hyvärinen, Matti (2003). ”Valta”. Teoksessa Hyvärinen, Matti (toim.) & Kurunmäki, Jussi & Palonen, Kari & Pulkkinen, Tuija & Stenius, Henrik (2003). *Käsitteet liikkeessä: Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*, 63–116. Helsinki: Vastapaino.

- Hyvönen, Ari-Elmeri & Juntunen, Tapio & Mikkola, Harri & Käpylä, Juha & Gustafsberg, Harri & Nyman, Markku & Rättilä, Tiina & Virta, Sirpa & Liljeroos, Johanna (2019). *Kokonaisresilienssi ja turvallisuus: tasot, prosessit ja arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2019. Valtioneuvoston kanslia.
- Häkkinen, Kaisa (1997). *Mistä sanat tulevat? Suomalaista etymologiaa*. Helsinki: SKS.
- Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (1997). *Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ilmatieteenlaitos 2.3.2022. E 131/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n avaruuspolitiikka.
- Ilmonen, Kari (2018). ”Muuan diskurssianalyysi: Esimerkkinä Chydenius-instituutin vaikuttavuustutkimus”. Teoksessa Valli, Raine (toim.) (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 134–148. 5., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ilmonen, Klaus & Moilanen, Panu (toim.) (2021). *The Political Analyst’s. Field Guide To Finland*. JYU Reports 10, University of Jyväskylä.
- Iltalehti 13.3.2023. *Venäjän ja Suomen välisen raja-aidan rakennustyöt alkavat*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/13b66d7b-760e-47d5-b0f6-115e8e8c09d2>. Luettu 23.5.2023.
- Iltalehti 18.11.2022. *3 metriä korkea, tebokasta piikkilankaa – tällainen teräsaita Venäjän rajalle nousee*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/38d7d70e-951c-4d10-b0ea-d9b211ea0947>. Luettu 23.5.2023.
- Iltalehti 8.11.2022. *Supo: al-Holin naiset turvallisuusuhka*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/62df2b2f-2146-4748-a924-d40e4e482758>. Luettu 4.1.2022.
- Iltalehti 2.3.2022. *Asiantuntija: Suomi voi olla seuraava Ukraina. Iltalehti kysyi asiantuntijoilta, mikä on Venäjän tulevaisuus, ja mitä Suomen pitäisi tehdä nyt, kun Venäjä on näyttänyt, että se voi hyökätä demokraattiseen eurooppalaiseen naapurimaahansa*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/355ffb4f-6fd3-4254-bceb-7e5b9a56eb84>. Luettu 4.1.2022.
- Iltalehti 4.11.2021. *Kokoomusedustajat kiirehtivät hallitusta: ”Laissa on yhä siirtolaisaallon mentävä aukko”*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e5bfab77-d483-4c11-b9de-2dea94f91c1e>. Luettu 4.1.2022.
- Iltalehti 8.10.2021. *Puolassa historiallinen tuomio: Oma lainsäädäntö menee EU:n edelle. Tuomion myötä Puolan saama EU-rabotus voi vaarantua*. Haettu: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/4e879696-18d4-4782-8cc8-75e6c77d228f>. Luettu 4.1.2022.
- Iltalehti 23.9.2022c. *Iltalehti on Suomen suurin uutismedia – kolme kuvaa näyttää, miten paljon teitä todella on*. Haettu: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009088243.html>. Luettu 4.1.2022.
- Iltalehti 5.1.2022. *Kommentti: Nato-optio on savuverbo, jonka taakse piiloutuminen ei tuo turvaa*. Haettu: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008519381.html>. Luettu 4.1.2022.
- International Court of Justice 16.3.2022. *Allegation of genocide under the convention on the prevention and punishment of the crime of genocide. (Ukraine v. Russian Federation)*. Order. General List No. 182.

- Jansson, Jan-Magnus (1964). ”Valta”. Teoksessa Waris, Heikki (1964). *Yhteiskuntatieteiden käsikirja. 2. osa, Raha - Yhteiskuntatieteiden tutkimus*, 915–917. Helsinki: Otava.
- Jansson, Saara & Sihvonen, Tanja (2018). ”Kyberturvallisuus valtiollisena toimintaympäristönä ja siihen kohdistuvat uhkat”. *Media & viestintä*. 41(1): 1–28.
- Jalonen, Harri & Uusikylä, Petri & Lonka, Harriet & Laitinen, Kari & Jokipii, Annukka & Huhtinen, Aki-Mauri & Rantamäki, Aino & Kallunki, Valdemar & Niskanen, Ville-Pekka & Keinänen, Anssi (1/2022). *Kansallinen varautuminen edellyttää tilannetietoisuutta, joka rakentuu yhteiskunnallisten toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa*. Policy Brief, syyskuu 2022. Irwin-hanke.
- Jalonen, Harri & Uusikylä, Petri & Keinänen, Anssi & Kallunki, Valdemar & Huhtinen, Aki-Mauri & Lonka, Harriet & Laitinen, Kari & Jukka, Leena & Jokipii, Annukka (2021). *Tiedon huoltovarmuutta etsimässä*. Vaasan yliopisto, Johtamisen yksikkö. Kompleksisuus-tutkimus. Vaasan yliopiston raportteja 28.
- Jessop, Bob (2004). “Critical semiotic analysis and cultural political economy”. *Critical Discourse Studies*, 1(2): 159–174.
- Johnson, Loch K. (2010). “National Security Intelligence”. Teoksessa Johnson, Loch K. (toim.) (2010). *The Oxford Handbook of National Security Intelligence*, 3–32. Oxford: Oxford University Press.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016). ”Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet”. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (2016). *Diskursianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*, 25–50. Tampere: Vastapaino.
- Jordan, Amos A. & Taylor, JR. William J. & Meese, Michael J. & Nielsen, Suzanne C. (2009). *American National Security*. 6.painos. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Juhila, Kirsi (2016). ”Tutkijan positiot”. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (2016). *Diskursianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*, 411–443. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (1999). ”Tutkijan positiot”. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999). *Diskursianalyysi liikkeessä*, 201–232. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Juntunen, Tapio 10.12.2015. *Avoimutta eristämällä?*. Poliitikasta, Ajankohtainen ja ajaton tiedeverkkolehti. Haettu: <https://politiikasta.fi/avoimuutta-eristamalla/>. Luettu 1.9.2023.
- Jussilainen, Maija (1984). ”Kirjasto ja tiedonintressit. [The library and interests of knowledge]”. *Kirjastotiede ja informatiikka* 3(3): 67–71.
- Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, J. (2002) *Discourse Analysis as Theory and Method*. SAGE Publications.
- KAA 3/2022 vp. *Suomen Nato-jäsenyydestä kansanäänestys*. Kansalaisaloite. Haettu: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_3+2022.aspx.

- KAÄ 2/2022 vp. *Suomen haettava NATO-jäsenyyttä perustuslaissa säädettyjen ihmisoikeusvelvoitteiden toteuttamiseksi*. Kansalaisaloite. Haettu: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasitte-lytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAÄ_2+2022.aspx.
- Kaisto, Jani & Pyykkönen, Miikka (2010). ”Hallinnan analytiikan suuntaviivoja”. Teoksessa Kaisto, Jani & Pyykkönen, Miikka (toim.) (2010). *Hallintavaltta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*, 7–23. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.) (1998). *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakaantumisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaleva 1.11.2021 *Suomi luovii vaikeassa tilanteessa –perinteiset ja uudet turvallisuusuhat tekevät toimintaympäristöstä epävakaa ja vaikeasti ennakoitavan*. Haettu: <https://www.kaleva.fi/suomi-luovii-vaikeassa-tilanteessa-perinteiset-ja/3057489>. Luettu 5.6.2022.
- Kaleva 29.9.2021. *Kyberuhat tulivat Suomeenkin jäädäkseen, mutta kansallista turvallisuutta lisää se, että kansalaiset eivät helposti haksahda ulkomaisiin vaikutusyrityksiin*. Haettu: <https://www.kaleva.fi/kyberuhkat-tulivat-suomeenkin-jaadakseen-mutta-kan/3992605>. Luettu 5.6.2022.
- Kanniainen, Vesa (2021). *Polttopisteessä Suomen turvallisuus. Asepalvelus, EU-jäsenyys, NATO-optio, kyberuhka*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotatekniikan laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimuseloiteita nro 3.
- Kanniainen, Vesa (2019). *Kansallinen turvallisuus, asepalvelus ja kansantalous. Miksi yleinen asevelvollisuus on välttämätön ratkaisu joillekin maille – ja miksi toisille taas ei?* Tutkimusraportti. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Kanniainen, Vesa (2018). ”Kansallinen turvallisuus taloustieteen näkökulmasta”. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* – 114. vsk. – 3/2018: 455–459.
- Kari, Martti J. & Hellgren, Riku (2021). ”Case study: Finland as a Target of Russian Information Influence”. Teoksessa Ilmonen, Klaus & Moilanen, Panu (toim.) (2021). *The Political Analyst's Field Guide to Finland*, 155–172. JYU Reports 10, University of Jyväskylä.
- Karjalainen, Tyne & Mustasilta, Katariina (2022). *Sota Ukrainassa. Venäjän hyökkäys muutti jo Euroopan unionia*. FIIA Comment, maaliskuu 2022/4. Haettu: https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2022/03/sota-ukrainassa_tyne-karjalainen-ja-katariina-mustasilta.pdf.
- Kauppalehti 21.9.2021. *Tässä ovat Suomen suurimmat mediayhtiöt – Alan nettotulos kutistui kymmenillä miljoonilla koronavuonna*. Haettu: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tassa-ovat-suomen-suurimmat-mediayhtiöt-alan-nettotulos-kutistui-kymmenilla-miljoonilla-koronavuonna/dacceb22-7bb8-4d2b-a236-07c25f1d5d08>. Luettu 5.6.2022.
- Kauppalehti 25.9.2020. M&M listaa Suomen 50 suurinta mediayhtiötä: viime vuonna moni kiri kasvuun. Haettu: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/mm-listaa-suomen-50-suurinta-mediayhtiötä-viime-vuonna-moni-kiri-kasvuun/61f11356-13a2-46a6-9d01-3c3ed05294bf>. Luettu 5.6.2022.
- Kauppalehti 3.9.2020. *Maskikauppa luistaa – Huoltovarmuuskeskus: ”Parhaimmillaan jopa sata tarjoajaa päivässä”*. Haettu: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/maskikauppa-luistaa>

huoltovarmuuskeskus-parhaimmillaan-jopa-sata-tarjoajaa-paivassa/13a76016-53cd-4081-867b-7e0c186308ae. Luettu 5.6.2022.

- Keinänen, Anssi & Pälvimäki, Leona (2022). ”Näkykö säädösehdotuksen yhteiskunnallinen merkittävyys sen valmistelutavassa?” *Edilex* 2022/47, referee-artikkeli. Edita Publishing Oy.
- Keskinen, Marko & Kantola, Arttu & Mäkinen, Juha & Salonen, Arto (2017). ”Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta? Tieteidenvälisiä näkemyksiä Winland-hankkeesta”. *Tiede ja Ase*. 75(1): 124–154.
- Kihlström, Laura & Huhtakangas, Moona & Karreinen, Soila; & Viita-aho, Marjaana & Jormanainen, Vesa & Keskimäki, Ilmo & Tynkkynen, Liina-Kaisa (2021). *Globaali pandemia ja paikalliset ratkaisut : COVID-19 pandemian paikallinen hallinta ja johtaminen Suomessa*. Tutkimuksesta tiiviisti 52/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Klemm, Kari (2019). *Huoltovarmuus: varautumisella selviytymiskykyä*. Tietosanoma.
- Knape, Petri (30.6.2021). *Vakavia turvallisuusuhkia torjutaan yhdessä*. Sisäministeriön blogi. Haettu: <https://intermin.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/vakavia-turvallisuusuhkia-torjutaan-yhdessa>. Luettu 31.8.2021.
- Koivula, Tommi (toim.) (2020). *Suomalaisen tiedustelukulttuurin jäljillä*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro. 7. Tampere: Punamusta.
- KOPPA. *Tieteenfilosofiset suuntaukset*. Jyväskylän yliopisto. Haettu: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset>. Luettu: 20.5.2023.
- Korsisaari, Eva Maria (2008). ”Keskeisiä kirjallisuustutkimuksen suuntauksia”. Teoksessa Alanko-Kahiluoto, Outi & Käkelä-Puumala, Tiina (2008). *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*, 290–309. 3. tark.p.. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koskela, Ilkka (2018). *Neljä kehystä tiedustelulaeista. Tiedustelulakihanke Suomen uutismediassa 18.4.2017–1.3.2018*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Koskinen, Hille (2009). *Pelkokierre: pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kosonen, Jarkko (2019). *Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina. Asevelhollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro. 33. Tampere: Punamusta.
- Kress, Gunther. R. (1976). *Halliday: System and Function in Language*. London: Oxford University Press.
- Kurttila, Mikko (2015). *Mitä tiedustelusta kirjoitettiin? – Suojelupoliisi ja tiedonhankintalakityöryhmiä mediassa 2013-2015*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kusch, Martin (1993). *Tiedon kentät ja kerrostumat – Michel Foucault'n tieteen tutkimuksen lähtökohdat*. Suomentanut Heini Hakosalo. Oulu: Kustannus Pohjoinen.
- Kytömaa, Eero & Vuorisalo, Valtteri (6.3.2022). ”Kansallinen turvallisuus. Suomi torjuu kansalliseen turvallisuuteen liittyviä uhkia sekä itsenäisesti että yhteistyössä.”

- Maanpuolustus*. Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu. Haettu: <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/kansallinen-turvallisuus/>. Luettu 31.2.2023.
- Käkönen, Jyrki (1983). ”Anders Chydenius ja 1700-luvun suomalainen valtio-opillinen ajattelu”. Teoksessa Nousiainen, Jaakko (toim.) & Anckar, Dag (1983). *Valtio ja yhteiskunta. Tutkielmia suomalaisen valtiollisen ajattelun ja valtio-opin historiasta*, 37–59. WSOY.
- Kögler, Hans-Herbert (2011). ”Phenomenology, Hermeneutics, and Ethnomethodology”. Teoksessa Jarvie, I. C., & Zamora-Bonilla, J. (2011). *The SAGE handbook of the philosophy of social sciences*, 445–462. SAGE Publications.
- Laari, Tommi (toim.) & Flyktman, Jouni & Härmä, Katriina & Timonen, Jussi & Tuovinen, Jussi (2019). *#kyberpuolustus – Kyberkäsiäkirja Puolustusvoimien henkilöstölle*. Working paper. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sota-aidon laitos. Helsinki.
- Lagerspetz, Eerik (1993). ”Itsemääräämisen valta”. Teoksessa Launis, Veikko & Räikkä, Juha (toim.) (1993). *Itsemääräämisoikeus*. Turun yliopisto. Käytännöllisen filosofian julkaisuja vol 7. Turun yliopisto.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007). *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus.
- Laitinen, Kari (10.1.2023). *Kysymys tiedosta valmius- ja varautumistoiminnassa*. Haettu: <https://www.irwinproject.fi/fi/blogi/kysymys-tiedosta-valmius-ja-varautumistoiminnassa>. Luettu 15.1.2023.
- Laitinen, Kari (15.9.2022). *Kansalliset intressit pitää määritellä pidemmällä aikajänteellä*. Puheenvuoro. Suomen Kuvalehti. Haettu: <https://suomenkuvalehti.fi/mielipide/puheenvuoro-suomesta-puuttuu-nyt-pidemman-aikavalin-kansalliset-intressit-maaritteleva-strategia-ja-sellainen-tarvitaan/>. Luettu 15.2.2023.
- Laitinen, Kari & Huhtinen, Aki-Mauri (2021). *Kansallinen turvallisuus murroksessa*. Jyväskylä: Docendo Oy.
- Laitinen, Kari (21.12.2021). *Kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden todellisuutta eletään, tuotetaan ja ylläpidetään kehä kolmen ulkopuolellakin*. Kolumni. Haettu: <https://www.irwinproject.fi/en/blogi/kansallisen-turvallisuuden-ja-huoltovarmuuden-todellisuutta-eletn-tuotetaan-ja-yllpidetn-keh-kolmen-ulkopuolellakin>. Luettu 15.2.2023.
- Laitinen, Kari (2005a). ”Kansainvälisen politiikan imperatiivit – Kansallinen turvallisuus, järjestys ja turvallistaminen Yhdysvaltain globaalin valtopolitiikan selittäjänä”. *Kosmopolis*, 35(1): 43–57.
- Laitinen, Kari (2005b). ”Suomalainen asevelvollisuus, historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus”. Teoksessa Laitinen, Kari & Nokkala, Arto (2005). *Suomalainen asevelvollisuus – Historiaa ja tulevaisuutta*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2005.
- Laitinen, Kari (1999). *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. Akateeminen väitöskirja. Studia Politica Tamperensis, No 7. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Landau, Saul (2019). *The Dangerous Doctrine. National Security and U.S Foreign Policy*. New York: Routledge.

- Lastunen, Juuso (2023). *Turvaa tiedustelulla – Suomen tiedustelulainsäädännön perusteiden analyysi turvallistamisteorian näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Lavikainen, Jyri & Pynnöniemi, Katri & Saari, Sinikukka & Helin, Outi & Mäkinen, Sirke (2022) *Pohjois-Eurooppa Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:38. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Lehti, Lotta & Haapanen, Lauri & Kääntä, Liisa (2018). ”Diskurssintutkimus – monitieteinen ja monimenetelmäinen ala”. Teoksessa Haapanen, L., L. Kääntä & L. Lehti (toim.) 2018. *Diskurssitutkimuksen menetelmistä. On the methods in discourse studies*, 4–19. AFINla-E. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2018/ N:O 11.
- Lehto, Martti & Limnell, Jarno (2017). ”Kybersodankäynnin kehityksestä ja tulevaisuudesta”. *Tiede ja Ase*, 75: 179–212.
- Lehto, Martti & Limnell, Jarno & Kokkomäki, Tuomas & Pöyhönen, Jouni & Salminen, Mirva (2018). *Kyberturvallisuuden strateginen johtaminen Suomessa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 28/2018. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Leinonen, Risto (2013). *Suomen sotilaallinen huoltovarmuus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, yleis- esikuntaupseerikurssin opiskelijan diplomityö.
- Leppänen, Anna & Houtsonen, Jarmo (2021). *Viranomaisvalvonta verkoissa. Näkemyksiä poliisin ja tiedustelu-viranomaisten salaisesta tiedonhankinnasta verkossa*. Poliisiammattikorkeakoulun raportti 140. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Limnell, Jarno & Lehto, Martti (2019). “The Importance of Strategic Leadership in Cyber Security: Case of Finland”. *European Conference on Cyber Warfare and Security*, 288–296.
- Limnell, Jarno (2013). “Kyberuhkat koskettavat jokaista”. Teoksessa Hämeen-Anttila, Jaakko & Katajala, Kimmo & Sihvola, A.H. & Hetemäki, Ilari (toim.) (2013). *Kaikki synyy kriisistä*, Helsinki: Gaudeamus.
- Limnell, Jarno (2012). *Finnish Threat Perception Policy in the Early Years of the 21st Century*. National Defence University. Finnish Defence Studies 19. Helsinki.
- Limnell, Jarno (2009): *Suomen uhkakuvaopolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia 29. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Limnell, Jarno (2008). *Toimiiiko turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selontekomenettely?* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 4: Työpapereita No 26. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Limnell, Jarno & Lonka, Harriet (2015). ”Strategiasta käytäntöön: Suomi kyberlainsäädäntöä kehittämässä”. *Oikeus*, No. 2, 2015.
- Linkov, Igor & Trump, Benjamin D. (2019). *The Science and Practice of Resilience*. Itävalta: Springer International Publishing.
- Lippmann, Walter (1943). *US Foreign Policy: Shield of the Republic*. Boston, MA: Little and Brown.
- Lohse, Mikael (2013). ”Turvallistaminenko oikeutta?”. *Oikeus* 3/2013, 346–350.

- Lohse, Mikael & Viitanen, Marko (2019). *Jobdatus tiedusteluun*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Lonka, Harriet & Laitinen, Kari (2023). ”Kansallisen varautumisen sääntelyn tietopohja”. *Tiedepolitiikka, Tiedepolitiikasta on moneksi*, 48(1) 6–15.
- Lonka, Harriet (2.6.2021). ”Tiedon huoltovarmuus kansallisen turvallisuuden kontekstissa”. *Laurea Journal*. Haettu: <https://journal.laurea.fi/tiedon-huoltovarmuus-kansallisen-varautumisen-kontekstissa/#5ffe8b43>. Luettu 31.1.2023.
- Lonka, Harriet & Laitinen, Kari & Jukka, Leena (2021). ”Tiedon huoltovarmuus ja kansallisen turvallisuuden kentät”. Teoksessa Jalonen, Harri & Uusikylä, Petri & Keinänen, Anssi & Kallunki, Valdemar & Huhtinen, Aki-Mauri & Lonka, Harriet & Laitinen, Kari & Jukka, Leena & Jokipii, Annukka (2021). *Tiedon huoltovarmuutta etsimässä*, 13–15. Vaasan yliopisto, Johtamisen yksikkö. Kompleksisuustutkimus. Vaasan yliopiston raportteja 28.
- Lonka, Harriet & Laitinen, Kari & Keinänen, Anssi & Wähä, Susanna & Huhtinen, Aki-Mauri & Paasonen, Jyri (2020). *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:28. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Lukes, Steven (2021). ”Power and domination”. *Journal of Political Power* 2021, 14(1): 97–108.
- Lukes, Steven (2005). *Power. A Radical View*. 2. painos. Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke.
- Lukkarinen, Hannele (2015). ”Monimetodinen kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen ja positivistisen tutkimustavan yhdistäminen”. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys-Tulkinta-Ymmärtäminen*, 227–253. Tampere: Juvenes Print.
- Luukka, Minna-Riitta (2000). ”Näkökulma luo kohteen: diskurssitutkimuksen taustaoletukset”. Teoksessa Sajavaara, Kari (toim.) & Piirainen-Marsh, Arja (toim.) (2008). *Kieli, diskurssi & yhteisö*, 133–160. 2. muuttumaton painos. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kiellentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopistopaino.
- Lynggaard, Kennet & Jensen, Mats Dagnis & Kluth, Michael (2023). *Governments' Responses to the Covid-19 Pandemic in Europe. Navigating the Perfect Storm*. Palgrave Macmillan.
- Länsiharju, Minttu (2022). *Kansallisen turvallisuuden käsite. Käsitteen määrittely Suomen lainsäädännössä sekä poliittisessa keskustelussa*. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto.
- Lääkärilehti 31.1.2022. *THL:n Mika Salminen: Terveydenhuollon kantokykyä ei voida ikuisesti hoitaa rajoituksilla*. Haettu: <https://www.laakarilehti.fi/terveydenhuolto/thl-n-mika-salminen-terveydenhuollon-kantokykyä-ei-voida-ikuisesti-hoitaa-rajoituksilla/>. Luettu 5.6.2022.
- MacDonald, Malcolm N. & Hunter, Duncan (2019). *The Discourse of Security: Language, Illiberalism and Governmentality*. Palgrave Macmillan.
- Mangold, Peter (1990). *National Security and International Relations*. Lontoo: Routledge.

- Meijern, Maike (1993). "Countering textual violence. On the critique of representation and the importance of teaching its methods". *Women's Studies International Forum*, 16(4): 367–378.
- Metelinen, Sami (3.5.2022). *Valmiina puolustamaan. Suomalaiset eivät kaibda aseellista maanpuolustusta*. EVA-analyysi, No 109, 3.5.2022.
- Metelinen, Sami (8.6.2021). *Kansakunnan kivijalka. Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin*. EVA-analyysi, No 95, 8.6.2021.
- Meyer, Michael & Wodak, Ruth (2009). "Critical discourse analysis: history, agenda, theory and methodology". Teoksessa Meyer, Michael. & Wodak, Ruth (2009) (toim.) *Methods of critical discourse analysis*, 1–33. Lontoo: Sage.
- Mikkola, Anna (2018). *Siviilitiedustelun turvallistuminen. Siviilitiedustelun turvallisuusdiskurssin rakentuminen ja siviilitiedustelubankkeen legitimointi*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas (2013). *Governing the present. Administering Economic, Social and Personal Life*. 1.painos. Gambridge: Polity Press.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas (2010). *Miten meitä hallitaan*. Tampere: Vastapaino.
- Moilanen, Panu. (2021). "Complexity and Resilience". Teoksessa Ilmonen, Klaus & Moilanen, Panu (toim.) (2021). *The Political Analyst's. Field Guide to Finland*, 44–57. JYU Reports 10, University of Jyväskylä.
- Morgenthau, Hans J. & Thompson, Kenneth W. & Clinton, W. David (2006). *Politics among nations. The Struggle for Power and Peace*. 7 painos. Boston: McGraw-Hill Higher Education.
- Mustonen, Jere (2017). *Siviilitiedustelulainsäädäntö ja turvallistaminen – perustelujen diskursiiviset keinit*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Mutimer, David (2019). "Critical Security Studies: A Schismatic History". Teoksessa Collins, Allan (2019). *Contemporary Security Studies*, 91–110. 5.painos. New York: Oxford University Press.
- Mäenpää, Olli (2020). *Julkinen valta ja oikeusvaltio*. Oikeuden perusteet, Nro 2, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Helsinki.
- Mörttinen, Matti (2021). *Valtioneuvoston ydin kriisitilanteessa. Covid-19-pandemian paineet suomalaiselle päätöksenteolle*. Sitra muistio.
- National Security Green Paper (2016). *Our Security, Our Rights*. Government of Canada.
- Nakolinna, Mikael (2021). *Siviilitiedustelutiedon luovuttaminen terrorismintorjuntaan: palomuurisääntely ja kansallisen turvallisuuden suojaaminen*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Neocleous, Mark (2008). *Critique of Security*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Niemenkari, Arto (2003). *Rajaturvallisuus Euroopan Unionissa*. Helsinki: Multiprint.
- Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja-Riitta (toim.) (2000). *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere. Vastapaino.

- Niemelä, Pauli (2000). ”Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehys”. Teoksessa Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja-Riitta (toim.) (2000). *Inhimillinen turvallisuus*, 21–37. Tampere. Vastapaino.
- Niiniluoto, Ilkka (2002). *Jobdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus*. 3.painos. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.
- Niiniluoto, Ilkka (2000). ”Tieto ja valta”. Teoksessa Räikkä, Juha & Wennberg, Mikko (toim.) (2000). *Mitä on VALTA?*, 35–58. Oy UNIPress Ab.
- Niinistö, Sauli (5.4.2016). *Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 5.4.2016*. Haettu: <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-puhe-maanpuolustuskurssiyhdistyksen-kevatkokouksessa-5-4-2016/>. Luettu 31.1.2023.
- Nissinen, Ari & Savolainen, Hannu (toim.) (2019). *Julkisten bankintojen ja kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjälki ja luonnonvarojen käyttö. ENVIMAT-mallinnuksen tuloksia*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 15/2019.
- Nokkala, Arto (2014). *Kyky ja tahto. Suomen puolustus murroksessa*. Jyväskylä: Docendo.
- Nokkala, Arto (2001). *Laajeneva sotilaspolitiikka: strategia ja turvallisuus suomalaisen asevoiman rakentamisessa*. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus. Tutkimuksia No. 94, 2001. Tampere.
- Nokkala, Arto (1998). *Sotilaspolitiikan haasteita Pohjois-Euroopassa*. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus. Tutkimuksia No. 82, 1998. Tampere.
- Nokkala, Arto (1991). *Non-Offensive Defence. A Criteria Model of Military Credibility*. War College. Helsinki.
- Nousiainen, Jaakko (1998). *Suomen poliittinen järjestelmä*. 10. uudistettu laitos. Juva: WSOY – Kirjapainoyksikkö.
- NSS–Ruotsi (2017). *National Security Strategy. Government Offices of Sweden. Prime Minister`s Office*. Haettu: <https://www.government.se/4aa5de/contentassets/0e04164d7eed462aa511ab03c890372e/national-security-strategy.pdf>.
- NSS–Saksa (2023). *Integrated Security for Germany. National Security Strategy – Robust. Resilient. Sustainable*. Haettu: <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/en.html>.
- NSS–Yhdysvallat (2022). *National Security Strategy*. October 2022. The White House. Haettu: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>.
- NSS–Yhdysvallat (2017). *National Security Strategy of the United States of America*. December 2017. Haettu: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- NS-TAG (2021). *The Definition, Measurement, and Institutionalization of Transparency in National Security*. Government of Canada. Haettu: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2021-dntn-msrmnt-trsprncy-ns/2021-dntn-msrmnt-trsprncy-ns-en.pdf>. 2021-dntn-msrmnt-trsprncy-ns-en.pdf (publicsafety.gc.ca).

- Nyberg, Rene (2014). ”Jokaisessa maassa on tiedustelu – ellei oma niin vieras”. *Kanava* 5/2014, 14–15.
- Nyman, Jonna (2013). ”Securitization theory”. Teoksessa Shepherd, Laura J. (toim.) *Critical Approaches to Security. An introduction to Theories and Methods*, 51–62. Lontoo: Routledge.
- Oikeusministeriö (19.4.2017). *Tiedustelutoiminnan valvonta. Työryhmän mietintö*. Oikeusministeriön julkaisu 18/2017.
- Oladipo, Stephen B. (2013). ”Conflict, Global Peace & Security: The Role of Civil Defence”. *Asian Journal of Management Sciences and Education*, 2(1): 80–88.
- Opitz, Swen (2011). ”Government Unlimited. The Security Dispositif of Illiberal Governmentality”. Teoksessa Bröckling, Ulrich & Krassman, Susanne & Lemke, Thomas (toim.) (2011) *Governmentality. Current Issues and Future Challenges*, 93–114. New York: Routledge.
- OTKES P2017-01. Puukotukset Turussa 18.8.2017. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostus.
- Ozkaya, Erdal (2019). *Cybersecurity: A Comprehensive Guide to Getting Started in Cybersecurity*. Birmingham: Packt Publishing.
- Palmer, Ian & Hardy, Cynthia (2012). *Thinking about Management: implications of organizational debates for practice*. Lontoo: Sage Publications.
- Palmroth, Minna (6.3.2022). ”Avaruus on uusi musta”. *Maanpuolustus*. Maanpuolustuskursis-yhdistyksen julkaisu. Haettu: <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/avaruus-on-uusi-musta/>. Luettu 15.2.2023.
- Parker, Ian (2014). *Discourse Dynamics. Critical analysis for social and individual psychology*. New York: Routledge.
- Patomäki, Heikki (2020). ”Vallan käsitteestä”. *Futura*, 39(2): 7–9.
- Pekola, Sami (2018). *Tiedustelu oikeusvaltiossa. Tiedustelutoimivaltuuksien laajentaminen tiedustelun valvonnan näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Peltonen, Hannes & Käis, Maare & Pulkkinen, Milja & Viitamäki, Riku (2019). ”Sukupolvet teoriassa Konstruktivismin kolmas sukupolvi ja turvallistamisteoria”. *Politiikka*, 61(1): 54–74.
- Pelttari, Antti 7.3.2022. *Päällikön kolumni: Suomen turvallisuuden murros korostaa tiedustelun merkitystä*. Kolumni. Haettu: <https://supo.fi/-/paallikon-kolumni-suomen-turvallisuuden-murros-korostaa-tiedustelun-merkitysta>. Luettu 15.3.2023.
- Peoples, Columba & Vaughan-Williams, Nick (2021). *Critical Security Studies. An Introduction*. 3.laitos. New York: Routledge.
- Pesonen, Crista (2022). *Kansallisen turvallisuuden nojalla toteutetun tiedustelun valvonta perustuslain 10 §:n näkökulmasta*. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto.
- Pesu, Matti & Mikkola, Harri & Iso-Markku, Tuomas (toim.) (2022). *Suomi ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Turvallisuusympäristön muutoksen vaikutukset Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle*. FIIA, Finnish Foreign Policy Paper, huhtikuu 2022/8.

- Pesu, Matti & Vanhanen, Henri (2021). *Suomen puolustusyhteistyön periaatteet entistä selvemmät. Puolustusselonteko kirkastaa Suomen turvallisuuspoliittista linjaa*. FIIA Comment, syyskuu 2021/12.
- Pesu, Matti (2021a). ”Turvallisuuspoliittisen keskustelun uudet suuntaviivat”. Julkaisussa: *Kylkirauta 2/2021*, Teemana Turvallisuuspolitiikka, 11–13.
- Pesu, Matti (2021b). *Uutta puhtia puolustusagendassa. Sotilaallisesti suorituskykyinen Eurooppa olisi Suomenkin etu*. EVA Raportti 1/2021, 115–123. Helsinki: Nextprint Oy.
- Pesu, Matti (2020). *Suomi strategisesti herkällä alueella. Globaalissa ulkopoliittisessa selonteossa on myös puolustuspoliittinen ydin*. FIIA Comment, joulukuu 2020/22.
- Pettigrew, Andrew M. (1997). “What is a processual analysis?” *Scandinavian journal of management*, 13(4): 337–348.
- Pietikäinen, Sari (2000). ”Kriittinen diskurssitutkimus”. Teoksessa Sajavaara, Kari (toim.) & Piirainen-Marsh, Arja (toim.) (2008). *Kieli, diskurssi & yhteisö*, 191–218. 2. muuttumaton painos. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopistopaino.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (toim.) (2020). *Uusi kurssi kohti diskursssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009). *Kurssi kohti diskursssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pirjatanniemi, Elina & Lilja, Inka & Helminen, Maija & Vainio, Kristiina & Lepola Outi & Alvesalo-Kuusi, Anne (2021). *Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10. Helsinki: Tekijät ja Valtioneuvoston kanslia.
- Pitel, Laura (12.2.2023). *German coalition wrestles with national security reform*. German Politics, Financial Times. Haettu: <https://www.ft.com/content/fe4b9150-bfa0-4bd8-98a6-32b4f234efe7>. Luettu 19.2.2023.
- Pitkin, Hanna F. (1972). *Wittgenstein and Justice*. Berkeley: University of California Press.
- Pokki, J. & Aumo, R. & Kananoja, T. & Ahtola, T. & Hyvärinen, J. & Kallio, J. & Kinnunen, K. & Luodes, H. Sarapää, O. & Selonen, O. & Tuusjärvi, M. & Törmänen, T. & Virtanen, K. (2014). *Geologisten luonnonvarojen hyödyntämien Suomessa vuonna 2012*. Geologian tutkimuskeskus. Tutkimusraportti 210. Summary: Geological resources in Finland, production data and annual report 2012.
- Puolustusministeriö 21.12.2022. *Kankaanpään kiinteistökaupassa kielteinen päätös*. Tiedote. Haettu: https://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ ja_uutiset/tiedotearkisto/tiedotteet_2022/kankaanpaan_kiinteistokaupassa_kielteinen_paat_13292.news#e6716e8c. Luettu 19.2.2023.
- Puolustusministeriö (2022). *EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolista kiinteistöomistusta koskeva jatko selvitys – Arviomuistio Venäjän kansalaisiin ja venäläisiin yhteisöihin kohdistuvista kiinteistöban- kinnan mahdollisista lisärajoituksista*. Arviomuistio, VN/28794/2022.

- Puolustusministeriö (2021). *Puolustusministeriön selvitys puolustusvaliokunnalle kansallisen turvallisuuden huomioon ottamisesta alueiden käyttöä ja kiinteistönomistusta koskevasta lainsäädännöstä*. Selvitys. VN/28089/2021-PLM-11.
- Puolustusministeriö (2010). *Suomalainen asevelvollisuus. ”Puolustuksen perusta, yksilö motivoiva ja myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia korostava”*. Helsinki: Painoyhtymä.
- Pynnönen, Anu (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkeita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Working paper, N:o 379/2013.
- Pynnöniemi, Katri (2018). 'Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution'. *The Journal of Slavic Military Studies*, 31(2): 240–256.
- Pynnöniemi, Katri & Rácz, András (2/2016). *Ulkakemat ohjaavat Venäjän toimintaa. Venäjän uusi kansallinen turvallisuusstrategia ei tarjoa juuri toiveita yhteistyöstä*. FIHA Comment, 2/2016.
- Pääesikunta (2021). *Sotilastiedustelu*, Julkinen katsaus 2021. Puolustusvoimat. PunaMusta Oy.
- Pääkkönen, Wili (2022). *Perusoikeuksien rajoittaminen siviilitiedustelussa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Pöysti, Tuomas 3.9.2019. *Kansallinen turvallisuus ja kestävä valtiosääntö*. UKK – luento Paasikivi – seurassa 3.9.2019. Haettu: https://oikeuskansleri.fi/documents/1428954/110061461/kansallinen_turvallisuus_paasikivi-seura_oikeuskansleri_tuomas_poysti_392019.pdf/d424ea83-319e-d605-a464-8379b41f6f0f/kansallinen_turvallisuus_paasikivi-seura_oikeuskansleri_tuomas_poysti_392019.pdf?t=1645517441927. Luettu 15.2.2023.
- Pöysä, Jyrki. (2015). *Läbiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Vantaa: Multiprint.
- Rantapelkonen, Jari (2014). ”Kansallinen turvallisuus kohtaa kybertrendit”. *Futura*, 33(2): 49–57.
- Raatikainen, Panu (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Raitasalo, Jyri (2008). *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23.
- Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (2007). *Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja ulkavapoliittika näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 4: Työpapereita No 23.
- Rajavartiolaitos 17.5.2023. *Itärajan esteaita rakennetaan Rajavartiolaitokselle säädettyihin tehtäviin*. Tiedote. Haettu: <https://raja.fi/-/itarajan-esteaita-rakennetaan-rajavartiolaitokselle-saadettyihin-tehtaviin>. Luettu 23.5.2023.
- Rajavartiolaitos 14.4.2023. *Itärajan esteaita-hankkeen rakentaminen aloitettu*. Tiedote. Haettu: <https://raja.fi/-/itarajan-esteaita-hankkeen-rakentaminen-aloitettu>. Luettu 23.5.2023.
- Raud, Rein (1992). ”Valta ja kieli”. Teoksessa Yli-Vakkuri, Valma (toim.) & Länsimäki, Maija (toim.) & Nyman, Aarre (toim.) (1992). *Yhteiskunta muuttuu – Kieli muuttuu*, 68–80. Nyky-suomen Seuran 10-vuotisjuhlakirja. WSOY.

- Remes, Liisa (2006). ”Diskurssianalyysin perusteet”. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. 1.laitos, 1.painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Renkema, Jan (2004). *Introduction to Discourse Studies*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Reveron, Derek S. & Mahoney-Norris, Kathleen (2019). *Human and National Security. Understanding transnational challenges*. 2. laitos. Lontoo: Routledge.
- Ridley, Gail (2017). ”Resilience and National Security”. Teoksessa Dover, Robert & Dylan, Huw & Goodman, Michael S. (2017). *The Palgrave Handbook of Security, Risk and Intelligence*. Lontoo: Palgrave Macmillan UK.
- Riekkinen, Kirsikka & Penkkilä, Olga & Krigsholm, Pauliina & Ekroos, Ari & Häkkänen, Martti (2022). *Huoltovarmuuden turvaaminen osana kiinteistöomaisuuden valvontaa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:8. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Riipinen, Pekka (2008). *Kokonaismaanpuolustuksen käsitteen kehityskaari osana Suomen kansallista turvallisuutta*. Puolustusministeriö, Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea – TPAK. Kirjapaino Keili.
- Rose, Nikolas (1999). *Powers of Freedom. Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ruostetsaari, Ilkka (1992). *Vallan ytimessä. Tutkimus suomalaisesta valtaeliitistä*. Gaudeamus.
- Russell, Bertrand (1938). ”The Forms of Power”. Teoksessa Lukes, Steven (toim.) (1986) *Power*, 19–27. 4.painos. Oxford: Basil Blackwell.
- Rydén Sonesson, Tove & Johansson, Jonas & Cedergren, Alexander (2021). ”Governance and interdependencies of critical infrastructures: Exploring mechanisms for cross-sector resilience”. *Safety Science*, 142 (October 2021), 105383.
- Sajama, Seppo (2000). ”Valta voimana”. Teoksessa Räikkä, Juha & Wennberg, Mikko (toim.) (2000). *Mitä on VALTA?*, 212–220. Oy UNIpress Ab.
- Salomaa, Hannu (2022). *Kansakunta aseissa. Asevelvollisuus keskustelu Suomessa*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopiston väitöskirjat 573. Joensuu: PunaMusta Oy – Yliopistopaino.
- Salter, Mark B. (2013). ”Introduction”. Teoksessa Salter, Mark B. & Mutlu, Can E. (2013). *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*, 1–24. New York: Routledge.
- Sanastokeskus (2017). *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki.
- Sassen, Saskia (2006). *Territory, authority, rights: From medieval to global assemblages*. Princeton: Princeton University Press.
- Schuilenburg, Marc (toim.) & Garland, David & Hall, George (2015). *The Securitization of Society: Crime, Risk, and Social Order*. New York: New York University Press.
- Siltaoja, Marjo. & Vehkaperä, Meri. (2011). ”Diskurssianalyysi johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa”. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) (2011). *Menetelmäviidakon*

- raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimusläbestymistavan valintaan*, 206–231. Johtamistaidon opisto. Hansaprint.
- Silvasti, Markus (2016). ”Turvuus – kohti uutta turvallisuusymmärrystä”. *Tiede ja Ase*, 74: 265–299.
- Sirén, Torsti & Pekkarinen, Otto (2017). *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro. 3.
- Sisäministeriö 25.9.2023. *Lainsäädäntöbanke poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi*. Asettamispäätös, VN/27085/2023.
- Sisäministeriö 2023:19. *Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämissarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti*. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19. Helsinki.
- Sisäministeriö 2022:20. *Vaarantuminen muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaiuttamiseen. Selvitys*. Sisäministeriön julkaisuja 2022:20. Helsinki.
- Sisäministeriö 8.3.2022. *Ulkopuolinen selvitys poliisin rikostiedusteluun liittyvästä lainsäädännöstä käynnistyy*. Tiedote, 42/2022.
- Sisäministeriö 6.5.2021. *Lainsäädäntöbanke poliisilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi*. Päätös, VN/12643/2021.
- Sisäministeriö 22.10.2019. *Kansallisen turvallisuuden yksikön lausunto eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijajapyntöihin*. SM1926903.
- Sisäministeriö 11.9.2019. *Kansallisen turvallisuuden yksikön lausunto eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijajapyntöön (O 18/2019 vp)*.
- Skinner, Quentin (1988). ”Quentin Skinner on Interpretation”. Teoksessa Tully, James (toim.) (1988). *Context and Meaning. Quentin Skinner and His Critics.*, 27–132. New Jersey: Princeton University Press.
- Snow, Donald D. (2019). *National Security*. 7.painos. New York: Routledge.
- Suojelupoliisi 10.3.2021. *Ulkomaiset tiedustelupalvelut käyttävät yritysten ja yksityishenkilöiden verkkoreitittimiä kybervakoiluun*. Suojelupoliisin tiedote.
- Suomen Kuvalehti 6/2022. *Ei minkään sään aikana. Suomen ei kannata liittyä Natoon silloin kun maailmalla on tyyntä. Eikä silloinkaan kun on epävakaa. Mihin Nato-optiota tarvitaan? Artikkel*. Haettu: <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/jo-25-vuotta-nato-optiota-koskaan-ei-ole-hyva-saa-eika-suomella-kultaista-vip-korttia-naton-ravintolaillassa-ole-kultaista-vip-korttia-naton-ravintolaillassa/>. Luettu 15.3.2023.
- Suomen uutiset 25.11.2021. *Peltokangas: Suomen kansa ei tarvitse keskenään riitelevää hallitusta sisäistä turvallisuuttaan heikentämään*. Haettu: <https://www.suomenuutiset.fi/peltokangas-suomen-kansa-ei-tarvitse-keskenaan-riitelevaa-hallitusta-sisaista-turvallisuuttaan-heikentamaan/>. Luettu 4.5.2022.
- Särmäkari, Veli (2016). *Suomalainen asevelvollisuusperiaate: kansallisen asevelvollisuuden käännekohta 1800-luvun lopun Suomessa*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki: Unigrafia.

- Talouselämä 28.5.2021. *Asiantuntijat moittivat Suomen huoltovarmuuden olevan sekava ja vanhentunut.* Haettu: <https://www.talouselama.fi/uutiset/asiantuntijat-moittivat-suomen-huoltovarmuuden-olevan-sekava-ja-vanhentunut/f56369c3-58cb-4d92-b3d3-d96e75b327b1>. Luettu 4.5.2022.
- Tanner, Riikka (2019). *Suomen kyberturvallisuusstrategia ja tiedustelulakiuudistus. Turvallisuusongelmia vai turvallistamisongelmia?* Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Tarkka, Jukka (2017). *Koskenlaskun lyhyt historia.* Puolustusministeriön julkaisuja 2/2017. Lönnberg Print & Promo.
- TEM 2023:9. *Itäinen Suomi – uusi suunta. Visio ja teot.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:9. Helsinki.
- TEM 2021:32. *Viljasta verkostoihin. Huoltovarmuuskeskuksen arviointi.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:32. Helsinki.
- TEM 24/2014. *Suomi kestävän luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050. Valtioneuvoston luonnonvaraselonteon ”Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous” linjausten päivitys eduskunnalle 2014.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Energia ja ilmasto 24/2014.
- TEM-LVM (2018). *Suomi 2025. Maailman boukuttelevin ja ketterin avaruusliiketoimintaympäristö, josta hyötyvät kaikki täällä toimivat yritykset.* Avaruusstrategia 2018. Työ- ja elinkeinoministeriö & Liikenne- ja viestintäministeriö.
- TENK (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.* Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023, Helsinki.
- TENK (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.* Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki.
- TENK (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.* Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki.
- Thurau, Jens (14.1.2023). *Germany: Government struggles over new security strategy.* Deutsche Welle. Haettu: <https://www.dw.com/en/germany-government-struggles-over-new-security-strategy/a-64388206>. Luettu 19.2.2023.
- Tiimonen, Heidi & Nikander, Maarit (2016). *Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden keskinäisriippuvuus. Muuttuuko toimintakulttuuri toimintaympäristön mukana?* Sisäministeriön julkaisuja 34/2016. Helsinki.
- Toivonen, Petri (3.12.2020). ”Yhdessä eteenpäin. Turvallisuuskomiteassa katse kohti tulevaa.” *Maanpuolustus.* Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu. Haettu: <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/yhdessa-eteenpain-varautumista-kehittaen/>. Luettu 15.11.2022.
- Tuori, Kaarlo (1999). ”Yleinen järjestys ja turvallisuus – perusoikeusko?”. *Lakimies: Suomalaisen lakimiesyhdistyksen aikakauskirja*, 97(6–7): 920–931. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

- Tuomi, Jouni & Sarajarvi Anneli (2004). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 1.–3.painos. Helsinki: Tammi.
- Tucker, Dr. Spencer C. & Roberts, Priscilla Dr. (2005). *World War I. Encyclopedia*. VOLUME I: A- D. ABC-CLIO.
- Turun Sanomat 31.12.2021. *THL:n Salminen kehottaa päättäjiä barkitsemaan terveydenhuollon resurssien lisäämistä – "Koronaan ei voida ikuisesti subtautua toisin kuin muihin tauteihin"*. Haettu: <https://www.ts.fi/teemat/5526482>. Luettu 4.5.2022.
- TuVL 8/2021. Valiokunnan lausunto TuVL 8/2021 vp — VNS 4/2021 vp. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta.
- UaVM 5/2022 vp. Valiokunnan mietintö UaVM 5/2022 vp— VNS 1/2022 vp, VNS 3/2022 vp. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Valtioneuvoston selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon
- Ulkoministeriö 17.3.2022. *Valtioneuvosto valmistelee ajankohtaiselonteon turvallisuusympäristön muutoksista ulkoministeri Haaviston johdolla*. Tiedote. Ulkoministeriö, Valtioneuvoston viestintäosasto. Haettu: <https://vnk.fi/-/valtioneuvosto-valmistelee-ajankohtaiselonteon-turvallisuusympariston-muutoksista-ulkoministeri-haaviston-johdolla>. Luettu 20.3.2022.
- Uusikylä, Petri & Lonka, Harriet & Pelttari, Hannu & Jalonen, Harri & Laitinen, Kari & Sederholm, Teija & Huhtinen, Aki-Mauri & Anttonen, Markku & Niskanen, Ville-Pekka & Vartiainen, Pirkko & Tikanmäki, Ilkka (2021). *Viljasta verkostoihin: Huoltovarmuuskeskukseen arviointi*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:32. Helsinki Työ- ja elinkeinoministeriö.
- van Vark, Annelies (2021). "Under Pressure: Security and Stability Related Challenges for Liberal Democracy in North-Western Europe". *Democracy and Security*, 17(3): 296–323.
- Valtioneuvosto 2023:58. *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2023:31. *Selvitys viranomaisten toimintaedellytyksistä kyberturvallisuudessa*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:31. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2022:59. *Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:59. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2022:58. *Ministeriöiden tulevaisuuskatsaus 2022. Yhteiskunnan tila ja päätöksiä vaativat kysymykset*. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:58. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2022:45. *Valtioneuvoston Abvenanmaa-strategia*. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:45. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2022:6. *Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030. Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi*. Suomen kestävän kehityksen toimikunta. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:6. Helsinki.
- Valtioneuvosto 3/2022. *Selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon 15.5.2022*. Valtioneuvosto. Helsinki.

- Valtioneuvosto 2021:94. *Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:94. Helsinki.
- Valtioneuvosto 2021:16. *COVID-19-epidemia ja sen vaikutukset Suomessa. Keskipitkän aikavälin skenaarioita*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:16. Helsinki.
- Valtioneuvosto 13.7.2021. *Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kumosi Suomea koskevan tuomion turvapaikanhakijan palauttamista Irakiin koskevassa asiassa*. Tiedote. Haettu: [https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-ihmisoikeustuomioistuin-kumosi-suomea-koskevan-tuomion-turvapaikanhakijan-palauttamista-irakiin-koskevassa-asiassa#:~:text=Euroopan%20ihmisoikeustuomioistuin%20\(EIT\)%20on%2013,25244%2F18\)%20valitus-oikeuden%20v%C3%A4%C3%A4rink%C3%A4ytt%C3%B6n%C3%A4](https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-ihmisoikeustuomioistuin-kumosi-suomea-koskevan-tuomion-turvapaikanhakijan-palauttamista-irakiin-koskevassa-asiassa#:~:text=Euroopan%20ihmisoikeustuomioistuin%20(EIT)%20on%2013,25244%2F18)%20valitus-oikeuden%20v%C3%A4%C3%A4rink%C3%A4ytt%C3%B6n%C3%A4). Luettu 15.8.2022.
- Valtioneuvosto 28.3.2020. *Liikkumisrajoitukset Uudellemaalle voimaan 28.maaliskuuta 2020*. Sisäministeriö, Valtioneuvoston viestintäosasto. 28.3.2020. Tiedote. Haettu: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/liikkumisrajoitukset-uudellemaalle-voimaan-28-maaliskuuta-2020-klo-00-00>. Luettu 15.1.2023.
- Valtonen, Vesa (2010). *Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 1, n:o 3. Helsinki.
- Verschueren, Jef (2001). "Predicaments of criticism". *Critique of Anthropology*, 21: 59–81.
- Vilka, Hanna (2015). *Tutki ja kehitä*. 4.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, Hanna & Saarela, Maria & Eskola, Jari (2018). "Riittääkö yksi? Tapaustutkimus kuvaajana ja selittäjänä". Teoksessa Valli, Raine (toim.) (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, 190–201. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virsu, Ville (2012). *Sitouttamisretoriikka yritysviestinnässä*. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja – SER COSA – TOM 331, SCRIPTA LINGUA FENNICA EDITA.
- Virta, Sirpa (2012). "Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia". *Tiede Ja Ase*, 69.
- Virta, Sirpa. (2009). "Strategioiden valta. Kriittisen strategiatutkimuksen näkökulmia". Teoksessa Haatainen, J., Keski-Petäjä, T. ja Vartola, J. (toim.) *Muuttuva hallinto ei sammaloidu*, 209–228. Tampereen yliopisto. Tampere: Juvenes Print.
- Virta, Sirpa (2007). *Valtion vastuu ja tehtävät. Verotuksesta terrorismin torjuntaan*. Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston julkaisuja 5. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- VTV 10/2021. *Huoltovarmuus ja sen turvaaminen covid-19-pandemian aikana*. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 10/2021.
- VTV 20/2018. *Tuloksellisuustarkastuskertomus. Valtionhallinnon riskienhallinta ja toimintojen jatkuvuus*. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 20/2018.
- VTV 3/2018. *Viranomaisyhteistyö. Erityisesti sisäministeriön hallinnonalalla*. Valtiontalouden tarkastusviraston selvitykset 3/2018.

- Vuorensyrjä, Matti & Rauta, Jenita (2020). *Polisibarometri 2020. Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Sisäministeriön julkaisuja 2020:12. Helsinki.
- Vuorensyrjä, Matti & Fagerlund, Monica (2018). *Polisibarometri 2018: kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 130. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Vuori, Jaana (2001). *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere University Press.
- Vuori, Juha A. (2011). *How to do security in words. A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. Akateeminen väitöskirja. Annales Universitatis Turkuensis B 336. Turun yliopiston julkaisuja.
- Vuori, Juha (2005). ”Turvallisuudesta uhkantorjuntaan. Käsitteen kääntöpuolen pohdintaa”. *Kosmopolis*, 35(4): 46–51.
- Vuori, Juha (2004). ”Turvallistaminen totalitaarisessa poliittisessä järjestelmässä – Makrotason mallin ja mikrotason analyysin yhdistämisestä”. *Kosmopolis*, 34(3): 4–28.
- Väliaverron, Esa (1993). ”Diskurssien verkossa- Joukkoviestimet, julkisuus ja valta”. *Tiedotustutkimus*, 16(1).
- Walker, Brian & Salt, David (2015). *Resilience Practice: Building Capacity to Absorb Disturbance and Maintain Function*. Lontoo: Island Press.
- Walton, Douglas. N. (2006). *Fundamentals of critical argumentation*. Cambridge University Press.
- Wartenberg, Thomas (1990). *The Forms of Power*. Philadelphia: Temple University Press.
- Weber, Max (2012). *Max Weber. Collected methodological writings*. Toimittaneet: Hans Henrik Bruun & Sam Whimster. Käännös: Hans Henrik Bruun. Lontoo: Routledge.
- Weber, Max (1989). *Maa-ilmanuskonnnot ja moderni länsimainen rationaalisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Weber, Max (1978). ”Domination by Economic Power and by Authority”. Teoksessa Lukes, Steven (toim.) (1986) *Power*, 28–36. 4.painos. Oxford: Basil Blackwell.
- Wodak, Ruth (2011). ”Complex texts: Analysing understanding, explaining and interpreting meanings”. *Discourse Studies*, 13(5): 623–633.
- Wodak, Ruth (1996). *Disorders of Discourse*. Lontoo: Longman.
- Wodak, Ruth & Meyer, Michael (2009). ”Critical discourse analysis: history, agenda theory and methodology”. Teoksessa Wodak, Ruth & Meyer, Michael (toim.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. 2 painos. SAGE Publications.
- Widdowson, H.G. (2004). *Text, Context, Pretext: critical issues in discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Widlund, Joonas & Paasonen, Jyri (2021). ”Kansallisen turvallisuuden käsite: Oikeutta vai politiikkaa?”. *Edilex* 2021/44, referee-artikkeli. Edita Publishing Oy.

- Widlund, Joonas (2020). ”Kansallinen turvallisuus: Vapauden ehto vai rajoitus?”. *Oikeus* 2020 49(2): 134–153.
- Wilkinson, M. D. & Dumontier, M. & Aalbersberg, I. J. & Appleton, G. & Axton, M. & Baak, A. & Blomberg, N. & Boiten, J. & Da Silva Santos, L. B. & Bourne, P. E. & Bouwman, J. & Brookes, A. J. & Clark, T. & Crosas, M. & Dillo, I. & Dumon, O. & Edmunds, S. & Evelo, C. T. & Finkers, R. & Goble, C. (2016). *The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship*. *Nature* (London). [Online] 3 (1), 160018–160018.
- Wood, Linda A. & Kroger, Rolf O. (2000) *Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text*. SAGE Publication.
- Wrong, Dennis H. (2017). *Power: Its Forms, Bases, and Uses*. Lontoo: Routledge.
- Wæver, Ole (2004). ”Peace and Security: Two Concepts and their Relationship”. Teoksessa Guzzini, Stefano & Jung, Dietrich (2004). *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research*. Abingdon, Lontoo: Routledge.
- Указ (2021). Указ Президента Российской Федерации от 02.07.2021 № 400 ”О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации”. Haettu: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>. Luettu 15.2.2023.
- Yin, Robert K. (2014). *Case study research: design and methods*. 5. painos. SAGE Publication.
- Yle 31.10.2022. *Suomen aita Venäjän rajalle nousee pikavaubtia - läbiaikoina tiedetään, kenen tontille rakennetaan*. Haettu: <https://yle.fi/a/74-20002911>. Luettu 23.5.2023.
- Yle 7.4.2022b. *Venäjä erotettiin väliaikaisesti YK:n ihmisoikeusneuvostosta Butšan tapahutumien seurauksena*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12396085?origin=rss>. Luettu 1.3.2023
- Yle 14.3.2022. *Ylen kysely: Nato-jäsenyyden kannatus vahvistuu – 62 prosenttia haluaa nyt Natoon*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12354756>. Luettu 1.3.2023.
- Yle 20.11.2021. *Huoltovarmuuskeskuksen kohuttujen maskikauppojen taustat: Nopealiikkeinen liikkeemies, ”Alibaba-asiakirjoja” ja maineen menetystä pelännyt lentoyhtiö*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12196781>. Luettu 7.8.2022.
- Yle 8.10.2021. *Puolan ja EU:n kiista perustuslaista syvenee, EU kommentoi Puolan lainsäädäntöä koskevaa linjausta – ”Puola leikkää tulella”*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-12135269>. Luettu 1.1.2023.
- Yle 10.3.2021. *Supo: Ulkomaiset tiedustelupalvelut ovat käyttäneet suomalaisten yritysten ja henkilöiden verkkoja vakoiluun. Tekijät ovat Supon mukaan vakoilleet kohteita, ei laitteiden tietoja*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11830106>. Luettu 12.11.2022.
- Yle 21.3.2020. *Marin: Hallitus on varautunut rajoittamaan liikkumista Uudeltamaalta muualle Suomeen*. Haettu: <https://yle.fi/uutiset/3-11269184>. Luettu 12.11.2022.
- Ylikoski, Petri (2000). ”Onko valta kyky-käsite?”. Teoksessa Räikkä, Juha & Wennberg, Mikko (toim.) (2000). *Mitä on VALTA?*, 13–34. Oy UNIpress Ab.

